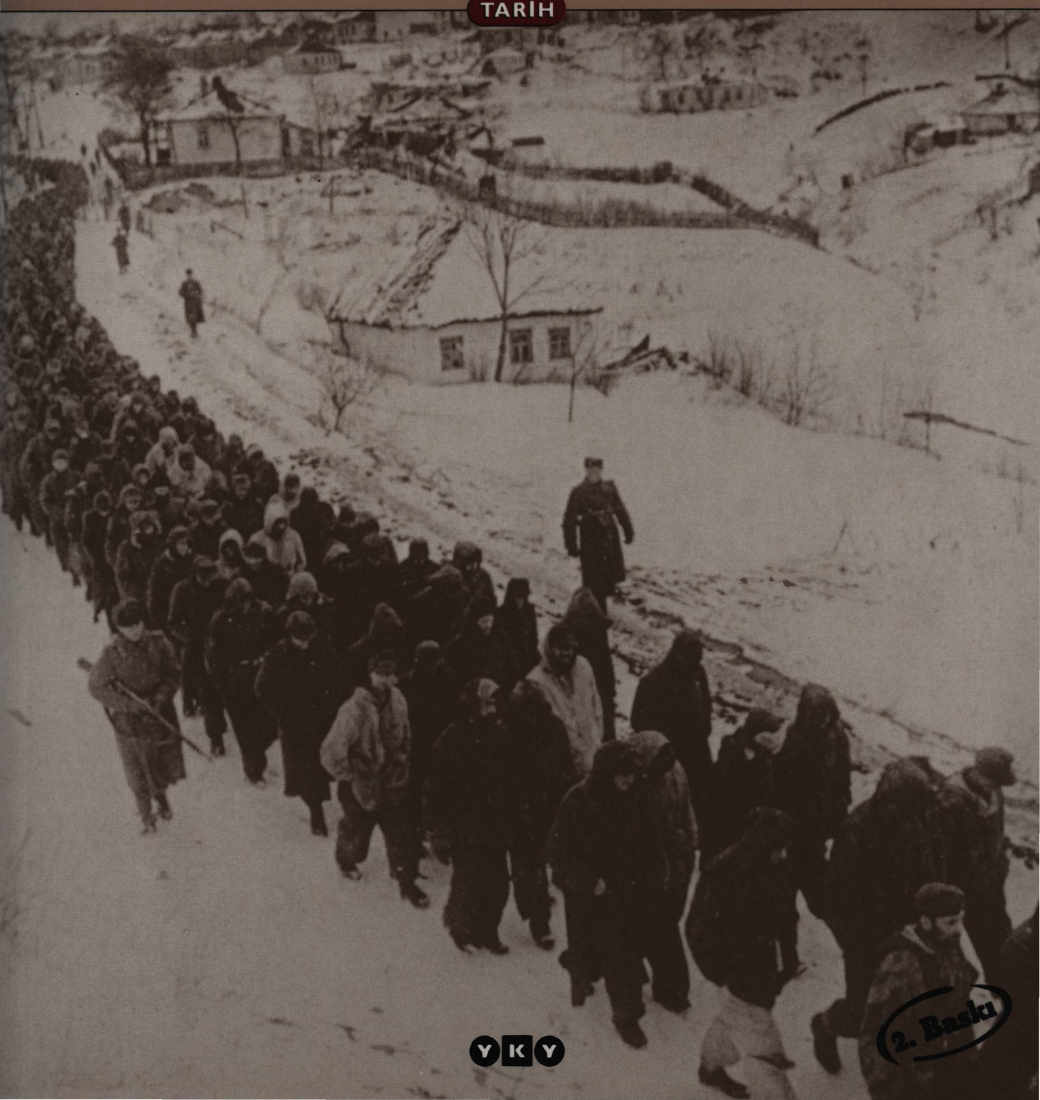
LIDDELL HART

II. DÜNYA SAVAŞI TARİHİ 2

Çeviren: Kerim Bağrıaçık

TARİH

2. Baskı

YKY

LIDDELL HART

II. DÜNYA SAVAŞI TARİHİ

CİLT II

ÇEVİREN:
KERİM BAĞRIAÇIK

YKY

CİLT II

içindekiler

Altıncı Bölüm
DÜŞÜŞ BAŞLIYOR
(1943)
25. Afrika'da Nihai Hesaplaşma • 423
26. Müttefikler Tekrar Avrupa'da - Sicilya'nın İşgali • 459
27. İtalya'nın İşgali • 475
28. Almanya'nın Rusya'da Gerilemeye Başlaması • 504
29. Japonlar Pasifik'te Gerilemeye Başlıyor • 526

Yedinci Bölüm
ÇÖKÜŞ
(1944)
30. Roma'nın Ele Geçirilmesi ve İtalya'da İkinci Kez Duraklama • 553
31. Fransa'nın Kurtuluşu • 575
32 . Rusya'nın Kurtuluşu • 602
33. Almanya'nın Stratejik Hava Bombardımanı (1943-1945) • 625
34. Güneybatı Pasifik ve Burma'nın Kurtuluşu • 641
35. Hitler'in Ardennes Karşı Taarruzu • 671

Sekizinci Bölüm
SON
(1945)
36 . Vistül'den Oder'e • 695
37. Hitler'in İtalya'da Çöküşü • 705

38. Almanya'nın Çöküşü • 711
39 . Japonya'nın Çöküşü • 720

Dokuzuncu Bölüm
SONSÖZ
40. Sonsöz • 741

EKLER
İkinci Dünya Savaşı'nın Önemli Lider ve Komutanları,
Önemli Teşkilat ve Harekâtları • 757
Harita Listesi • 821
İkinci Dünya Savaşı Kronolojisi • 823

DİZİN • 863

BİR DAHA ASLA! • 913

ALTINCI BÖLÜM

Düşüş Başlıyor (1943)

YİRMİ BEŞİNCİ KISIM

Afrika'da Nihai Hesaplaşma

Müttefiklerin, 1942 yılının Aralık ayında Tunus şehrini ele geçirme konusundaki planları başarısızlıkla sonuçlanınca bunun ilk etkisi; Rommel'i takip eden Sekizinci İngiliz Ordusu ile doğuya doğru ilerleyen yeni Birinci Amerikan Ordusu'nun Rommel'i kuşatma planlarının gerçekleştirilememesi olmuştu. Onun için şimdi iki ordu birlikte hareket etmek yerine, Rommel'in Trablusgarp ve Arnim'in Tunus'ta bulunan birlikleriyle ayrı ayrı muharebe etmek zorunda kalacaktı. Böyle olunca ve Rommel de Arnim'e daha yakın olduğundan, merkezde bulunmanın avantajını mütecavize karşı kullanacaktı.

Noel öncesi Tunus şehri önlerinde durdurulan ve yağmurlu mevsim sonuna kadar çamurdan kurtulma ihtimali olmayan Eisenhower, daha güneyden ilerleme yollarını arayarak Sefakis kenti yakınından kıyıya ulaşmak istedi, böylelikle Rommel'in çekilme ve ikmal yollarını kapatmış olacaktı. Eisenhower bu "Saten Harekâtı" için asıl olarak Amerikan birliklerini kullanmayı planladı ve Tümgeneral Fredendall komutasında 2'nci Amerikan Kolordusu adını alacak birlik Tebessa'nın etrafında toplanacaktı. Eisenhower bu niyetini, Ocak ayında Kazablanka'da yapılan toplantıda, Müttefiklerin gelecekteki hedeflerini saptamak için gelen Roosevelt, Churchill ve Birleşik Kuvvetler Kurmay Başkanlığı'na bildirdi. Rommel'in muharebe görmüş tecrübeli askerlerinin varacağı bu bölgeye, yeni askerlerle böyle bir harekâta girişmenin riskleri Eisenhower'a plammn tartışılması sırasında aktarıldı. Özellikle, İngiliz Genelkurmay Başkanı General Alan Brooke, bu konunun üzerinde durdu. Bunun üzerine Eisenhower önerdiği planı iptal etmek zorunda kaldı.

Müteakip adımın atılması kararı, Aralık ayının ortalarında birliklerine yeniden toparlamak için Nofilia'da mola veren Montgomery'ye kalıyordu.

Montgomery'nin saldırmak için karar vereceği bölge, 200 kilometre batıda bulunan, Rommel'in Mısır'dan geri çekildikten sonra ordusunun arta kalan birliklerini mevzilendirdiği Buerat'tı.

Montgomery taarruzunu Ocak ayının ortasında başlattı. Taarruzun icra tarzı bir öncekinin aynısıydı; cepheye yapılacak taarruzla birlikte, kanatlardan da taarruz edilecek, böylece Rommel'in kaçış yolu kesilecekti. Bununla beraber, bu kez, Montgomery, düşmana kendi niyeti sezdirecek herhangi bir davranışta bulunmadı.Bundan başka, düşmanın mevzilerini gözetlemek için sadece zırhlı araçlar kullanıldı ve Montgomery'nin asıl kuvvetleri, taarruzdan bir gün öncesine kadar çok gerilerde tutuldu ve muharebeye, yaptığı uzun yolculuktan sonra, 15 Ocak'ta doğrudan katıldı. Zırhlı birliklerin desteğindeki 51'inci Tümen kıyı boyunca taarruzlarını sürdürürken, 7'nci Zırhlı ve Yeni Zelanda Tümenleri de kanatlardan saldırdılar. Fakat, başlangıçta hiçbir direnişle karşılaşmadılar, direnişle karşılaştıkları Buerat'ın batısında ise, bu direniş sadece artçılardan gelmişti. Rommel, bir kez daha, Buerat mevzilerinde düşürülmek istendiği tuzaktan kurtulmayı başarmıştı.

Rommel'in asıl muharebesi bir kez daha, yine Mihver Yüksek Komutanlığı ile olmuştu. Güvenlik içinde Roma'ya dönen Mussolini, tekrar gerçeklerden uzaklaşmaya başlamıştı ve Noelden bir hafta önce, Rommel'e gönderdiği emirde Buerat mevzilerinde "sonuna kadar direnmelerini" istiyordu. Bunun üzerine Rommel, telsizle Komando Birliği komutanı Mareşal Cavallero'yu arayarak, şayet İngilizler bu mevziyi göz ardı edip, daha kolay yoldan, batıya doğru ilerlerse ne yapması gerektiğini sordu. Cavallero bu soruya cevap vermedi, fakat İtalyan birliklerinin el-Alameyn'de olduğu gibi Müttefiklere yem olarak bırakılmaması gereğini hatırlattı.

Rommel, Bastico'ya, Mussolini'nin emriyle Cavallero'nun şartları arasındaki çelişkiyi işaret etti. Otoriter rejimin birçok hizmetçisi gibi Bastico da, liderine karşı gelecek bir seçim yapmak ve sorumluluk almaktan kaçındı. Fakat Rommel ısrarlarını sürdürerek, Bastico'ya motorize olmayan İtalyan birliklerinin, Trablusgarp'ın 200 kilometre gerisinde bulunan Terhune– el-Hums hattına kadar çekilme emrini verdirdi. Ondan sonra, Ocak'ın ikinci haftasında, Cavallero, Alman tümeninin, Kabis boğazına, Amerikan tehlikesini önlemek için gönderilmesini istedi. Rommel, doğal olarak, kendi planına uyan bu isteği olumlu karşılayıp 21'inci Panzer Tümeni'ni gönderdi. Bu durumda kendisine 15'inci Panzer Tümeni'nde otuz altı tank ve İtalyan Centauro Tümeni'nde eski model elli yedi tank kalmıştı. Rommel, bu birlikleriyle, Montgomery'nin yeni bir taarruz için getirdiği 450 tankına karşı koyacaktı. Rommel'in bu kadar umutsuz bir muharebeye girişmeye hiç niyeti yoktu.Onun için İngilizlerin 15 Ocak'ta taarruz edeceğini telsizden tespit eder etmez Buerat mevzilerinden çekildi.

Mayınlı arazide, elli tankını kaybeden ve bu nedenle iki gün durmak zorunda kalan Rommel, motorize birliklerini 17 Ocak günü Terhune-el-Hums hattına çekti ve hiç vakit geçirmeden İtalyan piyadelerini Trablusgarp'e gönderdi. Terhune-el-Hums hattı savunma için Buerat bölgesinden daha elverişli bir bölgeydi, fakat Montgomery'nin zırhlı birliklerinin sıklet merkezinin, kanat bölgesinde yer alması, bir yıpratma muharebesinde, Rommel'in burada tutunmasını ve çekilme yolunu tehlikeye atacağı için, Rommel 19 Ocak gecesi çekilme kararını verdi. Bu arada da Trablusgarp limanında bulunan üssü havaya uçurmuşlardı.

Sabahleyin erken saatlerde Cavallero, Mussolini'nin Rommel'in çekilme kararını şiddetle eleştiren ve mevcut hattın en azından üç hafta savunulması gerektiğini bildiren emrini iletti. O gün öğleden sonra, Cavallero, emri desteklemek ve benimsediğini göstermek için muharebe alanına geldi. Rommel iğneli bir şekilde konunun üzücü ve can alıcı noktasını, Kasım ayında Bastico'ya yaptığı gibi, Cavallero'ya da söyledi. "Ya Trablusgarp'te birkaç gün daha tutunmaya çalışır ve ordunuzu kaybedersiniz, ya da Trablusgarp'i birkaç gün önce kaybeder, orduyu Tunus için kazanmış ve kurtarmış olursunuz. Kararınızı verin." Cavallero, kesin bir cevap vermekten kaçınmış, fakat, hem Trablusgarp'in mümkün olduğunca elde tutulmasını hem de ordunun bu işten sağ çıkmasını Rommel'e dolaylı olarak ima etmişti. Rommel, hemen motorize olmayan İtalyan birliklerini ve taşınabilen malzemelerini geri çekmeye başladı. Ve 22 Ocak gecesi, geri kalan birliklerini de Terhune-el-Hums hattından yüz yetmiş kilometre batıya Tunus sınırına, oradan da, yüz yirmi kilometre geriye, Mareth Hattı'na çekti.

Buerat hattının ötesine yapılan takip harekâtı, Montgomery'nin, bizzat kendi tanımlaması gibi çok sıkıntılı bir harekât oldu. Bu sadece mayınlar ve yol tahriplerinden dolayı değil, fakat aynı zamanda düşmanın artçılarıyla da cebelleşmekten ileri gelmişti. Montgomery, anılarında, kıyı boyunca icra edilen ilerlemenin, genellikle inisyatif ve şevkten yoksun olduğuna işaret eder. Ve bu kanısını destekleyen notlarını düştüğü günlüğünün 20 Ocak tarihli sayfalarında şöyle demektedir: "51'nci Tümeni getirin ve onlara tanksavar roketlerini verin; bunun etkisi çok büyük olacak." Fakat aslında, Rommel zaten Terhune-el-Hums hattının gerisine çekilmiştir bile ve Rommel'in çekilme emrini hızlandıran kıyı bölgesinde gördüğü şiddetli püskürtmeden ziyade 22 Ocak'ta kanat bölgelerinde oluşmaya başlayan zırhlı birlik sıklet merkezinin varlığı idi. Bu nedenle Rommel bulunduğu hatta tutunmaktan vazgeçerek, Tunus sınırına çekilmeye karar verdi. Ay ışığında tankların üzerinde ilerleyen 51'nci Tümen'in öncü piyade birlikleri, düşmanın çekilmiş olduğunu gördü. 23 Ocak'ta gün ağarırken İngiliz birliklerinin öncüleri hiçbir direnişle karşılaşmadan Trablusgarp kentine girdiler.

Böylelikle 1941 yılından beri İngilizlerin birbiri ardına gerçekleştirdikleri taarruzların hedefi olan Trablusgarp ele geçirilmiş oluyordu. Rommel'in el-Alameyn'den bu yana 2000 kilometredir devam eden takibi başarıyla sonuçlanmış oluyordu. Taarruzun başlamasından bu yana tam üç ay geçmişti. Bu Montgomery ve askerleri için büyük bir başarı idi, fakat Montgomery'nin yazdığı gibi bu durumdan oldukça sıkıntılı görünüyordu. "Sekizinci Ordu Komutanlığı'nı üstlendikten bu yana ilk kez gerçekten endişeliydim." Ocak ayının ilk yarısındaki fırtına Bingazi limanında büyük tahribat yapmıştı. Limana gelen günlük malzeme miktarı günlük üç bin tondan bin tona düşmüştü. Bu nedenle bu durum onun ikmal yolunu uzatacaktı. Trablusgarp'ten 1200 kilometre uzaktaki Tobruk'u kullanmak zorunda kalacaktı. Fazladan malzeme temin etmek için 10'uncu İngiliz Kolordusu'nun ve onun ulaşım araçlarını kullandı. Fakat, harekâta başladıktan on gün sonra Trablusgarp'e ulaşamazsa ilerlemeyi durdurmak zorunda kalabileceğinden korkuyordu.

Ancak Montgomery'nin şansı yaver gidiyordu. Zira, düşman bu zaman ve ikmal sorunundan haberdar değildi, halbuki çok aşikâr olan, Montgomery'nin karşısında bulunan ve düşmanın elindeki tek etkili tank birliği olan 15inci Panzer Tümeni'nin üzerine 1'e karşı 14'lük bir tank üstünlüğü ile yürüdüğüydü. Şayet 21'inci Panzer Tümeni, Kabis geçidine yönelen Amerikan girmesini önlemek için çağrılmasıydı –ki bu harekât 21inci Panzer Tümeni'nin gönderilmesinden iki gün sonra iptal edilmiştir– savunma hattı muhtemelen Terhune-el-Hums olacaktı. O takdirde, Montgomery kendi iddiasına göre ilerlemeyi keserek Buerat'a çekilmek zorunda kalabilecekti. Zira, Trablusgarp'e girdiğinde on günlük zaman sınırının son iki gününe dayanmıştı.

Montgomery tekrar toparlanmak ve limana döşenen mayın ve tahrip mahzemelerini temizlemek için Trablusgarp'te birkaç hafta kaldı. İlk gemi limana ancak 3 Şubat'ta, ilk konvoy da 9 Şubat'ta girebildi. Düşmanın çekilişini sadece hafif birlikler takip etti ve Montgomery'nin öncü tümeni Tunus sınırını, Rommel'in artçı birliklerinin Mareth Hattı'na çekildiği 16 Şubat gününe kadar geçmedi. Mareth Hattı'nı inşa eden Fransızların amacı Tunus'un Trablusgarp yönünden İtalyanlar tarafından işgalini önlemekti. Mareth Hattı sadece eski tip koruganlardan oluşuyordu. Ancak, Rommel bunlardan ziyade, yeni kazılmış siperlere güveniyordu. Gerçekten, Rommel Mareth Hattı'nı teftiş ettikten sonra, savunma yaklaşma istikametini, altmış kilometre geriye ve Kabis'in yirmi kilometre batısında olan Wadi Akarit hattında olan Tunus yoluna dayandırmanın daha akıllı bir davranış olacağına karar verdi. Ayrıca, bu bölgeye kanatlardan da yaklaşılamazdı. Çünkü kanatların iç kısımları tamamen bataklık olan Şattü'l-Cerid bölgesiydi. Fa-

kat önerisi kilometrelerce uzakta bulunan ve hâlâ düşler kuran diktatörlerce kabul görmedi, oysa Rommel'in stokları, neredeyse tükenmek üzereydi.

Mussolini ise Trablusgarp kaybedilince, kinini Bastico'yu geri çağırıp, Cavallero'yu azledip yerine General Ambrosio'yu getirerek gösterdi. Bu arada, Rommel 26 Ocak'ta, aldığı bir telgrafta kendisine, sağlığının kötüleşmesi halinde, Mareth Hattı'nda yeni durumunu takviye ettikten sonra, komutanlıktan affedilebileceğini bildiriyordu. Ayrıca ordusunun, General Giovanni Messe'nin emrinde Birinci İtalyan Ordusu adını alacağı da bildiriliyordu. Bununla beraber, devir teslim tarihinin de kendisine bırakıldığı bildirilmişti.

Rommel hastaydı ve son üç ayın yorgunluğu ve gerginliği iyileşmesine fırsat vermemişti. Fakat, Şubat ayında Rommel kendisinde hâlâ bir cevher olduğunu gösterecekti.

Rommel, Amerikalıların güney Tunus'tan geri çekilme yoluna yaptıkları yaklaşma yürüyüşünden korkmak yerine, Montgomery, kendisini yakalamadan evvel Amerikalılara taarruz etme fırsatını yakaladı. Her ne kadar Mareth Hattı'nın savunması yetersizse de, Montgomery'nin tank taarruzlarına engel teşkil etti ve en azından Montgomery'yi geciktirdi. Bundan başka bu arada Rommel eski gücüne kavuşuyordu. Batıya doğru çekilirken, ikmal limanlarına yaklaşıyordu. Ve uzun geri çekilme esnasında kaybettikleri malzemeleri elde ettiği gibi, birliklerinin mevcudu da sonbaharda yapılan el-Alameyn Muharebesi başlangıç seviyelerine ulaşmıştı. Tunus'a vardığında ordusunun mevcudu 30.000'i Alman, 48.000'i İtalyan olmak üzere toplam 78.000 kişiye ulaşmıştı. Gerçi bu miktarın içinde, Kabis-Sefakis bölgesine geri gönderilen 21'inci Panzer Tümeni ve Kafsa mevzilerindeki Amerikalıların karşısına, El Guettar geçidini korumaya gönderilen Centauro Zırhlı Tümeni de yer alıyordu. Bununla beraber, silahlar açısından pek şanslı sayılmazlardı. Alman birliklerinin tank mevcutları kadrolarının üçte biri, tanksavar silahlar da dörtte biri kadardı. Bundan başka 130 tankın ancak yarısı muharebeye elverişli durumdaydı. Yine de,mevcut durumda Montgomery'nin Trablusgarp limanını bütün imkanlarıyla kullanabilmesi için henüz zamana ihtiyacı vardı.İşte Rommel, bu duraklamadan yararlanmak istiyordu.

Onun için, Rommel şimdi, askerî strateji uzmanlarının "iç hatlar teorisi" dedikleri Napolyon tarzı ikili bir saldırı planlıyordu. Bu plana göre, merkezde bulunmanın üstünlüğü ile burada buluşacak iki düşman ordusuna, birbirlerine yardım edemeyecek bir şekilde saldıracaktı. Şayet, Rommel, arkasında bulunan Amerikalıları çökertebilirse, Montgomery'nin, ikmal yollarının uzaması nedeniyle, uzun bir alana yayılan Sekizinci Ordu'suyla çarpışmak için boşa çıkmış olacaktı.

Bu çok parlak bir plandı, fakat Rommel'in bu planı uygulamadaki en büyük engeli, harekâta sokacağı bütün kuvvetlere kendisinin komuta etmemesiydi. Kendisinin tasarrufu altındaki yegane birlik, Mareth Hattı'ndan toparladığı, Albay von Liebenstein'in, komutasında yarım tümen gücündeki büyük bir muharebe grubuydu. Rommel'in güvendiği ve daha önce Tunus'a geri gönderilen 21inci Panzer Tümeni, taarruz etmek istediği sağ kanattaydı. Fakat, bu birlik kendisinin değil General von Arnim'in komutasındaydı. Böylece, başlangıçta asıl girmenin yapılacağı yerin, amacın tespiti ve kullanılacak birliğin gücüne karar vermek işi Arnim'e bırakılmıştı. Bu arada Rommel'in General Arnim'e yardım olanakları tahditliydi.

Bünyesinde Fransız tümeni bulunduran 2'nci Amerikan Kolordusu, bu karşı taarruzun hedefiydi. 2'nci Amerikan Kolordusu'nun cephesi 130 kilometreydi. Fakat aslında önünde üç temel yaklaşma istikameti vardı. Bunlar dağlardan geçerek denize uzanan ve General Koeltz'in komutası altında bulunan 19'uncu Fransız Kolordusu ile bağlantıları olan Kafsa, Faid ve Fondouk geçitleriydi. Bu geçitler o kadar dardı ki, burada bulunan birlikler kendilerini çok emin hissediyorlardı. Ve Müttefik Yüksek Komutanlığı bütün dikkatini, Mihver Birlikleri'nin, Fondouk'un kuzeyinden gelebilecek yoklama taarruzlarına vermişti.

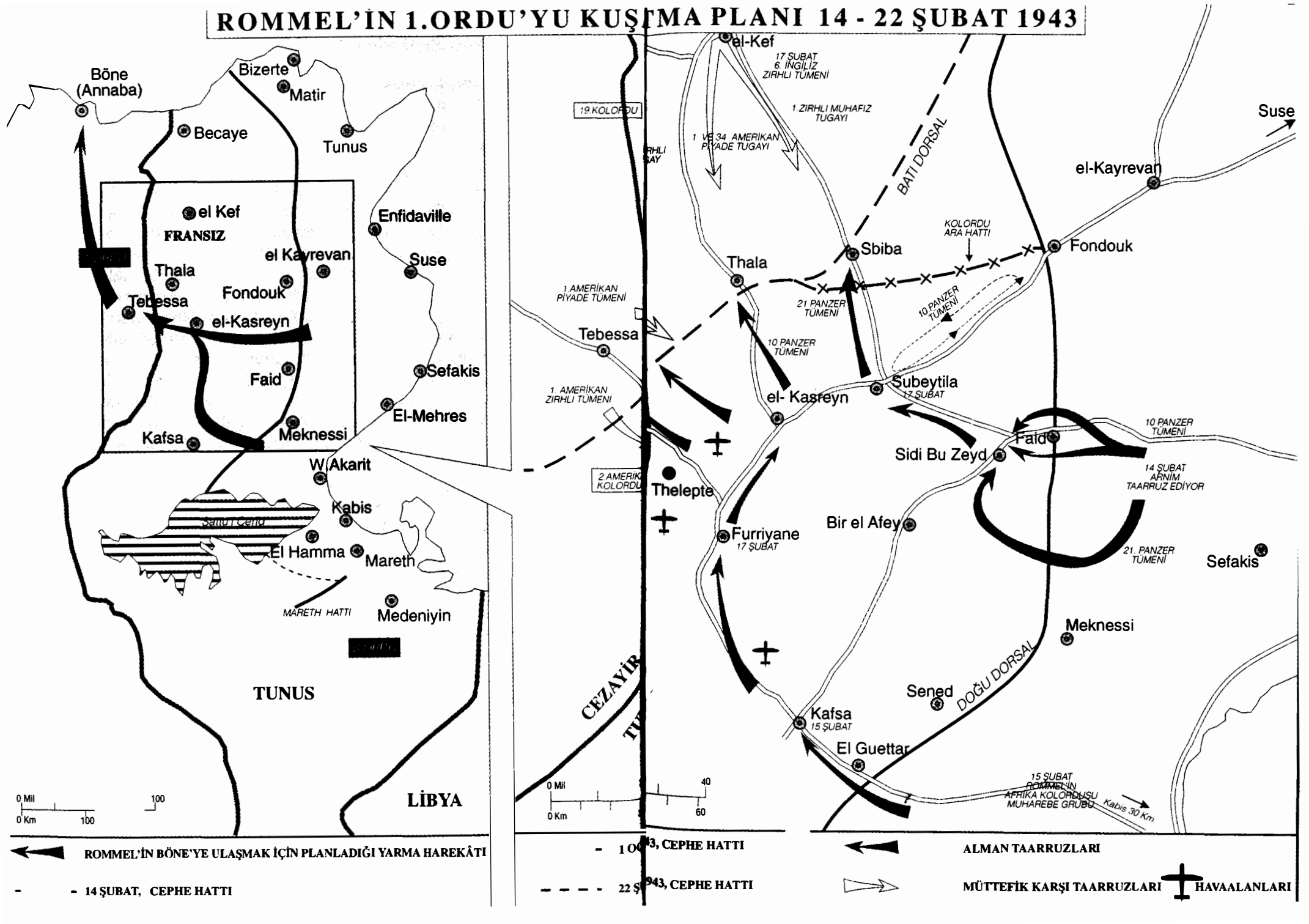
Fakat, Ocak ayının sonunda, tecrübeli 21'inci Panzer Tümeni, Faid Geçidi 'ne yaptığı bir taarruzla, yetersiz donatımı olan Fransız birliklerine saldırdı. Buraya gelmesi gereken Amerikan yardımı gecikmişti. Böylece, Almanlar müteakip taarruz için avantaj elde etmiş oluyorlardı. Bu saldırıdan sonra, Müttefikler böyle bir taarruzun düşman tarafından planlandığından kuşku duymaya başladılar, ancak nereden gelebileceğini tahmin edemiyorlardı. Bundan önceki Faid Geçidi saldırısının bir şaşırtma olacağını varsayarak, taarruzun Fondouk'un yakınlarında gerçekleştirileceğine inanmaya başladılar. General Omar Bradley anılarında bu konuyu şöyle anlatıyordu: "Bu inanç neredeyse ölümcül bir varsayım haline gelmişti". Bu görüşün varlığı hem Eisenhower'ın karargahında hem de şu anda Tunus'taki bütün Müttefik cephesinin komutanlığı'na getirilen, Anderson'un komuta ettiği Birinci İngiliz Ordusu'nun Karargahı'nda da geçerliydi. Anderson'un Tunus'a gelmesini beklediği Alexander, Kazablanka Konferansın'da, Eisenhower'ın emrinde, Birinci ve Sekizinci İngiliz Ordusu'nun oluşturduğu 18'inci Ordu Grup Komutanlığı'na atanmıştı. Taarruzun beklendiği hattı korumak için, Anderson B Muharebe Grubu Komutanlığı görevini de üstlendi. B Muharebe Grubu'nun içerisinde Amerikan zırhlı grubunun yarısı da ihtiyat olarak Fondouk'un gerisindeydi. Bu yanlış durum muhakemesi düşmanın ilerleyişini kolaylaştırmıştı.

Şubat ayının başlangıcında, Tunus'taki Mihver birliklerinin mevcudu

74.000'i Alman, 26.000'i İtalyan, 100.000 kişiye ulaşmıştı. Bu oran Müttefiklerin Aralık'taki mevcutlarıyla kıyaslandığında daha iyi bir orandı. Mevcut kuvvetlerin yüzde otuzu idari personeldi. Zırhlı birliklerdeki tank sayısı 280 idi ve bunların büyük bir çoğunluğu Alman tanklarıydı. 10'uncu Panzer Tümeni'ndeki tank sayısı 110, 21'inci Panzer Tümeni'ndeki tank sayısı ise 91 idi. Ki bu sayısı tam tamına kadronun yarısıydı. Bundan başka özel bir birlikte bulunan 12 adet Tiger tankı vardı. Ayrıca, Rommel, Albay Liebenstein'in muharebe grubundan 26 tanklık bir taburu, Kafsa yolundaki Centauro Tümeni'nin 23 tankını takviye etmek için getiriyordu. Bu toplam, Müttefiklerin kuvveti karşısında çok zayıf kalıyordu ve bütün bu Alman birlikleri tam anlamıyla kullanılsa bile, Müttefiklerin cephesine yapılması düşünülen cephe taarruzu için pek bir sayısal üstünlük sağlayamayacaktı. Her ne kadar, tüm gücüne ulaşmadıysa da, 1'inci Amerikan Zırhlı Tümeni'nin faal 300 tankı ve ayrıca otuz altı adet tank tahrip aracı vardı.Buna ek olarak, tümendeki topçu birliklerinin gücü panzer tümeninden çok üstündü. Fakat, Rommel'i düş kırıklığına uğratacak tarzda, 10'uncu Panzer Tümeni'nin bünyesinden teşkil edilen ve dört "Tiger" tankı bulunan bir bölük ve bir orta tank taburundan oluşan görev kuvveti 21'inci Panzer Tümeni'ni desteklemeye gönderilmişti. Bu gönderilen takviye birlikleri de, sadece taarruzun başlangıç safhası içindi. Çünkü, Arnim 10'uncu Panzer Tümeni'ni daha kuzeyde düşündüğü bir girme harekâtında kullanmayı planlıyordu.

Asıl taarruz, 21'inci Panzer Tümeni'ne, 10uncu Panzer Tümeni'nden gönderilen küçük takviyenin ulaştığı 14 Şubat tarihinde Faid'den başladı. Arnim'in yardımcısı, General Ziegler, taarruzun asıl sorumlusuydu. 10'uncu Panzer Tümeni'nden gelen iki küçük muharebe grubu Faid Geçidi'nden geçecek olan 1'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'ne bağlı öncü A Muharebe Grubu'nu kıskaca almaya hazırlanırken, her birinin kadrosunda birer tank taburu bulunan 21'inci Panzer Tümeni'ne bağlı diğer muharebe grubu da daha geniş bir çember halinde, geceleyin güneye sarkıp ve Amerikalıların kanatlarından dolaşarak kıskacı tamamlayacaklardı. Her ne kadar çember kapanmadan bazı birlikler kaçmayı başarabildiyse de, Sidi Bu Zeyd civarındaki araç ve gereç kaybı çok fazlaydı. Muharebe alanı, kırk tankını çatışmada kaybeden Amerikan tanklarıyla ışıldıyordu. Ertesi sabah, C Muharebe Grubu karşı taarruz için ivedi olarak sevk edildi ve hemen Almanlar tarafından çembere alındılar. Müttefiklerin sadece dört tankı bu çemberden kurtulabildi. Böylece, müttefiklerin iki güçlü orta tank taburu ard arda muharebe dışı bırakılmıştı. Ancak, Müttefiker yine talihliydi, çünkü Almanların takip harekatı çok ağır gelişiyordu.

14 Şubat'ta, Rommel Ziegler'i, geceleyin başarıyı genişletme harekâtına devam etmesi için uyarmıştı. Rommel'e göre "Amerikalıların muharebe tec-

ROMMEL'İN 1.ORDU'YU KUŞATMA PLANI 14 - 22 ŞUBAT 1943
Böne (Annaba)
Bizerte
Matir
Becaye
Tunus
el Kef
FRANSIZ
Enfidaville
el Kayrevan
Suse
Thala
Fondouk
Tebessa
el-Kasreyn
Faid
Sefakis
El-Mehres
Kafsa
Meknessi
W Akarit
Kabis
Şattu l Cerid
El Hamma
Mareth
MARETH HATTI
Medeniyin
TUNUS
LİBYA
0 Mil
100
0 Km
100
el-Kef
17 ŞUBAT
6. İNGİLİZ ZIRHLI TÜMENİ
19 KOLORDU
1. ZIRHLI MUHAFIZ TUGAYI
1 VE 34 AMERİKAN PİYADE TUGAYI
BATI DORSAL
Suse
el-Kayrevan
KOLORDU ARA HATTI
Sbiba
Fondouk
Thala
1. AMERİKAN PİYADE TÜMENİ
21 PANZER TÜMENİ
10 PANZER TÜMENİ
Tebessa
10 PANZER TÜMENİ
Subeytila
17 ŞUBAT
1. AMERİKAN ZIRHLI TÜMENİ
el- Kasreyn
10 PANZER TÜMENİ
Faid
Sidi Bu Zeyd
14 ŞUBAT
ARNİM
TAARRUZ EDİYOR
2 AMERİKAN KOLORDU
Thelepte
Bir el Afey
Furriyane
17 ŞUBAT
21. PANZER TÜMENİ
Sefakis
Meknessi
CEZAYİR
DOĞU DORSAL
Sened
Kafsa
15 ŞUBAT
El Guettar
15 ŞUBAT
ROMMEL'İN AFRİKA KOLORDUSU MUHAREBE GRUBU
Kabis 30 Km
0 Mil
40
0 Km
60
ROMMEL'İN BÖNE'YE ULAŞMAK İÇİN PLANLADIĞI YARMA HAREKÂTI
14 ŞUBAT, CEPHE HATTI
1 OCAK 1943, CEPHE HATTI
22 ŞUBAT 1943, CEPHE HATTI
ALMAN TAARRUZLARI
MÜTTEFİK KARŞI TAARRUZLARI
HAVAALANLARI

rübesi yoktu." Fakat, Ziegler kendisini Arnim'den izin almaya mecbur hissetti ve ancak 17 Şubat'ta, kırk kilometre ileride Amerikalıların toplandığı Subeytila bölgesine harekete geçti. Bunun sonucu olarak o bölgede, şu anda Tuğgeneral Paul Robinett'in komutasında bulunan B Muharebe Grubu'nun şiddetli direnişiyle karşılaştı. B Muharebe Grubu, Almanları o bölgede öğleden sonrasına kadar sıkıştırdı ve böylelikle, kendisi geri çekilmeden evvel, diğer iki Muharebe Grubu'nun geri çekilen unsurlarına örtme görevi yapmış oldu. Bu hareket tarzı, Anderson'un emrettiği, Müttefiklerin güney kanadının Batı Dorsal Dağları sırtlarına çekilmesi stratejisinin bir taktik unsuruydu. Her ne kadar Almanların Subeytila'ya girişleri geciktirildiyse de, verdikleri toplam kayıpları da yüzü aşkın tank ve yaklaşık üç bin esir olmuştu ki, ağır bir bedel ödemişlerdi.

Bu arada Rommel tarafından getirilen ve Müttefiklerin Kafsa'da bulunan en uç güney noktasına sevk edilen muharebe grubu, kentin tahliye edildiği 15 Şubat günü kenti terk edip yola koyulmuştu. Hızını arttıran ve kuzeybatıya ilerleyen bu muharebe grubu 17 Şubat'ta yetmiş kilometre mesafe katetmişti. Furriyane yolunu izleyen muharebe grubu Thelepte'de bulunan Amerikan havaalanlarını ele geçirmişti. Böylece, şu anda 21'nci Panzer Tümeni'yle aynı hizaya gelmişti fakat bu tümenin elli kilometre batısında idi. Aynı zamanda Müttefiklerin ulaşım tesislerine de iyice yaklaşmış oluyordu. Muharebe alanına aynı gün gelen Alexander, 19 Şubat'ta iki ordunun da komutasını almış ve yayınladığı bildiriyle de "Amerikan, Fransız ve İngiliz birliklerinin çekilmesinin yarattığı karışıklık içinden çıkılmaz bir hale gelmiş bu nedenle ne belirgin bir savunma planı ne de komuta birliği kalmıştır" diyerek durumun vahametini gözler önüne sermiştir. Rommel, altmış kilometre ötede Tebessa'da bulunan ikmal depolarını Müttefiklerin ateşe verdiklerini duyduğunda, onların nasıl bir gerilim içinde olduklarını ve sinirlerinin ne denli yıpranmaya başladıklarını anlamıştı.

Artık şimdi, her ne kadar Müttefik komutanlar üç gün sonrasını asıl dönüm noktası olarak tahmin ediyorlarsa da, asıl dönüm noktası gelip çatmıştı. Rommel, mevcut panik ve kargaşayı daha da artırmak ve bu durumdan yararlanmak için elinde bulunan bütün mekanize birlikleri müşterek olarak kullanarak Tebessa'ya taarruz etmek istiyordu. Rommel, Müttefiklerin asıl ulaşım tesislerine yönelecek bir saldırının İngiliz ve Amerikalı birliklerin büyük bir kısmını Cezayir'e doğru çekilmeye zorlayacağına inanıyordu. Bu konu şu anda Müttefik komutanları kaygılandıran bir ihtimaldi.

Fakat, Rommel zaten 10'uncu Panzer Tümeni'ni geri çağırmış olan Arnim'in böylesine bir tehlikeye atılmak istemediğini sezmişti. Onun için Rommel, Mussolini'nin iç siyaset açısından zafere olan arzu ve ihtiyacını bildiğinden, konuyu kendisine önerdi.

Saatler geçiyordu ve 18 Şubat gece yarısı, Roma'dan, Rommel'in önerisini onaylayan ve iki panzer tümeninin komutasını ve harekâtın icrasını da Rommel'e veren işaret geldi. Fakat, bu onay, harekâtın kuzeybatıya Tebessa'ya doğru değil de kuzeye Thala ve el-Kef'e doğru yapılması mesajını taşıyordu. Rommel'e göre, bu değişiklik korkunç ve inanılmaz bir basiretsizlik örneğiydi. Zira, bu harekât cepheye çok yakın olacak ve sonuçta Rommel'i çok kuvvetli düşman ihtiyatlarıyla karşı karşıya getirecekti.

Ve sonuçta taarruz Rommel'in korktuğu gibi Müttefiklerin çok güçlü olduğu ve Alexander'ın beklediği noktadan geldi. Müttefiklerin şansı Mussolini'nin hatası yüzünden yaver gitmişti. Fakat, şayet Rommel'e birliklerini istediği gibi kullanma izni verilmiş olsaydı, Müttefikler, çok zayıf bir durumda yakalanmış olacaklardı. Zira, Amerikalı ve İngiliz takviye birliklerinin güneye doğru giden büyük bir bölümü Thala ve Sbiba bölgelerine gönderilmişti, oysa Tebessa 1'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'nin kalan birliklerince yeterli bir şekilde korunamıyordu.

Asıl İngiliz takviye birliği 6'ncı Zırhlı Tümen'di. Bu tümenin zırhlı unsuru olan, 26'ncı Zırhlı Tugay Thala'da görevlendirilirken, bölgeye yeni ulaşmakta olan 9'uncu Piyade Tümeni'nin piyade ve topçu unsurları da, bölgeye destek için getiriliyordu. 6'ncı Zırhlı Tümeni'nin, mekanize piyade unsuru olan 1'inci Muhafız Tugayı, 1'nci Amerikan Zırhlı Tümeni ve 34'üncü Piyade Tümeni'nin üç Alay Muharebe Grubu ile birlikte, Subeytila'nın kuzeyindeki Sbiba boşluğunu savunmak için görevlendirildi.

19 Şubat'ta, Mussolini'nin onayını alan, Rommel birkaç saat içerisinde, taarruzu başlattı. Fakat, Rommel'in başarı şansı hem başlangıçtaki gecikmeler hem de Arnim'in 10'uncu Panzer Tümeni'ni kuzeye çağırmasından dolayı azalmıştı. Rommel bu birliği geri çağırmak zorunda kalmıştı, ancak 10'uncu Panzer Tümeni yeni taarruzun ilk safhasında gerekli rolünü oynayamamış oldu. Böylece üstünlüğü elinden kaçıran Rommel, Afrika Kolordusu'nun muharebe grubunu Thala yoluyla el-Kef'e ve aynı anda 21'inci Panzer Tümeni'ni de, Sbiba yolunu kullanarak el-Kef'e sevk etmeyi planlamıştı. Böylece iki noktadan birden el-Kef'e ulaşabilecekti.

Thala yaklaşma istikametinde Subeytila ve Furriyane arasında bulunan el-Kasreyn Geçidi vardı. Ve buradaki mevziler Albay Stark emrinde bulunan Amerikan birliklerince tutulmaktaydı. Rommel'in, bu bölgeyi baskın tesiriyle aşma girişimi durduruldu ve öğleden sonra Stark'a gönderilen takviyeler, neredeyse Rommel'in Afrika Kolordusu'nun burada çarpışan muharebe grubunun gücünü aşmıştı. Fakat, savunma hazırlığı ve koordinesi başarılı değildi, onun için Almanlar akşama doğru bazı noktalardan sızmayı başarmışlardı. Ayrıca gecenin ilerleyen saatlerinde sızdıkları noktalar da giderek artmıştı. Bu arada Sbiba yolundan ilerleyen 21'inci Panzer Tümeni

mayın tarlası ve ardında mevzilenmiş olan on bir taburluk Müttefik birlikleri tarafından durdurulmuştu. Almanların gücü ise iki taburdu. Onun için geceleyin Rommel birliklerini savunmanın daha zayıf olduğu el-Kasreyn Geçidi'ne göndermeye ve ayrıca geciken 10'uncu Panzer Tümeni'ni de burada görevlendirmeye karar verdi. Bununla beraber Rommel'in düşündüğü avantajlı durum yavaş yavaş yitirilmekteydi. Çünkü, 10'uncu Panzer Tümeni'nden gelen kuvvet sadece bir tank taburu, iki piyade taburu ve bir de motorsiklet taburuydu. Arnim, neredeyse tümenin yarısını göndermemişti. Ayrıca gönderilmeyen birlikler içinde Tiger tank taburu da vardı ki, bu Rommel'in oynamayı düşündüğü en büyük kozuydu.

Rommel, el-Kasreyn Geçidi'ne yapacağı taarruzu 20 Şubat öğleden sonrasına kadar gerçekleştiremedi. O ana dek muharebe alanına gelmeyen 10'uncu Panzer Tümeni'nin birliklerinin gecikmesi, Rommel'i son derece kızdırmıştı. Sabahleyin giriştiği taarruz yoğun bir savunma ateşiyle karşılaşınca Rommel'in birlikleri durakladı. Fakat saat 16.30'da, bizzat cepheye gelen Rommel mevcut bütün piyadeleri ateş hattına sürdü. 5'inci İtalyan Bersaglieri taburunun da dahil olduğu beş piyade taburu aynı anda taarruza

El-Kasreyn Geçidi Muharebesi esnasında 105 milimetrelik Amerikan topu ve mevzideki askerler.

kalktı ve savunmayı yardılar. Fakat Rommel bundan sonra, bir zırhlı tim, piyade bölüğü ve bir sahra topçu bataryasından oluşan bir görev kuvvetinin çok inatçı bir direnişiyle karşılaştı. Bu direnen birliğin başında Yarbay Gore vardı. Bu direniş ancak panzer taburunun gelmesiyle kırılabildi.

Bu geçidin ele geçmesinden sonra, Rommel Thala'ya ve Tebessa yol kavşağına keşif birliklerini gönderdi. Bunda iki amacı vardı. Birincisi; Müttefikleri, ihtiyatlarını nereye sevk edeceği konusunda ikileme düşürmek, ikincisi ve de asıl hedefi Amerikalıların çok büyük çapta ikmal maddelerinin bulunduğu Tebessa'yı ele geçirmekti. İlk amaç, Rommel'in birliklerinin ilerlediğinin haber alınmasıyla gerçekleşti. Çünkü Fredendall, Robinett'in emrindeki B Muharebe Grubu'nun görev alanını önce sağ kanattan Thala'ya doğru olarak belirlemiş ancak daha sonra bu emrini el-Kasreyn-Tebessa yolunun örtülmesi olarak değiştirmişti. Bu arada, Tuğgeneral Charles Dunphie'nin emrindeki iki zırhlı alay ve iki piyade taburundan oluşan 26'ncı İngiliz Zırhlı Tugay Grubu Thala'nın güneyinden hareket etmiş ve kendisini B Muharebe Grubu'nun destekleyeceği umuduyla el-Kasreyn Geçidi'nin on beş kilometre civarında mevzilenmişti. Şans eseri, Almanların gücü Müttefiklerin tahmin ettiğinin çok altındaydı.

Ertesi sabah, 21 Şubat'ta, Rommel, Müttefiklerin karşı taarruzla el-Kasreyn Geçidi'ni tekrar ele geçirecekleri kaygısıyla önlemlerini almaya başladı. Bu duraklama, kendi üstün kuvvetlerinin karşısında çok zayıf kalan Almanların durumunu fark etmeyen, Müttefikleri şaşırtmıştı. Müttefiklerin hareketsiz durduğunu anlayan Rommel, komutası altında bulunan 10'uncu Panzer Tümeni'nin bir kısmıyla Thala'ya doğru ilerlemeye başladı. Rommel'in elinin altındaki bu birlik ancak bir muharebe grubu büyüklüğünde otuz tank, yirmi kundağı motorlu top ve iki mekanize piyade taburundan oluşuyordu. Dunphie'nın tugay grubu Almanların önünde ağır ağır çekiliyordu. Bu çekilme, kanatlardan kuşatılıp, yan ateşine maruz kalana dek devam etti. Fakat, Dunphie'nin tankları önceden hazır olan mevzilere girdiğinde Almanların çaldığı bir Valentine tankını fark edemeyince, piyadesinin büyük bir bölümünü ve araçlarının çoğunu kaybetti ve büyük bir kargaşa doğdu. Almanlar, her ne kadar üç saatlik bir meydan muharebesinden sonra durduruldularsa da, geri çekilirken 700 Müttefik esirini de yanlarında götürdüler. el-Kasreyn Geçidi'nden bu yana devam eden muharebelerde Almanlar bir düzine tank kaybetmişti, fakat buna karşılık, Müttefiklerin, yolunu kaybeden ve şafak vakti giriştikleri karşı taarruzda Alman tanklarına rastlayan timin tanklarının da dahil olduğu, yaklaşık kırk tank kaybı vardı.

Daha büyük bir karşı taarruzu bekleyen ve bu karşı taarruza karşı taarruzla cevap vermeyi düşünen Rommel, beklemeye karar verdi. Fakat, sa-

bahleyin, hava keşif raporları, Müttefik takviye birliklerinin muharebe alanına ulaştığını ve daha da gelmekte olduğunu bildirmişti. Böylece, Thala yoluyla yapılacak bir harekâtın başarı şansı giderek zayıflıyordu. Bu arada kendi sol kanadındaki tehlikede artıyordu. Önceki gün öğleden sonra, Afrika Kolordusu'nun muharebe grubu Thala'ya yapılacak bir girme harekâtını örtmek için, Tebessa yolunu emniyete almak amacıyla harekete geçmişti. Fakat, hakim tepelerde bulunan Amerikan topçu ateşiyle bu girişim önlendi. 22 Şubat sabahı tekrar giriştikleri saldırı sonucunda elde edilen kazanca karşılık, telafi edemeyecekleri kayıplara uğradılar. Zira, bu bölgede Robinett'in komutasında bulunan B Muharebe Grubu Komutanlığı'na ve Terry Allen'in komutasında bulunan 1'inci Piyade Tümeni'ne ait birliklerin toplanmasıyla Amerikalılar sayıca çok üstün duruma geçmişlerdi.

O gün öğleden sonra, Rommel ve onu görmeye giden Kesselring, batıya doğru karşı taarruzlara devam etmekle bir başarı elde edilemeyeceğine karar verdiler. Ve bu karşı taarruzun doğu istikametinde Sekizinci İngiliz Ordusu'na karşı gerçekleştirilmesine karar verildi. Bu kararı müteakiben, Mihver birliklerine, ilk aşamada el-Kasreyn Geçidi'ne çekilme emri verildi.

Bu arada, Allen sabahtan beri, Mihver birliklerinin kanatlarına doğru bir karşı taarruz hazırlığı içerisindeydi, fakat Robinett ile irtibat kurmada karşılaştığı güçlük nedeniyle bu karşı taarruz geçikti ve öğleden sonraya kadarda gerçekleştirme olanağı bulunamadı. Daha sonradan bu karşı taarruz girişimi Afrika Kolordusu grubunun el-Kasreyn Geçidi'ne doğru geri çekilmesini paniğe dönüştürdü. Amerikan birliklerinin burada göstermiş olduğu taktik ustalık ve beceri, silahlarının çokluğu ve topçu ateşinin isabeti, Rommel'i çok etkilemişti. Rommel'in çok zayıf olan birlikleri, şayet daha büyük ve geniş alanda icra edilen bir karşı taarruzla karşı karşıya kalmış olsalardı, büyük bir tehlikeye maruz kalmış olacaklardı.

Fakat, Rommelin birliklerinin zayıflığı ve değişen durumun kritikliği, Müttefik Komutanlıkça yeterince değerlendirilememişti.Amerikan Ordusu'nun arşivlerinden öğrendiğimiz gibi, Fredendall'ın düşmanın geri çekilirken en zayıf durumda bulunduğu anda kara harekâtıyla takip edilmesi için verdiği emir tereddüt yaratmıştı. Anderson bile, hala savunmayı düşünüyordu.Gerçekten, o gece Sbiba'daki çok sayıdaki Müttefik kuvvetler Rommel'in Thala'ya taarruz edeceği korkusuyla on beş kilometre kuzeye çekilmişlerdi. Benzer bir korkuyla, diğer kanatta bulunan Tebessa'nın tahliyesi de gündemdeydi. Düşmanın Thala'dan çekildiğinin, öğrenildiği gün olan 23 Şubat'ta bile, takip etmek için hiçbir şey yapılmadı. Ta ki, ancak 25 Şubat günü öğleden sonra bir taarruz emri verilebildi. Oysa o zamana kadar düşman çok emniyetli bir şekilde el-Kasreyn Geçidi'ne kadar geri çekilmişti. Müttefiklerin, düşmanı imha etmek, geçidi yeniden ele geçirmek ga-

yeleri ve niyetleri, şimdi ise sadece, düşmanın ortalarında bıraktıkları mayınları temizlemek işine dönüşmüştü.

Kuvvet dengeleri açısından, Mihver devletlerinin taarruzu bırakıp, çekilmeleri taktik yönüyle çok iyi hesaplanmış ve icra edilmiş bir hareketti. Taarruzu daha da ileri götürmüş olmak, şu anda toplanan Müttefik birliklerinin büyüklüğü karşısında aptallık olacaktı. Yapılan durum muhakemesinde, Rommel'in giriştiği taarruz sonucunda kazançlı çıkmış olduğu görülüyordu.Bine yakın asker zayiatına karşılık 4000 esir alınmış, çok az bir tank kaybına karşılık ta 200 tank tahrip edilmişti. Böylece "mahdut hedefli taarruz harekâtı " çok başarılı olmuştu. Fakat Almanlar, her ne kadar çok başarılı bir taarruz icra ettilerse de, Müttefiklerin Tunus'tan atılmasını hedefleyen stratejik hedeflerine ulaşamamışlardı. Müttefiklerin Tunus'tan çekilmesi sonucunda amaçlanan stratejik hedefin sağlanabilmesi ancak, 10'uncu Panzer Tümeni'nin, komutasını karşı taarruzun başından beri Rommel'e vermekle mümkün olmuş olacaktı. Bu tümenle, Rommel Amerikan üslerine ve havaalanlarına saldıracak ve burada bulunan büyük miktardaki malzemeyi imha etmiş olacaktı. Böylece, Müttefikler de Tunus'taki durumlarını idame ettiremeyeceklerdi.

Kaderin garip bir cilvesi olarak, Tunus'ta bulunan Mihver birliklerinin tümünü Rommel'in komutasına veren emir, Roma'dan Tunus'a 23 Şubat günü gönderilmişti. Yeni kurulan bu birlik "Afrika Ordu Grubu" adını almıştı. Ancak, emir sabahleyin geri çekilme başladıktan sonra geldiği için, fırsatın kaçmasını önleyemedi.

Ayrıca, gelen emir, Arnim'in kuzeyde niyetlendiği taarruzu iptal ettiremeyecek kadar geç kalmıştı. Arnim'in bu karşı taarruz için ayırdığı ihtiyatlar Rommel'in pekâlâ daha fazla işine yarayabilirdi. Planlandığı gibi Meca-

Tunus Muharebesi esnasında, isabet almış üç Alman tankı.

zü'l Bab'ın ele geçirilmesi sınırlı bir hedef olacaktı ve 26 Şubat günü iki panzer ve diğer altı taburla taarruza geçilecekti. Fakat, Arnim 24 Şubat günü şafak vakti, düşündüğü sınırlı taarruzu Rommel'e haber vermek için birini gönderdikten sonra Kesselring'i görmek Roma'ya uçtu. Görüşmelerinden, çok daha geniş kapsamlı ve iddialı bir plan ortaya çıktı. Bu plana göre taarruz, Pont-du-Fahs ile kuzey kıyısı arasında uzanan 100 kilometrelik cephede ve sekiz ayrı noktadan 5'inci İngiliz Kolordusu'na karşı yapılacaktı. Zırhlı grup tarafından yapılacak asıl girme, Tunus şehrinin yüz kilometre batısında olan Becaye yol merkezi bölgesine yapılacaktı. Buna paralel olarak da, Mecazü'l Bab'ı ele geçirmek için kısa menzilli bir kıskaç harekâtına girişilecekti. Becaye bölgesinde yapılacak girme için iki panzer taburunun gücü, on dördü Tiger tankı olmak üzere yetmiş yedi tanka çıkarılmıştı. Fakat, bu sağlanan kıl payı üstünlük bile, güneyde bulunan ve Tunus'a giden 21'inci Panzer Tümeni'ne gönderilmekte olan 15 tankın alınmasıyla sağlanmıştı. Yeni planı haber alan Rommel şaşırmış ve bunu hiç gerçekçi bulmamıştı.

Arnim'in harekât emri 25 Şubat'ta yayınlandı ve ertesi gün taarruz başladı. Böylece mahdut hedefli bir taarruzun başlayacağı tarihte geniş hedefli taarruz başlamış oldu. Bu planlama, bir anlamda Almanların sürat ve esnekliklerinin sınavı olacaktı. Yine de, en büyük başarı, kuzey bölgede, neredeyse Müttefiklerin Djebel Abiod'taki ana ikmal yoluna ulaşan Manteuffel'in tümeniyle elde edilmişti. Aynı zamanda, Almanlar bu bölgeyi savunan Fransız ve İngiliz birliklerinden toplam 1600 esir almıştı. Fakat, Alman zırhlı grubu İngilizlerin Sidi Nsir'de bulunan ileri mevzilerini geçtikten sonra, Becaye'ye on beş kilometre kala dar bir alanda kıstırıldı. Bu bölgede, İngiliz sahra topçusu ve tanksavar silahlarının isabetli atışları karşısında çok kayıp verdi. Ondan sonra Mecazü'l Bab'a gerçekleştirilen tali taarruz, başlangıçta elde edilen küçük çaptaki başarılardan sonra, başarısızlıkla sona ermişti. Ayrıca daha güneye doğru yapılan taarruzlarda da başarı sağlanamamıştı. Arnim'in giriştiği taarruzlar sonucunda, Almanlar verdikleri 1000 kişilik zayiata karşılık 2500 esir almışlardı. Fakat, asıl dengeyi Almanların kaybettikleri yetmiş bir tank bozuyordu. Oysa İngilizlerin kayıpları bundan azdı. Zira, Almanların tank sıkıntısı vardı ve eksikliklerini kolaylıkla tamamlayamıyordu.

Hatta, daha da kötüsü, bu boşa giden taarruz sonucunda, Mareth Hattı'nın karşısında Medeniyin'de bulunan Montgomery'nin mevzilerine, Rommel'in girişmek istediği ikinci saldırı için gerekli olan tümenin gönderilmesi gecikmiş oluyordu. Çünkü, Kesselring 10 ve 21'inci Panzer Tümenleri'nin, Amerikalıların, Arnim'in taarruzuna karşı takviye göndermelerini önleyecek yakınlıkta tertiplenmelerini istemişti. Bu, Rommel'in doğuya yapmak istediği saldırı için hayati derecede önemli bir gecikmeye neden ol-

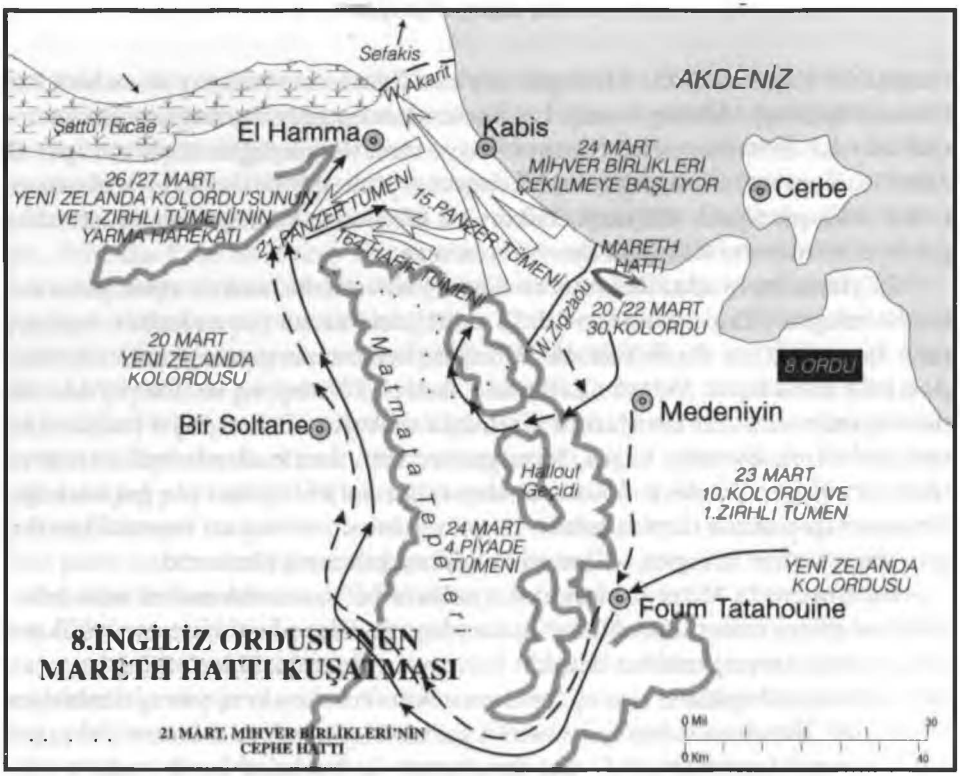
muştu. 26 Şubat'a kadar Montgomery'nin ileride Medeniyin'de sadece bir tümeni kalmıştı. Montgomery, bu durumdan endişe duyduğunu ve Rommel taarruz etmeden evvel burayı takviye etmeye çalıştığını ifade etmiştir. 6 Mart'ta, Rommel saldırdığında, Montgomery'nin gücü dört katma ulaşmıştı. Bu yaklaşık olarak 400 tank, 350 top ve 470 tanksavar silahının oluşturduğu ve dört tümene tekabül eden bir kuvvetti.

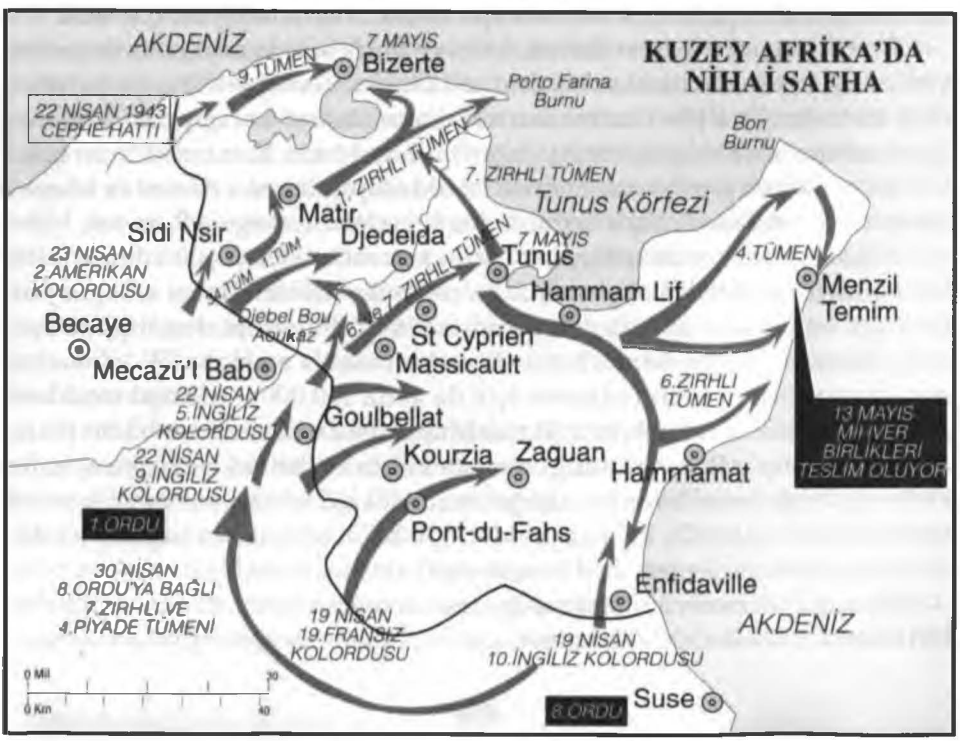
Böylece, bu arada, Rommel'in üstün kuvvetlerle taarruz etme şansı da kaybolmuştu. Elinde bulunan 10, 15 ve 21'inci Panzer tümenlerinin toplam tank sayısı 160 idi. Bu miktar, bir tümende bulunması gereken tank sayısından bile daha azdı. Ve aynı zamanda sadece 200 top ve 10.000 piyade ile destekleniyordu. Bir de Mareth Hattı'nda mevzilendirilen zayıf İtalyan tümenleri vardı. Bundan başka, Montgomery'nin ileri hatlarda bulunan avcı uçakları vardı. Böylece, Montgomery hava üstünlüğünü ele geçirirken, Rommel'in panzer tümenlerinin tespit edilmesi ve bunun taarruzdan iki gün önce 4 Mart'ta rapor edilmesiyle baskın önlenmiş oluyordu.

Bu durumda Montgomery daha sağlam bir savunma mevzi tesis edebildi ve altı ay önce Alam Halfa'da karşılaştığı daha güçlü bir taarruzla karşılaşmasına karşın, taarruz dağıldı. İlerleyen Alman birlikleri oldukları yerde kaldılar ve İngilizlerin ateş toplaması sonucunda yavaş yavaş azalmaya başladılar. Taarruza devam etmesinin yararsızlığını gören Rommel, akşamleyin taarruzdan vazgeçti.O ana dek, her ne kadar asker kaybı sadece 645 olsa bile, kırktan fazla tank kaybetmişti. Müttefiklerin kaybı ise çok azdı.

Bu taarruzun püskürtülmesi, Mihver birliklerinin sayıca ve donatım yönünden yetersiz oldukları bir durumda baskın tesiriyle Müttefik birliklerinin birbirleriyle irtibat kurmadan muharebe alanında mağlup edilebileceği umudunu suya düşürüyordu. Zaten bir hafta önce, Rommel durum hakkında hem kendi görüşlerini hem de iki ordu komutanının Arnim ve Messe' nin görüşlerini Kesselring'e iletmişti. Bu değerlendirmesinde Rommel, Mihver birliklerinin, kendisinden çok üstün kuvvetlere karşı 600 kilometrelik bir cepheyi tutuklarını söylemişti. Bu cephede, Müttefiklerin asker sayısı iki, tank sayısı altı kat fazla iken, Rommel'in birliklerinin derinliği de çok azdı. Rommel ise, cephenin Tunus-Bizerte arasında en fazla 150 kilometre olmasını ve bu cephenin idamesi için de ayda 140.000 ton ikmal maddesi gerektiğini belirtiyordu.Ayrıca, Tunus Muharebesi için uzun vadeli bir planı da şart koşmuştu.Rommel aldığı cevapta kısaca Hitler'in kendisiyle aynı fikirde olmadığı belirtiliyordu. Aldığı cevabın ekinde doğru olmayan kuvvet kıyaslamaları vardı.Bu kıyaslama Müttefik komutanlıklarca yapılan yanlış durum muhakemelerinin de düştüğü yanılgıyla aynıydı.

Rommel Medeniyin'de uğradığı başarısızlıktan sonra Alman ve İtalyan birliklerinin Afrika'da kalmasının intihar anlamına geleceğini anlamıştı.

AKDENİZ
Sefakis
W. Akarit
Sett'ol Eicae
El Hamma
Kabis
24 MART
MİHVER BİRLİKLERİ
ÇEKİLMEYE BAŞLIYOR
Cerbe
26 /27 MART,
YENİ ZELANDA KOLORDU'SUNUN
VE 1.ZIRHLI TÜMENİ'NİN
YARMA HAREKATI
21. PANZER TÜMENİ
15.PANZER TÜMENİ
164.HAFİF TÜMENİ
MARETH
HATTI
W.Zigzaou
20 /22 MART
30.KOLORDU
20 MART
YENİ ZELANDA
KOLORDUSU
8.ORDU
Bir Soltane
Medeniyin
Matmata Tepeleri
Hallouf
Geçidi
23 MART
10.KOLORDU VE
1.ZIRHLI TÜMEN
24 MART
4.PİYADE
TÜMENİ
YENİ ZELANDA
KOLORDUSU
Foum Tatahouine
8.İNGİLİZ ORDUSU'NUN
MARETH HATTI KUŞATMASI
21 MART, MİHVER BİRLİKLERİ'NİN
CEPHE HATTI
0 Mil
30
0 Km
40

AKDENİZ
7 MAYIS
9.TÜMEN
Bizerte
KUZEY AFRİKA'DA
NİHAİ SAFHA
Porto Farina
Burnu
22 NİSAN 1943
CEPHE HATTI
Bon
Burnu
1.ZIRHLI TÜMEN
7. ZIRHLI TÜMEN
Tunus Körfezi
Matir
Sidi Nsir
Djedeida
7 MAYIS
Tunus
23 NİSAN
2.AMERİKAN
KOLORDUSU
4.TÜMEN
Menzil
Temim
Hammam Lif
Becaye
Djebel Bou
Aoukaz
St Cyprien
Massicault
Mecazü'l Bab
6.ZIRHLI
TÜMEN
22 NİSAN
5.İNGİLİZ
KOLORDUSU
Goulbellat
13 MAYIS
MİHVER
BİRLİKLERİ
TESLİM OLUYOR
22 NİSAN
9.İNGİLİZ
KOLORDUSU
Kourzia
Zaguan
Hammamat
1.ORDU
Pont-du-Fahs
30 NİSAN
8.ORDU'YA BAĞLI
7.ZIRHLI VE
4.PİYADE TÜMENİ
Enfidaville
AKDENİZ
19 NİSAN
19.FRANSIZ
KOLORDUSU
19 NİSAN
10.İNGİLİZ KOLORDUSU
0 Mil
30
0 Km
40
8.ORDU
Suse

Onun için 9 Mart'ta uzun zamandır ertelediği hastalık iznini aldı. Ordu Grup Komutanlığı'nı Arnim'e devretti ve Avrupa'ya gitti. Buradaki amacı Afrika'daki durumu üstlerine iyice anlatarak onları ikna etmekti. Ama sonuç Rommel'in Afrika muharebeleriyle irtibatını kesmesine neden oldu.Ve Rommel artık bir daha Afrika'da olmayacaktı.

Roma'ya indiğinde Mussolini ile görüşen Rommel, onun gerçekleri görme becerisinden yoksun olduğunu ve sadece kendi görüşlerini kanıtlamaya çalıştığını gördü ve anladı. Rommel, Mussolini ile görüştükten sonra Hitleri görmeye gitti. Ancak, Hitler Rommel'in fikirlerinden etkilenmedi ve Rommel'in Afrikaya dönmesini engelledi ve kendisinin, Kazablanka'da yapılacak harekatın komutasını almak üzere gerekli hazırlığı yapmasını söyledi. Kazablanka'nın, Atlantik kıyısına olan uzaklığı düşünüldüğünde, Hitler'in hâlâ, ne büyük bir yanılma ve hayal içinde, Müttefiklerin, Afrika'dan tamamen atılabileceğini tahayyül edebildiği ortaya çıkıyordu.

Bu arada, çeşitli kollardan gelişen Müttefik taarruzları giderek büyük bir güce ulaşarak Tunus'un güney girişini ele geçirebilecek düzeye geliyordu. Bu girişin ele geçirilmesiyle Sekizinci Ordu, Birinci Ordu'yla buluşabilecek ve önceden Rommel'in "Afrika Panzerleri" diye adlandırılan, Messe'nin Birinci İtalyan Ordusu'na karşı taarruza geçecekti.

Medeniyin'deki Alman karşı taarruzunu püskürttükten sonra, Montgomery savunmasında elde ettiği başarıyı genişletmeyi denemek istemedi, fakat bunun yerine, Mareth Hattı'na yapmayı düşündüğü daha ayrıntılı ve planlı bir taarruz için malzeme ve birlik yığmaya devam etti. Bu taarruz için başlangıç tarihi Medeniyin muharebesinden iki hafta sonra, 20 Mart olacaktı.

Bu plana yardımcı olmak amacıyla, düşmanın gerisine düzenlenen bir harekâtı, taarruzdan üç gün önce 17 Mart'ta, güney Tunus'ta bulunan 2'nci Amerikan Kolordusu gerçekleştirdi. Anderson tarafından planlanan, Alexander tarafından onaylanan plan üç aşamalıydı. İlk aşamada, Montgomery'yi engelleyecek düşman kaynakları temizlenecek, daha sonra, Mongtomery'nin ilerlemesini sağlamak için ileri hatlarda, Thelepte'de bulunan havaalanları yeniden ele geçirilecek ve son aşamada, Montgomery'nin ilerlemesine yardımcı olmak için Kafsa'nın yanında ileri ikmal merkezi tesis edilecekti. Fakat, Montgomery'nin birliklerinden, düşmanın denize doğru çekilme yollarının kesilmesi istenmemişti. Bu tahditin nedeni, Amerikalıların bulundukları noktadan denize kadar yer alan 220 kilometrelik mesafede bir harekâtı gerçekleştirebileceklerine duyulan kuşkuydu. Ayrıca ikinci bir neden de, Şubat ayında karşılaştıkları gibi Amerikalıları bir Alman karşı taarruzuna maruz bırakmaktan çekinmeleriydi. Fakat bu sınırlama, Frendendall'ın yerine atanan çok hırslı ve iddialı General Patton'un şevkini kırmıştı.

Patton'un atandığı 2'inci Amerikan Kolordusu, şu anda 88.000 askerin bulunduğu dört tümenden oluşuyordu. Bu miktar kendilerine karşı koyacak Mihver birliklerinin dört katıydı. Bundan başka asıl hedef olan bölgede, tahmin edilen Alman birliklerinin sayısı sadece 800 Alman ve 7850 İtalyan askeriydi. İtalyan askerlerinin büyük bir bölümü Kafsa yakınlarında bulunan İtalyan Centauro Tümeni'ne aitti.

Amerikan taarruzu umut verici bir şekilde başladı. 17 Mart'ta Allen'in 1'inci Piyade Tümeni, Kafsa'yı muharebe etmeden ele geçirdi. İtalyanlar otuz kilometre gerideki Kabis ve el-Mehres arasındaki El Guettar'ın doğusuna çekildiler. 20 Mart'ta ise Ward'm 1'inci Zırhlı Tümeni el-Kasreyn bölgesinden kıyıya doğru ilerlemeye başladı ve ertesi sabah 5'te de Sened'i işgal etti.

Aynı gün Alexander, Patton'a, Montgomery'nin Mareth Hattı'na karşı başlattığı taarruza yardımcı olması için, kıyıya doğru çok güçlü bir zırhlı birlik hareketine hazırlanmasını söyleyerek üzerindeki tahditi kaldırdı. Fakat bu taarruz, geçidin ve çevresindeki hâkim tepelerinden Albay Rudolf Lang'in komutasındaki birlikçe açılan ateşler sonucunda, durduruldu. 23 Mart'ta, 322 rakımlı Hill Tepesi'ni ele geçirmek için peş peşe yapılan taarruzlar da durduruldu. Oysa bu tepe Rommel'in önceki korumalarından oluşan yaklaşık sadece seksen kişiyle savunuluyordu. Ertesi gün, her ne kadar, Almanların asker gücü 350'ye çıktıysa da, üç piyade taburu, onu destekleyen dört topçu taburu ve iki tank bölüğünden oluşan bir kuvvetle girişilen taarruz da püskürtüldü. 25 Mart'ta bizzat Ward'ın başında bulunduğu bir taarruz daha başlatıldı. Ward bu taarruza, Patton'dan, harekâtın mutlaka başarıya ulaşmak zorunda olduğunu belirten emredici bir telefondan sonra girişmişti. Fakat, başarılı olamadı ve düşmanın artan takviyeleri karşısında bu taarruzdan da vazgeçilmek zorunda kalındı. Patton, zaten bu tümenin görevi ağırdan aldığından şikâyetçiydi ve akabinde Ward komutanlıktan alındı. Fakat, Patton o kadar taarruz ruhluydu ki, savunmanın yapısında olan üstünlükleri fark edemedi.

Bu üstünlüklerin mevcut olduğu diğer bir muharebe bölgesi ise, nispeten tecrübesiz fakat iyi eğitimli olan 1'inci Amerikan Piyade Tümeni'nin bulunduğu El Guettar bölgesiydi. Burada Allen'in birlikleri 21 Mart'ta İtalyan mevzilerine girmişler, ertesi günde ilerleme kaydetmişler fakat 23 Mart'ta, bir Alman karşı taarruzuna maruz kalmışlardı. Bu karşı taarruz Afrika Ordu Grubu'nun asıl ihtiyatı olan 10'uncu Panzer Tümeni tarafından gerçekleştirilmişti. Bu tümen iki tank, bir motorsiklet, bir topçu ve iki piyade taburundan oluşuyordu. Alman birlikleri başlangıçta Amerika mevzilerini ele geçirmişler, ancak bilahare, mayın tarlasına saplanmışlar ve Allen'in topçusu ve tank imha araçlarıyla etkisiz hale getirilmişlerdi. Bu, taarruzun şidde-

tini kırmış ve akşamleyin tekrar kalkışılan karşı taarruza hiçbir başarı şansı bırakmamıştı. Her ne kadar Almanların kayıpları burada tasvir edildiği kadar yüksek değilse bile, gün içinde kırk adet tank ya atışla ya da mayınların patlaması sonucu muharebe dışı kalmıştı.

Amerikalılar düşmanın asıl zırhlı ihtiyatını, bedeli ağır bir karşı taarruza çekmekle, Meknessi'de, giriştikleri mahdut hedefli girme harekâtındaki başarısızlığı kısmen dengelemiş oluyorlardı. Bunun sonucunda, Montgomery'nin durumu sadece önemli ölçüde dengelenmiş olmuyor aynı zamanda, düşmanın zaten çok az olan tank sayısı iyice kritik duruma giriyordu. Müttefikler nihai zaferlerini, kendi başarılarından ziyade düşmanın başarısız karşı taarruzuna borçluydu. Bu muharebelerde başarı umudu ve eğilimi, ancak düşmanın çok yorulmasından ve gücünü kaybetmesinden sonra doğmuştu. Bununla beraber, Almanlar ellerinde kalan birliklerini boşa giden karşı taarruzlarda kullanmamış olsalardı mücadele ve başarı şansını hâlâ ellerinde tutuyor olabilirlerdi.

Montgomery'nin Mareth Hattı'na taarruzu 20 Mart'ta başladı. Bu taarruz için Montgomery 10 ve 30'uncu Kolorduları'nı toplam 160.000 asker, 610 tankı ve 1410 topuyla hazır etmişti. Her ne kadar Messe'nin ordusu kağıt üzerinde kıyaslandığında Montgomery'nin altı tümenine karşılık dokuz tümeni var gözüküyorsa da Messe'nin elindeki asker sayısı, Kafsa'daki 10'uncu Panzer Tümeni'nin dahil olmasıyla birlikte 80.000 asker, 150 tank ve 680 top idi. Böylece, Montgomery asker, top ve uçak sayısında 1'e karşı 2, tank sayısında ise 1'e karşı 4 oranında üstündü.

Bundan başka, Mareth Hattı denizden Matmata Tepeleri'ne oradan da çöle otuz kilometrelik bir çizgi halinde uzanıyordu. Bu koşullarda, nispeten zayıf olan Mihver birlikleri için en akıllı taktik, Mareth Hattı'nda seyyar birlikleriyle oyalama muharebeleri yaparak, Kabis'in kuzeyinde, hemen hemen yirmi kilometre genişliğinde deniz ile bataklık arazisi arasında bulunan Wadi Akarit'e çekilerek, orada tutunmak olacaktı. Bu taktik, Rommel'in savunduğu taktik idi ve öngörülen çekilme hattı ve mevzileri, Rommel'in Kasım'da el-Alameyn muharebelerinden bu yana önerdiği hat idi. 10 Mart'ta, Hitler ile görüşen Rommel onu ikna etmeyi başarmıştı ve Kesselring'e Mareth Hattı'nda bulunan ve seyyar olmayan İtalyan tümenlerinin, Wadi Akarit'e, mevzi elde etmeleri için gönderilmelerini gerektiği talimatını verdirmeyi başarmıştı. Fakat, İtalyan liderler Mareth Hattı'nda kalmayı tercih edip ve aynı görüşü paylaşan Kesselring'te Hitler'i kandırınca, Hitler emrini iptal etti.

Montgomery'nin planının kod adı "Pugilist Gallop" idi. Bu plana göre, taarruzun sıklet merkezini, Oliver Leese'in komutası altında bulunan 30'uncu Kolordu'nun üç piyade tümeninin cepheden yapacağı girme harekâtı

oluşturacaktı. Buradaki amaç, denizin yanında bulunan savunma mevzilerinin yarılması ve Brian Horrocks'un komutası altında bulunan 10'uncu Kolordu'nun zırhlı birlik unsurlarının bu boşluktan girerek başarıyı genişletmeleriydi. Aynı anda, Bernard Freyberg'in komutası altında geçici olarak teşkil edilen Yeni Zelanda Kolordusu Kabis'ten otuz kilometre içeride bulunan El Hamma'ya doğru çok geniş kanat harekâtında bulunacaktı. Amaçları, düşmanın gerisini tehdit etmek ve kaynaklarını kullanmasına engel olmaktı.

Cepheden girişilen harekât başarısızlıkla sonuçlandı. Kıyıda, çok dar bir şeritte bir piyade tugayı ve elli tanklık bir alayla başlatılan taarruz, 70 metre genişliğinde 7 metre derinliğindeki Wadi Zigzaou düşman mevzilerinde çok küçük bir gedik açabildi. Wadi'nin yumuşak sathı ve buraya döşenen mayınlar, tankları ve onu destekleyen topların ilerleyişini, engellemişti. Aynı zamanda, taarruz eden piyadeler, düşmanın yan ateşine maruz kalmıştı. Müteakip gece takviyeli bir şekilde tekrarlanan saldırı, daha evvel edinilen bazı köprübaşlarının daha da güçlendirilmesini sağlarken, bazı İtalyan askerleri de teslim olmuştu. Fakat, tanksavar silahlarının gelişi, bataklık arazi nedeniyle hâlâ gecikiyordu ve öğleden sonra ileri harekât bölgesinde bulunan piyadeler, Alman karşı taaruzuna hedef olmuşlardı. Bu arada, yeterli desteği olmayan İngilizler, karanlıktan istifade ederek Wadi'nin arkasına doğru çekilmişlerdi. Böylece, 22 Mart gecesi, cepheden girişilen taarruz sadece yeterli bir gedik açamamakla kalmamış aynı zamanda birlikler yerleşme bölgelerini de düşmanın savunma sınırları içerisinde bırakarak çekilmişlerdi.

Bu arada, iyi başlayan kanat hareketi de durdurulmuştu. Sekizinci Ordu'nun arka bölgesinde, çölün zorlu kumlarını geçen Yeni Zelanda Kolordusu, taarruzun başladığı 20 Mart gecesi, El Hamma'nın yirmi kilometre güneybatısında ve Kabis'in elli kilometre batısında bulunan "Plum" adı verilen tepeye yakın olan bölgeye 27.000 asker ve 200 tank getirmişti. Yaklaşma istikametlerini temizledikten sonra kolordu, 21'inci Panzer Tümen ihtiyatları ve 164'üncü Afrika Hafif Tümeni'nin dört taburuyla desteklenen İtalyanların çok sert direnişiyle karşılaştı.

23 Mart gününün, kıyıya yapılacak bir taarruzun henüz tekrarlanma ihtimalinin görülmediği ilk saatlerinde, Montgomery planını gözden geçirmeye ve bütün birliklerini iç bölgeye doğru sevk etmeye karar verdi.Çünkü, burada tekrarlanacak daha güçlü bir taarruzun El Hamma'ya ulaşma şansı daha fazlaydı. Montgomery, o gece Horrocks'un 10'uncu Kolordusu ve karargahına ve kadrosunda 160 tank bulunan Tümgeneral Raymond Briggs'in komutası altında bulunan 1'inci Zırhlı Tümen'e, çölde geniş bir kavis çizerek Yeni Zelandalıları takviye etmesini emretti. Aynı anda, Tümgeneral

Francis Tuker'in komutasındaki 4'üncü Hint Tümeni, Medeniyin'e yandan yaklaşarak ve Matmata Tepeleri'nden geçip Hallouf Geçidi yolunu açacaktı. Böylelikle, çölün kanatlarından yapılacak manevrayı yüz elli kilometreden fazla kısaltmış olacaktı. Tuker, bu geçidi açtıktan sonra kuzeye tepelere doğru ilerleyerek, Mareth Hattı'nın yanından geçecek böylece düşmanın kanatları için diğer bir tehditi oluşturacak ve şayet "Plum" bölgesi tutulursa, tesis edilen bu alternatif hat harekât için kullanılacaktı.

Bu yeni plan, çok iyi hesaplanmıştı ve taktik ustalık taşıyordu ve ayrıca Montgomery'nin değişen koşullar karşısında ne denli esnek davranabildiğini gösteren çok güzel kanıtlardan biriydi. Hatta, Montgomery burada el-Alameyn'den daha başarılı olmuştu. Ama, her zaman olduğu gibi, yine generalliğinin ayırt edici bir özelliğini öne çıkarıyor ve her şeyin plana uygun geliştiğini ifade ederek tevazu göstermekten geri kalmıyordu. Kıyıda çok dar bir alanda kalkıştığı yarma harekâtı ve bu harekâtı desteklemek için yeterli kuvveti kullanmamasına karşın, Mareth harekâtı birçok yönden Montgomery'nin savaşta en başarılı olduğu harekâttı.

Yeterli kuvvet kullanmadan harekâta kalkışılması, değiştirilen ve "Supercharge II" adı verilen yeni plan için büyük bir dezavantaj oluşturuyordu. 20 Mart'ta, "Plum" bölgesine Yeni Zelandalıların gelmesiyle alarma geçen Mihver birlikleri komutanlığı, müteakip hareketlerin ne yönde olacağı, ne gibi felaketler getirebileceği konusunda bir sonuca varmakta hiç gecikmedi. 23 ve 24 Mart akşamı, tepelerdeki gözetleyicilerin aktardığı keşif bilgileri sonucunda, Montgomery'nin planını değiştirdiğini ve sıklet merkezini çölün kanatlarına doğru kaydırdığını tespit etti. Bu durum muhakemesinin sonucuna göre, 15'inci Panzer Tümeni, İngiliz birliklerine takviye ulaşmadan iki gün önce, 21'inci Panzer ve 164'üncü Hafif Tümeni desteklemek için El Hamma'ya gönderilmişti. Bu gönderilen destek 26 Mart öğleden sonra başlayacak planlı taarruzdan hemen önce bölgeye ulaşmıştı.

"Supercharge II" planının başarı şansı, baskın tesiri ortadan kalktığı için azalmıştı. Fakat, bu kayıp diğer dört unsurun birlikte kullanılmasıyla dengelenmişti.Bu unsurların en başta geleni, Arnim'in 24 Mart'ta verdiği kararla Messe'nin ordusunu tehlikeye atmaktansa Wadi Akarit mevzilerine çekmesi ve Messe'nin Mareth Hattı'nda kalma arzusunu ortadan kaldırmasıydı. Böylelikle, tepeyi savunan birliklerin yapması gereken Mareth Hattı'nda bulunan seyyar olmayan birliklerin çekilmelerine imkan tanıyacak süre kadar dayanmaları olacaktı. İkinci unsur ise, taarruz bölgesinin alçak irtifa bombardıman uçaklarıyla temizlenmiş olmasıydı. Bu harekât Çöl Hava Kuvvetleri Komutanı Mareşal Harry Broadhurst tarafından planlanmış ve çok etkili olmuştu. Üçüncü unsur ise, zırhlı unsurlarla geceleyin harekâta devam etmede İngilizlerin gösterdiği cesaret ve isteklilikti. Dördüncü ve

son unsur ise, İngilizlerin zırhlı birliklerin toplanma bölgesinde kopan fırtına nedeniyle, İngiliz zırhlarının tepeye ilerlemelerinin ilk safhasının gizlenmiş olmasıydı. Bu da ayrı bir talihti.

İngilizler taarruza, 26 Mart günü saat 16.00'da, güneşi arkalarına alarak başladılar. Böylece güneşin düşmanın gözünü alması avantajından yararlanmışlardı. Önde, 8'inci Zırhlı Tugay ve Yeni Zelanda Tümeni'nin piyade birlikleri vardı. Daha sonra Raymond Briggs'in 1'inci Zırhlı Tümeni, 8'inci Zırhlı Tugay ve Yeni Zelanda Tümeni'nin piyade birliklerinin teşkil ettiği örtüden yararlanarak akşam alacakaranlıkta 8 kilometre ilerledi ve akşam 6'da başlayan bu ilerlemelerini saat 7.30'da karanlık çökerken durdurdular ve ay doğarken tekrar yürüyüşe geçtiler. 27 Mart'ta gün ağarırken geçitten hiçbir saldırıya uğramadan geçerek El Hamma yakınlarına ulaştılar.

Fakat İngilizler burada Almanların tanksavar ateşi ve kanat bölgelerine 15'inci Panzer Tümeni tarafından otuz tankla girişilen bu taarruz neticesinde, iki gün durdurulmuştu. Bu gecikme, her ne kadar yürüyerekte olsa, Mareth Hattı'ndaki garnizonda bulunan Alman birliklerinin kaçmasına ve Wadi Akarit mevzilerine çekilmesine olanak sağladı. Muharebenin ilk safhasında yaklaşık 5000 İtalyan askeri esir alındı ve El Hamma civarındaki çatışmalarda ise 1000 Alman askeri ele geçmişti. Fakat, Almanların kıyı korumasında gösterdikleri büyük fedakârlık, Mihver birliklerinin büyük bir bölümünün güvenlik içerisinde ve çok az bir malzeme kaybıyla geri çekilmesini sağlamıştı. Yarma noktasını çok kısa sürede değiştirmek suretiyle, kıyıya bir an evvel ulaşılabilir ve çekilmeleri önlenebilirdi, fakat bu fırsat kaçırılmıştı. Montgomery'nin, düşman mevzilerinin hakkından gelebilmesi bir haftayı buldu.

Bu arada Patton, kıyıya ve düşmanın arkasına yapmış olduğu taarruzu, 9'uncu Amerikan ve 34'üncü Piyade Tümenleri'nden aldığı takviyelerle yenilemişti. Taarruzun, asıl sıklet merkezini oluşturacak istikamet El Guettar'dan Kabis'e olan istikametti. Bunun için 1'inci ve 9'uncu Piyade Tümenleri, 1'inci Zırhlı Tümen'e yol açarken, 34'üncü Piyade Tümeni yaklaşık yüz elli kilometre kuzeyde bulunan Fondouk Geçidi'ni ele geçirecekti ve böylece kıyıdaki düzlüğe doğru diğer bir çıkış yolu açılmış olacaktı. Fakat, Fondouk'a 27 Mart'ta yapılan taarruz, çok geçmeden zayıf bir savunma hattı tarafından durduruldu ve ertesi gün taarruzdan vazgeçildi. 34'üncü Tümen yeniden tertiplenmek ve menzil dışına çıkmak için altı kilometre batıya çekildi ve bu geri çekilme sonucunda düşman şu kanıya vardı: "Amerikalılar taarruza uğrayınca muharebeden çekiliyorlar."

El Guettar'dan başlatılan asıl taarruz 28 Mart'ta başladı fakat, zorlu bir muharebe sonucunda çok az bir toprak kazancından sonra durduruldu. O ana dek, Montgomery El Hamma'yı geçmiş ve Kabis'e ulaşmıştı, bu durum-

dan hemen sonra Alexander Patton'a zırhlı birliklerini, hiç beklemeden kıyıya doğru taarruza geçirmesini emretti. Bu girişim, düşmanın çok iyi hazırlanmış tanksavar savunması tarafından engellendi. Üç günlük başarısız bir çabadan sonra, piyade yolu açması için tekrar çağrıldı, Patton'un bütün gayretlerine rağmen bir başarı elde edilemedi. Yine de, cephenin yarılabileceğinin ve düşmanın, arkalarına sarkılabileceğinin tehdidi, 21'inci Panzer Tümeni'nin bu bölgeye 10'uncu Panzer Tümeni'ni desteklemek amacıyla sevk edilmesine yol açtı. Bu aynı zamanda, zaten az sayıda olan Almanların zırhlı birliklerinin bu bölgeye de sevk edilmesi demekti, bu da Montgomery'nin 570 tank ve 1470 topla Wadi Akarit mevzilerine cepheden yapacağı taarruzu büyük ölçüde kolaylaştırıyordu.

Wadi Akarit mevzileri arazi yapısı açısından savunana büyük avantaj sağlıyordu. Buradaki kıyı şeridi altı kilometre genişliğindeydi ve Wadi Akarit mevzilerinin derin arazi yapısı tarafından örtülüyordu. Fakat, Mareth Hattı'nın, Mihver birlikleri tarafından terk edilmesi kararı o kadar geç verilmişti ki, bu mevzileri takviye etmenin ve derinlikte tertiplenmek için hemen hemen hiç vakit kalmamıştı. Mihver birlikleri için daha da kötüsü, mühimmatlarının çok kritik seviyeye düşmüş olmasıydı.

Mareth Hattı'nda olduğu gibi burada da Montgomery'nin düşüncesi, düşmanın kıyıdaki mevzilerini yarmak ve elde edilecek boşluktan zırhlı birliklerini geçirmekti. 51'inci Highland Tümeni bu gediği açarken, Tuker'in komutasındaki 4'üncü Hint Tümeni de, diğer tümenin kanatlarını örtmek için tepenin doğu kısmını ele geçirecekti. Fakat Tuker, cepheden yapılacak taarruzun genişletilmesini ve merkezdeki hakim tepeleri ele geçirmek için batıya doğru yayılması gerektiğini söyledi.Tuker, birliklerinin hem geceleyin muharebe edebilecek hem de böylesine zor bir engel olan tepeyi ele geçirebilecek ustalıkla eğitildiklerinden çok emindi. Montgomery bu öneriyi kabul etti ve cephe taarruzunu genişletti. Genişlettiği bu taarruza 30'uncu Kolordu'nun üç piyade tümenini verdi. Bundan başka, Montgomery bir hafta daha ay ışığını beklemektense, karmaşanın yaratacağı avantajı kullanarak, karanlıkta taarruza geçme tehlikesini göze alan cesaretli bir girişimde bulundu.

5 Nisan akşam olduğunda, 4'üncü Hint Tümeni ilerlemeye başlamış ve 6 Nisan günü, şafaktan epeyce önce, çoğunluğu İtalyan olmak üzere 4000 esirle birlikte tepeleri aşmıştı. Sabah saat 4.30'da, 50 ve 51'inci Tümenler, 400 topun desteğinde taarruzlarını başlattı, 50'nci Tümen tanksavar hendeklerinin önünde durduruldu, fakat 51'inci Tümen düşman savunma mevzilerinde gedik açmada gecikmedi. Gerçi bu gedik 4'üncü Hint Tümeni'nin açtığı gedik kadar büyük değildi. Cephenin hemen gerisine bu amaçla mevzilendirilen, Horrocks'un komutasındaki 10'uncu Kolordu'ya bağlı

zırhlı birlikler açılan bu gediklerden girerek, çok hızlı şekilde başarıyı genişletme harekâtını gerçekleştirdiler.

Sabah saat 8.45'de, Horrocks, Tuker'in karargahına geldi ve bu resmi kayıtlara şöyle intikal etti: "Dördüncü Hint Tümeni Komutanı, 10'uncu Kolordu Komutanı'na, düşmanın cephesini yardık, bu yoldan 10'uncu Kolordu geçebilir ve hemen girişilecek taarruzî bir harekât Kuzey Afrika'daki muharebelerin sonunu getirebilecektir, şu anda bütün imkânların seferber edilme zamanıdır. Ne askerleri ne de malzemeleri bu harekâttan sakınmamak gerekmektedir. 10'uncu Kolordu Komutanı Ordu Komutanı ile telefonda konuşarak 10'uncu Kolordu'nun taarruza devam etmesi için izin istemiştir." Fakat, bu taarruza başlamakta talihsiz bir gecikme olmuştur. Alexander, saat 12.00'de, Montgomery'nin 10'uncu Kolordu'yu muharebeye soktuğunu duyurmuştur. O ana dek, 90'ıncı Hafif Alman Tümeni, yaptığı karşı taarruzla 51'inci İngiliz Tümeni'ni püskürterek verdiği toprakların bir kısmını geri almış ve kısmen de gediği kapatmıştı. Ondan sonra, ikindi vakti, Horrocks'un 10'uncu Kolordusu'nun ileri zırhlı birlik unsurları, karşılık vermekte biraz gecikince, düşmanın yegane ihtiyatı olan 15'inci Panzer Tümeni tarafından durduruldular. Bu arada, o gün, 10'uncu Kolordu' nun 4'üncü Hint Tümeni'nin açtığı gedikten yararlanarak gerçekleştirdiği başarıyı genişletme harekâtını destekleyecek hiçbir çabada bulunulmamıştı.

Montgomery'nin bu başarıdan yararlanma tarzı ve yöntemi her zaman olduğu gibi, kendi karakteristik planlamasını yansıtıyordu. Ertesi gün, çok büyük çapta hava ve topçu desteğinde bu taarruza devam etmeyi planlıyordu. Fakat, sabahleyin olduğunda düşman ortadan kaybolmuştu ve Montgomery'nin niyetlendiği imha harekâtı, yine düşmanı elinden kaçırdığı bir başka takip harekâtına dönüşmüştü.

Fakat, Montgomery, her ne kadar nihaî bir zaferi kaçırdıysa da, düşman da, gediği kapatmak ve Wadi Akarit hattındaki durumunu idame ettirmek fırsatını kaybetmişti. Çünkü üç panzer tümeninden ikisi, 10 ve 21'inci Tümenler arkalarında Amerikalıların oluşturabilecekleri tehdidi karşılamak için sırayla çekilmişlerdi. Onun için önceki akşam Messe, Arnim'e bir gün daha Wadi Akarit'te tutunulamayacağını söylüyordu ve böyle bir takviyeden yoksun olarak, iki yüz kilometre daha kuzeye, kıyı düzlüğünün daha dar olduğu Enfidaville mevzilerine çekilebilme konusunda mutabakata varıyordu.

Mihver birlikleri 6 Nisan günü, karanlıktan hemen sonra çekilmeye başladılar ve 11 Nisan'da, her ne kadar birliklerin büyük bir kısmı yürüyerek de olsa düzen ve emniyet içerisinde Enfidaville mevzilerine çekilmişti. Rastgele yerlerde mevzilenmiş olan zayıf Alman artçı birliklerinin engellemeleri çabaları sonucunda, bu birliklere oranla çok güçlü ve tamamiyle mo-

torize olan Sekizinci İngiliz Ordusu'nun önde ilerleyen iki kolordusu, Enfidaville mevzilerine ancak iki gün sonra gelebilmişti..

Düşmanın çekilişini takip etmek için, Alexander, Birinci Ordu'ya bağlı 9'uncu Kolordu'ya önce Fondouk Geçidi'ne daha sonra doğuya doğru, yetmiş kilometre ilerleyerek, Enfidaville'nin otuz kilometre güneyinde bulunan Suse kıyı kentine varmayı amaçlayan, taarruzu başlatması için emir verdi. Bu yeni teşkil edilen kolorduya komutan olarak John Crocker atanırken emrine 6'ncı İngiliz Zırhlı Tümeni, 46'ncı Tümen'in bir piyade tugayı ve 250 tankı olan 34'üncü Amerikan Piyade Tümeni verildi.Piyade birliklerinin görevi, zırhlı birliklerin yolunu açmak için Fondouk Geçidi'nin her iki tarafındaki hakim tepeleri ele geçirmekti. Çok acele hazırlanan taarruz, 7/ 8 Nisan gecesi başlayacaktı. Fakat, 34'üncü Tümen, harekâta başlamakta üç saat gecikip karanlığın örtü ve gizlemesinden yararlanma olanağını kaybedince düşman ateşiyle durduruldu. Müttefiklerin ilerleyişinin durması, düşmana ateşini kuzeye kaydırma olanağı verdi ve böylece düşmanın, geçidin kuzey kısmına daha başarılı bir şekilde ilerleyen 46'ncı Tümen 'in tugayını da durdurmasına yol açtı. Bu nedenle Crocker, geçidin açılması görevi için derhal zırhlı birlik unsurlarını görevlendirmişti.Piyade birliklerini beklemeye hiç tahammülü kalmamıştı. Çünkü, kıyıdaki düzlüğe çıkabilmeyi hedefleyen bu harekâtın başarılı olması, bu geçidin aşılmasına bağlıydı.

El-Kayrevan yakınlarında buluşan İngilizlerin 8. ve 1. Orduları'na bağlı askerler.

Bu, harekât ertesi gün, 9 Nisan'da, Tümgeneral Keightley'in komutasındaki 6'ncı Zırhlı Tümen tarafından icra edildi. 6'ncı Zırhı Tümen'in kaybı otuz dört tank, fakat sadece altmış yedi askerdi. Bu zayiat ilk bakışta çok yüksek gibiydi. Fakat, bu birliklerin geçtiği mayınlı alanlar ve geçidi ateş altına alan ve hepsi imha edilen on beş tanksavar silahı göz önüne alındığında verilen zayiatın elde edilen başarıya oranla çok az olduğu kolaylıkla görülebilirdi. Bununla beraber, Crocker öğleden sonra harekâtı durdurdu ve geçidin ağzında birliklerini gece için mevzilendirdi. Çok temkinli olan bu karar çok cesur olan bir önceki kararla taban tabana zıttı. Fakat, mayınlı arazi tekerlekli araçların geçmesi için hâlâ açık tutulması gerekmekteydi ve gelen raporlara göre, Bayerlein'in kontrolunda güneyden çekilen Alman zırhlıları el –Kayrevan'a doğru yaklaşmaktaydılar. 6'ncı Zırhlı Tümen 10 Nisan günü şafakta, doğuya doğru olan ilerleyişine devam etti, fakat el-Kayrevan'a yaklaştığında, düşmanın çekilen kolları, güvenlik içinde yola koyulmuştu bile. Fondouk bölgesini tutan, iki piyade taburu ve tanksavar bölüğünden oluşan Alman birliği, Bayerlein'in, 9'uncu Kolordu'nun 10 Nisan sabahına kadar baskı altında tutulması emrini yerine getirmiş ve böylece Messe'nin geri çekilen unsurlarını kıyıya kadar örtme görevini de ifa etmişti. Böylesine hem cepheden hem de kanatlardan çok büyük kuvvetler tarafından kıskaca alman bir durumdan kurtulmak, gerçekten çok büyük bir başarıydı.

Şimdi, iki Mihver ordusu kuzey kıyıdan Enfidaville'ye kadar uzanan yüz elli kilometrelik bir cepheyi savunmak için, buluşmuşlardı. Her ne kadar bu durum geçici olarak Mihver birliklerinin lehine bir durum yarattıysa da, özellikle malzeme yönünden verdikleri kayıplar bu avantajlarını azaltmıştı. Almanların bu epeyce daraltılmış cepheleri bile, Müttefiklerin artan güçleri karşısında yetersiz kalıyordu. Ve Müttefikler Mihver birliklerinin hazırladıkları bu savunma hattına taarruza hazırlanıyorlardı. Bundan başka, Arnim'in, Şubat ayında Mecazü'l-Bab'ın yanında ve kuzeyinde, karşı taarruzla kazandığı topraklar, Korgeneral Allfrey'in komutasında bulunan 5'inci Kolordu'nun Mart ayının sonunda ve Nisan ayının başlarında giriştiği taarruzlarla büyük ölçüde geri alınmıştı. Böylelikle, Müttefikler, doğuya Tunus şehrine ve Bizerte'ye yapacakları taarruzlar için çok iyi şekilde mevzilenmiş oluyorlardı.

Müttefiklerin bu bölgede girişeceği imha harekâtının geleceğini, politik ve psikolojik unsurlar büyük ölçüde etkiliyordu. Eisenhower, Alexander'a, 23 Mart ve müteakip günlerde yazdığı mektuplarda, asıl harekâtın kuzeyde, Birinci İngiliz Ordusu'nun bölgesinde olmasını ve Patton'un kolordusunun buraya, kati muharebede yer almak üzere sevk edilmesi gerektiğini belirtti. Eisenhower'a göre bu hususlar Amerikalıların ihtiyacı olan morali ka-

zanmalarım sağlayacak unsurlardı. Alexander, planlarda değişiklik yapmayı kabul etti ve 10 Nisan'da Anderson'a 22 Nisan'da yapılacak asıl taarruz için hazırlanmasını söyledi. Alexander, aynı zamanda Patton'un tekrar Birinci Ordu'nun emrine girmeyi kabul etmemesine boyun eğmiş ve 2'nci Amerikan Kolordusu'nun Patton'un emrinde müstakil olarak harekâta devam etmesi yönünde gerekli düzenlemeyi yapmış ve aynı zamanda Montgomery'nin, şu anda Sekizinci Ordu'yla buluşan 6'ncı Zırhlı Tümen'in kendisine bağlanmasını isteyen önerisini reddetmiş, ayrıca Montgomery'nin, iki zırhlı tümeninden, 1'inci Zırhlı Tümeni'nin, Birinci Ordu'yu desteklemesi gerektiğini de kendisine bildirmişti.

Bu olayda, politikanın çıkarıyla, strateji çakışmıştı. Kuzey bölge, Müttefiklerin üstün kuvvetlerinin daha etkili kullanılmasını sağlıyordu. Çünkü Müttefiklerin elinde daha geniş yaklaşma istikametleri ve ikmal kaynaklarına daha çabuk ulaşma olanakları vardı, halbuki Enfidaville'ye güneyden yaklaşma istikameti, etkili zırhlı bir harekât için elverişli değildi.

2'nci Amerikan Kolordusu'nun askerleri, Tunus'un güney bölgesinden kuzey bölgesine, İngiliz birliklerinin arka bölgesinin karşısına günde 2400 araçlık planlamayla sevk edildi. Bu çok büyük bir karargâh çalışması başarısıydı. Bu çalışmalar, Sicilya'nın işgali amacıyla Amerikan Ordusu'nun planlarını hazırlamak için gelen ve bu kolordunun komutasını Patton'dan devir ve teslim alan Omar Bradley tarafından gerçekleştirilmişti. 9'uncu İngiliz Kolordusu da daha kestirme bir yoldan kuzeye sevk edilmiş ve sağ merkeze, 5'inci İngiliz ve 19'uncu Fransız Kolordusu arasına yerleştirilmişti. Bu birlikler de şimdi, Müttefiklerin sağ kanadında yer alan Sekizinci Ordu'nun komşusu olmuşlardı.

16 Nisan'da, Alexander tarafından yayınlanan nihai plana göre taarruz dört noktadan başlayıp, bir noktada birleşecekti. Sekizinci Ordu 19 Nisan gecesi, Horrocks'un 10'uncu Kolordusu ile birlikte, Enfidaville'nin kuzeyinden Hammamat ve Tunus'a, Bon yarımadasının uzantısını kesmek ve yarımadaya girişi önlemek ve kalan Mihver birliklerinin çekilirken tekrar mevzi teşkil etmelerini önlemek amacıyla taarruz edecekti. Bu hedefi gerçekleştirmek için, ileri hatta bulunan 19'uncu Fransız Kolordusu, kendisinden ileride bulunan dost birliklerinden doğacak herhangi bir fırsatı değerlendirecek ve tehditkâr baskısını Mihver birlikleri üzerinde hissettirecekti. Bir piyade ve iki zırhlı tümeni bulunan 9'uncu İngiliz Kolordusu, 22 Nisan'ın ilk saatlerinde Pont-du-Fahs ile Goubellat arasına, zırhlı birliklere yol açmak için taarruz edecekti. 9'uncu İngiliz Kolordusu'nun solunda ise üç piyade tümeni ve bir tank tugayı ile bulunan 5'inci İngiliz Kolordusu vardı ve asıl taarruzu o gece 334'üncü Alman Tümeni'nin iki alayı tarafından tutulan Mecazü'l Bab'a karşı gerçekleştirecekti. 2'nci Amerikan Kolordusu, kuzey bölge-

ye ertesi gün taarruz edecekti. Bu bölge, Manteuffel Tümeni'nin üç ve 334'üncü Tümeni'nin bir alayı tarafından tutulan, altmış kilometrelik bir cepheydi. Buradaki Mihver birliklerinin 8.000 kişilik kuvvetine karşılık 2'nci Amerikan Kolordusu'nun gücü 95.000 askerdi.

Bütün cephelerden başlayacak böyle bir genel taarruzun başarıya ulaşma şansı çok yüksekti. Müttefik cephesindeki birliklerin gücü, şu anda 20 tümen 300.000 askere ve 1400 tanka ulaşmıştı. Müttefik istihbarat kaynaklarına göre 150 kilometrelik savunma hattının bel kemiğini oluşturan, Alman birliklerinin gücü 60.000 asker ve toplam 100 tank idi. Ayrıca, Almanların bir raporuna göre de muharebeye elverişli tank sayısı 45 idi. Bundan başka, Mecazü'l Bab'ın güneyine 20 Nisan gecesi Arnim tarafından bir taciz harekâtı başlatıldı. Gerçi bu taarruz karanlıkta on kilometre kadar ilerleyebildi ve şafak sökerken püskürtüldü ve İngilizlerin bu bölgede yapacakları taarruzları engelleyemedi.

Fakat, Müttefiklerin taarruzları, her ne kadar tam zamanında başladıysa da, plana göre gitmedi. Savunmada, Almanlar hâlâ çok inatçıydılar ve taarruz için zor, savunma için elverişli araziyi kendilerinden çok üstün kuvvetlere karşı çok büyük bir maharetle kullanıyorlardı. Böylece, Alexander'ın nihai planı işe yaramamıştı ve bir kez daha gözden geçirilmesi gerekiyordu.

Sekizinci Ordu'nun Enfidaville'ye üç piyade tümeniyle yaptığı taarruz, kıyı şeridini ayıran tepelerde çok şiddetli bir savunmayla karşılaştı, Montgomery ve Horrocks'un, düşmanın bu boğazdan atılabileceğine ilişkin iyimser beklentilerine karşın, düşman püskürtülemediği gibi çok ağır kayıplar da verildi. Burada, İtalyanlar da Almanlar gibi canla başla savaştılar. Daha içerilerde ise İngiliz 9'uncu Kolordusu düşman cephesini Pont-du-Fahs bölgesinin kuzeybatısında bulunan Kourzia'ya doğru yarmayı başardı, fakat burada, eksik kadrolu 10'uncu Panzer Tümeni'nden elinde kalan yegâne zırhlı birlik unsurlarını muharebeye sokan Arnim, ki kalan tank sayısı, Müttefiklerin tank sayısının ancak onda biri olan 36 tank idi, İngilizleri durdurmayı başardı. 5'inci İngiliz Kolordusu tarafından icra edilmekte olan asıl taarruz, merkezi cepheyi koruyan iki Alman piyade alayının şiddetli direnişiyle karşılamıştı. Bu şiddetli direniş karşısında muharebe dört gün sürmüş ve sonuçta Mecazü'l Bab'm ötesine ancak on kilometre geçebilmişlerdi. O ilerlemeden sonra, İngilizler tamamen durduruldu ve çoğu Afrika Ordu Grubu'ndan kalan tanklardan oluşan panzer tugayı tarafından geri püskürtüldüler. Kuzey bölgede, 2'nci Amerikan Kolordusu taarruzun ilk iki günü engebeli arazide çok yavaş ilerledi ve 25 Nisan'da, düşmanın sinsice, diğer savunma hattına kaydığını fark etti. Özetle, Müttefik taarruzu, hiçbir yerde istenilen büyüklükte bir gedik açamadan durma noktasına gelmişti.

Fakat, bu arada Mihver birlikleri kendilerini ve sınırlı kaynaklarını hem

zora soktular hem de çok kötü kullandılar. 25 Nisan'da, iki ordu, kendilerine lazım olan yakıtın sadece yüzde yirmi beşine sahiptiler ki, bununla da ancak kırk kilometre gidebilirlerdi. Aynı zamanda kalan mühimmatın en fazla üç günlük muharebeye yetebileceğini hesaplıyorlardı. Maruz kalacakları yarma harekâtlarını savuşturmak için kendilerine yakıt ve mühimmat ulaşma ihtimali hemen hemen hiç yoktu. İşte burada, Müttefiklerin müteakip taarruzunun en can alıcı noktası yatıyordu. Arnim, sonradan da söylediği gibi, Müttefikler taarruz etmeseler bile, 1 Haziran'a kadar teslim olmak zorunda kalacaklardı, çünkü yiyecek hiçbir şeyleri kalmayacaktı.

Şubat ayının sonunda Rommel ve Arnim, Mussolini eğer Tunus'ta tutunulmasını istiyorsa, ayda en az 140.000 ton ikmal maddesinin gönderilmesi gerektiğini bildirdiler. Malzeme göndermenin zorluğunu çok iyi bilen Roma'daki yetkililer, gönderilen malzemenin üçte birinin batırılacağını hesap ederek, bu rakamı 120.000 ton olarak hesapladılar. Fakat, gerçekte dörtte biri hava yoluyla taşman malzemelerin sadece 29.000 tonu Mihver birliklerine ulaşabildi. Aksine, aynı ay sadece Amerikalılar, Kuzey Afrika'ya emniyet içerisinde 400.000 ton ikmal maddesi göndermişlerdi. Nisan ayı içerisinde Mihver birliklerine ulaşan ikmal maddesi miktarı 23.000 tona, Mayıs içerisinde 2.000 tona düştü. Azalan ikmal maddelerinin miktarı, Akdeniz'deki Müttefik hava ve deniz gücünün, özellikle İngilizlerin, ne denli etkili olduğunu gösteren en somut kanıtlardı. Bu miktarlar, Mihver birliklerinin direnişlerinin neden birden düştüğünü gösteren yeterli açıklamalardı. Ve göstergeler herhangi bir Müttefik lider ve komutanının açıklamalarından çok daha netti.

Alexander'ın yeni "nihai planı", Enfidaville çıkmazına saplanan birlikler için yapılan durum muhakemesi sonucunda hazırlanmıştı. Buraya taarruz eden üç tümenin başarısızlığının acı bir biçimde ortaya çıktığı 21 Nisan'da, büyük sayılara varan kayıplardan dolayı Montgomery'den bu taarruzu askıya alması istenmişti. Bu askıya alma sonucunda, Arnim, mevcut zırhlı birliklerini, Mecazü'l Bab'ın doğusundan geliştirilen asıl İngiliz taarruzunu önlemek için kuzeye sevk etme olanağını buldu. 29 Nisan'da Montgomery, harekâtına, iç bölgeleri emniyete almadan dar kıyı şeridinde devam etmek istedi. Bu talimat, her ne kadar Kolordu komutanı Horrocks tarafından kabul edildiyse de, iki önemli tümen komutanı Tuker ve Freyberg'in şiddetli itirazlarıyla karşılaştı. Bu tümen komutanlarının itirazları, taarruz başladıktan hemen sonra durdurulunca, haklı çıkmış oldu. Ertesi gün, 30 Nisan'da, Alexander, durumu Montgomery'le incelemek için muharebe yerine geldi ve Mecazü'l Bab bölgesine yapılacak yarma harekâtı için Sekizinci Ordu'nun en iyi tümenlerinin, Birinci Ordu'nun takviyesine verilmesi için gerekli emirleri verdi. Bu seçenek, başarısız kalan Enfidaville

taarruzu öncesi Tuker tarafından önerilmiş ve desteklenmişti. Bu öneri daha önceden kabul edilebilirdi, zira Enfidaville taarruzu, Mihver birliklerinin bulunduğu yerde tutulması ve merkez bölgesinin takviye edilmesinin önlenmesi gibi mahdut hedefli görevleri bile yerine getirememişti.

Karar verilir verilmez, bu değişiklik, hemen uygulamaya kondu. Seçilen 4'üncü Hint ve 7'nci Zırhlı Tümenler, kuzeybatı yönündeki çok uzun sürecek ilerlemelerine aynı gün karanlıktan önce başladılar. Zira, geride ihtiyatta bulunan 7'nci Zırhlı Tümen bozuk araziden 500 kilometrelik bir yolu katetmek zorundaydı, fakat bu yürüyüş, tanklar taşıyıcılarda sevk edildiği için birkaç gün sürdü. Bu iki tümen, kati taarruzu yapacak 9'uncu Kolordu'nun emrine verilmişti. Aynı zamanda 9'uncu Kolordu kuzeye doğru, kanat hareketiyle 5'nci Kolordu'nun tuttuğu bölgenin arkasını takviye edecekti. Horrocks'un bizzat kendisi de, 9'uncu Kolordu'nun komutasını devralmak için gelmişti. Çünkü, Crocker, havan deneme atışları sırasında kazayla yaralanmıştı.

Bu arada, Bradley'in 2'nci Amerikan Kolordusu, 26 Nisan gecesi kuzey bölgedeki taarruzlarına devam etti. Bozuk arazilerde dört gün boyunca süren zorlu muharebelerden sonra bu taarruz düşmanın inatçı direnişi karşısında durma noktasına geldi. Fakat, ısrarla taarruzu sürdürmek isteyen Müttefik birliklerinin karşısında, düşmanın kaynakları çok hızlı bir şekilde tükenmeye başlamıştı. Bunun sonucunda, mühimmatları azalan Mihver birlikleri, Matir'in doğusunda bulunan daha az güvenlikli ve zor savunulabilir bir hatta çekilmek zorunda kaldılar. Bu geri çekilme 1 ve 2 Mayıs gecelerinde hiçbir tacize uğramadan çok ustaca yürütüldü. Fakat, yeni savunma hattı, Tunus şehrine bakan Mecazü'l Bab bölgesinde de olduğu gibi, yirmi kilometre geride bulunan Bizerte limanı nedeniyle savunma derinliğinden yoksun olduğu için çok tehlikeli hale geliyordu.

Savunmanın böylesine derinlikten yoksun olması savunmadaki Mihver birliklerini ikmal sıkıntısına sokmuştu ve bu nokta, 6 Mayıs'ta Müttefiklerin yapacakları, kati taarruzun en belirleyici unsurunu teşkil etti. Cephe bir kez delindi mi, çekilirken esnek savunmada ve manevra sırasında uzun süreli bir direnme mümkün olmayacaktı. Her ne kadar Mihver birlikleri bundan önceki taarruzları durdurmada ve taciz etmede başarılı oldularsa da, bunu zaten çok kıt olan kaynakları tüketme ve Müttefiklerin olağanüstü sayıdaki birliklerinin çok üstün ateş ve hareket kabiliyeti karşısında karşı taarruz imkânlarını kaybetme pahasına yapmışlardı. Bundan başka, Tunus'taki hava alanları savunulamaz hale geldikten ve hemen hemen kalan bütün uçaklar Sicilya'ya gittikten sonra Mihver birlikleri hava desteğinden de yoksun kalmıştı.

Yaklaşan taarruz ve getirecekleri, Mihver birlikleri komutanları için hiç

de sürpriz değildi. Çünkü, Müttefiklerin telsiz mesajlarından, Sekizinci Ordu'ya ait büyük çaptaki birliklerin Birinci Ordu'nun emrine gönderildiğini anlıyorlardı. Fakat, olacak olanlardan haberli olmaları, karşı koyma olanakları olmadığından, alacakları tertip ve düzene hiçbir katkı sağlamıyordu.

Alexander'ın hazırladığı yeni plan "Vulcan"da, asıl darbeyi, 5'inci Kolordu'nun arasından geçerek ve cephenin, Mecerde Nehri'nin güneyinde bulunan üç kilometrelik en dar yerine saldıracak olan 9'uncu Kolordu vuracaktı. Taarruz, 4'üncü İngiliz ve 4'üncü Hint Tümenleri ve onları destekleyen dört tank taburu ve onları yakından takip edecek olan 6 ve 7'nci Zırhlı Tümenlerce icra edilecekti. Bu zırhlı birlikler 470 tanktan oluşuyordu. İki piyade tümeni cepheyi beş kilometre yardıktan sonra iki zırhlı tümen bu gedikten geçip ilk etapta taarruz çıkış hattından yirmi kilometre ileride ve Tunus şehri ile yarı yol mesafede bulunan St Cyprien'e ulaşacaklardı. Alexander, verdiği talimatlarda, asıl hedefin,Tunus kenti olduğunu belirtiyordu.

9'uncu Kolordu'nun taarruzundan önce, 5'inci Kolordu, 5 Mayıs gecesi Djebel Bou Aoukaz tepesini yanlardan çevirme emrini aldı. Ve bu emir zorlu bir çarpışmadan sonra yerine getirildi. Bundan sonra 5'inci Kolordu'nun asıl görevi, 9'uncu Kolordu'nun yarma yapacağı bölgeyi açık tutmaktı. Böyle bir durumda, düşmanın takati kalmadığından karşı taarruz ihtimali ortadan kalkıyordu.

9'uncu Kolordu, eğer planlandığı gibi,Birinci Ordu'nun gece taarruzlarında tecrübesi olmadığı görüşü çerçevesinde gündüz taarruz etmiş olsaydı, bu bölgeyi açık tutmak çok daha zor olabilirdi. Fakat, Tuker'in ısrarıyla plan değiştirildi ve taarruz saati 03.00 olarak tespit edildi. Amaç, mehtapsız gecede karanlığının sağlayacağı örtü ve gizlenmeydi. Ve yine Tuker'in ısrarıyla, alışılmış baraj ateşi yerine, düşmanın bütün kuvvetli noktalarına ateş toplaması yapıldı, ayrıca mühimmat tahsisatı,mevcut tahsisatın iki katı olan top başına günde bin atıma yükseltildi. Mihver birliklerinin savunma hatları, Müttefikler tarafından müthiş bir şekilde dövülüyordu. 400 adet topla desteklenen taarruzun ateş kudreti, şafakta başlayan ve giderek artan hava desteğiyle takviye edildi. Uçaklar şafakla beraber 200 çıkış yapmışlardı.

Sabah 9.30'da, 4'üncü Hint Tümeni, yüze yakın bir zayiatla çok derin bir gedik açmıştı. Ardından, Kolordu Karargâhına, zırhlı unsurların dilediği yere kadar ve dilediği hızda gidebileceğini bildirdi. Çünkü hiçbir ciddi direnişle karşılaşmamış ve karşılaşma belirtisi de görmemişti. 7'nci Zırhlı Tümen'in öncü birlikleri, sabah saat 10'dan evvel piyadenin kazandığı hatlardan akmaya başlamıştı. Sağ kanatta, 4'üncü İngiliz Tümeni harekete geçmekte gecikmiş ve ilerlemede yavaş kalmıştı, fakat sol kanattaki komşu birliğinin açtığı gedikten ilerleyerek öğleden önce hedefine ulaştı. Ve o zaman zırhlı tümenlerin ilerlemelerine izin verildi. Bununla beraber, öğleden

sonra, bu birlikler Massicault'ın yakınlarında, taarruz çıkış hattından on kilometre ileride, piyadenin kazandığı hattan beş kilometre ötede, Tunus kenti önlerinde durduruldu. Bu aşırı ihtiyatlı davranış 7'nci Zırhlı Tümen'ce şöyle açıklanmıştı: Komutan, her tugayın bulunduğu yerde emniyet içinde kalmasını tercih ediyordu. Oysa, burada elde edilen başarının genişletilmesi ve taarruz ruhunun öldürülmesi gibi temel ilkelere aykırı kararlar alınmış oluyordu. Wadi Akarit'te olduğu gibi 9'uncu Kolordu Komutanı Horrocks ve zırhlı tümenlerin komutanları, ele geçen fırsatı değerlendirmekte geç kalmışlardı ve bundan sonra harekâtlarına, mekanize birlik esasına göre değil de piyade birlik esasına ve taktiğine uygun devam etmişlerdi.

Böylesine temkinli bir davranışa hiç gerek yoktu. Asıl darbenin vurulduğu Mecerde Nehri'nin güneyindeki on iki kilometrelik bölgedeki üç kilometrelik cephe, 15'inci Panzer Tümeni'nin iki zayıf piyade taburu ve altmış tankıyla desteklenen tanksavar taburu tarafında elde tutuluyor ve savunuluyordu. Derinliği çok az olan bu savunma hattı, büyük çaptaki şiddetli topçu ateşi ve taarruzu destekleyen hava desteğiyle altüst edildi. Bundan başka, yakıt yetersizliği, Arnim'i 10 ve 21'inci Panzer Tümenleri'nin arta kalan zırhlı olmayan unsurlarını, planladığı gibi kuzeye sevk etmesine engel oldu. Bu ölümcül yakıt yetersizliği, İngilizlerin Kourzia bölgesinden taarruz edecek gibi yapıp, Mihver birliklerini aldatmasından çok daha fazla etkili oldu ve Mihver birlikleri yerlerinden kımıldayamadılar.

6 ve 7'nci Zırhlı Tümenler, 7 Mayıs günü şafakta ilerlemelerine devam ettiler, fakat yine aşırı ihtiyatlı davrandılar ve öğleden sonrasına kadar St Cyprien'de on tankı ve birkaç topu bulunan bir avuç Alman karşısında durakladılar. Saat ancak 15.15'te, Tunus şehrine girme emri verildi. 11'inci Hafif Zırhlı Alayı'nın(Hussars) zırhlı araçları yarım saat sonra üç yıl önce Kuzey Afrika muharebelerinde oynadığı öncü role uygun olarak, Tunus şehrine yine önde giriyorlardı. 6'ncı Zırhlı Tümen'in zırhlı alayı da hemen hemen aynı anda şehre girmişti. Bu birlikleri, şehri tamamen işgal etmek amacıyla tanklar ve motorize piyade birlikleri izlemişti. Kente giren Müttefik birlikleri, Alman birliklerinin yer yer gösterdiği karşı koyma ve direnmelerin dışında, işgalden kurtulma sevinci yaşayan halkın aşırı sevgi ve ilgisi, daha çok engellemişti. O akşam çok büyük miktarda esir alındı ve ertesi günü daha da fazlası teslim alındı. Bu esnada, Almanların birçoğu şehrin kuzey ve güneyine kaçarak kurtulma yollarını arıyordu.

Bu arada 2'nci Amerikan Kolordusu, İngilizlerle buluşmak için taarruzlarına kuzeyden devam ediyordu. 6 Mayıs'taki ilerleme yavaştı ve hâlâ çok sert bir direniş vardı, fakat ertesi gün öğleden sonra, 9'uncu Piyade Tümeni'nin keşif birlikleri, Bizerte yolunun açık olduğunu tespit etti ve saat 16.15'te Bizerte'ye doğru yola koyuldular. Düşman kenti tahliye etmişti.

Şehre resmi giriş Fransız Kolordusu'na bırakılmıştı. Matir'den ilerleyen 1'inci Zırhlı Tümen, ilk iki günde çeşitli yerlerde durdurulmuş aynı akıbete 1 ve 34'üncü Piyade Tümenleri de uğramıştı. Fakat 8 Mayıs'ta, 1'inci Zırhlı Tümen, Mihver birliklerinin savunmasının çöktüğünü ve ilerlemenin kolay olacağını gördü, çünkü düşmanın yakıt ve mühimmatı tükenmişti, aynı zamanda, 7'nci Zırhlı Tümen, Tunus şehrinin kuzeyinden, kıyı boyunca arkalarına doğru yaklaşıyordu.

İngiliz ve Amerikan birliklerinin arasında sıkışıp kalan ve aynı zamanda direnme ve geri çekilme olanağı kalmayan Mihver birlikleri, kitleler halinde teslim olmaya başlamışlardı. 11'inci Hafif Zırhlı Alayı'nın (Hussars) öncü birliği önceki gece 10.000 esir almıştı. Ertesi sabah 9 Mayıs'ın ilk saatlerinde, Bizerte'nin otuz kilometre doğusunda bulunan Porto Farina'ya ilerleyen 11'inci Hafif Zırhlı Alayı'nın (Hussars) bir başka birliği de, çoğu plajda toplanmış 9.000 esiri teslim almışlardı. Saat 9.30'da, 5'inci Panzer Ordusu ve kuzey bölgenin komutanı olan General von Vaerst, Arnim'e gönderdiği mesajda: "Zırhlı araçlarımız ve topçularımız imha edildi. Mühimmat ve yakıtımız tükendi. Sonuna kadar savaşacağız." Son cümle, saçma bir cesaret ifadesiydi, zira birlikler mühimmatsız savaşamazdı. Vaerst, çok geçmeden, birliklerinin teslim olduğunu görünce, verdiği emrin anlamsızlığını gördü. Onun için öğleyin, birliklerinin teslim olmasını resmen kabul etti. Bu bölgede teslim olan Alman askerlerinin sayısı 40.000 idi.

Müttefiklerin Tunus şehrine girmesiyle ikiye ayrılan Mihver birliklerinin büyük bir kısmı Tunus şehrinin güneyinde kalmıştı. Bu bölgenin arazi yapısı savunma için daha elverişliydi ve Müttefik komutanlar, Mihver birliklerinin burada daha uzun süreli tutunabileceklerine inanıyorlardı. Fakat, burada da, kısa bir direnişten sonra, düşmanın mühimmatının ve yakıtının tükenmesi, çok çabuk çökmesine yol açtı. Bu çöküş, kaçış ihtimalinin ortadan kalkmasıyla, daha da hızlandı.

Alexander'ın şimdiki hedefi ise, Mihver birliklerinin güney kısmını teşkil eden Messe'nin ordusunu geniş Bon yarımadasına geri çekmesini ve burada son mevzisini tesis etmesini önlemekti. Böylece, Tunus şehri ele geçirilir geçirilmez, 6'ncı Zırhlı Tümen'e, yarımadanın güneydoğu ucunda bulunan Hamman Lif'e doğru ilerlemesi emredildi. Bu sırada ise 1'inci Zırhlı Tümen aynı yönde hareket ederek 6'ncı Zırhlı Tümen ile buluşacaktı. Hamman Lif'te, tepeler denize o denli yakındı ki, plaj düzlüğünün genişliği ancak 300 metreydi. Bu dar geçit, 88 milimetrelik toplarla desteklenen bir Alman müfrezesi tarafından tutuluyordu ve iki gündür bu geçit aşılamamıştı. Fakat, işbirliği halinde geliştirilen bir saldırı sonunda bu güçlüğün üstesinden gelindi. 6'ncı Zırhlı Tümen'in piyade unsurları, şehre bakan tepeleri ele geçirirken topçu da, şehrin sokaklarını sistematik bir tarzta teker teker ele

geçirmişti ve bu arada bir tank kolu da kıyıya gönderilmişti. 10 Mayıs gecesi hareket, yarımadanın Hammamat bölgesine doğru genişletildi, böylece düşmanın halen ayakta kalan birlikleriyle irtibatı kesilmiş oluyordu. Yakıtsızlıktan felce uğrayan Mihver birlikleri, yarımadaya geri çekilemediler. Ertesi gün 6'ncı Zırhlı Tümen güneye, Enfidaville yakınlarında İngilizlerin Sekizinci Ordusu'nu durduran Mihver birliklerinin arkasına doğru ilerlemeye başlamıştı. Her ne kadar Sekizinci İngiliz Ordusu'nu durduran bu birliklerin elinde biraz mühimmat kaldıysa da, aşikâr olan artık kurtulma umutlarının kalmamış olmasıydı.Bu da teslim olmalarını hızlandırmıştı.

13 Mayıs'ta, kalan bütün Mihver birlikleri komutanlarıyla birlikte teslim olmuşlardı. Sadece birkaç yüz tanesi deniz ya da hava yoluyla Sicilya'ya kaçabilmişti. Bunun dışında, Nisan'dan bu yana tahliye edilen yaralı ve hasta sayısı 9.000 idi. Nihai durumun değerlendirilmesinde biraz belirsizlik vardı. 12 Mayıs'ta, Alexander'ın karargâhı Eisenhower'a, elindeki esirlerin 5 Mayıs'ta 100.000'e ulaştığını ve işlem tamamlandığında, 130.000 kişiye çıkabileceğini bildirmişti. Müteakip rapor, nihai esir sayısını 150.000 olarak kayıtlara geçmiştir. Fakat savaş sonrası anılarında, Alexander bu rakamın çeyrek milyon olduğunu söylemiştir. Churchill anılarında buna yakın bir rakam bildirmiştir. Ancak bu rakamın yaklaşık olarak verildiğini eklemiştir. Eisenhower ise bu rakamı 125.000'i Alman olmak üzere toplam 240.000 olarak bildirmiştir. Fakat, Afrika Ordu Grubu, 2 Mayıs'ta, Roma'ya, kadrosunun miktarını Nisan ayı içerisinde 170.000 ila 180.000 arasında değiştiğini bildirmiş ve bu miktar geçen hafta devam eden şiddetli çarpışmalara kadar da aynı düzeyde kalmıştı. Ve bu nedenle, alman esir sayısının, nasıl bu miktarı yüzde elli oranında aştığını anlayabilmek oldukça zordur. Burada altı çizilmesi gereken en önemli nokta, muharebenin son zamanlarında, Mihver birliklerinin yukarıya bildirdikleri miktarla, Müttefiklerin esir aldıklarını iddia ettikleri rakam arasındaki bariz farktır.

Fakat, Tunus'ta alman esirlerin kesin miktarı ne olursa olsun, esir alınan sayı çok büyüktü. Buradaki en önemli ve sonucu etkileyen unsur, bu alman esirlerin, Mihver birliklerini, çok tecrübeleri askerlerinden yoksun bırakmasıydı. Aksi takdirde, Müttefiklerin Avrupa'ya tekrar girişlerinin ilk ve en önemli safhası olan Sicilya'nın işgali, pekâlâ engellenebilirdi.

YİRMİ ALTINCI KISIM

Müttefikler Tekrar Avrupa'da-Sicilya'nın İşgali

Müttefiklerin 1943 yılında Sicilya'yı işgal etmesi, sonradan kolay bir olay gibi görülmüştür. Fakat, gerçekte Müttefiklerin Avrupa'ya yeniden girişi birçok belirsizliklerle doluydu. Zira, başarılı sonucu borçlu oldukları bir dizi gizli unsurlar vardı. Birincisi, Hitler ve Mussolini'nin ilkel gururları nedeniyle, Afrika'daki itibarlarını kurtarmak istemeleriydi. Ayrıca, Mussolini'nin Almanlardan hem korkup hem de onları kıskanması ve Almanların, İtalyan topraklarında savunma amacıyla bulunmasına pek gönüllü olmaması ikinci önemli unsurdu. Diğer bir unsur da, Hitler'in Mussolini ile Sicilya'nın Müttefiklerin asıl hedefi olduğu konusunda uyuşamamasıydı. Hitler, bu işgale hiç ihtimal vermiyordu. Bu hatalı görüşün nedeni kısmen de olsa İngilizler tarafından çok başarılı bir şekilde hazırlanan aldatıcı plandı.

Bu ilk unsur en önemlisiydi. Savaşın belki en garip cilvelerinden birisi de, İngilizlerin deniz kuvvetleriyle denizde hiç karşılaşmak istemeyen ve bundan korkan Hitler ve Alman Genelkurmayının Rommel'e nihai zaferini kazanması için Afrika'ya gereken zamanda ve gereken yerde takviye göndermekten kaçınması ve bununla birlikte Afrika muharebelerinin artık kaybedildiğinin anlaşıldığı dönemde çok önemli ve kritik sayılabilecek birliklerini Rommel'in desteğine göndermesiydi. Oysa gönderilen bu kuvvetler, Müttefiklerin Avrupa'ya ayak basmasını önleyebilecek bütün umut ve ihtimalleri de ortadan kaldırıyordu.

Yine, çok ilginç olan, Eisenhower'ın Tunus'u almak için giriştiği ilk hareketi beklenmedik bir biçimde durduran ve bunda da başarılı olan Almanların bu duruma düşmesiydi. Müttefiklerin öncü birlikleri oldukça temkinli bir şekilde Cezayir'in doğusundan ilerlerken Almanlar, bu tehdide Akdeniz üzerinden birlikleri sevk ederek karşılık verip, Müttefikleri taciz etmek ve

SİCİLYA ÇIKARMASI

MÜTTEFİKLER TEKRAR AVRUPA'DA

- MÜTTEFİK HAVA İ DİRME BÖLGELERİ
- 18 TEMMUZ , CEPHE HATTI
- 31 TEMMUZ , CEPHE HATTI
- MÜTTEFİK KOMUTA SINIRI

bu suretle Müttefiklerin Tunus ve Bizerte limanlarını erkenden ele geçirme umutlarını kırmak istemişlerdi. Ve amaçla sevk edilen Mihver birlikleri dağlık bölgelerde tutunmuşlar ve uzun süre Müttefikleri durdurmuşlardı.

Fakat, bu başarılı savunma Hitler ve Mussolini'yi cesaretlendirmiş ve Tunus'ta süresiz olarak kalabilecekleri görüşünü pekiştirmişti. Onun için Eisenhower'ın giderek artan kuvvetleriyle başedebilecek çapta birlikleri Afrika'ya sevk etme kararını vermişlerdi. Ancak, Müttefiklerin üstün deniz ve hava birlikleri Sicilya ve Tunus arasında köprübaşlarını tutmayı ve bunları takviye etmeye başlayınca geri çekilmenin ya da tutunmanın zorlukları da giderek artmaya başlamıştı.

Tunus'ta teşkil edilen Alman-İtalyan köprübaşı, Müttefikleri kış boyunca zor durumda bırakmış ve el-Alameyn'den bu yana 3000 kilometredir çekilmekte olan Rommel'in birliklerini, çekilmelerinin son safhalarında himaye etmişti. Yine de Müttefiklerin Tunus'u ele geçirmede uğradıkları erken başarısızlık, uzun vadede umulmadık boyutta lehlerine dönüşmüştü. Zira Hitler ve Mussolini, Alman ve İtalyan birliklerini tahliye etmek için hâlâ zaman ve fırsat varken, kimseyi dinlemiyorlardı.

Son bir çare olarak Hitler'i ikna etmek isteyen Rommel, Hitler'in yanma uçtu. 10 Mart 1943'te, Hitler'in Doğu Prusya'daki karargâhına giden Rommel, anılarında bu beyhude çabayı şöyle anlatır: "Elimden geldiğince önemini vurgulamaya çalışarak Afrika'ya gönderilecek birliklerin İtalya'da yeniden donatılarak bizim güney Avrupa kanadımızı savunabilir hale getirmeleri gerektiğini söyledim. Hatta daha da ileri giderek, hiç de istekli olmadığım bir konuda, garanti vererek, güney Avrupa'daki herhangi bir Müttefik işgalinin üstesinden geleceğimi söyledim. Fakat, her şey beyhudeydi."

Müttefik orduları, nihai harekât için çemberi daralttıkça, Mihver birlikleri yerlerinden adım atamıyorlar, gelecek taarruzu bekleyerek moral çöküntüsüne uğruyorlardı. Aynı zamanda, Nisan ayındaki sisli havadan yararlanarak emniyet içerisinde geri çekilme fırsatlarını da kaçırıyorlardı. Mihver birlikleri, Müttefiklerin 20 ve 22 Nisan'da savunmalarını yarmak için giriştikleri ilk saldırıya başarıyla karşı koydular, fakat bu savunma hattı 6 Mayıs'ta kalkışılan büyük taarruz karşısında tutunamayıp çöktü. Bundan sonra cephenin tamamen çöküşünün ana nedeni, savunmayı yapan birliğin tutunduğu köprübaşının çok az derinlikte tertiplenmiş olması ve arkalarındaki denizin düşman elinde olmasının bilinmesiydi.

Rommel'in ordusunun son birliklerinin ve İtalyan Ordusu'nun da dahil olduğu Tunus'ta bulunan sekiz tümenin ele geçmesi İtalya'yı ve İtalya adalarını savunma ağından yoksun bırakmıştı. Oysa bu birlikler, İtalya'nın Avrupa'ya açılan kapılarında çok güçlü bir savunma hattı tesis edebilir ve Müttefiklere İtalya' yı işgal şansını bu kadar rahat vermeyebilirdi. Bununla

beraber, Müttefikler, her ne kadar Sicilya'yı işgal etmek için Ocak'ta karar almışlar ve bu işgalin Tunus'un ele geçmesinden sonraki adım olacağını da belirlemişlerse de, bu fırsattan hemen yararlanmak için yeterli hazırlıklara sahip değillerdi. Şans eseri, bu fırsat, Mihver birliklerinin karargâhlarında ve komuta heyetindeki çekişme ve oyalayıcı görüşler nedeniyle kaçmamıştı.

Müttefiklere yardımcı olan diğer bir olayın da içinde, Mihver birliklerinin güney İtalya'daki Komutanı Mareşal Kesselring'in o zamanki Kurmay Başkanı General Westphal bizzat yer almıştı. İtalya'nın seyyar mekanize birlikleri kalmadığından, İtalyan komutanlar Almanlardan, kendilerini panzer tipi tümenlerle takviye etmeleri için ricada bulundular. O anda Hitler, bu konuda ikna edildi ve Mussolini'ye gönderdiği kişisel mesajında, kendisine beş tümen göndereceğini bildirdi. Fakat Mussolini, Mareşal Kesselring'e haber vermeden Hitler'e gönderdiği mesajda, kendisinin sadece üç tümen istediğini bildirdi. Bunun anlamı, Afrika'ya gönderilecek birliklerin dışında, sadece yeni bir tümenin sevk edileceğiydi. Ayrıca, Mussolini, bundan başka hiçbir Alman birliği istemediğini de bildirmişti.

Mussolini'nin, Mayıs ortasında kendisine önerilen birlikleri kabul etmemesinin temelinde gurur ve korku karışımı duygular yatıyordu. Kendi ülkesinin ve dünyanın, kendisinin Alman askerlerine bağımlı olduğunu, onlara ihtiyaç duyduğunu öğrenmesine ve bilmesine dayanamıyordu. General Westphal'm işaret ettiği gibi: "Mussolini, İtalya'nın, İtalyanlar tarafından savunulmasını istiyor ve şu anda birliklerinin içinde bulunduğu korkunç duruma gözlerini kapatıp, böyle bir fikrin olanaksız olduğunu göremiyordu." Fakat, Mussolini'nin bu konudaki asıl düşüncesi, bu vesilelerle, Almanların İtalya'da hakimiyet kazanmasını istememesiydi. Müttefikleri İtalya topraklarının sınırları dışında tutmak istediği kadar, Almanları da İtalya'ya sokmak istemiyordu.

Daha önce Sicilya birliklerine komuta eden yeni İtalyan Genelkurmay Başkanı General Roatta, önünde sonunda Mussolini'yi ikna ederek İtalya'nın başarılı ve etkili bir şekilde savunulabilmesi için daha fazla miktarda Alman birliklerine ihtiyaç olduğunu kabul ettirmişti. Böylece Mussolini Alman birliklerinin gelmesini kabul etmişti Sadece, Alman tümenlerinin taktik açıdan İtalyan komutanlıklarına bağlı olmasını isteyen bir koşulu vardı.

Sicilya'nın İtalyan garnizonu sadece dört sahra tümeni ve altı adet, yetersiz teçhizatla donatılmış ve düşük moralli sabit kıyı savunma tümeninden oluşuyordu. Afrika'da Mihver birlikleri çöktüğünde, buraya gönderilen Alman birlikleri "15'inci Panzergrenadier Tümeni" adı altında teşkil edilmişti. Fakat bu tümenin sadece bir tank birliği vardı. Benzer şekilde teşkil edilen "Hermann Göring" panzer tümeni de Haziran sonuna doğru Sicilya'ya sevk edildi. Fakat Mussolini bu iki tümeni bir Alman komutanı emri-

ne vermedi. Bu iki tümen, İtalyan Ordu Komutanı General Guzzoni'nin emrine verildi ve adanın 225 kilometrelik çapındaki kısmına beş ayrı grup halinde seyyar birlikler olarak yerleştirildiler. Buradaki en kıdemli Alman irtibat subayı olan Korgeneral von Senger und Etterlin'e küçük bir karargâh ve bir muhabere bölüğü verildi. Von Senger und Etterlin bu birliklerle acil kontrol hizmetlerini yürütecekti.

Mussolini'nin, daha fazla Alman takviyesini kabul etmeye istekli olmaya başladığı dönemde, Hitler'de de bu takviyeleri karşılama konusunda tereddüt ve asıl tehlike konusunda farklı görüş belirmeye başlamıştı. Bir yandan Hitler, İtalyanların, Mussolini'yi devireceğinden ve Müttefiklerle barış yapacağından ve taraf değiştireceğinden –bu korkular çok geçmeden doğrulanmıştı– kuşku duyuyordu. Ve bu nedenlerden dolayı da, Hitler İtalya içlerine daha fazla Alman tümeni gönderme konusunda tereddüt etmeye başlamıştı. Çünkü, İtalyanlar her an taraf değiştirebilirlerdi. Öte yandan Hitler, Mussolini,İtalyan Yüksek Komutanlığı ve Kesselring'in, Müttefiklerin, müteakip harekâtlarını Sicilya'ya yapacaklarını hesap ettiklerini sanıyor ve onların bu konuda yanıldığını düşünüyordu. Oysa yanılan, Hitler'di.

Hitler'in, Sicilya'dan tekrar Avrupa'ya girecek olan Müttefiklere karşı koyma konusundaki en büyük stratejik zorluğu ve zaafiyeti işgal ettiği toprakların olağanüstü geniş olmasıydı. Bu topraklar Atlantik Okyanusu'nda Fransa'nın batı kıyılarından başlıyor, Ege'de Yunanistan'ın doğu kıyılarına kadar uzanıyordu. Hitler'in, bu kadar geniş bir coğrafya üzerinde, Müttefiklerin nereden vuracağını hesap etmesi çok güçtü. Müttefiklerin en güçlü olduğu taraf, çok çeşitli seçeneklerinin olması ve deniz güçlerini kullanarak kuvvetlerini istedikleri esneklikte kaydırabilmeleriydi. Manş Denizi'nden, İngiltere'den gelebilecek bir çıkarmaya karşı her an hazırlıklı olan Hitler'in güney cephesinde İspanya ve Yunanistan arasındaki bir bölgeden de daima bir çıkarma beklemesi ve bundan korkması için haklı nedenleri vardı.

Hitler'e göre Müttefikler, Sicilya'dan ziyade Sardinya Adası'na çıkacaklardı. Sardinya, Korsika Adası'na geçebilmek için daha elverişliydi ve ayrıca Fransız ve İtalyan topraklarına Müttefikler buradan daha kolay geçebilirlerdi. Aynı zamanda, Yunanistan'a da bir çıkarma bekleniyordu. Bu nedenle, bu yönlere de müdahale edebilmek için Hitler elinde ihtiyat bulundurmak istiyordu.

Bu görüşler, bir Alman ajanının, cesedi İspanya kıyılarına vurmuş bir İngiliz subayının üzerinden çıkan belgelerden elde ettiği bilgiler doğrultusunda gündeme gelmişti. Kimlik belgeleri ve şahsi yazışmalar dışında, üzerinde bulunan bir özel mektupta önemli bilgilere rastlanmıştı. Bu subayın kuryeliğini yaptığı mektup İmparatorluk Genelkurmay Başkanlığı'nda görevli Korgeneral Archibald Nye'den General Alexander'a yazılmıştı. Bu

mektup, gelecekteki harekâtların son resmi bilgilerini ihtiva ediyordu ve ekinde, Müttefiklerin asıl olarak Sardinya Adası'na ve Yunanistan'a çıkarma yapacağını, ancak düşmanı yanıltmak için çıkarma bölgesinin Sicilya olacağı konusunda düşmanı ikna etmeye çalışacaklarına ilişkin bilgiler yer alıyordu.

Ceset ve mektup, dahiyane bir aldatma planının ürünüydü. Bu plan İngiliz İstihbarat Teşkilatı tarafından hazırlanmış ve o kadar güzel yürümüştü ki, Alman İstihbarat Teşkilatı'nın başındakiler bile bunun gerçekliğinden kuşku duymadılar.Her ne kadar bu pian, İtalyan liderlerinin ve Kesselring'in, Müttefiklerin bundan sonraki hedeflerinin Sicilya olacağı konusundaki görüşlerini değiştirmediyse de, plan Hitler üzerinde çok etkili olmuş gibiydi.

Hitler'in emri üzerine Fransa'da bulunan 1'inci Panzer Tümeni, üç Alman tümeni ve 11'inci İtalyan Ordusu'nu desteklemek üzere Yunanistan'a gönderildi. Aynı zamanda yeni teşkil edilen 90'ıncı Panzergrenadier Tümeni, Sardinya'da bulunan dört İtalyan tümenini takviye edecekti. Sardinya Adası'nın daha etkili bir şekilde takviyesini ise ikmal zorluğu engelliyordu. Bunun nedeni ise Sardinya Adası'nın limanlarının bombalanmasıydı. Fakat,ayrıca Hitler, buna ek olarak General Student'in 11'inci Hava Kolordusu'na bağlı iki paraşüt tümenini Güney Fransa'ya nakletmişti. Bu birlik, Sardinya Adası'na yapılacak çıkarma harekâtına hava indirme birliklerinin karşı taarruzuyla cevap verecekti.

Bu arada, Müttefik planlaması yavaş yürüyordu. Sicilya'yı işgal etme fikri bir uzlaşmadan doğmuştu ve fakat bu fikri hiçbir karar takip etmemişti. Amerikalı ve İngiliz Kurmay Başkanları, Ocak 1943'te, Kazablanka'da yapılan konferansta, görüşlerindeki farklılıklara rağmen,çalışmalarında heyetlerine buldukları ad bunun tersiydi. "Birleşik Kurmay Başkanlığı." Amerikalılar (Amiral King, General Marshall ve General Arnold) Kuzey Afrika, Mihver birliklerinden temizlenir temizlenmez, doğrudan Almanya'nın hedef alınmasını istiyorlardı. İngilizler,(General Brooke, Amiral Pound ve Hava Mareşali Portal) ise Manş Denizi'nden yapılacak bir harekât için koşulların tam olgunlaşmadığını ileri sürüyorlar ve 1943 yılında girişilecek böylesine bir çıkarmanın ya felaketle sonuçlanacağını ya da boşuna yapılmış olacağı fikrini savunuyorlardı. Gerçi bu tahmin, cevabı zor olan bir tahmindi ve gelişen olaylar da bu tahminin değerlendirmesi için pek açıklık getirmedi. Fakat mutabakata varılan nokta, Almanya'ya yapılacak baskı sonucunda, Almanların Rus cephesindeki birliklerinin geri çekilmesini sağlanmasıydı. İngilizlerin Müşterek Planlama Heyeti, Sardinya'ya bir çıkarma yapılmasını destekliyordu, fakat hem İngiliz hem de Amerikan Kurmay Başkanlığı, Churchill'in de tercihi olan, Sicilya'ya çıkarma yapılmasından

yanaydılar. O nedenle bu konuda anlaşmaya çok çabuk varıldı. Bu konudaki en etkili görüş Sicilya'nın işgal edilmesinin, Akdeniz bölgesinin hakimiyetini sağlayacak ve birçok geminin kurtarılması anlamına gelecek olmasıydı. Zira 1940 yılından bu yana Mısır ve Hindistan'a giden gemilerin birçoğu, Güney Afrika'yı dolaşarak bu uzun yolu katetmeye zorlanıyordu.

Birleşik Kurmay Başkanlığı 19 Ocak'ta, Sicilya'nın işgaline karar verirken hedefleri şu şekilde belirlemişti: "a) Akdeniz'in daha güvenli hale getirilmesi, b) Almanların Rus cephesindeki baskısını bu tarafa çekmek, c) İtalya üzerindeki baskıyı arttırmak." Bu çıkarmadan sonraki aşamada ne yapılacağı konusu açık bırakılmıştı. Müteakip harekât tarzı üzerinde karar vermek, mevcut fikir ayrılıklarını tekrar canlandırmış olacaktı. Fakat, böylesine hayati konularda fikir ayrılıklarının canlanmasından korkup karar alamamak, müteakip harekât için hazırlıksız yakalanmaya sebep olurken aynı zamanda da, ilk safhadaki harekâtı etkili bir şekilde sonuçlandırmaya engel oluyordu.

Aynı zamanda, Sicilya işgalinin planlanmasında aciliyet unsuru da yoktu. Her ne kadar Tunus'un işgalinin Nisan ayı sonlarına doğru tamamlanması planlandıysa da, Birleşik Kurmay Başkanlığı, Sicilya işgali için mehtap durumunu göz önüne alarak, Temmuz ayını düşünüyordu.İşgal taslağını 20 Ocak'ta ortaya koyan İngilizler bu plana "Husky Harekâtı" adını vermişlerdi. Bu plana göre, doğu ve batı Akdeniz'den gelen birlikler burada birleşeceklerdi. Bu harekâtta komutanın Eisenhower,yardımcısının ise Alexander olacağı kabul edilmişti. Amerikalıların bu harekâtta kıdemli Müttefik olarak kabul edilmeleri önem taşımaktadır. Çünkü, İngiliz Komutanı hem kıdem, hem de tecrübe olarak üstündü, ayrıca İngilizler bu harekâtın en büyük desteğini de veriyorlardı. Bu harekât için özel karargâh Cezayir'de teşkil edildi, ancak karargâha bağlı diğer unsurlar çok çeşitli yerlere dağılmıştı. Hava kuvvetleri hem yer olarak hem de plan olarak ayrı kullanılacaktı. Buradan çıkan sonuç, hava kuvvetlerinin, Sicilya işgalinin kara ve deniz kuvvetleriyle çok yakın bir işbirliği içinde olmayacağı yönündeydi. Plan üzerindeki çalışmalar sırasında epeyce süre geçti. Eisenhower, Alexander ve bu işgal için seçilen iki ordu komutanı Montgomery ve Patton, Kuzey Afrika'daki muharebelerin son safhalarıyla çok yoğun bir şekilde meşgullerdi. Onun için müteakip harekât için yeterince ilgilenemiyorlardı. Montgomery, Nisan ayının sonuna kadar planı inceleyecek yeteri zamanı bulamadı ve incelediğinde de planda birçok değişiklik gerektiğini bildirdi. 3 Mayıs'ta plan yeniden gözden geçirildi, 13 Mayıs'ta Birleşik Kurmay Başkanlığı'ndan nihai onay alındı. Nihai onayın alınmasından bir hafta önce, Tunus'taki Alman-İtalyan cephesi çökmüştü. 13 Mayıs'ta ise Mihver birliklerinin son askerleri de teslim olmuştu.

Bu gecikmeler, planın esası üzerinde pek olumsuzluk yaratmadı. Çünkü, Sicilya işgaline katılacak on tümenden sadece bir tanesi Kuzey Afrika'da cephedeydi. Bu on tümenden yedisi yeniden teşkil edilmişti. Kuzey Afrika'daki Mihver birliklerinin çökmesinin hemen ardından Müttefiklerce Sicilya'ya yapılacak çıkarma sonucunda ada tamamen savunmasız yakalanabilmiş olacaktı. Ancak, Sicilya'ya yapılacak olan çıkarma için tespit edilen tarih, düşmana burayı savunmak için epey zaman bırakmıştı Ve şayet, Kazablanka Konferansı'nda, Churchill'in bu harekâtın Haziran ayında yapılma önerisi kabul edilmeseydi bu takviye süresi daha da uzayabilirdi. Churchill, bu konuda Birleşik Kurmay Başkanlığı'nın da desteğini kazanmıştı, fakat Akdeniz'deki komutanlar, 10 Temmuz'dan evvel, çıkarma harekâtı için hazır olamayacaklardı.

Planda yapılan asıl değişiklik, Patton'un Batı Özel Görev Kuvveti'nin, Sicilya'nın batı kıyısında bulunan Palermo yakınlarına, çıkarma yapması yerine, Montgomery'nin ordusunun yakınında bulunan, Sicilya'nın güneydoğusuna çıkarma yapacak olmasıydı. Bundan amaçlanan, düşmana, takviye için tanınan bu süre zarfında, muhtemel bir karşı taarruz için sıklet merkezi teşkil etmekti. Ancak daha sonra böyle bir önlemin aşırı ihtiyatlı bir davranış olduğu ortaya çıktı. Fakat bu ihtiyatlı davranış, sonuçta Palermo limanını ele geçirme şansını tehlikeye düşürüyordu. Şayet yeni yapılan çıkarma gemileri olmasaydı, Palermo ele geçirilemeyecekti. Bu çıkarma gemileriyle koordineli çalışan araç taşıyan gemiler, plajdaki ikmali idame ettirmeyi başardılar. Yeniden gözden geçirilerek nihai haline kavuşturulan plan, ilk planda yer alan ve düşmanın dikkatini başka yöne çekecek unsurlara hiç ağırlık vermemişti. Ve bu şekliyle plan, düşmana dağınık birliklerini çıkarmadan sonra tekrar toparlama ve Müttefiklerin ilerleyişini adanın dağlık bölgesinde durdurma olanağı sağlamıştı. Şayet, Patton, Palermo'nun yakınlarına kuzeybatı kıyısına çıkmış olsaydı pekâlâ düşmanın takviye ya da çekilme hattı olan, Messina Boğazı'na doğru ilerlemiş ve böylece Sicilya'daki bütün düşman birlikleri ele geçirmiş olacaktı. Bu nedenle, Alman tümenlerinin elden kaçırılmasının, Müttefiklerin müteakip harekâtleri üzerinde çok önemli etkileri oldu.

Bununla beraber, Avrupa'ya tekrar ayak basan Müttefiklerin temkinli olma kaygıları nedeniyle yanılmaları tercihlerinin doğal bir sonucuydu. Ve ilk büyük deniz çıkarma harekâtı düşman tarafından durdurulmuştu. Burada dikkate değer bir nokta ise, çıkarmanın sekiz tümenle aynı anda başlamasıydı. Bu çaptaki bir çıkarma, on bir ay sonra gerçekleşecek Normandiya çıkarmasından da geniş kapsamlıydı. İlk ve onu izleyen iki gün, Sicilya'ya toplam 150.000 asker çıktı.Nihai toplam ise 250.000'i İngiliz ve 228.000'i Amerikan olmak üzere toplam 478.000 askerdi. İngilizler, adanın güneydo-

ğusundaki köşeden yaklaşık altmış kilometrelik cepheli bir alana çıktılar. Amerikalılar da İngilizlerle aralarında otuz kilometrelik bir mesafe bırakarak güney kıyıda ve onlar da altmış kilometrelik cephelik yere çıktılar.

Harekâtın deniz cephesi Amiral Andrew Cunningham komutasında planlandı ve icra edildi. Harekât geceleyin çıkarma yapmak gibi karmaşık bir planı içeriyordu ve sonuna kadar büyük başarıyla gerçekleştirilerek hem kurmaylara hem de bizzat muharebeyi icra edenlere büyük övgü kazandırdı. Bir çıkarma harekâtı olarak önceki Kasım ayında Kuzey Afrika'ya yapılan "Meşale (Torch) Harekâtı"ndan çok daha başarılıydı. Gerçi bu çıkarma harekâtından çok dersler alınmıştı.

Amiral Bertram Ramsay komutasındaki İngilizlerin Doğu Özel Deniz Görev Kuvveti çeşitli türden 795 gemiden oluşuyordu. 5 ve 50'nci Tümen (kadrosunda 231'inci Piyade Tugayı da vardı), Süveyş, İskenderiye ve Hayfa'dan gemilerle taşınıyordu. Bu birlikler, Sicilya'nın güney uzantısıyla doğu kıyısı arasında kalan Sıracusa ve Passero Burnu arasındaki bölgeye çıkacaklardı. 51'nci Tümen'in bir kısmı Tunus'tan gemilerle taşınırken, bir kısmı da Malta'daki toplanma bölgesindeydi. Bu tümen de Sicilya'nın güneydoğu köşesine çıkacaktı. Sicilya'nın batı köşesine çıkacak olan 1'inci Kanada Tümeni, İngiltere'den iki konvoy halinde geldi. İkinci ve daha hızlı olan ve birliklerin büyük bölümünü taşıyan konvoy Clyde'dan, D-12 gününde yani çıkarmadan 12 gün önce 28 Haziran'da, denize açıldı ve Bizerte limanına geldi.

Amerikan Batı Özel Deniz Görev Kuvveti, Amiral Kent Hewitt'in komutasındaydı ve 1124 çıkarma botunun taşındığı çeşitli türdeki 580 gemiden oluşuyordu. Sağ kanatta bulunan ve Scoglitti'ye çıkacak olan 45'inci Piyade Tümeni Atlantik'ten iki konvoy halinde getirildi ve Oran'da kısa bir mola verdikten sonra, Bizerte açıklarında çıkarma botlarını yükledi. Gela'ya çıkacak olan 1'inci Piyade ve 2'nci Zırhlı Tümenler, Cezayir ve Oran'dan yüklenmişlerdi. Sol kanatta Licata'ya çıkacak olan 3'üncü Piyade Tümeni Bizerte'dan yüklendi ve bu tümen sadece çıkarma gemisi ve çıkarma botlarında taşınıyordu.

Bu olağanüstü büyük armadanın yükleme ve hazırlık işleri tamamlanmış ve başarıyla toplanma bölgelerinde toplanmışlardı. Bu işlemler deniz ve hava örtü ve destekleri altında icra edilmiş ve hiçbir müdahale ile karşılaşılmamıştı. Sadece konvoydaki dört gemi ve iki çıkarma gemisi, denizaltı taarruzu sırasında kaybolmuştu. Sicilya'ya yaklaşırken kayda değer hiçbir hasar meydana gelmemişti ve düşman uçakları o denli taciz altında bırakılmışlardı ki, konvoyların çoğu görülememişti bile. Müttefiklerin bu harekât alanında hava üstünlükleri o denli fazlaydı ki –Müttefiklerin muharebeye hazır 4000 uçağına karşılık Almanların ve İtalyanların 1500 uçağı vardı–,

Mihver birliklerinin uçakları Haziran ayında İtalya'nın kuzeyindeki merkez üslerine çekildiler. 2 Temmuz'dan bu yana Sicilya'daki havaalanları o denli yoğun bombardıman altında tutulmuşlardı ki, sadece birkaç tali çıkarma alanı kullanılabilir halde kalmıştı ve avcı uçaklarından zarar görmeyenlerin büyük bir kısmı ya iç kısımlara ya da Sardinya Adası'na çekilmişlerdi. Her ne kadar Müttefiklerin imha ettiklerini iddia ettikleri uçak sayısı 1100 ise de gerçekte Mihver birliklerinin uçak kaybı 200 idi.

9 Temmuz öğleden sonra, konvoylar Malta'nın doğu ve batısında yer alan toplanma bölgelerine varmaya başlamışlardı ve bu sırada patlayan rüzgâr denizi azdırmış ve kabaran dalgalar küçük çıkarma botlarını batma tehlikesi ile karşı karşıya getirirken çıkarma yerlerinin tespitini de tehlikeye sokmuştu. Şans eseri, rüzgâr biraz sonra yavaşlamış ve sadece çıkarma botlarının plajlara varması biraz gecikmişti.

Rüzgârdan en çok, plajlara yapılacak çıkarma harekâtından önce ve 1'inci İngiliz ve 82'nci Amerikan Hava İndirme Tümeni tarafından gerçekleştirilen hava indirme harekâtı etkilenmişti. Bu harekâtın ilk dalgasının zor olacağı bir anlamda kaçınılmazdı. Nedeni, hem tecrübesizlik hem de bu harekâtın gece yapılması zorunluluğu idi. Sert rüzgâr, denizdeki ulaşımı olumsuz yönde etkiliyor ve çıkarma botlarının hedeflerine ulaşmadaki zorluğunu artırıyordu. Bir de buna açılan uçaksavar ateşlerinin etkileri ekleninince karşılaşılan güçlükler iyice artıyordu. Amerikan paraşüt birlikleri yetmiş beş kilometrelik bir alana dağılmışlardı. İngiliz planör birlikleri de çok dağınık durumdaydı ve 134 planörden kırk yedi adedi denize düşmüştü. Yine de, elde olmayan nedenlerle çok geniş alana dağılan hava indirme birlikleri düşman cephesi gerisinde büyük bir panik ve kargaşaya neden olmuştu. Bazı hava indirme birlikleri ise önemli köprüleri ve yol kavşaklarını ele geçirerek hedeflerine ulaşmışlardı.

Ani fırtınanın, Mihver birliklerine verdiği zarar, Müttefiklere verdiği zarardan daha fazlaydı. Her ne kadar öğleden sonra beş konvoyun Malta'dan kuzeye doğru gelmekte olduğu tespit edildiyse ve bir dizi raporlar karanlık basmadan ulaştıysa da, ya üst komutanlıklardan verilen emir ve uyarılar ast kademelere ulaşmadı ya da ya da uyarıların vahameti anlaşılamadı.Her ne kadar ihtiyatta bulunan Alman birlikleri ilk raporun ulaşmasından bir saat sonra alarma geçirildiyse de, kıyıda bulunan yorgun İtalyanlar, sert esen rüzgârın bu geceyi de garantiye aldığını düşünerek yataklarından kalkmadılar.

Fakat İtalyanların yorgunluğu fizik yorgunluğundan öteydi. Birçoğu savaş yorgunuydu ve çoğu Mussolini'nin savaş yanlısı tutumunu paylaşmıyordu. Bundan başka kıyı savunma birliklerinin çoğu Sicilyalı'ydı. Sicilyalıların burada muharebeye sürülmelerindeki temel amaç, kendi vatanlarını,

savaşçı kişilik ve ünlerine yaraşır bir şekilde muharebe ederek savunacakları beklentisiydi. Fakat bu varsayım, Almanlardan çok açık biçimde hoşlanmayan Sicilyalılar için pek geçerli olmadı ya da ne kadar şiddetli çarpışırlarsa, yurtlarından ellerine o denli çok yıkıntı kalacağının farkına varmış olmalarıydı.

Ve Sicilyalılar 10 Temmuz'un ilk ışıklarıyla birlikte, denizi ve ufkunu dolduran binlerce gemiyi, kıyıya çıkan çıkarma gemilerini, askerleri ve onları takviye edenleri görebiliyorlardı. Bu arada Sicilyalıların direnmek için pek te istekli olmadıkları yavaş yavaş ortaya çıkıyordu

Plajda tesis edilen savunma mevzisi çok kısa zamanda çökmüştü ve deniz tutmasından büyük ıstırap çeken birliklerin karaya çıkarken verdikleri zayiatın azlığı çekilen bu ıstırapları kısmen de olsa hafifletiyordu. Çıkarmanın ilk safhası Alexander'ın iki cümlesiyle özetlenebilirdi: "Muharebe kabiliyetleri hiçbir zaman yüksek olmayan İtalyan kıyı tümenleri tek bir kurşun bile atmadan bozguna uğradılar ve sahra tümenleri de, Müttefiklerle karşılaştıkları anda ya teslim oldular ya da dağıldılar. Kitleler halinde teslim olanların görüntüsüne çok sık rastlanıyordu." Böylece, ilk günden itibaren, savunmanın bütün yükü, eksik kadrolu iki Alman tümeni ve onu bilahare takviye eden diğer iki tümenin omuzlarındaydı.

Çıkarma yapan birliklerin, plajda tutunmadan evvelki kritik dönemde karşılaştıkları tek bir ciddi karşı taarruz vardı. Bu karşı taarruzu, 1'inci Amerikan Piyade Tümeni'nin çıkarma yaptığı Gela düzlüğüne bakan kıyıdan otuz kilometre geride Caltagirone civarında tertiplenen Hermann Gö-

Müttefikler Sicilya'ya çıkıyor: 10 Temmuz 1943.

ring Tümeni icra etmişti.Bu tümenin kadrosunda 56 tonluk Tiger tankları vardı. Şans eseri, Müttefikler, bu karşı taarruzla ikinci günün sonundan evvel karşılaşmamışlardı. İlk sabah eski İtalyan hafif tanklarından oluşan küçük bir birlik cesur bir saldırıda bulunmuştu ve gerçekten de püskürtülmeden evvel Gela şehrine kadar girmeyi başarmışlardı, fakat asıl Alman taarruz birliği yolda gecikmiş ve muharebe alanına ertesi sabaha dek ulaşamamıştı. O sabah bile daha karaya, dalgalardan ve plajdaki yığılmadan dolayı ancak birkaç Amerikan tankı çıkabilmişti. Ayrıca, kıyıda, tanksavar ve topçu silahı sıkıntısı vardı. Bu sırada bayırlardan inen Alman tankları çeşitli yönlerden önlerine çıkan Amerikan birliklerini imha etmiş ve plajların kumlarına kadar ulaşmıştı. İlk bakışta Müttefikler, sanki denize dökülecek gibiydi, fakat çok iyi hesaplanan ve ustaca denizden başlatılan ateş sayesinde karşı taarruz tam zamanında önlendi. 45'inci Tümen'in sol kanadında, Almanlar Tiger tankları tarafından yaratılan tehlike de aynı şekilde önlendi.

Ertesi gün, 15'inci Panzergrenadier Tümeni'nin iki muharebe grubu, Sicilya'nın batısından çok hızlı bir yürüyüşten sonra, Amerikan cephesine ulaştı, fakat bu sırada Herman Göring Tümeni İngiliz bölgesine sevk edilmişti. Herman Göring Tümeni, Sicilya Adası'nın doğu kıyısıyla Catania liman kentinin hemen hemen ortasında bulunan bu bölgede gelişen ve şu anda en büyük tehlike gibi görünen Müttefik ilerlemesini durduracaktı. Halbuki şu ana kadar tesis edilen üç Amerikan köprübaşı henüz daha hiçbir derinlik kazanmamış ve de yeterli irtibatları henüz sağlayamamıştı.

İngilizlerin karaya çıkan birlikleri, Amerikalılar gibi çok az direnişle karşılaşmıştı ve hiçbir karşı taarruzla da karşılaşmayınca kolaylıkla ilerleyebilmişlerdi. Her ne kadar kıyıdaki indirme ve tutunma faaliyetlerinde bazı zorluklar yaşanmışsa da, genel gidişat batıdaki çıkarmalara oranla, beklenenden daha iyiydi. Düşmanın ilk günden sonraki hava saldırıları daha da artmıştı,ancak buna karşılık hava desteği de giderek artmaya başlamıştı. Böylelikle, gemi kayıpları Amerikan çıkarma bölgesindeki kayıp düzeyine inebiliyordu. Gerçekten, Akdeniz bölgesinde savaşın ilk dönemlerini gören ve bilenler için Amiral Cunningham'ın da işaret ettiği gibi "Düşman kıyılarında bulunan donanmaların, bu kadar şiddetli hava saldırılarına maruz kalmalarına rağmen bu taarruzları bu kadar hafif hasarlarla atlatması mucizevi bir şeydi." Bu çıkarma harekâtının en temel başarı unsuru bu gemilerin çıkarmanın ilk safhasında hemen hemen hiç hasar görmemiş olmalarıydı. Fakat müteakip safhada çeşitli hava saldırılarından ciddi hasarlar gördüler.

Çıkarmanın ilk üç gününde İngiliz birlikleri adanın bütün güneydoğu kısmını düşmandan temizlemişlerdi. Ondan sonra Montgomery, Lentini bölgesinden Catania Ovası'na girebilmek için 13 Temmuz gecesi bir taarruza kalkışmaya karar verip bu yönde emrini verdi. Buradaki asıl sorun Cata-

nia'nın beş kilometre güneyinde bulunan Simeto Nehri'nin üzerinde bulunan Primasole köprüsünü ele geçirmekti. Bu amaçla bir paraşüt tugayı kullanıldı. Paraşüt tugayının ancak yarısı doğru yerlere atlayabildi, fakat bu kadarı bile köprüyü zarar görmeden ele geçirip emniyete almaya muvaffak oldu.

Müteakip safha, Alman hava indirme birliklerinden oluşan 11'inci Hava Kolordusu Komutanı General Student'in açıklamalarında yer almaktadır. Student'in iki tümeni Fransa'nın güneyinde bulunuyordu. Hitler, Müttefiklerin Sardinya'ya çıkarma yapacaklarını beklediklerinden, böyle bir çıkarma vukuunda söz konusu tümenleri bu çıkarma harekâtına karşı kullanmak için Fransa'nın güneyine yerleştirmişti. Fakat aşağıda General Student'in de belirttiği gibi hava indirme birlikleri çıkabilecek muhtemel gereksinmeleri karşılayabilecek esneklikte teşkil edilmişlerdi:

> *"10 Temmuz'da Müttefikler Sicilya'ya ayak bastıklarında, ben bu çıkarmayı engellemek için iki tümenimle hemen karşı taarruzu önerdim. Fakat Hitler, bu önerimi reddetti ve özellikle, Jodl buna karşıydı. Böylece, ilk önce 1'inci Paraşüt Tümeni güney Fransa'dan İtalya'ya gitti. Birliklerin bir kısmı Roma'ya, bir kısmı da Napoli'ye uçtu. 2'nci Paraşüt Tümeni Nimes'te benimle kaldı. Bununla beraber, 1'inci Paraşüt Tümeni Sicilya'ya çok zayıf olan Alman birliklerini, sadece piyade gibi desteklemeye gönderilmişti. Buradaki İtalyan birlikleri kitleler halinde teslim olmaktaydılar. Bu tümenin bir kısmı gruplar halinde havadan nakledilerek Catania'nın güneyindeki bizim cephemizin gerisine atıldılar. Ben, onların, Müttefik cephesinin arkasına atılmalarını istedim. İlk grup cephemizin üç kilometre gerisine atıldı ve tuhaf bir tesadüf eseri, aynı anda İngiliz paraşüt birlikleri de bizim cephesinin gerisine Simeto nehrinin üzerindeki köprüyü ele geçirmek üzere atlıyorlardı. Bizim hava indirme birlikleri, İngilizlerin hakkından geldi ve köprüyü İngilizlerin ellerinden kurtardı. Bu olaylar 14 Temmuz'da cereyan ediyordu."*

Asıl İngiliz birlikleri üç günlük çok şiddetli muharebelerden sonra, Alman birliklerinden köprüyü tekrar geri almışlar ve Catania Ovası yolunu tekrar açmışlardı. Fakat, İngilizlerin kuzeye ilerleme çabaları, Sicilya'nın kuzeybatı köşesine yüz kilometre uzakta bulunan Messina yolunda yoğunlaşmaya başlayan Alman ihtiyatları tarafından giderek artan bir direniş görüyorlardı.

Bu, Sicilya'nın bir an evvel temizlenme umudunu zayıflatıyor ve yıpratıcı olmaya başlıyordu. Montgomery, Etna Dağı çevresine ve dağlık iç bölgeye ulaşmak için Sekizinci Ordu'nun ağırlığını batıya kaydırmaya zorlandı. Sekizinci Ordu'nun bu kaydırma hareketini, 22 Temmuz'da Palermo'yu işgal eden ve kuzey kıyıya ulaşıp, doğuya ilerleyen Yedinci Ordu'yla işbirliği

kurarak yapacaktı. Gerçi, Yedinci Ordu, düşmanın doğuya çekilmekte olan seyyar birliklerini takip edemeyecek kadar geç kalmıştı. Yeni plan, Patton'un ordusunun rolü için değişiklik getirmişti. Başlangıçta Patton'un ordusuna verilen, Sekizinci Ordu'nun Messina'ya planlanan nihai taarruzu esnasındaki kanatlarını örtme ve düşmanın dikkatini başka yöne çekme görevi, sonunda taarruza dönüşüyordu

1 Ağustos'ta başlayan bu yeni taarruz için Afrika'dan getirilen 9'uncu Amerikan ve 78'inci İngiliz piyade tümenleriyle tümen sayısı on ikiye çıkmıştı. Bu arada Almanlar, 29'uncu Panzergrenadier Tümeni ve şu anda muharebenin kontrolünü ele alan General Hube komutası altındaki 14'üncü Panzer Kolordusu tarafından takviye ediliyordu. General Hube'un bu görevinin amacı sadece Sicilya'nın savunmasını idame ettirmek değil, fakat aynı zamanda oyalama muharebesi yaparak Mihver birliklerinin tahliyesini örtmekti. Bu karar, Müttefiklerin taarruzlarının yenilenmesinden önce, Mussolini'nin 25 Temmuz'da devrilmesinden hemen sonra Guzzoni ve Kesselring tarafından müstakilce alman bir karardı.

Böyle bir oyalama muharebesi için kuzeydoğu Sicilya'nın dağlık arazisi de çok elverişliydi. Arazi, savunmayı kolaylaştırdığından ve geriye doğru çekilme cepheyi küçülttüğünden savunma için Mihver birlikleri daha az askere ihtiyaç duyuyorlardı buna karşılık Müttefikler, birliklerinin tümünü tertiplemekte ve muharebeye sokmakta çok zorlanıyorlardı. Patton, ilerlemeyi hızlandırmak için üç girişimde bulundu 7/8 Ağustos gecesi Sant'Agata'ya, ikinci olarak 10/11 Ağustos gecesi Brolo'ya ve 15/16 Ağustos gecesi Spadafora'ya çıkmak istedi. Fakat her birinde de etkili olamayacak şekilde gecikti. Montgomery ise daha küçük çapta bir çıkarmayı 15/16 Ağustos gecesi denedi, fakat o zamana kadar düşman artçıları kuzeye ulaşmışlar ve çoğu çoktan Messina Boğazı'nı geçerek İtalya'ya ulaşmışlardı.

Etkili ve düzenli bir şekilde planlanan geri çekilme, Müttefiklerin hava ve deniz kuvvetlerinden kayda değer bir hasar görmeden altı gün yedi gecede icra edildi. Yaklaşık 40.000 Alman ve 60.000 İtalyan askeri emniyet içinde tahliye edilmişti. Her ne kadar İtalyanlar arkalarında 200 araç dışında ne varsa bıraktılarsa da, Almanlar beraberlerinde yaklaşık 10.000 araç, kırk yedi tank, doksan dört top ve çeşitli türden 17.000 teçhizatı götürdüler. 17 Ağustos saat 06.30'da öncü Amerikan devriyeleri Messina'ya girdi ve çok geçmeden İngilizler göründüler.

Çok iyi planlanan bu harekât, Alexander'a, Başbakan Churchill'e şu haberi verme fırsatını verdi: "17 Ağustos 1943 saat 10'da, son Alman askeri de Sicilya'yı terk etti. İtalya'ya kaçabilmiş olan birkaç İtalyan birliğin dışında 10 Temmuz'dan bu yana adada bulunmuş olan bütün İtalyan birlikleri imha edildi."

Arşivlerden tespit edilebildiği kadarıyla, Sicilya'daki Alman birliklerinin miktarı 60.000 civarında ve İtalyan birlikleri ise 195.000 idi. Alexander'ın tahminleri 90.000 Alman ve 315.000 İtalyan askeriydi. Alman askerlerinden 5500'ü esir edilmiş, 13.500 yaralı ise geri çekilmeden evvel İtalya'ya tahliye edilmişti. Böylelikle, öldürülenlerin sayısı birkaç binden fazla olamazdı. İngilizlerin tahmini ise 24.000 ölüydü. İngiliz kayıpları 2.721 ölü, 2.183 kayıp ve 7.939 yaralı olmak üzere toplam 12.843 idi. Amerikan kayıpları 2.811 ölü, 686 kayıp ve 6.471 yaralı olmak üzere toplam 9.968 idi. Böylece Müttefiklerin toplam kaybı yaklaşık 22.800 idi. Müttefiklerin verdiği kayıplar, İtalya'nın teslim olmasına ve Mussolini'nin devrilmesine yol açan siyasal ve stratejik gelişmelere neden olduğu ölçüde fazla sayılamazdı. Fakat, şayet Müttefikler çıkarma harekâtı esnasında kanatları daha etkili kullanabilseydi ele geçen Alman askeri miktarı çok daha fazla olabilirdi. Bu, Amiral Cunningham'ın görüşüydü ve bu görüşünü çıkarmanın hemen akabinde sık sık dile getirmişti.

Bu konuda Kesselring çok şanslıydı. Çünkü Müttefik Yüksek Komutanlık, İtalya'nın ucunda bulunan Calabria'ya çıkartma yapmayı denememişti.Böylelikle,Müttefikler Messina Boğazı'ndan geri çekilen birlikleri arkadan kuşatma olanağını kaçırmıştı. Kesselring, Sicilya çıkarması boyunca, böyle bir taarruzu hep beklemişti. Ve bu arada, Kesselring'in böyle bir taarruza karşı koymak için de elinde hiçbir kuvveti yoktu. Bu görüşe göre Calabria'ya yapılacak tali bir taarruz, Müttefiklerin Sicilya çıkarmasını olağanüstü, ezici bir zafere ulaştırmış olacaktı. Sicilya çıkarmasının tamamlanmasını müteakip ve dört Alman tümeninin başarılı bir şekilde İtalya'ya kaçması için geçen süre zarfında, Kesselring'in elinde İtalya'nın bütün güneyini savunacak sadece iki tümeni vardı.

YİRMİ YEDİNCİ KISIM

İtalya'nın İşgali

Gelecek parlaktı, çünkü İtalya'nın teslimi gizlice teminat altına alınmıştı. Bu konuyu Almanlar bilmiyorlardı ve açıklama Müttefiklerin İtalya'ya çıkarma yaptığı anda yapılacaktı. O anda, güney İtalya'da sadece altı zayıf Alman tümen ve Roma'nın yakınında da iki tümen vardı. Bu birlikler hem Müttefiklerin işgaliyle başetmek hem de eski müttefikleri olan İtalyanları kontrol altında bulundurmak gibi ikili bir yükün altındalardı.

Bununla beraber bu zor görevi üstlenen Mareşal Kesselring, bir yandan Müttefikleri durdurmayı başarırken, diğer yandan da İtalyanları silahtan arınmış hale getirmişti. Bu işlemleri tamamlayan Mareşal Kesselring daha sonra Müttefikleri de Roma'nın iki yüz kilometre önünde tamamen durduruyordu. Müttefiklerin bundan sonra Roma'yı ele geçirebilmeleri sekiz aylarını aldı ve ondan sonra tekrar bir sekiz ay daha, kuzey İtalya'nın dağlık ve dar yarımadasına geçebilmek için beklediler.

Harekâtın bu kadar uzun sürüp ve ertelenmesi, ki 1943 Eylül ayında biteceğine kesin gözüyle bakılıyordu, Müttefiklerin cephesinde beklendiği kadar olumsuz gelişmelere yol açmamıştı. Hitler başlangıçta birliklerini güney İtalya'dan çekmeye niyetlenmiş ve kuzeydeki dağlık bölgede bir savunma hattı tesis etmişti. Fakat, Kesselring'in beklenmeyen başarılı savunması, Rommel'in tavsiyesinin aksine, Hitler'i birlikleri İtalya'da mümkün olduğunca daha fazla kalması ve direnmesi amacıyla güneye sevk etmeye yöneltti. Oysa bu kararla Hitler, Müttefiklerin ve Rusların Normandiya ve Rusya cephesinden yöneltebilecekleri daha tehlikeli ve sonuçları açısından daha stratejik olan taarruzlarına karşı kullanabileceği kuvvetlerini İtalya cephesinde kullanmayı tercih etmiş oluyordu.

İtalya Cephesi Almanya'nın karşısındaki Müttefiklerin gücüne oranla

MÜTTEFİKLER İTALYA'YI ELE GEÇİRİYOR
ALMAN ASIL SAVUNMA HATTI
11 MAYIS 1944, CEPHE HATTI
5 HAZİRAN, CEPHE HATTI
25 AĞUSTOS, CEPHE HATTI
8 NİSAN 1945, CEPHE HATTI
İSVİÇRE
AVUSTURYA
Brenner Geçidi
6 MAYIS
Trento
Belluno
Udine
Trieste
2 MAYIS
Verona
Padova
Venedik
28 NİSAN
Adige
Milano
2 MAYIS
Torino
Pavia
Alessandria
27 NİSAN
Cenova
Roma
4 HAZİRAN 1944
5.AMERİKAN ORDUSU
ROMA'YA GİRDİ
7 NOLU YOL
Frascati
ALBAN TEPELERİ
14 ORDU (Mackensen)
Valmontone
Albano
SEZAR HATTI
Velletri
2.AMERİKAN KOLORDUSU
1. PARAŞÜT KOLORDUSU
Campoleone
Cori
3 ŞUBAT
Carroceto
16/20 ŞUBAT
Cisterna
28 ŞUBAT
4 MART
1.İNGİLİZ TÜMENİ (Penney)
FLYOVER KÖPRÜSÜ
İNGİLİZ KOMONDOLARI
Nettuno
Latina
Anzio
Mussolini Kanalı
76.PANZER KOLORDUSU
SHİNGLE HAREKATI
22 OCAK 1944
6 AMERİKAN KOLORDUSU (Lucas)
AMERİKAN RANGER BİRLİĞİ
AMERİKAN TÜMENİ (Truscott)
AKDENİZ
ANZİO KÖPRÜBAŞI
22 OCAK / 23 NİSAN 1944
24 OCAK CEPHE HATTI
30 OCAK CEPHE HATTI
23 NİSAN'DAN BU YANA GELİŞEN 5.ORDU TAARRUZLARI
ALMAN KARŞI TAARRUZLARI
KORSİKA
SARDİNYA
10 ORDU
Comacchio Gölü
Bologna
Argenta
Ravenna
5. İNGİLİZ KOLORDUSU
4.AMERİKAN KOLORDUSU
1. KANADA KOLORDUSU
2. POLONYA KOLORDUSU
13. İNGİLİZ KOLORDUSU
10. İNGİLİZ KOLORDUSU
Rimini
GOTİK HATTI
Toransa
Pisa
San Marino
Pesaro
Ancona
18 TEMMUZ
Arezzo
Trasimene Gölü
Siena
TRASIMENE HATTI
Perugia
San Benedetto
Todi
Terni
2.POLONYA KOLORDUSU
İTALYA
Pescara
GUSTAV HATTI (HİTLER HATTI)
Civita
Civitavecchia
7 HAZİRAN
Roma
2.AMERİKAN KOLORDUSU
6.AMERİKAN KOLORDUSU
Anzio
Valmontone
Arce
Cassino
Ceprano
Sangro
FRANSIZ KOLORDUSU
8.İNGİLİZ ORDUSU (Leese)
5 AMERİKAN ORDUSU (Clark)
15.ORDU GRUBU (Alexander)
Napoli
ADRİYATİK DENİZİ
YUGOSLAVYA
ARGENTA BÖLGESİ
8 NİSAN, CEPHE HATTI
9 NİSAN, MÜTTEFİK TAARRUZLARI
Ferrara
Po
Reno
Comacchio Gölü
Argenta
Bologna
Bastia
Imola
Ravenna
Forli
9 NİSAN KOMANDO VE MUHAFIZ TUGAYI
4.AMERİKAN KOLORDUSU
13. İNGİLİZ KOLORDUSU
10. İNGİLİZ KOLORDUSU
9 NOLU YOL

en fazla birlik ve malzeme yığdıkları bir harekât alanıydı.Bundan başka, İtalyan cephesi, Almanların en az riske girmek istediği bir cepheydi. Çünkü, Almanlar Müttefiklere burada çok şiddetli karşı koyarlarsa savaşın diğer cephelerinde aynı anda çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirlerdi.

Bununla beraber Müttefikleri sabırsızlığa iten en büyük unsurlardan birisi, Mussolini'nin devrilmesinden doğan fırsatın yeterince değerlendirilememesiydi.Şayet bu gelişme fırsat bilinip harekât sürdürülüp ve genişletilseydi arzu edilen zafere bir an evvel ulaşılabilecekti.Oysa Müttefikler harekâta Mussolini'nin devrilme tarihi olan 25 Temmuz'dan ancak altı hafta sonra devam edebildiler. Bu gecikmenin nedeni hem askeri hem de siyasiydi. Mayıs sonunda Washington'da Anglo-Amerikan liderlerinin toplandığı konferansta, Amerikalılar İtalya'nın Sicilya üzerinden işgal edilmesine, böyle bir işgalin Normandiya çıkarmasını ve Japonların Pasifik'te yenilmesini engelleyeceği için itiraz ettiler. Stratejik kararların konuşulduğu bu dönem içerisinde Sicilya'da bulunan İtalyanlar teslim olmayı ancak 20 Temmuz'da kabul ettiler ve bundan sonra Amerikan Kurmay Başkanlığı İtalya'ya girmeyi kabul etti. Fakat, bu takip harekâtı için vakit çok geçti.

Ocak ayındaki Kazablanka Konferansı'nda Cumhurbaşkanı Roosevelt ve Churchill tarafından planlanan "kayıtsız şartsız" teslimiyet talebi de siyasi açıdan bir engel teşkil ediyordu. Mareşal Badoglio'nun yönetiminde kurulan yeni İtalyan Hükümeti doğal olarak Müttefiklerle daha iyi koşullarda müzakere etme eğilimi ve isteği içerisindeydiler, ancak Müttefik hükümetlerle temas kurmakta çok zorlanıyorlardı. Vatikan'daki Amerikan ve İngiliz bakanları bu konudaki uygun mercilerdi ve kolayca erişilebilirdi, fakat Badoglio'nun açıklamalarından öğrenildiğine göre bu mercilerin basiretsiz davranışları böyle bir girişime şans tanımamıştır.Badoglio'nun açıklamalarında daha net ifadesini bulan notları şöyleydi: "İngiliz Bakanı bana, maalesef kendi gizli şifresinin çok eski olduğunu ve büyük ihtimalle de bunu Almanların da bildiğini iletmiş ve bu nedenle kendisi hükümetiyle gizlice görüşmemi tavsiye etmemiştir. Amerikan yetkilileri de gizli şifrelerinin olmadığını bildirmişti." Böylece, İtalyanlar, İngiliz ve Amerikan temsilcileriyle görüşebilmek için uygun ve makul bir bahaneyi ta Ağustos'un ortasında yakalamışlar ve Portekiz'e yapılan bir geziyi bahane ederek temsilcilerini buraya göndermişlerdi. Ancak bu dolambaçlı müzakere yolu sorunu zamanında çözmek için yeterli olmadı.

Aksine, Hitler İtalya'nın, Mihver Devletleri'nden ayrılacağı ve Müttefiklerle müzakere ve barış yolu arayacağı ihtimalini göz ardı etmeyerek hiç vakit kaybetmedi. Roma'da darbenin olduğu 25 Temmuz günü, Rommel komutayı devralmak için Yunanistan'a gitti, fakat geceyarısından hemen önce aldığı telefonla,kendisine Mussolini'nin azledildiği ve derhal Hitler'in

Doğu Prusya'daki karargâhına gelmesi gerektiği bildirildi. Ertesi gün öğleyin Hitler'in yanına giden Rommel, Alpler'deki birlikleri toplayıp ve gerektiğinde İtalya'ya girmek için hazırlık yapması emrini aldı.

Kısmen gizli yollarla da olsa Rommel'in İtalya'ya girişi hemen başladı. İtalyanların, Müttefiklerle işbirliği yaparak paraşüt birlikleriyle Alpler'in girişini hemen kapamasından korkan Rommel, 30 Temmuz'da verdiği talimat ile Alpler'deki geçitlerin tutulmasını emretti. Almanlar bu harekâtı İtalyanların ikmal yollarına sabotaj yapma ve hava indirme birlikleriyle taarruz etme ihtimallerine karşı yapmıştı. İtalyanlar bu davranışı protesto ettiler ve bir aralık bu geçitlerde direnecekleri yolunda tehditkâr davrandılar, fakat ateş açıp Almanlarla çatışmakta tereddüt ettiler. Bundan sonra Almanların, İtalya'ya sızmaları arttı. Almanlar bu sızmaları, ülkenin kuzey kısmını savunarak, İtalya'nın güneyi daha fazla takviye etmesine olanak sağladıkları bahanesine dayandırıyorlardı. Almanların bu gerekçeleri de Müttefiklerin İtalya'nın güneyine her an çıkarma yapacakları beklentisine dayanıyordu. Bu gerekçe stratejik olarak o kadar makuldü ki, İtalyanların bu öneriyi, Müttefiklerin safına geçeceklerini söylemeden reddetmeleri olanaksızdı. Böylece, Eylül ayının başlangıcında, Rommel'in komutasındaki sekiz Alman tümeni, İtalya'nın içinde Alpler'in önüne, güneydeki Kesselring'in kuvvetlerini desteklemek ya da takviye etmek üzere tertiplendi.

Bundan başka,Fransa'da bulunan ve özellikle çok güçlü bir birlik olan 2'nci Paraşüt Tümeni, Roma'ya çok yakın olan Ostia'ya getirildi. Alman Hava İndirme Birlikleri Komutanı olan General Student'te bu birlikle uçtu. Savaştan sonraki sorgulamada şöyle diyordu:

> *"İtalyan Yüksek Komutanlığı'na bizim gelişimizle ilgili hiçbir bilgi verilmedi, aksine onlara bu birliklerin Sicilya ya da Calabria'daki birliklerin takviyesi için geldiği bildirildi. Fakat, bana Hitler'den ulaştırılan talimata göre Roma'nın yanında kalmam ve keza oraya gelen 3'üncü Panzergrenadier Tümeni'nin komutasını devralmam istendi. Bu iki tümenle, Roma çevresinde bulunan İtalyan birliklerini silahsızlandıracaktık."*

Bu tümenlerin varlığı, Müttefiklerin, hava indirme birliklerinden birisi olan ve General Matthew Ridgway'in komutasındaki 82'nci Amerikan Hava İndirme Tümeni'ni, Roma'ya, İtalyanların bu kenti tutmalarına yardımcı olmak amacıyla indirilmelerini olanaksız hale getirmişti. Şayet, bu takviye gelmiş olsaydı, Kesselring'in kendi karargâhı da tehlikeye girmiş olacaktı. Zira, bu karargâh, neredeyse Roma'nın on beş kilometre güneydoğusunda, Frascati'deydi.

Yine de General Student'e verilen görev çok zordu. Mareşal Badoglio beş İtalyan tümenini –Almanların bu tümenlerden bir kısmını güneydeki

birlikleri takviye etmesi çaba ve iknalarına karşın– Roma ve çevresine yerleştirdi. Mareşal Badoglio'nun birliklerinin silahları alınmadıkça ve alınıncaya kadar Kesselring, Anglo-Amerikan işgal orduları ve İtalyan tümenleri arasında bir düşman ordusu gibi tuhaf bir konumda kalacaktı. Aynı zamanda, Kesselring güney İtalya'dan çekilen altı Alman tümeninin sorunuyla da uğraşacaktı. Bu birlikler henüz Vietinghoff komutasında teşkil edilen 10'uncu Ordu'ydu ve kadrosunda Sicilya'da büyük kayıp vererek kaçan dört tümen de vardı.

Çıkarma, 3 Eylül'de, Montgomery'nin Sekizinci Ordusu'nun Sicilya'dan gelerek, dar Messina Boğazı'nı geçmesiyle ve İtalya'ya ayak basmasıyla başladı. Aynı gün, İtalyan temsilcileri, Müttefiklerle gizlice mütareke imzaladı. Fakat, bu anlaşma, Müttefiklerin, Napoli'nin güneyine, Salerno'ya yapacakları ikinci asıl çıkarmaya kadar açıklanmayacaktı.

8 Eylül geceyarısı, General Mark Clark komutasındaki Beşinci Anglo-Amerikan Ordusu BBC'nin, İtalya'nın teslim olduğunu resmen bildirdikten üç saat sonra, Salerno Körfezi'ne çıkarma yapmaya başladı. İtalyan liderler çıkarmanın bu denli erken geleceğini beklememişlerdi ve kendilerine öğleden sonra yayın yapacakları uyarısı gelmişti. Badoglio, gerekli hazırlıklarını yapamadıklarını bildirdi. Fakat İtalyanların hazırlıksız olmaları ve telaşları o denli aşikâr hale gelmişti ki, Eisenhower tarafından gizlice Roma'ya gönderilen General Maxwell Taylor, bu durumu tespit etmiş ve General Ridgway'in komutasındaki 82'nci Amerikan Hava İndirme Tümeni'nin planlı

Salerno'ya çıkan Müttefik birlikleri.

indirme harekâtını, Eisenhower'a gönderdiği uyarı mesajıyla iptal ettirmişti. Ondan sonra ise, ilk plana göre Ridgway'in hava indirme birliğinin, düşmanın güneye, Salerno'ya ilerleyen takviyelerini önlemeyi amaçlayan harekâtını icra etmek için geç kalınmıştı.

İtalyanların kayıtsız şartsız teslim olduğunun resmen açıklanması, Almanları da şaşkına çevirmişti. Fakat, Almanların Roma kenti için aldıkları tutum ani ve kati olmuştu. Bu kararlarını güneyde, Salerno'ya yapılan çıkarmanın yarattığı olağanüstü duruma karşın almışlardı.

Şayet İtalyanlar uzun süre gizleyebildikleri niyetleriyle davranışlarındaki tutarlılığı son ana dek koruyabilselerdi ve Kesselring'i kuşkulandırmamış olsalardı sonuç pekâlâ farklı olabilirdi. Bu konunun oldukça acı ve ders dolu açıklaması Kurmay Başkanı General Westphal'in notlarında şöyle yer almaktadır:

> *"7 Eylül günü, İtalyan Deniz Bakanı Amiral Count de Courten, Mareşal Kesselring'e telefon ederek kendisine İtalyan Donanması'nın 8 ve 9 Eylül'de Spezia'dan İngiliz Akdeniz Donanması'yla muharebe etmek için açılacağını söyledi. İtalyan Donanması ya muzaffer olacak ya da imha olacak derken gözyaşlarını tutamıyordu. Gözyaşları arasında planladıkları muharebeyi ayrıntılı olarak anlattı."*

Bu verilen teminatlar çok ikna edici bir izlenim yaratmıştı. Ertesi gün öğleden sonra Westphal ve General Toussaint, Roma'nın yirmi beş kilometre kuzeydoğusunda Monterotondo'da bulunan İtalyan Ordusu'nun karargâhına gittiler.

> *"General Roatta, bizi çok candan karşıladı. Benimle, Güney İtalya'da bulunan 10'uncu Alman ve 7'nci İtalyan Orduları'nın müteakip harekât tarzları konusunu ayrıntılı olarak konuştu. Biz bu arada Albay von Waldenburg aracılığıyla gelen telefon mesajında, İtalya'nın Müttefiklere teslim olduğunu kendisine iletirken General Roatta, bize bunun sadece kötü bir propaganda manevrası olduğunu söylüyordu. Ortak mücadelemiz, önceden kararlaştırdığımız şekilde devam edecektir."*

Westphal, bu güvencelerle pek tatmin olmamış gibiydi ve geç saatte Frascati'deki Alman karargâhına döner dönmez Kesselring'in bütün ast birliklere "Mihver" alarmını vermiş olduğunu gördü. Bu alarm, İtalya'nın "Mihver Devletler" safını terk ettiğini ve İtalyanların derhal silahtan arınmış hale getirilmesini gerektiğini bildiren alarmdı.

Alarmı uygulayan ast birlik komutanları, içinde bulundukları durumlara göre ya ikna yolunu ya da kuvvet kullanma yolunu seçtiler. Daha farklı özellikler arz eden Roma'da General Student şok taktikler kullandı.

> *"İtalyan Genel Karargâhı'nı havadan ele geçirmek istedim. Bu sadece kısmi bir başarıydı. Otuz general ve yüz elli kadar subay, karargâhın*

bir kısmında esir tutulurken, başka kısımlar direniyordu. Genelkurmay Başkanı, Badoglio ve Kral'ı müteakip evvelki gece ayrılmıştı."

İtalyan komutanlar, Student'in birkaç tümeninin üstesinden gelmeye çalışmak yerine, birlikleriyle beraber başkentlerini Almanların eline bırakarak Tivoli'nin doğusuna doğru çekilmeyi hızlandırmışlardı. Ayrıca, İtalyanların bu geri çekilmesi sonucunda, Kesselring daha nazik bir yol kullanarak, İtalyanlara, silahlarını bırakmaları halinde, evlerine derhal dönebileceklerini önerdi. Bu teklif, Hitler'in emrinin tam aksiydi. Hitler, bütün askerlerin esir alınmasını istiyordu. Fakat, Kesselring'in izlediği yol hem daha az can hem de daha az zaman kaybına neden oldu. Bu sonuçları Westphal'in sözlerinde görebiliriz:

"Roma ve çevresindeki olaylar, İtalyan birliklerinin komutanının, Almanya'nın teslim şartlarını tamamen kabul etmesinden sonra sakinleşmişti. Bu durum 10'uncu Alman Ordusu'nun ikmal kaynaklarına yönelen tehdidi ve tehlikeyi de ortadan kaldırmıştı... Roma'nın, muharebe alanı haline gelmemesi hepimizi rahatlatmıştı. Teslimiyet şartlarında, Mareşal Kesselring, Roma'nın açık şehir olmasını kabul etmişti. Roma'nın sadece polis birlikleriyle işgal edilebileceği, bu birliklerin de iki bölük kuvvetinde olacağı, aynı zamanda telefon haberleşmesinin kontrol altına alınabileceği bildirilmişti. Bu yükümlülük, Alman işgalinin sonuna kadar yerine getirildi. Böylece 8 Eylül'den beri Alman Silahlı Kuvvetler Karargâhı'nın (OKW) ile kesik olan telsiz muhaberesi, teslimiyet şartları gereği tekrar başlamıştı. İtalyanların kansız olarak teslim olmalarının bize sağladığı yararlardan bir başkası ise takviye birliklerin karayolu ile güneyde bulunan 10'uncu Ordu bölgesine derhal gönderilebilme ihtimaliydi... Böylece, Roma ve civarındaki durum, başlangıçtaki kaygı verici duraklamalardan sonra umduğumuzdan daha iyi gelişti."

O zamana dek, Alman Silahlı Kuvvetler Karargâhı'ndaki (OKW) Hitler ve yüksek rütbeli askerler, Kesselring'in ordusunu gözden çıkarmış gibiydiler. Westphal, açıklamalarında bu önemli kanıta şöyle yer veriyordu:

"... Personel, ikmal, silah ve teçhizat bütünlemesi, Ağustos'tan bu yana hemen hemen tamamen kesilmişti. Zamanında ve gerektiğinde bildirilen bütün talepler 'Sonra gereğini düşüneceğiz' cevabı verilerek ya reddediliyor ya da savsaklanıyordu. Bu görülmemiş karamsar tavır, belki de, Rommel'in B Ordu Grubu'nun, Yukarı İtalya'da tertiplenmesinde rol oynamıştı. İtalyanların ve Müttefiklerin müşterek taarruzundan kaçmayı başaran Alman birlikleri de Apeninler'de tertiplenecekti.

Mareşal Kesselring de aynı şekilde durumu karamsar görüyordu. Fa-

kat, farklı olarak Kesselring, bazı durumlarda daha basiretli davranıyordu. Ona göre geniş çaplı çıkarma harekâtı ne kadar güneyde olursa, Almanlar o kadar avantajlı olacaklardı. Fakat, şayet düşman denizden ya da havadan Roma ve civarına çıkarma yaparsa, kimse 10'uncu Alman Ordusu'nun irtibatının kesilmeyeceğini söyleyemezdi.Roma çevresinde bulunan iki Alman tümen kuvvetli İtalyan birliklerinin üstesinden gelmek ve Müttefik çıkarmasını püskürtmek gibi ikili bir görevi başarmaktan çok uzaktı. Ve ayrıca, 10'uncu Ordu'nun arka bölgesindeki ulaşım tesislerini emniyet altına alabilecek durumda da değildi. Daha Eylül ayının 9'unda bile, İtalyan birliklerinin Napoli yolunu kapadıkları açıkça görülüyordu, böylece 10'uncu Ordu'nun ikmal yolu kesilmiş oluyordu. Ordu, bu ikmal yolunun kesik olmasına uzun süre dayanamazdı. Onun için 9 ve 10 Eylül tarihlerinde Roma'nın civarına Müttefiklerin hava indirme harekâtı olmayınca Alman Komutanlığı da derin bir nefes almıştı. İki gün boyunca biz her saat, Müttefiklerin İtalyan birlikleriyle işbirliği yaparak bir hava harekâtı icra edeceğini beklemiştik. Böyle bir hava indirme harekâtı, İtalyan birliklerini harekete geçirecek ve bu zincirleme olarak, zaten bize karşı düşmanca duygular besleyen sivil halkı da etkileyecekti."

Kesselring'in bizzat kendisi bu durumu çok veciz bir şekilde ifade etmişti: "Roma'ya yapılacak hava harekâtı ve yine Salerno yerine Roma'nın yakınlarına yapılacak bir çıkarma harekâtı, bizim güney İtalya'nın yarısını derhal tahliye etmemize yol açacaktı."

Yine de Müttefiklerin, Salerno'ya çıkarma yaptığı günlerde, Almanlar büyük bir sıkıntı ve gerilim içerisindeydiler ve daha da önemlisi olup biten hakkında yeterli ve zamanında bilgi edinemeyişleri çok daha sinir bozucu ve yıpratıcı oluyordu. Savaşın üzerindeki sis tabakası hiçbir zaman bu kadar kalın olmamıştı. Almanlar, kendilerini birden bire terk eden bir müttefikinin toprağında savaşıyordu. Bunun etkisini en güzel şekilde yine Westphal'in açıklamalarında bulabiliyoruz:

"Kesselring, başlangıçta, Salerno'daki çıkarma hakkında çok az bilgi alabildi. Telefon irtibatı kesilmişti. Çünkü, muhabere, İtalyan posta şebekesinin üzerinden işliyordu. Ve bizim, İtalyan muhabere sistemini kontrol iznimiz olmadığından bu sorun kolaylıkla çözümlenemedi. Telsiz muhaberesi de hemen ve kolaylıkla tesis edilemedi, çünkü yeni teşkil edilen 10'uncu Ordu'nun muhabere personelinin güneydeki özel koşullardan bilgisi yoktu."

Fakat, Almanlar bu konuda şanslıydı, çünkü asıl Müttefik çıkarması bekledikleri yerden gelmişti ve bu bölge Kesselring'in elinde bulunan çok az kuvveti bile, aynı anda sevk edebileceği bir yerdi. Sekizinci İngiliz Ordu-

su'nun İtalya'nın ucundan, yukarı doğru ilerlemesi, plana ve beklenene uygun cereyan ediyordu ve Kesselring'in birliklerinin maruz kalabileceği yakın ve muhtemel bir tehlike henüz ortada yoktu. Kesselring, Müttefik komutanlarının harekâtlarını hava örtüsü dışına taşıma isteksizliğinden çok yararlandı ve kendi durum muhakemesinde, Müttefiklerin geleneksel sınırlamaların dışına çıkamayacaklarını doğru teşhis etmişti. Sonuçta, Salerno'ya yapılan çıkarma, kendisine iyimser tarzda verilen "Çığ (Avalanche) Harekâtı" adına karşın, büyük kayıplar verdirilerek durduruldu. Gerçekten, Mark Clark'ın bizzat kendisi, bu harekâttan "hemen hemen bir felaket" diye bahsediyordu. Ancak çıkarma birlikleri kıl payıyla, Alman karşı taarruzunu durdurabilmişler ve denize dökülmekten kurtulmuşlardı.

Mark Clark, çıkarmanın ilk planda öngörüldüğü gibi arazinin daha engebesiz olduğu ve Salerno'da olduğu gibi dağlık arazinin kıyıdan içeriye doğru harekâtı engellemediği Napoli'nın kuzey tarafında bulunan Gaeta Körfezi'ne yapılmasını önermişti. Fakat, ne zaman ki harekâtın Hava Kuvvetleri Komutanı Tedder'ın, hava desteğinin Gaeta bölgesine istenildiği yoğunlukta götürülemeyeceğini söylemesi üzerine, Clark çıkarmanın Gaeta bölgesine yapılmasından vazgeçmiş ve Salerno'ya yapılacak çıkarmaya evet demişti.

Bazı Müttefik karargâhlarında Almanları tesirsiz hale getirmenin en iyi yolunun, çıkarmayı bu sınırlamaların dışına taşımak olduğu fikri tartışılıyor ve kabul görüyordu. Bu görüşe göre İtalya'nın aşağı kısmında yer alan Taronto ve Birindisi'ye yapılacak olan çıkarma sürpriz olacağından, hem çok az risk taşıyacak hem de bu bölgede bulunan çok önemli iki limanın da erken ele geçirilmesi için büyük avantaj sağlayacaktı.

Böyle bir çıkarma, plana son anda tali bir harekât olarak ilave edildi. Fakat Taronto'ya çıkacak birlikler, sadece İngilizlerin 1'inci Hava İndirme Tümeni'nden oluşmuştu. Alelacele Tunus'tan toplanan bu birlik elde bulunan gemilerle Taronto'ya gitmek üzere denize açıldı. Bu birlik, çıkarma esnasında hiçbir direnişle karşılaşmadı, fakat kadrosunda, elde ettikleri başarıyı genişletecek ve köprübaşı tutacak asıl unsurları teşkil eden tank, top ve ulaştırma araçları yoktu.

Müttefik çıkarmasının çok geniş olarak incelenmesinden sonra Montgomery'nin Sekizinci Ordusu'nun 3 Eylül'de dar Messina Boğazı'nı geçmesiyle başlayan çıkarma harekâtını yakından ele alalım.

Calabria'ya yapılacak çıkarma olan "Baytown Harekâtı" için emirler, 16 Ağustos'ta son Alman artçı birliğinin Sicilya'dan çekilmesine dek yayınlanmadı. O zaman bile emirlerde hiçbir hedef gösterilmemişti. Montgomery, 19 Ağustos'ta bu noktayı, biraz da alaylı bir biçimde Alexander'a iletmişti.

Alexander'ın Montgomery'ye cevabında hedef gecikmiş olarak tanımlanıyordu:

> *"Göreviniz, deniz birliklerimizin Messina Boğazı'ndan geçişini sağlamak için İtalya'nın ayak ucunda köprübaşı tesis etmektir.*
> *Düşmanın İtalya'nın ayak ucundan geri çekilmesi durumunda elde edebildiğiniz bütün kuvvetlerle düşmanı takip edeceksiniz ve bunu yaparken düşmanla ne kadar çok temas sağlar ve çatışırsanız "Çığ (Avalanche) Harekâtı"na (Salerno çıkarması) o denli yardım etmiş olacaksınız."*

Bu Sekizinci Ordu için yetersiz ve daha ziyade belirsiz bir hedefti. Montgomery, notlarında şu açıklamalara yer vermiştir: "Salerno'ya çıkarma yapan Beşinci Ordu ile bizim harekât arasında hiçbir işbirliği yoktu..." Beşinci Ordu'ya yardımcı olabilmek amacıyla, Sekizinci Ordu'nun çıkarma yapacağı bölge, Salerno'dan 500 kilometre uzakta, çok dar ve dağlık bir yaklaşma istikametine sahipti. Arazi düşmanın herhangi bir harekâtı engelleyebilmesi için idealdi. İtalya'nın ayak ucuna gidebilecek iki uygun yol vardı. Birisi batı kıyısı eteklerinde, diğeri de doğu kıyısındaydı. Böylelikle burada ancak iki tümen kullanılabilirdi. Bu tümenlerin her birinin önünde bir tugay olacaktı. Ve her iki ilerleme hattında birden fazla da tabur bulundurmak epey güçtü. Bu nedenle, düşmanın bu bölgede fazla birlik tutmasına gerek yoktu. Ayrıca düşman, Müttefik birliklerinin çok büyük bir bölümünün bir başka bölgede çıkarma yaptığından pekâla emindi. Bir kez, Sekizinci Ordu Calabria yarımadasına tahsis edildi mi, Beşinci Ordu'nun düşman üzerinde sağlayacağı baskın tesiri ortadan kalkmış oluyordu. Çünkü, İtalya'nın çizmeye benzeyen haritasının ayak ucu, düşmanın dikkatinin çekilmesi için elverişsiz bir bölgeydi. Düşman çok kolaylıkla buradan birliklerini geri çekebilir ve düşmanın çıkarma harekâtını felce uğratabilirdi.

Çıkarmanın hiçbir direnişle karşılaşmayacağı ihtimaline rağmen, Montgomery'nin çıkarması, her zaman bilinen, temkinli ve dikkatli bir planlama ve icrayı kapsıyordu. Yaklaşık 600 top, 30'uncu Kolordu'nun komutasına verilmişti. Buradaki amaç Messina Boğazı'nı ve General Miles Dempsey'in 13'üncü Kolordusu'nun Reggio yakınlarında çıkacağı plajlara çok yoğun bir baraj ateşi sağlamaktı. Bu kadar büyük bir topçu birliğinin toplanması, çıkarma tarihini geciktirdi. Bombardımana bilahare 120 deniz topu da katılmıştı.

Çıkarmadan önceki günlerde, İstihbarat teşkilatlarının raporlarında, İtalya'nın uç noktalarında ikiden fazla piyade tümeninin kalmadığı ileri sürülüyor ve bunların da kıyılardan on beş kilometre geride, yarımadanın yollarını kontrol altına almak için mevzilendirildiği belirtiliyordu. Düşmanın çekilmesine ilişkin bu bilgi, gözlemcilerin hazırlık ateşini, bu mevzileri bas-

kı altına almasına sevk etti. Durum muhakemesi yerindeydi, ancak istihbarat eksik olduğu için ortada ateş altına alınacak düşman birliği kalmamıştı. Sonuç korkunç bir mühimmat israfıydı.

3 Eylül saat 04.30'da, taarruzda görev alan 5'inci İngiliz ve 1'inci Kanada Tümeni, bomboş, hatta üzerinde tel örgü ve mayın bile olmayan plajlara çıkarma yaptı. Çıkarma yapan piyadeler hiçbir zayiat vermedi ve akşam olduğunda yarımadanın yedi kilometrelik derinliğindeki uç kısmı hiçbir direnişle karşılaşılmadan işgal edilmişti. Birliklerinden ayrı bulunan üç Alman ile üç bin İtalyan esir alındı. İtalyanlar, İngilizlere çıkarma sırasında yardıma çoktan hazırlardı. Müteakip günlerde de ciddi hiçbir direnişle karşılaşılmadı. Çıkarma birlikleri içerilere doğru ilerlediler, düşman artçılarıyla münferit birkaç çatışmanın dışında önemli bir olay olmadı. Fakat Almanların, çekilirken çok ustaca gerçekleştirdikleri imhalar, Sekizinci Ordu'nun ilerlemesi sırasında ciddi duraklamalara yol açtı. Çıkarmanın dördüncü günü olan 6 Eylül'de, Sekizinci Ordu çıkarma yapılan noktadan ancak elli kilometre ilerleyebilmişti ve 10 Eylül'e kadar, yarımadanın en dar bölgesine ulaşamamıştı.

Bununla beraber Montgomery'ye göre en iyimser kişi 5 Eylül'de Sekizinci Ordu'yu ziyaret eden Alexander idi ve onun verdiği bilgiye göre İtalyanlar iki gün önce mütarake imzalamışlardı. Montgomery, Alexander'ın, planlarını, İtalyanların her dediklerini yapacaklarını varsayarak yaptığına dikkati çekiyordu. Bu güven, Montgomery tarafından sorgulanıyor ve Montgomery, "Ben, Alexander'a, Almanlar ne olup bittiğini anladıkları anda, İtalyanları denetim altına alacaklarını söyledim" diyordu. Ve gelişen olaylar, Montgomery'nin günlüğünde yazdıklarını teyit ediyordu.

Alexander'ın "Çığ (Avalanche) Harekâtı"na olan güveni, çok daha şaşırtıcıydı, çünkü iki hafta önce bir Alman askeri gözlemcisi bir radyo yayınında, Müttefiklerin asıl çıkarma bölgesinin Napoli-Salerno bölgesi, tali çıkarma bölgesinin de Calabrian yarımadası olduğunu bildirmişti. Bu tahmin çıkarma yerlerinin tam doğrulukla bir teşhisiydi.

Bir hafta evvel, 18 Ağustos'ta bile Hitler hâlâ bu tehdidi önlemek için çok önem arz eden emirler yayınlıyordu:

> *"1. Er ya da geç, Müttefiklerin baskısı olmadan bile, İtalyanların teslimine hazırlıklı olunmalıdır.*
>
> *2. Buna karşı hazırlıklı olmak için 10'uncu Ordu çekilme hattını açık tutmalıdır. Özellikle Roma ve civarı elde tutulmalıdır.*
>
> *3. Napoli'den Salerno'ya kadar ve en çok tehdit altında olan bölgede, 10'uncu Ordu'nun teşkil edeceği en az üç seyyar birlikten oluşan bir kuvvet hazır olmalıdır. Bunun dışındaki seyyar birlikler bu bölgeye gönderilmeyecektir. Kalan seyyar birlikler derhal Catanzaro ve Castro-*

villari arasında vuku bulacak harekâtlara katılacaklardır. 1'inci Paraşüt Tümeni'nin birlikleri belki Foggia'nın korunmasında kullanılabilir. Napoli-Salerno bölgesi muhtemel bir düşman çıkarması için elde tutulmalıdır. Castrovillari'nin güneydeki geçit bölgesinde sadece oyalama muharebesi yapılacaktır..."

Kesselring, güneyde bulunan sekiz tümeninden altısını, karargâhını Salerno'nun güneydoğusunda, içerlek bir şehir olan Polla'da tesis eden General Vietinghoff'un komutasında, yeni kurulan 10'uncu Ordu'nun emrine verdi. Zira Hitler, bizzat 22 Ağustos'ta, savaş ceridelerine aynen geçtiği gibi Vietinghoff'a, Salerno'yu ağırlık merkezi olarak kabul etmesini söylemişti. Kesselring'in diğer iki tümeni Roma civarında ihtiyatta tutulmaktaydı. Bu ihtiyat tümenlerinin görevi, başkenti kontrol altında bulundurmak ve İtalyanların ihanet etmeleri halinde 10'uncu Ordu'nun geri çekilme yolunu açık tutmaktı. Güneydeki altı tümen, İtalya'ya yeni gelen 16 ve 26'ncı Panzer Tümeni'yle, Sicilya'dan kaçan dört tümenden oluşuyordu. Bu dört tümenden en çok zayiat veren iki tümen olan Hermann Göring ve 15'inci Panzergrenadier tümenleri, eksiklerinin tamamlanması için Napoli bölgesine geri getirilmişlerdi. 1'inci Paraşüt Tümeni Apulia'ya giderken, 29'uncu Panzergrenadier Tümeni uç kısımda Montgomery ile karşı karşıya kalıyordu. Bu tümenin, Montgomery'yi durdurmasına yardımcı olmak için tanksız olarak gelen 26'ncı Panzer Tümeni geçici olarak Calabria'ya gönderildi. Bölgenin en iyi donatılmış birliği olan 16'ncı Panzer Tümeni, en muhtemel asıl ve büyük çıkarma bölgesi olan Salerno Körfezi'ni örtme görevini aldı. Ve buradan diğer tümenlerce kolaylıkla takviye edilebilecekti.

16'ncı Panzer Tümeni bile her ne kadar kuvvetli bir topçuya sahipse de ancak bir tank taburu ve dört piyade taburu vardı.

Mevcut bu kuvvet, Salerno Körfezi'ne yaklaşmakta olan ve çeşitli türden yedi yüz muharip ve çıkarma gemisiyle ve bunların taşıdığı 55.000 askerle yapılacak asıl çıkarmaya ve ardından yapılacak çıkarmalar için gelecek 115.000 askerden oluşan kuvvete karşı koymak için çok zayıf ve yetersizdi.

Çıkarma esnasında, 36'ncı Amerikan Piyade Tümeni sağ kanatta, 46'ncı ve 56'ncı İngiliz Tümenleri sol kanatta bulunacaktı. Yan bölgelerin korunması da bir kısmı ihtiyatta tutulan 45'inci Amerikan Piyade Tümeni tarafından sağlanacaktı. Çıkarmada görev alan tümenler sırasıyla General Dawley'in emrindeki 6'ncı Amerikan Kolordusu ve General McCreery'nin emrindeki 10'uncu İngiliz Kolordusu altında gruplandırıldı. 10'uncu İngiliz Kolordusu, dağlık Sorrento yarımadasından geçen, Napoli anayolunun yakınında bulunan, Salerno'nun güneyindeki on kilometre uzunluğundaki plajlara çıkarma yapacaktı. O nedenle 10'uncu Kolordu'nun sağlayacağı başarının

hem kuzeydeki Napoli limanı yolunu açmada hem de kuzeyden gelecek Alman takviyesini önlemede çok önemli rolü olacaktı. Bu görevi kolaylaştırmak için iki İngiliz komando ve üç Amerikan Rancer taburu, Chiunzi Geçidi'ni bir an evvel ele geçirmeye çalışacaklardı.

Asıl İngiliz çıkarma konvoyu, 6 Eylül'deTrablusgarp'tan, asıl Amerikan konvoyu da önceki gece Oran'dan ayrıldı. Diğerleri Bizerte, Cezayir ve Sicilya'nın kuzeyinde bulunan Palermo ve Termini limanlarından denize açıldılar.Her ne kadar gidecekleri yer çok gizli tutulduysa da hava desteği ve bir an evvel büyük bir limanın ele geçirilmesi ihtiyacı karşısında bu yerleri tahmin etmek pek güç değildi. Çıkarmanın desteği açısından çakışan bu iki şart, çıkarma yerlerinin nereleri olabileceğini pekâlâ ortaya koyabiliyordu. Trablusgarp'teki Çinli bir ahçının "Napoli'de görüşürüz" diye bağırması, bazı yürek çarpıntılarına yol açmıştı. Ancak bu söz, denizciler arasındaki olağan bir konuşma gibi yankılandı durdu. Birliklere verilmek üzere seçilen " K Birliği " ve " G Birliği " gibi adlar da kuzey ve güney taarruz birliklerini belirten talihsiz seçimlerdi. Bu yanılma tesadüfi de olamazdı, zira Salerno ve çevresinde yayınlanan bir idari emirde bu isimlerden bahsedilmişti.

Hedef çok belirgin olduğundan, Ordu Komutanı Mark Clark, özel deniz görev kuvveti ve çıkarma destek birlikleri komutanı Amerikalı Amiral Kent Hewitt'in denizden yapılması gerektiğini ileri sürdüğü ateş desteği fikrini kabul etmemiş ve yasaklamıştı.Mark Clark'a göre, denizden düşman savunma mevzilerine yapılacak taciz ve yumuşatma atışları, düşmanın birliklerini çok hızlı bir şekilde, buraya kaydırabileceği ve çıkarmanın hangi noktada yapılacağını göstereceği için baskın tesirini ve unsurunu ortadan kaldıracaktı.

Sicilya'nın batı ve kuzey kıyılarını dolaşan konvoyların yaklaşma istikametleri tespit edilmiş ve 8 Eylül günü öğleden sonra Alman karargâhına bildirilmiş ve saat 15.30'da da birlikler çıkarma beklentisi içinde alarma geçmişlerdi. Saat 18.30'da, Müttefiklerin İtalya ile yaptıkları mütareke, Eisenhower tarafından Cezayir Radyosu'nda yayınlandı, aynı yayın saat 19.20'de BBC haberlerinde tekrar edildi. Bu yayınlardan biri ya da diğeri, İtalya'ya yaklaşmakta olan Müttefik konvoylarındaki birlikler tarafından duyuldu. Maalesef, subaylarının bütün uyarılarına karşın, bu haber karşısında, Müttefik askerleri çıkarmanın çok kolay olacağı izlenimine kapıldılar. Fakat çok geçmeden yanıldıklarını anladılar. Çok iyimser bir şekilde çıkarmanın üçüncü gününde Napoli'yi ele geçirebileceklerini planlayan Müttefik kurmayları, söz konusu hedefe üç haftalık çok zorlu muharebelerden sonra ve de büyük bir felaketten kıl payı kurtularak varabildiler.

8 Eylül öğleden sonra, yaklaşan konvoylar birkaç kez hava taarruzuna maruz kaldılar. Ayrıca Müttefiklerin donanması Alman bombardıman

uçaklarının geceleyin aydınlatma refakatinde geliştirdikleri taarruzlarından, şans eseri, çok fazla hasar görmedi. Gece yarısından hemen sonra çıkarma gemilerini taşıyan gemiler kıyının on ila on beş kilometre açıklarına geldiler ve çıkarma gemilerini indirmeye başladılar. Ve bu çıkarma gemileri çıkarma için belirlenen saat olan tam 03.30'da plaja ya da yakınlarına vardılar. Saat 01.30'da yani iki saat evvel Almanlar tarafından faaliyete geçirilen kıyı topçu bataryası tarafından bu çıkarma gemilerinin üzerine ateş açıldı. Fakat açılan bu ateş, refakatçi muhripler tarafından susturuldu, ayrıca çıkarmanın son safhasında, plajdaki savunma mevzileri, denizden kısa, fakat etkili bir şekilde bombardımana tabi tutuldu. Fakat güney bölgede böyle bir ateş desteği yoktu. Çünkü, Amerikalı tümen komutanı, ordu komutanının ateş açmadan gerçekleştirilecek sessiz çıkarmanın yaratacağı baskın tesiri doğrultusunda aldığı karar uyarınca ateş açtırmamıştı. Sonuçta, birlikler çıkarma gemilerinin içerisinde bulundukları son safhada kıyıdan gelen ateşe maruz kaldılar ve çok kayıp verdiler.

Napoli'ye doğru hızla ilerlemeyi amaçlayan birlikler, bunu hemen gerçekleştiremeyince Salerno'dan dağların arasından geçen kuzey yolunu ele geçirmeyi planladılar. Bunun için uygun olan, kuzey kanattan başlayarak, çıkarmaları soldan sağa doğru yapmaktı. Burada, Amerikan Rancerleri Maiori plajına çıktılar ve hiçbir direnişle karşılaşmadılar ve üç saat içerisinde Chiunzi Geçidi'ni ele geçirdiler ve aynı zamanda Salerno-Napoli yolunu gören köprübaşını sağlamlaştırdılar. İngiliz komandoları da kıyının bittiği ve tepelerin başladığı Vietri'ye çok kolay ayak bastılar. Fakat, düşmanın tepkisi çok çabuk oldu ve bu çabuk gelişen tepki şehrin temizlenmesi geciktirdi ve komandolar Cava Bölgesi'nin girişinde bulunan La Molina geçidinde durduruldular.

Salerno'nun birkaç kilometre güneyindeki plajlara asıl çıkarmayı yapan İngilizler, başlangıçta çok sert bir direnişle karşılaştılar ve ayrıca ilerlemeleri de, 46'ncı Tümen'in bir kısmının sağ kanatlarına yanlışlıkla çıkartılmasıyla

Salerno'nun güneyindeki Paestum kumsallarına çıkan Amerikan birlikleri.

olumsuz olarak etkilenmişti. Her ne kadar öndeki birlikler üç kilometre kadar ilerledilerse de, çok ağır kayıp vermişlerdi. Bunun sonucunda ilk gün için çok önem arz eden hedeflerini, Salerno limanı, Montecorvino havaalanı, Battipaglia ve Eboli yol kavşaklarını ele geçirememişlerdi. Bundan başka, günün sonunda İngiliz sağ kanadı ile Amerikan sol kanadı arasında hâlâ on kilometre mesafe vardı.

Amerikalılar, Paestum'daki ünlü Yunan tapınaklarının civarında bulunan dört plaja çıkarma yapmışlardı. Çok şiddetli düşman ateşi altında, gemilerinden ateş desteği almadan kıyıya yaklaşan birlikler, kıyıya ayak bastıktan sonra daha da artan ateş altında kalmışlardı. Buna ek olarak, Alman hava taarruzları da devam ediyordu. Bu daha önce muharebe tecrübesi olmayan 36'ncı Tümen için çok zor bir denemeydi. Şans eseri, şu anda arkalarında bulunan ve mayınların arasından cesurca ilerleyen muhriplerce çok iyi bir şekilde destekleniyorlardı. Ve aynı zamanda bu destek, burada bir grup Alman tankı tarafından yapılması muhtemel bir karşı taarruz ihtimalini ortadan kaldırdığı için de çok yararlı olmuştu. Gece olurken, Amerikan sol kanadı, Capaccio şehrinin eteklerine doğru yaklaşık sekiz kilometre kadar ilerlemişti, fakat sağ kanat hâlâ plajda çakılı kalmıştı.

İkinci gün olan 10 Eylül'de, 16'ncı Panzer Tümeni, zaten yetersiz olan kuvvetlerinin bir kısmını da kuzeye, kendileri için daha da önemli olan Salerno bölgesine kaydırdığı için Amerikan bölgesi sessiz bir gün geçirmişti.Amerikalılar bu fırsatı kaçırmadılar ve tesis ettikleri köprübaşını sağlamlaştırarak 45'inci Tümen'in henüz karaya çıkamayan bölümlerinin de plajlara ayak basmasına yardımcı oldular. Bu arada 56'ncı İngiliz Tümeni Montecorvino havaalanını ve Battipaglia'yı sabahın ilk saatlerinde işgal etti, fakat daha sonra, beş ila on tank eşliğindeki iki Alman motorize piyade taburunun giriştiği çok başarılı bir karşı taarruz sonucu geriye püskürtüldüler. Bu karşı taarruz, Muhafız Tugayı'nda bile bir paniğe neden oldu. Panik, ancak İngilizlerin tanklarla yaptığı benzer bir karşı taarruz sonucunda önlenebildi.

56'ncı Tümen o gece, Eboli Dağı'nın hâkim tepelerini ele geçirmek için üç tugaylık kuvvetinde bir birlikle taarruz düzenledi, fakat bu taarruz Battipaglia havaalanını ele geçirmenin dışında pek bir işe yaramadı. 46'ncı Tümen Salerno'yu işgal etti ve komandolara yardım etmek için bir tugay gönderdi, fakat bu yardım, kuzeye doğru ilerlemeyi sağlayamadı. Amerikan bölgesindeki yeni 45'inci Tümen, Persano'dan geçerek Sele'nin doğu eteklerine doğru on beş kilometre kadar ilerledi ve istenen köprübaşı hattının en uç noktası olan Ponte Sele yol merkezine ulaştı. Fakat, burada durduruldular ve bir Alman motorize piyade taburu ve sekiz tankının giriştiği karşı taarruz sonucunda geri çekilerek, İngiliz bölgesindeki nehrin karşı kıyısına

geçmek zorunda kaldılar. Böylece, dört tümenle çıkarma yapan ve kendilerine tahsis edilen takviye birliklerle beş tümene tekabül edecek bir güce ulaşan Müttefikler çıkarmanın üçüncü gününün sonunda, yeterli derinliği olmayan ve birbirinden ayrı iki köprübaşı arasında sıkışıp kalmışlardı. Bu arada Almanlar ise hâlâ düz kıyı şeridini çevreleyen tepelerle, yaklaşma istikametlerini ellerinde tutuyorlardı. Çıkarmanın üçüncü gününde Müttefiklerin Napoli'ye ulaşma umutları kaybolmuştu. Müttefiklerin bir tümeninin muharip unsurlarının ancak yarısına sahip olan 16'ncı Panzer Tümeni, çıkarmayı durdurmayı başararak, Alman takviye birliklerinin gelmesine zaman ve zemin hazırlamıştı.

İlk gelen takviye birliği, Calabria'dan dönmekte olan 29'uncu Panzergrenadier Tümeni ve Hermann Göring Tümeni'nin eksikliklerini tamamlamak için gönderilen iki piyade taburu ve yirmi tanklı bir muharebe grubuydu. Napoli bölgesinden gelmekte olan bu muharebe grubu, La Molina geçidi üzerinde bulunan İngiliz hattına taarruz etmiş ve bu hattı yararak 13 Eylül'de Vietri'ye girmiş, ancak burada, muharebeye İngiliz komandolarının girmesiyle durdurulabilmişlerdi. Yine de, bu geçit Almanlar tarafından çok sıkı bir şekilde tutuluyordu. Salerno'nun yakınlarındaki bu dar sahil şeridinde, 10'uncu İngiliz Kolordusu'nun kendisini çevreleyen tepelerde bulunan Almanlar tarafından sarıldığı artık gün gibi ortadaydı. Bu arada, Mark Clark'ın başlangıçtaki güveni, güney bölgesinde cereyan eden olaylar nedeniyle müthiş bir şekilde sarsılmıştı. Zira, 16'ncı Panzer Tümeni'nin bir kısmıyla birlikte, 29'uncu Panzergrenadier Tümeni Amerikalılar ve İngilizler arasındaki boşluğa girmişlerdi. 12 Eylül akşamı, İngilizlerin sağ kanadı tekrar Battipaglia'nın dışına püskürtüldü ve İngilizler çok kayıp verdi. Özellikle verdikleri esir sayısı çok yüksekti. 13 Eylül'de, Almanlar bu yarma harekâtını genişlettiler ve iki Müttefik kolordusunun arasındaki boşluktan Amerikalı birliklerin sol kanadına sarkarak onları Persano'nun dışına attılar, sonuçta bu Müttefiklerin genel olarak geri çekilmesine yol açtı. Geri çekilmeyi müteakip meydana gelen kargaşada, Almanlar hattı birkaç noktadan deldiler ve hattın delinen noktalardan birinden ilerleyerek kıyıya bir kilometre kadar yaklaştılar.

O akşam durum o denli kötü ve umutsuzdu ki, güney bölgedeki ticari gemilerin boşaltılması durdurulmuştu. Bundan başka Mark Clark, Amiral Hewitt'ten çok acil bir şekilde Beşinci Ordu Karargâhı'nı ve bütün çıkarma gemilerini hazır ederek, kıyıbaşı tesis etmeye çalışan 6'ncı Kolordu'yu tekrar gemilere bindirerek ya İngiliz bölgesine ya da güneydeki 10'uncu Kolordu'nun bölgesine sevk etmesini emretti. Böylesine büyük bir çapta tahliyenin gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsız gibiydi ve bu öneri McCreery ve denizci meslektaşı Oliver'den şiddetli tepki görürken, bu emir Eisenhower

ve Alexander'a iletildiğinde de olağanüstü şaşkınlık ve dehşet yarattı. Fakat bu durum kıyıdaki birliklerin çok hızlı bir şekilde takviye edilmesine yol açtı. Hindistan'a gönderilmek üzere yolda olan 18 adet çıkarma gemisi, bu amaçla geri çevrildi. 82'nci Amerikan Hava İndirme Tümeni, Mark Clark'ın emrine verildi ve Mark Clark'ın talebine çok acil olarak cevap veren 82'nci Amerikan Hava İndirme Tümen Komutanı Matt Ridgway, o akşam güneydeki kıyıbaşının tesis edilebilmesi için ilk indirmeyi gerçekleştirdi. 15 Eylül'de, 7'nci İngiliz Zırhlı Tümeni kuzey bölgede tesis edilen kıyıbaşına çıkmaya başladı. Aynı zamanda o ana kadar sağlanan Müttefik deniz ve hava birliklerinin ateş desteği sayesinde kritik durum atlatılmıştı.

14 Eylül'de, Akdeniz bölgesindeki stratejik ve taktik hava kuvvetlerine bağlı mevcut bütün uçaklar çıkarma bölgesindeki Alman birliklerini ve ulaşım tesislerini bombardıman etmek için İtalya'ya sevk edilmişlerdi. Uçaklar gün boyunca 1900'ü aşkın çıkış yaptılar. Almanların kıyıya ilerlemesini durdurmada uçakların bombardımanından daha etkili bir unsur daha vardı. O da denizden açılan topçu ateşiydi. Vietinghoff bugünleri anlatan açıklamalarında bu konudan şöyle bahseder:

> *"Bu sabah gerçekleştirilen taarruz, çok şiddetli bir savunmayla karşılaştı, fakat her şeyin üstünde, ilerleyen birlikler şu ana dek hiçbir şekilde görmedikleri, çok şiddetli bir ateşe maruz kaldılar. 16 ila 18 muharebe gemisi, kruvazör ve muhripten açılan ateşler inanılmaz bir isabetle hedeflerini buluyordu."*

Bu kadar güçlü bir şekilde takviye edilen Amerikan birlikleri, önceki gece çekilmek zorunda kaldıkları savunma hattında tutunmayı başarabilmişlerdi.

15 Eylül gecesi, muharebeye ara verilmişti. Bu sırada Almanlar, gelen bazı takviyelerle muharebenin olağanüstü zor koşullarında pişmiş birliklerini yeni bir taarruza hazırlıyorlardı. Hâlâ tankı olmayan 26'ncı Panzer Tümeni, Salerno'ya çıkarmanın yapıldığı gün Vietinghoff'un emriyle, Calabria'dan yola çıkarak ve Montgomery'nin birliklerinin önünden geri çekilerek bu bölgeyi takviyeye gelmişti. 3 ve 15'inci Panzergrenadier Tümenleri'nin bazı unsurları da Roma ve Gaeta'dan buraya sevk edilmişlerdi. Fakat, bu kadar takviyelerle bile, Almanların gücü dört tümene tekabül ediyordu ve tank sayıları yüze ancak ulaşabiliyordu. Halbuki, 16 Eylül'de, çıkarma yapan Beşinci Ordu'nun yedi tümene tekabül eden bir kuvveti ve yaklaşık 200 tankı vardı. Bunun için Müttefik Yüksek Komutanlığının, hava ve deniz birlikleri devreye girene kadar morallerinin bozulmasının dışında bir kaygıları yoktu. Bundan başka Sekizinci Ordu, yardım etmek ve düşman kanadını tehdit altına almak için çok yakın mesafedeydi.

O sabah Alexander, Bizerte'den muhriple Clark'ın karargâhına kıyıbaş-

larını incelemeye geldi. Çok ustalık ve incelikle iki kıyıbaşının da tahliye edilmesi fikrinin geçersiz olduğunu izah etti. Önceki gün öğleden sonra altı muhriple birlikte Malta'dan yola çıkan İngiliz ana muharebe gemileri *Warspite* ve *Valiant*, saat 10.00'da malzeme takviyeleriyle çıkarma bölgesine ulaştı. Bu gemiler, ileri gözetleyicilerle irtibat kuramadığından yedi saat muharebeye giremedi, fakat ondan sonra yaklaşık yirmi kilometre içeride bulunan hedefleri bombalamaya başladı ve 38 cm'lik toplarından çıkan mermiler düşmanı hem fizik hem de moral olarak yıktı.

O sabah, çıkarma bölgesine gelen diğer bir grup ise Sekizinci Ordu'nun savaş muhabirleriydi. Beşinci Ordu'nun ilerlemesi için yapılan yardımın çok yavaş ve aşırı temkinli olduğunu gören savaş muhabirleri, birkaç jipe atlayıp, tali yolları kullanarak yetmiş kilometre cepheye yayılmış olan düşman bölgesine, hiçbir Almanla karşılaşmadan geldiler. Yirmi yedi saat sonra, Sekizinci Ordu'nun ileri keşif birlikleri Beşinci Ordu'yla temas sağladılar.

16 Eylül sabahı, Almanlar Salerno'nun kuzey ve Battipaglia'nın diğer yaklaşma istikametlerinden olmak üzere İngiliz bölgesine taarruzlarını başlattılar.Bu taarruz girişimleri, topçu, deniz topçusu ve tankların müşterek desteğiyle önlendi. Bu başarısızlık ve Sekizinci Ordu'nun ilerleyişi, Kesselring'i, Müttefikleri denize dökme ihtimalinin artık geçtiği sonucuna götürdü. Onun için, o gece, kıyıdaki çatışmayı kesti ve tedrici bir geri çekilme için gerekli talimatı verdi. Geri çekilmenin ilk safhası, bizzat Kesselring'in Ekim ortasına kadar elde tutulmasını istediği Napoli'nin otuz kilometre kuzeyinde bulunan Volturno hattı idi.

Almanların karşı taarruzu, deniz topçusunun ateşiyle engellenmişti. Almanların buradaki tek tesellisi o gün öğleden sonra İngiliz ana muharebe gemisi *Warspite*'ı muharebe dışı bırakmış olmalarıydı. Almanlar, eski dostları olan İtlayanların 9 Eylül'de Spezia'dan ayrılıp Müttefik Donanması'na katılacak olan *Roma* adlı amiral gemisini de *Warspite*' ı batırdıkları yöntemle, güdümlü mermiyle batırmışlardı.

Bu olayların tahlilinin sonucunda, Almanların, Müttefikleri denize dökme çabalarının olanaksızlaştığı ve Salerno'dan Almanların çekilmesinin kaçınılmaz hale geldiği anlaşılmaktadır. Zira, her ne kadar Kesselring, Montgomery'nin aşırı temkinli ilerleyişinin kendisine tanıdığı fırsatı sonuna kadar kullanmaya çalıştıysa da, Sekizinci Ordu'nun muharebe alanına geldikten sonra iç bölgelere ilerleyerek kendisini kanatlardan çembere alma ihtimali doğduğunu ve batı kıyısında tutunamayacağını anladı. Böylesine geniş bir cepheyi örtebilecek kuvvetleri ise çok uzaktaydı. Fakat, söz konusu bu tehdit de, Almanların geri çekilmesini tehlikeye sokacak kadar hızlı gelişmedi. Zira, Sekizinci Ordu'nun öncülerini teşkil eden Kanada birlikleri,

İtalya haritasında topuk olarak tanımlanan anayol merkezi Potenza'ya ancak 20 Eylül günü öğleden sonra girebildi. Önceki gün öğleden sonra, yüz kadar Alman paraşüt askeri Potenza'ya girmiş ve Müttefiklerin ilerlemesine bir gece ara verdirmiş ve yaklaşık kendilerinden otuz kat üstün olan tugayın taarruzunu durdurmak için çarpışmışlardı. Çok umutsuz bir durumda kendilerinden kat be kat üstün kuvvetlere karşı verilen bu oyalayıcı savunma, hem cesaret, hem de taktik ustalık yönünden örnek teşkil edecek bir muharebeydi. Bu taarruzun sonucunda ele geçirilebilen Alman askeri sayısı sadece on altıydı. Fakat yaklaşık 2000 İtalyan sivil, hava kuvvetlerinin yaptığı hazırlık bombardımanları sırasında ölmüştü. Kanadalılar ertesi hafta boyunca altmış kilometre kuzeyde bulunan Melfi'ye kadar ilerlemişler ve düşman artçılarıyla ancak geçici temas sağlayabilmişlerdi. Bu arada, Sekizinci Ordu'nun asıl büyük kısmı, ikmal kaynaklarının azalması nedeniyle hareket edemediğinden lojistik desteğini sağlayacağı ikmal hattının yönünü İtalya'nın güneydoğusunda yer alan Taronto ve Birindisi'ye doğru çevirmişti.

İtalya'nın ökçe kısmına yapılan çıkarmada hiçbir direnişle karşılaşılmamıştı. Birleşik Kurmay Başkanlarının Haziran ayında yaptıkları toplantıdan sonra, hazırladıkları planda, Eisenhower'a Sicilya'nın ele geçirilmesinden sonra muhtemel hedefler arasında Taronto'nun da olacağı bildirilmişti. Fakat bu öneri reddedildi. Çünkü gösterilen hedefler, Eisenhower'ın karargâhının hazırladığı çıkarmayı teminat altına alacak olan ateş ve manevra desteğinin çerçevesi içerisinde kalmıyordu. Napoli gibi, Taronto da Sicilya'nın kuzeydoğusunda bulunan Spitfire uçaklarının 250 kilometrelik muharebe menzillerinin dışında kalıyordu. Halbuki, Salerno bu menzilin içerisindeydi. Taronto projesi, ancak İtalya ile mütarekenin imzalandığı 3 Eylül 1943 günü gündeme geldi. O zaman Taronto işgal planına tali bir unsur olarak eklendi. Bu planın kod adı "Slapstick Harekâtı"ydı. Bu planın hazırlanmasının nedeni ise, İtalya'nın bu ökçe olarak tabir edilen bölgesinde çok az Alman askerinin bulunduğu bilgisi ve Napoli limanı ele geçirildiğinde ve faal hale getirildiğinde bile, çıkarma yapan birliklerin Apeninler'in hem doğusundan hem de batısından, ilerlemelerinin taktik ve lojistik yönünden idame ettirilmesinin mümkün olamayacağının gecikerek te olsa anlaşılmış olmasıydı.

Bu planı öneren Amiral Cunningham, Eisenhower'a eğer bu amaç için birlikler hazırlanacaksa, onları taşıyabilecek gemileri sağlayabileceğini söyledi. Bu sırada ise, nakliye uçağı yetersizliği nedeniyle Tunus'ta bulunan 1'inci İngiliz Hava İndirme Tümeni, bu amaçla çok süratli bir şekilde 8 Eylül'de Bizerte'den Taronto'ya gitmek üzere beş kruvazör ve bir mayın döşeme gemisine bindirilerek yola çıktı. Konvoy,ertesi gün öğleden sonra, Ta-

ronto'ya yaklaşırken, Malta'ya teslim olmaya giden İtalyan filosuyla karşılaştı. Akşam olurken konvoy, Taronto limanına girdi ve tesislerin birçoğunu sağlam olarak buldu. Harekât iki gün sona, Kral Victor Emmanuel ve Mareşal Badoglio'nun Roma'dan kaçıp geldikleri Birindisi'ye ulaşmıştı. Bu arada yüz kilometre yukarıda kıyıda bulunan Bari de ele geçmişti. Bu bölgedeki üç önemli liman, doğu kıyısındaki harekâtın elverişli koşullarda gerçekleştirilmesi için emniyet altına alınmıştı. Ve bu limanların ele geçirilmesi esnasında batı kıyısında ise henüz ele geçirilen liman yoktu. Ayrıca Salerno'dan, Napoli'ye ulaşmadaki gecikmenin, Almanlara bu limandaki tesisleri havaya uçurmada yeterli zamanı tanıyacağı apaçık ortadaydı.

Doğu kıyısında elde edilen müthiş fırsatı,kimse öngörüsüyle yeterince anlayıp değerlendiremeyince "Slapstick Harekâtı" sıradan bir harekât olmaktan öteye gidemedi. Bu harekâtın sadece limanları emniyete alması öngörülüp ve öyle planlandığından bu bölgeye sevk edilen 1'inci Hava İndirme Tümeni'ne altı jipin dışında hiçbir ulaştırma aracı tahsis edilmemişti ve stratejik önemi çok yüksek olan bu tümen araçlarından yoksun bir biçimde 14 Eylül'e kadar burada bekledi. Bu beş gün esnasında, keşif ve devriye görevi yapan birkaç jip, kuzeyde ta Bari'ye kadar gittiler ve bu geniş kıyı şeridinde hiçbir düşman askerine rastlamadılar. Çünkü, bu bölgede mevcut tek birlik, çok eksik kadrolu 1'inci Alman Paraşüt Tümeni'ydi. Ve bu birliğin bir kısmı Salerno'ya sevk edilmişken, diğer kısmı da, Kesselring'in doğu kanadını örtmek için Taronto'nun 200 kilometre kuzeyinde bulunan Foggia'ya çekilme emri almışlardı. Bununla beraber ulaşım araçları, İngilizlerin kontrol altında bulundurdukları bölgeye birliklerine manevra kabiliyeti kazandırmak için geldiklerinde bile, doğu kıyısından yukarıya doğru yapılacak geniş çaplı ilerlemenin plan ve programı yürürlükteki plan ve programın dışına çıkamıyordu. 1'inci Alman Paraşüt Tümeni'nin, çok geride olduğu ve muharip gücünün de ancak 1300 kişi olması da hesaba katıldığında, aşırı temkinli davranmanın büyük bir talihsizlik olduğu ortaya çıkmaktaydı. Çünkü, İngilizlerin buradaki kuvveti, Almanların dört katıydı. Ayrıca gerek Almanların çok zayıf olması ve gerek birliklerinin çok uzakta olması muhtemel bir karşı taarruzu neredeyse olanaksız hale getiriyordu. Fakat, alışkanlık bu kez de değişmedi.

Buradaki harekâtın komutası, geçen Aralık ayında Tunus şehrine çok temkinli ve beyhude bir taarruz düzenleyen 5'inci Kolordu Komutanı General Allfrey'e verilmişti ve General Allfrey'in görevi Alexander tarafından "İtalya'nın ucunda bulunan Taronto ve Birindisi limanlarını emniyet altına almak ve mümkünse buna Bari'yi de dahil etmek" olarak belirlenmiş ve kendisine iletilmişti. Bu çizilen sınırların ötesine öngörülen sürede ulaşma ihtimalinin azaldığının ortaya çıktığı 13 Eylül'de, General Allfrey'in 5'inci

Kolordusu Sekizinci Ordu'nun emrine verildi. Çünkü, Montgomery, harekâta başlamadan evvel her zaman yeterli miktarda birliğe ihtiyaç duyardı. Temkinli olması, tipik bir özelliğiydi.

22 Eylül'de, 78'inci Tümen Bari'ye çıkarma yaparken, onu Birindisi'ye çıkan 8'inci Hint Tümeni izledi, aynı esnada Dempsey'in 13'üncü Kolordusu da doğu kıyısına getirilmişti. Fakat, ancak 27 Eylül'de, Bari'den düşmanın durumunu keşfetmeye gönderilen küçük bir seyyar birlik, Almanların İngilizler yaklaşır yaklaşmaz tahliye ettikleri Foggia'yı işgal edebilmişti. Böylelikle en çok arzu edilen havaalanları çatışmaya girilmeden ele geçirilmişti. O zaman bile, Montgomery asıl birliklerin 1 Ekim'den evvel hareket etmeyeceğine ilişkin verdiği emrine bağlı kalmış ve ilerleme başladığında, 13'üncü Kolordu'dan sadece iki tümen kullanmış ve 5'inci Kolordu'nun üç tümenini, kanatlarını korumak için burada tutmuştur.

1'inci Alman Paraşüt Tümeni şu anda kendi gücünü çok aşan bir birlik gerektiren ve çok geniş bir cepheye sahip bulunan Termoli limanını örtecek şekilde, Biferno Nehri hattını tutuyordu. Montgomery'nin bu hatta planladığı taarruzun amacı hatta gedik açmaktı. 3 Ekim'in ilk saatlerinde Özel Görev Tugayı Termoli'nin ötesine çıkmıştı ve aynı zamanda gecenin yarattığı baskın ve sürpriz tesirinden yararlanacak durumdaydı. Yağan yağmur altında, limanı ve kenti ele geçirdiler, daha sonra nehir civarında kurulan köprübaşıyla irtibat kurmayı başardılar. Müteakip iki gün içerisinde, 78'inci Tümen'in iki piyade tugayı daha, deniz yoluyla Barletta'dan Termoli'ye getirildi. Buradaki amaç tesis edilen köprübaşını ve ilerlemeyi takviye etmekti.

Fakat, Alman Ordu Komutanı Vietinghoff, İngilizlerin doğu kıyısındaki ilerlemelerinin gecikmesinden yararlanarak, 2 Ekim'de, zaten batı kıyısı üzerinde Volturno hattında bulunan 16'ncı Panzer Tümeni'ni, ordunun sol kanattaki geri çekilmesini örtme görevi almış bulunan, zayıf durumdaki hava indirme birliklerini desteklemek için göndermişti. İtalya'nın sıradağlarını hızla aşan 16'ncı Panzer Tümeni, 5 Ekim'in erken saatlerinde Termoli yakınlarına vardı ve hemen giriştiği karşı taarruzla İngilizleri kentin dışına püskürttü ve İngilizlerin neredeyse güneyle irtibatları kesilir hale geldi. Fakat, bundan sonra Almanlar önce durduruldular ve daha sonra da yeter sayıda İngiliz ve Kanadalı tanklarla desteklenen 78'inci Tümen'in deniz çıkarma takviye birlikleriyle püskürtüldüler.

Almanlar muharebeyi kesip, yirmi kilometre kuzeydeki nehir hattı olan Trigno'ya çekildiler. Almanların yaptığı beklenmedik karşı taarruz, Montgomery'nin, Trigno hattına taarruz etmeden evvel iki hafta sürecek bir yığınak yapmasına yol açtı.

Bu arada, Mark Clark'ın Beşinci Ordu'su, batı kıyısından yavaş yavaş, Salerno'dan yukarı doğru ilerliyor ve Vietinghoff'un 10'uncu Alman Ordusu'nun geri çekilişini, bozmaya çalışıyordu. Alman sağ kanadı Salerno'nun kuzeyindeki tepelik bölgeyi, güney kanadının Battipaglia ve Paestum'dan geri çekilmesini örtmek için çok inatçı bir şekilde savunduğundan dolayı Müttefikler için bu ilk safha çok çetin geçiyordu. Çekilmenin başlamasından ancak bir hafta sonra, 23 Eylül'de 10'uncu İngiliz Kolordusu Salerno'dan Napoli'ye doğru uzanan geçide taarruz düzenleyebilmişti. Bu taarruzda 10'uncu Kolordu sadece 46 ve 56'ncı Tümenlerini değil, fakat aynı zamanda 7'nci Zırhlı Tümen ve ilave olarak da bir zırhlı tugayı, bu geçidi tutan üç ila dört taburdan müteşekkil Alman birliğine karşı kullanmışlardı. 26 Eylül'e kadar çok az bir ilerleme kaydedilmişti ve Müttefikler çarpıştıkları Alman birliğinin, güneyden çekilen birliklerine yeterli zaman kazandırdıktan sonra aynı gün çekildiklerini anlamışlardı. Bu geri çekilmenin sonucunda, Almanların havaya uçurdukları köprüler, Müttefiklerin önlerindeki en büyük engeldi. 28 Eylül'de, 10'uncu Kolordu Nocera ovasında gözüktü, fakat öncü birlikleri otuz kilometre ileride bulunan Napoli'ye ancak 1 Ekim'de girebildiler.

Bu arada, 6'ncı Amerikan Kolordusu, iç bölgelerde tahrip edilen yolların yarattığı engeller nedeniyle günde ancak beş kilometre ilerleyerek 10'uncu Kolordu ile aynı hizaya geldi ve 2 Ekim'de, Benevento'ya girdi. Şimdi bu 6'ncı Kolordu'nun Dawley'in yerine geçen yeni bir komutanı vardı: Tümgeneral Lucas.

Beşinci Ordu, ilk hedefi olan Napoli'ye çıkarmayı izleyen üçüncü hafta sonunda ve de ancak yaklaşık 12.000 zayiat verdikten sonra varabilmişti. Bu zayiatın yaklaşık 7.000'i İngiliz, 5000'i Amerikalıydı. Burada verilen zayiat, seçilen taarruz hattının ve çıkarma bölgesinin sürpriz ve baskın tesirini feda etmek pahasına, herkesçe tahmin edilen bir bölge olmasının bedeliydi. Bunun gerekçesi de, Salerno'nun, hava destek sınırı içerisinde kalması gerektiği düşüncesiydi.

Beşinci Ordu'nun, Almanların çekildiği Volturno Nehri hattına ulaşması bir haftalarını daha almıştı. Çamurlu ve ıslak yollar, Ekim'in ilk haftasında ilerlemelerini geciktirmişti. Oysa olağan hava koşullarında bu bölgede yağmur Kasım ayında yağardı. Üç Alman tümeni tarafından tutulan Volturno hattına, Beşinci Ordu, planlanandan üç gün sonra 12 Ekim'de taarruz etti. 6'ncı Amerikan Kolordusu, Capua'nın üzerinde bulunan Volturno Nehrinde köprübaşı tesis edebildi. Fakat bu birliğin ilerleyişi, 10'uncu İngiliz Kolordusu'nun sağ kanadının, Napoli-Roma yolunu açma sırasında verdiği zayiat nedeniyle yavaşladı. Diğer iki İngiliz tümeninin kıyıya yakın yerlerde kazandığı küçük geçit ise, Almanların çok seri bir şekilde geliştirdikleri

karşı taarruzlar sonucunda kontrol altına alındı. Böylece, ileri Alman birlikleri, Kesselring emri gereği yirmi beş kilometre kuzeyde bulunan müteakip savunma hattına geçme tarihi olan 16 Ekim'e kadar Volturno nehir hattında kalmışlardı. Bundan sonra tesis edilen savunma hattı ise, alelacele tesis edilen Garigliano Nehri üzerinde bulunan 6 numaralı Anayolu ve Mignano boğazından Rapido ve Liri'ye uzanan hat idi. Kesselring bu ileri karakol hattını daha uzun süreli bir savunma yapabilmek için elde tutmak istiyordu. Nispeten daha arkada bulunan mevzilere Gustav ya da Kış Hattı adı veriliyordu.

Kötü hava koşulları ve tahripler Beşinci Ordu'nun, bu hatta yapmayı planladığı taarruzları 5 Kasım'a kadar, yani üç hafta daha geciktirdi. Ve daha sonra Almanların direnişi o denli çetin oldu ki, on gün süren çatışmaların neticesinde kıyı bölgesinde elde edilen nispi ilerlemeden sonra, Mark Clark, yorgun birliklerini yeniden teşkilatlandırmak ve daha güçlü bir taarruzu icra edebilmek amacıyla geri çekti. Bu hazırlıklar sonucunda, taarruza ancak Aralık ayının ilk haftasında hazır olabildiler. Kasım ayının ortalarında Beşinci Ordu'nun kayıpları 12.000'i Amerikan olmak üzere 22.000'i bulmuştu.

Bu uzun duraklamalar esnasında Hitler'in görüşü epeyce değişmişti. Müttefiklerin Salerno ve Bari'den ilerlemelerinin bu kadar yavaş olmasından cesaret alan Hitler, Kuzey İtalya'ya çekilmenin gerekli olamayabileceğini düşündü ve 4 Ekim'de yayınladığı bir emirle "Gaeta-Ortona" hattının elde tutulmasını istedi. Bu arada Hitler, Roma'nın güney bölgesinin savunulması ve son ana kadar elde tutulması için Rommel'in kuzey İtalya'da bulunan B Ordu Grubu'na ait üç tümeninin gönderileceğine ilişkin Kesselring'e söz verdi. Hitler, Kesselring'in eldeki mevzileri mümkün olduğunca sonuna kadar savunmak ve elde tutmak fikrine giderek daha çok ısınıyordu. Ancak Hitler'in, İtalya'daki bütün birlikleri Kesselring'in emrine vermesi ta 21 Kasım'ı bulmuştu. Rommel'in ordu grubu dağıtılmıştı ve kalan birlikler, şimdi Kesselring'in emrindeydiler. Yine de, bu ordunun birliklerinden büyük bir kısmını kuzey bölgesini kontrol altında tutmak için kullanırken, en iyi tümenlerinden dördünü, ki üçü zırhlıydı, Rusya'ya gönderdi. Yerlerine zayıf ve eksik kadrolu üç tümen geldi.

Küçük, fakat daha değerli bir takviye ise 90'ıncı Panzergrenadier Tümeni'ydi. Bu tümen, İtalyanlarla yapılan mütarake sırasında Sardinya'daydı, fakat dar Bonifacio Boğazı'nın karşısındaki Korsika Adası'na tahliye edildiler ve daha sonra kısımlar halinde hava ve deniz yoluyla, Müttefiklerin pek engelleme vasfı taşımayan takip ve müdahaleleri arasındaki iki haftalık bir sürede, İtalya'da Leghorn'a sevk edildiler. Her ne kadar bu tümen, altı hafta içerisinde Kesselring'in emrine verilmediyse de, Kesselring, zamanında gü-

neye inerek Sekizinci Ordu'nun, İtalya'nın doğu kıyısına gecikerek yaptığı taarruzu durdurmuştu.

Hitler'in, İtalya'daki bütün Alman kuvvetlerini "C Ordu Grubu" adı altında Kesselring'in emrine verme kararı, Montgomery'nin, Almanların, Gustav Hattı'nın Adriyatik uzantısı ve Ortona'yı kapsayan Sangro Nehri boyunca uzanan mevzilerine yoklama taarruzlarına başlama kararını verdiği günün ertesinde alındı.

Ekim ayının başında, Biferno'da karşılaştığı çetin bir direniş ve savunmadan sonra Montgomery, 5'inci Kolordu'yu kıyı bölgesini devralmak için getirirken, 13'üncü Kolordu'yu da Kanadalı birliklerin ilerleyişlerine mütemadiyen engel olan Alman artçılarının bulunduğu, iç bölgelerdeki tepelik arazilere yerleştirdi.Bu yeni düzenlemeden sonra 5'inci Kolordu, Biferno'nun otuz kilometre ötesindeki Trigno'ya doğru ilerledi ve 22 Ekim gecesi, 27 Ekim gecesi daha da genişletecekleri küçük bir köprübaşı tesis etti. Fakat, 5'inci Kolordu'nun ilerleyişi çamur ve ateşin engellemesiyle karşılaştı, böylelikle 3 Kasım gecesine kadar düşmanın asıl mevzilerine giremediler. Ondan sonra Almanlar, yirmi beş kilometre kuzeye, Sangro'ya çekildiler.

Montgomery, taarruz hazırlıklarını sürdürürken ve Sangro taarruzu için gücünü beş tümen ve iki zırhlı tugaya çıkaran 2'nci Yeni Zelanda Tümeni'ni takviye olarak getirttiğinde de bir başka duraklama olmuştu. Bu arada Sekizinci Ordu'nun karşısında bulunan 76'ncı Panzer Kolordusu, Rusya'ya gönderilmekte olan 16'ncı Panzer Tümeni'nin yerine kıyı bölgesi savunması için 65'inci Piyade Tümeni'ni kadrosuna dahil ediyordu. Fakat bu birliğin ötesinde sadece 1'inci Paraşüt Tümeni'ninden arta kalan birlikler ve Müttefiklerin Beşinci Ordusu'nun giderek azalan baskısı sonucu kısımlar halinde Adriyatik kıyısına dönmekte olan 26'ncı Panzer Tümeni'nin bir muharebe grubu vardı.

Sangro taarruzunda, Montgomery'nin hedefi, Almanların kış hattını vurmak ve sonra otuz kilometre ötedeki Pescara'ya yürümek, Roma'ya giden yolun doğu ve batısını kontrol altına almak ve Beşinci Ordu'yu tutan Alman birliklerinin gerisini tehdit etmekti. Zira, Alexander, 21 Eylül'de tespit ettiği hedeflerin gerçekleşeceğini hâlâ umutla bekliyordu. Müttefik ordulardan sırasıyla beklediği dört hedef şunlardı: İlki; Salerno-Bari hattının birleştirilmesi, ikincisi Napoli limanını ve Foggia havaalanlarının ele geçirilmesi, üçüncüsü; Roma ve havaalanlarını, önemli yollarını, Terni demiryolu merkezinin ele geçirilmesi ve sonuncusu ise Leghorn ve Roma'nın 225 kilometre kuzeyinde bulunan Floransa ve Arezzo'nun ele geçirilmesiydi. Roma'nm çok süratli bir şekilde ele geçirilmesine ilişkin Eisenhower'den gönderilen emrin benzeri, 8 Kasım'da Alexander tarafından tekrar yayınlandı.

Montgomery'nin taarruz için belirlediği tarih 20 Kasım'dı, fakat bozu-

lan hava koşulları ve yükselen nehirler, Montgomery'yi bu genel taarruzu, birkaç günlük muharebeden sonra on kilometre genişlik ve üç kilometre derinlikte tesis edilebilen bir köprübaşının kazanılmasını sağlayan mahdut hedefli bir taarruza dönüştürmek zorunda bıraktı. Bu muharebe çok zor koşullar altında yürütüldü ve büyük taarruz bir haftalık gecikmeyle 28 Kasım'da başlatıldı. Ancak Montgomery, sonuçtan hâlâ çok emindi ve 25 Kasım'da birliklere yayınladığı mesajda "Almanları, Roma'nın kuzeyine püskürtme zamanı gelmiştir... Aslında Almanlar, tam bizim istediğimiz koşullar içerisindeler. Şimdi onlara muazzam bir darbe vuracağız." diyordu . Bu mesajı, yağmur altında vermesi de sanki büyük bir uğursuzluğun başlangıcı gibiydi.

Taarruz, müthiş bir hava örtüsü ve topçu ateşiyle başlarken birliklerin oranı bakımından da 1'e karşı 5 üstün durumdaydılar. Düşmanın, yeterince teçhiz edilmemiş ve çeşitli uluslardan oluşan 65'inci Tümeni bu baskı altında çekilmiş ve Sangro'nun ilerisindeki tepe Kasım'ın 30'unda temizlenmişti. Fakat, Almanlar gerideki asıl hatlarına çekilirken tertiplenmiş ve bu tertiplenmelerine, Montgomery'nin geleneksel ihtiyatlı tutumu büyük ölçüde yardımcı olmuştu. 2 ve 3 Aralık'ta içerideki kanat bölgesi olan Orsogna'ya doğru yapılması gereken başarıyı genişletme harekâtı fırsatından yeterince yararlanılamamıştı. Böylece, 26'ncı Panzer Tümeni'nin kalan kısımlarıyla, Kesselring'in kuzeyden getirdiği 90'ıncı Panzergrenadier Tümeni'nin muharebe yerine varması için yeterince zaman tanınmış oldu. İlerleme giderek yavaşlamıştı. Her zaman önlerine geçecekleri bir nehir daha çıkıyordu. Sekizinci Ordu, ancak, 10 Aralık'ta Sangro'nun on iki kilometre ilerisindeki Moro'yu geçmeyi başarmıştı ve 28 Aralık'ta, Moro'nun dört kilometre ötesindeki Ortona'yı temizleyebilmişlerdi. Ve ondan sonra, neredeyse Pescara'ya yarı mesafede bulunan Pescara Nehri'nde ve Roma'ya giden paralel anayolda durdurulmuşlardı. Ve yıl sonunda burada çıkmaza giren durumu müteakip, Montgomery Sekizinci Ordu'nun komutasını Oliver Leese'e devredip, Normandiya çıkarmasında görev alacak 21'inci Ordu Grubu'nun hazırlığı için İngiltere'ye dönmüştü.

Bu arada, Mark Clark'ın Apeninler' in batısına doğru tekrarladığı taarruz 2 Aralık'ta başlamıştı. Bu zamana kadar, Beşinci Ordu'nun gücü, on tümene eşit hale gelmişti, fakat bunlardan ikisi, 7'nci İngiliz Zırhlı ve 82'nci Amerikan Hava İndirme Tümeni, Normandiya çıkarması için İngiltere'ye çekiliyordu. Kesselring'in gücü de artmıştı ve biri ihtiyatta olmak üzere dört tümen batı Apeninler cephesini tutuyordu.

Tekrarlanan bu taarruzun ilk safhasında hedef, 6 Numaralı Yolun dağlık etekleri ve Mignano bölgesiydi. 10'uncu İngiliz Kolordusu ve Tümgeneral Geoffrey Keyes komutasında yeni gelen 2'nci Amerikan Kolordusu bu

harekâtı desteklemekle görevlendirilmişti. Bu birliklerin kadrolarında Alman mevzilerine ilk iki gün 4000 ton mermi yağdıran 900 top vardı. İngilizler, 3 Aralık'ta, 1000 metre yüksekliğindeki Camino Dağı'nın zirvesine yaklaşmışlardı, fakat karşı taarruzlarla püskürtüldüler ve burayı ancak 6 Aralık'ta kontrolleri altına alabildiler. Ve böylece Garigliano nehri hattına kadar gelebilmişlerdi. İngiliz birliklerin sağ taraflarında bulunan Amerikalılar, daha aşağıda bulunan, fakat yola daha yakın olan La Difensa ve Maggiore Dağları'nı ele geçirdiler. İkinci safhada ise 7 Aralık'tan başlayarak 2'nci ve 6'ncı Amerikan Kolorduları daha geniş bir cepheden 6 Numaralı Yolun doğusundaki dağın eteklerini düşmandan temizleme umuduyla Rapido'ya taarruz ettiler. Fakat, düşmanın artan savunmasıyla karşılaştılar ve müteakip haftalarda ancak birkaç kilometrelik bir ilerleme kaydedebildiler. Ocak ayının ikinci haftasında bu taarruz giderek hızını kaybederken, hâlâ Rapido'ya ve Gustav Hattı'na ulaşılamamıştı. Beşinci Ordu'nun muharebe kayıpları yaklaşık 40.000'i buluyordu ki, düşmanın toplam kayıplarının çok üzerindeydi. İlave olarak, sadece Amerikalıların 50.000 askeri dağlardaki çetin kış koşullarında iki aydır devam eden muharebelerde hastalanmıştı.

İtalya işgalinin sonuçları hüsrandı. Müttefik kuvvetleri dört ayda, çoğu ilk birkaç haftada olmak üzere, Salerno'nun ancak yüz kilometre ötesine kadar ilerleyebilmişlerdi. Ve hâlâ Roma'dan yüz yirmi kilometre uzaktaydılar. Alexander'ın bizzat kendisi bu durumu "İtalya gezisi" olarak nitelendirmişti. Fakat, sonbaharda, İtalya işgali için kullanılan deyim artık "adım adım ilerleme " olmuştu. Ülkenin haritasının bir bacağa benzediği düşünüldüğünde, harekâtın seyri bir "tırmanmayı" andırıyordu.

İklim ve arazi koşullarının bütün olumsuzlukları hesaba katılıp, harekâtın tahlili yapıldığında, daha hızlı ilerleyebilmek için ele geçen elverişli fırsatların, Müttefik komutanların mütemadiyen daha garantili stratejileri benimsemeleri, ilerlemeye başlamadan önce yeterli miktarda hem asker hem de ikmal maddelerini hazır bulundurma kaygıları ve düşünceleri sonucunda kaçırıldığı ve yeterince değerlendirilemediği ortaya çıkmıştı. Yeterince kuvvetli olma kaygısıyla her zaman geç kalmışlardı.

Kesselring'in bu çıkarma harekâtı konusundaki yorumları çok dikkat çekiciydi:

> *"Müttefik planları, çıkarma hakkında Müttefik Yüksek Komutanlığı'na hakim olan temel düşüncenin başarıdan kesin emin olunması gerektiğini yansıtıyordu. Bu düşünce, çıkarmanın planlanmasında onları hem stratejik hem de taktik açıdan geleneksel ilkelere bağlı kalmaya sevk etmişti. Sonuçta, bu bana, yetersiz keşif ve raporlara karşın, düşmana karşı uygun karşı tedbirleri almama olanak sağladı.*

Çünkü, ben düşmanın bu yaklaşım tarzıyla, müteakip hareketinin ne olduğunu kestirip ve ona göre de olanaklarım elverdiği ölçüde önlemlerimi alabildim."

Fakat, Müttefiklerin çektiği zorlukların temelinde yatan asıl neden, çıkarma yerinin Salerno ve İtalya'nın ucunun seçilmesiydi. Bu seçim, düşmanın bütün beklentilerine denk düşüyordu. Çünkü, Almanlar, Müttefiklerin bu kadar ihtiyatlı davranacaklarını çok iyi biliyorlardı. Müttefiklerin bu kararlarından çok yarar gören Kesselring ve Kurmay Başkanı Westphal, Müttefiklerin, hava taarruzuna karşı taktik açıdan kendilerini garanti altına alma arzusunun bedelini, stratejik olarak ağır bir şekilde ödeyeceklerini biliyorlardı. Aynı zamanda Almanlar, Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın, çıkarma harekâtlarını hava kuvvetlerinin sağlayacağı hava örtüsüyle sınırlı tutacaklarını da anladıklarından, savunmada pek büyük sorun da yaşamayacaklarını hesaba katmışlardı.

Müttefiklerin icra etmesi gereken hareket tarzına gelince, onu da Westphal şöyle açıklıyordu:

"Şayet Salerno bölgesine çıkarma yapan birlikler, Roma'nın elli kilometre kuzeyine, Civitavecchia'ya çıkarma yapsalardı, sonuç çok daha farklı ve kati olacaktı... Roma'da sadece iki Alman tümeni vardı ve. ... bunun dışında hiçbir tümen Roma'nın savunması için hemen getirilemezdi. Roma'da bulunan beş İtalyan tümeniyle yapılacak bir işbirliği ve müşterek kara-hava harekâtıyla, başkent yetmiş iki saat içinde ele geçirilebilirdi. Böyle bir zaferin siyasal yankılarının dışında, böyle bir başarı beş Alman tümeninin ikmalinin sağlandığı Calabria ile irtibatını koparmış olacaktı... Bu ise, Roma-Pescara hattının, yani bütün İtalya güneyinin Müttefiklerin eline düşmesi demek olacaktı."

Westphal keza, Montgomery'nin Sekizinci Ordusu'nun İtalya'nın ucuna çıkıp bütün gücüyle oradan ilerlemesini hata olarak görmüştü. Böylelikle İtalya'nın ökçe kısmına ve Adriyatik kıyısına yapılan çıkarma sonucunda ele geçirilen fırsat boşa gitmiş, gereği gibi değerlendirilmemişti. "Sekizinci İngiliz Ordusu'nun çıkarma yaptığı bölgenin, sadece üç topçu bataryasının bağlı bulunduğu bir paraşüt tümeninin mevzilendiği Taronto bölgesi olması gerekirdi. Gerçekten, bu çıkarmayı Pescara-Ancona bölgesinde icra etmek çok daha iyi olacaktı... Bu çıkarmaya, mevcut kuvvetlerimizin yetersizliği nedeniyle, Roma'dan takviye gönderilemez, yeterince direniş gösterilemezdi. Benzer şekilde, kuzey İtalya'dan, Po ovasından da yeterli ve uygun birlikler getirilemezdi." Aynı zamanda, şayet Beşinci Ordu tarafından gerçekleştirilen asıl çıkarma, Salerno yerine Taronto'ya yapılmış olsaydı, Kesselring'in birlikleri çok süratli bir şekilde batı kıyısından güneydoğu kıyısına kaydırılamazdı.

Özetle, Müttefikler harekâtın başlangıcında ve de sonrasında kara ve deniz kuvvetlerinden, yani amfibik üstünlüklerinden yararlanamamışlar ve ayrıca bu üstünlüklerini ihmal etmeleri de büyük dezavantajları haline gelmiştir. Kesselring ve Westphal'in fikirlerini destekleyen diğer bir görüş de, Churchill'in 19 Aralık'ta Carthage'den, İngiliz Kurmay Başkanlığı'na çektiği telgrafta acı, biraz da alaylı bir şekilde yer alır:

> *"İtalyan cephesindeki harekâtın seyri bir rezalete dönüşmektedir... Adriyatik denizinde yapılmakta olan harekâtı, amfibik açıdan tümüyle destekten yoksun bırakmak, ihmal etmek ve batıda da aynı başarısızlığı tekrar etmek felaket olmuştur. Üç aydır Akdeniz'deki çıkarma gemilerinden hiçbiri taarruz amacıyla kullanılmamıştır..."*

Churchill'in görmediği, Müttefiklerin ta baştan beri, garanti altına almadan hiçbir harekâta girişmediği temel hatasıydı.

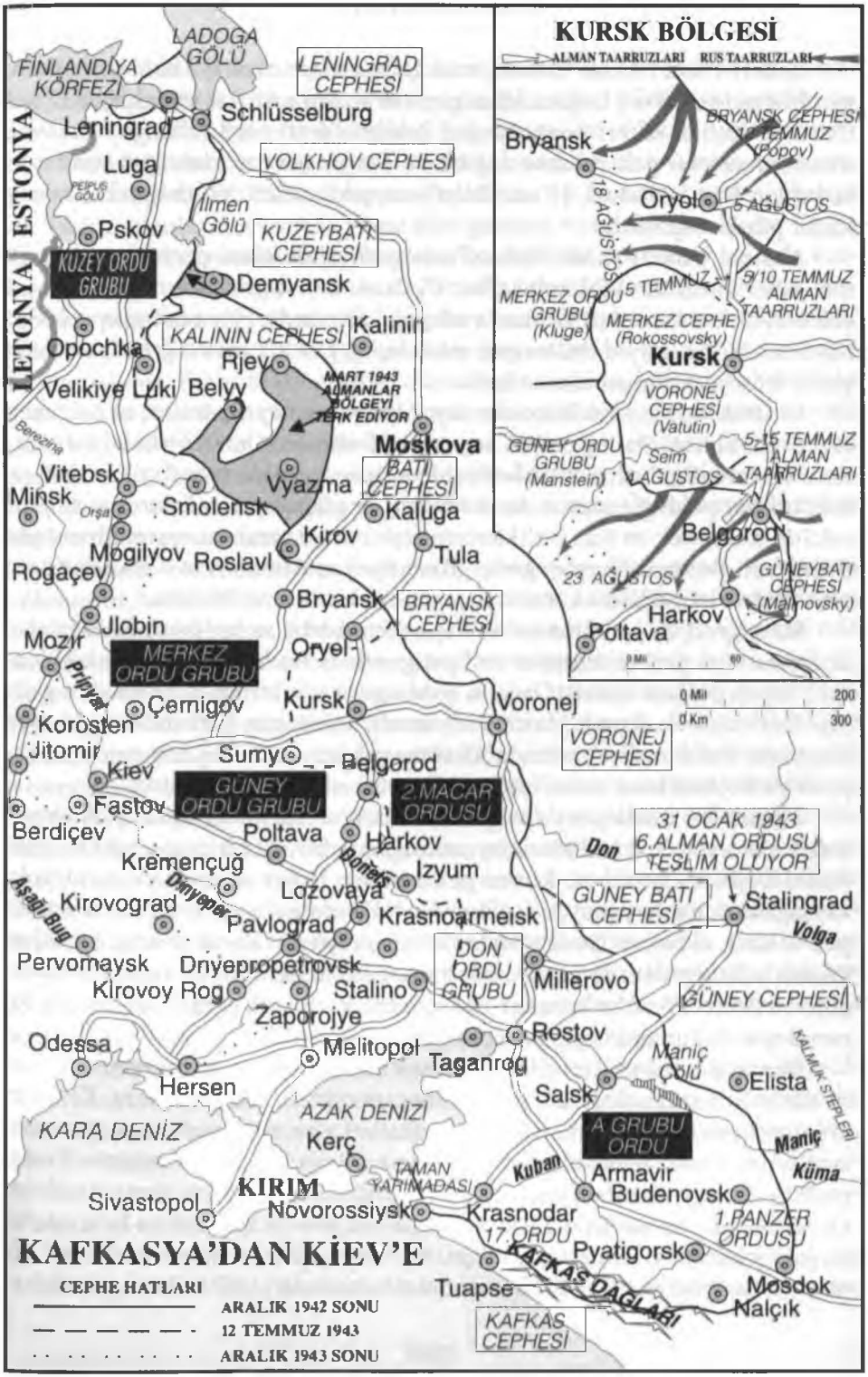
YİRMİ SEKİZİNCİ KISIM

Almanya'nın Rusya'da Gerilemeye Başlaması

1943 yılının başında, Kafkasya'daki Alman ordularının kaderi, Stalingrad'daki ordularının kaderine benzeyecek gibiydi. Kafkasya'da bulunan Alman orduları Stalingrad'da bulunan ordulardan daha derinlikte mevzilenmiş durumdaydılar. Bununla beraber, Stalingrad kuşatmasından sonra bir aydan fazla süre orada kalmak zorunda kalmışlardı. Oysa müthiş kış bastırmakta ve tehlike büyümekteydi. A Ordu Grubu'nu teşkil eden ve komutasında Mareşal List'in yerine geçen General Kleist'in bulunduğu 1'inci Panzer Ordusu'nun ve 17'nci Ordu'nun durumu oldukça zordu.

Ocak ayının ilk haftasında A Ordu Grubu'nun tehlikeli ve güven teşkil etmeyen durumu kendisini çevreleyen tehditlerin artmasıyla iyice çıkmaza giriyordu. En büyük tehlike Kafkas Dağları'ydı.Ruslar önce Mosdok kentinin sol kanadına taarruz ettiler daha sonra da Nalçık'ın sağ tarafına saldırdılar ve her iki bölgeyi de ele geçirdiler. Daha tehlikeli bir gelişme "Don Ordu Grubu" ve "A Ordu Grubu"nun birleştiği bölgenin sol kanadına doğru Rusların Kalmuk Stepleri'nden geliştirmeye başladıkları harekâttı. Elista'yı ele geçiren Ruslar Maniç Gölü'nü geçerek, General Kleist'in Rostov ile ulaşımını sağlayan Armavir'e doğru ilerlemeye başladı. En tehlikeli gelişme ise Don Hattı'ndan güneye doğru ve doğrudan Stalingrad yönüne ve bizzat Rostov'un üzerine ilerleyen harekâttı. Rusların öncü birliklerinden birisi bu bölgenin neredeyse yetmiş beş kilometre önlerine kadar gelmişti.

Bu panik yaratacak haber, Hitler'in Kleist'e, bulunduğu mevzilerini hiçbir koşulda terk etmeyeceğini bildiren emriyle aynı gün gelmişti. O anda 1'inci Panzer Ordusu, Rostov'un 600 kilometre doğusundaydı. Ertesi gün, gelen yeni emirde bütün teçhizatlarıyla birlikte, Kafkasya'dan çekilmeleri yazılıydı.

KURSK BÖLGESİ
ALMAN TAARRUZLARI
RUS TAARRUZLARI
LADOGA GÖLÜ
FİNLANDİYA KÖRFEZİ
LENİNGRAD CEPHESİ
Leningrad
Schlüsselburg
ESTONYA
LETONYA
VOLKHOV CEPHESİ
Luga
PEIPUS GÖLÜ
İlmen Gölü
Pskov
KUZEYBATI CEPHESİ
KUZEY ORDU GRUBU
Demyansk
KALININ CEPHESİ
Kalinin
Opochka
Rjev
Velikiye Luki
Belyy
MART 1943 ALMANLAR BÖLGEYİ TERK EDİYOR
Moskova
Berezina
BATI CEPHESİ
Vitebsk
Minsk
Orşa
Smolensk
Vyazma
Kaluga
Kirov
Tula
Mogilyov
Roslavl
Rogaçev
Bryansk
BRYANSK CEPHESİ
Jlobin
Mozır
MERKEZ ORDU GRUBU
Oryel
Pripyat
Çernigov
Kursk
Voronej
Korosten
Jitomir
Sumy
Belgorod
VORONEJ CEPHESİ
Kiev
GÜNEY ORDU GRUBU
2.MACAR ORDUSU
Fastov
Berdiçev
Poltava
Harkov
31 OCAK 1943 6.ALMAN ORDUSU TESLİM OLUYOR
Don
Kremençuğ
Donets
Izyum
Dniyepr
Lozovaya
GÜNEY BATI CEPHESİ
Stalingrad
Aşağı Bug
Kirovograd
Pavlograd
Krasnoarmeisk
Volga
Pervomaysk
Dniyepropetrovsk
DON ORDU GRUBU
Millerovo
Klrovoy Rog
Stalino
GÜNEY CEPHESİ
Zaporojye
Rostov
Odessa
Melitopol
Taganrog
Maniç Çölü
Elista
Hersen
Salsk
KALMUK STEPLERİ
AZAK DENİZİ
KARA DENİZ
A GRUBU ORDU
Maniç
Kerç
Armavir
Küma
TAMAN YARIMADASI
Kuban
KIRIM
Budenovsk
Sivastopol
Novorossiysk
Krasnodar
1.PANZER ORDUSU
17.ORDU
Pyatigorsk
KAFKASYA'DAN KİEV'E
Tuapse
Mosdok
KAFKAS DAĞLARI
Nalçık
KAFKAS CEPHESİ
CEPHE HATLARI
ARALIK 1942 SONU
12 TEMMUZ 1943
ARALIK 1943 SONU
BRYANSK CEPHESİ 12 TEMMUZ (Popov)
18 AĞUSTOS
Oryol
5 AĞUSTOS
MERKEZ ORDU GRUBU (Kluge)
5 TEMMUZ
9/10 TEMMUZ ALMAN TAARRUZLARI
MERKEZ CEPHE (Rokossovsky)
Kursk
VORONEJ CEPHESİ (Vatutin)
GÜNEY ORDU GRUBU (Manstein)
Seim
1 AĞUSTOS
5-15 TEMMUZ ALMAN TAARRUZLARI
Belgorod
23 AĞUSTOS
GÜNEYBATI CEPHESİ (Malinovsky)
Harkov
Poltava
0 Mil
200
0 Km
300

Yolları 1'inci Panzer Ordusu'nun geçmesi için elverişli hale getirirken, gerektiğinde de Kerç Boğazı'ndan geçerek Kırım'a intikal etmek için 17'nci Ordu'ya Kuban Nehri boyunca geri çekilme emri verildi.Bu geri çekilme uzun sürecek bir geri çekilme değildi ve Tuapse çevresindeki kıyı şeridinde kuşatılan Rus birlikleri, 17'nci Ordu'nun çekilmesini tehlikeye düşürecek kadar güçlü değillerdi.

Aksine, 1'inci Panzer Ordusu'nun geri çekilmesini çevreleyen büyük tehlikeler vardı. En tehlikeli safha, 15 Ocak ile 1 Şubat arasında ordunun çok büyük bir kısmının Rustov'a ulaştığı dönemdi. Her ne kadar çok dar alana sıkıştırılmadıysa da, bu geri çekilme, üç yüz kilometrelik bir mesafede çeşitli Rus saldırılarına maruz kaldı.

10 Ocak'ta, General Rokossovsky, Almanlara yaptığı teslim ol çağrısına ret cevabı alınca, Stalingrad'da kuşatılmış bulunan Alman birliklerine taarruzu başlattı. Paulus'un birlikleri açlık, soğuk, hastalık, moral çöküntüsü ve mühimmat yokluğundan o denli bezmiş ve güçten düşmüşlerdi ki hiç bir şekilde direnecek ve Rus birliklerinin teşkil ettiği çemberi aşacak durumda değillerdi. Bunu anlayıp değerlendiren Ruslar, Almanların Kafkaslar'daki birlikleriyle irtibatlarını kesmek için güneye birlik ayırabildiler.

Stalingrad'da bu nihai safha başlarken, Kleist'ın birlikleri Kafkasların uç kısmından geri çekilmişler ve Pyatigorsk ve Budenovsk arasındaki Kuma Nehri'ne ulaşmışlardı.On gün sonra güneyde bulunan Elista'dan gelişen Rus saldırısı Kuma Hattı'nın yüz elli kilometre gerisindeki noktaya ulaşmıştı. Fakat o süre zarfında Kleist'in çekilen birlikleri Armavir'e yaklaşıyor ve böylelikle en yakın tehlike bölgesini atlatmış oluyorlardı.

Yine de bu arada çok daha gerilerde Don'un her iki tarafından Rostov'a doğru ilerleyen Rus birliklerinin yarattığı çok büyük bir başka tehlike geliyordu.Doğu kısmında ise Ruslar şimdi Maniç Nehri'ne ve Salsk demiryolu kavşağına daha da yakın hale gelmişlerdi.Batıda ise aşağı Don havzasından pek te uzak olmayan Donets Nehri'ne ulaşmışlardı. Kleist'ın artçı birlikleri Rostov'a Ruslardan üç misli uzak mesafedeydiler. Bundan başka Manstein'ın birlikleri Kleist'ın kanatlarını örtebilmek için çok yorgun düşmüştü ki, neredeyse dağılmanın eşiğine gelmişlerdi.

Bununla beraber, geri çekilen Alman birlikleri yarışı kazanmışlar, kıskaça alınıp imha olmaktan kurtulmayı başarmışlardı. On gün sonra, Kleist'ın artçıları Rostov'a çok yaklaşmışlar ve Rusların bu girişimini boşa çıkarmışlardı. Almanların şanslı olduğu bir konu, bu karla kaplı ıssız arazinin Rusların bile, demiryollarını yeterince kullanıp, Almanları yakalamasına engel teşkil etmesiydi. Manstein'in birlikleri o denli açıkta ve korumasız kalmışlardı ki, geri çekilmeleri tehlikeye girmişti. Bu nedenle Kleist'ın bazı tümenleri hemen geriye gelerek bu birlikleri takviye ederek onları tehlikeden kurtardılar.

Kafkaslar'da bulunan Alman birlikleri, Rostov'da Don nehrini geçerlerken, Stalingrad'daki Alman kuvvetleri de çökmüştü. Paulus'un kendisi ve çevresi 31 Ocak'ta, kalan birlikler ise 2 Şubat'ta teslim oldular. Rus taarruzunun başladığından bu yana üç hafta geçmiş ve teslim olan Alman askerlerinin sayısı toplam 92.000'i bulmuştu. Toplam kayıp ise bu rakamın üç katıydı. Teslim olanların arasında yirmi dört general vardı. Her ne kadar Doğu Cephesi'ndeki generallerin yanlarında, Ruslara esir düşmeleri halinde kullanmaları için zehir tüpleri varsa da, birkaçı bunu 20 Temmuz 1944'te, Hitler'e karşı girişilen "generallerin komplosu" suikastından sonra kullanmıştı. Çünkü, Gestapo'nun eline düşmektense generaller bu yolu tercih etmeye başlamışlardı. Fakat Stalingrad'ın düşmesiyle birlikte, bütün cephelerdeki Alman komutanların nerede, nasıl infaz edileceklerine ilişkin soru sürekli olarak zihinlerini bir kurt gibi kemirmeye başlamıştı. Alman Ordusu'nun Stalingrad'da bozguna uğramasının temelinde, fiziki yenilgiden ziyade ruhen ve moral olarak çöküntüye uğraması ve Alman Ordusu'nun bundan hiç kurtulamaması yatmaktadır.

Bununla beraber, Hitler yayınladığı bildiride, Stalingrad cephesinin çökmesini, buradaki birliklerin bir amaç için feda edildiğini, buradan kazanılan zaman ve fırsatın Alman Yüksek Komutanlığı'na Doğu Cephesi'nde alınabilecek yeni karşı tedbirler için zaman ve zemin hazırladığını bildirdi. Şayet Stalingrad'daki ordu, kuşatıldığı andan itibaren aradan geçen yedi hafta içerisinde herhangi bir zaman teslim olmuş olsaydı, Rusya'daki diğer Alman orduları çok daha zor durumda kalabilirlerdi. Zira, Manstein'ın çok yetersiz olan birlikleri, muhtemelen, Don'dan Rostov'a sarkacak Rus birliklerine karşı koyamayacaktı ve Kafkaslar'da bulunan Alman birlikleriyle irtibatları kesilmiş olacaktı. Aynı zamanda, şayet Stalingrad'daki ordu kuşatmayı yarıp ve batıya doğru çekilebilmiş olsaydı kaderleri farklı olabilirdi. Bundan başka, her ne kadar, Almanların Ocak ayının son yarısındaki direnişleri Rusların Rostov'a doğru ilerlemesini önleyecek kadar güçlü olmadıysa da, yine de bu direniş Kafkaslar'daki Alman birliklerinin bu dar boğazdan kurtularak, Rostov'a zamanında ulaşmalarını sağlayacak kadar kuvveti bu bölgeye sevk edilebilmelerine olanak tanımıştı.

Gönderilen bu yardımla bile Kafkaslar'daki çekilme kıl payıyla başarıldı. Ancak, zaman, arazi, kuvvet ve iklim koşulları göz önüne alındığında, bu olağanüstü bir başarıydı. Bu başarının sonucunda, Kleist Mareşal oldu. Her ne kadar bu başarı ustalık ve her türlü övgüye layıksa da asıl önemi, komutanların ve birliklerin soukkanlı ve yiğit oldukları sürece, modern savunmanın ne denli güçlü bir direnişe tanık olabileceğinin görülmesiydi.

Modern savunma anlayışını kanıtlayan olaylar müteakip haftalarda da kendini gösterdi. Zira, çekilen ordular emniyet içerisinde Rostov dar boğa-

zından kurtulduktan sonra, Ruslar hâlâ çekilme hatlarının gerisindeki tehlikelerle uğraşmak zorunda kaldılar. Ocak ayının ortasında General Vatutin'in sol kanadı, merkezi Don havzasından Rostov arkasındaki Donets'e, güneye doğru harekâtına devam etmişti. Bu harekât sonucunda, çok zor bir engel olan Millerovo'nın ele geçirilmesi sağlandıktan başka, bizzat Donets Nehri geçilmiş ve ayrıca Kamensk'in doğusuna da ulaşılmıştı.

Aynı hafta, iki yeni Rus taarruzu başlatıldı. Birisi, Leningrad bölgesinden çok uzaktı. Bu taarruz, bu büyük şehrin on yedi aylık kuşatmasını zayıflatmış, şehrin üzerindeki baskıyı hafifletmişti. Her ne kadar bu harekâtın sonucunda Almanlar şehrin arkasındaki Ladoga Gölü'nden atılamadıysa da gölün yaklaşma istikametinde bulunan Schlüsselburg'u Ruslar ele geçirdiler ve bu açılan gedik sayesinde, şehir nefes alma olanağını buldu. Bu stratejik açıdan çok önemli bir gelişmeydi.

Diğer taarruz ise, Almanların güneydeki sahasını tehdit ediyordu. Bu taarruz, 12 Ocak'ta, Voronej'in altındaki Don havzasında bulunan General Golikov'un orduları tarafından başlatıldı ve 2'nci Alman ve 2'nci Macar Orduları'nın cephelerini yardı. Bir hafta içerisinde Don'dan Harkov'a kadar olan 300 kilometrelik mesafenin yarısını katettiler. General Vatutin'in sağ kanadı doğuya doğru Don ve Donets arasında buluşacak diğer taarruzu başlattı.

Ocak ayının son haftasında, taarruz yeniden başladı. Dikkat, güneybatı yönündeki Harkov'a doğru çekilirken, Ruslar batıda çok geniş cepheden Voronej'e taarruz ederek Almanların burada icra etmekte oldukları bölgesel geri çekilmeyi altüst ettikleri gibi aynı zamanda bu çekilmeyi durdurmayı da başarmışlardı. Hemen hemen üç gün içerisinde Ruslar, Almanların yazın başlattıkları taarruza atlama tahtası olarak seçtikleri Kursk şehrine yaklaşmışlardı.

Ruslar, Şubat ayının ilk haftasında sağ kanatlarını ileriye götürmüşler, Kursk ve Oryol arasındaki demiryolu ve karayoluna ulaşmışlardı. Ondan sonra Kursk ve Belgorod hattının ötesine geçmişlerdi. Kursk'u her iki taraftan kuşatan Ruslar, kenti 7 Şubat'ta ani bir ileri harekâtla ele geçirdiler. Aynı yöntemi kullanarak iki gün sonra Belgorod'ın da düşmesini sağladılar. Bu şehrin düşmesi aynı zamanda Harkov'un kuzey kanadı için de tehlike oluşturmaya başlamıştı.

Bu arada Rusların Harkov'un üzerine çok belirgin bir şekilde ilerlemeleri daha güneybatıya, Azak Denizi'ne doğru bir harekât eğilimini doğurmuştu. 5 Şubat'ta Vatutin'in birlikleri, Almanların baharda Donets Nehri'ni geçerek elde ettikleri Izyum'u ele geçirdiler. Ruslar, Donets'in güneyindeki, demiryolunu geçtikten sonra batıya doğru yayıldılar ve 11 Şubat'ta önemli bir demiryolu kavşağı olan Lozovaya'yı ele geçirdiler.

Rusların bu yeni başarıları 16 Şubat'ta Golikov'un eline geçen Harkov'un önemini azaltmıştı. Harkov'un ele geçirilmesi bir başarıydı, ancak Almanlar için daha büyük ve yakın tehlike, Rusların Donets'den güneye, Azak Denizi'ne doğru geliştirmekte oldukları harekâttı. Dört gün önce, seyyar bir birlik Rostov'dan, Dnyepropetrovsk'a oradan da, Krasnoarmeisk'e ulaşmıştı. Böylesine gelişmeler, Kafkaslar'daki çemberden kurtulup geri çekilen Alman birliklerini ciddi biçimde tehdit ediyordu.

Burada gerçekleştirilmekte olan Rusların taarruzları giderek daha etkili hale gelmeye başlamıştı. Bu taarruzların, Almanların direnişleri üzerinde ne denli gerilim ve zorluk yarattığını anlamak ve hissetmek pek zor değildi ve aynı zamanda, lojistik kaynaklarından sürekli olarak uzaklaşmakta olan Almanlar, azalan ikmal maddelerine karşın artan cephe genişliğini örtme gibi bir ikilem ile karşı karşıya kalıyorlardı. Rusların tatbik ettikleri, farklı taarruz taktikleri karşısında, Almanlar şaşırmışlardı. Ruslar ise ellerine geçirdikleri bu üstünlüklerini sürdürmek niyetinde olduklarını her fırsatta gösteriyorlardı. Bu aşamada, Rusların başarıları incelendiğinde, ele geçirdikleri yerlerin önce çevresini zayıflatıp daha sonra da bizzat kendilerini ele geçirdikleri görülmektedir.

Rusların burada uyguladıkları farklı taarruz sistemi 1918 yılında Foch'un tatbik ettiği sisteme benzemekle beraber, o yöntemin daha karmaşık ve süratli bir tarzıydı. Taarruzda seçilen asıl vurucu nokta, her seferinde daha aldatıcı oluyordu ve ayrıca taarruza kısa aralıklar veriliyordu. Her ne kadar hazırlık taarruzları, tehdit etmek istedikleri noktaya doğrudan yönelmiyorsa da tamamlayıcı hareket, yer açısından doğrudan hedefe yöneliyordu ve böylece psikolojik etkisi çok yüksek oluyordu. Çünkü, son darbe her zaman hiç beklenmedik bir noktadan geliyordu.

Fakat asıl değişiklik, Şubat ayının ikinci yarısında gerçekleşti. Ruslar üstünlüklerini, Donets'den Azak Denizi ve Dinyeper kıvrımına, Alman ordularının irtibatlarını kesmeye doğru yöneldiklerinde, kaybetmeye başlamışlardı. Rusların buradaki amaçları aşikârdı. Çünkü, Almanların bulundukları bölgeye doğru inmeye başlamışlardı. Böylece, bundan sonraki safhanın bir yarış haline gelmesi kaçınılmazdı. Bu yarıştaki asıl sorun, Rusların, Almanların kaçış koridorlarının karşısına, onlardan önce yetişip, yeterli bir şekilde mevzilenip mevzilenemeyeceğine bağlıydı. Aksi taktirde, Almanlar bu noktaya gelip tertiplenmelerini tamamlayacaklar ve Ruslara karşı gerekli önlemleri alabilecek duruma geleceklerdi.

Maalesef, karların beklenenden önce erimeye başlaması, Rusların karşısına uzun süren yürüyüşlerine ilave bir engel daha çıkarmıştı. Ruslar, kış taarruzunu planladıklarında planın lojistik tarafının, stratejik tarafıyla denk düşmediğini görmüşlerdi. Çünkü böylesine geniş bir bölgede, çeşitli bölge-

lerden girme ve yarma harekâtlarını gerektirecek taktik planlamayı icra etmek için gerekli asgari miktardaki mühimmat, yakıt ve yiyecek için nakil taşıma araçlarının yarısına bile sahip değillerdi. Tipik bir Rus cesaret örneği olarak, planı tadil etmek yerine, düşmandan ele geçirecekleri malzemelere bel bağladılar. Bu düşüncelerinde de başarılı oldular. Her girdikleri yerde, Almanların malzemelerine el koydular. Fakat, giderek Almanların direnişi sertleşmeye başlayıp ve ele geçirdikleri yerlerin sayısı azalmaya başladıkça, ulaşım araçları açısından duydukları zaafiyet artmaya başladı. Böylece, geniş bölgeye yayılmanın stratejik prensipleri gündeme gelirken aynı zamanda, bu ilkeler Rusların aleyhine işlemeye başlamıştı. Don-Donets koridorunda birkaç demiryolu hattı vardı. Ve bu demiryolu hatları Rusların güneybatı ilerleme istikametlerinden doksan derece sağa doğru ayrılıyorlardı. Oysa aksine, doğudan batıya giden Donets'in güneyinde bulunan nispeten fazla sayıdaki demiryolları, Almanların çok hızlı bir şekilde tehlike noktasında toplanmalarına yardımcı oluyordu. Şu anda cephe genişlikleri, sonbaharda-kinden yaklaşık 1000 kilometre daha dar olan Almanlar, bu daralmanın avantajlarından yararlanmaya başlamışlardı.

Bu unsurların bir araya gelmesiyle durma noktasına gelen Ruslar çok zor bir durumda kalmışlardı. Donets'in gerisinden, Dinyeper'e doğru kama şeklinde yüz yirmi kilometre ilerlemişler, fakat Pavlograd'a elli kilometre kala durmuşlardı. Donets'ten yüz kırk kilometre güneye doğru dar bir kama biçiminde ilerleyip, Donets Nehri ve Azak Denizi arasındaki koridorda kalan Krasnoarmeisk'e doğru ilerlemişlerdi. Mevcut, bütün kuvvetlerini toplayan Almanlar, Manstein'in talimatları uyarınca üç noktadan karşı taarruz planladılar. Bu planın asıl hedefi, Rusların taarruz düzeni ve yerleşme açısından içinde bulundukları düzensiz durumdan yararlanmaktı. Sol kanattaki saldırı Dinyeper'den güneybatı ucuna; sağ kanattaki saldırı güneydoğu ucuna; merkezden yapılacak saldırı ise iki ucun arasında kalan cepheye, Lozovaya'a doğru yapılacaktı. Saldırı sonucunda her iki uçta çökmüş ve Alman zırhlıları kama biçiminde Rus birliklerinin içine doğru ilerlemeye başlamışlardı. Şubat ayının son haftasında gerçekleştirilen bu karşı taarruzlar, Almanların Rostov'dan batıya doğru çekilmeleri sırasında sağladığı takviyeler sayesinde genel bir karşı taarruza dönüşmüştü.Mart ayının ilk haftasında, Almanların ilerlemesi Rusların hemen hemen büyük ölçüde püskürtüldüğü Izyum'a ulaşmıştı ve Rus birliklerinin bir bölümü de Harkov'un güneyine doğru sürülmüşlerdi.

Şayet, Almanlar Donets Nehri'ni süratli bir şekilde geçebilmiş olsalardı ve batıya doğru ilerleyen Rus ordusunun arkasını sarabilselerdi, Rusları, kendilerinin Stalingrad'da uğradıkları felaketin benzerine uğratabilirlerdi. Fakat Almanlar bu teşebbüslerinde ağır davrandılar. Bu duraklamadan son-

ra harekâtın ağırlık merkezi, Alman kuşatmasının Rusları bir kez daha Harkov'un dışına atan kuzeybatıya yönelmişti. Bu işler olup biterken tarihler 15 Mart'ı gösteriyordu. Dört gün sonra, Harkov'un kuzeyinden gelişen Alman saldırısı sonucunda Belgorod tekrar ele geçti. Fakat, bu Alman başarılarının da sınırıydı artık. Almanların karşı taarruzu, müteakip hafta, eriyen karların teşkil ettiği çamur deryası içinde hızını kaybetti.

Almanlar, güneyde karşı taarruzda bulunurken, kuzeyde geriye püskürtülüyorlardı. Bu geri çekilme bu bölgede bir yılın içerisindeki, en önemli geri çekilmeydi. Ağustos ayında, Ruslar, takviye edilmiş bulunan Rjev'in merkezine, şaşırtma yapmayı amaçlayarak taarruz ettiler. Burada şaşırtma yapmanın amacı, düşmanın cephe merkezini çökerterek, Stalingrad'a yardımcı olmaktı. Her ne kadar Ruslar, kanatlardan girmeyi başardılarsa da, Rjev'in gösterdiği inatçı ve sert direniş karşısında durakladılar. Ruslar yılın sonunda, bulundukları tertiplenme noktasından, Almanlara taarruz ettiler ve Moskova-Riga hattı üzerinde, Rjev'den 225 kilometre batıda bulunan Velikiye Luki'yi ele geçirdiler. Sonuçta, sadece Rjev değil, bütün bölgenin tehlikeye girdiği aşikâr hale gelmişti.

Bir ay sonra, Stalingrad'daki birliklerin teslim olmasıyla,tehlike dolaylı bir şekilde kendini hissettirmeye başlamıştı ve aynı zamanda güneye doğru sirayet eden çöküşler, bu kadar geniş bir cepheyi elde tutmanm, savunmaya çalışmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmaya başlamıştı. Zeitzler, şimdi Hitler'i ikna etmeyi başarmıştı. Geri çekilmeden çok nefret eden birisi olarak hele hele Moskova'dan bir adım bile geri adım atmayı istemeyen Hitler, cephenin tümüyle düşmesini önlemek amacıyla ikna olmuştu. Rjev, Mart ayının başında, tam da yeni bir Rus taarruzunun başladığı gün tahliye edilmeye başlamıştı. Ve 12 Mart'a kadar, önemli bir ulaşım merkezi olan Vyazma da dahil olmak üzere bütün bölge terk edilmişti. Almanlar Smolensk'i örten hatta çekildiler.Velikiye Luki kenti ve Ilmen Gölü arasında bulunan ve nispeten daha küçük olan Demyansk Mart ayı başında terk edildi. Batı'da bu çekilmenin önemi, İngiliz ve Amerikan gazetelerinde yer alan haritaların Demyansk bölgesini bir yılı aşkın bir süredir Rus cephesi içerisinde göstermesi neticesinde anlaşılamamıştı.

Bununla beraber, Almanlar kuzeyde cephelerinin daralmasıyla güneydeki karşı taarruza daha fazla birlik ayırabilmişlerdi. Güney cephesinde karşı taarruzla kazanılan bu başarı generallerin, Hitler'i, Alman birliklerini, Rusların tehdit noktasından daha geride yeniden tertiplenmesini sağlayacak bir hatta toplanması için ikna edebilecekleri umudunu yok etmişti.Hitler'in bu talebi sonucu Almanların yeterince geride yeniden tertiplenememeleri büyük bir dezavantaj yaratacaktı. Hitler her zaman olduğu gibi her koşulda taarruzu emrediyordu.

Karşı taarruz başarısının diğer sonucu da Donets Havzası'nın ivedi olarak terk edilmesi zorunluluğunu gündemden çıkarmış olmasıydı. Hitler, geçen yılki, Donets Havzası'nın güneyinde, Taganrog'un civarında işgal ettikleri hatta bulunmak suretiyle Kafkaslar için daha umutlu olabileceğini hesap ediyordu, aynı zamanda buradaki endüstriyel merkez de kontrolu altında olabilecekti. Donets Havzası'nın batısına doğru yaptıkları dönüşle, Hitler burada kanatlardan geliştirilecek bir harekâtı planlıyordu. Belgorod'ı tekrar ele geçirmek ve Oryol'ı elde tutmakla, Rusların yakınlarında işgal ettiği Kursk ve çevresindeki mevzilere karşı kıskaç harekâtını icra edebilmek için kanatlardan çok elverişli mevziler elde etmiş olacaktı. Bu büyük bölgeyi ele geçirmekle, Rus cephesinde çok büyük ve derin bir gedik açacaktı ve panzer birlikleri bir kez bu gedikten geçti mi, her şey değişebilirdi. Rusların gücü Hitler'in önceden tahmin ettiğinden çok daha fazlaydı ancak çok ağır kayıplar vermişlerdi. Rusların kaynaklarını tükenmez olarak gören sadece Almanların "eski generalleri " idi. Her zamanki içgüdüsünden bir türlü kopamayan Hitler, bu görüşünü terk etmedi. Ve giderek artan bir şekilde Kursk'taki başarının bütün dengeyi lehine çevirebileceğini ve bütün sorunlarını halledebileceğini sandı. Sorunların, sadece Rusya'daki ağır kış iklimi koşullarından ileri geldiğini sanıyor ve buna inanmak istiyordu. Her zaman yaz ayındaki avantajlarına güvenebiliyordu.

Her ne kadar asıl taarruz, Kursk bölgesine doğru yapılacaksa da Hitler'in yaz programında iki kez ertelenen Leningrad taarruzu da vardı. Çok ilginç olan bu plan ve ana taktiğin 1942 yılında uygulanan taktilerin aynısı olmasıydı. Şimdi iki tümenden oluşan bir paraşüt kolordusu teşkil edilmişti ve bu birlik Leningrad'a yapılacak kara taarruzunun yolunu açma görevini üstlenmişti. Hitler'in şansı azaldıkça cesareti de o oranda artıyordu. Zira,bir yıl önce General Student'in Stalingrad için önerdiği hava indirme harekâtını kabulde tereddüt etmişti. Fakat, Tunus cephesinin çökmesinden sonra bu hava indirme birliği Sardinya'da gerçekleşebilecek muhtemel bir Müttefik çıkarması için Fransa'nın güneyine sevk edilmişti.Daha sonra Kursk taarruzunda uğranılan yenilgi, Leningrad taarruzunun tamamen terk edilmesine yol açmıştı.

Kursk planı konusunda generaller fikir ayrılığı içindeydiler. Doğuda bir zaferi mümkün görmeyen generallerin sayısı giderek artmaktaydı. Ve bu generallerin arasına bu yıl, taarruz yanlısı olan Kleist da katılmıştı. Fakat Kleist, bu taarruzla, doğrudan ilgili değildi. Kış muharebeleri için yapılan yeniden tertiplenme esnasında Manstein, güney cephedeki asıl birliklerin sorumluluğuna getirilmişti. Yılın başında 1'inci Panzer Ordusu, Manstein'in ordu grubunun kadrosuna dahil edilmişti. Kleist'ta ise sadece Kırım ve Kuban'ın köprübaşının sorumluluğu kalmıştı. Kursk bölgesine yapılacak taarruz, Manstein'in sol kanadı tarafından, cephenin güney kanadına karşı

yapılacaktı ve Kluge'nin Merkez Ordu Grubu ise sağ kanattan Kursk'un kuzey cephesine taarruz edecekti. İki komutan, daha önceden yaptıkları konuşmalarda başarıdan çok emin olduklarını ifade etmişlerdi.

Her ne kadar generallerin birçoğu, Rundstedt'in bir yıl öncesinden desteklediği gibi çok uzun bir geri çekilmeyi desteklemiş olsalar bile, Hitler böyle bir adımı yasaklamıştı. Kış aylarının sonunda, Alman ordusunun bulunmuş olduğu hat iyi bir savunma mevzisi olarak seçilmediğinden, generaller "en iyi savunma, taarruz"dur ilkesine göre hareket etme eğilimindeydiler. Taarruz etmekle, Almanlar, bulundukları durumun dezavantajlarını ortadan kaldırmış olacaklar ve Rusların taarruz etmek için yaptıkları hazırlıkları altüst etmiş olacaklardı. Böylece, yapılacak taarruzun başarısız olması neticesinde, meydana gelebilecekler hiç hesaba katılmadan bütün hazırlıklar buna göre planlandı. Ayrıca bu taarruzun sonunda müteakip bir savunma için ihtiyat birliği tedarik etmek mümkün olmayabileceğinden büyük bir tehlike söz konusuydu.

Alman ordularının eski güçlerini kaybetmesi yürütülen gizlilik politikasıyla dışarı sızdırılmazken aynı zamanda birliklerin suni olarak sayıları arttırılıyordu. Oysa kadrolarındaki gerçek asker miktarı olması gereken miktarın çok altındaydı. Tümen sayısı eski mevcutlara o denli yakındı ki, buradan gerçek gücü çıkartmak pek mümkün olmuyordu. Almanlar, 1943 yılının bahar aylarında asker ve silah oranı yönünden, kadrolarının yarısının biraz üzerindeydiler. Fakat, tümenlerinin birçoğu kadrolarının yarı seviyesinin de çok altındaydılar. Kalan az sayıdaki diğer tümenler ise kadro seviyelerine yaklaşabiliyordu. Komutanlar o denli gizlilik içerisinde görev yapmak zorunda bırakılıyorlardı ki, birkaçının dışında genel durum hakkında bilgi sahibi olan yoktu ve kendilerine durumu soruşturmamanın daha sağlıklı olacağı bildiriliyor ve ihsas ettiriliyordu.

Hitler, kendisine ulaşan rakamlardan neredeyse büyülenmişti. Çünkü, Hitler için, rakamlar her şey demekti, güç demekti. Her ne kadar 1940 yılında kazandığı zaferlerin temelinde, bu standart tümenlerin sayısı yerine kadrolarda yer alan mekanize birliklerin varlığı ve sayısı rol oynadıysa da, madem ki tümenlerin sayısı askeri gücün ölçüsüydü, Hitler, en fazla sayıda tümene sahip olmalıydı. Hitler, Rusya'yı işgal etmeden evvel, kadrosundaki asker sayısını az tutan buna mukabil tümen miktarını yüksek gösteren bir politikada ısrar etmişti. Ve bu politikanın doğal sonucu olarak asker sayısı azaldıkça tümenlerin sayısı nispi olarak artmıştı. Birliklerin kadrolarını bu şekilde teşkil etmek nihayetinde ekonomiye ağır bir yük olarak yansımaya başlamıştı.

Tümen sayılarının yapay olarak artırılması 1943 yılı içerisinde giderek artmış ve bunun olumsuz sonuçlarından birisi de, Alman silahlarındaki ge-

lişmenin sağladığı avantajları geçersiz kılması olmuştu. Bu özellikle Tiger ve Panter tanklarında görülmüştür. Tümenler ağır kayıplara uğradıklarında bunlardan en çok etkilenen zırhlı birlikler olmaktaydı. Muharip birlikler hep cephenin ön saflarındaydılar. Bir zırhlı tümende en büyük kayıp, tank ve tank mürettebatında olurken, en düşük kayıp oranı piyade ve lojistik birliklerde olmaktaydı. Böylece, tümenlerde, muharip unsurları, özellikle zırhlı birlikleri kadro seviyesinin altında bulundurmak muharip birlik stratejisi açısından hiç de akılcı ve ekonomik olmuyordu. Gerçek kadrolarına göre tertiplenmeyen birliklerin kayıpları hemen giderilmediğinde, amaçladıkları hedefe ulaşamıyorlardı. Çünkü güçleri, taktik açıdan kendilerine gösterilen hedefi ele geçirmekten çok uzak kalıyordu.

Alman Ordusu'nun bu eksiklikleri şu anda daha da önem kazanmaktaydı. Çünkü 1942 yılına oranla Rus Ordusu şimdi hem nitelik hem de sayı yönünden çok daha iyi durumdaydı. Başarılarının artmasının nedenlerinden birisi Urallar'daki fabrikaların üretimlerini arttırması ve Batılı Müttefiklerin gönderdiği malzeme yardımıydı. En azından tankları diğer ordulardan aşağı değildi. Aynı zamanda Alman subaylarının birçoğu bu tankları daha bile gelişmiş buluyordu. Her ne kadar telsiz gibi tamamlayıcı teçhizat eksikliği çok hissediliyorsa da, teçhizat, silah ve dayanıklılık açısından üstün bir seviyeye ulaştılar. Rus topçusu nitelik olarak çok üstün durumdaydı ve ayrıca büyük bir gelişme kaydetmişti.Rus topçusunun atış sürati de Alman topçundan üstündü ve aynı zamanda piyadenin kullandığı ağır silahlarda da Almanlarla aynı seviyeye gelmişlerdi.

Rusların asıl zaafı, tekerlekli araç eksikliğiydi. Bu hayati önem arz eden konuda ihtiyaç duydukları eksiklik Amerikan tekerlekli araçlarıyla artan bir şekilde karşılanıyordu. Ruslar için, tekerlekli araçlar kadar hayati önemi olan diğer bir ihtiyaç da, Amerikalıların bol miktarda gönderdikleri konserve yiyeceklerdi. Zira bunlar, Rusların yiyecek maddelerinde içerisinde bulundukları sorunu çözmede çok yardımcı oluyorlardı. Rusların sahip olduğu gücün inanılmaz büyüklüğü ve ulaşım şebekesinin yetersizliği hareket kabiliyetini sınırlayan en büyük unsurdu. Şayet Rus birlikleri herhangi bir Batı Ordusu'ndan, daha zor koşullarda savaşmaya alışkın olmasaydı, bu sorun çok daha kötü bir boyutta kendini gösterecekti. Her ne kadar Kızıl Ordu, Almanlarla asla eşit bir seyyar hareket kabiliyetine ulaşamamışsa da, elindeki teknik olanaklara oranla hareket kabiliyeti daha yüksek bir durumdaydı çünkü, daha ilkel koşullarda muharebe etme yeteneği ve alışkanlığı vardı. İlkelliği hem avantajı hem de dezavantajıydı. Başkalarının açlıktan ölebileceği durumlarda, Rus askerleri hayatlarını idame ettirebiliyorlardı. Böylece, Kızıl Ordu'nun öncü birlikleri şimdi daha etkili sonuç alabilecek bir güce erişmişlerdi. Bu güce erişme nedenleri, daha yeterli kaynaklara sa-

hip olması, bu sayede çok kalabalık olan ordularını lojistik açıdan destekleyebilmeleriydi.

Kızıl Ordu'nun taktik kabiliyeti de artmıştı. Oysa 1942 yılında, 1941 yılında kaybettiği en iyi eğitimli birliklerinin eksikliği nedeniyle bir bozulma içerisindeydi. Artan muharebe tecrübesi, bu eksikliğini 1943 yılına kadar gidermiş ve 1943 yılına kadar yeni birliklere verilen temel eğitim, eski birliklere savaş öncesi verilen eğitime oranla daha başarılı olmuş ve muharebe gücü yüksek birlikler ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu değişme ve gelişme ordunun en üst kademelerinde de başlamıştı. Üst kademelerin çok hızlı bir biçimde tasfiye edilmeleri sonucunda, çoğu kırk yaşın altında genç ve dinamik generaller birliklerin sevk ve idaresini devralmaya başlamıştı. Ve bu generaller seleflerinden daha profesyonel ve daha az politik tavırlıydılar. Rus komuta kademesinin şu andaki yaş ortalaması Almanlardan yirmi yaş daha küçüktü ve yaş ortalamasının küçülmesi hem yeterliliği, hem canlılığı hem de, hareket kabiliyetini arttırmıştı. Yeni komuta kademesinin ve artan muharebe tecrübesinin etkileri birliklerin kabiliyetlerine yansıdığı gibi müşterek planlı çalışmayı da mümkün kılmıştı.

Şayet Rus generalleri, çok sert direniş gördükleri yerlerde başarısızlık korkusuyla taarruzlarına devamda ısrar etmemiş olsalardı ya da çok arzulu ve istekli oldukları için taaruzlarına her koşulda devam etmeyip taktik gerekliliği ön plana almış olsalardı bu gelişme çok daha hızlı ve etkili olmuş olacaktı.Rus generalleri başarısızlığı kabul etmekten ziyade aşamayacakları engellere saldırmışlar ve sonucunda giderek artan bir bedel ödemişlerdir.Böylesine beyhude taarruzlar ordularda yaygın bir eğilimdir. Çünkü askeri disiplin ile ast-üst ilişkisi bu sonucu doğurmaktadır. Fakat, bu özellik, Rus gelenekleri ve Rus kaynakları ve Rusya'nın koşulları göz önüne alındığında, Kızıl Ordu'da daha da belirgin hale gelmişti. İnsanları acımasızca feda etmek, üst kademedeki komutanın gazabına uğramaktan daha kolaydı.

Genel olarak, arazinin olağanüstü geniş olması bu eksiklikleri dengeliyordu. Genellikle manevra için yeterli alan vardı ve Rus Yüksek Komutanlığı, düşmanın çok geniş olan cephesinde zaafiyet taşıyan ve taarruzları için elverişli noktaları seçmede ustalaşmıştı.Genel olarak Kızıl Ordu şu anda asker sayısı bakımından üstün olduğundan Rus Yüksek Komutanlığı taarruz edeceği bölgelerde, 1'e karşı 4 oranında üstün olmanın avantajından istifade ediyordu.Bu avantajı sonucunda taarruz ettiği cephe yarılınca elde edilen gedikten gerekli manevra alanı için yararlanılıyor ve bu gedik çok kısa zamanda genişletiliyordu. Rusların giriştiği ve netice alamadığı cephe taarruzları, Almanların daha iyi savunma mevzileri tesis ettiği kuzey cephede yer alıyordu. Güneyde ise, Ruslar en iyi komutan ve birliklere sahipti ve arazinin genişliği bu başarılarını genişletmelerine yardımcı oluyordu.

Yine de Almanlar, Rusların karşısında henüz daha çok güçlüydü ve bu aşikârdı. Ruslar hâlâ Almanların teknik üstünlüğünü yakalayıp, onları geçmekte zorlanıyorlardı. 1943 baharı yaşanırken, bu avantajın farkında olmak her iki tarafın değerlendirmelerinde de rol oynamıştı. Bu üstünlük Hitler'i, hatta askeri danışmanlarını bile, şayet geçmişin hatalarının tekrarlanmaması halinde, gidişatın lehlerine döneceği yönünde umut beslemelerine neden olabiliyordu. Ruslar ise müteakip yazı görmeden, bu kış elde ettikleri başarılardan emin olamıyorlardı.

Konunun belirsizliğinin böyle sürmesi belki tekrar muharebeye girmeden önce gerçekleştirilen diplomasinin yol açtığı bir durum olmuş olabilirdi. Haziran ayında Molotov, Ribbentrop ile o zaman Alman sınırları içerisinde olan Kirovograd'da savaşı sona erdirmenin koşulları üzerine görüşmüştü.Görüşmeye teknik danışman olarak katılan Alman subaylarına göre Ribbentrop, barışın koşulu olarak Rusya'nın sınırının Dinyeper Nehri olması gerektiğini önerirken, Molotov ise ilk sınırlarına dönmekten başka bir şey düşünemeyeceğini söylemişti. Görüşmeler, böylesine bir görüş ayrılığı nedeniyle ve bu buluşmanın Batı'ya sızdığı haberi geldikten sonra kesilmişti. Ve konunun çözümü, muharebeye bırakılmıştı.

Yazın başlayan muharebeler, son iki yılın muharebelerinden daha geç başlamıştı. Kış muharebelerine ara verileli üç ay olmuştu. Bu gecikmenin nedenleri arasında en azından kısmen, Almanların müteakip taarruz için yaptıkları hazırlıklarında hem araç, gereç ve silahların yenilenmesi ve onarılmasında hem de birliklerinin kadrolarını tamamlanmasında karşılaştıkları zorluklar yer aldığı kadar aynı zamanda Almanların, bu kez Rusların taarruzda öncülüğü ele geçirmelerini ve çıkmaza girmelerini istemeleri de yer alıyordu.Böylelikle kendilerine de karşı taarruz fırsatı çıkmasını umuyorlardı.Ancak bu arzu ve umutları hüsranla bitti. Ama bu kez neden sadece Hitler'in sabırsızlığı değildi, Ruslar da, Almanları aynı olta ile avlamak istiyorlardı.

Alman liderlerin geçmişteki görüşlerine göre şayet birlikleri altı hafta önce hazır olabilseydi, taarruzlarında büyük bir başarıya kavuşmuş olacaklardı. Almanların kıskaç harekâtı, Rusların mayınlı bölgelerinde çıkmaza saplandığında ve yine Rusların asıl birliklerini çoktan geriye çektiklerini anladıklarında muharebeye ara verilen süre içerisinde Rusların büyük hazırlık yaptıklarını ve böylece de çok iyi şekilde mevzilendiklerini kabul etmiş ve bundan çok korkmuşlardı. Bu görüş, Kursk'un bir hedef olarak değerlendirilmesini gözden kaçırmıştı. Almanlara komşu olan Oryol'ın Ruslara bir kıskaç harekâtı fırsatı verdiği gibi Kursk ta Almanlara aynı fırsatı veriyordu. Böylece, her iki tarafın da seçeceği hareket tarzının ve bölgesinin tahmininde pek kuşku yoktu. Şimdi ise asıl sorun kimin önce taarruz edeceğiydi.

Bu konu, Rus cephesinde de tartışılıyordu. Rusların önce taarruz etmesini isteyenler, geçen iki yılda Almanların taarruzlarında, savunmalarının pek varlık gösteremediğini ileri sürenlerdi. Ve ayrıca, Stalingrad'dan bu yana gerçekleştirilen birçok taarruzda da başarılı olmaları komutanlarına bu yaz ayında, taarruzu kendilerinin başlatması yönünde cesaret veriyordu. Öte yandan ise, Timoşenko'nun 1942 yılının Mayıs ayında Harkov'a karşı giriştiği taarruzun başarısızlıkla sonuçlanması ve Haziran ayındaki Kursk'ta karşılaşılan felaket te tartışmada gündeme getiriliyordu.

Mayıs ayı sonunda Rus Genelkurmayı ile ilk toplantısını yapan İngiliz Askeri Görev Komitesi yeni başkanı olan Korgeneral Martel, dengenin taarruz lehine doğru kaydığı izlenimini elde etmişti. Martel, Almanların yenilenen panzer birliklerinin görevlerinin henüz tahsis edilmediği şu anda Rusların girişeceği taarruzun Almanların başını epeyce ağrıtacağını çok açık bir şekilde söylemişti.

Birkaç gün sonra, Ruslar İngiliz Görev Komitesi Başkanı Martel'den, İngilizlerin, Kuzey Afrika'daki muharebelerde nasıl bir taktik izlediklerini sordular. Martel, Ruslara, el-Alameyn'deki başarılarının büyük ölçüde, Almanların taarruz etmesine olanak sağlamaları ya da her halûkârda taarruzlarda Alman zırhlı birliklerini doğrudan savunmalarıyla karşı karşıya getirmeleri sayesinde olduğunu açıklamıştı. Almanlar çatışmaya girip

Tarihin kaydettiği en büyük tank muharebesinin cereyan ettiği Kursk'ta Alman tankları.

durdurulduktan sonra, İngilizlerin, karşı taarruza geçtikleri belirtmiştir. Martel, müteakip toplantıda, Rus Genelkurmayı'nın bu planı benimseyebileceği izlenimini elde etmişti. Martel, bunun üzerine fırsatı değerlendirerek, Rusların etkilenebileceği diğer bir örneğe geçmişti. Martel, Ruslara, taarruzda düşman tanklarının kanatlardan yarma yapmasını önleyerek, kanatlardan ziyade cepheden taarruza yöneltilmesinin tercih edilmesi gerektiğini söylemiştir.

Kursk'un iki kanadına Almanların giriştikleri taarruz 5 Temmuz şafakla birlikte başladı. Kursk'un cephesi yaklaşık yüz elli kilometre genişliğinde, güney tarafı yetmiş beş kilometre derinliğinde ve kuzey tarafı ise 225 kilometre genişliğindeydi. Kursk'un kuzey tarafı, Almanların Oryal bölgesinin karşısında olduğu için iki bölge burada çakışıyordu. Kursk'un asıl uzantısı Rokossovsky'nin birlikleri tarafından tutulurken, Vatutin'in sağ kanadı da güneydeki köşeyi tutuyordu.

Manstein'ın güney ve Kluge'ın kuzey kıskacı teşkil eden birlikleri güç yönünden hemen hemen eşittiler. Fakat Manstein'ın zırhlı birlikleri daha fazlaydı. Toplam olarak, bu taarruz için on sekiz adet panzer ve Panzergrenadier Tümeni görevlendirilmişti. Bu birlikler Rusya'da bulunan bütün Alman kuvvetlerinin yaklaşık yarısını, Alman zırhlı birliklerinin de tümünü oluşturmaktaydı. Hitler, büyük kumar oynuyordu.

Almanların güney kıskaç harekâtı ilk birkaç günde, Rus cephesini bazı noktalarda otuz kilometre kadar yarıp girebildi, ama bu çok hızlı bir yarma harekâtı sayılamazdı. Almanlar cephenin derinliklerde karşılaştıkları mayın döşeli bölgeleri aşamadıklarından durmak zorunda kaldılar ve nihayet Rusların birliklerinin büyük bir kısmını daha gerilere doğru çektiklerini anladılar. Neticede son derece az esir ele geçirebilmişlerdi. Bundan başka, kama şeklinde geliştirdikleri ilerleme, karşılaştıkları inatçı ve güçlü savunma karşısında engellemeye uğramıştı. Kluge'nin kuzeydeki kıskaç harekâtı ise daha sınırlı bir yarma sağlayabilmişti ve Rusların asıl savunma hatlarında gedik açmayı başaramamıştı. Bir haftalık muharebelerden sonra, panzer tümenlerinin güçleri azalmıştı. Kanatlarında meydana gelebilecek tehditlerden dolayı paniğe kapılan Kluge, panzer tümenlerini çekmeye başlamıştı.

12 Temmuz'da, bu kez Ruslar aynı anda, Oryol bölgesine ve kuzey kanadına doğru taarruza geçtiler. Kuzeydeki harekât üç günde Oryol'ın arkasına doğru elli kilometre ilerledi, bu arada diğer harekât ise kentin yirmi kilometre yakınlarına kadar gelmişti. Fakat, Kluge'nin taarruzdan çektiği panzer tümenlerinden dördü Rusların kuzeyde, Oryol'dan, Bryansk'a giden demiryolunun her iki yanını ele geçirmelerini tam zamanında önledi. Bu taarruz giderek zorlanmaya başladı ve Alman birliklerinin geriden taciz edilmesine ihtiyaç duyar hale geldi. Bu bedeli ağır bir çabaydı, ama Rokos-

sovsky'nin birliklerini, Kursk'tan Oryol'ın güney kanadına taarruzla görevlendirmesiyle halledilebildi. Ve nihayet Almanlar 5 Ağustos'ta, Oryol'dan atılmıştı. Oryol sadece 1941 yılından bu yana Almanların en güçlü kalelerinden biri olmakla kalmamış, aynı zamanda Moskova için her zaman muhtemel bir tehdidi oluşturmuştu. Oryol'ın stratejik mevkii, o bölgeyi bir sembol haline getirmişti. Ve Oryol'ın tahliyesi Almanların kendine olan güvenlerini sarsarken, diğer yanda da Rusları yüreklendiriyordu.

Bu arada, Vatutin'in birlikleri Almanların geri çekilmesini, Kursk'un güney tarafından açılan gedikten başlangıç hattına kadar takip etmişlerdi. 4 Ağustos'ta, Vatutin bu zayıf hatta taarruzunu başlattı ve ertesi gün Belgorod düştü. Düşmanın yorgunluğundan yararlanan Vatutin ertesi hafta yüz yirmi kilometre daha yol katederek Harkov'un arkasına geldi. Bu ilerleme, Almanların tüm güney cephesini altüst etme tehlikesi ihtimalini ortaya çıkardı. On gün sonra Vatutin'in solundaki Koniev'in birlikleri Harkov'un güneydoğusundaki Donets'i geçtiler ve kenti tümüyle tehdit etmeye başladılar. Koniev, Harkov'u tehdit edebilmek için büyük bir cesaretle Liubotin bataklığını yaklaşma istikameti olarak seçmiş ve buradan da Donets Nehri'ni geçmişti.

Şayet, bu iki taarruzdan biri Poltava kavşağına ulaşmış olsaydı, sadece Harkov garnizonunu kuşatmakla kalmayacak aynı zamanda, Donets Nehri boyunca, Alman birliklerinin sağ kanadını oluşturan kuvvetlerinde de büyük bir panik yaratmış olacaktı. Bu sırada, 3'üncü Panzer Kolordusu ayakta kalabilen, dikkate değer tek ihtiyattı. Üç SS Panzer tümeniyle bu 3'üncü Panzer Kolordusu tehlikeyi daha büyümeden önlemek için Taganrop yakınlarındaki Mius Nehri'ne sevk edildi. Amaçları tehlikeyi Poltava civarında önlemekti. Bu harekât tarzı, Harkov'da bulunan Alman birliklerinin çok büyük bir bölümünün, 23 Ağustos'ta şehir düşmeden önce emniyet içerisinde geri çekilmesini sağladı. Diğer yerlerde bulunan ve kadroları hissedilir derecede eksilmiş olan panzer tümenleri, bu koşullarına karşın, ilerleyen Rus birliklerini hâlâ engelleyebilecek ve geciktirecek kabiliyete sahiptiler. Bu kriz şimdilik atlatılmıştı. Rusların ilerlemeleri yavaşlamıştı. Taarruzlarını takip eden altı hafta içerisinde Ruslar 25.000 esir aldılar. Böylesine büyük ve çok geniş bir alanı kapsayan taarruz sonucunda, alman esir sayısı, Alman savunmasının bu taarruzdan sadece sınırlı ve bölgesel bir şekilde etkilendiğini gösteriyordu.

Ağustos ayının ikinci yarısında, Rus taarruzu giderek genişlemeye başladı. Popov'un birlikleri Oryol'dan Bryansk'a doğru yavaş yavaş ilerlerken Smolensk'e doğru harekât da, sağ kanattan Eremenko'nun birlikleri tarafından başlatılmıştı. Sol kanatta ise Kiev'in yanından, Dinyeper'e doğru daha derin bir harekât Rokossovsky tarafından başlatılırken, aynı esnada Vatutin

de o bölgeye doğru ilerliyordu. Daha güneyde ise Tolbukhin, Mius Nehri'ni geçmiş ve Taganrog'u tahliye için zorlamaya başlamıştı. Ondan sonra, Eylül ayının başlarında Malinovsky, Donets üzerinden Stalino'ya doğru ilerlemeye başladı ve bu kanatlardan gelişen harekât Almanları, Donets'in güneyinde bulunan birliklerini ivedi olarak çekmesine yol açtı. Bununla beraber, dikkat çeken bir nokta ise geri çekilme güzergâhlarının kanatlarının ve demiryollarının sarılmış olmasına rağmen, Alman birliklerinin birçoğunun emniyet içerisinde bu kuşatmadan kurtulup geri çekilebilmeyi başarabilmiş olmasıydı. Buradaki önemli kavşak noktası olan Lozovaya, Eylül ayının ortalarına kadar teslim olmadı.

Rusların taarruz taktiği ve uygulama tarzları, Foch'un 1918 yılındaki genel taarruzunu daha bir andırır bir hale gelmişti. Rusların bu taarruzları da farklı noktalara, farklı zamanlarda geliştirilen saldırılarla başlıyor ve her bir saldırı karşılaştığı şiddetli direniş karşısında ilk hızını kaybettiğinde duruyor ve müteakip taarruz için gerekli hazırlık başlıyordu. Bütün taarruzların durum muhakemeleri çok sık yapılıyor ve bu değerlendirmelere göre müteakip harekât tarzları belirleniyordu. Çeyrek yüzyıl sonra Ruslar, Foch'un 1918 yılında uyguladığı taktiğin aynısını daha elverişli koşullarda ve daha gelişmiş bir şekliyle icra ediyorlardı.

Bu taktik, hareket kabiliyeti sınırlı fakat genel olarak büyük üstünlüğe sahip ordu için çok doğal bir taktik idi. Ayrıca bu harekât tarzı ulaşım tesislerinin yetersizliğinden dolayı ihtiyatlarını istedikleri bölgeler arasında istedikleri süratle sevk edemeyen ordular için daha da uygun bir taktik idi. Bunun diğer anlamı da her seferinde yeni bir hedefe cepheden taarruzu gerektirmesi ve sonucunda, cephenin derinliklerinde gerçekleştirilecek bir harekâta oranla daha ağır kayıp vermek demekti. Ayrıca çok çabuk kati netice alınması ihtimali zayıf da olsa, sonucunun daha emin olması nedeniyle tercih nedeniydi. Ancak buradaki temel koşul, orduların bu harekâtı idame ettirebilecek malzeme, araç ve silah üstünlüğüne sahip olmasıydı.

Doğal olarak bu taarruzda Rusların kayıpları Almanların kayıplarından daha ağırdı, fakat Almanlar karşılayabileceklerinden daha fazla zayiat vermişlerdi. Almanlar için yıpranma mahvolmak demekti. Ayrıca, Hitler'in, mevzilerin terk edilmesine koyduğu yasak, geri çekilmeyi önlemiş ama yıpranmalarını, güçlerini kaybetmelerini önleyememişti.

Eylül ayında, cephenin zayıflaması, kaynaklarının azalması, Rusların ilerleme hızını arttıran en büyük etken olmuştu. Vatutin, Koniev ve Rokossovsky gibi yetenekli komutanlar, Almanların bu geniş cephelerinde beliren zaafiyetlerden her fırsatta yararlanıyorlardı. Bu başarılarının itici kuvvetlerinde birisi de durmadan artan Amerikan yardımlarıydı. Ay sona ermeden önce, Ruslar sadece Dnyepropetrovsk'un yakınlarındaki Dinyeper'in en do-

ğu kıvrımına ulaşmakla kalmamışlar, Kiev'in ötesindeki Pripyat Nehri'ne kadar uzanmışlardı. Nehir üzerindeki geçişler birçok noktalardan yapılırken bu arada köprübaşları da tesis ediliyordu. Rusların bu nehre ulaşmaları, Almanların kış hattı dedikleri nehrin gerisinde yeniden tertiplenmesini ve savunma hazırlıkları için hayati önem taşıyan koruyucu unsurlarını çok ciddi bir şekilde tehlikeye düşürüyordu. Rusların nehri kolay geçişi, Rus komutanların cesareti ve araziden çok ustaca yararlanmaları sayesinde olmuştu. Poltava'nın güneybatısında, Kremençug çevresinde tesis edilen önemli köprübaşı Koniev'in, sıklet merkezini tek bir hat üzerinde toplamak yerine, yüz kilometre uzunluğunda bir cephede on sekiz noktadan geçişi sağlamasıyla gerçekleştirilmişti. Bu beklenmeyen dağılma bir de sis örtüsü altında icra edilince etkisi daha da fazla oldu. Vatutin de benzer yöntemlerle, Kiev'in kuzeyinde, bilahare birbirleriyle temas sağlayacak bir dizi yer ele geçirdi.

Bununla beraber, buradaki belirleyici temel unsur, Almanların bütün cephelerini örtecek kadar yeterince birlikleri olmaması ve düşmanın yayılmasını önlemek için yegane çaresinin karşı taarruz olmasıydı. Bu gidişat Almanlar için tehlike sinyalleri vermekteydi. Çünkü Almanların ihtiyat birlikleri azalırken, düşmanın gücü de giderek artıyordu.

Kiev'in beş yüz kilometre ilerisinde bulunan Smolensk'i Almanlar 25 Eylül'de terk ettiler ve zaten bir hafta önce de Bryansk'tan atılmışlardı. Almanlar, geçilmez kaleleri olarak nitelendirdikleri ve yukarı Dinyeper Nehri boyunca uzanan Jlobin, Rogaçev, Mogilyov, Orşa ve ayrıca Dvina üzerindeki Vitebsk'i bir bir kaybediyorlardı.

Almanlar daha güneyde Kuban'da tesis ettikleri köprübaşını tahliye etmişler, Kırım yarımadasında bulunan ve Ruslar tarafından tecrit edilme tehlikesi taşıyan Kerç'e çekilmişlerdi. Kleist, birliklerini Azak Denizi ile Zaporojye'de bulunan Dinyeper kıvrımı arasında kalan bölgeye çekme emri almıştı. On beş gün içerisinde alman bu kararda, çok geç kalınmıştı. Artık çok geçti. Kleist'in birlikleri Ekim ayının ortalarında yeni mevzilerine gelmeye başladığında, Ruslar Melitopol'e girmişti ve bütün bölge bir kargaşa içerisindeydi. Ekim ayının ilk yarısında Ruslar, Dinyeper'i ilk geçtiklerinde bu bölge nispeten hareketsizdi. Ve Ruslar bu arada takviye birliklerini gönderiyorlar, malzeme yığınağı yapıyorlar ve kendilerini taşıyacak köprüleri inşa ediyorlardı. Ruslar, köprü inşa konusunda çok uzmandılar. Dinyeper gibi çok büyük bir nehir üzerinde, en ağır yüklerin geçebileceği bir köprü inşası, Rusların en fazla dört gününü alıyordu.

Bir yandan gözler büyük çatışmaların yaşanması beklenen Kiev'e çevrilirken, müteakip cephe Dinyeper kıvrımı ile Kiev arasında açılmıştı. Koniev, Poltava'nın güneybatısında yer alan Kremençug köprübaşından aniden fır-

layarak güneye kama şeklinde ilerlemeye başladı. Başlangıçta, Koniev'in birliklerini karşılayacak Alman birlikleri pek yeterli değildi, fakat Manstein hiç vakit geçirmeden ihtiyatları oraya sevk etti ve Koniev'i yavaşlattı ve böylece bu kıvrım içerisinde tehlikeye maruz kalabilecek Alman birliklerinin geri çekilmesini sağladı. Manstein'ın bu hareket tarzı sonucunda Ruslar, çıkış noktası olarak seçtikleri Krivoy Rog'un yüz kilometre dışında durmak zorunda kalmışlardı.

Fakat, Dinyeper nehrinin kıvrımının güneyindeki çöküş kaçınılmazdı. Çünkü Manstein, Kleist'ın birlikleri kendilerinin mevzilerini devralmadan önce birliklerini sevk etmek zorunda kalmıştı. Melitopol'da elde ettikleri başarıyı genişleten Ruslar, Kasım ayının ilk haftasında aşağı Dinyeper Havzası'ndaki Nogaisk Stepleri'ne ulaşarak Kırım'a girişi kesmiş ve burada bulunan düşman birliklerini tecrit etmişti.

Ekim ayının son yarısında Kiev bölgesinden pek haber gelmiyordu, ama Ruslar şehrin kuzeyinde tesis ettikleri köprübaşını, kanatlardan yapacakları bir taarruz için genişletiyorlardı. Bu taarruz, Kasım ayının ilk haftasında Vatutin tarafından başlatıldı. Vatutin, çok geniş cephe üzerinde bulduğu zayıf noktalardan taarruza geçmiş ve açtığı gediklerden batıya doğru ilerlemeye devam edip ve daha sonra iç kısımlara doğru sarkıp, Kiev'in dışındaki yolları kesmiş ve şehri arkasından ele geçirmişti. Almanlar bir kez daha bu kıskaçtan kurtulmayı başarmışlar, Rusların ellerine sadece 6000 esir bırakmışlardı, fakat bu birlikler Rusların önünü kesmeye muktedir değillerdi, çünkü panzer tümenlerinden birçoğu, Koniev'in Dinyeper kıvrımına yaptığı taarruzda güneye çekilmişlerdi.

Kiev'in ele geçirildiği gün Rus zırhlı birlikleri kentin altmış kilometre güneybatısında bulunan Fastov'a ulaşmışlardı. Bu neredeyse takip hızında bir taarruzdu. Bu hattaki direnişin üstesinden geldikten sonra Ruslar müteakip beş gün içerisinde Jitomir kavşağını ele geçirmek için yüz kilometre katettiler. Bu Jitomir kavşağı Pripyat Bataklık bölgesi dışında kalan yegâne demiryolu kavşağıydı. Ve ondan sonra kuzeye yayılarak 16 Kasım'da, Korosten'i ele geçirdiler. Bu anda Alman direnişi çökme eşiğine gelmişti ve bu çöküş gerçekleşirse, Stalin'in 6 Kasım'da duyurduğu zafer, gerçekleşmiş olacaktı. Zira, Manstein'in hiç ihtiyatı kalmamıştı.

Bu olağanüstü durumda, Manstein, 7'nci Panzer Tümeni'nin cesur ve yetenekli komutanı Manteuffel'e, bulabildiği kuvvetlerle Berdiçev kentine yardım etmesi talimatını verdi. Manteuffel'in zikzak çizen taarruzu çok başarılı olmuştu. 19 Kasım gecesi Rusların kanadını delerek Jitomir'i geceleyin tekrar ele geçirmiş, daha sonra Korosten'e devam etmiştir. Zırhlı birliklerin küçük görev kuvvetleri halinde geniş cephede kullanılması gücünün daha fazla gibi sanılmasında yardımcı olmuştu. Almanlar, Rus kolları arasından

hızla atılarak arkalarına sarkmış karargâh ve muhabere merkezlerine saldırmış ve böylece Rus cephesinde büyük bir karmaşa yaşanmasına neden olmuştur.

Böylece, Manstein yaratılan bu fırsattan yararlanmak için, Kiev'in batısında bulunan Rus birliklerine daha kesin bir karşı taarruzu başlattı. Kendisine bu aşamada batıdan gelen birkaç yeni panzer tümeni yardımcı oldu. Plana göre zırhlı birliklerle kuzeybatıdan ve güneyden Fastov'a kıskaç harekâtı başlatılacaktı. Kuzeybatıdan Fastov'a doğru olan harekât, Manteuffel'in de dahil olduğu Balck'ın panzer kolordusunun üç tümeni tarafından gerçekleştirildi. Fakat Vatutin'in ilerideki birlikleri, Dinyeper üzerine kurulan köprülerden topçu ve tanksavar silahı ve askerle takviye edilirken, aynı zamanda Vatutin'in ihtiyatta tümenleri de vardı. Alman karşı taarruzu başlangıç hamlesi olarak önemli bir sonuç elde edemedi. Kâğıt üzerindeki durum, muharebe sahasından daha da tehlikeli gözüküyordu. Zira, Almanlar sınırlı gücünün eksikliğini kapatacak bir şekilde baskın tesirinden yararlanamamışlardı ve kötü hava koşulları durumu daha da olumsuz hale getirmişti. Aralık ayı başlarında bu karşı taarruza bağlanan umutlar çamura saplanıp, kaybolup gitti. Müteakip duraklama safhasında Vatutin, birliklerini bir araya toplayıp, sonraki harekâta hazırladı.

Bu konudaki en iyi durum muhakemesini, farkında olmayarak Hitler yaptı. Manteuffel'in başarılı saldırısını kutlamak için kendisini Noel'de Angerburg'a yanına çağırdı ve ödül olarak elli tank verdi. Bu Hitler'in düşünebileceği en iyi hediye idi. Ve kaynaklarıyla mukayese edildiğinde büyüklüğü ortaya çıkıyordu. Mevcut en güçlü panzer tümeninin tank sayısı sadece 180 idi ve diğer tümenlerden sadece birkaçı bu miktarın ancak yarısını geçebiliyordu.

Kuzeyde uzanan Alman cephesi de, sonbahar boyunca, Rusların taarruzlarına maruz kalmıştı. Fakat, Rusların buradaki müteaddit taarruzları, Almanların, Smolensk'i tahliye ettikten sonra yukarı Dinyeper Havzası'nda tesis ettikleri cephe hattını yarabilmede başarılı olamamıştı. Rusların buradaki başarısızlıklarının nedenlerinden birisi, modern savunma anlayışının gerektirdiği yeterli manevra alanının olmaması, diğeri de hedeflerinin pek aşikâr olmasıydı. Oysa, güneyde arazi manevraya olanak sağlayacak kadar genişti.

Bu muharebelerde, Alman uçakları kar ve buz nedeniyle gereği gibi rol oynayamadı. Hava kuvvetlerinin tesirli olamayışı, Rusların kara muharebelerinde daha fazla sıkıntı çekmesini önlemiştir.

Taarruzun bütün yükünü Orşa ile Rogaçev arasında yüz elli kilometre uzunluğundaki cepheyi tutan Heinrici'nin eksik kadrolu on tümeninin oluşturduğu 4'üncü Ordu çekmişti. Ruslar Ekim ve Aralık ayları arasında

her biri beş ila altı gün süren beş taarruzda bulunmuştu. Ruslar ilk taarruzlarında yirmi kadar tümen kullanmışlardı. Bu sırada ise Almanlar, hazırladıkları tek kademeli siperlerini henüz işgal etmişlerdi. Ruslar, ikinci taarruzda otuz tümene görev vermişlerdi, fakat bu kez, Almanlar savunma hazırlıklarını tamamlamışlardı. Müteakip taarruzlar yaklaşık otuz altı tümenle icra edilmişti.

Rus taarruzunun sıklet merkezi Moskova-Minsk istikametinden Orşa'ya doğru yöneltilmişti. Cephede asıl yarmayı yapacağı nokta için büyük ikmal avantajı vardı ve ayrıca açacağı gedikten başarıyı genişletme şansı da yüksekti. Fakat, harekâtın hedefinin pek belirgin olması, Almanların kuvvetlerini o noktaya yoğunlaştırmasına fırsat verdi. Almanların buradaki savunma yöntemleri gerçekten incelenmeye değmektedir. Heinrici, bu dar alanı savunmak için 3,5 tümenini kullanırken, 6,5 tümenini de geriye kalan ve uzayıp giden cepheyi örtmekle görevlendirmişti. Böylece, Heinrici, çok hayati olan bir noktayı epeyce büyük oranda bir kuvvetle savunmayı planlamıştı. Topçusu hemen hemen hiç zarar görmemişti ve Heinrici 380 topunu bu hayati bölgeyi savunmakla görevlendirdi. Tek komutanla idare edilen 4'üncü Ordu Karargâhı'ndan, bölgede tehlikede olan herhangi bir noktayı her an kontrol altında tutmak ve atışları istenilen yere yönlendirmek mümkündü. Ordu Komutanı, cephesinde muharebe olmayan, nispeten sakin bölgelerde bulunan tümenlerden, gerektiğinde şiddetli çatışma içerisinde bulunan tümenler için taburlar alıp ilgili yerlere sevk ediyordu. Bu genellikle evvelki günün kayıplarını dengeliyor, aynı zamanda, ilgili tümene, karşı taarruzda kullanabileceği yeni bir birlik takviyesinde bulunuyordu. Birliklerin birbirinden alınarak yapılan karmanın yaratabileceği sakıncalar ise, tümenler içerisinde sırayla yapılarak bir ölçüde giderilmeye çalışılıyordu.

Bu şekilde muharebe eden Almanlar, kendilerinden altı kat daha güçlü düşmana karşı inanılmaz bir başarı elde etmişlerdi. Bu, savaşın nasıl uzayabileceğinin ve de savunma taktiğinin stratejiyle denk düştüğünde Rusların nasıl yorulabileceğinin bir göstergesiydi. Fakat bu ihtimal, Hitler'in kendisinden izin alınmadan asla geri çekilmeme talimatında ısrar etmesi üzerine ortadan kalktı. Kişisel kararlarını uygulayan komutanlar, yüce divan ile tehdit edilmekteydiler. Hitler'in baskısı o denli yüksekti ki, ast birlik komutanları felce uğramış durumdaydılar, neredeyse tabur komutanları izinsiz bir adım bile atamıyorlardı. Alman Yüksek Komutanlığı, papağan gibi bıkmadan "Kimse bulunduğu yeri savaşmadan terk etmeyecektir" sözünü tekrarlıyordu.

Bu katı ilke, Alman Ordusu'nun, Rusya'daki ilk kışı atlatmasını sağladı, fakat uzun dönemde Almanlar, Rus kışının korkusunun üstesinden gelmişlerdi. Ama bu seferde, örtmek zorunda kaldıkları cepheyi besleyecek kadar

askerleri yoktu. Bu ilke, muharebe meydanında komutandan karar verebilme yetkisini ve inisyatifini aldığından, komutanlar zamanında geri çekilip, yeniden tertiplenme ve teşkilatlanma imkânlarından yararlanamadılar.

Bu katı ilkelerin uygulanmasıyla 1943 yılında güney cephesinde bilinen felaket yaşanmıştır. Bu sonuç, 1944 yılında kuzeyde de yaşanacaktı. Bu bölgeler, önceleri Alman savunmasının asla geçilmez olduğu yerlerdi.

YİRMİ DOKUZUNCU KISIM

Japonlar Pasifik'te Gerilemeye Başlıyor

Pasifik'teki savaşın ilk safhasında Japonlar, Okyanus'un bütün batı ve güneybatısını, burada bulunan bütün adaları ve bunlarla birlikte güneydoğu Asya'ya komşu olan ülkelerin adalarını da işgal etmişti. Savaşın ikinci safhasında ise Japonlar, Amerikalıların ve İngilizlerin Hawaii Adaları'nda ve Avustralya'da bulunan üslerinin kontrolünü ele geçirme, Midway ve Guadalcanal muharebeleriyle de Solomon Adaları'nı ele geçirerek Avustralya yaklaşma istikametini kontrol altına alma girişimlerinde bulunmuşlardı.

Üçüncü safhada ise Japonlar artık savunmaya geçmişlerdi. Güneybatı Pasifik'teki komutanlara üstlerinden gelen emirde, Solomon Adaları'nda ve Yeni Gine'de işgal edilen bütün bölgelerin elde tutulması emri gönderilmişti. Japonlar sadece Burma'da, Batılı Müttefiklere karşı taarruzlarını devam ettiriyorlardı ve bunlarda esasen, İngilizlerin Hindistan'a karşı gerçekleştirdiği karşı taarruzu önlemeye yönelik savunma esaslı harekâtlardı. Japonların asıl istedikleri sonucu elde edebileceği harekâtlar; Midway'de kaybettikleri dört uçak gemisi, Guadalcanal'da kaybettikleri iki ana muharebe gemisi ve birçok küçük gemi ve bunlarla birlikte her iki çok önemli muharebede kaybedilen yüzlerce uçak nedeniyle olanaksız hale gelmişti. Batılı Müttefikler üstünlüğü ele geçirmişlerdi. Şimdi asıl soru, Batılı Müttefiklerin bu üstünlüğü kullanıp kullanmayacağı ve de nasıl kullanacağıydı.

Japonlar hazırladıkları taarruz planlarında ve harekâtlarında büyük ölçüde jeopolitik avantajlarından yararlanmışlardı. Japonlar planlarını bu üstünlüğün sağladığı yararları gözeterek yapmışlar ve bu üstünlükten hem taarruz da hem de savunmada yararlanmışlardı. Çok çabuk elde ettikleri işgaller sayesinde, Müttefiklerin girişeceği herhangi bir saldırıya karşı ülke-

lerini ortaya alan güçlü bir güvenlik çemberi meydana getirmişlerdi.

Haritaya ilk bakışta birçok seçenek varmış gibi gözükmektedir, ancak yakından incelendiğinde bu seçeneklerin ancak birkaç tane olduğu görülebilmektedir. Bu seçenekler yukarıdan aşağıya doğru incelendiğinde Kuzey Pasifik güzergâhı; hem üslerinin yetersizliği hem de bu yaklaşma istikametindeki fırtınaların sıklığı ve de sislerin yoğunluğu nedeniyle değerlendirme dışında kalmaktadır. Sovyetler'in Uzak Doğu'dan yapabileceği muhtemel karşı taarruz, Stalin'in batıda Almanlarla yaptığı zorlu muharebeler nedeniyle isteksizlik göstermesi neticesinde gündemde yer alamıyordu. Çin'den, Müttefiklerce düşünülen harekât ise, mevcut koşullardaki ikmal zorluğundan ve de Çinlilerin kapasitesine olan güvensizlikten dolayı geçerliliğini yitiriyordu. Burma'dan geçerek yapılması düşünülen ve daha uzak bir güzergâh olan seçenek ise İngilizlerin çok gerilere, Hindistan sınırına püskürtülmeleri ve yetersiz kaynaklar nedeniyle imkansız hale geliyordu.

Böylece ortaya, etkili bir karşı taarruz harekâtının ancak Amerikalılarla ve onlara uygun olan bir güzergâhın seçilerek yapılabileceği kesinlik kazanıyordu. Bu konuda ise iki ana seçenek vardı. Birisi, Yeni Gine'den Filipinler'e uzanan güneybatı Pasifik güzergâhı, diğeri ise merkezi Pasifik'ten geçen güzergâh idi. Güneybatı Pasifik bölgesinin komutanı olan General Douglas MacArthur, doğal olarak güneybatı Pasifik yolunu destekliyor ve öneriyordu. MacArthur'a göre, Japonları güneyde kazandıkları topraklar üzerinde, savaşın idamesi için zorunlu olan hammaddelerinden mahrum etmenin en kısa ve etkin yöntemi harekât için bu güzergâhın seçilmesi ola-

12-25 Mayıs 1943 tarihlerinde Washington'da yapılan Trident Konferansı.

caktı. MacArthur'un görüşüne göre, merkezi Pasifik güzergâhı, Japonların işgal ettiği ve çok kısa zamanda hava ve deniz üsleri inşa ettiği adalar kümesinden taarruzlara maruz kalabilecekti. Bundan başka, Avustralyalıların tedirginlikleri, böylesine uzak bir bölgede girişilecek bir karşı taarruzla yatıştırılamayacaktı.

Bununla beraber, Amerikalı denizci komutanlar harekâtın merkezi Pasifik'te gerçekleştirilmesini istiyorlardı. Onlara göre bu güzergâh, büyük ve giderek artan sayıdaki süratli uçak gemilerini Yeni Gine gibi kalabalık denizlerde daha etkili olarak kullanabilme ve adalar gruplarını kontrol altına alarak tecrit etme gibi yeni kavramları daha iyi uygulama olanaklarını verecekti. Ayrıca, bu güzergâhta yapılacak harekât yeni uygulanacak olan denizde ikmal sisteminin denenmesi fırsatını sağlayacaktı. Böylelikle, ikmal için uçak gemileri belirli aralıklarla limanlara gönderilmeyecekti. Ayrıca, güneydeki güzergâhtan yapılacak karşı taarruz, izlenecek yol ve hedef olarak daha belirgin ve aşikâr olduğundan, karşılaşacağı direniş daha çetin ve sürekli olabilecekti. Bir de, özel de olsa, daha güçlü bir neden amirallerin ellerindeki uçak gemilerinin birçoğunun sevk ve idaresini MacArthur'a kaptırmak istememeleriydi.

Sonunda, 1943 yılının Mayıs ayında Washington'da yapılan "Trident Konferansı"nda, her iki güzergâhtan ilerleyen ikili bir karşı taarruz planının yapılması kararlaştırıldı. Amaç, Japonları belirsizlik içine iterek, kuvvetlerini dağınık tutmalarını sağlamak ve bunu gerçekleştirirken de, Japonların ellerindeki gemilerini bir yerden bir yere kolaylıkla sevk etmelerini önlemekti. Seçilen her iki harekât güzergâhı da nihayetinde Filipin açıklarında birleşiyordu. Bu karar, dolaylı yaklaşma stratejisinde hayati önem arz eden alternatif hedefleri tehdit altında bulundurma amacını yerine getiriyordu. Fakat önerileri uzlaştıran bu karar, bu konuda tarihteki olaylardan hiç ders almamıştı. Bu ikilem yaratabilecek, hedefe iki yoldan ulaşmak stratejisi hiç te ekonomik bir harekât tarzı değildi. Oysa bunun yerine, alternatif hedefleri tehdit edebilen, ama seçilen tek bir güzergâhtan yürütülecek karşı taarruz, hem düşmanı alternatif hedefleri korumaya itecek hem de kendisi tek güzergâhı kullanan bir harekat tarzı olabilecekti.

İkili güzergâhtan sürdürülmesi planlanan karşı taarruz kaçınılmaz olarak daha büyük olacaktı. Bu nedenle birlikler, gemiler, çıkarma gemileri, deniz üsleri ve havaalanları açısından daha uzun ve zorlu bir hazırlık dönem gerektirdi. Bu uzun süren hazırlık döneminin, Japonlara kendi savunma hazırlıklarını yapabilmesi için yeterli zamanı tanıması aynı zamanda, Amerikalıların çıkarma harekâtını daha zorlu hale gelmesi anlamını taşıyordu.

Bu uzun duraklama döneminde, icra edilen tek harekât, Amerikalıların Kuzey Pasifik'teki Aleut Adaları'nı geri alması teşebbüsüydü. Stratejik olarak bu harekâtın, muharebenin seyri üzerinde hiçbir etkisi yoktu. Nedeni ise, çok uzak olmasıydı. Tali bir önem taşıyordu. Tek değeri, psikolojikti. Geçen Haziran ayında, küçük bir Japon birliğinin, Alaska'nın güvenliğini tehdit eden Kiska ve Attu Adaları'nı ele geçirmesi nedeniyle tedirgin olan Amerikan kamuoyunun rahatlamasıydı. Fakat rahatlamanın bedeli, hâlâ sınırlı olan Amerikan kaynaklarının hiç de ekonomik olarak kullanılmaması olmuştu.

Bu iki adanın ele geçirilmesine ilk tepki, Ağustos ayının başlarında Kiska'nın denizden bombardımana tabi tutulmasıydı. Daha sonra aynı ayın sonlarına doğru, Amerikan birlikleri Kiska'nın 300 kilometre doğusunda bulunan Adak Adası'na ayak bastılar ve Kiska Adası'nı ele geçirmek için burada havaalanı inşa ettiler. 1943 yılının Ocak ayında Kiska Adası'nın yüz yirmi beş kilometre doğusunda bulunan Amçitka Adası'nı da aynı amaçla tekrar işgal etmeye kalkışmışlardı. Fakat, o zaman, orada bulunan Amerikalı komutanlar, Aleut Adalar zincirinin en batısında bulunan Attu Adası'nın, Kiska'dan daha zayıf savunulmakta olduğunu fark etmişlerdi. Mart ayının sonlarına doğru, Amerikalıların deniz abluka birlikleri, 3 nakliye gemisine refakat eden nispeten daha güçlü Japon birlikleriyle karşılaştılar. Uzun menzilli üç saatlik çatışmadan sonra, Japonlar çekildi. İki taraftan batan gemi olmadı, fakat takviye amacıyla gelen Japon nakliye gemileri geri döndürüldü.

11 Mayıs'ta, Amerikalılar yoğun bir sis altında, üç ana muharebe gemisinin sağladığı bombardıman desteğiyle Attu Adası'na bir tümen çıkardılar. Amerikalılar Japonlara karşı 1'e karşı 4 üstün durumdaydılar ve adaya çıkan tümen garnizonda bulunan 2500 Japon askerini on beş günlük zorlu muharebelerden sonra yavaş yavaş dağlara doğru çekilmeye zorladı. Daha sonra Japonlar düzenledikleri intihar saldırılarıyla, kaybettikleri mevzileri Amerikalılardan geri aldılar. Amerikalılar, şimdi ise Kiska Adası'na yükleniyorlardı. Hava ve denizden gelen şiddetli bombardımanlar sonucunda tecrit edilen bu adada bulunan yaklaşık 5500 Japon askeri, 15 Temmuz gecesi yoğun sis altında, adayı tahliye etti. Amerikalılar adayı iki buçuk hafta süreyle daha bombalamaya devam etti ve 34.000 kişilik bir kuvveti adaya çıkardı. Bu birlikler, beş gün boyunca adanın tamamen boş olduğuna emin olana dek aramalarını sürdürdü.

Böylece, Aleut Adalar zinciri, temizlenmiş oluyordu, fakat Amerikalılar bu önemsiz bir görev için deniz ve hava kuvvetlerinin desteklediği 100.000 kişilik bir kuvvet görevlendirmişti. Bu harekât, kuvvet tasarrufu yönünden kötü bir örnek teşkil ederken, dikkatleri başka yöne çekmesi açısından iyi bir örnek oldu.

Güneybatı Pasifik'teki bu çıkmaz durum 1943 yılının yaz aylarına kadar devam etti.

Amerikalılar ve Müttefikler bu dönem için çok şanslı sayılırdı. Çünkü Japonların girişebilecekleri etkili bir harekât, Japon Kara Kuvvetleri ile Deniz Kuvvetleri arasındaki şiddetli anlaşmazlıktan dolayı yapılamadı. Kara ve Deniz Kuvvetleri, her ikisi de Japon işgallerinin devamını isterken, harekâtın icrasında görüş birliği sağlayamıyorlardı. Kara Kuvvetleri'ndeki komutanlar Yeni Gine'ye çıkarma yapılmasını istiyorlardı. Bu harekâtı, Hollanda Doğu Hint Adaları bölgesinde ve Filipinler'de işgal ettikleri yerlerin ileri karakollarını sağlamak gerekçesiyle istiyorlardı. Deniz Kuvvetleri'ndeki komutanlar ise, 1500 kilometre kuzeyde Caroline Adaları'nda Truk'ta bulunan büyük deniz üssünün stratejik açıdan korunabilmesi için Solomon ve Bismarck Adaları'na öncelik tanımak istiyorlardı. Stratejik kararda her zaman olduğu gibi Kara Kuvvetleri'nin dediği oldu.

Nihayetinde üzerinde mutabakata varılan savunma hattı, Solomon Adaları'nda bulunan Santa Isabel ve Yeni Georgia'dan Guadalcanal'ın batısına, oradan Yeni Gine'de bulunan Lae'ye uzanıyordu. Deniz Kuvvetleri, Solomon Adaları bölgesinin, Kara Kuvvetleri ise Yeni Gine bölgesinin sorumlusu olacaktı.

Bütün bölgenin komuta karargâhı Rabaul'daydı. Bu karargâha Solomon Adaları'ndaki 17'nci Ordu ve Yeni Gine'deki 18'inci Ordu bağlıydı. 7'nci Hava Tümeni 17'nci Ordu'ya, 6'ncı Hava Tümeni de 18'inci Ordu'ya bağlıydı. Deniz kuvvetleri 8'inci ve 11'inci Donanma'dan meydana geliyordu. Her ikisi de Rabaul'daki deniz kuvvetleri karargâhından yönetiliyordu. Buradaki deniz birlikleri kruvazör ve muhriplerden oluşan hafif gemilerdi, fakat Truk'ta bulunan ağır muharebe gemileriyle takviye edilebilirlerdi.

Bölgede bulunan kara birlikleri daha geniş bir harekât bölgesi içerisindeydi. Bu birlikler; Yeni Gine'de bulunan 18'inci Ordu'nun üç tümenindeki toplam 55.000 asker ve Solomon ve Bismarck'ta bulunan 17'nci Ordu'nun iki tümen ve bir tugayı idi. Her ne kadar Japon hava gücü Guadalcanal muharebelerinde ağır kayıplara uğradıysa da, Kara Kuvvetleri'nin elinde 170, Deniz Kuvvetleri'nin elinde ise 240 uçak vardı. Altı ay içerisinde, bu harekât bölgesinin yaklaşık on ila on beş tümen ve 850 uçakla takviye edileceği hesaplanıyordu. Bu nedenle bu kadar bir harekât alanının elde tutulmasının normal olduğu düşünülüyordu.

Amerikan planı ise, bu harekât alanını önceden aldıkları bir kararla böldükleri için karmaşık bir hal arz ediyordu. Plana göre, Solomon Adaları ortada olmak üzere harekât alanı Pasifik Okyanusu ve güneybatı Pasifik Okyanusu bölgesi diye ayrılmıştı. Bu planı daha etkili ve işler hale getirmek için Birleşik Kurmay Başkanlığı MacArthur'un bütün Yeni Gine-Solomon

Adaları harekât alanının stratejik komutanlığını almasını öngörüyordu. Fakat, Güney Pasifik Bölgesi Komutanı olanAmiral Halsey, taktik kontrolden sorumlu olurken, o bölgede görev alan Pearl Harbor'a bağlı deniz kuvvetleri ise Amiral Nimitz'in Pasifik Okyanusu'daki komutanlığı altında görev yapacaktı.

Amerikalıların stratejik hedefi, Bismarck Archipelago Adası'nın meydana getirdiği engeli aşmak ve Rabaul'daki asıl Japon üslerini ele geçirmekti. Bu amacı gerçekleştirmek için Amerikalılar her iki yaklaşma istikametini de kullanarak peşi sıra düzenleyecekleri taarruzlarla Japonları hem gafil avlamak hem de sürekli olarak taciz etmeyi planlamışlardı. İlk önce, Halsey'in birlikleri Guadalcanal'ın batısında ve üzerinde hem hava hem de deniz üsleri bulunan Russell Adaları'nı işgal edecekti. Ondan sonra Yeni Gine'nin doğusunda bulunan Trobriand grubunda üzerinde hava üssü bulunan iki ada, Rabaul taarruzunda kullanılmak üzere işgal edilecekti. İkinci safhada ise Halsey, Guadalcanal'm batısında bulunan Solomon Adaları'nda yer alan Yeni Georgia'ya ilerleyecek, Munda havaalanını ele geçirecek, bu sırada ise MacArthur, Yeni Gine'nin kuzey kıyısında bulunan Lae ve çevresindeki önemli Japon mevzilerini ele geçirecekti. Bu ana dek ise Halsey, Solomon Adaları'nın batısında bulunan Bougainville'yi emniyet altına almış olacaktı. Üçüncü safhada ise, MacArthur'un birlikleri kuzeye dönerek kuzey uçta bulunan, Rabaul'un yer aldığı büyük Yeni Britanya Adası'nı ele geçirecekti. Ondan sonra dördüncü safhada, Müttefik taarruzu doğrudan Rabaul'a yöneltilecekti. Bu çok yavaş cereyan eden bir işlemdi, planlanmasında bile, taarruzun, harekâtın başlamasından tam sekiz ay sonra icra edileceği yer almıştı.

Mac Arthur'un, güneybatı Pasifik bölgesindeki gücü, üçü Avustralyalılara ait olmak üzere yedi tümen, 250 adedi yine Avustralyalılara ait olmak üzere 1000 uçak ve bunlara ek olarak gelecek iki Amerikan tümeni ve eğitimdeki sekiz Avustralyalı tümendi. Halsey'in ikisi deniz piyade ve biri Yeni Zelanda tümeni olmak üzere toplam yedi tümeni ve 700 adedi Amerikan olmak üzere toplam 1800 uçağı vardı. Deniz gücü değişmekteydi. Zira, her taarruz için bir çıkarma birliği teşkil edilirken, büyük miktarda savaş gemileri Nimitz'in Pearl Harbor'daki birliklerinden kısa vadede geçici olarak alınıyordu. Başlangıçta, Halsey'in altı muharebe gemisi, iki uçak gemisi ve birçok küçük gemisi vardı. Gerçi bu miktar MacArthur'un arzuladığı kadar değildi. Ama, eldeki kuvvet başarılı olmak için yeterliydi. Ona göre yirmi iki tümen ve kırk beş hava grubu gerekliydi.

Halsey, hazırlık dönemine rasatlayan 21 Şubat'ta Russell Adaları'na bir kısım birlikler çıkarmıştı, fakat orada olduklarını sandıkları Japon garnizonuna rastlayamadılar. Bundan başka Halsey'in deniz birlikleri Japonların tacizlerini durdurmuştu. Yeni Gine'deki Japonların, Huon Körfezi civarın-

daki Wau havaalanını ele geçirme çabaları, Avustralyalıların o bölgeye naklettikleri tugay tarafından engellendi ve bu arada Japonların o bölgeye sevk ettikleri sekiz nakliye gemisi ve ona refakat eden sekiz muhrip, Yeni Gine'de bulunan Müttefik hava kuvvetleri tarafından hemen tespit edildi. Bu konvoy bütün nakliye gemilerini, muhriplerinin ve askerlerinin yarısını –3600 askerini– kaybetmişti. Bu "Bismarck Deniz Muharebesi" felaketinden sonra Japonlar, Yeni Gine'deki birliklerine ihtiyaç duydukları ikmal maddelerini sadece denizaltılarla göndermeye başladılar.

Amiral Yamamoto, havadaki üstünlüklerini Müttefiklere kaptırmakta olduklarını anlamış, Müttefiklerin hava gücünü bulunduğu üslerde yıpratmak ve imha etmek amacıyla 3'üncü Filo'ya ait uçak gemisini, Truk'tan Rabaul'a, göndermişti. Fakat tam 1 Nisan'da başlayan bu taciz harekâtı on beş gün içerisinde Japonların Müttefiklerden iki kat daha fazla uçak kaybına neden oldu. Ve ondan sonra Yamamoto, Bougainville'ye yaptığı ziyaret uçuşu sırasında Amerikan İstihbarat Teşkilatı'nın önceden aldığı bilgiler doğrultusunda vuruldu. Yerine geçen Birleşik Japon Donanması Komutanı Oramiral Koga, Yamamoto gibi güçlü çıkmadı.

Uzun zamandır planlanan Amerikan taarruzu 30 Haziran'da üç koldan başlayacaktı. General Krueger'in Amerikan Ordusu'na ait birlikleri Trobriand grubundaki, Kiriwina ve Woodlark (ya da Murua) Adaları'na çıkarma yaparken, büyük bir kısmı Avustralyalı olan, General Herring komutasındaki Yeni Gine birlikleri, Huon Körfezi yakınındaki Salamaua'ya çıkacak ve Amiral Halsey'in emrindeki birlikler de Yeni Georgia'ya ayak basacaktı.

Trobriand Adaları'na yapılan çıkarma, hiçbir direnişle karşılaşmadığından kolay oldu ve hiç vakit geçirilmeden havaalanı inşasına başlandı. Yeni Gine birlikleri de harekâta iyi başladılar ve Avustralyalıların desteğinde gerçekleştirilen çıkarma ciddi hiçbir direnişle karşılaşmadı, fakat burada bulunan yaklaşık 6000 kadar Japon askeri Ağustos ayının ortalarına dek Salamaua'nın eteklerine kadar geriletememişti ve buradaki ileri Amerikan birliklerine, asıl hedef olan Lae'ye yapılacak taarruzdan önce Huon Yarımadası'na gerçekleştirilecek asıl çıkarmayı beklemeleri emredilmişti. Halsey'in birlikleri tarafından üçüncü koldan, Yeni Georgia'ya karşı yapılan taarruz ise daha zorlu çıkmıştı.

Geniş Yeni Georgia Adası'nda yaklaşık 10.000 askerin bulunduğu bir Japon garnizonu vardı. Bu sayıdaki askerle birlikte arazinin dağlık, iklimin çok yağışlı olması buranın ele geçirilme güçlüğünü daha da arttırıyordu. Bu müthiş engelin aşılması, İmparatorluk Genel Karargâhı'nın verdiği, buranın mümkün olduğunca elde tutulması emri gereğince, daha da güçleşiyordu. Bundan başka, buraya yapılacak çıkarmayı, kuzeydoğu kıyılarında bulunan ve adanın güney ve batısını çeviren kayalıklar iyice zorlaştırıyordu.

Amerikan planına göre çıkarma üç kısım halinde yapılacaktı. Asıl ve tümen çapında olanı, Rendova Adası'nın batı kıyısına yapılacaktı. Bu harekât başarılır başarılmaz, daha küçük bir birlik, Munda'dan on beş kilometre uzakta bulunan Yeni Georgia'nın kuzey kıyısına ayak basacak ve böylelikle Japonların deniz birliklerince takviye edilmesini önleyecekti. Ve aynı zamanda güneyde tali bir çıkarma daha olacaktı. Beş uçak gemisi, üç muharebe gemisi, dokuz kruvazör ve yirmi dokuz muhripten oluşan deniz örtme kuvveti vardı. Ve hava kuvvetleri de 530 uçak tahsis etmişti.

Kıyı gözetleme postaları, Japon birliklerinin, Yeni Georgia'nın güney kısmına doğru ilerlediklerini bildirmişti. Bu raporlar Halsey'in, çıkarmasını 30 Haziran yerine 21 Haziran'a almasına neden olmuştu. Fakat, hiçbir direnişle karşılaşılmadı ve o bölgedeki diğer tali çıkarmalar 30 Haziran'da başarıyla gerçekleştirildi.

Rendova Adası'ndaki asıl çıkarmaya gelince, bu harekâtta görev alan 6000 Amerikan askeri, adada bulunan 200 Japon askerinin üstesinden kolaylıkla geldi ve Munda'nın yakınlarına yapılması planlanan çıkarmalar da, Temmuz ayının ilk haftasında gerçekleştirildi. O ve onu izleyen hafta, Guadalcanal muharebelerinde olduğu gibi küçük Japon deniz birlikleri birkaç saldırı teşebbüsünde bulundu ve kruvazörlere önemli ölçüde zayiat verirken, sahile de 3000 kişilik bir kuvvet çıkarmayı başarabilmişti.

Bu harekâtta, sahilde görevlendirilen tecrübesiz Amerikan birlikleri, müthiş hava, deniz ve topçu desteğine karşın Munda'ya doğru ormanlık bölgelerde başlattıkları yürüyüşlerine Rendova Boğazı'nı geçtikten sonra çok yavaş devam edebildiler. Buradaki askerlerin durumu ve düşük moralleri göz önüne alınarak bir buçuk tümen kuvvetinde bir birliğin Yeni Georgia'ya gitmesi emredildi. Bununla beraber, her ne kadar garnizonda bulunan Japon birliklerinin birçoğu, kuzeydeki komşu Kolombangara Adası'na çekilebildilerse de, nihayet 5 Ağustos'ta Munda ve çevresi ele geçti. Bundan başka, müteakip deniz muharebelerinde Amerikalıların hava hakimiyeti, Japonların önemli deniz birliklerinin ve gemilerinin kaybına neden olmuştu.

Yeni Georgia'daki yavaş gelişen Amerikan ilerlemesinin önemli bir sonucu, Halsey ve diğer Amerikalı liderleri böyle adım adım ilerlemenin sakıncalarını anlamaya ve düşmanın yeterli zaman bularak müteakip savunma hattını hazırlayabildiğini tespit etmesine yol açmasıydı. Böyle bir gelişme hava ve denizde üstün olmanın avantajını kaybetmek anlamına geliyordu. Onun için şimdi, 10.000'i aşkın Japon askerini barındıran Kolombangara garnizonu kuşatılıp, giriş çıkışlar kontrol altına alınmalıydı. Bu esnada ise Amerikalılar, 250 Japon askerince pek iyi korunamayan Vella Lavella Adası'na ilerleyeceklerdi. Bundan başka, Vella Lavella Adası'na havaalanı inşa etmek, Amerikalıları, Solomon Adaları'nın en batısında bulu-

nan Bougainville'nin birkaç yüz kilometre yakınında çok avantajlı bir duruma getirmiş olacaktı.

Vella Lavella'ya yapılan çıkarma 15 Ağustos'ta, hatta Yeni Georgia'nın işgalinden bile önce tamamlandı. Bundan başka, bu bölgenin komutanı olan General Sasaki'nin, Kolombangara'daki direnişi daha uzun süre devam ettirme umudu, üst komutanlıktan gelen Merkezi Solomon Adaları'nı terk etmesi ve Bougainville'ye çekilmesini belirtilen emirle, kayboldu. Eylül ayının sonlarına doğru ve Ekim aylarının başlarında, Kolombangara ve küçük Vella Lavella garnizonları tahliye edildi.

Yeni Georgia muharebelerinde Japonlar toplam 2500 asker ölü ve on yedi gemi kayıp verirken, Müttefikler de 1000 ölü (birçoğu hastalıktan) ve altı gemi kayıp verdiler. Havada ise, Japonların kaybı çok daha fazlaydı.

Ağustos ayı içerisinde Salamaua'ya Müttefiklerin yaptığı baskılar ve faaliyetler gizlilik içerisinde yürütülmüştür. Bundan amaç, Lae ve Huon Yarımadası'na yapılacak taarruzlar için sürdürülen hazırlıklara karşı, Japonların dikkatini başka yöne çekmekti. Taarruz edilecek Lae ve Huon Yarımadaları'ndaki liman ve havaalanları kuzeydeki Yeni Britanya Adası'na doğru düzenlenecek müteakip harekâtta önemli bir rol oynamaktaydı.

Huon Yarımadası'nın ele geçirilmesinde, MacArthur'un planı, çıkarma, hava indirme ve kara birliklerini müşterek kullanmaktı. Bu üç kuvvetin müşterek kullanılması doğal olarak harekâtı daha da karmaşık hale getiriyordu ve aslında istediği takdirde söz konusu harekâtı tek kuvvetle icra edecek kadar, her bir kuvvetten yeteri kadar birliği vardı. 5 Eylül'de, çıkarma birlikleri 9'uncu Avustralya Tümeni'nin çok büyük bir kısmını Lae'nin tam doğusuna çıkardı. Ertesi gün 503'üncü Amerikan Paraşüt Alayı, Lae'nin kuzeybatısındaki Nadzab havaalanını ele geçirdi. Bu aynı zamanda Müttefiklerin Pasifik'teki ilk hava indirme harekâtı oluyordu. Bu arada, karadan Salamaua'ya doğru sürdürülmekte olan Avustralya –Amerikan birliklerinin ilerleyişi, kaldığı yerden tekrar başlamıştı.

Birbirleriyle aynı noktada buluşacak olan taarruzlar çok az bir direnişle karşılaşıyorlardı. Zira, Japon İmparatorluk Karargâhı, bölgede bulunan tek tümeniyle irtibatlarının kesilebileceği ihtimalini hesaplamış ve bunun için tümene Lae'nin yetmiş kilometre ötesinde bulunan Kiari yarımadasına doğru çekilme emrini vermişti. Böylece, Salamaua 11 Eylül'de, Lae 15 Eylül'de tahliye edildi. Fakat Japonların, yarımadanın ucunda bulunan Finschhafen limanını elde bulundurma teşebbüsü, çıkarma birliklerince bölgeye 22 Eylül'de gönderilen Avustralyalı bir tugay tarafından önlendi. Her ne kadar Japonlar, takviye olarak başka bir tümen de getirdiyseler, yavaş yavaş kıyıya doğru gerilemeye devam ettiler. Bu arada, 7'nci Avustralya Tümeni Lae'den Markham Nehri vadisine doğru daha hızlı bir şekilde ilerliyordu

ve Ekim ayının başlarında, ikinci önemli nokta olan Lae'nin 200 kilometre kuzeybatısındaki Madang limanına neredeyse 80 kilometre mesafede bulunan Dumpu'ya ulaştılar. 1943 yılının sonunda Müttefik kuvvetler, her ne kadar programlarının gerisinde de olsalar, kıyı boyunca ve iç kısımdan Madang'a iki koldan başlatacakları taarruza hazırdılar.

1943 yılının Eylül ayında, Japon İmparatorluk Karargâhı en azından, evvelki iyimser tahminleri ve ihtimalleri gözden geçirme gereğini duydu. Japon birlikleri, çok büyük bir alana dağınık bir şekilde yayılmışlardı ve Amerikalılar, yenilgiden beklenenden daha kısa sürede toparlanmışlardı. Ayrıca Amerikalılar, şimdi hem havada hem denizde üstünlüğü elde bulunduruyorlardı. Artık Japonların ayakları yere basmaya başlamış ve savunma alanlarını daraltmaya karar vermişlerdi. Japonların kanatlardan maruz kaldıkları baskıların dışında ortada bulunan Pearl Harbor'dan da muhtemel bir tehdit vardı. Buradaki Büyük Donanma Amiral Nimitz'e bağlıydı ve bu Donanma Amiral Jellicoe'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki büyük donanmasından sonraki en büyük donanmaydı.

Japonların askeri açıdan bu tehlikeli durumu, zayıf ekonomileri nedeniyle daha da ciddi bir önem arz etmekteydi.Uçak üretimi, Amerika ile başedemiyordu ve Japonlar kendi ticari gemilerini koruyamaz hale gelmişti.

İmparatorluk Genel Karargâhı'nın Eylül ayının ortasında belirlediği "Yeni Harekât Politikası" Japonların savaş hedeflerini karşılayabilecek asgari düzeydeki bölgeleri belirlemişti. Bu asgari düzey "mutlak ulusal savunma alanı"nı belirtiyordu. Bu alan Burma'dan başlıyor, Malay'dan Batı Yeni Gine'ye, oradan Caroline, Mariana ve ta Kurile Adaları'na kadar uzanıyordu. Savunma alanının daraltılması demek Yeni Gine'nin büyük bir bölümü ve Rabaul dahil olmak üzere Bismarck, Solomon, Gilbert ve Marshall Adaları'nın, her ne kadar altı ay daha elde tutulacaksa da, elzem olmaktan çıkarılması demekti. Altı aylık süre içerisinde ise asgari "mutlak" alanın savunulabilir güçlü bir bölge haline gelmiş olacağı, Japon uçak üretiminin üç kat artacağı ve Birleşik Japon Donanması'nın, Amerikan Pasifik Donanması'yla muharebede tekrar başedebileceği umuluyordu.

Bu arada, Güneybatı Pasifik'teki Japon birlikleri şu anda güçleri yaklaşık yirmi tümene yükselen ve 3000 uçakla desteklenen, Müttefik birliklere karşı koymak için çağırılmıştı. Japonların üçü Yeni Gine'de, biri Yeni Britanya'da ve biri de Bougainville'de olmak üzere beş tümeni vardı. Altıncı tümen de yoldaydı. Bununla beraber Çin'de hâlâ yirmi altı, Mançurya'da da on beş tümen, muhtemel Rus işgaline karşı koymak için bekliyordu. Bu nedenle Japonlar, kara birlikleri yönünden gösterdiği zaafiyeti sadece sayılarda değil, aynı zamanda yayıldığı bölgeler açısından da gösteriyordu.

Müttefikler cephesinde ise, ilerlemenin yavaş olması MacArthur'u baskıyı daha da arttırmaya itmişti. Çünkü bu durumda MacArthur, Amerikan Birleşik Kurmay Başkanlığı'nın şimdi merkezi Pasifik'teki harekâta öncelik verme eğiliminde olduğunu biliyordu. Bu güzergâh hem mesafe bakımından yakın hem de zaman açısından daha kısaydı. MacArthur'un daha hızlı davranmasını etkileyen unsurlardan diğeri de Birleşik Kurmay Başkanlığı'nın, Rabaul'un işgalinin gerekli olmadığı ve bunun yerine çok iyi savunulan bu stratejik noktanın tecrit edilip öyle bırakılabileceği yönündeki görüşüydü. Amiral Halsey de, doğal olarak çabuk davranmak zorundaydı. Solomon Adaları'na doğru gelişen harekâtın hızlandırılması gerekiyordu. Çünkü, birçok gemisinin olduğu gibi 2'nci Deniz Piyade Tümeni de merkezi Pasifik'teki harekâta katılmak üzere çağrılıyordu.

Bougainville Muharebesi

Solomon Adaları'nın en batısında yer alan ve geniş bir ada olan Bougainville'de, çoğu güneyde olmak üzere Japonların 40.000'i asker ve 20.000'i

Bougainville'e çıkarma yapan Amerikan deniz piyadeleri.

sivil denizci olmak üzere toplam 60.000 kişilik bir gücü vardı. Şu anda Halsey'in muharip ve çıkarma gemilerinin birçoğu merkezi Pasifik'e gönderilmişti. O nedenle başlangıçta karaya sadece takviyeli bir tümen çıkarabildi. Çıkarma bölgesi çok akıllıca seçilmişti. Empress Augusta Körfezi'nde seçilen bu yer, çok zayıf bir şekilde korunan batı kıyısında bulunuyordu. Ayrıca buradaki arazi, havaalanı inşası için çok elverişliydi.

Bougainville'deki Japon üslerinin çok şiddetli bir şekilde bombalanmasından ve yaklaşma istikametinde bulunan adaların ele geçirilmesinden sonra, 1 Kasım'da çıkarma yapıldı. Çıkarmayı denizi daha az dalgalı olan güneyden bekleyen Japonlar, tam bir baskına uğramışlardı. Japonların hava ve denizde geliştirdikleri karşı taarruzlar püskürtülürken, Müttefiklerden daha fazla kendileri hasar görmüştü. Rabaul'a karşı, Amerikan uçak gemileri ve de Yeni Gine'deki Müttefik hava kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen bombardımanlar, Rabaul'daki birlikleri takviye etmeyi düşünen Japonların bu teşebbüsünü önlemişti. Buradan gelecek için alınabilecek derslerden en önemlisi, Amerikalıların süratli uçak gemilerinin, Japonların karadaki üslerinden kalkan uçaklarının faaliyet gösterdiği alanlarda çok etkili olabildiğiydi.

Karada ise, başka bir tümenle desteklenen Amerikan birlikleri, kıyıbaşlarını on beş kilometreye kadar genişletebilmişlerdi. Ve Aralık ayı ortasında sahildeki Amerikan askeri sayısı 44.000'e çıkmıştı. Japonların tepkisi yavaş gelişiyordu, çünkü Japonlar hâlâ asıl Amerikan harekâtının başka yönden geleceğini bekliyorlardı. Hatta, Empress Augusta Körfezi'nde çıkarma başlayıp asıl tehdidin buradan gelişeceği anlaşıldığı halde bile, güneydeki birliklerini yetmiş kilometrelik ormanlık bölgeden getirmede karşılaştıkları güçlükler nedeniyle, karşı taarruzda gecikmişlerdi. Sonuçta, Şubat ayının sonuna kadar burada pek bir varlık gösteremediler ve uzunca bir süre buradaki durumda hiçbir değişiklik olmadı.

Bismarck ve Admiralty Adaları'nın İşgali

Bu arada, Yeni Gine'deki Müttefik ilerleyişi de devam etmekteydi. 2 Ocak 1944'te, MacArthur, Huon Yarımadası ve Madang arasında bulunan Saidor Adası'na yaklaşık 7000 kişilik bir Amerikan birliğini çıkardı ve çok geçmeden bu birliklerin miktarı iki katma çıktı. Böylece, yarımadanın batısında Sio'da tutunmaya çalışan, hemen hemen Müttefiklerin gücü büyüklüğündeki, zayıf ve yorgun Japon birliklerinin kıyıdaki geri çekilme yolları tıkanmış oldu. Japonlar bu taarruzdan, ormanlık ve dağlık bölgelerdeki dolambaçlı yolları ustalıkla kullanarak ve de birkaç bin askerini de kaybe-

derek kurtuldular. Aynı zamanda, Avustralyalıların bu noktada buluşması, amaçlanan kıskacı, Markham Vadisi'ndeki Dumpu'dan kıyıya doğru yaklaştırıyordu. Kıskacın buraya ulaşması 13 Nisan'ı buldu. 24 Nisan'da, MacArthur'un birlikleri, Madang'ı ciddi bir direnişle karşılaşmadan ele geçirdiler. Çünkü, Japon İmparatorluk Genel Karargâhı geri çekilmiş ve Yeni Gine'deki birliklerinin de 300 kilometre daha batıda bulunan Wewak'a çekilmesini emretmişti.

MacArthur, müteakip saldırısını, Huon Yarımadası'nın temizlenmesinden bile önce başlatmıştı. 15 Aralık'ta, General Krueger'in "Alamo" birlikleri Arawe yakınlarındaki Yeni Britanya'nın güneybatı kıyılarına çıkarma yapmaya başlamıştı. Ve Noel'den hemen sonra, bu birliklerin büyük bir kısmı Yeni Britanya'nın batı ucunda bulunan Cape Gloucester'e çıkmıştı. Amaç, buradaki havaalanını ele geçirmekti. Zira, her ne kadar Rabaul'a yapılacak taarruz bir kenara bırakıldıysa da MacArthur, batıya, Yeni Gine'ye doğru devam etmekte olan harekâtının kanatlarını emniyet altına almak için boğazların iki tarafının kontrolünü de ele almak istiyordu. Amerikan birliklerinin karaya çıktıkları Yeni Britanya'nın batı ucu, Çin'den yeni gönderilen 8000 kişilik bir Japon birliği tarafından tutuluyordu. Fakat burası, Rabaul'dan 500 kilometre uzaktaydı. Ve 7'nci Hava Tümeni de 3000 kilometre batıda bulunan Selebes bölgesine sevk edildiğinden Japonlar yeterli hava desteği sağlayamayacaktı. Böylece, Cape Gloucester yakınlarındaki Japon birliği pek varlık gösteremedi ve çok geçmeden Rabaul'a doğru çekilmeye başladı.

Ondan sonra, Şubat ayının sonlarında, 1'inci Süvari Tümeni'ne bağlı keşif birlikleri, Cape Gloucester'in 400 kilometre kuzeyinde bulunan Admiralty Adaları'na çıktılar. Bu adalarda birkaç havaalanı, ayrıca havaalanı inşasına elverişli yer olduğu gibi sığınılabilecek, korumalı büyük demirleme yeri de vardı. Burada bulunan 4000 kişilik Japon garnizonu umulandan daha fazla direniş gösterdi ve ancak 9 Mart'ta Amerikan birliklerinin asıl kısmı çıkarma yaptığında bu direniş çökertilebildi ve buradaki Japonlar teslim alındılar. Mart ayının ortalarında, Amerikalılar asıl hedeflerini emniyet altına almışlardı ve her ne kadar kalan Japonlar tamamen imha edilecekleri Mayıs ayma kadar direnmeye devam ettilerse de, Amerikalılar Admiralty Adaları'nı ana üs haline getirmeye başlayabilmişlerdi.

Böylece Rabaul, üzerinde bulunan 100.000 Japon askeriyle tecrit edilmiş durumdaydı. Bismarck Adaları'nm teşkil ettiği engel, etkili bir şekilde aşılmıştı. Bu engelin aşılması sırasında verilen kayıplar direkt bir taarruz esnasında verilecek kayıptan çok daha azdı.

Japonlar, Bougainville Adası'nm batısına Amerikalıların yaptıkları çıkarmanın, asıl çıkarma olduğunu, ancak dört aylık bir gecikmeden sonra

anlayabilmişlerdi. Mart 1944'te, Japonlar, ormanlık bölgeden bu adaya yaklaşık 15.000 kişilik bir kuvvet getirmiş ve Amerikalıların şu anda 60.000 kişiyle tuttukları kıyıbaşına taarruz etmişlerdi. Japonlar, buradaki Amerikan gücünü 20.000 kara birliği ve 10.000'i uçakların yer mürettebatı olmak üzere toplam 30.000 kişi olarak hesap ediyordu. Japonların hesapladıkları bu toplam miktar bile, yapmayı düşündükleri karşı taarruz şansının ne denli zayıf olduğunu gösteriyordu. 8 Mart'ta boş yere başlatılan karşı taarruzun oranı 4'e karşı 1'di. Bu karşı taarruz iki hafta devam etti ve Japonlar birliklerinin yarısından fazlasını, 8000 askerini kaybetti. Amerikalıların kaybı ise 300 idi. Bu başarısız saldırıdan sonra, Japon garnizonu tamamen tecrit edilmiş bir duruma gelmişti.

Merkezi Pasifik Harekâtı

Merkezi Pasifik'te başlatılan harekât da, güneybatı Pasifik'te başlatılan harekât gibi Filipinler'e yöneltilmişti. Bu harekâtın amacı, doğrudan Japonlara değil de, buradaki Amerikan birliklerinin durumunun toparlanması içindi. Savaşın bu safhasında Washington'daki Birleşik Kurmay Başkanlığı'nın temel fikri, Filipinler'i tekrar işgal ettikten sonra, Amerikan birliklerinin Çin'e doğru hareket etmesi ve orada, Amerikan Hava Kuvvetleri'nin faaliyet gösterebileceği, hava üstünlüğünü ele geçirebileceği ve böylelikle Japon direniş gücünü kırabileceği ve Japon ikmal yollarını kesebileceği, havaalanlarını inşa etmesiydi.

Bu stratejik plan, Çin'deki Çan-Kay-Şek liderliğindeki milliyetçileri destekleyen bir Amerikan planıydı.Bu plana göre, Amerikalılar, İngilizlerin Burma'ya doğru yarım kalan ilerlemelerine devam etmelerini, güney Çin'e doğru Burma yolunu tekrar açmalarını istiyordu. Amerikalıların buradaki amacı, Çan-Kay-Şek'e savaş ikmal malzemesi ve takviye birlik gönderebilmekti.

Merkezi Pasifik harekâtı o denli çabuk ilerledi ki, sonuçta Amiral Nimitz'in birlikleri harekât hattını kuzeye çevirmek zorunda kalmış ve Mariana Adaları'nı ele geçirmişti.Bu sırada, yeni geliştirilen uzun menzilli B29 Süper Kale bombardıman uçakları ise Japonları doğrudan vurabilme imkanını elde etmişti. Zira Mariana Adaları'nın, Japonya'ya olan mesafesi 2000 kilometreden azdı. Bundan başka, 1944 yılının Ekim ayında Mariana Adaları işgal edildiğinde Amerikan Kurmay Başkanlığı, yakın gelecekte Çin'deki milliyetçilerin yardım etme ya da İngilizlerin güney Çin'e ulaşma ihtimalinin pek olmadığını anlamıştı.

Gilbert Adaları'nın İşgali

Merkezi Pasifik'teki harekâtın planlamasına Amiral King, Marshall Adaları'na taarruz ederek başlamak istedi. Fakat, bu fikir gemi ve eğitimli asker yetersizliği nedeniyle başarı şansı yüksek olmadığı için kabul görmedi. Yerine her ne kadar, Pearl Harbor üssünden daha uzak olmakla birlikte, çıkarma harekâtı için bir tecrübe ve Marshall Adaları'na düzenlenecek müteakip taarruz için uçaklara üs görevini görebileceği için Gilbert Adaları'na çıkarma yapılmasına karar verildi. Gilbert Adaları'nın en batısında bulunan Makin ve Tarawa Adaları, asıl hedef olacaktı.

Merkezi Pasifik'teki harekâtın komutanı olan Amiral Nimitz, taarruz kuvvetlerinin komutasını Koramiral Raymond Spruance'ye verdi. 5'inci Çıkarma Kolordusu adını alan kara birlikleri, Tümgeneral Holland Smith'in komutası altındaydı. Çıkarma harekâtı için sevk edilen birlikler ise, Solomon Adaları harekâtında tecrübe sahibi olan Tümamiral Richard Turner'in sorumluluğuna verilmişti. Bütün kuvvetler, iki taarruz grubuna ayrılmıştı, kuzeydeki grup Makin Adası'nı alacaktı. Bu grupta, 27'nci Tümen'in 7000 askerini taşıyan altı nakliye gemisi vardı. Güneydeki grup ise, 2'nci Deniz Piyade Tümeni'ne bağlı 18.000 askeri taşıyan 18 nakliye gemisiyle Tarawa Adası'nı ele geçirecekti. Nakliye gemileriyle beraber olan refakatçi uçak gemilerinin dışında, çıkarma harekâtına Tümamiral Charles Pownall'm Hızlı Uçak Gemisi Görev Kuvveti de katılacaktı. Bu görev kuvvetinde altı hızlı uçak gemisi, beş hafif uçak gemisi ve altı yeni muharebe gemisi ve küçük gemiler vardı. Buna ek olarak, uçak gemilerinde bulunan 850 uçakla birlikte karada bulunan üslerde de 150 adet bombardıman uçağı vardı.

Buradaki en önemli gelişme ise, donanmayı sürekli görevde tutabilmek için çok temel arızaların dışındaki onarımları yapan "Seyyar Onarım Hizmet Birliği"nin varlığı idi. Bu "Seyyar Onarım Hizmet Birliği"nin tankerleri, mayın temizleyici gemileri, yüzer dokları, yüzer vinçleri, araştırma gemileri ve dubaları vardı. Bu yüzen "Seyyar Onarım Hizmet Birliği" Deniz Kuvvetleri'nin çıkarma harekâtlarındaki menzili ve gücünü çok büyük ölçüde arttırmıştı.

Gilbert Adaları'na yapılan taarruz, hazırlık bombardımanlarından sonra 20 Kasım 1943'te kod adı "Galvanic Harekâtı"yla başladı. Japonlar "Yeni Harekât Politikası" uyarınca söz verdikleri takviyeleri henüz göndermediğinden, Gilbert Adaları'nın savunması pek iyi durumda değildi. Makin Adası'nda 800 kişilik Japon askeri bulunurken, tali hedef olan Apamama Atöl'ünde sadece yirmi beş Japon askeri vardı. Fakat, Tarawa Adası'nda 3000 Japon askeri vardı ve bu ada çok iyi tahkim edilmişti.

Makin Adası'nda çok az kuvvetleri olmasına karşın Japonlar, karşıların-

daki tecrübesiz Amerikan tümenine karşı dört gün dayandılar. Bu harekâtta en etkili unsur mercan kayalıklarını kolaylıkla aşabilen tırtıllı çıkarma araçlarıydı. Fakat, çıkarma birliklerinin ellerinde bunlardan sadece birkaç adet vardı.

Çok daha kuvvetli savunulan ve tahkim edilen Tarawa Adası'na, iki buçuk saat içerisinde denizden 3000 ton bomba yağdı. Aynı zamanda, Guadalcanal muharebelerinde çok başarılı olan 2'nci Deniz Piyade Tümeni, çok yoğun bir hava bombardımanında bulunmuştu. Yine de, ilk gün adaya çıkan 5000 askerin üçte biri, mercan kayalıkları ile kıyı arasındaki 500 metreyi geçerken vurulmuşlardı. Fakat sağ kalanlar Japonları, içerilere doğru geri çekilmeye zorlamışlardı ve aynı zamanda bu geri çekilme deniz piyadelerinin adaya yayılmalarını sağlamıştı. 22 Kasım gecesi, Japonlar müteaddit defalar karşı taarruzlarda bulundular. Ancak deniz piyadeleri karşısında taarruzlarında başarılı olamadılar. Sonuçta adanın geri kalan kısmı da Japonlardan temizlenmiş oldu.

Donanma, refakatçi bir uçak gemisini kaybetmişti. Fakat bu arada bütün uçak gemileri grupları hem gündüz hem de gece Japon hava saldırılarının üstesinden gelebileceğini göstermişti. Japon muharebe gemileri ise Amiral Spruance'nin büyük donanmasıyla başedememişti.

Amerikan halkı verilen kayıplardan dolayı şok olmuş ve Gilbert Adaları'na yapılan taarruz tartışılmaya başlanmıştı. Fakat kazanılan tecrübe birçok bakımdan çok yararlı olurken çıkarma harekâtı da teknik ve taktik açıdan geliştirilmişti. Askeri deniz tarihçisi olan Tümamiral Morison, bu harekâtı "1945'teki zaferin çekirdeği" olarak nitelendirmişti.

Nimitz ve karargâhı hâlâ müteakip safha olan Marshall Adaları harekâtını planlamakla meşguldüler. Fakat, Gilbert Adaları'na yapılan taarruzdan sonra planda Nimitz'in ısrarıyla çok önemli bir değişiklik yapılmıştı. Adalar grubunun en doğu tarafında bulunan kısma yapılacak taarruzdan vazgeçilecek yerine 600 kilometre ilerideki Kwajalein Atolü'ne taarruz edilecekti. Bundan sonra şayet her şey yolunda giderse Spruance'nin ihtiyatları, 1000 kilometre uzakta bulunan Eniwetok Adası'nı ele geçirecekti. Gilbert Adaları'na yapılacak taarruzda da benzer bir plan hazırlanmıştı, fakat bu işgal altındaki adayı ele geçirmek için iki yeni tümene bağlı toplam 54.000 asker görevlendirilmişti. Donanmada ise on iki uçak gemisi ve sekiz ana muharebe gemisinden oluşan dört uçak gemisi grubu vardı. Ve burada çok daha fazla tırtıllı çıkarma araçları kullanıldı. Bu araçlar hem zırhla hem de silahla teçhiz edilmişti. Avcı uçakları da füzelerle donatılmıştı. Hazırlık bombardımanı Gilbert Adaları'na yapılandan dört kat daha şiddetli olacaktı.

Japonlar bu adalar grubunun en doğu kısmına sağlayabildikleri takvi-

yeleri göndermekle direkt taarruzdan vazgeçip, dolaylı yaklaşma istikametini benimseyen Amerikalılara istemeden yardımcı olmuşlar ve habersizce yakalanmışlardı.

Yenilenme ve dinlenme için geldiği Pearl Harbor'dan dönen hızlı uçak gemisi görev kuvvetinin buraya varması 1944 yılının Ocak ayının sonunu buldu. Bu hızlı uçak gemisi görev kuvvetinde bulunan uçaklar, Japon Hava Kuvvetleri'ne ve denizdeki gemilerine toplam 6000 çıkış yaptı. Marshall Adaları taarruzu sırasında yapılan bu saldırılar sonucunda 150 Japon uçağı imha edilmişti.

Taarruzdaki ilk sonuç 31 Ocak'ta, adalar zincirinin en doğusunda savunmasız durumda bulunan ve aynı zamanda Amerikan birliklerini destekleyen Hizmet Birliği için çok elverişli demirleme olanağı sağlayan Majuro Adası'nın ele geçmesiydi. Ondan sonra ise Kwajalein Adaları'nı yanlardan kuşatan küçük adalar ele geçirildi ve hemen akabinde 1 Şubat'ta, asıl taarruz başladı. Garnizonda bulunan Japonlar, ardı kesilmeyen intihar saldırılarıyla kendilerini İmparator için feda ederek, Amerikalıları durdurmaya çalıştılar. Her ne kadar bu garnizonda 5000'i muharip toplam 8000 Japon askeri mevcut idiyse de, bu zaferin kazanılmasında Amerikalıların kaybı sadece 370 kişiydi.

Kolordunun ihtiyatı olan yaklaşık 10.000 asker buraya çağrılmadığı için onlar Eniwetok'u işgal etmek için sevk edildiler. Amerikalılar mevcut durumlarıyla burada, Mariana Adaları'ndan hâlâ 1700 kilometre, Caroline Adaları'nda bulunan asıl Japon üssünün bulunduğu Truk Adası'ndan da 1000 kilometre uzaktaydılar. Onun için Eniwetok'a yapılacak harekâtın kanatlarını korumak için Eniwetok çıkarmasının yapıldığı aynı gün, uçaklar Truk üzerine bomba yağdırmıştı. O gece, hedefleri belirleyen radarların yardımıyla bir taarruz daha gerçekleştirildi. O taarruzu sabahleyin üçüncüsü izledi. Her ne kadar Amiral Koga, akıllı bir davranışla Birleşik Donanması'nı geri çektiyse de, iki kruvazör, dört muhrip, yirmi altı tanker ve yük gemisi batmıştı. Japonların havadaki kaybı çok daha ağırdı. Amerikalıların yirmi beş uçağına karşılık, 250 uçak kaybetmişlerdi. Bu kayıpların stratejik tesirleri daha da önemliydi. Çünkü bu üçlü saldırı, Japonların Bismarck Adaları'nda bulunan bütün uçaklarını geri çekmesine yol açarken, Rabaul'u da çaresiz bırakıyordu. Bu aynı zamanda, Merkezi Pasifik harekâtının, MacArthur'un güneybatı Pasifik'teki harekâtını geciktirmeyeceği, aksine ona yardımcı olacağının göstergesiydi.

Her şeyden önemlisi, bu harekâtta, uçak gemisi görev kuvvetinin düşmanın önemli üslerini hem de kendi kara üslerini kullanmadan felç edebileceğini göstermesiydi.

Bu koşullar altında Eniwetok'un işgali çok kolay oldu. Çevredeki ada-

lar da çok kolaylıkla işgal edildi ve asıl hedef olan adanın garnizon birliklerinin bile çok kolay üstesinden gelindi. Bundan sonra Amerikalıların Marshall Adaları'ndaki havaalanı inşaları çok hızlandı. Gilbert ve Marshall Adaları' nın işgali sadece iki ay sürdü, oysa Japonlar, bu süreyi altı ay olarak hesaplamışlardı. Ve Japonların güvenlik bölgesinin temel taşlarından biri olan Truk Adası çok ağır bir hasar görmüştü.

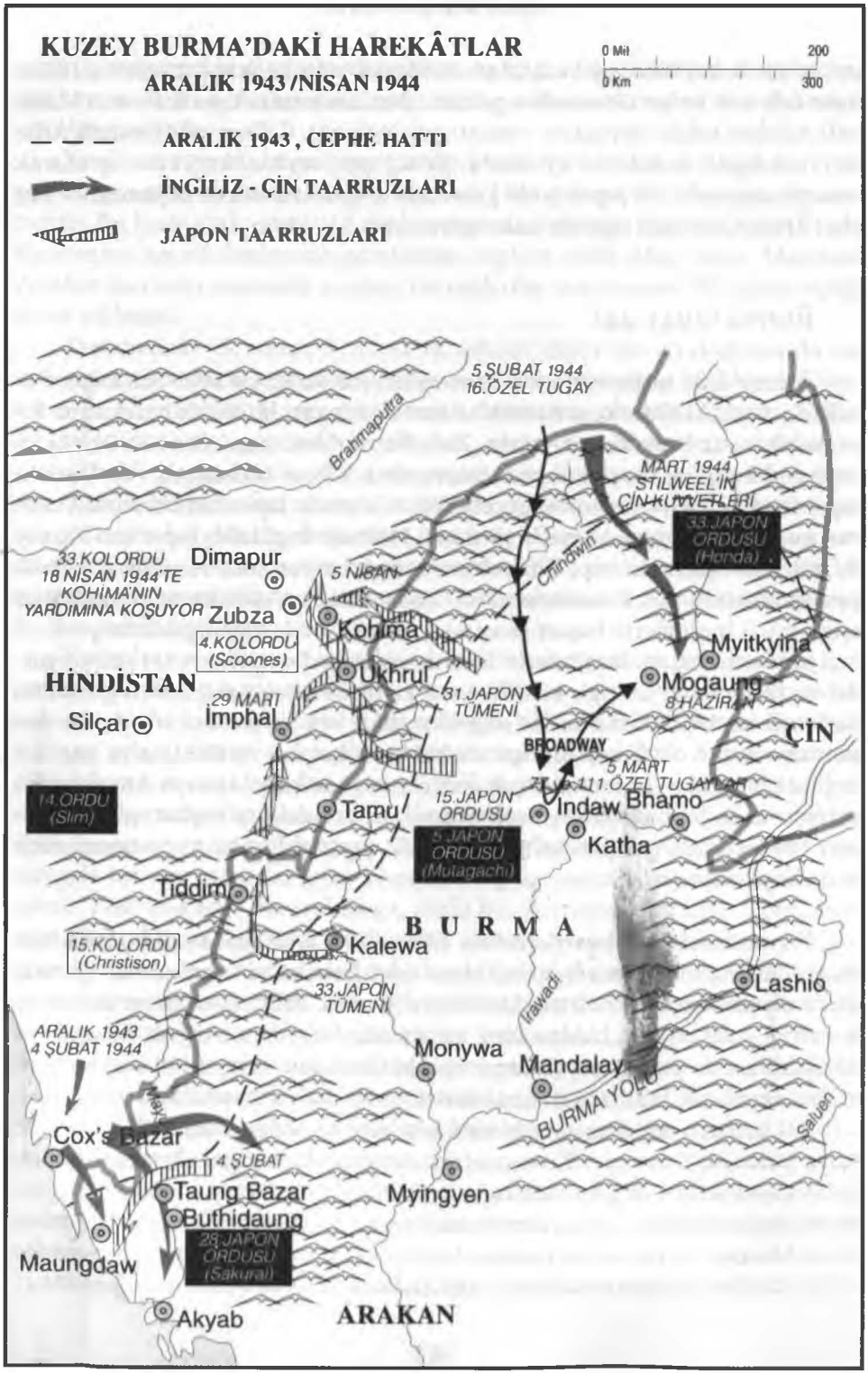
Burma (1943-44)

Burma'daki muharebeler beklenenden çok farklı bir seyir izlemişti. Pasifik'te, özellikle Merkezi Pasifik'te hızla ilerleyen Müttefik harekâtına kıyasla olumsuz bir tablo çiziyordu. Zira, Burma'daki harekâtın ana özelliklerinden birisi, bir başka Japon taarruzuna sahne olmasıydı. Ve Burma, Japonların Hindistan sınırını geçebildiği tek yerdi. Japonlar, Hindistan sınırını geçmiş ve güney Assam'a girmişti. Halbuki İngilizler, Japonları Kuzey Burma'dan taarruzla atıp, Çin yolunu açmak istiyorlardı. Hindistan'da ulaşım tesislerinin gerek onarımı gerek inşasındaki gelişmeler ve birliklerinin artan gücü İngilizlerin başarı şansının yüksek olabileceğini göstermişti.

Japon taarruzu, İngilizlerin taarruzunu engelleyip bozmayı amaçlıyordu ve Japonların taktiği, birliklerinin zayıf olmasına rağmen İngilizlerin ilerlemesini 1945 yılına kadar engellemişti. 1944 yılının bahar ayında, Assam sınırından elli kilometre içeride bulunan Imphal ve Kohima'ya yapılan İngiliz taarruzları Japonların çok sert direnişiyle karşılaşmıştı.Ancak zaten yetersiz olan Japon birlikleri çok geçmeden yorulmaya başlamış, müteakiben 1945 yılında geliştirilen daha büyük çaptaki İngiliz karşı taarruzuna karşı koyamamıştı.

Bu muharebelere hazırlanırken, Müttefikler aralarında asıl hedeflerinin kuzey Burma'nın tekrar işgal edilmesi olacağına karar vermişlerdi. Çünkü, Çin'e ulaşmanın ve ikmal maddelerinin "Burma Yolu" ile sağlanmasının en kestirme yolu buydu. Uzun süren tartışmalardan sonra, Akyab, Rangun ya da Sumatra'ya yapılacak çıkarma harekâtlarından vazgeçildi. Kuzey Burma'ya yapılacak İngiliz taarruzundan önce Arakan'a taarruz edilecekti.

1943 yılının Ağustos ayının sonunda yeni ve birleştirilmiş "Güneydoğu Asya Müttefik Kuvvetler Komutanlığı" Amiral Mountbatten'in komutası altında teşkil edildi. Amiral Mountbatten, daha önce Birleşik Harekât Başkanı'ydı. Mountbatten'in emri altında ise Amiral Somerville, General Giffard ve Hava Mareşal Peirse bulunuyordu. Amerikalı General Stilwell ise, Mountbatten'in yardımcısı konumundaydı. Hindistan Komutanlığı, Güneydoğu Asya

KUZEY BURMA'DAKİ HAREKÂTLAR
ARALIK 1943 /NİSAN 1944
0 Mil
200
0 Km
300
ARALIK 1943 , CEPHE HATTI
İNGİLİZ - ÇİN TAARRUZLARI
JAPON TAARRUZLARI
5 ŞUBAT 1944
16.ÖZEL TUGAY
Brahmaputra
MART 1944
STILWEEL'İN
ÇİN KUVVETLERİ
33.JAPON
ORDUSU
(Honda)
Chindwin
33.KOLORDU
18 NİSAN 1944'TE
KOHİMA'NIN
YARDIMINA KOŞUYOR
Dimapur
5 NİSAN
Zubza
Kohima
4.KOLORDU
(Scoones)
Ukhrul
HİNDİSTAN
Silçar
29 MART
Imphal
31.JAPON
TÜMENİ
Myitkyina
Mogaung
8 HAZİRAN
ÇİN
BROADWAY
5 MART
77. ve 111.ÖZEL TUGAYLAR
14.ORDU
(Slim)
Tamu
15.JAPON
ORDUSU
Indaw
Bhamo
Katha
5.JAPON
ORDUSU
(Mutaguchi)
Tiddim
BURMA
15.KOLORDU
(Christison)
Kalewa
Lashio
33.JAPON
TÜMENİ
Irawadi
ARALIK 1943
4 ŞUBAT 1944
Monywa
Mandalay
BURMA YOLU
Cox's Bazar
4 ŞUBAT
Taung Bazar
Buthidaung
Myingyen
Salween
28.JAPON
ORDUSU
(Sakurai)
Maungdaw
Akyab
ARAKAN

Komutanlığı'ndan ayrılmış ve sadece eğitimden sorumlu tutulmuştu. Wavell, Hindistan Genel Valisi olurken, Auchinleck de Hindistan'da onun halefi olarak komutanlığa atanmıştı.

Ordunun asıl kuvveti, General Giffard'un emrinde bulunan On birinci Ordu Grubu'na bağlı yeni kurulan On dördüncü Ordu idi. Bu ordunun komutanlığına General Slim atanmıştı. Bu ordu Christison'un Arakan'da bulunan 15'inci Kolordusu'yla kuzey Burma'da, merkezi cephede bulunan Scoones'in 4'üncü Kolordusu'ndan oluşuyordu. On dördüncü Ordu aynı zamanda bu harekât alanında bulunan Çin tümenlerinin harekât kontrolünü de elinde bulunduruyordu. Deniz gücü azdı, fakat uçak filo sayısı on dokuzu Amerikan olmak üzere, altmış yedi filoya çıkartılmıştı. Bu filolardaki toplam uçak sayısı da 850'ye ulaşmıştı.

Müttefiklerin gücünün bu denli artırması ve çok aşikâr biçimde taarruz için hazırlanmaları, Japonları, Assam bölgesine yeni ve koruyucu bir taarruz teşebbüsü içine itmişti. Yoksa, 1942 yılının başlarında işgal ettikleri Burma'daki bu bölgede mevcut savunma düzenlerini ve elverişli toprak parçalarını terk etmeye hiç niyetleri yoktu. Wingate'in Chindit saldırısı, onun Chindwin Nehri'nin pek emin bir savunma hattı olmadığını anlamasına neden olmuştu. Japon taarruzunun amacı, 1944 yılının yağışsız mevsiminde Imphal ovasını işgal etmek suretiyle, dağları kontrol altına almak ve böylece, Assam'dan geçişi önlemekti. Bunun sonucunda da, İngilizlerin taarruzu engellenmiş olacaktı. Ancak, Japonların Hindistan'ı işgal etmek ya da Delhi'ye yürümek gibi bir niyetleri yoktu.

Ayrıca, bu hazırlık döneminde, Japon komuta heyeti yeniden düzenlenmişti. Burma harekât alanındaki en yüksek rütbeli komutan olan General Kawabe'nin emrinde sözde üç ordu vardı. Bu orduların gerçek gücü iki-üç tümeni ancak buluyordu.Bu ordular; İki tümenli ve kuzeydoğuda bulunan General Honda'nın emrindeki 33'üncü Ordu, Arakan cephesinde bulunan ve üç tümeni olan General Sakurai'nin emrindeki 28'inci Ordu ve merkez cephede bulunan, üç tümen ve "Hindistan Ulusal Tümeni"nden meydana gelen General Mutagachi'nin emrindeki 15'inci Ordu idi.

Mutagachi'nin ordusu, Arakan ve Yunnan bölgelerine yapılacak hazırlık taarruzlarından sonra Imphal taarruzunu icra edecekti.

Her iki tarafda, cephe merkezine yapılacak büyük yarmadan evvel, Arakan'a mahdut hedefli bir taarruz planlamışlardı. İngilizler, mahdut hedefli bir taarruza girişmek suretiyle, General Slim'e, birliklerinin gereğinde çekilebileceği mevzileri temin etme konusunda fırsat tanımışlardı. Böylece bu ormanlık bölgelerde yeni geliştirilen bu taktikle, kendileriyle tesis edilen mevzileri arasına giren Japonlar imha edilmiş olacaktı. İngilizler için gerekli

olan ikmal maddeleri de, hava indirme birlikleri tarafından sağlanacaktı. Bu daha önce uygulanan, kanatlardan kuşatıldığında geri çekilmeyi öngören taktikten farklı bir taktik idi.

1944 yılının başlarında Christison'un 15'inci Kolordusu, güneye, Akyab'a doğru, üç kol halinde yavaş yavaş ilerliyordu. Fakat sonradan, Şubat aylarının başlarında bu ilerleme, Japonların planlı taarruzuna uğrayınca durdu. İngilizlerin bu konudaki ihmali de eklenince, Japonlar Taung Bazar'ı ele geçirdiler ve daha sonra güneye dönerek, ilerlemekte olan İngiliz birliklerini çok zor bir duruma soktular. İngilizler, ancak kendilerine takviye ulaştığında rahatlayabildiler. Fakat, yapılan hatalara karşın, yeni İngiliz tekniği işe yaramıştı. Yiyecek ve mühimmatları tükenmekte olan Japonlar, Haziran'da musonların başlayıp harekâtı durdurmasından bile önce, karşı taarruzlarından vazgeçmek zorunda bırakılmıştı.

Quebec Konferansı: 11-24 Ağustos 1943.

Wingate'in birlikleri, birinci Chindit harekâtı sona erip, Mayıs 1943'te geri çekildikten bu yana hiç muharebeye katılmamışlardı. Fakat, bu duraklama esnasında, bu birliklerin gücü iki tugaydan altı tugaya çıkarılmıştı. Birliklerin güçlerini bu oranda arttırması büyük ölçüde Wingate'in fikirlerinin ve öne sürdüğü iddiaların Churchill'i etkilemesi sonucunda gerçekleşmişti. Ağustos 1943'te Quebec'te yapılan toplantıya Wingate de katılmıştı. Daha sonra Orde Wingate, tümgeneralliğe yükseltildi ve birliklerine, resmi adını ve unvanını aşan, fiilen on bir filoya tekabül olan 1 Numaralı Hava Komando Birliği adı verildi.

1943 yılının müteakip ve 1944 yılının ilk ayları da yeni tahsis edilen tugayların özel eğitimleriyle geçti. Her ne kadar gizlilik amacıyla 3'üncü Hint Tümeni olarak adlandırılıyorsa da, bu birlikte hiçbir Hintli asker yoktu ve bu birliklerin şu andaki miktarı iki tümeni buluyordu. Asıl çekirdeğini 70'inci İngiliz Tümeni oluşturuyordu.

Wingate'in fikirleri de gerilla taktiğinden, daha düzenli ve uzun menzilli ve düzenli harekâtlar yönünde değişiklik göstermişti. Wingate'in bu uzun menzilli harekâtlarını gerçekleştirecek grupları, 4'üncü İngiliz Kolordusu ve Stilwell'in Çinli birliklerinin arasında kalan, Mandalay'ın 200 kilometre kuzeyinde Indaw ve İrawadi üzerinde bulunan bölgeyi ele geçirecek ve tesis edeceği mevzilerle, Japonların ulaşım sistemini felç edecekti. Bunu, sadece Japonları taciz ederek değil, bizzat dövüşerek halledeceklerdi. Aslında, Chindit birlikleri taarruzun öncüsü, 4'üncü Kolordu da destekleyici unsur olacaktı. Bu nedenle Wingate, ilk muharebeleri gerilla taktiği ile icra etmeye karar verdi.

Harekât 5 Mart akşam üzeri başladı ve başlangıç çok başarısızdı. İlk görev için havalanan altmış iki planörden birçoğu ya başarısız olmuş ya da Indaw'un yetmiş beş kilometre kuzeydoğusundaki "Broadway" bölgesine iniş sırasında parçalanmışlardı. Bu arada ise seçilen başka bir bölge ise kesilen ağaç gövdeleriyle inilmez hale getirilmişti. Üçüncü yer ise, çeşitli nedenlerle kabul edilmemişti. Yine de hava köprüsünün tesisi "Broadway"in ötesine taşınmış ve uzun süreli muharebeler için hazırlanmış olan Mike Calvert'in 77'nci Tugayı müteakip birkaç gün içerisinde başarıyla inmiş ve kendilerini aynı özelliklerle eğitilmiş Lentaigne'nin 111'inci Tugayı izlemişti. Yaklaşık 9000 kadar asker 13 Mart'a kadar, düşman gerilerinde mevzilenmişti. Ayrıca, ek olarak Şubat ayında Bernard Fergusson'un 16'ncı Tugayı karadan, Assam bölgesinde bir yürüyüş başlatmıştı ve Mart ayının ortalarında, ülke arazisinin bütün zor koşullarına karşın, Indaw'a yaklaşmıştı.

Her ne kadar Japonlar gafil avlandılarsa da çok geçmeden, General Hayashi'nin komutasında, yaklaşık bir tümen kuvvetinde bir birliği bu hava indirme harekâtına karşı toplamayı başardılar ve toplanan bu birliklerin bir

kısmı 18 Mart'a kadar Indaw'a varırken kalan asıl kısım da Mart ayı bitmeden bölgeye ulaşmıştı. Bundan başka, Japon uçakları 17 Mart'ta giriştikleri bir saldırıda, "Broadway"den havalanan yarım düzine Spitfire avcı uçağını imha etmişti. Bunun sonucunda ise İngilizlerin hava savunması, Imphal'in çevresindeki havaalanlarından kalkan devriye görevi yapan avcı uçaklarına kalmıştı. Bu olaylardan sonra, 24 Mart'ta uçağı ormanlık bölgeye düşen Wingate ölmüştü. Fakat bu acıklı kazadan önce bile planı kopukluğa uğramıştı. 26 Mart'ta, Indaw'a karşı 16'ncı Tugay'ın karadan giriştiği ve Wingate'in emrettiği taarruz, önceden hazırlandıkları mevzilerde bulunan Japonlar tarafından püskürtülmüştü ve aynı zamanda Japon birlikleri diğer tugayların da tehditlerini karşılamayı başarmışlardı. Her ne kadar, istediği ve beklediği desteği alamadıysa da Wingate'in, gerilla savaşını terk edip, yerine uygulamaya koyduğu uzun süreli ve düşmanın daha derinliğine girmeyi amaçlayan yeni plan ve taktiği de başarılı olamamıştı.

Wingate'in ölümünden sonra, Lentaigne, onun yerine Özel Görev Kuvveti'nin başına, atandı ve Nisan ayının başlarında, Slim ve Mountbatten ile birlikte Chinditlerin, Stilwell'in ilerlemelerine yardımcı olmaları için kuzeye kaydırılması gerektiğini kabul etti. Her ne kadar Stilwell, onların gelmesine pek memnun olmadıysa da, Japonları kendi yönlerine çekeceklerini hissediyordu. Chinditler Mogaung'u ele geçirerek Stillwell'in ilerlemesine yardımcı olmuştu. Kuzeye, Chindintlerin yaptığı ilerleme, bu bölgeye gönderilen yeni Japon tümeninin varmasından hemen önce gerçekleştirilmişti.

Assam'a, Imphal ve Kohima'yı ele geçirmek için Japonların yaptığı koruyucu nitelikteki taarruz Mart ayının ortasında üç tümenle başlamıştı. Bu taarruzun başlangıcı ve gelişmesi, beklentilerin aksine Chinditlerin, Japonların doğu kanadını ve gerisini teşkil eden İrawadi vadisine inmesiyle olumsuz olarak etkilenmemişti. Çünkü bu tehdit, Japonların kuzey ilerleme hattını ve ulaşım sistemini etkileyemeyecek kadar uzaktı.

Ocak ayının sonunda, Scoones, 4'üncü Kolordusu'nun Imphal'den güneye doğru yapmakta olduğu ilerlemeyi durdurmuş, kendisine ulaşan haberler karşısında, savunma tertibi almaya başlamıştır. Scoones'e ulaşan haberlere göre Japonlar, Chindwin'ın yukarı kısımlarında yeniden tertiplenerek ve teşkilatlanarak, Imphal'e doğru kendi taarruzlarını başlatacaklardı. Yine de Scoones'in üç tümeni hâlâ oldukça dağınıktı. Bu arada en güneyde bulunan 17'nci Tümen, Tiddim'in yanından geçmiş ve daha sonra Imphal'e çekilmek istediğinde bu yolun tıkalı olduğunu görmüştü. Durum o denli tehlikeliydi ki, Arakan'dan henüz dönen Dördüncü İngiliz Tümeni, diğer birliklerin sevk edildiği gibi alelacele takviye kuvvet olarak Imphal'e sevk edildi. Chindwin'den bu yana kanatlara doğru gelişen Japon ilerlemesi 20'nci Tümen'in çekilmesini hızlandırıyor ve olumsuz etkiliyordu. Ve on-

dan sonra, Imphal'in elli kilometre kadar kuzeydoğu ve gerisinde olan Ukhrul'daki İngiliz mevzileri 19 Mart'ta taarruza uğradı ve daha sonra çok net bir biçimde anlaşıldı ki, Japonların derinliğine kanatlara yaptıkları harekât, Imphal'in yüz kilometre kuzeyinde bulunan Kohima'yı hedeflemektedir. Imphal-Kohima yolu gerçekten 29 Mart'ta bir süre için kesilmişti. Bu durumu emniyete alabilmesi için iki yeni tümen daha gönderildi. Özetle,Japonlar yarma harekâtını cüretle uygulamaları sonucunda, kendilerinden sayıca üstün olan düşmanlarını bir kez daha çok zor duruma sokmuşlardı.

Her ne kadar İngilizler tekrar Imphal düzlüğüne ulaşıp ve orada dört tümenine de savunma tertibi aldırmayı becerebildilerse de, Kohima, sadece Albay Hugh Richards'ın emri altındaki 1500 askerle tutuluyordu. İngilizlerin şansı, Japon Komutanı General Kawabe'nin, Bölge Komutanı General Mutagachi'nin, dağlardan çıkış noktası olan, Kohima'nın elli kilometre ötesindeki Dimapur'u ele geçirme talebini reddetmiş olmasıydı. Böyle bir harekât, Imphal'e yardım götürmek isteyen, herhangi bir İngiliz karşı taarruzunu engellemiş olacaktı.

Bu aradaki müsait zaman içerisinde Korgeneral Montagu Stopford ve onun 33'üncü Kolordusu'nun öncü birlikleri Hindistan'dan buraya sevk edildi ve 2 Nisan'da Korgeneral Montagu Stopford Dimapur-Kohima bölgesinin sorumluluğuna getirildi.

Japonların 31'inci Tümenleriyle Kohima'ya karşı giriştikleri taarruz 4 Nisan gecesi başladı ve tümen çok kısa sürede hakim tepeleri ele geçirdi, böylelikle 6 Nisan'da bu küçük garnizonun, burayı takviye için gönderilen tugayla irtibatı kesilmiş oldu. Aynı zamanda tugayın da Dimapur'la bağlantısı, Japonların Zubza'da tıkadıkları yol nedeniyle kesilmişti.

Bununla beraber General Slim, 10 Nisan'da genel bir karşı taarruz emretti. Stopford'un gönderdiği yeni bir tugay 14 Nisan'a kadar Zubza'da tıkanan yolu açtı ve 18 Nisan'da iki tugay bu küçük Kohima garnizonuna girdi. Japonları, hakim tepelerden püskürttü.

Imphal çevresinde de şiddetli çarpışmalar oluyordu. İki İngiliz tümeni, Kohima'ya uzanan yolu açmak, kuzeydoğuda bulunan Ukhrul'u tekrar ele geçirmek ve Kohima'ya saldıran Japon tümeninin arkasını tehdit etmek için karşı taarruza geçmişti. Imphal'da bulunan diğer iki İngiliz tümeni de güneye doğru ilerliyordu.

Şans eseri, İngilizler şu anda bütün hava kontrolünü ele geçirmiş durumdaydılar. Bütün Burma bölgesinde, Japonların 200'den az uçakları vardı ve böylelikle bu kritik haftalar boyunca Imphal'da bulunan büyük çaptaki birliklerini havadan ikmal edebildiler.

Mayıs ayında, Stopford'un yeni takviye edilen birlikleri, Kohima çevresinde mevzilerinde tutunmaya çalışan Japonları püskürttükten sonra Imp-

hal yolunu temizlemişler ve Scoones'in birlikleri, Japonları neredeyse Imphal'in güneyinde köşeye sıkıştırmışlardı. Fakat, şayet Mutagachi, hiçbir başarı şansı kalmadığı halde ve herşeyi görüp değerlendiren astlarının itirazlarına rağmen taarruzunda ısrar etmemiş olsaydı, Japonlar çok rahat bir şekilde geri çekilebilirlerdi. Mutagachi, bu itirazları sonucunda tümen komutanlarının hepsini görevinden aldı ve müteakiben kendisi de görevinden alındı.

Temmuz ayı esnasında, Slim komutasındaki 14'üncü İngiliz Ordusu karşı taarruzlarına devam etti ve sonunda Chindwin'e ulaştı. Gecikmelerinin nedeni, Japonların direnişinden ziyade muson yağmurlarının başlamasıydı.Ve şimdi geriye sadece açlık ve yorgunluk kalmıştı.

Bu çok uzun süren taarruz sırasında, Japonlar muharebeye soktukları 84.000 askerden 50.000'ini kaybetmişlerdi. Bu konuda İngilizler daha şanslıydı, İngilizlerin kaybı 17.000 idi. Toplam olarak İngilizler altı tümeni ve yanlarında da küçük birlikleri muharebede kullanıp ve muharebeler sırasında hava üstünlüklerinden büyük ölçüde yararlanırken, buna karşılık Japonlar sadece tümenlerinden üçünü ve buna ek olarakta sözde Milliyetçi Hint Tümeni'ni kullanmışlardı. Bu tümen hem kadroca eksik hem de eğitimsizdi. Öte yandan Japonlar, gerçekçi olmayan askeri geleneklerine uymayı, taktik ustalığa tercih etmişlerdi. Bu tercihlerinin bedelini, savaşın müteakip safhasında ağır bir şekilde ödeyeceklerdi.

YEDİNCİ BÖLÜM

Çöküş
(1944)

OTUZUNCU KISIM

Roma'nın Ele Geçirilmesi ve İtalya'da İkinci Kez Duraklama

Müttefiklerin 1944 yılının başındaki İtalya'daki durumu, 1943 yılının Eylül ayında çıkarma esnasında besledikleri umutlarla kıyaslandığında büyük bir hüsrandı. Çıkarmaya katılan hem Beşinci Amerikan ve hem de Sekizinci İngiliz Ordusu ağır kayıplar vermiş, İtalya yarımadasının uç kısmının hem solundan hem de sağından yaptıkları taarruzlar sonucunda gözle görülür bir şekilde yorulmuşlardı. Yarımadanın yukarısına doğru sürdürdükleri ve çok ağır giden harekâtı, Müttefiklerin Birinci Dünya Savaşı sırasındaki Batı Cephesi'nin durumunu andırmıştı. Anglo-Amerikalıların Reggio, Taronto ve Salerno'ya yaptıkları çıkarma, Eylül ayının başında İtalyanların hem teslim olması hem de Müttefiklerin safına geçmesi, Almanların içerisinde bulunduğu olumsuz koşulları neredeyse felaketin eşiğine getirmişti. Ancak, Almanlar bu elverişsiz durumdan, kararlı tutumları ve taktik ustalıkları sayesinde çok çabuk kurtulmuşlardı. Kesselring'in geçici bir süre şaşkınlığa uğrayan birlikleri, ortaya çıkan olağanüstü durumlara o kadar başarılı bir şekilde karşı koymuşlardı ki, İtalyan yarımadasının terk edilerek yavaş yavaş kuzey İtalya'ya çekilinmesini emreden Hitler, bu planını iptal etmiş, onun yerine İtalyan yarımadasının sonuna kadar savunulmasını emretmiştir.

1943 yılının sonbahar mevsiminden bu yana Müttefiklerin hedefi mümkün olduğunca fazla Alman tümenini İtalya'da tutarak 1944 yılının yaz mevsiminin ortalarında Fransa'nın Normandiya kıyılarında yapacakları çıkarma esnasında bu birliklerin Fransa'nın dışında olmasını sağlamaktı.

Kasım 1943'te üç büyük Müttefik devletin toplandığı Tahran Konferan-

MÜTTEFİKLER İTALYA'YI ELE GEÇİRİYOR
ALMAN ASIL SAVUNMA HATTI
11 MAYIS 1944, CEPHE HATTI
5 HAZİRAN, CEPHE HATTI
25 AĞUSTOS, CEPHE HATTI
8 NİSAN 1945, CEPHE HATTI
İSVİÇRE
ALPLER
AVUSTURYA
YUGOSLAVYA
KORSİKA
SARDİNYA
İTALYA
AKDENİZ
ADRİYATİK DENİZİ
Roma
4 HAZİRAN 1944
5.AMERİKAN ORDUSU
ROMA'YA GİRDİ
1 NOLU YOL
Frascati
ALBAN TEPELERİ
14.ORDU
(Mackensen)
Albano
SEZAR HATTI
Velletri
Valmontone
2.AMERİKAN KOLORDUSU
1. PARAŞÜT KOLORDUSU
Campoleone
3 ŞUBAT
Cori
Carroceto
16/20 ŞUBAT
Cisterna
28 ŞUBAT
4 MART
1.İNGİLİZ TÜMENİ
(Penney)
FLYOVER KÖPRÜSÜ
7 no'lu yol
Nettuno
Latina
İNGİLİZ KOMONDOLARI
Anzio
Mussolini Kanalı
76.PANZER KOLORDUSU
SHİNGLE HAREKATI
22 OCAK 1944
6 AMERİKAN KOLORDUSU
(Lucas)
AMERİKAN RANGER BİRLİĞİ
AMERİKAN TÜMENİ
(Truscott)
ANZİO KÖPRÜBAŞI
22 OCAK / 23 NİSAN 1944
24 OCAK CEPHE HATTI
30 OCAK CEPHE HATTI
23 NİSAN'DAN BU YANA GELİŞEN 5.ORDU TAARRUZLARI
ALMAN KARŞI TAARRUZLARI
0 Mil 20
0 Km 30
2 MAYIS
Milano
Torino
Pavia
Alessandria
27 NİSAN
Cenova
Como Gölü
Po
ARNO
Trento
Belluno
Udine
Trieste
2 MAYIS
Verona
Padova
Venedik
28 NİSAN
Adige
10.ORDU
Comacchio Gölü
Bologna
Argenta
Ravenna
5. İNGİLİZ KOLORDUSU
4.AMERİKAN KOLORDUSU
1. KANADA KOLORDUSU
2.AMERİKAN KOLORDUSU
2. POLONYA KOLORDUSU
13. İNGİLİZ KOLORDUSU
10. İNGİLİZ KOLORDUSU
Rimini
GOTİK HATTI
Pesaro
Ancona
18 TEMMUZ
San Marino
Foglia
Arezzo
Trasimene Gölü
Siena
TRASIMENE HATTI
Perugia
San Benedetto
Todi
Terni
Tiber
Pescara
GUSTAV HATTI
(HİTLER HATTI)
Civita
Civitavecchia
7 HAZİRAN
Roma
6.AMERİKAN KOLORDUSU
Valmontone
Anzio
Ceprano
Arce
Cassino
Sangro
Lin
Garigliano
FRANSIZ KOLORDUSU
8 İNGİLİZ ORDUSU
(Leese)
5 AMERİKAN ORDUSU
(Clark)
15.ORDU GRUBU
(Alexander)
Napoli
ARGENTA BÖLGESİ
8 NİSAN, CEPHE HATTI
9 NİSAN, MÜTTEFİK TAARRUZLARI
Ferrara
Reno
Comacchio Gölü
Argenta
Bologna
Bastia
9 NİSAN
KOMANDO VE MUHAFIZ TUGAYI
Santerno
Sanio
Imola
Ravenna
10. İNGİLİZ KOLORDUSU
Forli
4.AMERİKAN KOLORDUSU
13. İNGİLİZ KOLORDUSU
9 NOLU YOL

sı'nda ve hemen ondan önce Kahire'de toplanan Anglo-Amerikan Konferansı'nda "Overlord Harekâtı" yani Avrupa'da açılacak ikinci cephe kararı teyid edilmişti. Bu arada, İtalya'daki harekâtın hedefi Roma'nın ele geçirilmesi ve müteakiben tesis edilecek Pisa-Rimini hattıyla sınırlandırılmıştı. Kuzeydoğuya, Balkanlara doğru bir ilerleme ve genişletme kararı gündemde değildi.

"Overlord" ve "Anvil" harekâtlarının öncelikleri üzerine varılan mutabakata karşın hâlâ Amerikalı ve İngiliz liderler ve komutanlar arasında İtalya'daki savaşın önemi üzerine tartışma vardı. Churchill ve Alan Brooke'un savunduğu İngiliz tezine göre, Müttefikler ne kadar fazla birliği İtalya' da muharebeye sokarsa Almanlar da en azından o oranda kuvveti Normandiya'dan geri çekip İtalya'ya sevk edeceklerdi. Bu görüşün asıl sahibi Churchill'di ve yanılmıştı. Churchill'in buradaki amacı İngilizlerin İtalya'daki harekât bölgesinde başarılı olma umuduydu. Amerikalılara göre ise, İtalya'ya gönderilecek Müttefik takviye birliğinin, Fransa'daki çıkarmada kullanılacak kuvvetlerden alınması doğru değildi. Çünkü Amerikalılara göre savaşın kaderini belirleyecek asıl harekât alanı Fransa olacaktı. Amerikalılar Churchill ya da İngiliz komutanlardan daha gerçekçi davranıyorlardı. Amerikalılar, İtalya'daki arazinin çok çabuk başarı elde edilmesini engelleyici nitelik taşıdığını daha iyi değerlendirmiş ve bu nedenle İngilizlere oranla daha gerçekçi davranmışlardı. Ayrıca, Amerikalılar, İngilizlerin Fransa'nın işgalini çok daha zor bulduklarına ve bundan kaçındıkları için İtalya'da kalmak istediklerine ilişkin derin endişeler taşıyorlardı.

Tahran Konferansı: 28 Kasım-1 Aralık 1943.

Kesselring'in şimdi (kuzeydeki 14'üncü Ordu'yla birlikte bulunan sekiz tümeninden başka), 10'uncu Ordu'nun bünyesinde on beş tümeni vardı. Bu tümenler, devam eden Müttefik taarruzlarına karşı Gustav Hattı'nın teşkil ettiği cepheyi tutuyorlardı. Her ne kadar, birçok Alman tümeni eksik kadrolu bir durumda zayıf düşmüşseler de 1943 yılının sonuna kadar İtalya'ya ayak basan on sekiz Müttefik tümeninin girişeceği taarruzları karşılamaya muktedir gözüküyorlardı.

Bunun için en olağan ve doğal görünen çözüm, Gustav Hattı'nın arkasına yapılacak bir çıkarmaydı ve böyle bir çıkarma, Müttefiklerin hem deniz hem de hava üstünlüğü nedeniyle daha kolay olacaktı. Şayet, yapılacak çıkarma, Gustav Hattı'na düzenlenecek bir taarruzla eş zamanlı tutulursa, bu taarruz Almanları, söz konusu hattan atacak ve Müttefiklere Roma'nın güneyini açacaktı. Bu planın adı "Shingle Harekâtı"ydı. Ve zaten, İtalya'daki harekâtın yavaş gitmesinden sabırsızlanan Churchill bu işe ivme kazandırdı. Churchill, bu harekât için gerekli araç, silah ve gemi gibi malzemelerin tahsisini, Kahire –Tahran Konferansları sırasında, Amerikalıların, Fransa'nın güneyinde yaz ayı için planladıkları ve istedikleri "Anvil Harekâtı"nı kabul ederek sağlamıştı. Bu harekâtı kabul eden Churchill daha sonra burada taarruzda kullanacak çıkarma gemilerinin "Anvil Harekâtı"na dek Akdeniz'de kalması gerektiğini ileri sürmüş ve istemişti. Böylelikle, bu çıkarma gemileri, Ocak ayında Roma'nın güneyinde bulunan Anzio çıkarmasında kullanılabilecekti.

Alexander ve kurmayları tarafından hazırlanan plan genel mahiyette bir plandı. Gustav Hattı'nda bulunan mevcut cepheye, Mark Clark'ın Beşinci Ordusu 20 Haziran'da taarruz edecekti. 2'nci Amerikan Kolordusu, sağındaki Fransız Kolordusu ve solundaki 10'uncu İngiliz Kolordusu ile birlikte, General Senger'in 14'üncü Panzer Kolordusu'na karşı gerçekleştirecekleri ilk yarma harekâtından sonra, Rapido Nehri'ne ve yukarısında bulunan Liri vadisine taarruz edeceklerdi. Asıl taarruz başladıktan sonra, 6'ncı Amerikan Kolordusu Anzio'ya çıkacaktı. Bu durumda Alman ihtiyat tümenlerinin güneye doğru hızla ilerleyerek Anzio'da çıkarma yapmakta olan birlikleri karşılamaya gitmesi ve bu karmaşa esnasında da, Beşinci Ordu'nun Gustav Hattı'nı yarıp Anzio'daki 6'ncı Kolordu ile temas sağlayacağı umuluyor ve bekleniyordu. İki Müttefik ordunun arasında bulunan 10'uncu Alman Ordusu imha edilmese bile, Müttefik Komutanlık bu ordunun yeniden tertiplenmek ve teşkilatlanmak için Roma'ya çekilmek zorunda kalacağını umuyordu.

Fakat bu plan işlemedi. Alman birlikleri, Müttefik komutanların bekledikleri ve hesap ettikleri kadar ne yorgun ne de düzensiz bir hal içerisindeydiler ve her zamanki bilinen azimleriyle savaştılar. Öte yandan, Mütte-

fiklerin hazırlıkları hızlandırılınca, Beşinci Ordu'nun taarruzu ile yeterli işbirliğini sağlayamadı ve nihayetinde de taarruz istenen sonucu vermedi.

Taarruz, 17/18 Ocak gecesi Garigliano Nehri'nin başarılı bir geçişiyle başladı. Bu harekâtı en batı bölgede bulunan McCreery'nin 10'uncu İngiliz Kolordusu icra etti. Ve bu taarruz Kesselring'in ihtiyatlarının büyük bir kısmını teşkil eden 29 ve 90'mcı Panzergrenadier Tümenleri'yle Hermann Göring Tümeni'nin bir kısmını bu bölgeye göndermesine yol açtı. Fakat, 20 Ocak'ta, merkez sol cephede bulunan 2'nci Amerikan Kolordusu Rapido'ya karşı giriştiği taarruzda çok ağır kayıplar verdi. Öncü durumunda bulunan iki alay büyük ölçüde imha edilmişti. Liri vadisi çok iyi biçimde korunuyordu ve buraya girişilecek herhangi bir taarruz daha önce hiç hesaba katılmayan bir şekilde Monte Cassino'nun görüş alanı içine giriyordu. Rapido Nehri'nin akıntısı çok hızlıydı ve bu nehri ateş altında olmadan bile geçmek çok zordu. Ve bu durum çerçevesinde, 36'ncı Amerikan Tümeni, Rapido yaklaşma istikametinde bulunan Monte Trocchio çevresini ele geçirdikten beş gün sonra Rapido'ya taarruza kalktı. 36'ncı Amerikan Tümeni'nin hemen solunda ilerleyen 46'ncı İngiliz Tümeni'nin giriştiği saldırı da başarısızlığa uğramıştı. Beşinci Ordu'nun taarruzu halen devam ediyordu. Fakat, 22 Ocak'ta, çıkarma birlikleri Anzio'ya ayak bastığı sırada taarruzun gidişatı hiç de iç açıcı değildi.

Müttefikler, Roma'nın kuzeyinde, Gustav Hattı'nın önündeki asıl cepheden oldukça uzak bir yerde çıkarma noktası seçmediği sürece, Anzio bölgesi, Alman birliklerin kanat bölgesi arkasında yer alan en uygun çıkarma bölgesiydi.Yine de, Kesselring, stratejik olarak Roma'nın kuzeyini çıkarma bölgesi olarak kendisine daha büyük tehlike yaratacağını düşündüğü için gafil avlandı ve Anzio bölgesine çıkarma yapıldığında, orada sadece 29'un-

6'ncı Amerikan Kolordusu Anzio'ya çıkıyor.

cu Panzergrenadier Tümeni'nin istirahatle bulunan bir taburu bulunuyordu. Çıkarma yapan 6'ncı Kolordu'nun komutanı olan Tümgeneral John Lucas, bütün karamsarlığına karşın çok şanslıydı. Salerno muharebelerinin sonlarına doğru 6'ncı Kolordu'nun komutasını teslim alan Lucas, aşırı temkinli ve çok karamsardı; harekât başlamadan önce bu karamsar görüşlerini sadece günlüğüne not düşmekle kalmamış, astlarına, Müttefiklerine ve bizzat Alexander'a da iletmişti.

Tümgeneral John Lucas'ın, 6'ncı Kolordusu'nu 1'inci İngiliz ve 3'üncü Amerikan Tümeni teşkil ediyor ve Komando ve Muhafız birlikleriyle, bir paraşüt alayı ve iki tank taburu tarafından da destekleniyordu. Bu ilk çıkarma birliğini 1'inci Amerikan Zırhlı ve 45'inci Piyade tümeni takip edecekti. Bu güç sadece ezici bir üstünlüğü sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda başarıyı genişletme harekâtı ihtimalini de gündeme getiriyordu. Churchill, bu harekâtın sonucunda Roma'nın güneyinde Alban Tepeleri'ne ulaşılıp, hayati öneme haiz 6 ve 7 numaralı Yollar'ın kontrol altına alınıp, böylece Gustav Hattı'nda bulunan 10'uncu Alman Ordusu'nun irtibatının kesileceğini umuyordu.

Anzio kentinin kuzeyine İngilizlerin ve hemen güneyine Amerikalıların yaptığı çıkarmalar, hemen hemen hiç mukavemetle karşılaşmadı ve kolaylıkla başarıya ulaştı. Fakat Almanların tepkileri süratli ve aniydi.Gustav Hattı'ndaki birlikleri, sonuna kadar direnme emrini aldılar bu arada ise Hermann Göring Tümeni kuzeye, geriye sevk edildi ve mevcut birlikler de Roma'dan bu bölgeye ivedi olarak gönderilmeye başlandı. Kesselring, Hitler'in Karargahı'ndan aldığı emre göre, kuzey İtalya'dan herhangi bir tümeni emrine alabileceğini öğrendi. Ve buna ilave olarak kendisine iki tümen, üç müstakil alay ve iki ağır tank taburu gönderilecekti. Zira Hitler, Müttefiklere yaptıkları bu çıkarma esnasında ve sonrasında hem korkutmaya hem de ağır darbe vurmaya çok istekliydi. Çünkü, Fransa kıyılarına yapılacak muhtemel bir çıkarma ihtimaline karşı, Müttefiklerin gözünü korkutmak istiyordu.

Kesselring'in birliklerini yeniden taktik görevlerine göre düzenleyip muharebeye sokması büyük başarıydı. Sekiz Alman tümeninin unsurları ilk sekiz gün içerisinde Anzio bölgesine getirilmişti. Emir komuta sistemi de aynı anda düzenlenmişti. Mackensen'in 14üncü Ordu'su Anzio bölgesinin sorumluluğunu teslim almıştı ve aynı zamanda Müttefiklerin tesis ettikleri köprübaşlarının kuzey ve güneyinde bulunan 1'inci Paraşüt ve 76'ncı Panzer Kolordusu'nun kontrolunu elinde bulunduruyordu. Vietinghoff'un 10'uncu Ordusu, 14'üncü Panzer ve 51'inci Dağ Kolordusu ile birlikte Gustav Hattı'nı tutmak için burada kalmıştı. Senger'in komutası altındaki 14'üncü Panzer Kolordusu'na bağlı sekiz Alman tümeni, Anzio köprübaşı

civarında, Mark Clark'ın komutasındaki Müttefiklerin Beşinci Ordusu'nun karşısında bulunurken, Sekizinci İngilız Ordusu'nun karşısında 51'inci Dağ Kolordusu'na bağlı sadece üç tümen bulunuyordu. Bu üç tümenin görevi, İtalya'nın Adriyatik kıyısında bulunan Sekizinci İngiliz Ordusu'nu durdurmaktı.Bu esnada kuzey İtalya'da bulunan altı tümen de General von Zangen'in emrinde bırakılmıştı. Montgomery, Normandiya çıkarmasının planlarına ve hazırlıklarına katılmak ve sorumluluğunu üstlenmek için İngiltere'ye çağrıldığından Sekizinci İngiliz Ordusu'nun komutasını şimdi Oliver Leese yürütüyordu.

Churchill'in Anzio'ya yapılan çıkarmadan hemen sonra Alban Tepeleri'ne doğru yapılmasını istediği harekât, Mark Clark'ın da desteğini alan Lucas'ın kararlı direnişiyle karşılaştı. Lucas'ın planı, içerilere girmeden önce, köprübaşını sağlamlaştırmaya çalışmaktı. Fakat, Amerikalı komutanların ve birliklerinin çok yavaş davranması ayrıca Almanların çıkarmaya çok süratli tepki göstermeleri karşısında, Lucas'ın da aşırı ihtiyatlı davranması, belki bilmeden, Müttefiklerin imdadına yetişmişti. Böyle durumlarda, kıyıdan içerilere doğru ilerlemek, kanatlara yapılacak taarruzlar için çok kolay hedef oluşturacağından, bir felakete yol açabilirdi.

İkinci gün, köprübaşı planlandığı şekilde emniyet altına alındı ve buradaki malzeme ikmali sorunu kolaylaştırıldı. Kıyıdan içeri doğru ciddi olarak düzenlenen ilk harekâtın başlaması 30 Ocak'ı buldu. Bu tarih, çıkarmadan bir hafta sonraya tekabül ediyordu. Kıyıya doğru başlayan ilerleme, muharebe bölgesinde bulunan Almanlar tarafından durduruldu. Bundan başka, tesis edilen köprübaşı şimdi Almanların topçu ateşi tarafından taciz edilebiliyor ve Napoli havaalanından kalkan Müttefik uçakları, Anzio çevresinde yoğun bir şekilde bulunan Müttefik gemilerini bombalayan Alman uçaklarına engel olamıyorlardı. Bunun için, Mark Clark'ın Gustav Hattı'ndaki birlikleri yardım almak yerine, Anzio'da sarılmış vaziyette olan çıkarma birliklerine Anzio'dan yardım etmek için Almanlara taarruza geçti.

Bu kez, 2'nci Amerikan Kolordusu, Gustav Hattı'nı yarmak için Cassino'ya kuzey tarafından taarruz etmeye karar verdi. 24 Ocak'ta, 34'üncü Amerikan Tümeni, kanatlarındaki Fransız birliklerinin yardımıyla başlattığı taarruzda öncü rolünü üstendi. Bu tümen kendisine ancak bir hafta sonra güvenlikli bir köprübaşı tesis edebildi. Ve ondan önce 14'üncü Panzer Kolordusu Komutanı Senger, bölgeye daha fazla ihtiyat birlikleri getirerek savunma mevzilerini güçlendirmişti. Şubat ayında Epeyce kayıp veren ve aşırı yorulan Amerikan birlikleri 11 Şubat'ta geri çekildiler.

Boşa giden bu teşebbüsten sonra Korgeneral Bernard Freyberg komutasında yeni kurulan Yeni Zelanda Kolordusu bu bölgeye getirilmişti. Bu kolordu, daha önce Kuzey Afrika muharebelerine bizzat iştirak etmiş birlikler-

den oluşuyordu. Bunlar, 2'nci Yeni Zelanda ve 4'üncü Hint Tümenleri'ydi. İngiliz ve Hint birliklerinden müteşekkil olan 4'üncü Hint Tümeni, Alman yetkililerce bölgenin en başarılı tümeni seçilmişti. Freyberg'in, taarruzların Cassino'da birleşmesini öngören plan, geçmiş tecrübelerle bedeli ağır ödenmiş, yüksek kayıplı bir cephe taarruzu olmaktan öteye geçemezdi. Çünkü, çok iyi mevzilenmiş inatçı Alman savunması karşısında cepheden taarruz ancak önceki taarruzların sonucu verebilecekti. 4'üncü Hint Tümeni Komutanı Francis Tuker, Fransızların da desteklediği bir planla dağların arasından geçerek, geniş bir manevra ile düşmana cepheden değil de kanatlardan bir taarruzu öneriyordu, ancak bu sırada hastalanmasıyla nüfuzu azaldı. Tümeni, tepesinde tarihi manastır olan Monte Cassino'nun ele geçirilmesi görevini almıştı. Tuker'in önerdiği geniş bir manevra harekâtıyla girişilecek taarruz reddedildikten sonra, Tuker, tepede bulunan manastırın hava bombardımanıyla ateş altına alınmasını istiyordu. Her ne kadar Alman birliklerinin bu manastırı kullandıklarına ilişkin hiçbir belirti olmamasına ve ayrıca Almanların buraya girmekten kaçındıklarını gösteren yeterli kanıtları olmasına rağmen, bu muazzam bina öyle hakim bir tepede ve hakim bir yapı teşkil ediyordu ki, sonuçta bu unsurlar tepeye taarruz edecek askerler üzerinde moral bozucu bir etki yaratıyordu. Bu teklif, Freyberg ve Alexander tarafından onaylandıktan sonra kabul edildi ve 15 Şubat'ta bu ünlü manastır hava bombardımanıyla tahrip edildi. Fakat bundan sonra, buraya Almanlar girdiler çok sağlam bir savunma mevzii tesis ettiler.

O ve müteakip gece, 4'üncü Hint Tümeni tarafından müteaddit defalar

Müttefik bombardımanı altındaki Monte Cassino.

gerçekleştirilen taarruzlar hiçbir gelişme sağlayamadı. Onun için ertesi gece, 17/18 Şubat gecesi Yeni Zelanda Kolordusu ilk planı uygulmaya karar verdi. 4'üncü Hint Tümeni 593 rakımlı tepeyi ele geçirmeyi başardı, fakat Alman paraşüt birlikleri tarafından gerçekleştirilen karşı taarruzla buradan püskürtüldüler ve ertesi gün de 2'nci Yeni Zelanda Tümeni Rapido'da tesis ettikleri köprübaşından, Almanların tanklarla yaptığı karşı taarruz neticesinde püskürtüldüler.

Büyük çapta takviye birlikleri ulaşıncaya kadar Hitler'in Karargâhı Müttefiklerin tesis ettiği köprübaşını etkisiz hale getirmek için söz vermişti. Bunun için Mackensen, Müttefik birliklerin yayılmasını engellemek için karşı taarruzlar düzenledi. Bu karşı taarruzların ilki 3 Şubat gecesi, 1'inci İngiliz Tümeni tarafından 30 Ocak'ta Campoleone'ye yapılan ve amacına ulaşamayan taarruzun tamamen etkisiz hale getirilmesi için düzenlenmişti.Şans eseri bu taarruz bu arada karaya çıkan 56'ncı İngiliz Tümeni'nin öncü tugayı tarafından engellenmişti.7 Şubat'ta Almanlar tarafından düzenlenen daha şiddetli karşı taarruz kıyıda engellenebildiyse de İngilizlerin kayıpları çok ağırdı ve o nedenle 1'inci Tümen, 45'inci Amerikan Tümeni'yle değiştirildi.

Şubat ayının ortalarında, tesis edilen köprübaşının çevresinde bulunan beş Müttefik tümene karşılık elinde bu tümenleri çevreleyen, on tümen ve Alman Hava Kuvvetleri'nin iyi bir desteği bulunan Mackensen, karşı taarruza hazırdı. Yeni, uzaktan komutalı, içerisinde patlayıcı madde bulunan minyatür tanklar, düşman mevzilerine, büyük bir karmaşa yaratmak amacıyla gönderilecekti, bu tankların adı *Goliath* idi. Almanların yaptıkları yığınak, ne Müttefiklerin Cassino'ya yaptıkları taarruzlardan ne de hava bombardımanlarından etkilenmişti.

Tesis edilmiş olan köprübaşına, 16 Şubat'ta hava kuvvetlerinin de yardımıyla Almanlar taarruza geçti. Akşamleyin, 45'inci Amerikan Tümeni'nin tuttuğu bölgede bir boşluk meydana geldi. Bu, tam Almanların beklediği fırsattı. Hitler'in çok beğendiği birliklerin başında gelen Lehr Piyade Alayı'nın öncülük ettiği on dört tabur, tankların desteğinde 17 Şubat'ta bu yarılan bölgeyi genişletmek ve Albano-Anzio yolunu ele geçirmek için harekete geçti. Artık, zafer görünmüştü.

Fakat tek bir yolda toplanan birliklerin yoğunluğu, hareket kabiliyetlerini engelleyici bir unsur olarak ortaya çıktı. Aynı zamanda bu yolda tıkanan araç, gereç ve birlikler Müttefik topçusu, uçağı ve deniz birliklerinin bombardımanı için hedef teşkil etmişti. Ve umutların bağlandığı "Goliath" tankları da başarılı olamamışlardı. Bununla beraber, Almanlar verdikleri ağır kayıplara karşın, güçlü taarruzları karşısında Müttefikleri geri çekil-

mek zorunda bıraktılar ve 26'ncı Panzer Tümeni'yle takviye edilen ve 18 Şubat'ta tekrarlanan taarruzda, Almanlar kıyıya doğru biraz daha ilerleme kaydettiler. Fakat, 56'ncı ve 1'inci İngiliz ve 45'inci Amerikan Tümenleri büyük bir azimle muharebe ettiler ve köprübaşındaki son savunma hattında tutunmayı başardılar. Alman ilerlemesi Carroceto koyunda durduruldu ve taarruz birlikleri bu gerilim altında cesaretlerini ve güçlerini kaybettiler. Panzergrenadier tümenleri 20 Şubat'ta son gayretleriyle bir daha saldırdılar ve fakat sonunda tamamen durdular. Müttefik savunması, Lucas'ın önce yardımcısı, daha sonra halefi olan General Lucian Truscott'un yardımıyla başarılı olmuştu. İngiliz bölgesinde ise, 1'inci Tümen Komutanı olan Tümgeneral Penney yaralanmıştı.Yerine tümeniyle 56'ncı Tümen arasında çok başarılı bir savunma işbirliğini gerçekleştiren Tümgeneral Templer atandı.

Taarruzun başarılı olamamasına canı sıkılan Hitler, Cisterna yolunu hedef alan ve 28 Şubat'ta başlamasını istediği ve dört tümenin katılacağı bir taarruz emretti. Fakat bu taarruz 3'üncü Amerikan Tümeni tarafından hiçbir zorlukla karşılaşılmadan durduruldu. Ve taarruzun başlamasından üç gün sonra, havanın açmasıyla Müttefik uçakları, taarruz eden Alman birliklerini bombardımana tabi tuttu. Almanlar 4 Mart'ta ağır kayıpları nedeniyle taarruzu durdurmak zorunda kaldı. Bu çemberi idame ettirmek için bölgede beş Alman tümeni bırakıldı, diğerleri istirahate çekildi.

Müttefikler şimdi ise, baharda yapacakları taarruz için kendilerine yol açabilmek amacıyla Cassino'ya saldırı planlamakla meşguldüler. Bu kez taarruz geçen seferden bile daha direk olacak ve doğrudan cepheye yapılacaktı. Yeni Zelanda Tümeni, kente doğrudan girecek ve 4'üncü Hint Tümeni ise Manastır Tepesi'ne yapılacak taarruzu üstlenecekti. Havadan ve karadan yürütülen, 190.000 mermi ve 1000 ton bombanın kullanıldığı bu çok şiddetli hava ve kara bombardımanı aynı zamanda kentteki Alman birliklerini de imha etmeyi planlamıştı.

Bu bombardıman, havanın yeterince elverişli olduğu 15 Mart'ta gerçekleştirildi. Fakat bu bölgede bulunan seçkin 1'inci Paraşüt Tümeni'nin üç taburlu bir alayı, topçudan ve uçaklardan gelen bombardımana göğüs gerdi ve kendisine saldıran piyade birliğini ardından kovaladı. Müttefik bombardımanları sonucu tıkanan yollar, tanklara geçiş izni vermeyince, Almanlar bu durumdan yararlandılar. Her ne kadar Castle Tepesi ele geçirildiyse de, 4'üncü Hint Tümeni'nin tepeye müteakip harekâtı çok şiddetli yağan yağmur nedeniyle engellenmişti ve bu durum Almanlara büyük ölçüde yardımcı olmuştu. Bir Gurka Bölüğü, Manastır'ın aşağısında bulunan Hangman Tepesi'ne kadar ulaşmıştı, fakat burası tecrit edilmişti. Bu arada, kentte çarpışmalar şiddetle devam ediyordu. 19 Mart'ta, her iki tarafın da son ça-

balarının beyhude olduğu görüldü ve ertesi gün Alexander, şayet otuz altı saat içerisinde başarıya ulaşılamazsa harekâtın kesilmesi gerektiğine karar verdi. Zira, kayıplar giderek artıyordu. Ve 23 Mart'ta Freyberg'in de mutabakatının alınmasıyla harekât tamamen durdu. Böylece Üçüncü Cassino Muharebesi hüsranla bitmişti. Bundan sonra Yeni Zelanda Kolordusu lağv edildi, birliklerine istirahat verildi ve daha sonra diğer birliklere dağıtıldı. Bu arada Cassino bölgesinin sorumluluğu 78'inci İngiliz Tümeni ve 6'ncı Zırhlı Tümeni'nin 1'inci Muhafız Tugayı tarafından üstlenildi.

Alexander, 22 Şubat'ta, Anzio köprübaşından alınacak bir destekle Liri vadisine "Diadem Harekâtı"nı düzenlemeyi teklif etmişti. Bu büyük ölçüde Ocak ayındaki taarruza benziyordu, fakat daha iyi işbirliği içerisinde hazırlanmıştı ve bu taarruz Normandiya'ya yapılacak çıkarmadan yaklaşık üç hafta önce başlayacaktı. Böylelikle "Diadem Harekâtı" nedeniyle Almanlar, Fransa'dan İtalya'ya birlik göndereceklerdi.

Bu plan, Alexander'ın Kurmay Başkanı John Harding tarafından gözden geçirildi ve İtalya'nın Adriyatik kısmına sadece bir kolordu bırakarak, Sekizinci İngiliz Ordusu'nun geri kalan kısmını Cassino-Liri vadisi bölgesi sorumluluğuyla görevlendirdi. Fransızların da dahil olduğu Beşinci Amerikan Ordusu, sadece sol kanatta bulunan Garigliano'nun sorumluluğunu almakla kalmayıp, aynı zamanda da Anzio köprübaşından da sorumlu olacaktı. Bu arada işbirliği içinde ve paralel yürütülmesi gereken ve Güney Fransa'ya çıkarma yapılmasını kapsayan "Anvil Harekâtı"ndan da vazgeçilecekti.

İngilizler doğal olarak bu planı kabul ederken, Amerikan Kurmay Başkanlığı, Güney Fransa'ya yapılacak çıkarmanın Normandiya Harekâtı'na daha çok yardımcı olacağı gerekçesiyle "Anvil Harekâtı"ndan vazgeçilmesine itiraz ettiler. Bunun üzerine, Eisenhower, İtalyan taarruzuna öncelik verirken, "Anvil Harekâtı" planlamasının da devam etmesi gerektiğini içeren uzlaşmacı bir plan önerdi. Şayet 20 Mart'a dek büyük çıkarma harekâtının gerçekleştirilemeyeceği kesinleşirse, o zaman İtalyan sularındaki bütün gemilerin "Overlord" harekâtı için geri çekilmesi gerekiyordu. Bu konudaki uzlaşma, Birleşik Kurmay Başkanlığı tarafından 25 Şubat'ta sağlandı.

Karar tarihi yaklaştıkça, Akdeniz bölgesinin bütün sorumluluğunun verildiği General Maitland Wilson, Alexander'dan İtalya'da icra edilecek taarruzun Mayıs ayından evvel başlayamayacağı ve Gustav Hattı'nda bulunan asıl kuvvetin bu hattı yarıp Anzio birlikleriyle irtibat kurmalarından evvel "Anvil Harekâtı" için kuvvet ayrılamayacağı yönünde bilgiler almıştı. Harekâta hazırlanmak için yeniden tertiplenmek gerekiyordu, bu nedenle de asgari on haftalık bir süreye ihtiyaç vardı. Bunun anlamı "Anvil Harekâ-

tı"nın Temmuz ayının sonundan evvel gerçekleştirilemeyeceği demekti ki, bu tarih de Normandiya çıkarmasından iki ay sonraya tekabül ediyordu. Oysa, plana göre "Anvil Harekâtı"nın temel amacı, Normandiya çıkarmasından önce gerçekleştirilip, Almanların birliklerini ve dikkatlerini bu yöne çekmekti. Onun için Maitland Wilson ve Alexander, bu koşullarda "Anvil Harekâtı" fikrini gündem dışı bırakıp İtalya'daki harekâtı kati olarak tamamlamak için kendilerini serbest hissettiler. Bu görüş, Churchill ve İngiliz Genelkurmayı'nın tercihlerine de uyuyordu. Eisenhower, Akdeniz'de bulunan gemi, asker ve malzemelerin büyük bir bölümünün bir şekilde "Overlord Harekâtı" nedeniyle İngiltere'ye gönderilmesi koşuluyla, İngilizlerle anlaşma eğilimi içerisindeydi. Fakat, Amerikan Genelkurmayı, "Anvil Harekâtı"nın geciktiril- mesini isteksiz olarak kabul ederken, iptaline itiraz ediyordu ve İtalya'daki harekâtın belirlenen sınırların dışına taşmasını da pek uygun ve makul bulmuyorlardı. Keza ayrıca Amerikalılar, buradaki harekât nedeniyle Almanların Normandiya'dan birlik çekeceklerine de kuşkuyla bakıyorlardı ki, çok geçmeden bu kuşkunun doğruluğu kanıtlanmıştı. Bu konudaki tartışma, Churchill ile Cumhurbaşkanı Roosevelt arasında, telgraflarla uzun süre devam etmiştir.

Bu arada baharda İtalya'da yapılacak taarruz için İngiliz Komuta Kademesi'ndeki hazırlıklar ilerliyordu. Birliklerin tertiplenmeleri, sevkleri ve yeniden mevzilendirilmelerine ikmal sıkıntıları da eklenince, harekât Mayıs ayının 11'ine kadar sarktı. Sekizinci Ordu'nun görevi Cassino'ya girmekti, bu arada ise sol kanatta bulunan Beşinci Ordu, Anzio köprübaşından ilerleyerek 6 Numaralı Yol üzerinde bulunan Valmontone'ye doğru harekâta devam edecekti. Anzio'da şimdi beş Alman tümeninin karşısında altı Müttefik tümeni vardı. Bunun dışında Almanların Roma civarında dört ihtiyat tümeni daha vardı. Müttefiklerin ise Gustav Hattı'nda toplam on altı tümeni vardı. Buna karşılık, Almanların biri ihtiyatta olmak üzere altı tümeni vardı. Bu cephede yer alan Müttefik birliklerinin büyük bir bölümü, Cassino'dan Garigliano Nehri ağzına kadar yayılmış durumdaydılar. İkisi Amerikan, dördü Fransız, dördü İngiliz ve ikisi Polonyalı olmak üzere toplam on iki tümen yarma harekâtı için, diğer dört tümen de açılan gediği Liri vadisine kadar genişleterek on kilometre geride bulunan Hitler Hattı'na ulaşıp, Almanların burada yığınak yapmasını önlemek için daha geride bulunuyordu.

Sekizinci Ordu'nun dokuz tümeni 1000'i aşkın topla destekleniyordu ve bunun yanında yerlerin kuru olması nedeniyle tanklar ve diğer motorlu araçlar, harekâtı çok iyi takip edip beraber ilerleyebiliyorlardı. Böylece üç zırhlı tümen; 6'ncı İngiliz, 5'inci Kanada ve 6'ncı Güney Afrika Tümenleri, savaşın başlangıcından bu yana en başarılı muharebelerini icra ediyorlardı.

Taarruzda Cassino'yu ele geçirme görevi iki tümenli Polonya Kolordu-

su'na verilirken, dört tümenli, 13'üncü İngiliz Kolordusu da Polonya Kolordusu'nun solundan St. Angelo'ya doğru ilerleyecekti.

Asıl cephedeki Müttefik taarruzu, 2000'i aşkın topla desteklenirken, bu bölgedeki Müttefik hava kuvvetleri, nihai safhadaki muharebe alanı hedeflerine yönelmeden önce düşmanın demiryolu ve karayolu şebekelerini imha edecekti. Bununla beraber "Strangle Harekâtı" Alman ulaşım ve ikmal sistemlerini istenildiği ölçüde hasara uğratmadı. Büyük çap ve miktarda girişilen sabotaj sonuçları da düşkırıklığı yaratmaktan öte gidememişti. Müttefik birlikleri, bir aldatmaca olarak çıkarma harekâtı provalarını çok aşikâr bir biçimde yapmışlar, özellikle Roma'nın kuzeyinde bulunan Civitavecchia bölgesine çıkılacağı izlenimine Kesselring'in inanmasını sağlamayı amaçlamışlardı. Fakat Kesselring, Müttefiklerin deniz çıkarma birliklerinin üstünlüklerini bu şekilde kullanacaklarına o denli inanmıştı ki, bu aldatma girişimlerinin bariz hiçbir etkisi olmamış gibiydi.

Taarruz, 11 Mayıs gece saat 11.00'de yoğun topçu atışıyla başladı. Atışın hemen akabinde piyade taarruza kalktı. Fakat, ilk üç gün taarruz çok yavaş ilerledi. Birçok bölgede çok şiddetli bir direnişle karşılaşılıyordu. General Anders'in komutası altında bulunan Polonya Kolordusu, Cassino'ya karşı düzenlediği saldırıda kanat yaklaşma istikametlerini kullanmasına ve büyük bir azim ve ustalıkla taarruz etmesine karşılık, ağır kayıplar verdi. 13'üncü İngiliz Kolordusu da çok ağır ilerliyordu ve şayet Polonyalılar düşmanın dikkatlerini kendi üzerlerine yoğunlaştırmasaydı çok daha ağır kayıplar vermiş olacaklardı. 2'nci Amerikan Kolordusu da kıyı bölgesinde benzer şekilde çok az ilerleyebilmişti. Fakat, iki kolordunun arasında Juin komutasında bulunan Fransız Kolordusu muharebe alanında, dört tümene karşı tek bir düşman tümeni olduğunu saptamıştı ve Almanların ciddi bir harekât beklemedikleri Garigliano'nun ötesindeki dağlık bölgede nispeten daha hızlı ilerliyorlardı. 14 Mayıs'ta, Fransızlar Ausente vadisine girdiler ve 71'inci Alman Tümeni onlardan önce ve daha hızlı bir şekilde geri çekilmeye başladı. Bu geri çekilme, şu anda daha süratli bir şekilde kıyı boyunca 94'üncü Alman Tümeni'ne karşı ilerleyen 2'nci Amerikan Kolordusu'na yardımcı oluyordu. Bundan başka, bu iki Alman tümeni, hemen hemen yolları bulunmayan Aurunci Dağları bölgesindeki çekilme hatlarında bulunmaktaydılar. Bu fırsatı yakalayan Juin, General Guillaume komutasında dağ eğitimi görmüş Faslılardan oluşan ve tümen çapındaki birliğini, dağlık bölgenin karşısında Liri vadisinde bulunan Hitler Hattı'nın arka bölgesini, Almanlar gereği gibi tahkim etmeden yarması için gönderiyordu.

Almanların sağ kanadı artık çöküyordu ve buraya yardım gönderme ihtimali de yoktu. Çünkü, bu birliğin becerikli komutanı Senger, Müttefik taarruzu başladığında bir kursta idi. Bundan başka bu kez, Kesselring, ihti-

yat birliklerini güneye göndermede ağır davranmıştı. Kesselring, kuzeyde durumların nasıl geliştiğini görüp değerlendirme yapmak istemişti. Ve bu nedenle Liri vadisine bir tümenin sevk edilmesi, ancak 13 Mayıs'ta gerçekleştirilebildi. Her ne kadar, çok geçmeden güneye üç tümen gönderildiyse de buradaki muharebeye katılan tümenler sanki bir girdaba dalmışlardı ve cepheyi istikrara kavuşturmak ve yardımcı olmak için artık çok geçti. Cassino bölgesindeki Almanlar birkaç gün daha burada tutunmayı başardılar, fakat Almanların bu yılmaz paraşüt birliği nihayet 17 Mayıs gecesi çekildi ve ertesi gün Polonyalılar uzun zamandır alınması için çaba harcanan manastırın harabelerine girebildiler Ancak, Polonyalıların bu cesur davranışları kendilerine 4000 kişiye mal olmuştu.

Zaten yetersiz olan Alman ihtiyatlarının büyük bir bölümü güneye çekilmiş olduğundan, 36'ncı Amerikan Tümeni'nin de takviyesi ile birlikte Anzio köprübaşından ileri atılmak için en uygun zamandı. 23 Mayıs'ta bu taarruz emrini veren Alexander, Valmontone'ye yapılacak şiddetli bir saldırıyla 6 Numaralı Yol'u kesebileceğini umuyordu, böylece Gustav Hattı'nı tutmakta olan 10'uncu Alman Ordusu'nun büyük bir bölümünün irtibatını kesmiş olacaktı. Bu başarıldığı takdirde Roma olmuş armut gibi düşecekti. Fakat bu ihtimaller, Mark Clark'ın farklı görüşleriyle ve Beşinci Ordu'nun Roma'ya ilk önce girme isteği nedeniyle ortadan kalktı. 1'inci Amerikan Zırhlı ve 3'üncü Piyade Tümeni, 7 numaralı kıyı Yolu'nun hemen üstünde bulunan Cori'ye ulaşmıştı, fakat bu tümenler ayın 25'inde 6 Numaralı Yol'dan epeyce uzaktı. Yirmi kilometrelik bir ilerleyişten sonra, kuzeye 7 Numaralı Yol'a doğru yaklaşmakta olan 2'nci Amerikan Kolordusu'yla irtibat kurdu. Kesselring'in elinde kalan tek seyyar birlik olan Hermann Göring Tümeni süratle bu bölgeye gelerek, bu yarmayı durdurmaya gayret ediyordu.Ancak Müttefiklerin hava taarruzlarıyla bu tümen çok ağır kayıplar verdi. Fakat, bu safhada Mark Clark, dört tümeniyle istikametini Roma'ya çevirdi. Oysa, sadece bir tümeninin Valmontone'ye doğru ilerlemesine izin verilmişti. Ve bu ilerleme 6 Numaralı Yol'a beş kilometre kala üç Alman tümeniyle durduruldu.

Alexander'ın Churchill'e ilettiği, Mark Clark'ın harekâtının yönünün değiştirilmesi isteği kabul edilmedi ve bu harekât da, Roma'nın güneyindeki "Sezar Hattı"nda bulunan Alman birliklerinin direnişiyle yavaşlamıştı. Bundan başka, Sekizinci Ordu'nun zırhlı tümenleri, Liri vadisine kadar olan harekâtlarının pek öyle umdukları gibi kolay olmadığını görmüşler, Appeninler önlerinde bulunan 10'uncu Alman Ordusu'nun geri çekilmesini durduramamışlardı. Almanlar ise, dağlardaki yolları kullanarak emniyet içerisinde geri çekilmişlerdi. Anzio'daki Müttefik birlikler de müdahale etme-

yince Almanların bu geri çekilmesi daha da kolay olmuştu.

Gerçekten birkaç gün de olsa Almanlar, Sezar Hattı'nı tekrar tesis edip, tahkimatı güçlendiriyor gibi oldular. Çünkü, Senger'in talimatları doğrultusunda 6 numaralı Yol boyunca Arce-Ceprano bölgesinde, Almanların gösterdiği çok çetin direnme böyle bir ihtimali yaratmıştı.

Fakat bu karamsar hava, çıkmaza saplanan bir başka noktada, 36'ncı Amerikan Tümeni'nin 30 Mayıs'ta 7 numaralı Yol üzerindeki bulunan Velletri'yi ele geçirip, ardından Sezar Hattı'nı yarmasıyla dağıldı. Buradaki fırsatı kaçırmayan Mark Clark, Beşinci Ordu'ya genel taarruz emrini verdi. 2'nci Kolordu Valmontone'yi ele geçirdi ve 6 Numaralı Yol üzerinden Roma'ya ilerlerken, 6'ncı Kolordu'nun büyük bir kısmı, 7 Numaralı Yol'a doğru yapılmakta olan harekâtı destekliyordu. On bir Müttefik tümenin baskısı altında bulunan ve yaklaşma istikametlerini tutan nispeten küçük Alman birlikleri, bulundukları mevzileri terk etmek zorunda kaldılar ve Amerikalılar 4 Haziran'da Roma'ya girdiler. Köprüler imha edilmemişti. Kesselring Roma'yı açık şehir ilan ederek kutsal şehrin uzun sürecek muharebeler sırasında harabeye dönmesini istememişti.

İki gün sonra, 6 Haziran'da, Normandiya çıkarması başladı ve İtalya'daki harekâta ara verildi. Müttefiklerin bahar ayında kalkıştıkları "Diadem Harekâtı", bahar taarruzu, Amerikalılara 18.000, İngilizlere 14.000 ve Fransızlara da 10.000 kişiye mal olmuştu. Almanların kaybı ise 10.000 ölü ve yaralıydı, fakat bu taarruzlar sırasında 20.000 Alman askeri de esir alınmıştı. Bütün bu zayiat, Roma'nın alınmasına kadar verilen kayıplardı.

Bu harekâta katılan birlikler karşılaştırıldığında otuz Müttefik tümenine karşılık yirmi iki Alman tümeninin olduğu görülmektedir. İtalya'daki Müttefik harekâtının devam etmesi stratejik açıdan isabetli ve başarılı bir karar olmamıştır.İtalya'daki bu harekât iyi bir stratejinin ürünü olamadığı gibi, Almanlar, Fransa'dan Normandiya çıkarmasını kolaylaştırabilecek oranda birlik te İtalya'ya çekmedi. Almanların kuzeybatı Avrupa'yı desteklemesini önleyemedi. Almanların kuzey Fransa ve Benelüks ülkelerindeki otuz beş tümenlik gücü, Normandiya çıkarması başladığında, yani Haziran 1944'te kırk bir tümene çıkarılmıştı.

Bununla beraber, İtalya'daki Müttefik harekâtın Normandiya çıkarmasına stratejik açıdan hiç yardımcı olmadığı da söylenemez. Çünkü, İtalya'daki Müttefiklerin bu baskısı olmasaydı Almanlar, Normandiya çıkarmasını karşılamak için Kuzey Avrupa'da çok daha fazla birlik bulundurabilirlerdi. Öte yandan, İtalya'da alıkonan Alman birliklerinin, Normandiya'da kullanılması, çıkarmanın belki de sonunu getirebilirdi.

Bu dönemin en önemli siyasal gelişmesi ise, Kral Victor Emmanuele'nin

oğlu adına tahttan feragat etmesi ve Mareşal Badoglio'nun yerine başbakan olarak anti-faşist Signor Bonomi'nin atanmasıydı.

Roma'nın İtalya'daki Müttefik birliklerce çok uzun sürede işgal edilmesi düşkırıklığı yaratmıştı. Buna, kısmen üst kademelerin kararları kısmen de Almanların karşı taarruzları neden olmuştu.

Her ne kadar Maitland Wilson, gecikmiş olsa bile "Anvil Harekâtı"nın icra edilmesinin Alman tümenlerini kuzey Fransa'dan uzaklaştırabilecek en etkili yol diye özetlenen Amerikan görüşünü kabul ettiyse de, Alexander'ın görüşü farklıydı. Alexander, Roma'ya girdikten iki gün sonra 6 Haziran'da "Diadem Harekâtı"nı genişletme planını uygulamaya koydu. Alexander birlikleri sağlam kaldığı takdirde Almanların, Floransa'nın kuzeyinde bulunan "Gothik Hattı"na 15 Ağustos'a kadar taarruz edebileceklerini düşünüyordu. Bu tarih aynı zamanda Wilson'un "Anvil Harekâtı" için de saptadığı tarihti. Ve aynı zamanda Wilson Gothik Hattı"nı Hitler, buraya sekiz ya da daha fazla tümeni takviye amacıyla göndermedikçe, aşabilecekti. Bundan sonra Alexander, çok kısa süre içerisinde İtalya'nın kuzeydoğusunu ele geçirebileceğini ve "Ljubliana Bölgesi"ni geçip Avusturya'ya girebilme şansını elde edebileceğini düşünüyordu. Bu, Veneto ve Viyana arasındaki dağların çok kolay geçit verebileceğini düşünen çok iyimser bir tahmindi. Ayrıca, İtalyanların Birinci Dünya Savaşı sırasında, başlangıç taarruzlarında bile karşılaştıkları güçlükler göz önüne alındığında, bu görüşün ne kadar iyimser olduğu daha iyi ortaya çıkıyordu.

Fakat bu plan, Churchill'e, İngiliz Genelkurmayı'na ve özellikle Alan Brook'a cazip gelmişti. Çünkü, onların Normandiya çıkarması esnasında korktukları ağır kayıplara, hatta bir felakete karşı bu plan bir alternatif teşkil ediyordu.

General Marshall'ın yönetimindeki Amerikan Kurmay Başkanlığı, İtalya'daki bu belirsiz harekâtın uzatılması konusuna itiraz ediyorlardı, fakat Alexander, Maitland Wilson'a rağmen bu fikri kabul ettirmeyi başardı. Bununla beraber, daha sonra Eisenhower, "Anvil Harekâtı" lehine devreye girdi. Bir kez daha, Churchill ve Roosevelt, bu konuyu ele aldılar. 2 Temmuz'da İngilizler bu konuda geri çekildiler ve Wilson'a, yeni adıyla "Dragon Harekâtı" adını alan taarruz için 15 Ağustos'ta emir verildi. Bu taarruza göre harekâta 6'ncı Amerikan Kolordusu'nun üç tümeni ve daha sonra dört tümenli Fransız Kolordusu katılacaktı. Doğal olarak Fransızlar, kendi yurtlarının kurtuluşu için savaşmayı tercih edeceklerdi. Böylece Beşinci Ordu beş tümene düşürülmüştü ve Ordu Grubu, hava desteğinin yaklaşık yüzde 70'ini kaybetmişti.

Bu arada Kesselring ve birlikleri artan bir gayretle Müttefiklerin ilerle-

melerini durdurmak istiyordu. "Diadem Harekâtı"ndaki Almanların kayıpları çok ciddiydi. Dört piyade tümeni yeniden tertiplenmek ve eksiklerini tamamlamak için geri çekilmişti. Bunun dışında yedi tümenin de kadroları hayli düşürülmüştü. Fakat dört yeni tümen ve bir de ağır tank alayı yoldaydı. Bu takviyelerden birçoğu, daha kolay ilerleme istikametlerini örten 14'üncü Ordu'nun takviyesi için gönderilmişti. Kesselring'in planı, yaz boyunca düzenleyecekleri bir dizi oyalayıcı muharebelerle Müttefiklerin ilerlemesini yavaşlatmak ve kış öncesi daha kuvvetli olan Gothik Hattı'na çekilmekti. Roma'nın yaklaşık yüz yirmi kilometre kuzeyinde, Trasimene'nin yanında tabii savunma hattı vardı. Alman istihkâm birliklerinin ustalıkla gerçekleştirecekleri tahripler de Müttefik ilerleyişini yavaşlatacaktı.

Bu harekât, Amerikalıların Roma'ya girdiği günün ertesinde, 5 Haziran'da başladı. Fakat en tehlikeli olabileceği zamanlarda gereği gibi hızlı gelişmedi. Ondan sonra, Fransızlar bu harekâtın 5'inci Ordu bölgesindeki öncülüğünü aldılar. Bu arada 13'üncü İngiliz Kolordusu 3 ve 4 Numaralı Yollar'dan daha içerilere girmek için harekâtlarına devam ediyorlardı, fakat giderek artan bir direnişle karşılaştılar ve nihayet Trasimene hattında tamamen durdular. Diğer bölgelerdeki ilerlemeler de durdu. Böylece Kesselring, Roma'dan geri çekildikten sonra neredeyse on beş gün içerisinde çok tehlikeli bir durumu bir süre için önlemişti.

Bundan başka, Hitler'in karargâhından Kesselring'e Rus cephesine tahsis edilen ya da bu cephede olan dört tümenin gönderilmekte olduğu bildirildi. Buna ek olarak, yorgun tümenlerini yeni celp erlerle takviye edecekti. Ayrıca bu gönderilecek birlikler şu anda Kesselring'in emrine girmekte olan dört yeni tümen ve bir ağır tank alayının dışındaydı. Talihin garip bir cilvesi olarak, Kesselring'e gönderilen bu denli büyük takviye kuvvetler tam Alexander'ın birliklerinden yedi tümenini ve hava kuvvetlerinin büyük bir bölümünü ve İtalya'daki Müttefik Ordu Grubu'na ait lojistik unsurları bırakma kararıyla karşı karşıya kaldığı an gelmişti.

Kesselring, çok güçlü bir komutan olduğunu kanıtlamıştı ve şimdi de talihiyle de ödüllendiriliyordu. Kesselring, tam Müttefiklerin, gücünün azaldığı bir anda en elverişli tabii savunma hattı üzerinde direnmeye karar vermişti.

20 Haziran'ı izleyen iki aylık yaz dönemi, Alexander'ın orduları için düşkırıklığı ve sıkıntılarla dolu olarak geçmişti. Müttefiklerin ilerlemeleri hiç tehlike yaratmıyordu ve netice alıcı gibi gözükmüyordu. Muharebeler, Müttefik ve Alman kolorduları arasında geçiyordu. Almanların buradaki taktikleri, Müttefik kuvvetlerin topluca bir taarruza kalkışana dek bulundukları mevzileri tutmak, bunu başaramayacakları anda, bir sonraki hatta geçerek o hatta savunmaya devam etmekti.

Kesselring'in çok çabuk yeniden tertiplenmesinin sonucunda, 14'üncü

Panzer Kolordusu batı kıyısında şimdi 2'nci Amerikan Kolordusu'nun karşısında; 1'inci Paraşüt Kolordusu da Fransız Kolordusu'nun karşısında; 76'ncı Panzer Kolordusu hem 13 hem de 10'uncu İngiliz Kolordusu'nun karşısındaydı. Bu sırada 51'inci Dağ Kolordusu da Adriyatik kıyısında 2'nci Polonya Kolordusu'nun karşısındaydı.

Temmuz ayının başında, kötü havanın engellemesiyle de karşılaşan Müttefikler, nihayet Trasimene hattını yardılar, fakat birkaç gün sonra Arezzo hattında tekrar durduruldular. 15 Temmuz'da, Almanlar bu hattan kaçma olanağı buldular ve yavaş yavaş, Pisa ve Floransa yoluyla, doğuya Arno hattına çekildiler. Müttefik orduları burada, hedefleri olan Gothik Hattı'na çok az mesafe kala çok uzun sürecek bir bekleme safhasına girmek zorunda kaldılar. Buna karşılık Polonyalıların 18 Temmuz'da Ancona'yı ve Amerikalıların da 19 Temmuz'da ikmal kanallarını kısaltan Leghorn'u ele geçirmeleri kazançlarıydı.

İngilizlerin, özellikle Alexander ve Churchill'in, müteaddit başarısızlık ve düşkırıklıklarma karşın, arzuları, İtalya'daki harekâtın devam etmesiydi. Ve sonbaharda Gothik Hattı'na düzenlenecek büyük taarruz için plan ve hazırlıklar devam etti. Bu harekâttan hâlâ umulan, ana harekât bölgelerinden Alman birliklerini uzaklaştırabilmek ya da buna seçenek olarak Batı Cephesi'nde bir çökme meydan geldiğinde bunun İtalya'da Alman birliklerinin geri çekilmesine yol açmasını beklemek ve böylelikle de Alexander'ın birliklerinin, kuzey İtalya'ya girerek buradan Trieste ve Viyana'ya doğru ilerlemeleriydi.

Gothik Hattı'na taarruzu amaçlayan ve Alexander'ın Kurmay Başkanı Harding'in ve Ordu Grubu'nun yaptığı plana göre, temel taktik, Apenninler'deki Alman cephesine merkezden saldırmaktı, fakat 4 Ağustos'ta, Sekizinci Ordu Komutanı olan Oliver Leese, Alexander'ı farklı bir planı kabul etmeye ikna etti. Bu esasa göre, Sekizinci Ordu gizlice Adriyatik kıyısına kaydırılacak ve oradan Rimini'ye ulaşılacaktı. Böylece, Kesselring'in dikkati Adriyatik kıyısına çekilmiş olacaktı. Bu esnada ise Bologna'yı hedef olarak alan Beşinci Ordu sol taraftan taarruza geçecekti. Ondan sonra Kesselring, bu yeni saldırıya karşılık verdiğinde Sekizinci Ordu tekrar ileriye atılacak ve İtalya'ya çıkarma yaptıkları günden bu yana zırhlı birlikleri için en elverişli manevra sahası olan Lombardy ovasına girecekti.

Barındırdığı idari sorunlara karşın, bu yeni plan, önceki plandan daha fazla kabul gördü. Çünkü önceki planda yer alan ve çok iyi eğitilmiş dağ birliklerine sahip olan Fransızların bu kez yer almayışı, önceki planın reddini daha da kolaylaştırmıştı. Leese, aynı zamanda Beşinci ve Sekizinci Orduların aynı hedefe yönelmediklerinde daha da başarılı olacaklarına inanıyor-

du. Alexander, bu görüşü hemen benimsedi ve planı kabul etti. Bu yeni planın adı "Olive Harekâtı"ydı.

Fakat bu planın bazı sakıncalı yönleri, harekât başladıktan sonra daha belirgin hale geldi. Her ne kadar artık, Sekizinci Ordu dağlık yörelerle ve geçitlerle karşılaşmayacaksa da, şimdi de ilerlemesini yavaşlatacak nehirlerle mücadele edecekti. Aksine, Kesselring, birliklerinin yönünü değiştirerek 9 Numaralı Yol'a kaydırmış ve nehirlere dik değil paralel olarak ilerlemişti. Böylece, Kesselring, 9 Numaralı Yol'u kulanarak Rimini'den batıya, Bologna'ya doğru ilerlemişti. Ayrıca, planı hazırlayanlar, havanın yağışsız olacağı konusunda aşırı derecede iyimserlerdi. Ne olursa olsun, Rimini'nin kuzeyindeki arazi düz olmakla birlikte bataklıktı ve zırhlı birliklerin geçmesi için elverişli değildi.

Alexander'ın taarruzu, ilk öngörüldüğü tarihten on gün sonra, 25 Ağustos'ta çok iyi bir şekilde başladı. Almanlar tekrar baskına uğramışlardı. Çünkü, beş tümenli 5'inci İngiliz Kolordusu ve iki tümenli 1'inci Kanada Kolordusu, 2'nci Polonya Kolordusu'nun arkasında alarm durumuna geçmeleri tespit edilememişti. 10'uncu İngiliz Kolordusu, merkez cephenin yakınında bulunan dağlık bölgeyi tutmaya devam ederken, 13'üncü Kolordu da Beşinci Ordu'nun yapacağı taarruzu desteklemek için daha batıya hareket ediyordu.

Her ne kadar 1'inci Paraşüt Tümeni tarafından destekleniyorsa da Adriyatik bölgesi Almanların eksik kadrolu sadece iki tümeni tarafından tutuluyordu. Bu sırada Alman birliklerinin hareket yönü büyük ölçüde doğudan batıya doğru oluyordu. Polonya Kolordusu'nun Adriyatik'e doğru ilerlemesi pek dikkat çekmemişti. Ancak, ta 29 Ağustos günü bu üç Müttefik Kolordusu, hareketlerinden dört gün sonra ve Metauro'dan Foglia'ya on beş kilometre ilerledikten sonra Almanlar harekete geçmeye başladı. Ertesi gün, Müttefik ilerleyişini durdurmak için iki tümen daha muharebe yerine geldi, fakat gelen birlikler, 2 Eylül'e kadar, on kilometre katetmiş bulunan ve Conca nehri hattına varan Mütefiklerin ilerlemelerini durdurmak için çok geç kalmışlardı.

Fakat Sekizinci Ordu'nun harekâtı, hızını ve canlılığını kaybetmeye başlamıştı. Asıl muharebe, 4 Eylül'de, ötedeki Ausa nehrinin gerisindeki Coriano sırtına ulşamak için cereyan edecekti. İngilizlerin ilerlemesi burada tökezledi ve durdu. Bu arada, Almanlar takviye alıyorlardı ve ayrıca, 6 Eylül'deki şiddetli yağmurlar imdatlarına yetişti.

Kesselring, cephesini küçültmek ve bazı birliklerini Adriyatik bölgesine sevk edebilmek için diğer tümenlerine Gothik Hattı mevzilerine doğru bir genel geri çekilme emri vermişti. Bu kısmi geri çekilme Arno Nehri'nin geçilebilmesini mümkün kılmıştı. Böylelikle şimdi Beşinci Ordu, taarruza hazır hale gelmişti. 10 Eylül'de, 2'nci Amerikan Kolordusu ve 13'üncü İngiliz Ko-

lordusu, zayıf tahkim edilmiş, fakat inatla savunulan Alman mevzilerine taarruz ettiler ve nihayet bir hafta sonra Floransa'nın kuzeyindeki Il Gioga Geçidi'ni ele geçirdiler. Kesselring, bir kez daha baskına uğramış gibiydi, çünkü 20 Eylül'e kadar beklediği büyük taarruzun bu olduğunu sanmıyordu. Bununla beraber, o zamana kadar Amerikan ihtiyat tümeni olan 88'inci Piyade-Tümeni, doğudan Bologna'ya taarruza geçiyordu. O zaman bile, her ne kadar Almanlar Gothik Hattı'nı ve arka bölgedeki kilit nokta olan Monte Battaglia'yı kaybettilerse de, Müttefik taarruzlarını da durdurmayı başarmışlardı. Eylül ayı sonunda, Mark Clark, Bologna'ya daha direkt taarruz etme fikrini benimsedi.

Bu arada, Sekizinci Ordu, Adriyatik kıyısında hâlâ zor bir durumdaydı. 17 Eylül'de, on Alman tümeninin unsurları muharebe alanlarındaydı ve Sekizinci Ordu'nun ilerlemesini yavaşlatmaya çalışıyorlardı. Her ne kadar Kanadalılar Rimini'ye 21 Eylül'de girmeyi ve böylece Po deltasına ulaşmayı başardılarsa da, Almanlar Uso Nehri savunma hattına çekilmişlerdi. Po ovasının bizzat kendisine ulaşmak için önlerindeki düz ve sulak arazide daha on bir nehir vardı ve bu harekât sırasında 500 tank bozulmuş ya da araziye saplanmıştı. Ve bu arada birçok piyade tümeni bütün güçlerini kaybetmişti. Böylelikle Almanlar, güçlerinin büyük bir bölümünü Beşinci Ordu'nun durdurulmasına tahsis edebildiler.

2 Ekim'de Mark Clark, Bologna'ya tekrar taarruza başladı. Bu sefer taarruzun istikameti 65 Numaralı Yol'du. 2'nci Kolordu'nun mevcut dört tümeni de bu taarruza katılmıştı, fakat Almanlar öyle büyük bir azim ve kararlılıkla savaşıyorlardı ki müteakip üç hafta içerisindeki ortalama Amerikan ilerleyişi günde iki kilometreden fazla olamamıştı ve 27 Ekim'de taarruzdan vazgeçildi. Ekim ayının sonunda Sekizinci Ordu da ilerleyiş hızını kaybetmişti. Oysa, daha sadece beş nehir geçilmişti ve Po ovası daha seksen kilometre uzaktaydı.

Bu dönemin en önemli özelliği, komuta kademesindeki değişikliklerdi. Kesselring, motor kazasında yaralanmış ve yerine Vietinghoff getirilmişti. McCreery, Burma'ya gönderilmekte olan, Leese'nin yerine Sekizinci Ordu Komutanlığı'na getirilmişti. Kasım ayının sonuna doğru Maitland Wilson Washington'a gönderildi ve yerine Alexander getirilirken, İtalya'daki Ordu Grup Komutanlığı'na da Mark Clark getirildi.

1944 yılının sonlarına doğru yaklaşılırken Müttefiklerin İtalya'daki durumu, bahar ve yaz aylarındaki umut ve beklentilerle karşılaştırıldığında, düşkırıklığı yaratıyordu. Her ne kadar, Alexander, Avusturya'ya girilebileceği konusunda hâlâ iyimser olsa bile, İtalyan yarımadasında neredeyse sürünme hızında devam eden bu ilerleme karşısında bu beklenti hiç de gerçekçi değildi.

1944 yılındaki nihai Müttefik taarruzunun amacı Bologna ve Ravenna'yı kış mevsiminde üs yapmak için ele geçirmekti. Sekizinci Ordu'daki Kanadalılar, 4 Aralık'ta Ravenna'yı ele geçirdiler ve onların bu başarıları, Sekizinci Ordu'nun daha fazla ilerlemesini durdurmak için Almanların buraya üç tümen göndermelerine neden oldu. Bu durum, Beşinci Ordu'ya fırsat yaratmış gibiydi. Fakat bu fırsat, Hitler'in, Ardennnes karşı taarruzuna özenen, onunla aşık atmak isteyen Mussolini'nin büyük ölçüde kendine sadık kalan İtalyanlarla 26 Aralık'ta Senio vadisinde giriştiği karşı taarruz neticesinde engellenmişti. Bu taarruz hemen ve kolaylıkla durduruldu. Fakat, Sekizinci Ordu da yorulmuş ve çok az mühimmatı kalmıştı ve Almanların Bologna yakınlarında kuvvetli ihtiyatları olduğu biliniyordu. Bunun için Alexander, Müttefik orduların şimdi savunmaya geçmelerine ve baharda yapılacak çok büyük bir taarruz için hazırlık yapması gerektiğine karar verdi.

İtalya'daki harekâta bağlanan umutları kıran bir başka unsur da, bahar ayında Müttefiklerin Almanlara karşı düzenleyeceği taarruz için Birleşik Kurmay Başkanlığı'nın, İtalya harekât bölgesinden Batı Cephesi'ne beş tümeni daha çekme kararıydı. Sonuçta, her ne kadar diğer tümenler gönderilmek zorunda kalmmadıysa da,iki tümenli Kanada Kolordusu Batı Cephesi'ne gönderildi.

OTUZ BİRİNCİ KISIM

Fransa'nın Kurtuluşu

Normandiya çıkarması öncesinde bu harekât çok tehlikeli gözüküyordu. Müttefik birlikleri, düşmanın dört yıl işgal altında bulundurduğu ve bu süre içerisinde tahkim ettikleri, engel ve mayınla döşedikleri bir kıyıya çıkmak zorundaydılar. Almanların Batı Cephesi'nde savunma amacıyla ellerinde elli sekiz tümen vardı ve bu tümenlerden on adeti her an karşı taarruz yapabilecek kabiliyete sahip panzer birlikleriydi.

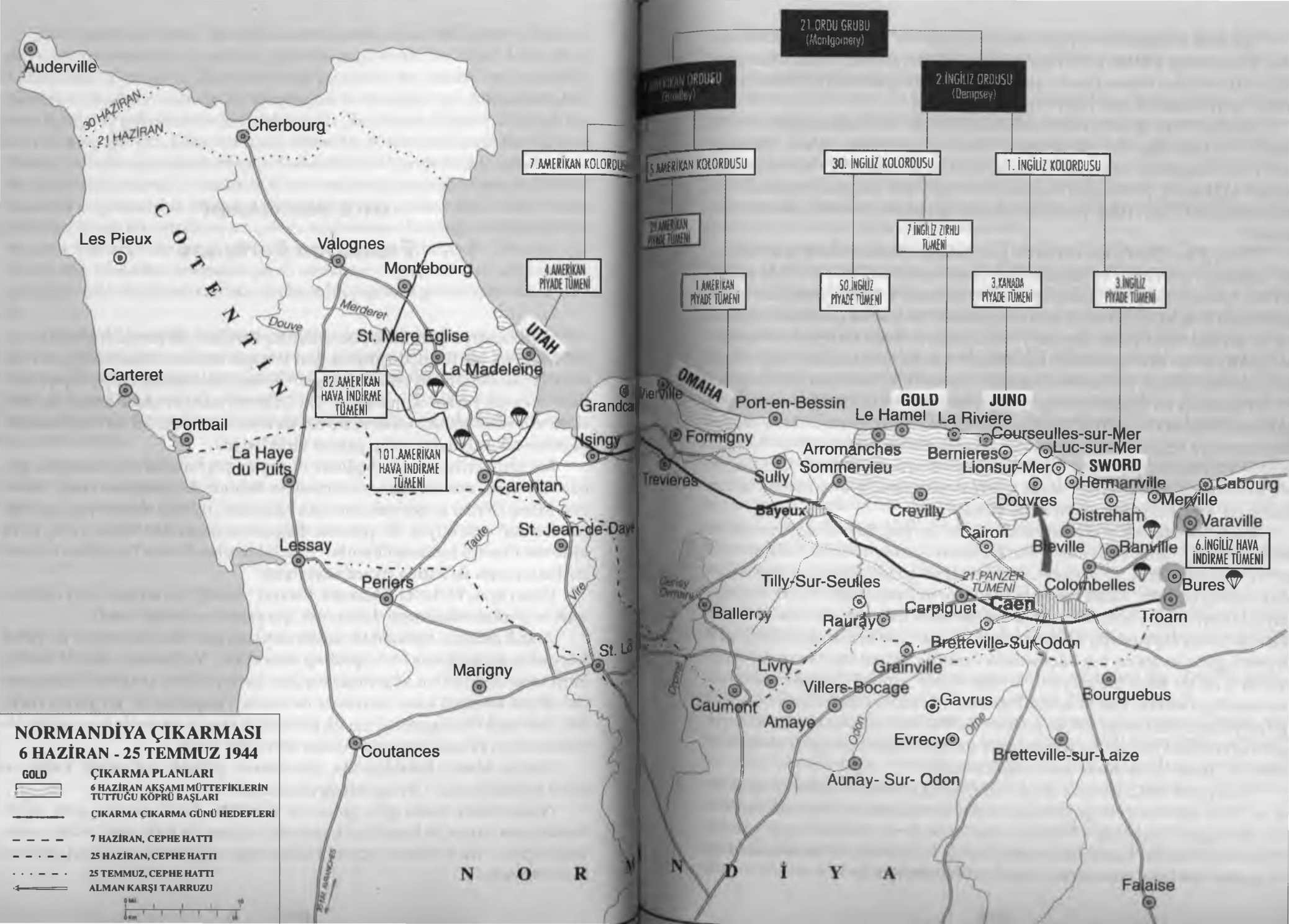
Müttefiklerin, şu anda İngiltere'de toplanmış bulunan bu muazzam gücün tümünün muharebeye sokulmasının önünde iki sınırlama vardı. Birincisi; Manş Denizi'ni geçmek zorunda kalmaları, ikincisi de;mevcut çıkarma gemilerinin miktarıydı. İlk çıkarma dalgasında ancak altı tümen ve üç hava indirme tümeni kullanabiliyorlar ve sahilde olacak olan bu miktarı ancak bir hafta sonra iki katına çıkarabiliyorlardı.

Onun için, Hitler'in "Atlantik Duvarı" dediği bu kıyıları zapt edememek ve denize dökülmeyi düşünmek için yeterli nedenleri vardı.

Ancak aslında, Müttefikler sahile çıktıktan kısa bir süre sonra yüz yirmi kilometre genişliğinde bir köprübaşı tesis ettiler. Ve düşman asla, Müttefiklerin tesis ettikleri bu köprübaşlarından içeriye doğru harekâta başlayana dek hiçbir tehlikeli karşı taarruzda bulunmayı başaramadı. Bu yarma harekâtı, Mareşal Montgomery'nin ilk planladığı tarzda ve yerde icra edildi. Ve ondan sonra Fransa'daki tüm Alman mevzileri çöktü.

Geriye dönüp bakıldığında, çıkarmanın gidişatı çok güzel, kolay ve emin gözüküyordu. Oysa görünüş aldatıcıydı.

Nihayetinde plana göre giden bir harekâttı, fakat zamana göre değil. Başlangıçta başarı ile başarısızlık arasında kılpayı bir fark vardı. Nihai zafer, başlangıçta, Müttefiklerin içinde bulunduğu olağanüstü tehlikeyi gözden ırak tutmuştu.

Auderville
30 HAZİRAN
21 HAZİRAN
Cherbourg
COTENTIN
Les Pieux
Valognes
Montebourg
Merderet
Douve
St. Mere Eglise
La Madeleine
UTAH
Carteret
82 AMERİKAN HAVA İNDİRME TÜMENİ
Portbail
La Haye du Puits
101 AMERİKAN HAVA İNDİRME TÜMENİ
Carentan
Lessay
Taute
St. Jean-de-Daye
Periers
Vire
St. Lô
Marigny
Coutances
7 AMERİKAN KOLORDUSU
4 AMERİKAN PİYADE TÜMENİ
21. ORDU GRUBU (Montgomery)
5 AMERİKAN KOLORDUSU
2 İNGİLİZ ORDUSU (Dempsey)
30. İNGİLİZ KOLORDUSU
1. İNGİLİZ KOLORDUSU
29 AMERİKAN PİYADE TÜMENİ
7 İNGİLİZ ZIRHLI TÜMENİ
1 AMERİKAN PİYADE TÜMENİ
50 İNGİLİZ PİYADE TÜMENİ
3 KANADA PİYADE TÜMENİ
3 İNGİLİZ PİYADE TÜMENİ
OMAHA
GOLD
JUNO
SWORD
Port-en-Bessin
Le Hamel
La Riviere
Courseulles-sur-Mer
Luc-sur-Mer
Formigny
Arromanches
Bernieres
Sommervieu
Lionsur-Mer
Hermanville
Cabourg
Trevieres
Sully
Douvres
Merville
Bayeux
Crevilly
Oistreham
Varaville
Cairon
Bieville
Ranville
6 İNGİLİZ HAVA İNDİRME TÜMENİ
Tilly-Sur-Seulles
21 PANZER TÜMENİ
Colombelles
Bures
Caen
Ballerоy
Carpiquet
Troarn
Rauray
Bretteville-Sur-Odon
Livry
Grainville
Villers-Bocage
Bourguebus
Caumont
Amaye
Gavrus
Evrecy
Bretteville-sur-Laize
Aunay- Sur- Odon
Falaise
NORMANDİYA
NORMANDİYA ÇIKARMASI
6 HAZİRAN - 25 TEMMUZ 1944
GOLD
ÇIKARMA PLANLARI
6 HAZİRAN AKŞAMI MÜTTEFİKLERİN TUTTUĞU KÖPRÜ BAŞLARI
ÇIKARMA ÇIKARMA GÜNÜ HEDEFLERİ
7 HAZİRAN, CEPHE HATTI
25 HAZİRAN, CEPHE HATTI
25 TEMMUZ, CEPHE HATTI
ALMAN KARŞI TAARRUZU

Çıkarma hakkındaki yaygın kanı, Montgomery'nin, bu harekâtın önceden planlandığı şekilde yürüdüğüne olan inancını yansıtıyordu. Buna göre Müttefik orduları Nisan ayında yapılan plana göre çıkarma gününden itibaren 90 gün içerisinde Sen Nehri hattına ulaşacaktı.

Yapılan plana göre icra edilecek harekâtın bir saat dakikliğinde ve makine kusursuzluğunda işleyeceğini varsayıp ve kabul etmek Montgomery'nin değişmez tarzıydı.Bu temel özellik, Montgomery'nin koşullara uyum sağlaması yeteneğini engellemiş ve böylece aslında yapısında var olan esneklikle, kararlılık ve azmini birleştirmesinden kendini mahrum kılmıştır.

Plana göre, Caen çıkarmanın ilk günü olan 6 Haziran'da ele geçirilecekti. Başlangıç çok iyiydi ve sahildeki savunma mevzileri saat 09.00'da aşıldı. Fakat, Montgomery'nin hesapları nedeniyle Caen'e doğru yapılması gereken harekât öğleden sonraya kadar başlamadı. Bu kısmen, plajlarda manevra ve hareket kabiliyetini felç eden yoğun araç ve insan trafiğinden meydana geldiyse de, aynı zamanda, kendilerini o anda durduracak hiçbir engel olmamasına karşın, muharebe alanında bulunan komutanların aşırı temkinli davranışı da bu sonuca yol açan diğer etkendi.Ve nihayet Müttefikler, bu çıkarma bölgesinin en kilit noktasına doğru harekete geçtiklerinde, bütün Normandiya bölgesindeki tek panzer tümeni muharebeye katılmış ve Müttefikleri durdurmuştu. İkinci panzer tümeni de ertesi gün geldi. Çok yoğun ve şiddetli muharebelerden sonra Caen'ın ele geçirilip tam kontrol altına alınması, Müttefiklerin tam bir ayını almıştı.

Keza, Montgomery'nin ilk planına göre de, İngilizlerin sağ kanadında bulunan zırhlı birlikler, kıyıdan otuz kilometre içeride bulunan Villers-Bocage'ye taarruz edecek ve böylece Caen'in batı ve güneybatısından geçen yolları tutmuş olacaktı. Fakat her ne kadar Caen'in batısındaki Alman direnişi, kıyıdaki savunma yarıldıktan sonra yok denecek kadar az olduysa da, harekât çok yavaş seyretmişti. Daha sonra yakalanan esirlerden öğrenildiği gibi üçüncü güne kadar on beş kilometrelik cephede sadece tek bir seyyar birlik vardı; o da bir keşif taburuydu. Ve daha sonra üçüncü bir panzer tümeni muharebeye katıldı. Her ne kadar İngilizler 13 Haziran'da Villers-Bocage'ye girmeyi başardılarsa da, tekrar püskürtüldüler. Ve ondan sonra bu bölgeyi, gelen dördüncü bir panzer tümeni takviye etti. Villers-Bocage'ın ele geçirilmesi ise, ancak iki ay sonra gerçekleştirilebildi.

Plana göre de Cherbourg'un da dahil olduğu bütün Cotentin yarımadası iki hafta içerisinde ele geçirilecekti ve bu batı kanadındaki yarma harekâtı da çıkarmanın başladığı 6 Haziran'dan sonra yirmi gün içerisinde gerçekleştirilmiş olacaktı. Fakat Amerikan çıkarma bölgelerinden bu kanada doğru yapılan ilerleme arzu edilen süratte seyretmemişti.

Her ne kadar batı kanadında, Montgomery'nin planladığı beklenen yarma gerçekleştiyse de, kanadın çökmesi Temmuz ayının sonunu buldu. Yani çıkarma tarihinden 56 gün sonra.

Müttefiklerin elindeki kuvvet o kadar fazlaydı ki, yeterli genişlik ve derinlikte yığınak yapabildikleri takdirde, düşmanın cephesini yarmaları kaçınılmazdı. Yapılan durum muhakemeleri ve hesaplar bu gelişmelerin neredeyse kaçınılmaz olduğunu ortaya koyuyordu. Şayet, Müttefikler birliklerini, araç ve gereçlerini tertipleyecek yeterlilikte bir arazi ele geçirebilirlerse, bu denli büyük bir çıkarma kuvvetini engelleyebilecek ve de durdurabilecek bir savunma düşünülemezdi.

Daha sonradan burada yapılan "Köprübaşı Muharebesi"nin uzaması, Müttefiklerin yararına oldu. Zira, Batı'da bulunan Alman birliklerinin büyük bir bölümü buraya sevk edilmişti. Ancak birliklerin bu sevki bir istikrar göstermediği gibi, belirli bir stratejik anlayışın sonucunda da gerçekleşmemişti. Hem Alman Yüksek Komuta Heyeti'nin arasındaki fikir ayrılığı hem de hava kontrolünü elinde bulunduran Müttefiklerin sürekli engellemeleri sonucu Batı'ya gönderilen bu kuvvetler, bölümler halinde gelebilmişti. Savunmadaki boşlukları kapatmak için gelen panzer birlikleri ilk önce imha edildi, böylelikle düşman açık arazideki muharebede ihtiyaç duyacağı seyyar birliklerden mahrum kalmıştı.

Şayet, Müttefiklerin havada hakimiyeti tam olmasaydı, kıyıda tutunma ve kıyıbaşı tesis etme şansları hiç olmayacaktı. Bunun yanı sıra, denizden açılan topçu ateşlerinden de çok yararlanmışlardı, ama düşmanı felç eden asıl kati unsur, Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Eisenhower'ın yardımcısı Hava Mareşal Tedder'in komuta ettiği Müttefik hava kuvvetlerinin saldırılarıydı. Doğuda Sen Nehri, güneyde Loire Nehri üzerindeki köprüleri imha eden Müttefik uçakları, Normandiya muharebe alanını stratejik açıdan tecrit edilmiş hale getirmişti. Bu nedenle Alman ihtiyat birlikleri yollarını uzatmak zorunda kalıyorlardı ve bu da kaçınılmaz gecikmelere neden oluyordu.

Fakat bu gecikmelerin küçümsenmeyecek bir nedeni de, Hitler'in generalleri ile ve de generallerin kendi aralarındaki görüş ayrılığıydı.

Almanların başlangıçtaki asıl çıkmazı, Hollanda'da başlayıp Fransız sahillerine, oradan da İtalyan sınırına kadar uzanan 4500 kilometrelik cepheyi nasıl savunacaklarıydı. Almanların elinde bulunan elli sekiz tümenden yarısı hareketli değildi ve bu çok uzun sahil boyunca sabit olarak duruyordu. Fakat diğer yarısı sahra tümenleriydi ve bunlardan on panzer tümeni oldukça seyyar birliklerdi. Bu düşmana, Müttefiklerin üzerinde olağanüstü bir üstünlük kurmasını sağlayarak, sahilde kıyıbaşı tesis edemeden tekrar denize dökme olanağını verebilirdi.

Çıkarma günü olan 6 Haziran'da, Müttefiklerin çıkarma yaptıkları Normandiya bölgesinde bulunan tek panzer tümeni, o gün ele geçirilmesi gereken kilit önemdeki Caen'i çok başarılı bir biçimde savunarak Montgomery'ye zor anlar yaşattı. Panzer tümeninin bir kısmı İngiliz cephesini gerçekten yardı ve sahile kadar ulaştı, fakat açılan gedik netice alacak denli büyük değildi.

Şayet, o gün bölgede bulunan mevcut on panzer tümeninden üçü bile muharebeye sevk edilebilmiş ve Müttefiklerle çatışmaya girmiş olsalardı, çıkarma günü Müttefikler diğer birlikleriyle irtibat kuramadan denize dökülebilirlerdi. Fakat böyle güçlü ve ani bir karşı taarruz, Alman komuta heyetindeki, hem çıkarma bölgesinin yeri hem de nasıl karşı konulacağı yönündeki fikir ayrılığı nedeniyle gerçekleştirilememişti.

Çıkarmadan evvel, Hitler'in, Müttefiklerin nereye çıkarma yapacağı konusundaki sezgileri, generallerin tahminlerinden daha başarılıydı. Bununla beraber, çıkarmadan sonra, Hitler'in sürekli olarak müdahale etmesi ve gidişatı çok sıkı denetlemesi, oradaki birliklerin durumu düzeltme şansını ortadan kaldırdı ve en nihayet felakete yol açtı.

Batı Cephesi Komutanı olan Mareşal von Rundstedt, çıkarmanın Manş Denizi'nin en dar bölgesi olan Calais ve Dieppe arasında olacağını tahmin etmişti. Rundstedt'in mantığına göre Müttefiklerin izlemesi gereken strateji bu olmalıydı. Fakat, Rundstedt, bu sonuca eksik bilgilerle ulaşmıştı. İngiltere'den bu harekâta ilişkin hiçbir bilgi sızmamıştı.

Rundstedt'in Kurmay Başkanı General Blumentritt, daha sonraki sorgulamasında, Alman İstihbarat Teşkilatı'nın nasıl şaşırtıldığını şöyle anlatmaktadır:

> *"İngiltere'den çok az güvenilir haber gelmekteydi. İstihbarat teşkilatımız bize, güney İngiltere'de Amerikan ve İngiliz birliklerinin nerede bulundukları hakkında çok genel sayılabilecek bilgiler veriyordu. Buradaki bilgiler, çok az sayıda bulunan Alman ajanları tarafından telsizlerle iletiliyordu. Fakat bize ilettikleri bilgilerden, çıkarmanın nereye ve ne zaman yapılacağına ilişkin herhangi bir ipucu elde edemiyorduk."*

Bununla beraber, Hitler'in içinde çıkarmanın hep Normandiya'ya yapılacağına ilişkin bir his vardı. Mart'tan sonra Hitler, generallerini sürekli olarak çıkarmanın Caen ve Cherbourg arasında olabileceğine ilişkin uyarmıştı. Hitler, bu sonuca nasıl varmıştı? Hangisi doğru çıkmıştı? Karargâhında bulunan General Warlimont'a göre İngiltere'deki İngiliz ve Amerikan birliklerinin tertiplenmeleri, bulundukları yer ve buna ek olarak Hitler'in Müttefiklerin mümkün olan en kısa zamanda büyük bir limanı ele geçirme istek ve ihtiyaçlarını göz önüne alması ve de bu limanın Cherbourg olacağını tah-

min etmesi Hitler'i bu sonuca götürmüştü. Hitler'in vardığı bu sonuç, Normandiya bölgesini andıran düz ve açık bir arazisi olan ve uzun bir kıyıya sahip Devon bölgesinde yapılan büyük çıkarma tatbikatına ilişkin gözlemcilerin raporuyla daha da güçleniyordu.

Manş Denizi'ndeki birliklerin komutanı olan Rommel, Hitler ile aynı fikri paylaşıyordu. Rommel, son birkaç ay içerisinde, sualtı engellerini, kurşun ve bomba tesir etmeyen koruganları ve mayın sahalarını döşemek için inanılmaz çaba harcamıştı ve Haziran ayına gelindiğinde bu savunma hattı bahar ayma oranla çok daha güçlü hale gelmişti. Fakat, Müttefikler şanslı sayılabilirlerdi, Rommel'in Normandiya bölgesindeki savunma mevzilerini arzu ettiği düzeye ulaştırmak ve daha iyi tahkim etmek için ne zamanı olmuştu ne de imkânı. Buradaki savunma mevzilerinin seviyesi Sen Nehri'nin doğusundaki mevziler düzeyine bile erişememişti.

Rommel, Normandiya çıkarmasına nasıl karşı konacağı konusunda Rundstedt'le de aynı fikirde değildi. Rundstedt, Müttefikler karaya çıktıktan sonra, çok güçlü bir karşı taarruzla denize dökülmesini istiyordu. Rommel ise bu yöntemin geçerli olmayacağını ve çok geç kalınacağını düşünüyordu. Çünkü bu arada, Müttefikler, hava üstünlüğünü ele geçirmiş ve Alman birliklerinin böyle bir karşı taarruz için gerekli hazırlıkları yapmasını geciktirmiş olacak ve dolayısıyla da karşı taarruzu engellemiş olacaklardı.

Rommel'e göre düşmanı yenmenin yolu, onu daha karaya çıkmadan,

Normandiya Çıkarması, 6 Haziran 1944.

denizdeyken etkisiz hale getirmekti. Rommel'in, Afrika muharebeleri sırasında, şimdiki hava gücüyle karşılaştırılmayacak kadar küçük bir hava hakimiyeti karşısında nasıl günlerce adım atamadığını çok iyi bildiğini ve bundan çok etkilendiğini ve bu nedenle Normandiya çıkarmasının daha denizdeyken bertaraf edilmesi istediğini karargâhı belirtmişti.

Sonuçta, gerçekleşen planda, iki görüş uzlaşmıştı.Ama iki görüşün de yer aldığı plan sonucunda amaçlanan hedefe ulaşılamamıştı. Daha da kötüsü Hitler, Normandiya çıkarmasına Alman Silahlı Kuvvetler Karargahı'nın bulunduğu ta Berchtesgaden'den müdahale etti ve ihtiyatların nasıl kullanılacağı konusunda tek söz sahibi oldu.

Normandiya'da, Rommel'in elinde tek bir panzer tümeni vardı ve Rommel bu tümeni Caen'in çok yakınında mevzilendirmişti. Onun için, çıkarma günü İngilizleri orada durdurabilmişti. Ve Rommel, Amerikalıların çıkarma yapacağı St Lô bölgesi yakınlarındaki bölgeye ikinci bir panzer tümeni tahsis edilmesi için boşuna talepte bulunmuştu.

Çıkarma günü Almanlar çok değerli saatlerini tartışmayla geçirmişlerdi. En yakın ihtiyat birliği olan 1'inci SS Panzer Kolordusu Paris'in kuzeybatısında idi, fakat Rundstedt bu birliği Hitler'in izni olmadan yerinden oynatamadı. Blumentritt bu olayı şöyle naklediyordu:

> *"6 Haziran günü daha sabah saat 4'te Mareşal von Rundstedt adına Hitler'in karargâhına telefon edip, Rommel'in gücünü arttırmak için bu birliğe izin verilmesini istedim. Fakat Jodl, Hitler adına konuşarak bunu reddetti. Jodl, çıkarmanın Normandiya bölgesine yapıldığına inanmıyor, bunun bir aldatmaca olduğunu düşünüyordu ve çıkarmanın kesinlikle Sen Nehri'nin doğusuna yapılacağına inanıyordu. Şiddetli tartışmalar, bu Kolordu'nun emrimize verildiği saat olan öğleden sonra 4'e kadar sürüp gitti. "*

Çıkarma gününe ait çok şaşırtıcı ve çarpıcı gerçeklerden birisi Hitler'in çıkarma olduğu haberini neredeyse sabahın son saatlerine yakın öğrendiği, diğeri de Rommel'in çıkarma bölgesinde olmadığıydı. Bu unsurlar olmasaydı, Almanların tepkisi çok daha ani ve güçlü olabilirdi.

Churchill gibi Hitler de gece çok geç yatardı. Sabahleyin, Hitler'i çok erken uyandırmak istemeyen Jodl, Rundstedt'in ihtiyatları kullanma iznine bizzat direnmişti.

Şayet Rommel, Normandiya'nın dışında olmasaydı bu ihtiyat birliklerini kullanabilirdi. Zira, Rundstedt'in aksine, Rommel, Hitler'e sık sık doğrudan telefon ediyordu ve Hitler'in üzerinde hâlâ diğer generallerden daha fazla etkisi vardı. Fakat Rommel önceki gün, Normandiya'yı Almanya'ya yapacağı bir seyahat nedeniyle terk etmişti. Denizin dalgalı ve fırtınalı olması şu anda çıkarma yapılmasını mümkün kılmadığı için Hitler'den daha

fazla panzer tümeni istemek için yapacağı ziyaretiyle, Ulm yakınlarında bulunan karısının doğum günü ziyaretini birleştirmeyi kararlaştırmıştı. Ertesi gün, sabahleyin daha Hitler'i görmeye gidemeden telefon çaldı ve kendisine çıkarmanın başladığını bildirdiler. Akşama kadar karargâhına ulaşamadı. Bu saate kadar da Müttefikler sahile yerleşmişlerdi.

Normandiya bölgesinin komutanı da, bir tatbikatı yönetmek için Bretanya'da bulunuyordu. O bölgede, ihtiyatta bulunan panzer birliğinin komutanı da Belçika'ya ziyarete gitmişti. Diğer önemli bir birlik komutanının da Normandiya dışında geceyi bir kızla geçirdiği söylenmekteydi. Eisenhower'in, fırtınalı denize rağmen çıkarmaya devam etme kararı, giderek Müttefiklerin yararına dönüşmüştü.

Her ne kadar, Hitler çıkarmanın yerini doğru tahmin ettiyse de, onu izleyen haftalarda, çok ilginç bir şekilde, bu çıkarmanın, Sen'in doğusuna yapılacak asıl çıkarma öncesindeki tali çıkarmalar olduğu yönünde saplantılar edinmişti. Bu nedenle, bu bölgedeki ihtiyatların, Normandiya bölgesine gönderilmesine pek rıza göstermek istemiyordu. İkinci çıkarmayı, asıl çıkarma olarak niteleyip Sen'in doğusunda bekleyen Hitler'i bu inanca yönelten ise, İstihbarat Teşkilatı'nın, Manş Denizi'nin öteki yakasında mevcut bulunan Müttefik tümenleri abartmasıydı. Bu kısmen de, İngilizlerin aldatma planıydı. Aynı zamanda, İngilizlerin casuslara karşı aldığı önlemin ne denli etkili uygulanabildiğini gösterdiği için de önemliydi.

İlk karşı taarruzlar başarısızlığa uğramaya başlayıp, ardından da Müttefiklerin köprübaşı tesis edip yığınak yapması önlenemeyince, Rundstedt ve Rommel, Batı'da herhangi bir hatta tutunmaya çalışmanın çaresizliğini anladılar.

Sonrasını, Blumentritt şöyle anlatıyordu:

> *"Büyük bir çaresizlik ve umutsuzluk içinde bulunan Rundstedt, konuyu görüşmek için Hitler'in Fransa'ya gelmesini rica etti. O ve Rommel, beraberce, 17 Haziran'da Soissons'da Hitler'i karşılamaya gittiler ve durumun vahametini Hitler'e anlatmaya çalıştılar... Fakat, Hitler, geri çekilmemekte ısrar etti. 'Olduğunuz yerde kalacaksınız' diye emretti. Hitler, birliklerin kullanılmasında daha serbest hareket edilmesine bile rıza göstermedi. Emirlerini değiştirmediğinden, birlikler bulundukları hatlarda tutunmaya çalışacaklardı. Artık bir plan yoktu. Biz ise sadece, Hitler'in emirlerini yerine getirmek için umutsuzca ve ne pahasına olursa olsun Caen-Avranches hattını tutmaya çalışıyorduk."*

Hitler, mareşallerin uyarılarını azarlayarak reddetti ve onlara yeni "V" füzelerinin hazır olduğunu ve bu silahların savaşın kati neticesinin alınması üzerinde büyük etkisi olacağı yönünde garanti verdi. O zaman mareşaller,

şayet bu silah etkili olacaksa Normandiya sahillerine atılmasını, eğer bu teknik açıdan olanaksızsa, güney İngiltere'ye işgal birliklerinin bulunduğu limanların hedef alınmalarını istediler. Hitler ise, füzelerin hedefinin Londra, amacının ise İngiltere'yi barışa zorlamak olduğu konusunda ısrar etti.

Fakat bu füzeler Hitler'in umduğu etkiyi yaratmadılar ve bu arada, Normandiya'daki Müttefiklerin baskısı da giderek artıyordu. Bir gün Hitler'in karargâhından "Şimdi ne yapacağız" diye sorulmuştu. Rundstedt, bu soruya çok sert bir karşılık vererek "Savaşı sona erdirin. Artık ne yapabiliriz" demişti. Hitler'in çözümü ise Rundstedt'i azletmek yerine Doğu Cephesi'nde bulunan Kluge'yi atamak olmuştu. Blumentritt, "Mareşal von Kluge, güçlü ve saldırgan yapıya sahip bir askerdir" diye belirtmişti. Başlangıçta, bütün yeni atanan komutanlar gibi neşeli ve kendinden emindi... Fakat birkaç gün içerisinde tavrı değişmeye başlamıştı. Hitler, Kluge'nin raporlarındaki değişikliği sevmemişti.

Rommel, 17 Temmuz'da Müttefiklerin yaptıkları bir hava saldırısı sırasında çok ciddi bir şekilde yaralanmıştı. Bu olaydan üç gün sonra da Hitler, Doğu Prusya'daki karargâhına öldürülmek istendi. Suikastçılar hedefi tutturamamışlardı, fakat bu suiskast girişiminin Batı'da, bu en kritik durumda, çok hayati etkileri olmuştu. Blumentritt, olayları şöyle nakletmektedir:

> *"Gestapo suikasta Mareşal von Kluge'nin de karıştığını tespit etmişti ve böylece Kluge'ye kuşkuyla bakılır olmuştu. Bir başka olay da, kuşkuları iyice arttırmıştı. General Patton'un, Normandiya'dan içeri girmesinden hemen sonra, Avranches'te çok önemli muharebeler cereyan ederken, Mareşal von Kluge ve karargâhından on iki saattir haber alınamıyordu. Aslında bunun nedeni, Kluge'nin cepheye gitmesi ve orada çok yoğun topçu ateşi altında kalmasıydı... Bu arada, biz arka bölgemizden yoğun bir şekilde bombardımana tabi tutulmaktaydık. Mareşal'in uzun süre yokluğu, adının suikasta karışması nedeniyle Hitler'i iyice kuşkulandırmıştı... Hitler, Mareşal'in cepheye, Müttefiklerle teslimiyet şartlarını müzakere etmek için gittiğinden şüphelenmeye başlamıştı. Ancak Mareşal'in dönmesi, Hitler'in kuşkularını giderip, yatıştırmadı. Bu tarihten sonra, Hitler'in Mareşal'e gönderdiği emirler daima sert ve aşağılayıcı olmuştu. Mareşal giderek daha tedirgin ve kaygılı bir hale gelmişti. Her an tutuklanacağından korkuyordu ve aynı zamanda Hitler'e karşı olan sadakatini hiçbir muharebe zaferiyle kanıtlayamayacağını da anlamıştı.*
>
> *Ve bu olay, bundan sonra Müttefiklerin engellenmesi için kalan bütün umut ve fırsatları da ortadan kaldırmıştı. Bu kriz günlerinde Mareşal Kluge, cephede olup bitene pek zamanını ve dikkatini ayıramıyordu. Daima, Hitler'in karargâhından gelecek emir ve haberlere bakıyordu.*

Mareşal Kluge, Hitler'e karşı yapılan suikast girişiminden dolayı korkan tek general değildi. Hüküm süren korku, gelecek hafta ve aylarda komuta kademesini felç edecekti."

25 Temmuz'da 1'inci Amerikan Ordusu "Kobra" taarruzunu başlatırken, en son karaya ayak basan General Patton'un Üçüncü Ordusu, 1'inci Amerikan Ordusu'nu takibe hazırdı. Son Alman ihtiyatları, İngilizleri durdurmaya çalışıyordu. 31 Temmuz'da, Amerikan birliklerinin öncüleri Avranches'deki cepheyi yarmayı başarmıştı. Bu gedikten geçen Patton'un tankları ülkenin düzlüklerinde ilerlemeye başladılar. Hitler'in emri üzerine toplanan panzer birlikleri, umutsuz bir biçimde Avranches'deki gediği tıkamaya çalıştılar. Ancak başaramadılar. Bu başarısızlığa Hitler'in bulduğu bahane ise "Başaramadık, ama sadece Kluge başarmak istemediği için"di. Alaylı bir ifadeydi bu. Geriye kalan Alman birliklerinin imha olmaktan kurtulmak için yapması gereken tek şey, Hitler'in yasakladığı geri çekilmeydi. Alman birliklerinin büyük bir kısmı "Falaise Bölgesi"nde sıkışıp kalmışlardı ve buradan kurtulabilenler ağır silahlarının ve teçhizatlarının büyük kısmını Sen Nehri'ni tekrar geri geçerken bırakmışlardı.

İşte o zaman Kluge görevinden azledildi. Almanya'ya dönerken arabasında aldığı zehirli kapsülle hayatına son vermişti. Kurmay Başkanı'nın açıkladığı gibi "Ülkesine döner dönmez Gestapo tarafından tutuklanacağına inanıyordu."

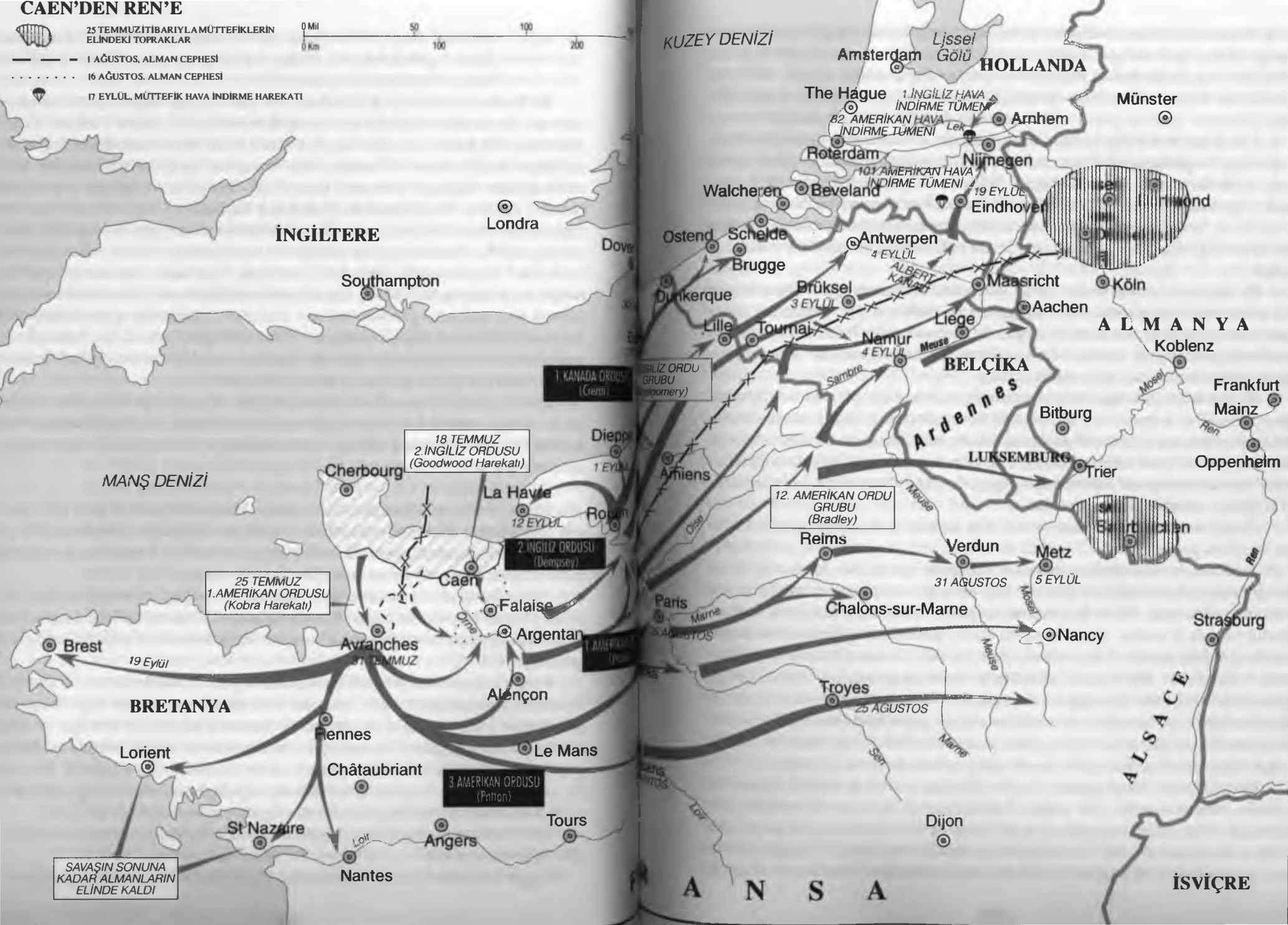
Böylesine karşılıklı suçlamalar sadece Alman Komuta Heyeti'nde cereyan etmiyordu. Müttefik cephesinde de, böyle suçlamalar, öfkelenmeler ve kırgınlıklar hüküm sürüyordu.Ancak şans eseri etkisi Alman cephesindeki kadar hayati olmamış ve acı sonuçlar doğurmamıştı.

Amerikalıların Avranches'deki cepheyi yarmalarından on beş gün önce, İngilizler büyük bir başarı kazanmışlardı. Dempsey'in komutasındaki İkinci Ordu, Caen'in doğusunda bulunan karşı kanatta büyük bir saldırıya geçmişti.

Bu çıkarmanın en şiddetli tank saldırısıydı. Üç zırhlı tümen tarafından beraberce gerçekleştirilmişti. Orne'nin yukarısında tesis edilen köprübaşında çok gizlice toplanan üç zıhlı tümen, 18 Temmuz sabahı, iki bin ağır ve orta bombardıman uçağının, iki saat süren bombardıman örtüsü altında saldırıya geçtiler. O bölgede bulunan Alman birlikleri şaşkına dönmüşlerdi. Burada ele geçirilen esirler, bombardımanın tesiri nedeniyle neredeyse sağır hale geldiğinden, ancak yirmi dört saat sonra sorgulanmaya başlanabilmişlerdi.

Fakat, savunma mevzileri, İngiliz İstihbarat Teşkilatı'nın tahmin ettiğinden daha da derindi.

Böyle bir saldırıyı bekleyen Rommel, savunma mevzilerini derinleştir-

CAEN'DEN REN'E
25 TEMMUZ İTİBARIYLA MÜTTEFİKLERİN ELİNDEKİ TOPRAKLAR
1 AĞUSTOS, ALMAN CEPHESİ
16 AĞUSTOS. ALMAN CEPHESİ
17 EYLÜL, MÜTTEFİK HAVA İNDİRME HAREKATI
0 Mil 50 100
0 Km 100 200
İNGİLTERE
Londra
Dover
Southampton
MANŞ DENİZİ
Cherbourg
Dieppe
1 EYLÜL
La Havre
12 EYLÜL
Rouen
Caen
Falaise
Argentan
Avranches
Brest
19 Eylül
BRETANYA
Alençon
Rennes
Lorient
Châtaubriant
Le Mans
Tours
St Nazaire
Loir
Angers
Nantes
SAVAŞIN SONUNA KADAR ALMANLARIN ELİNDE KALDI
18 TEMMUZ 2.İNGİLİZ ORDUSU (Goodwood Harekatı)
25 TEMMUZ 1.AMERİKAN ORDUSU (Kobra Harekatı)
1. KANADA ORDUSU (Crerar)
İNGİLİZ ORDU GRUBU (Montgomery)
2.İNGİLİZ ORDUSU (Dempsey)
3.AMERİKAN ORDUSU (Patton)
Orne
Oise
Sambre
Meuse
Marne
Seine
Loir
KUZEY DENİZİ
Amsterdam
Ijssel Gölü
HOLLANDA
The Hague
1.İNGİLİZ HAVA İNDİRME TÜMENİ
82. AMERİKAN HAVA İNDİRME TÜMENİ
Arnhem
Lek
Münster
Rotterdam
Nijmegen
101 AMERİKAN HAVA İNDİRME TÜMENİ
19 EYLÜL
Walcheren
Beveland
Eindhoven
Ostend
Schelde
Antwerpen
4 EYLÜL
Brugge
ALBERT KANALI
Dunkerque
Brüksel
3 EYLÜL
Maasricht
Köln
Aachen
Lille
Tournai
Liege
Namur
4 EYLÜL
Meuse
BELÇİKA
ALMANYA
Koblenz
Sambre
Ardennes
Bitburg
Mosel
Frankfurt
Mainz
Ren
Oppenheim
LUKSEMBURG
Trier
Amiens
12. AMERİKAN ORDU GRUBU (Bradley)
Reims
Verdun
Metz
31 AGUSTOS
5 EYLÜL
Paris
Marne
Chalons-sur-Marne
Nancy
Strasburg
Troyes
25 AGUSTOS
Dijon
ALSACE
FRANSA
İSVİÇRE

miş ve takviye almıştı. Saldırının arifesinde bizzat kendisi İngiliz uçaklarının açtığı ateşe yakalanmıştı. Bundan başka, İngiliz zırhlıları geceleyin doğuya ilerlerken tankların sesleri düşman tarafından duyulmuştu. Alman Kolordu Komutanı Dietrich, Rusya'da öğrendiği şekilde, kulağını toprağa dayayarak beş kilometre uzaktan geçen tankların sesini duyabildiğini söylemişti.

Çok başarılı bir şekilde başlayan taarruz, savunmanın derinliklerinde zayıflayıp kaybolmuştu. Öncü zırhlı tümen, köylerin arasından geçip gideceği yerde buralarda takılıp kalmıştı. Diğer tümenler de yoğun trafik kargaşasından dolayı gecikip bu dar köprübaşından kurtulamadılar. Ve artçı zırhlı birlikler bölgeye gelemeden, öncü birlikler tamamen durma noktasına gelmişti. Öğleden sonra olduğunda bu büyük fırsat tamamen elden kaçırılmıştı.

Bu başarısızlıktaki neden uzun süre esrarını korumuştur. Eisenhower bu saldırıdan bahsederken Sen havzasına ve Paris'e doğru yapılması planlanan ve niyetlenen bir harekât olarak bahsetmektedir. Fakat savaş sonrası yazılan hiçbir İngiliz eserinde bu harekâtın böylesine geniş bir hedefi olduğuna ilişkin bir bahse rastlanmamaktadır.

Bu harekâtta Montgomery'nin izlediği taktikte ise, plan sadece "mevzi muharebesi"ni kapsıyordu. Bunun ikili bir amacı vardı. İlki; yaklaşan Amerikan taarruzuna yapılacak yardıma tehdit olabilecek unsurları önlemek, ikincisi; Amerikan birliklerinin İngilizlerle buluşmak için doğuya doğru hareketleri sırasında, asıl kuvvetlerin güney ve güneybatıya hareket edecekleri bölgeleri emniyet altına almaktı.

Eisenhower, savaş sonrası yayınladığı anılarında bu muharebe konusunu incelikle geçiştirirken, Churchill de sadece atıfta bulunmakla yetinmiştir.

Ancak bu muharebeler sırasında, konunun içinde olan herhangi birisi, komutanlar arasındaki çok şiddetli fikir ayrılığının ve tartışmanın farkında olmamış olamazdı. Hava Kuvvetleri, özellikle Tedder çok kızgındı. Bu kızgınlık ve ruh durumu, Eisenhower'in deniz yaveri Albay Butcher'in notlarında çok belirgindi: "Akşamleyin Tedder, Ike'a telefon ederek, Montgomery'nin zırhlı birliklerin harekâtını durdurduğunu ve daha ileriye gitmediğni söyledi. Ike, çılgına dönmüştü." Butcher'a göre Tedder, ertesi gün Londra'dan, Eisenhower'a telefon ederek şayet istenirse İngiliz Genelkurmayı'nın toplanarak, Montgomery'nin azledilebileceği haberini bildirmişti. Gerçi bu olay Tedder'in kendi açıklamalarında yalanlanmıştır.

Doğal olarak, Montgomery'nin, bu iddialara ve şikâyetlere karşı, saldırılması istenen kanatta, bir yarma harekâtının planda yer almadığını ileri sürmesi beklendi ve sonuçta da öyle oldu. Ve bu varsayım çok geçmeden doğru olarak kabul edildi ve tarihçiler tarafından hiç sorgulanmadan, kitaplara geçti. Ancak, Montgomery'nin bu açıklamaları ne "Goodwood Harekâ-

tı"nın planlarıyla ne de kendisinin 18 Temmuz'daki taarruz için duyurduğu yarma harekâtının hedefleriyle bağdaşıyordu. Bundan başka, Montgomery'nin ilk gün için yaptığı ve çok tatmin edici gelişmelerin yer aldığını bildirdiği yorumu, ikinci gün böyle bir harekâtın devam etmemesi nedeniyle, inanırlılığını ve geçerliliğini kaybediyordu.

Montgomery'nin sonraki iddiaları pek doğru değildi ve kendisini haksız bir duruma soktu. Bu kanattan bir yarma harekâtı yapmayı düşünmemişti. Fakat, bu kadar güçlü bir saldırı karşısında, Alman mevzilerinin çökeceğini hesap etmemiş olması aptallık olurdu. Ve bu mevziler çöktüğünde, bu gedikten ilerlemek ve başarıyı genişletmek işten bile değildi.

İkinci Ordu'ya komuta eden Dempsey, çöküşün çok çabuk olacağını muhtemel görüyordu ve kendisi Zırhlı Kolordu Karargâhı'na gitmişti. Amacını şöyle açıklıyordu: "Aklımda Caen'den Argentan'a kadar Orne Nehri üzerinde bulunan bütün önemli geçiş noktaları ele geçirmek vardı." Bu, Alman birliklerinin arkasında bir engel oluşturacak ve Batı kanadında gerçekleştirilecek herhangi bir Amerikan saldırısından daha etkili olacaktı. Dempsey, harekâtının 18 Temmuz günü öğleye doğru, tamamen başarıya ulaşacağını umuyordu. Ancak, muhtemel hedefi olan Argentan için Falaise'e ulaşması için neredeyse iki misli yolu vardı.

Dempsey bu düşkırıklığını avantaja dönüştürecek kadar zekiydi. Karargâhı kendisine basının bu eleştirilerini kabul etmemesi gerektiğini ileri sürdüğünde cevabı şu olmuştu: "Kaygılanmayın! Bu bizim amacımıza hizmet edecektir." Karşı kanattaki Amerikan taarruzunun gidişatını büyük ölçüde, Caen yakınlarında böyle bir saldırı bekleyen düşmanın hazırlığı belirleyecekti.

Fakat batıda, Avranches'de gerçekleştirilen taarruz, Alman birliklerinin irtibatını hemen kesme şansını yakalayamadı. Müttefikler ya doğuya doğru çok hızlı hareket edecekti ya da düşmanın hareketine izin vermeden bulunduğu mevzilerde imha edecekti.

Olay esnasında, yani 31 Temmuz'da, Avranches'deki taarruz gerçekleştiğinde bu nokta ile Loire arasındaki yüz kırk kilometrelik koridorda dağınık biçimde mevzilenmiş sadece birkaç Alman taburu vardı. Böylece, öncü Amerikan birlikleri hiçbir direnişle karşılaşmadan doğuya doğru ilerleyebilirlerdi. Fakat Müttefik Yüksek Komutanlığı, çıkarma öncesi hazırlanan geçerliliğini yitirmiş, Bretanya limanlarını ele geçirmeyi amaçlayan, plana uygun olarak müteakip safhayı uygulayarak, bu olağanüstü fırsatı kaçırmıştı.

Bretanya limanlarını ele geçirmek hiçbir şey kazandırmadı. Zira, Brest'teki Almanlar, Patton'un vaktinden önce ele geçirdiğini açıkladığı bu kenti 19 Eylül'e kadar, kırk dört gün daha elde tuttular, aynı zamanda Lorient ve St. Nazaire de, savaşın sonuna dek Almanların elinde kalmıştı.

Amerikan birlikleri doğuya hareket edeli iki hafta olmuş ve Argentan'a ulaştıklarında, İngiliz sol kanadıyla aynı hizaya gelmişlerdi. Bu arada ise İngilizler Caen'in hemen ötesinde Almanlar karşısında hâlâ harekete geçememişlerdi. Bu ise yeni karşılıklı suçlamalara yol açmıştı. Patton'a, İngilizlerle çatışma çıkar korkusuyla, boşluğu kapatmak ve Almanların kaçış yolunu tıkamak için kuzeye ilerlememesi bildirildiğinde telefonda şöyle haykırmıştı: "Bırakın şu Falaise'e girip İngilizlere ikinci bir Dunkerque yaşatayım."

Alman birliklerinin Sen hattına çekilmeleri için yeterli zamana sahip olacakları ve orada çok güçlü bir savunma hattı tesis edeceklerinin mümkün olacağı çok aşikârdı. Ancak Hitler'in inatçı bir şekilde verdiği "asla geri çekilinmeyecek" emri bu fırsatı öldürdü. Hitler'in bu aptalca tutumu, Müttefiklere büyük bir şans tanımış oldu ve sonbaharda Fransa kurtulmuştu.

Savaş, 1944 yılının Eylül ayında çok kolaylıkla sona erdirilebilirdi. Batı'daki, Alman birliklerinin çok büyük bir bölümü Normandiya çıkarmasıyla boğuşuyordu ve Hitler'in emri nedeniyle geri çekilmiyorlardı Bu nedenle bu birliklerin büyük bir kısmı ya imha edildi ya da ele geçti. Ve direnme gücünü kaybeden birlikler ve bu birliklerin büyük ölçüde yaya olarak geri çekilmeye çalışan kısımları İngiliz ve Amerikan birliklerinin mekanize unsurları tarafından çok kısa sürede yakalanıyordu. Müttefikler, Eylül ayının başlarında, Normandiya'dan Alman sınırlarına doğru yaklaşırken, kendilerine karşı koyacak düzenli ve sistemli hiçbir mukavemetle karşılaşmıyorlardı.

3 Eylül'de, İkinci İngiliz Ordusu'nun öncü birliklerinden birisi olan Zırhlı Muhafız Tümeni, sabahleyin kuzey Fransa'dan başladığı yüz yirmi kilometrelik ilerlemesinin sonucunda aynı gün Brüksel'e girmişti. Ertesi gün, Zırhlı Muhafız Tümeni'yle aynı hizaya gelen 11'inci Zırhlı Tümen, Antwerpen'e hareket etti ve muazzam büyüklükteki dokları hiç zarar görmeden ele geçirdi. Şaşkına dönen Almanlar buraları havaya uçuramadılar.

Aynı gün, 1'inci Amerikan Ordusu, Meuse nehri üzerindeki Namur'u ele geçirdi.

Dört gün önce, 31 Ağustos'ta, Patton'un 3'üncü Amerikan Ordusu'nun öncüleri yüz elli kilometre güneyde Verdun'da bulunan Meuse'yi geçmişti. Ertesi gün, devriye birlikleri elli kilometre doğuda Metz'in yanında bulunan Mosel'e doğru hiç direnişle karşılaşmadan ilerlediler. Burası Alman sınırında bulunan büyük endüstri bölgesi Saar'dan ancak elli kilometre uzaktaydı. Ve aynı zamanda Ren Nehri'nden mesafesi de hemen hemen yüz elli kilometreydi. Fakat asıl birlikler, Mosel'de bulunan öncü grupları yakıtları tükendiğinden hemen takip edemediler ve 5 Eylül'e kadar nehre doğru harekete geçemediler.

Bu zaman zarfında Almanlar, çok yetersiz tanksavar silahlarıyla donatılmış beş zayıf tümenleriyle Mosel'i, Patton'un harekâtına öncülük eden altı güçlü Amerikan tümenine karşı, savundular.

Bu arada, İngilizler de Antwerpen'e ulaşmışlardı. Bu birliklerin de Almanya'nın en büyük endüstri bölgesi olan Ruhr havzasının giriş noktasında bulunan Ren Nehri'ne olan uzaklığı yüz elli kilometreden azdı. Şayet, Ruhr havzası ele geçseydi, Hitler savaşı sürdüremezdi.

Bu kanatta, İngilizlerin karşısında, yüz elli kilometrelik çok büyük bir boşluk vardı. El altında da, burayı doldurabilecek hiçbir Alman birliği yoktu. Savaşta böylesine büyük bir fırsat çok ender olarak ele geçerdi.

Bu olağanüstü durum, Hitler'e bildirildiğinde, Hitler paraşüt birliklerinin komutanı olan ve Berlin'de bulunan General Student'e 4 Eylül'de telefon etti. Student'e bu boş bulunan kanadın sorumluluğunu almasını emretti. Bu kanat Antwerpen ve Albert Kanalı bölgesi boyunca bir hat oluşturmaktaydı. Bu hattaki garnizonlara Hollanda'dan birlikler sevk edilirken, Almanya'nın çeşitli bölgelerinde eğitimde bulunan paraşüt birlikleri de vakit yitirmeden bu hatta tesis edilecek cephelere gönderilecekti. Bu birlikler en kısa zamanda alarma geçirildi, seferberlik ilan edildi ve muharebe

Sherman tankları eşliğinde Normandiya'nın içlerine doğru ilerleyen İngiliz askerleri.

yerlerine sevk edilmek üzere trenlere bindirildi. Bu yeni oluşturulan birlikler eğitim noktalarına ulaştıktan sonra sadece silahlarını aldılar ve hemen cephe hattına gönderildiler. Fakat bütün bu paraşüt birliklerinin toplam mevcudu ancak 18.000 kişiyi buluyordu ki, bu Müttefiklerin ancak bir tümenine tekabül ediyordu.

Bu sağdan soldan toplanan birliklere "Birinci Paraşüt Ordusu" adı verildi. Barındırdığı eksiklikler göz önüne alındığında, bu birliğe verilen ad çok büyüktü. Bu orduda görev yapmak için çağrılanlar polisler, denizciler, iyileşmekte olan hastalar, yaralılar ve henüz on altı yaşında olan çocuklardı. Silahları çok yetersizdi. Bundan başka Albert Kanalı hattı, kuzeydeki savunma için yeterli bir şekilde hazırlanmamıştı, ne tahkimat ne de yeterli korugan ve siper vardı.

Savaştan sonra General Student şunları söylüyordu:

> *"İngiliz tank birliklerinin beklenmedik biçimde Antwerpen cephesini yarması ve buraya girmesi Hitler'in karargâhında büyük bir panik yarattı. O sırada ne Batı Cephesi'nde ne de Almanya'da kayda değer ihtiyatımız vardı. 4 Eylül'de Albert Kanalı hattı üzerinde bulunan Batı Cephesi'nin sağ kanadının komutanlığını üstlendim. O anda elimizde acemi ve hastalıktan yeni kalkanların oluşturduğu birliklerle, Hollanda'dan gelen bir adet kıyı savunma tümeni vardı. Bu birlikler, sadece yirmi beş tankı ve kundağı motorlu topları olan bir panzer birliğince destekleniyordu."*

O zaman, ele geçirilen arşivlerden anlaşıldığına göre Almanların bütün Batı Cephesi'nde Müttefik öncü birliklerinin 2000 tankına karşılık muharebeye hazır sadece 100 tankı vardı. Almanların, bu birlikleri ve tankları desteklemek için 570 faal uçağı vardı, halbuki İngiliz ve Amerikalıların Batı Cephesi'nde görev yapan 14.000'in üzerinde faal uçağı vardı. Böylelikle Müttefiklerin tanklardaki üstünlüğü 1'e karşı 20 iken, bu üstünlük uçaklarda 1'e karşı 25 idi.

Fakat zaferin kazanılması çok yakın ve çok kolay olarak nitelendirildiğinden, Müttefikler yavaşladılar. 17 Eylül'e dek geçen müteakip iki hafta içerisinde, Müttefikler çok az ilerleme kaydettiler.

İngilizlerin öncü birlikleri yakıt almak, dinlenmek ve yeniden tertiplenmek için ilerlemelerine ara verdiler ve 7 Eylül'de tekrar harekete geçtiler ve hemen, Antwerpen'in doğusunda bulunan Albert Kanalı hattı üzerindeki geçiş noktalarını emniyet altına aldılar. Fakat, müteakip günlerde sadece, Meuse-Escaut Kanalı'na kadar ilerleyebildiler ki, bu mesafede sadece otuz kilometreydi.

Birinci Amerikan Ordusu İngilizlerle aynı hizaya gelmişti, fakat daha fazla ileri gitmek için girişimde bulunmadı. Ordunun büyük bir bölümü

tahkim edilmiş bölge olan ve Alman sınırının nizamiyesi sayılan ünlü tarihi Aachen şehrine gelip dayanmıştı. Burası aynı zamanda kömür madenlerinin olduğu bir kent idi. Amerikalılar burada, sevk ve idare konusunda yeterli derecede başarılı olamadılar ve büyük fırsatı ellerinden kaçırdılar. Zira, Alman sınırına ulaştıklarında Aachen ve Metz bölgesi arasındaki yüz yirmi kilometrelik hat, Ardennes bölgesinin karşısındaki dağlık ve ormanlık arazide bulunan sadece sekiz düşman bataryası tarafından tutuluyordu. Almanlar, 1940 yılında Fransa'ya girdiklerinde, bu araziyi zırhlı birlikleriyle çok etkili kullanmışlardı. Oysa Müttefikler Almanya'ya giden bu arazideki yollar üzerinde, büyük güçlüklerle karşılaşıyorlardı.

Bu zorluk kuzeyde olduğu gibi güneyde de görülüyordu. Zira, Patton'un Üçüncü Ordusu Mosel'i daha 5 Eylül'de geçmeye başlamıştı, Metz şehrine ulaşmak için iki haftalık süre yeterli gibiydi, ancak Metz'e ulaşmaları iki aylarını aldı. Patton'un Üçüncü Ordusu, iki ay süreyle bu çok iyi tahkim edilmiş ve çok iyi savunulan Metz önlerinde çok başarılı mukavemet gösteren Almanlarla savaşmak zorunda kaldı. Çünkü Almanlar, başlangıçta Metz kentinde bir başka hiçbir yerde olmadığı kadar güçlü tahkimat yapmışlardı.

Eylül ayının ortalarında Almanlar bütün cephe boyunca savunmalarını güçlendirmişler ve özellikle Ruhr havzasına giden en büyük boşluğun olduğu bölgede en güçlü savunma tedbirlerini almışlardı. Bu, Müttefikler için bir talihsizlikti. Çünkü, Montgomery şimdi, 17 Eylül'de, Arnhem'de Ren'e doğru başka bir taarruz hazırlığındaydı. Montgomery, bu taarruzda, en son kurulan Birinci Müttefik Hava İndirme Ordusu'nu, İkinci İngiliz Ordusu'nun yolunu açmak için bu bölgeye harekâta göndermeyi planlıyordu.

Bu taarruz, hedefine ulaşmadan düşman tarafından durduruldu ve Arnhem'a indirilen 1'inci İngiliz Hava İndirme Tümeni'nin irtibatları kesildi, etkisiz hale getirildi ve inanılmaz cesaretle savaşan bu birlik teslim olmaya zorlandı, ancak yetişen diğer birlikler tarafından kurtarıldı. Birinci Amerikan Ordusu, ertesi ayı, Aachen savunması önünde çarpışmalarla geçirdi, aynı esnada ise Montgomery, Birinci Kanada Ordusu'nu, Brugge'nin doğu kıyısı ve Walcheren Adası'nın Antwerpen'e uzanan Schelde halicinin temizlenmesi için getirmişti. Böylece bu ordu, Arnhem harekâtı sırasında, limanın kullanımını engellemiş olacaktı. Bu bölgelerin düşmandan arındırılması, Kasım ayının başlarına kadar tamamlanamayan, çok zayiat verilen ve zahmetli bir harekât olmuştu.

Bu arada, Ren'i kaplayan cephe boyunca, Almanların yaptıkları yığınak, ellerindeki malzeme azlığına karşın, Müttefiklerin yaptığı yığınaktan daha hızlı gelişiyordu. Kasım ortalarında Batı Cephesi'nde bulunan altı Müttefik ordusu genel taarruza geçti ve çok büyük kayıplar karşılığında bü-

yük düşkırıklığına uğrayarak çok az yer elde edebildiler. Sadece en güneyde bulunan Alsace'da Müttefikler Ren'e ulaşmışlardı ve bu çok önemli bir gelişme değildi. Kuzeyde ise Müttefikler hâlâ, hayati önem taşıyan Ruhr bölgesini örten nehrin elli kilometre uzaklarındaydı. Ve bu bölgeyi 1945 yılının ilkbaharına kadar ele geçiremediler.

Müttefiklerin, Eylül ayında kaçırdıkları bu fırsat için ödedikleri bedel çok ağırdı. Batı Avrupa'yı kurtarmak için giriştikleri harekâtta verdikleri toplam zayiat olan 750.000 kişinin, üçte ikisini bu Eylül ayından sonraki dönemde vermişlerdi. Duraklamanın bedeli buydu. Bunun dünyaya bedeli ise çok daha müthişti. Milyonlarca insan, hem bundan sonra devam eden muharebelerde hem de Alman toplama kamplarında hayatlarını kaybetmişlerdi. Bundan başka bu duraklama olmasaydı, uzun vadede, Ruslar Avrupa'nın merkezine bu kadar girmemiş olacaklardı.

Sonuçları bu kadar felaketlerle yüklü olan, kaçırılan bu fırsatın sebepleri acaba neydi? İngilizler Amerikalıları, Amerikalılar da İngilizleri suçlamıştı. Ağustos ayının ortasında İngilizler ile Amerikalılar arasında, birliklerin Sen Nehrini geçtikten sonra nasıl bir strateji izleyeceği konusunda bir tartışma başlamıştı.

Müttefik kuvvetler, Normandiya'ya çıkan takviyelerle birlikte 1 Ağustos'ta, kadrolarında ikişer ordu bulunan iki ordu grubuna ayrılmışlardı. Buna göre yine kadrosunda sadece İngiliz ve Kanadalı askerlerin bulunduğu 21'inci Ordu Grubu'nun başında Montgomery, Amerikalı askerlerden teşekkül eden 12'nci Ordu Grubu'nun başında da Omar Bradley vardı. Fakat, Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Eisenhower, Montgomery'nin deneyimini ve duygularını da göz önüne alarak, kendisinin karargâhını kıta Avrupası'na intikal ettirene dek, ki bunun gerçekleşmesi 1 Eylül'de olmuştur, Montgomery'nin her iki ordu grubunun harekât kontrolünü ve taktik işbirliğini üstleneceğini ve bunun geçici bir düzenleme olacağını belirtmişti. Fakat bu iyi niyetli düzenleme sıkça rastlandığı gibi sürtüşmeyle sonuçlanmıştı.

17 Ağustos'ta, Montgomery, Bradley'e, Sen nehrini geçtikten sonra, 12 ve 21'inci Ordu Grupları'nın toplam kırk tümeninin birlikte harekâta devam etmeleri gerektiğini tavsiye etmiş, böylece meydana getirecekleri bu güçle hiç kimseden korkmamaları gerektiğini bildirmişti.Bu birlikler kuzeye Antwerpen ve Aachen'e ilerlerken sağ kanat birlikleri de Ardennes bölgesi üzerinde olacaktı.

Bu öneriden anlaşılan, Montgomery'nin henüz, düşmanın uğradığı çöküntünün boyutunu anlayamadığı ya da çok yavaş ilerlemedikçe bu kadar büyük bir kuvvete, lojistik desteğin sağlanmasının zorluğunu kestiremediğiydi.

Bu arada Bradley, Patton ile Frankfurt'un güneyinde bulunan Ren bölgesine, Saar bölgesini geçtikten sonra ulaşmayı tartışıyordu. Bradley, doğuya doğru yapılacak olan bu harekâtın her iki Amerikan ordusunun da kullanılarak asıl yarma harekâtı olarak yapılmasını istiyordu. Bu kuzeye yapılacak ilerlemeyi tali dereceye indirmek anlamına geliyordu ki, bu da Montgomery'ye hiç de cazip gelmiyordu. Bundan başka, bu harekât Ruhr'a direkt bir harekât değildi.

Eisenhower şimdi, kendisine bağlı komutanlar karşısında çok zor bir durumdaydı. 22 Ağustos'ta, bu farklı önerileri muhakeme etti ve ertesi gün, tek bir harekât yapmayı ve bütün kuvveti bu harekâtta kullanmayı öneren Montgomery ile görüştü. Bu doğuya doğru ilerlemesini tam hızla sürdüren Patton'un durdurulması anlamına gelecekti. Eisenhower burada siyasal zorluklardan bahsetmeye çalıştı. "Amerikan kamuoyu buna asla tahammül edemez" dedi. İngilizler daha Aşağı Sen'e bile ulaşmamışlardı, halbuki Patton doğuya doğru onlardan halihazırda 150 kilometre ilerideydi ve aynı zamanda Ren Nehri'ne uzaklıkları da 300 kilometreden azdı.

Birbirleriyle çatışan bu görüşlerle karşı karşıya bulunan Eisenhower bir uzlaşma yolu aradı. Şu anda Montgomery'nin kuzeye, Belçika'ya yapmakta olduğu harekâta öncelik verilecek ve Birinci Amerikan Ordusu, Montgomery'nin istediği şekilde sağ kanadını örtmek ve yardım etmek için kuzeye ilerleyecek ve böylece ilerlemesinin başarısını garanti altına alacaktı. Bu arada, mevcut ikmal maddelerinin ve ulaştırma araçlarının büyük bir kısmı, Patton'un ordusunun başarısının pahasına bu kuzey harekâtını destekleyeceklerdi. Fakat Antwerpen ele geçtiğinde Müttefik orduları çıkarma öncesi hazırlanan plana göre Ardennes bölgesinin hem kuzey hem de güneyinden çok geniş bir cepheden Ren'e doğru ilerleyeceklerdi.

Eisenhower'in, ordu grup ve ordu komutanlarından hiçbirisi bu uzlaşma planını beğenmedi, fakat şikâyetlerini o zaman o denli yüksek sesle dile getirmediler. Oysa, sonraki aylarda ve yıllarda, bu kararın getirdiği sonuçlardan dolayı zaferden mahrum kaldıklarını anlamışlardı. Patton bu kararı "savaşın en önemli hatası" olarak nitelendirmişti.

Eisenhower'in emri üzerine, Patton'un Üçüncü Ordusu'nun ikmal ihtiyacı günde 2000 ton ile sınırlandırılmıştı. Oysa bu arada Hodges'in Birinci Ordusu'na günde 5000 ton ikmal maddesi tahsis ediliyordu. Bradley, Patton'un karargâhına gelip "boğa gibi böğürerek" "Hodges ve Monty'nin canı cehenneme" diye haykırdığını söylüyordu. Ve ayrıca Patton, şunları da ilave ediyordu: "Şayet Üçüncü Ordu'nun ilerlemesine izin verirseniz, Allah'ın belası savaşınızı da kazanacağız."

İkmal maddelerindeki sınırlamayı kabule yanaşmakta gönülsüz ve isteksiz davranan Patton, öncü kolordu komutanlarına, yakıtlarının son dam-

lasına kadar ilerlemelerini, ondan sonra da inip yürümelerini emretti.Bu ilerleme sonucunda, 31 Ağustos'ta tankların yakıtı bitmeden Meuse'ye girildi. Önceki gün Patton'un ordusu 1.500.000 litre olan günlük yakıt ihtiyacı yerine 120.000 litre yakıt almıştı ve kendisine ayrıca 3 Eylül'e kadar bundan daha fazla yakıt verilemeyeceği de bildirilmişti. 2 Eylül'de Chartres'de, Eisenhower ile buluşan Patton patlamıştı: "Askerlerim kemerlerini yiyebilir, ama tanklarımın mutlaka yakıta ihtiyacı var."

4 Eylül'de Antwerpen'in ele geçirilmesinden sonra Patton'a yeniden, Birinci Ordu'yla aynı miktarda yakıt verilmeye başlandı. Fakat, şimdi Patton daha güçlü bir düşman direnişiyle karşı karşıya idi ve çok geçmeden Mosel'de durduruldu. Burada durdurulan Patton, kendisine tahsis edilen yakıtın azlığından çok daha fazla şikâyet edip, yakınmaya başladı, zira Montgomery'nin çıkarı için Ağustos ayının son haftasında yakıt tahsisatını kısmaları onu şimdi bu vaziyete sokmuştu. Patton, Eisenhower'ın, uyum kaygısını stratejinin önüne aldığını ve "Montgomery'nin doymak bilmez iştahını" yatıştırmak için erken elde edilebilecek bir zafer fırsatını feda ettiğini anlamıştı.

Öte yandan, Montgomery, Eisenhower'ın "geniş cephe" ile Ren'e ilerleme fikrini temelde yanlış buluyordu ve herhangi bir şekilde ikmal sevkiyatının, Patton'un doğuya doğru ilerleyen harekâtına destek olmasına karşı çıkıyordu. Çünkü, o zaman kendisinin kuzeye doğru yönelen harekâtı tehlikeye girebilecekti. Montgomery'nin şikâyetleri Arnhem'a yaptığı harekât hedefine ulaşamayınca ve umutları nispeten suya düşünce, doğal olarak artmıştı. Montgomery, Patton'un Bradley'le anlaştığı ve aynı şekilde de Bradley'in de Eisenhower'ı etkilediğini düşünüyordu. Ve bu tutumun da savaşın gidişatı göz önüne alındığında kendi planını bozacağını düşünüyordu.

Montgomery'nin, kendi planına katkıda bulunmayan herhangi bir girişimi onaylamamasını anlamak çok kolaydır. Yüzeyden bakıldığında, Montgomery'nin ve birçok İngiliz yetkilisinin, Eisenhower'ın bu iki koldan taarruz kararından dolayı zaferin feda edildiğine ilişkin iddianın doğru olduğu gözükmektedir. Fakat, konuya daha yakın ve derin yaklaşıldığında, bu etkinin oldukça zayıf olduğu ortaya çıkmaktadır.

Zira, aslında, Patton, Eylül ayının ilk yarısında günlük sadece 2500 ton ikmal maddesi almıştı. Bu miktar ordusunun harekâtı tamamen durduktan sonra günlük aldığı ikmal maddesi miktarından sadece 500 ton fazladır. Bu 500 ton fazla olan miktarın, bu en kritik dönemde kuzeyde harekâtta bulunan ordulara tahsis edilen ikmal maddeleriyle kıyaslandığında çok cüzi bir miktar oluşturduğu kolaylıkla gözükmektedir, ayrıca bu 500 tonluk ikmal maddesi en iyimser şekliyle ek bir tümeni ancak bir gün besleyebilirdi. O

zaman, biz başarısızlığın nedenlerini daha derinlerde aramanın gerektiğini anlıyoruz. Önemli eksikliklerden birisi de, kuzeydeki harekâta yardımcı olmak için plana konan büyük hava indirme birliklerinin Brüksel'in güneyinde, Belçika sınırı yakınlarında bulunan Tournai civarına zamanında indirilememesi olmuştu. Bunun nedeni ise kara birliklerinin bu bölgeye, indirmenin planlandığı 3 Eylül'den önce varmasıydı. Fakat, hava indirme harekâtının hazırlığı için nakliye uçaklarının geri çekilmesi hava ikmalinin altı gün askıya alınmasına neden olunca, bu da ilerleyen ordulara 5000 ton ikmal maddesinin ulaştırılamamasına yol açmıştı. Bu esnada ulaştırılamayan yakıt miktarı 5,5 milyon litre idi ki, bu da iki orduyu, düşman hâlâ büyük kargaşa içerisindeyken hiç duraklamadan Ren'e taşıyabilirdi.

Çok gereksiz ve bedeli çok ağır olan bu hava indirme planının sorumlusunu tespit etmek gerçekten çok zordu. İlginçtir ki, hem Montgomery hem de Eisenhower savaş sonrası anılarında bu planlamaya sahip çıkmışlardır.Eisenhower açıklamalarında şöyle demektedir: "Uçakların ikmal görevlerinden döndüğünde bu harekâtta yer almaları konusundaki gerekliliğin tartışılmasıyla birlikte, Belçika çevresinde meydana gelen elverişli durumu göz önüne aldığımda, bana göre buraya hava indirme harekâtı yapmak gerekli hale gelmişti... Ve denemeye karar verdim." Fakat Montgomery ise anılarında şöyle demektedir: "Benim Tournai bölgesine yapılacak hava indirme planlarım hazırdı" derken bunu "kendi fikri" olarak belirtiyordu. Bradley ise aksini söylüyordu: " Ben Ike'dan hava indirme planını bir kenara bırakmasını ve uçakları ikmal için bize vermesini rica ettim..." " Siz inmeden biz orada olacağız diye kendisini uyardım." Bu doğru çıkmıştı.

Diğer bir unsur ise, kuzeydeki harekât için planlanan ikmal maddelerinin büyük bir kısmı ihtiyaç duyulmayan mühimmatın eksiklerinin tamamlanmasına tahsis edilmişti. Oysa, düşman çökme noktasında olduğundan tahsis edilen ikmal maddesinin büyük kısmının yakıt olması gerekirdi. Böylece, Müttefikler düşmanı toparlanmasına ve yeniden tertiplenmesine olanak vermeden kovalamış olacaktı.

Üçüncü unsur ise,kuzeye Montgomery'nin ordu grubuna gönderilen ikmal maddesi akışı en kritik dönemde ciddi bir şekilde azaltılmıştı, çünkü İngiliz yapımı üç tonluk kamyonların ve bunların yerine ikame edilen modellerin pistonları hatalı bulunmuştu. Şayet bu araçlar kullanılabilinmiş olsaydı, her gün 800 ton daha fazla ikmal maddesi İkinci Ordu'ya ulaştırılabilecekti. Bu miktar iki tümeni daha desteklemeye yeterdi.

Dördüncü ve daha önemli bir etkisi olan unsur ise İngiliz ve Amerikan lojistik planlarında yer alan ikmal maddelerindeki savurganlıktı. Müttefiklerin planı, her tümenin günde 520'i tonu ileri harekât bölgesinde olmak üzere 700 ton ikmal maddesi tüketeceği esası üzerine kurulmuştu. Alman-

lar ise çok daha ekonomik ölçülere göre planlama yapmışlardı. Her tümen için günlük 200 tonluk bir tahsisat. Ayrıca, Almanlar bir de Müttefiklerin gündeminde olmayan hava ve gerilla unsurlarıyla yapacakları muharebeleri de hesaba katmak zorundaydılar.

Müttefiklerin planlarında yer alan ikmal tahsis prensiplerine göre mevcut olan savurganlıkları birliklerinin de aynı zihniyetle davranması sonucunda giderek çok önemli bir dezavantaj olarak karşılarına çıkmıştı.

Kuzeydeki harekâttaki başarısızlığın bir başka unsuru da Birinci Amerikan Ordusu'nun çok iyi tahkim edilen ve civarı kömür madenleri ile çevrelenen stratejik önemi büyük Aachen'de saplanıp kalmalarıydı. Konu incelendiğinde, Birinci Amerikan Ordusu'nun yaptığı taarruzun ne denli boşuna olduğu ortaya çıkmaktadır. Patton'un ordusuna neredeyse hiç ikmal maddesi gönderilmeme pahasına desteklenen Birinci Amerikan Ordusu'nun harekâtında, Amerikan ikmal maddelerinin yaklaşık dörtte üçü sarf edilmiştir. Birinci Amerikan Ordusu'nun buraya sevk edilmesi ise Montgomery'nin Ardennes bölgesine yapacağı harekâtın sağ kanadının örtülmesi talebiyle gerçekleşmişti. Montgomery'nin kendi ilerleme hattıyla Ardennes bölgesi arasındaki mesafe o denli dardı ki Birinci Amerikan Ordusu'na manevra yapabilmesi ya da Aachen'in etrafından dolanabilmesi için hiç alan kalmamıştı.

Manevra ve hareket yeteneğini yitiren bu ordu Eylül ayının ortasında Arnhem saldırısını başlatan Montgomery'ye müteakip safha için yardım da edemedi. Fakat, İngilizler burada da yine hata yapmaktan, gaflete düşmekten geri kalmadılar. 11'inci Zırhlı Tümen 4 Eylül'de Antwerpen'e girdiğinde bütün tersaneleri sağlam bir şekilde ele geçirmiş, fakat varoşlarda bulunan Albert Kanal'ı hattı üzerindeki köprüleri emniyete almamışlardı ve bu köprüler iki gün sonra tam geçecekleri sırada imha edildi ve bu nedenle tümen ileri harekâtının yönünü doğuya çevirdi. Tümen komutanı işgal ettiği kentin köprülerini hemen ele geçirmeyi düşünmemişti ve ayrıca tümen komutanının bağlı bulunduğu komutanlar da böyle bir emir vermeyi akıllarına getirmemişlerdi. Montgomery'den aşağı doğru, her ayrıntıya dikkat eden dört komutanın da atladığı çok önemli bir karardı bu oysa.

Bundan başka, neredeyse Antwerpen'in otuz kilometre kuzeyindeki Beveland Yarımadası pekâlâ çıkış noktası olabilirdi. Eylül ayının ikinci ve üçüncü haftaları esnasında, Manş Denizi kıyısında irtibatları kesilen 15'inci Alman Ordusu'nun kalan unsurlarının kuzeye doğru kaçması engellenememişti. Bu kalan birlikler gemilerle Scheldt ağzına taşınmışlar ve Beveland Yarımadası kıskacından da kaçmışlardı. Bu ordunun üç tümeni, Montgomery'nin Arnhem'da Ren'e yapacağı taarruz karşısında çok zayıf bulunan Hollanda'daki cepheyi takviye etmek için tam zamanında varmışlar ve

Montgomery'nin saldırısını durdurmaları için gerekli desteği vermişlerdi.

Almanlara göre Müttefiklerin izlemeleri gereken en iyi taktik ne olabilirdi? Blumentritt'e sorulduğunda Montgomery'nin, Ruhr havzasına ardından da Berlin'e girmek için düşündüğü ve her iki ordu grubunca ortaklaşa yapılmasını istediği harekâtı onaylıyordu. Blumentritt bu konuda şunları söylüyordu:

> *"Kuzey Almanya'yı ele geçiren, Almanya'yı ele geçirir. Böylesine bir harekât, hava gücüyle desteklendi mi çok zayıf olan Alman cephesini parçalar ve savaşı sona erdirirdi. Berlin ve Prag, Ruslardan evvel ele geçirilmiş olurdu."*

Blumentritt'e göre Müttefik hava kuvvetleri gereğinden fazla geniş bölgeye ve de yine gereğinden fazla eşit bir şekilde dağılmıştı. Ve özellikle Metz'e yapılan hava taarruzunu eleştiriyordu:

> *"Metz'e yapılan direkt taarruz gereksizdi. Tersine, kuzeyde bulunan Lüksemburg ve Bitburg'a yapılacak taarruzlarla büyük bir başarı kazanılabilir ve bizim 1'inci Ordu'nun sağ kanadının çökmesine neden olur, bunu da 7'nci Ordu'nun çökmesi izlemiş olurdu. Kuzeye doğru böyle bir kanat harekâtıyla, 7'nci Ordu'nun Ren'in arkasına çekilmeden irtibatı kesilmiş olurdu."*

5 Eylül'de, Batı Cephesi Kurmay Başkanlığı'nı Blumentritt'ten teslim alan General Westphal, bu koşullarda taarruza uğranacak herhangi bir noktayı ya da bölgeyi savunmak için seçim yapmaktan ziyade, yapılacak her taarruzu karşılamayı amaçlıyordu.

> *"Batı'daki durum çok ciddiydi. Cephede mevcut bulunan boşluklardan, ki bunları tanımlamak için boşluk kelimesi çok yetersiz kalıyordu, Müttefiklerin girmesi ve harekâtlarında başarılı olmaları felakete yol açabilirdi. Tehlike sadece Ren Nehri üzerinde bulunan tek köprü değildi... Ekim ayının ortasına kadar düşman dilediği bir noktadan cepheyi kolaylıkla yarabilir ve Ren'i rahatlıkla geçebilir ve hiçbir engellemeye uğramadan Almanya'nın derinliklerine kadar ilerleyebilirdi."*

Westphal, aynı zamanda Eylül ayında bütün Batı Cephesi'nin en zayıf yerinin Koblenz-Ren istikametine açılan Lüksemburg bölgesinin olduğunu ifade diyordu. Westphal'in işaret ettiği konuyu Blumentritt'in değerlendirmeleri teyid ediyordu. Çünkü Metz ve Aachen arasında uzayan Ardennes bölgesinin savunması çok yetersizdi.

Bu çok kritik dönemden ne gibi sonuçlar çıkarılmıştı acaba ?

Normandiya çıkarmasından önce tasarlanan, Eisenhower'in Ren Nehri'ne doğru geniş cepheli ilerleme planı, güçlü ve hâlâ yenilmemiş olan düşmanın direncini kırmak için iyi bir yol olabilecekti. Fakat bu plan,düşmanın bütün cephelerde neredeyse çöktüğü mevcut durumla hiç bağdaşmıyordu.

O nedenle şimdi uygulanması gereken strateji hiç ara vermeden harekâta devam etmek olmalıydı.

Bu koşullarda, Montgomery'nin bütün kuvvetleri toplayarak tek bir taarruzda bulunmak fikri prensipte daha iyiydi. Fakat, gerçekler ortaya çıktığında, kuzeydeki harekâtın başarısızlığının nedeninin ikmal maddelerinin Patton'a gönderilmesinin olmadığı apaçık ortaya çıkmıştı. Daha büyük ve karmaşık engeller kendisinin sorumluluk bölgesinde vuku bulmuştu. Antwerpen limanı'nın açılmasının gecikmesi; havadan ikmalin altı gün boyunca kesilmesi; mühimmat ve diğer ikmal maddelerinin çok fazla taşınması nedeniyle, yakıt getiren taşıma araçlarının yetersiz kalması; arızalı çıkan 1400 adet İngiliz kamyonu; kanatlarında görevlendirilen Birinci Amerikan Ordusu'nun diğer tarafına manevra kabiliyeti olmaması; Albert Kanalı üzerinde bulunan köprülerin düşman tarafından imha edilmeden emniyet altına alınmasının ihmal edilmesi; nehir üzerindeki geçiş noktalarının düşman tarafından tahkim edilmesi.

Ren Nehri'ne ulaşamama konusunda yapılan hataların en büyüğü Brüksel ve Antwerpen'in ele geçirildiği 4 ile 7 Eylül tarihleri arasında muharebeye verilen aradır. Bu duraklamayı, Montgomery'nin daha önce bildirdiği hedefleriyle bağdaştırmak zordu. Sen'den hareket eden Montgomery "düşmanı ta Ren'e kadar kovalamak" ve "nehrin öte yakasına geçip bize karşı cephe oluşturmadan" yakalamayı amaçlamıştı. Böylesine takip ve yarma harekâtlarında başarının temeli, düşmanı hiç durmadan takip etmektir. Bir günlük ara bile başarısızlığa mal olabilir.

Fakat, Belçika'ya giren bütün Müttefik birliklerinin bir istirahat etme eğilimi vardı. Bu eğilim yukarıdan destekleniyordu. Eisenhower'ın Müttefiklerarası İstihbarat Teşkilatı, Almanların sınırlarındaki savunma hatlarında tutunmalarının mümkün olamayacağını bildiriyordu. Eisenhower, kendisine verilen bu talimatı ana ast birlik komutanlarına aktarıyordu. Hatta, daha 15 Eylül'de Montgomery'ye şöyle yazıyordu: "Çok yakında Ruhr, Saar ve Frankfurt bölgesini ele geçirmiş olacağız ve bundan sonra ne yapmamız gerektiği konusunda görüşlerini bekliyorum." Bu iyimser hava bütün karargâhlarda hüküm sürüyordu. Albert Kanalı üzerindeki köprülerin ele geçirilip emniyete alınmamasındaki hatayı samimi bir şekilde itiraf eden öncü kolordunun Komutanı General Horrocks şöyle diyordu: "Albert Kanalı üzerinde hiçbir zaman ciddi bir direniş beklemedim. Bize, Almanlar tamamen dağıldı gibi geliyordu."

21'inci Ordu Grubu'ndaki savaş ceridelerinden bize bilgi aktaran John North yerinde bir ifadeyle durumu şöyle özetliyordu: "Her rütbede, herkes savaşın kazanıldığını kabul ediyordu." Bu inancın doğal sonucu olarak, komutanlar Eylül ayının hayati önemi haiz acil hareket edilmesi gereken ilk

on beş günü içerisinde hiçbir önlem almadı ve bunun da doğal uzantısı olarak birlikler ileriye doğru hamle etmekten kaçındılar. Savaşın bittiği varsayıldığı bir zamanda kimse ölmek istememişti.

Batı Cephesi'ndeki savaşın kazanılmasındaki en büyük fırsat, Ren Nehri'ne ve köprülerine İngilizlerden 150 kilometre daha yakın olan Patton'a yakıt ikmalinin kesildiği Ağustos ayının son haftası kaçırılmıştı.

Patton, Müttefik komutanlar içerisinde, düşmanı, hiç duraklamadan takip etmenin, savaşı kazanmanın en temel unsuru olduğunu en iyi bilen komutandı. Herhangi bir istikamette ilerlemeye, elde edilen başarıyı genişletmeye her an hazırdı. Gerçekten de, 23 Ağustos'ta, ordusunun doğu yerine kuzeye doğru ilerlemesini önerdi. Müteakiben yaptığı yorum akla çok yatkındı: "Kimse plan yapıp daha sonra koşulları bu plana uydurmaya çalışmaz. Koşullara uygun plan yapılmaya çalışılır. Bence yüksek komuta heyetindeki başarı ve başarısızlık heyetin yeteneğine ya da yeteneksizliğine bağlıdır."

Fakat, Müttefiklerin karşılaştıkları sorunların kökeninde, kaçırılan fırsatların temelinde, Müttefik birliklerin muharebe planlarını yapan en üst düzey komutanların Ağustos ayında Almanların tamamen çökeceğini hiç tahmin edememiş olmaları yatmaktaydı. Birliklerinin tertiplenmeleri ve de teşkilatlanmaları böyle bir çöküşü zafere dönüştürebilecek durumda olmadığı gibi, fikri olarak da böyle bir hazırlıkları yoktu.

OTUZ İKİNCİ KISIM

Rusya'nın Kurtuluşu

1944 yılında Doğu Cephesi'nde Ruslar ilerlemelerini sürdürürken, Almanların tuttuğu cephenin genişliği taarruzlarını başlattığı dönemdeki gibiydi ama Almanlar eski güçlerini yitirmişler ve hâlâ da yitirmekteydiler. Bu gelişmelerin çok doğal bir sonucu olarak kendi ikmal sorunlarından kaynaklanan, küçük bir iki istisnanın dışında Ruslar, ilerlemelerine hiç ara vermeden devam ediyorlardı. Evet, Doğu Cephesi'nde 1944 yılının gerçeği buydu. Olayların gelişimi, elde mevcut kuvvetlerle harekât alanları arasındaki oranın ne kadar belirleyici bir unsur olduğunu hiçbir tereddüte yer bırakmayacak bir biçimde ortaya koymuştu.

Asıl Rus taarruzu, her iki kanatta da düzenlenen ve aralarında uzun bir duraklama olan iki büyük hamleden meydana gelmişti. Bu büyük hamlelerden ilki kış ortasında, diğeri de yaz ortasında gerçekleşmişti. Merkezi Avrupa'dan gelişen ve güneye uzanan tali taarruzda bu duraklamalar daha kısa süreliydi. Bunun nedeni ise, buradaki arazinin Alman birliklerinin mevcuduna oranının, asıl harekât bölgesindeki arazinin Alman birliklerine oranına göre çok daha büyük olmasıydı. Yani tali taarruz bölgesindeki Alman birliklerinin cephesi,Rusların asıl taarruzlarını gerçekleştirdikleri bölgelerdeki Alman cephesine oranla çok daha genişti. Böylelikle tali taarruz bölgesinde, Alman savunma hatlarına taarruz edecek Rus birliklerine duyulan ihtiyaç daha azalıyordu.

Kış taarruzunun başlangıcı, sonbaharda yapılan taarruza benziyordu ve başlangıçta elde edilen sonuç sadece Almanların gücünün yanlış hesap edilmesinden doğmuyordu. Aralık aylarının başlarında Koniev, Krivoy Rog'daki duraklamasını aşmak için yeni bir kanat harekâtına başladı. Bu kez Kremençug'daki köprübaşından güney yerine batıya taarruz eden Koniev neredeyse

RUSYA'NIN KURTULUŞU
FİNLANDİYA
LADOGA GÖLÜ
Karelian Kıstağı
LENİNGRAD CEPHESİ (Govorov)
FİNLANDİYA KÖRFEZİ
Leningrad
Tallinn
Narva
Volkhov
VOLKHOV CEPHESİ (Meretskov)
İSVEÇ
ESTONYA
Luga
Peipus Gölü
Volkhov
Pskov
Novgorod
İlmen Gölü
COURLAND YARIMADASI
RİGA KÖRFEZİ
BALTIK DENİZİ
Riga
Staraya Russa
Tukums
Ostrov
3.BALTIK CEPHESİ (Maslennikov)
1 MART
Holm
LETONYA
2.BALTIK CEPHESİ (Eremenko)
Memel
Siauliai
Dvinsk
Moskova
LİTVANYA
Velikiye-Luki
Dinyeper
Königsberg
Gumbinnen
Pelotsk
1.BALTIK CEPHESİ (Bagramyan)
Kaunas
Vitebsk
Danzig
Insterburg
Wilan
Şmolensk
Rastenburg
Vilkaviskis
4 TEMMUZ
Orşa
3.BEYAZ RUSYA CEPHESİ (Chernyakhovsky)
DOĞU PRUSYA
Minsk
Grodno
Mogilyov
Vistül
2.BEYAZ RUSYA CEPHESİ (Zakharov)
Varşova
Bialystok
Stolbtsy
Bobruyuk
Siedlce
Brest-Litovsk
POLONYA
PRİPYAT BATAKLIĞI
Mozir
Jlobin
RUSYA
Lublin
Bug
Kovel
1.BEYAZ RUSYA CEPHESİ (Rokossovsky)
Baranov
Lutsk
Rovno
Korosten
Pripyat
1.UKRAYNA CEPHESİ (Vatutin:Jukov)
Krakov
Przemysl
Novograd Volinskiy
Jitomir
Berdicev
Kiev
2.UKRAYNA CEPHESİ (Koniev)
SLOVAKYA
Lviv
Sepotovka
Byelaya Tserkov
3.UKRAYNA CEPHESİ (Malinovsky)
Tarnopol
6 OCAK
Kanev
GALİÇYA
Skala
Korsun
Budapeşte
Tisa
Buczacz
Vinnitsa
Cherkassy
Kremençug
Stanislav
Yampol
Uman
Dinyeper
Szolnok
Cernauti
MACARİSTAN
Krovograd
Transilvanya
Siret
Başarabya
Aşağı Buğ
Szeged
Kriyov Rog
Cluj
Arad
24 EYLÜL
Jassy
Kishinev
Nikolayev
Nikopol
Tirgu-Mures
Razelnaya
4.UKRAYNA CEPHESİ (Tolbukhin:Petrov)
Temesvar
Foçşani
Khersen
Odessa
10 NİSAN
AZAK DENİZİ
Turnu-Severin
Belgrad
Ploieşti
Perekop
20 EKİM TİTO PARTİZANLARI
Galatz
KIRIM
Kerç
ROMANYA
Bükreş
31 AĞUSTOS
Sevastopol
KIYI ORDUSU (Eremenko)
Tuna
YUGOSLAVYA
BULGARİSTAN
KHERSONESE YARIMADASI
KARADENİZ
Balaclava
RUS BİRLİKLERİNİN 1943 VE 1944 YILI SONUNDA ULAŞTIKLARI CEPHE HATTI
22 ARALIK 1943 CEPHE HATTI
KUŞATILAN ALMAN BİRLİKLERİ
1944 YILI SONU CEPHE HATTI
SAVAŞ ÖNCESİ RUS - POLONYA SINIRI

Kirovograd'a kadar ilerledi, ama burada tekrar durduruldu. Fakat, Cherkassy köprübaşından gelen birliklerle buluşan Koniev, zaten çok yetersiz olan Alman savunma ihtiyatlarının büyük bir bölümünü üzerine çekmişti. Burada, Manstein büyük bir ikilem içindeydi. Hitler'den aldığı emir gereği, geriye çekilemiyordu. Oysa, Vatutin Kiev'de çok zor durumdaydı, onu bu zor durumda yakalayan Manstein'in, Dinyeper ve Kiev arasındaki cephe boşluklarını kapatması, Kiev'de Vatutin'i sıkıştırma şansını azaltmış olacaktı.

Vatutin'in yeni taarruzu yılbaşı arifesinde, sabahın kalın sis örtüsü içerisinde Birinci Dünya Savaşı'nın ilerleyen safhalarındaki başarılı saldırılara benzer bir şekilde başladı. Sisin örtüsünün de yardımıyla ilk gün Alman mevzilerini püskürttü ve harekât o denli başarılı gelişti ki, karşı taarruz ihtimallerini de geçersiz kıldı. Bir hafta içerisinde Jitomir ve Korosten'i ele geçirdiler ve aynı zamanda daha önce hiç ulaşılmamış sağlam nirengi noktaları olan Berdiçev ve Byelaya Tserkov kentlerini ele geçirmek için güneye hareket ettiler.

3 Ocak 1944'te, Rusların seyyar birlikleri batıya ilerleyerek Korosten'in

Korsun kuşatmasında esir düşen Alman askerleri.

yetmiş kilometre ilerisinde bulunan Novograd Volinskiy kavşağını ele geçirdiler. Ertesi gün savaş öncesi Polonya sınırını geçtiler. Güney kanatta bulunan Byelaya Tserkov ve Berdiçev, Odessa-Varşova demiryolunu korumak için Vinnitsa ve Bug'un gerisine çekilen Almanlar tarafından terk edilmişti. Burada, Manstein topladığı bazı ihtiyat birlikleriyle, başka bir karşı taarruz girişiminde bulundu, fakat arkasında yeterli destek yoktu ve Vatutin, bu karşı taarruzu savuşturmak için çok hazırlıklıydı. Her ne kadar bu karşı taarruz Rusların Bug Nehri'ne doğru ilerlemesini geçici olarak durdurmuşsa da bu durdurmanın bedelini Almanlar, Rusların kanatlardan serbest kalarak ilerlemesiyle ödemişlerdir. Ruslar, Berdiçev ve Jitomir'den batıya doğru ilerleyip, Şepetovka'nın etrafından dolanıp, 5 Şubat'ta Polonya'nın önemli ulaşım merkezi olan Rovno'yu ele geçirdiler. Aynı gün, kanatlardan ilerleyerek Rovno'nun yaklaşık yetmiş kilometre kuzeybatısında ve Rusya'nın sınırının 150 kilometre dışında bulunan Lutsk'u ele geçirdiler.

Daha önemli sonuçlar da güneye doğru ilerleyen birliklerce alınmaktaydı. Çünkü, Vatutin'in sol kanadı, Koniev'in sağ kanadıyla, Hitler'in emriyle geri çekilemeyen ve Rusların Kiev ve Cherkassy köprübaşları arasındaki bölgede bulunan Alman birliklerini imha etmek için burada birleşiyordu. Dinyeper'deki ileri mevzilerinde bulunan ve buradan geri çekilmeyen bu Alman birlikleri, kaçamayacakları bir şekilde, düşmanı kendilerini kuşatmaları için davet etmişlerdi. Ve 28 Ocak'ta, arkalarındaki kıskacın kolları kuşatma için kapanmaya başladığında altı tümenin unsurları bu tuzağın içerisindeydiler. Bu çemberden kurtulabilmeleri ise ancak 3'üncü ve 47'nci Panzer Kolorduları'nın büyük çabaları sonucunda gerçekleşmişti. Korsun çemberinde kalan 60.000 askerden, 30.000"i teçhizatsız olarak kurtarılmış 18.000'i esir ya da yaralı olarak bırakılmıştı. 11'inci Kolordu'nun Komutanı Stemmermann da ölenler arasındaydı.

Burada çembere alınan birliklerin kurtarılması için daha güneyde Dinyeper nehri kıvrımında bulunan birlikler feda edilmişti. Buradaki Alman birlikleri, Malinovsky'nin, Nikopol hattına yönelttiği saldırıyı durduramamışlardı. Her ne kadar, birliklerinin çok büyük bir bölümü kaçabildiyse de, bu önemli manganez bölgesinde bulunan Nikopol kentini Almanlar 8 Şubat'ta terk etmek zorunda kaldılar. Almanlar, Krivoy Rog'da on beş gün daha tutundular, daha sonra çok daha büyük kuşatma tehdidi altında kalınca bu bölgeyi tahliye etmek zorunda kaldılar.

Rusların, Pripyat Bataklıkları ve Karadeniz arasındaki güney cephede yaptıkları yığınak, Almanların örtmesi gereken cepheyi daha da genişletmişti. Oysa, Hitler'in kati emri gereği, Almanlar cepheyi küçültecek, hiçbir tedbiri alamıyordu. Hitler böyle kararlar almayı yasaklamıştı.

Kayıpların artması, özellikle Korsun bölgesindeki kayıplar, cephelerde

oluşan gediklerin kapatılmasını olanaksız hale getiriyordu. Hitler'in koyduğu geri çekilme yasağı, iki ay önceye oranla çok daha büyük ölçekte bir geri çekilmenin nedeni haline gelmiş olacaktı.

Yetersizlik ve arazinin çok büyük olması Alman birlikleri arasında çaresizliğin doğmasına neden olmuştu. Bu çaresizlik duygusu, sadece ilerleyen Rus birliklerinin büyüklüğünden değil, aynı zamanda Rus birliklerinin ikmal sorunlarından pek etkilenmeyişinden dolayı da iyice artıyordu. Ruslar sanki bir sel gibi ya da göçebe kavmi gibi ilerliyorlardı. Rusları herhangi bir Batı ordusunun açlıktan ölebileceği koşullarda, pekâlâ ayakta kalabiliyorlar ve başka orduların, tahrip edilen ulaştırma şebekelerinin onarımlarını bekleyeceği durumlarda, Rus orduları ilerlemelerine devam ediyorlardı. Rusların ulaşım şebekelerine saldırarak ilerlemelerine engel olmak isteyen Alman seyyar birlikleri, hemen hemen taarruz edecek hiçbir Rus ikmal maddesi taşıyan konvoya rastlayamıyordu. Bu gelişmelerin güzel ifadesini, bu saldırıları düzenleyen Almanların en cesur komutanlardan, Manteuffel'de bulmaktayız:

> *"Rus Ordu'sunun ilerleyişi Batılıların anlayamadığı, tahayyül edemediği bir şeydi. Tankların ardında çok büyük, çoğu da atlıların oluşturduğu birlikler vardı. Askerler sırtlarındaki çuvallarda, geçtikleri köy ve tarlalardan topladıkları kuru erzak ve sebzeleri taşıyorlardı. Atlar ise evlerin damlarında bulunan samanları yiyorlardı. Hemen hemen bundan başka yedikleri bir şey yoktu. Ruslar, asgari üç hafta süreyle hayatlarını böyle idame ettirebiliyorlardı. Buna alışkındılar."*

Gözlerindeki sağlık sorunu nedeniyle görevinden azledilen Manstein'in ayrılması, bu gidişatın değiştirilmesi şansını azaltmıştı. Her ne kadar bu göz problemi görünürdeki neden olduysa da, asıl neden, Manstein'in, Hitler'in fikirlerini anlamsız bulması, Hitler'in de Manstein'e tahammül edememesiydi. Böylece, Alman askerleri arasında en büyük stratejist olarak kabul edilen Manstein, devre dışı bırakılıyordu.

1944 yılının Mart ayına girildiğinde daha geniş cephede seyreden birleşik manevralı bir harekât gelişiyordu. Harekâtın ilk safhasında Bug Nehri'nin doğduğu noktalardan büyük bir yarma ile Galiçya'nın'nm güneydoğu köşesine taarruz edilmişti. Bu harekât, Sovyet karşıtı partizanlar tarafından pusuya düşürülerek çok ağır biçimde yaralanan Vatutin'in yerine Kiev'in batısındaki orduların komutasını ele alan Mareşal Jukov tarafından yürütülüyordu. Şepetovka yönünden saldıran Jukov'un birlikleri Alman cephesinde günde elli kilometre ilerliyorlardı ve 7 Mart'ta Tarnopol yakınlarındaki Odessa-Varşova demiryolu hattına ulaşmışlardı. Ruslar böylece Almanların, Bug'daki savunma hattının gerisinde yeniden mevzilenmelerini önlemiş oluyorlardı.

Güneyden gelişen diğer kanat harekâtında ise Malinovsky, Nikopol ve Krivoy Rog'da yeni ele geçirdiği mevzileri kullanarak, kıskaç harekâtını başlatmak için Aşağı Dinyeper kıvrımındaki zayıf Alman mevzilerine doğru ilerliyordu. 13 Mart'ta Dinyeper nehri ağzındaki Khersen limanını ele geçirdi ve bölgedeki Alman birliklerini sıkıştırdı. Bu arada kuzeyden buraya ulaşacak ve buradaki birliklerle birleşecek olan harekât, –her ne kadar buradaki direniş çok inatçı olduysa ve 28 Mart'a kadar bu bölge ele geçmediyse de– Bug Nehri ağzındaki Nikolayev'e yaklaşıyordu. Bundan çok önce Jukov ve Malinovsky'nin bölgeleri arasında meydana gelen çarpıcı bir gelişme, elde ettikleri başarıları gölgelemişti.

Bu iki bölge tarafından gizlenen Koniev, Uman bölgesinden ilerlemeye başlayarak 12 Mart'ta Bug Nehri'ne vardı. Geçiş noktaları çok kısa zamanda emniyet altına alındı ve Koniev'in zırhlı birlikleri, hiç zaman yitirmeden Bug'ın sadece 100 kilometre ötesinde bulunan Dinyester'e doğru ilerlemeye koyuldular. Buzlar eridiğinde çok hızla akan sular ve sarp kıyılarıyla Dinyester Nehri güçlü bir savunma hattı meydana getiriyordu. Fakat, Almanların burada savunma yapabilecek güçleri yoktu. 18 Mart'ta Rus zırhlı birlikleri nehrin kıyılarına ulaştılar ve Yampol'da inşa ettikleri yüzer köprülerden geçerek geri çekilen Alman ordusunun ardına düştüler. Rusların Dinyester Nehri'ni çok kolay geçmesinin nedenleri, Rus birliklerinin çok seri hareket etmeleri ve Alman birliklerinin sevk ve idaresinin kaybolmuş olmasıydı. Burada önemli bir nokta, General Rotmistrov'un komutası altındaki Rus zırhlı birliklerinin çok geniş bir cephede tertiplenerek Alman direnişlerini boşa çıkarmaları ve böylece asıl yaklaşma istikametleri üzerindeki kilit noktalarda kendilerini durdurmak isteyen Alman birliklerini engellemiş olmalarıydı.

Bu kama şeklinde derinlikte gelişen harekâtın riskini azaltmak için Jukov, güneyde bulunan Tarnopol'den yeni bir taarruz başlatmıştı. Bu saldırının zamanlaması çok başarılıydı. Bu taarruz, Alman karşı taarruzunun Rusların çok iyi hazırlanmış savunma mevzilerince engellenmesinden hemen sonra başlatılmıştı. Jukov'un bu taarruzu Koniev'in saldırısıyla birleşmeyi amaçlıyordu. Jukov'un sol kanadı Dinyester hattına yaptığı hızlı bir ilerlemeden sonra sağa döndü ve düşmanın kanadını kuşattı ve böylece harekât Koniev'in sağ kanadıyla birleşmiş oldu. Böyle bir manevra Ruslara hem savunma teminatı vermiş hem de taarruz ihtimalinin başarısını arttırmıştı.

Ruslar bu hareket tarzlarıyla bir yandan açtıkları gediği genişletirken diğer yandan da geri çekilmekte geç kalan düşman ordusunun bir kısmının irtibatını kesiyor ve harekâtlarını batıya doğru genişletiyorlardı. Mart ayı bitmeden Koniev'in öncüleri, Jassy'nin yakınlarında bulunan Prut hattına ulaştılar ve Jukov, yukarı Prut bölgesinde önemli merkezler olan Kolomiya

ve Cernauti'yi ele geçirdi. Bu ilerleyiş, Rusları, Macaristan siperleri sayılan Karpatlara getirip dayamıştı.

Bu tehdide, Almanlar hiç vakit yitirmeden Macaristan'ı işgal ederek cevap verdiler. Bu işgalin Karpatlar dağlık hattını emniyet altına almak istediğinden hiç kuşku yoktu. Almanların bu dağlık bölgeyi araya engel olarak almak istemelerinin tek nedeni, Rusların Merkezi Avrupa düzlüklerine çıkmasını önlemek için değildi, aynı zamanda Balkanlar'a karşı yapılacak herhangi bir saldırıyı savunmak için bu bölge bu taktiğin belkemiğini oluşturacaktı. Güneye doğru Transilvanya Alpleri olarak uzanan Karpatlar, büyük ve doğal bir savunma hattı oluşturuyordu. Bu doğal savunma hattının görünürdeki uzunluğunun olumsuzluğu, üzerinde bulunan geçitlerin sınırlı sayıda olması nedeniyle, azalıyordu. Böylece, savunmada kuvvet tasarrufu sağlanmış olacaktı. Karadeniz ve Foçsani yakınlarındaki dağların nihayeti arasında 180 kilometrelik bir düzlük uzanıyordu, fakat bu düzlüğün doğudaki yarısı Tuna deltası ve göller bölgesiyle doluydu, böylelikle 180 kilometrelik tehlikeli bölge 90 kilometrelik Galatz bölgesiyle sınırlandırılmış oluyordu.

Nisan ayının başlarında, Almanların çok geçmeden, Jukov'un, Tarnopol ve Cernauti arasında bulunan ünlü Yablonica Geçidi'ne doğru ilerlemesi de göz önüne alındığında bu hattın gerisine çekileceği düşünülüyordu. 1241 yılının Mart ayında bugünkü modern zırhlı birliklerin öncüsü sayılan Cengiz Han'ın liderliğindeki Moğolların Budapeşte'ye saldırısı Karpatlardan Tuna'ya üç günde 300 kilometre katetmesi sonucunda gerçekleşmiş ve bu birlikler bu süre içerisinde Budapeşte'ye sel gibi akmışlardı.

1 Nisan'da, Jukov'un öncü birlikleri Tartar Geçidi'nin girişine ulaşmışlardı. Buradaki dağlık bölgenin meydana getirdiği engel güneyden daha alçaktı. Bu geçidin yüksekliği sadece 700 metreydi. Böylesine kolay bir geçit bile şayet inatçı bir direnişle savunulursa, çok zor aşılabilirdi. Çünkü o takdirde taarruz eden birliklerin manevra gücü felce uğratılmış olacaktı. Ve bunun böyle olduğu burada kanıtlandı. Jukov'un öncü birlikleri bu geçidi aşamadılar ve arkalarında, böylesine uzun süren bir harekâtı destekleyecek ikmal maddelerinin varlığı da olmayınca, taarruzu yenileyemediler.

Aksine, Almanlar Lviv'den başlayan ulaşım tesislerinin gerisinde olmaktan yararlanırken, birlikleri de Galiçya'ya yapılan geri çekilmeyle daha da çok ilgilenme olanağı buluyorlardı. Paskalya'dan bir hafta önceye denk gelen müteakip hafta içerisinde, Almanlar son zamanlardaki en güçlü karşı taarruzlarını başlattılar. Bu karşı taarruzun iki amacı vardı: biri Rusların ilerleyişini felce uğratmak, diğeri ise Jukov ve Koniev'in birlikleri arasında imha olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan Dinyester nehrinin doğusundaki 1'inci Panzer Ordusu'nun on sekiz tümenini kurtarmaktı. Bu büyük birlikler o zaman, Skala ve Buczacz'ı geçerek Lviv'e ulaşmayı denemişlerdi.

Alman karşı taarruzu, Dinyester'in her iki kıyısı boyunca geliştirilmişti. Karşı taarruz sağda, Tartar geçidine doğru derinliğine uzanıyor ve Delatyn kavşağını ele geçirmeyi amaçlıyordu solda ise Buczacz ele geçmiş ve açılan gedikten Skala yakınlarında tecrit edilmiş birlikler kurtulmayı başarmışlardı. Bu birliklerin kurtulmasından sonra, Pripyat Bataklıkları ve Karpatlar arasında güney Polonya'da kalan cephe, istikrara kavuşmuştu. Cephenin bu istikrarlı tutumu Nisan'dan Temmuz ayına kadar devam etmişti.

Romanya'nın sınırını oluşturan Prut Nehri'ne Koniev'in yaptığı saldırı nehrin hemen ötesinde durdurulmuştu. Bu saldırı, her ne kadar Sereth'e ulaşmayı başardıysa da, Prut Nehri'nin on beş kilometre batısında bulunan Jassy'ye girmeyi başaramadı. Bununla beraber, Koniev'in sol kanat birlikleri şu anda güneye, aşağı Dinyester'e doğru harekete geçmişti. Böylece, Karadeniz'de bulunan ve büyük bir kısmı Romanyalı tümenlerden oluşan birliklerin arka bölgelerine doğru yanaşıyordu. Koniev'in bu kanat hareketi, Malinovsky'nin Nikolayev'den batıya Odessa'ya doğru geliştirdiği daha direkt harekât ile yakın işbirliği halindeydi.

Bu müşterek tehdit, önceki adıyla A Ordu Grubu (yeni adı Güney Ukrayna Ordu Grubu) Komutanı Kleist'tan görevi devralan Schörner'in ve önceki adlarıyla Don Ordu Grubu, Güney Ordu Grubu (yeni adıyla Kuzey Ukrayna Ordu Grubu) Komutanı Manstein'dan görevi devralan Model'in önünde çok zorlu bir sorun olarak duruyordu. Schörner'in sıkıntıları, geri bölgesindeki ulaşım şebekesinin yetersizliğinden dolayı bir kat daha artıyordu, zira Rusların Karpatlara doğru yaptığı harekât nedeniyle, Schörner Polonya'daki ordulardan ayrılmıştı ve bu nedenle Balkanlar ve Macaristan'dan geçen dolambaçlı ve uzakta bulunan ulaşım şebekesine bağımlıydı.

Aynı zamanda, İtalya'daki üslerden kalkan Müttefiklerin ağır bombardıman uçakları Budapeşte, Bükreş ve Ploieşti'deki ana demiryolu şebekelerini Nisan ayının ilk haftasında bombalamaya başlamışlardı.

5 Nisan'da, Malinovsky'nin birlikleri, Odessa'nın dışındaki yegâne işler demiryolu bölgesi olan Razdelnaya'ya ulaşmıştı. 10 Nisan'da, bu büyük limanı işgal ettiler. Fakat, Alman birliklerinin büyük bir kısmı kaçmayı başarmış ve çok yakın bir mesafede olan aşağı Dinyester'e çekilmişlerdi. O nedenle Koniev'in güneye doğru yaptığı ilerleme Kishinev bölgesinde durdurulmuştu.

Koniev, Mayıs ayının ilk haftasında Jassy'nin batısından, Sereth Nehri'nin iki yakasından aşağıya doğru, yeni Josef Stalin tanklarını kullanarak çok şiddetli bir taarruzu başlatmıştı. Bu tankların yardımıyla Ruslar başarılı olmuşlardı, fakat Schörner'in elinin altında Manteuffel'in komutasında oldukça kuvvetli panzer ihtiyat birlikleri vardı. Bu zırhlı birliklerin ustaca kullanılarak, hareket ve manevra kabiliyetlerinden yararlanılması sayesin-

de Rusların bu taarruzu durdurulmuştu. Beş yüz adet tankın yer aldığı bu büyük tank muharebesi Rusların püskürtülmesiyle sona ermiş ve bu cephe istikrara kavuşmuştu.

Bu başarı,Hitler'i cesaretlendirmiş, sadece elde ettikleri Jassy bölgesinin yakınlarındaki toprakları değil, aynı zamanda Dinyester ve Prut nehirleri arasında bulunan Besarabya bölgesini de elinde bulundurmak istiyor ve bunun için ısrar ediyordu. Bu, ellerinde bulunan birliklerin Karpatların ve Galatz bölgesinin uzayıp giden mevzilerinde düşmanın gözünün önünde bulundurulması demekti. Bu verilen ara sırasında, Almanların geri bölgesi, Rumen halkının barış arzusu nedeniyle çöküyordu.

Ayrıca Nisan ayında Kırım da özgürlüğüne kavuşmuş, kurtulmuştu. Kırım'ı işgal altında bulunduran yarısı Rumenlerden ve yarısı Almanlardan oluşan birlikler bölümler halinde denizden tahliye edilmişlerdi. Kırım'ın ele geçirilmesi güçlü ve dikkatli bir harekâtı gerektirdi. Bunun nedeni ise, Hitler'in Rusların Kırım'ı işgalini neredeyse imkansız hale getirmek için verdiği tahkim ve savunma emriydi. Hitler'in buradaki amacı, bu kritik dönemde Rusların mümkün olduğunca fazla birliğini buraya tahsis etmelerini sağlamaktı.

Kırım'a düzenlenen asıl taarruz 8 Nisan'da Tolbukhin'in komutasında başladı. Taarruz öncesi düzenlenen hazırlık ateşleriyle Almanların topçu birliklerinin mevzileri ortaya çıkarıldı. Perekop Kıstakı'nda bulunan savunma mevzilerine düzenlenen cephe taarruzuna kanatta bulunan Sivash Deniz Atolü'nden geçen birlikler yardımcı oldular. Bu manevrayla, Kırım'ın kuzey kapısı açılır açılmaz, Eremenko'nun birlikleri, Kırım'm doğu kıyısında bulunan Kerç'ten taarruza geçtiler. Bu harekâtlar 17 Nisan'da Sivastopol eteklerinde birleşti ve sonucunda 37.000 Alman esir düştü. Esirlerin bu denli çok olmasının nedeni, Alman birliklerinin Hitler'in katı ilkesi gereği Sivastopol'a çekilmek yerine Perekop Kıstak'ınm güneyinde tesis ettikleri ikinci bir hatta savunmayı denemeye kalkışmasıydı. Burada ikinci hattı tesis edip savunmaya geçmeleri Tolbukhin'e tanklarını getirip, cephede Almanların kapatamayacağı büyüklükte gedik açmasını sağladı.Ve Ruslar açılan bu gedik sayesinde Alman birliklerinin büyük bir kısmını Sivastopol'a ulaşamadan ele geçirdi.

Ruslar, şu anda savunma hatlarını yeterli bir şekilde takviye etme olanağı bulunmayan Almanları, Sıvastopol'da yenebilmek amacıyla ağır topçu birliklerini getirmek için harekâta ara verdiler. Bununla beraber, Hitler hâlâ Sivastopol'un her ne pahasına sonuna dek savunulmasında ısrar ediyordu. Taarruz 6 Mayıs gecesi başladı ve güneydoğu yaklaşma istikametinde bulunan Inkerman ve Balaclava arasında çok önemli bir gedik açtı. 9 Mayıs'ta, Hitler gecikerek bu emrini geri aldı ve garnizonun tahliyesi için söz verdi.

10 Mayıs'ta, garnizondaki birlikler Sivastopol'u terk etti ve 13 Mayıs'ta Khersonese Yarımadası'na çekildi ve 30.000 asker burada teslim oldu. Esirlerin çoğu Almandı. Taarruz başlamadan önce, Alman Komutanlığı, Rumenlerin denizden tahliyesi kararını almış ve kendi askerleriyle savunmayı tercih etmişti. Şayet savunma planı bu denli katı olmasaydı, savunmanın süresi daha uzun olabilirdi.

Ruslar, 1944 yılının ilk aylarında Doğu Cephesi'nin diğer kanadında da, her ne kadar güneyde kazandıkları kadar büyük toprak kazanmadıysalar da,yine de toprak kazanmışlardı. Yılın başlangıcında Almanlar Leningrad'ı hâlâ çok yakın kuşatma altında tutmaktaydılar. Almanların cephesi şehrin doğusuna doğru 100 kilometre ve oradan güneye doğru Volkhov Nehri'nden Ilmen Gölü'ne kadar uzanıyordu; bu büyük gölün her iki tarafında da bulunan Novgorod ve Staraya Russa gibi çok önemli iki kenti ellerinde tutuyorlardı. Ocak ayının ortalarında Ruslar, uzun zamandır Leningrad kuşatmasını yarmayı bekledikleri taarruzlarını başlattılar. Kentin tam batısındaki kıyıdan saldırılarını başlatan Govorov'un birlikleri Almanların sol kanadından ilerlemeye başladılar, bu arada ise Meretskov'un birlikleri de Novgorod yakınlarındaki sağ kanattan ilerliyorlardı. İlk başarılar, her zaman bilinen izlenimi doğurmuştu. Buna göre Almanlar imha olmak üzereydi, fakat Almanlar düzenli bir şekilde, safha safha geri çekilmeyi başarmışlardı. Bu başlangıçta abartılan beklentiler Rusların Leningrad-Moskova demiryolunu aşıp ve Finlandiya'yı tecrit ederek kazandıkları avantajların göz ardı edilmesine yol açıyordu.

Almanlar, geri çekilmenin sonunda Finlandiya Körfezi yakınlarında bulunan Narva-Pskov 'dan geçen hatta durdular. Cephenin daraltılması Almanların şu andaki durumlarını düzeltmişti. Dahası, cephenin küçültülmesi uygulamada haritanın üzerinden küçültülmesinden daha da fazla önem taşıyordu. Zira, kıyı ile yeni önem kazanan Pskov kenti arasında uzanan 180 kilometrelik cephenin üçte ikisi Şubat ayının sonunda Peipus ve Pskov adlı iki büyük gölle doldurulmuştu. Govorov ani bir saldırıyla denizle Peipus Gölü arasında yer alan Narva Nehri üzerindeki köprübaşını ele geçirmişti, fakat ondan sonra durduruldu. Göllerin güneyindeki Rusların ilerleyişleri de Staraya Russa'nın 180 kilometre berisinde bulunan Pskov'a ulaştığında durdurulmuştu. 23 Şubat 1918'de Almanlara karşı kazandığı muharebeden adını alan bu şehri tekrar ele geçirip, 26'ncı kuruluş yıldönümünü kutlamayı umut eden Kızıl Ordu, büyük düşkırıklığına uğramıştı.

Kuzeydeki bu kış taarruzunun askeri sonuçlarının etkisi siyasal yansımaları kadar olmamıştı. Tecrit edilmelerinin verdiği şaşkınlıkla, ne yapaca-

ğını kestiremeyen Fin Hükümeti, Şubat ayı ortasında silah bırakmak için müzakerelere başladı. Bu koşullar karşısında, Rusların şartları oldukça makuldü. Temelde istenen, 1940 öncesinin sınırlarına dönülmesiydi. Fakat, Finliler bu sınırların genişletilebileceğinden endişe duyuyorlardı. Bu nedenle Finliler, Ruslardan daha açık ve net güvenceler bekliyorlardı. Ayrıca Finliler, Rusların, Kuzey Finlandiya'da bulunan Almanların silahlarının alınması talebini yerine getiremeyeceklerini ve bu talebi reddettiklerini bildirmişler ve ayrıca bu amaçla Rusların, Finlandiya'ya girmelerine izin vermekten korktuklarını belirtmişlerdi. Fakat, her ne kadar müzakereler Mart ayında çıkmaza girdiyse de, bu antlaşmanın ertelenmesinden başka bir şey değildi. Bundan başka, Finlilerin önderlik ettiği barış için yapılan açık görüşmeler, Almanya'nın diğer uydularını, daha üstü kapalı bir biçimde benzer yaklaşımlara doğru itmişti. Stalin'in, Transilvanya'yı Romanya'ya verebileceğini ima etmesi üzerine, Romanya'nın böyle bir hareket tarzı belirmişti.

Böylece, Almanların Mayıs ayında istikrara kavuşturduğu Doğu Cephesi'nin durumunun sadece geçici ve yüzeysel olduğu yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Almanların güçlerinin yıpranması o boyutlara ulaşmıştı ki zaman kazanmakla pek bir şey elde edememişlerdi, halbuki Ruslar, müteakip büyük taarruzlarını başlatmak için zamana ihtiyaçları vardı ve barış görüşmelerini yürütenlerinde, görüşmelerini tamamlamak için zamana ihtiyaçları vardı. Bu arada, Almanların üzerinde ikili bir baskı vardı; hem barış için, hem de Müttefiklerin Balkanlar'da sürdürdükleri hava saldırıları. 2 Haziran'da, Amerikalıların B17 Uçan Kale olarak nitelendirilen uçakları, Rus toprakları üzerinde yeni inşa edilen üslerde yakıt ve mühimmat ikmali yapma olanağı buldular. Böylece, Akdeniz'deki üslerine dönmeden ikinci kez bombalama olanağı bulmuş oluyorlardı. Benzer bir mekik hizmeti 21 Haziran'da, İngiliz ve Rusların üsleri arasında da uygulamaya konmuştu. Böylelikle bu uzun seyirlerinde Amerikan bombardıman uçaklarına bütün uçuş boyunca uzun menzilli avcı uçakları refakat ediyordu.

10 Haziran'da, henüz mütereddit durumda bulunan Finlilere, Rusların düzenlediği hava taarruzları, Ladoga Gölü ve Finlandiya Körfezi arasında yer alan Karelian Kıstak'ından geçen kara harekâtınca takviye edilmişti. Mevzileri birbiri ardına düşüren, Mareşal Govorov'un birlikleri 20 Haziran'da Viipuri'yi ele geçirdiler, böylelikle Kıstak'ın girişini ele geçirmişlerdi. Bunun üzerine Finlandiyalılar, daha önce Ruslar tarafından önerilen ve reddettikleri mütareke koşullarını şimdi kabul edeceklerini bildirdiler. Fakat Stalin'in ise şimdi mütareke yerine Finlilerin teslim olmalarını talep etti fakat bu talebi, Finliler kabule yanaşmadılar. Bu arada, Ribbentrop alelacele Helsinki'ye uçtu. Amacı, Finlilerin korkularını körüklemekti. Almanların kendilerini destekleyeceklerini bildirdi. Rusların ilerlemeleri, harekâtları

genişleyip ve 1940 sınırları öncesinde bulunan göller bölgesine girip hızını kaybedince, Ribbentrop'un işi daha da kolaylaştı. Böylece, daha sakin geçmekle birlikte, Rus-Fin savaşı uzuyordu. Bu savaşın uzamasının ilk sonucu, uzun süredir Finlilerle ilişkilerini sürdüren Amerikalıların bu ilişkiye son vermeleri oldu. Bu arada, Almanlar, Doğu Cephesi'ndeki umutsuz durumları nedeniyle, ihtiyat birliklerine ihtiyaç duyarken, Finlandiya'daki yükümlülüklerini arttırmış ve devam ettirmişlerdi.

Rusların bu küçük kazancı yeterli bulmaları için nedenleri vardı. Almanlara karşı düzenledikleri yaz taarruzu, Batı Cephesi'nde Normandiya çıkarmasının epeyce yoluna girdiği 23 Haziran tarihinde başlatılmıştı. Bu taarruz, Müttefiklerin Roma'yı da alıp İtalya'nın kuzeyine doğru ilerlemeleriyle birlikte değerlendirildiğinde, Rusların taarruzlarından evvel Almanların iki cephede de sıkıştırıldığınm kanıtlarıydı. Bununla beraber, Ruslar en büyük kazancı, Hitler'in esnek savunma ilkesi yerine ısrarla uygulamak istediği katı savunma ilkesi yüzünden elde etmişti.

Her ne kadar, Rusların hazırlıkları Karpatlar ve Baltık arasında pek belirginleşmişken, dikkatler Pripyat Bataklıkları'nın güneyine çevrilmişti. Zira, burada, Ruslar, Polonya'nın epey derinliklerinde bulunuyorlardı ve Rusların bahar ayında icra ettikleri ve onları Lviv yakınlarına ve kısa bir süre için Kovel'e taşıyan taarruzlarını tekrarlamaları çok doğaldı. Üç aylık ara, bu çok büyük arazinin arkasındaki demiryolu şebekelerinin onarılması için Jukov'a büyük fırsat tanımıştı.

Bununla beraber, Ruslar taarruzlarına, Alman Komutanlığı'nın 1942 yılında yaptığı gibi, cephelerinin en arka kademesinden başlamayı tercih etmişlerdi. Taarruza, Almanların hâlâ kuvvetli bir şekilde mevzilendikleri Pripyat Bataklıkları'mn kuzeyinden, Beyaz Rusya'dan başladılar.

Taarruzun yapılacağı bölgenin seçiminde çok isabetli davranılmıştı. Kuzey bölgede ulaşım tesisleri en iyi durumda olduğundan, taarruzun başlangıcı için çok iyi bir avantaj teşkil ediyordu. 1943 yılında bu bölgenin koşulları çok çetindi.Bu nedenle şimdi Alman Komutanlığı'nın bu bölgeyi, kendisi için daha hayati ve tehlikeli olan Kovel ve Karpatlar arasındaki bölge pahasına takviye etmesi pek ihtimal dahilinde değildi. Her ne kadar kuzeydeki bölge önceki sonbahar ve kışın girişilen bütün taarruzlara dayandıysa da, Ruslar sırasıyla Vitebsk ve Jlobin yakınlarında bulunan Alman kanatlarına ulaşmayı başarmışlardı. Bu bölgeler Ruslara müteakip saldırılar için dayanak oluşturmuştu. Bundan başka, Ruslar bir kez düşmanı önlerine kattılar mı, güney bölgede bulunan Kovel kentinden arkalarına ulaşabileceklerdi. Zira, burada Alman ordularını ayıran bataklık bölgesi kuşağının batı ucuna ulaşmış oluyorlardı.

Taarruz öncesi, Baltık ve Pripyat Bataklıkları arasındaki bölgede birlik-

ler yeniden tertiplenmiş ve takviye edilmişlerdi. Şu anda bu bölgede el altında yedi ordu grubu ya da "cephe" vardı. Govorov'un "Leningrad Cephesi" sağ kanatta, yanında Maslennikov'un komutası altında "3'üncü Baltık cephesi" ve Eremenko'nun komutası altında "2'nci Baltık cephesi" vardı. Bu cepheler şu anda faal değildi. Kuzeyden güneye doğru taarruzu icra edecek cepheler; Bagramyan'ın komutasındaki, daha önce Vitebsk'ın kuzeyine taarruz eden "1'inci Baltık cephesi"; otuz altı yaşında komutanların en genci Chernyakhovsky'in komutası altındaki "3'üncü Beyaz Rusya cephesi", Zakharov'un komutasındaki "2'nci Beyaz Rusya cephesi" ve Jlobin kenti yakınlarında bulunan Rokossovsky'in komutası altında bulunan "1'inci Beyaz Rusya cephesi"ydi. Bu dört grup yaklaşık 166 tümenden meydana geliyordu.

Rus taarruzunun sıklet merkezi motosiklet kazasında ağır bir şekilde yaralanan Kluge'nin yerine geçen Busch'un komutası altındaki Alman Merkez Ordu Grubu bölgesindeydi. Her ne kadar, Rusların kış mevsiminde icra ettikleri taarruz bu bölgede savunmayı kıramadıysa da, Busch ve ana ast birlik komutanları arada kılpayı bir fark olduğunu çok iyi biliyorlar ve taarruz tekrar edildiğinde koşulların, Rusların lehlerine olacağını hesaplıyorlardı. Bu taarruzu bekleyen Almanlar, mevcut hatlarının yüz kırk kilometre gerisinde bulunan tarihi Berezina Nehri hattına çekilmeyi istiyorlardı. Böylesine zamanında icra edilecek bir geri çekilme, Rusların taarruzunu boşa çıkarmış olacaktı. Fakat bu taktik, Hitler'in ilkelerine karşıydı ve Hitler bu konudaki fikirleri dinlemeyecekti.

4'üncü Ordu Komutanı Heinrici'nin halefi olan Tippelskirch, bu taarruzun şok etkisini, ileri mevzilerinden yukarı Dinyeper hattına yaptığı gizli bir kısa çekilmeyle kontrol altına almıştı. Fakat Almanların sağladığı bu yarar, Ruslar her iki kanatta elde ettikleri başarılarını genişletince, işe yaramadı.

Kuzey kanatta bulunan Vitebsk kenti, Polotsk ve Vitebsk arasında bulunan Bagramyan'ın birlikleri ve Vitebsk ve Orşa arasında bulunan Chernyakhovsky'nin birlikleriyle sıkıştırılmıştı. Vitebsk dördüncü gün düştü ve 3'üncü Panzer Ordusu'nun önündeki cephede büyük bir boşluk meydana geldi. Bu kentin düşmesi Moskova-Minsk anayolunu kesen güney yönündeki taarruza imkân sağlamış ve Zakharov'un cephe baskısına direnen 4'üncü Alman Ordusu'nun geri bölgesini tehdit ihtimalini yaratmıştı. Bu sırada Rokossovsky'nin diğer kanattan geliştirdiği taarruzda tam Pripyat Bataklıkları bölgesinin kuzeyinde bulunan, 9'uncu Alman Ordusu'na yönelince tehlike iyice artmıştı. Dördüncü gün düşen diğer kentlerden birisi olan Jlobin'in yanından geçen Rokossovsky, Berezina Nehri'ni ve Bobruysk'teki mevzileri geçti. 2 Temmuz'da, Rokossovsky'nin seyyar birlikleri hâlâ büyük bir ulaşım merkezi olan Minsk'in altmış kilometre batısında bulunan

Stolbtsy'ye ulaştılar ve böylece hem demiryolunu hem de Varşova'ya giden yolu kesmiş oldular.

Rusların, manevra ve hareket kabiliyetiyle birlikte çok iyi kullandıkları arazi, bir haftadan bu yana 225 kilometre kateden Rus birliklerini engellemeye çalışan Alman birliklerinin bütün çabalarını boşa çıkarmıştı. Amerika'nın Ruslara yaptığı malzeme yardımı, burada kendini gösteriyordu. Bu arada, Chernyakhovsky'nin birlikleri kuzeydoğudan Minsk'e yaklaşırken, aynı zamanda Wilan yolunu da tehdit ediyordu. Bu iki kol arasında, Rotmistrov'un komutası altında bulunan bir tank ihtiyat birliği, Moskova-Minsk anayolundan son iki günde yüz yirmi kilometre yol katederek 3 Temmuz'da Minsk'e girdi.

Bu büyük kıskaç harekâtı, Almanların üç yıl öncesinde tam ters yönde gerçekleştirdikleri harekâtla çarpıcı benzerlikler taşımaktaydı. O kıskaç harekâtında olduğu gibi, kuşatılan birliklerden sadece bir kısmı imhadan kaçıp kurtulmayı başardı. İlk hafta, kuzey bölgeden 30.000, güney bölgeden 24.000 esir alındı. Yaklaşık 100.000 asker, Minsk'te kuşatma altındaydı ve her ne kadar Minsk'e dönüş yolu kapatıldıysa da, Tippelskirch'in 4'üncü Ordusu'nun bir kısmı güneyde bulunan ve belli bir süre için Rus partizanlarının taciz edici davranışlarından dolayı terk edilen tali yollara sevk edilerek kurtarılmıştı. Merkez Ordu Grubu, neredeyse tamamen imha edilmiş ve toplam kayıpları 200.000'e ulaşmıştı.

Geri çekilen Almanlar Minsk'in batısındaki geçici mevzilerde tutunmuştu, fakat burada hiçbir doğal savunma hattı mevcut değildi ve giderek azalan birlikleriyle Rusların işgal ettiği ve genişlettiği cepheyi örtmeleri olanaksız hale geliyordu. Ruslar her zaman cepheyi delebilecek bir boşluk ya da düşmanın tutunabileceği kentlere, etrafında dolanarak girme olanağı bulabiliyordu.Öncü birlikleri sırasıyla Dvinsk, Wilan, Grodno, Bialystok ve Brest-Litovsk'a girecekti. Wilan'a 9 Temmuz'da girdiler, burası Rusların seyyar birliklerinin kentin her iki kanadına ulaşmasından sonra düştü. Aynı gün öncü birliklerden bir başkası Grodno'ya ulaşmıştı.

Temmuz ayının ortasında, Kızıl Ordu Almanları sadece Beyaz Rusya'dan atmakla kalmamış, aynı zamanda kuzeydoğu Polonya'nın yarısına kadar girip, işgal etmişti. Rusların en batıdaki birlikleri Litvanya'nın derinliklerine kadar girmiş ve Doğu Prusya sınırına da pek mesafe kalmamıştı. Burada, Kızıl Ordu, hâlâ Baltık devletlerine girişleri örten, Friessner komutası altında bulunan Alman Kuzey Ordu Grubu'nun kanatlarından üç yüz kilometre uzaktaydı. Şu anda Bagramyan'ın Dvinsk'e ulaşmakta olan öncü birlikleri, Riga'daki Alman üslerine Friessner'in cephesinden daha yakındı. Wilan'ın ötesinde bulunan Niemen'e Chernyakhovsky ulaşmıştı. Böylece, Friessner'in geri çekilmesinden önce, geri bölgelerinde ikili bir engel tesis

edilmiş gibiydi. Maslennikov'un "3'üncü Baltık cephesi"yle, Eremenko'nun cephesinin müşterek bir şekilde Pskov bölgesine doğru geliştirdikleri taarruz Friessner'in durumunu giderek zorlaştırıyordu.

Aynı zamanda bütün Alman birliklerinin üzerinde bulunan gerilim, diğer büyük bir gelişmeyle daha da artmıştı. Zira, 14 Temmuz'da, Ruslar, çok uzun süredir Pripyat Bataklıkları'nın güneyinden, Tarnopol ve Kovel arasındaki bölgede beklenen taarruzlarını başlattılar. Bu taarruz iki koldan gelişiyordu. Sağ koldan başlatılan taarruz Bug Nehri'nin karşısından başlayıp Lublin ve Vistül Nehri'ne doğru gelişiyordu. Sol koldan ilerleyen birlikler ise, Lutsk'un yakınlarındaki düşmanın cephesine saldıracaklar ve kuzeyden Lviv'e sarkacaklardı.

Bu ünlü kent, 27 Temmuz'da, Koniev'in birliklerinin öncüleri Lviv'in yüz kilometre batısında bulunan San Nehri üzerindeyken düşmüştü. Rus taarruzunun büyüklüğünün en çarpıcı göstergesi Karpatların eteklerinde bulunan Stanislav'ın; kuzey Polonya'da bulunan Bialystok'un; Letonya'da bulunan Dvinsk'in ve Litvanya'da bulunan Siauliai'nin aynı gün ele geçmesiydi. Bagramyan'ın zırhlı birliklerinin kollarından birinin bu son saldırısı artık kuzeydeki Alman birliklerinin kaderini belirliyordu.

Bununla beraber, bu saldırının başarısı bile merkezde elde edilen başarılı ilerlemenin ve Almanlar için taşıdığı tehlikenin gölgesi altında kaldı. Zira üç gün önce, 24 Temmuz'da, Rokossovsky'in sol kanadı Vistül Nehri'nden elli kilometre mesafede ve Varşova'nin 150 kilometre güneydoğusunda bulunan Lublin'e ulaşmışlardı. Rokossovsky, bu taarruzda Pripyat Bataklığı bölümünde bulunan Alman ordularını yenilgiye uğratmıştı. 26 Temmuz'da, Rokossovsky'nin seyyar kolları Vistül'e ulaşmıştı, bu arada diğer seyyar birlikler kuzeye, Varşova'ya doğru ilerliyordu. Ertesi gün Almanlar Brest-Litovsk kentini terketmişler, bu arada da aynı gün Rusların Brest-Litovsk'un etrafından dolaşan bir kolu da, neredeyse Varşova'nın altmış kilometre uzağındaki Siedlce'ye ulaşmıştı.

Siedlce'de, Almanlar, ilerlemeyi geçici olarak durdurdular. Vistül Nehri'nin üzerinde de inatçı bir direnişin belirtileri vardı, zira her ne kadar Rokossovsky'in birlikleri 29 Temmuz gecesi nehir üzerindeki beş geçiş noktasını emniyet altına almışlarsa da, bu geçitlerin dört tanesi ertesi sabah el değiştirmişti.

Fakat 31 Temmuz'da Almanların, Siedlce'deki birlikleri kanatlardan yapılan baskılar sonucu çekilmeye zorlandılar, bu arada da Rokossovsky'in birliklerinden bir kısmı, Vistül Nehri'nin doğu yakasında uzanan Varşova'nın varoşlarında yer alan Praga'nın eteklerine ulaşmıştı. Ertesi sabah Alman birlikleri şehirden geri çekilmeye başlamıştı. Ve Polonya'nın "yeraltı" liderleri isyan işareti vermek için cesaret bulmuşlardı.

Aynı zamanda aynı gün Baltık yakınlarında da çarpıcı gelişmeler baş gösteriyordu. Bagramyan'ın cephesinde, General Obukhov'un komutasındaki zırhlı birlikler de, yetmiş kilometrelik gece yürüyüşünden sonra Riga Körfezi üzerindeki Tukums kavşağını ele geçirmişti ve böylece Almanların Kuzey Ordu Grubu'nun kaçış koridorunu kesmiş oluyorlardı. Chernyakhovsky, Litvanya'nın başkenti Kaunas'ı işgal etmiş, ileri hattaki birlikleri de, Doğu Prusya sınırındaki Insterburg bölgesine yaklaşmışlardı. 2 Ağustos'ta Koniev'in birlikleri Baranow'un yakınlarında, Varşova'nın 200 kilometre güneyinde San Nehri'nin Vistül'e karıştığı noktanın üzerinde, yeni ve büyük bir köprübaşı tesis etmişti.

Almanlar için artık her cephede savaşın gidişatını etkileyecek olaylar başgöstermeye başlamıştı. Batı'da, Normandiya'da cepheleri çökmekteydi ve Patton'un tankları Avranches gediğinden geçiyorlardı. Cephelerin gerisinde ise siyasal depremler yaşanmaktaydı ve sarsıntıları dışarı taşmaktaydı. Zira, 20 Temmuz'da Hitler'i öldürüp, Nazi rejimini devirmeyi amaçlayan bir darbe girişiminde bulunulmuştu ve bu boşa çıkan komplonun içinde birçok general yer almıştı. Darbenin sonucuna ilişkin belirsizlik ve ceza korkusu, bütün birlikleri altüst etmeye yetmişti.

Doğu Prusya'da, Rastenburg'daki Hitler'in karargâhında patlayan bombadan sonra, komployu düzenleyen generallere ulaştırılmak üzere çeşitli ordu gruplarının karargâhlarına telgraflar çekildi ve bu telgrafta Hitler'in öldürüldüğü bildirildi. Alman radyosundan yayınlanan çelişkili bilgiler ilk haberin doğruluğu konusunda kuşkular doğurmuştu. Bundan başka, komplocular tarafından Friessner'in karargâhına çekilen telgraftan sonra, kuzeydeki birliklerin hiç gecikmeden geri çekilmesi için çok net emir verilmiş ve ikinci bir "Stalingrad" riskinden kaçınılmak istenmişti, Batı'da olduğu gibi burada da 20 Temmuz suikast teşebbüsünün çok önemli yankıları olmuştu.

Fakat bu yankıların etkileri Merkez Ordu Grubu'nu çok az etkileyebilmişti. Bu büyük ölçüde, Rusların cepheden, Hitler'in de karargâhından yaptığı baskıya dayanamayarak çöken Busch'un yerine geçen yeni komutan Model'in tutumundan kaynaklanıyordu. Model, 1941 yılında başlayan Rusya'nın işgalinde daha tümen komutanıydı ve şimdi kırk dört yaşındaydı ve neredeyse Alman Komuta Heyeti'ndeki komutanlardan on yaş daha gençti. Bu hızlı yükselişinde, panzer tümenini sevk ve idaresinde kullandığı enerjisini ve acımasızlığını bugüne dek aynı şekilde sürdürmesinin etkisi büyük olmuştu. Ve Model, aynı zamanda Hitler'le tartışmaya cesaret edebilen ender generallerden biriydi ve Hitler, Model'in sertliğini Manstein'ın iğneleyici tutumuna tercih ediyordu. Böylelikle Hitler, Model'i daha özgür bırakıyor, inisiyatif veriyordu. Hitler'in çok ender görülen hoşgörüsünden ya-

rarlanan Model, zor durumlardan kendi başına karar alarak kurtulabiliyor ve aldığı talimatları sıkça göz ardı edebiliyordu. Model, ordularını geri çekerken gösterdiği taktik ustalıktan ziyade, bu başkaldırıcı yapısıyla birlikleri zor durumdan kurtardığı için başarılı olarak nitelendiriliyordu. Aynı zamanda, kendi konumu ve Hitler'in, kendisinin kararlarını kabul etme biçimi, Model'i hem onore etmiş hem de Hitler'e daha sadık hale getirmişti. 20 Temmuz suikastından sonra, bu komployu kınayan ve Ordusu'nun sadakatini bildiren ilk generallerden biriydi. Hitler'in Model'e olan güveni müteakip olaylarda daha da artmış ve bunun doğruluğu da ortaya çıkmıştı.

Zira, Ağustos ayının başında Almanların çabaları gözle görülür bir şekilde artmış ve Rusların Varşova'ya girişi, müteakip yıla kalmıştı. 1 Ağustos gecesi, Varşova şehrinin büyük bir kısmı kendi halkının eline geçmişti. Fakat, Polonyalılar Rusların tam nehri geçeceğini ve kendilerine yardım edeceğini beklerken, top seslerinin gittikçe kaybolduğunu ve uğursuz bir sessizlik içerisinde kendi başlarına kaldıklarını anlarlar. Ve sonra, 10 Ağustos'ta karadan ve havadan başlayan bombardımanla, Almanların kontrolü tekrar ele geçirmek için bu sessizliği bozduklarına tanık olurlar. Şehirde, General Bor'un komutası altındaki Polonya yeraltı örgütü inatla savaşıyordu, fakat çok geçmeden üç küçük bölgede tecrit edildiler ve nehrin öte yakasından kendilerine hiç yardım ulaşmadı.

Sovyetlerin Ağustos 1944'te tek bir mermiyle bile yardım etmediği Varşova.

Ve Polonyalılar nihayet, Rusların amaçlı olarak kendilerine yardım etmediklerini anladılar.

Varşova'nın önlerindeki, mevcut durumu en çok etkileyen unsur, daha 29 Temmuz'da ikisi güney cepheden, diğeri de İtalya'dan gelen oldukça güçlü üç SS panzer tümeniydi. Kuzey kanattan geliştirdikleri karşı taarruz, Rusları bulundukları yerden geri çekilmeye zorlamıştı. Aynı zamanda Rusların Vistül Nehri üzerinde tesis ettikleri köprübaşlarından geliştirdikleri ilerleme, Almanya'dan gelen bazı takviyelerin de yardımıyla tamamen durduruldu. Ağustos ayının ilk haftasının sonunda Ruslar, Karpatların eteklerinde ve Litvanya'da hızları kesilen ilerlemelerin dışında her tarafta durdurulmuşlardı. Rusların taarruzlarının hızı, tamamen durmadan çok önce kesilmişti. Bu taarruz dalgalarının sonraki safhaları seyyar birliklerce icra edilmiş ve Model'in sınırlı ihtiyat birlikleri uygun savunma mevzileri bulunca, bunları durdurmaya kâfi gelmişti. Ruslar beş hafta içerisinde 700 kilometre ilerleyerek, şu ana dek en büyük başarılarını elde etmişlerdi. Fakat, Ruslar da ulaşım tesislerini çok geniş bölgelere yaymanın doğal sonucu olarak bu strateji kanununa boyun eğmişlerdi. Ruslar, diğer büyük harekâta başlamadan önce Vistül Nehri üzerinde yaklaşık altı ay daha kalacaklardı.

Ağustos'un ikinci haftası birçok mevzide çok sert çarpışmalarla başladı. Almanlar bir yandan şiddetli karşı taarruzlara kalkışırken, Ruslar da yeni taarruz bölgeleri arıyorlardı, fakat hiçbir taraf kayda değer bir kazanç elde edemedi. Vistül cephesi şu anda istikrara kavuşmuştu. Doğu Prusya cephesindeki Rusların Insterburg bölgesine doğru ilerlemesi, Manteuffel'in panzer tümeni tarafından, tam Romanya cephesinden döner dönmez durdurulmuştu. Manteuffel, daha sonra kuzeye sevk edildi ve Ağustos'un sonraki günlerinde Riga Körfezi'nde bulunan Tauroggen-Tukums üzerinden ilerleyerek Kuzey Ordu Grubu için geri çekilme hattını tekrar açtı.

Bu kadar küçük bir zırhlı birlik tarafından elde edilen başarı, mevcut durumun ne kadar kaygan zemin üzerine oturduğunu ve ikmal zorluklarının, Rusların başarılarını ne ölçüde sınırladığını gösteriyordu. Böyle durumlarda, zırhlı birliklerin önemi ve işlevi, piyade birliklerinin önemi ve işlevinden kat be kat fazla oluyordu ve muharebenin seyri, her iki tarafın da böyle kritik anlarda elinde bulundurduğu ya da bulundurabildiği zırhlı birlik kapasiteyle belirleniyordu.

Almanlar Karpatlar ile Baltık arasındaki asıl cepheyi istikrara kavuşturmuştu.Ancak bu sırada yaklaşma istikametlerine daha direkt bir şekilde gelişen bir tehdit boy göstermişti. Bu tehdit, Romanya cephesine bir Rus taarruzuyla başlamış ve ilerlemeyi kolaylaştıran siyasal hareketlenmeyle daha tehlikeli bir hale gelmişti.

20 Ağustos'ta, şimdi Malinovsky'nin komutası altında bulunan "2'nci

Ukrayna cephesi"nin birlikleri Jassy'nin güneyinden Sereth Nehri'nin iki yanından Galatz yönüne ilerlemeye başladılar. Bu ilerleme, Besarabya'nın hâlâ güneyinde bulunan Alman birliklerinin arkası ve kanatları için bir tehditti. Şu anda Tolbukhin'in komutası altında bulunan "3'üncü Ukrayna cephesi" buradaki Alman birliklerine aşağı Dinyester'den batıya doğru ilerleyerek daha direkt bir şekilde taarruza hazırlanıyordu.Taarruzun başlangıcında oldukça sert bir direnişle karşılaştılar, düşman çok yavaş geriliyordu, fakat kısa bir süre sonra direnişi zayıfladı ve hızla geri çekilmeye başladı.

23 Ağustos'ta, Romanya radyosu, Romanya'nın Müttefiklerle barış görüşmelerinde bulunduğunu ve Almanya ile savaş halinde olduğunu duyurdu. Mareşal Antonescu tutuklanmış, halefi, Rusların koşullarını ve taraf değiştirmeyi kabul etmişti.

Bu genel bir kargaşadan yararlanan Ruslar, 27 Ağustos'ta Galatz'a girdiler, 30 Ağustos'ta Ploieşti'nin petrol kuyularını işgal ettiler ve ertesi gün Bükreş'e girdiler. Tanklar 12 gün içerisinde 400 kilometre yol katetmişlerdi. Müteakip 6 günde de, Yugoslavya sınırındaki Tuna Nehri üzerinde bulunan Turnu-Severin'e ulaşmak için tanklar yaklaşık 300 kilometre daha yol katetmişlerdi. Alman birliklerinin büyük bir kısmı ya Besarabya'da ya da geri çekilirken yakalanmıştı. Yirmi tümeni olan 6'ncı Alman Ordusu'nun tümü yok olmuştu. Bu yenilgi, aynı Stalingrad felaketi gibiydi.

Romanya'nın teslim olması, Bulgar Hükümeti'ni de İngiltere ve Amerika ile barış görüşmeleri yapmaya itti. Zira, her ne kadar Rusya'nın işgaline katılmaktan kaçınıyorsa da, kendisinin tarafsız kalmasına Rusların duyacağı tepkiden de tedirgin oluyordu. Bulgaristan bu korkularında haklı çıktı.

Sovyet tankları Bükreş'e giriyor: 31 Ağustos 1944.

Bulgaristan'ın Batılı Müttefiklerle anlaşma yapma isteği ve hazırlığı, Sovyet Hükümeti'ni tatmin etmedi ve Rusya hemen Bulgaristan'a savaş ilan etti, ardından doğudan ve kuzeyden işgale başladı. Rusların giriştiği, işgal handiyse bir resmi geçidi andırıyordu zira, Bulgar Hükümeti, Ruslara direniş gösterilmemesi için emir vermiş ve Almanya'ya karşı savaş ilanını hızlandırmıştı.

Şimdi, modern savaş tarihinde hiçbir ordunun önünde bulunmayan genişlikte uçsuz bucaksız bir arazi Kızıl Ordu'nun önünde uzanmaktaydı. Burada yapılacak harekâtın karşısındaki asıl sorun, düşmanın göstereceği direnişten ziyade, lojistik sevk ve idareydi. Romanya'da, 100.000'den fazla Alman askeri esir alınmıştı ve bu eksiklikleri Batı'dan ikmal etme girişimleri sonuçsuz kalıyordu, çünkü Eylül ayının sonlarına doğru çeşitli cephelerinde yaklaşık yarım milyon esir verdiği Batı Cephesi'nde durum çok daha vahim ve umutsuzdu.

Sonbahar mevsiminde, Rusların sol kanadı önlerinde uzanan uçsuz bucaksız merkezi ve güneydoğu Avrupa'da yavaş yavaş ilerliyordu. Almanların bütün yapabildikleri, ulaşım tesislerinin yer aldığı önemli kentleri ve noktaları çekilmek zorunda kaldıkları zamanlarda imha etmek, işe yaramaz hale getirmekti. Katedilen araziyle kıyaslandığında eldeki birlikler çok yetersizdi, fakat bu bölgede ulaşım tesisleri fazla sayıda olmadığı halde, doğal engeller oldukça fazlaydı, çekilen Alman birikleri için talihli bir durumdu bu. Böylece yaklaşan tehlike yavaş yavaş ilerlerken, Almanlar, Yunanistan ve Yugoslavya'daki birliklerini kurtarmak için zaman kazanıyorladı.

Şayet, Ruslar kargaşanın ilk haftasında, Romanya'nın çok hızlı taraf değiştirmesini fırsat bilerek Romanya'nın kuzeydoğu bölgesinde olağanüstü hızla ilerlememiş olsaydı, Almanlar çok daha fazla zaman kazanabilirlerdi. Dağların güney kanatlarından hızla ilerleyen mekanize birlikler Romanya topraklarına girmişler, 19 Eylül'de Temeşvar'ı, 22 Eylül'de de Arad'ı işgal etmişlerdi. Bu harekâtlar Rusları, Belgrad'ın kuzeyinde bulunan yollara taşımış ve neredeyse Budapeşte'ye 150 kilometre uzaklıkta bulunan Macaristan'ın güney sınırına dayamıştı. Böylesine cesur bir ilerleme, ancak karşı taarruz için hiç tehlike taşımayan bir güce karşı icra edilebilirdi. Şartlar böyle olsa bile, bu ilerlemeyi destekleyecek çok büyük birlikler toplanmadığı sürece bu harekât genişletilemezdi. Doğrudan dağların arasından geçip Transilvanya'ya inmekten daha hızlı da gerçekleşmiş olsa bile, sonuçta yavaş gelişen bir harekât oldu.

Almanların, Arad'dan 200 kilometre daha doğuda bulunan Transilvanya'nın başkenti Cluj'dan atılmaları 11 Ekim'i bulmuştu. Fakat, o ana kadar Malinovsky gerekli yığınağı yapmış, Mures Nehri üzerinden Macar ovasına sarkmış, Transilvanya'dan yayılan yolların karşısını tutmuştu. Cluj'u sağ

kanadına aldığında, Malinovsky'nin sol kanadının öncüleri Cluj'un 250 kilometre batısında, Budapeşte'ye neredeyse 100 kilometre mesafedeydi. Dolaylı yaklaşma taktiği çok işe yaramıştı.

Ertesi hafta, Petrov'un komutası altında yeniden faal hale getirilen "4'üncü Ukrayna cephesi" kuzeyden Karpatlar'da bulunan Tartar Geçidi'nden, 1'inci Macaristan Ordusu'nca tutulan Lupkov'a, oradan da Ruthenya'ya indiğinde, gelişmeler yeni boyut kazanıyor, Ruslar da ilerlemelerini hem genişletiyorlar hem de hızlandırıyorlardı. Petrov daha sonra batıya, Slovakya'ya yöneldi. Keza aynı hafta, Yugoslavya'nın başkenti, Tolbukhin'in Tuna Nehri'nin güneyinden ilerleyen birliklerinin sol kanadıyla müşterek muharebeye katılan Mareşal Tito'nun partizanları tarafından kurtarıldı. Buradaki Alman garnizonu bu taarruza çok iyi dayandı, fakat nihayet 20 Ekim'de buradan atıldılar.

Belgrad'ın kurtarılması ve Rusların Macaristan'ın ovalarına ulaşmaları büyük taarruzun birinci safhasının tamamlandığının işaretiydi.

Szolnok'tan Szeged'e uzanan, Tisa Nehri hattı üzerindeki 125 kilometrelik cepheyi tıkayan Malinovsky, 30 Ekim'de Budapeşte'ye büyük bir direkt taarruz başlattı. Malinovsky, şu anda Rumenler de dahil olmak üzere yaklaşık altmış dört tümen toplamıştı. Birliklerinin katedeceği mesafe sadece yetmiş beş kilometreydi. Alman ve Macar birliklerini yavaş yavaş geriye doğru püskürten, Malinovsky'nin birliklerinden bazıları, 4 Kasım'da, Budapeşte'nin varoşlarına ulaşmışlardı, fakat kötü hava koşulları, kentteki savunma tertibinin düzenlenip, güçlendirilmesinden evvel Budapeşte'ye girmelerini engellemişti. Çok inatçı bir biçimde savunulan diğer şehirler gibi Budapeşte de çok çetin ceviz çıkmıştı. Kasım ayının sonunda Ruslar hâlâ burada tıkanıp kalmışlardı ve kanatlarıyla bu kenti kuşatmak için yaptıkları çabaların sonucunda çok sınırlı bir ilerleme kaydetmişlerdi.

Petrov da keza, Ruthenya'dan batıya, Slovakya'ya yaptığı ve Slovak partizanlarına yardımı amaçladığı hareketinde engellenmiş, durdurulmuştu. Bu sarp arazi ve koridor biçimindeki Slovakya yaklaşma istikameti, manevra yapma imkânını engellemişti.

Budapeşte önlerinde durdurulan Ruslar, Macaristan'ın başkentine girebilmek için farklı yollar denemeye karar verdiler. Otuz beş tümene yaklaşan Tolbukhin'in birlikleri Yugoslavya'dan getirildi ve Kasım ayının sonlarına doğru Tuna ve Budapeşte'nin 200 kilometre güneyindeki Drava Nehri'nin üzerinde tesis edilen köprübaşlarından başlayan ve Budapeşte'yi kanatlardan çeviren bir taarruzu başlattılar. 4 Aralık'ta, Budapeşte'nin arka kanadında bulunan Balaton Gölü'ne ulaştılar. Malinovsky, aynı zamanda, Budapeşte'nin kuzeyinden diğer bir taarruzu başlatmıştı. Fakat bu müşterek taarruz durduruldu ve yılın sonunda, Budapeşte hâlâ ele geçirileme-

mişti. Yılbaşında Rusların, kenti kuşatan yeni bir taarruzuna rağmen şehir, Şubat ayının ortasına kadar direndi.

Doğu Cephesi'nin diğer ucu olan Baltık kanadında ise sonbahar muharebeleri benzer bir gidişatı takip ediyordu. Bu, Alman cephesinin çökmesiyle başlayıp, giderek Alman birliklerinin Rusları durdurmasıyla devam eden aynı seyirdi. Almanların yaz aylarında uğradığı yenilgiler Eylül ayında, hemen hemen Romanya ve Bulgaristan ile aynı zamanlarda, Finlileri, Rusların ateşkes koşullarını kabul etmeye, boyun eğmeye zorlamıştır. Rusların bu mütareke şartları, Finlilerin kendi toprakları içerisinde bile olsa, Almanların 15 Ekim'e kadar girişeceği herhangi bir harekâtına karşı çıkmayı da kapsıyordu. Almanların Fin Körfezi'nde bulunan Hogland Adası'na çıkma girişimlerine karşı Finliler, Almanya ile savaş halinde olduğunu ilan etmişti.

Finlandiya'nın teslim olması, şu anda Friessner yerine geçen Schörner'in komuta ettiği Almanların Kuzey Ordu Grubu'na karşı Rusların taarruz edebilmesi için elverişli koşulları sağlamış oluyordu. Govorov'un ve Maslennikov'un komutaları altında bulunan iki "cephe" Schörner'in birliklerine doğru ilerlerken, Eremenko'nun cephesi de, Almanların cephesini kanattan çevirmeye çalışıyordu. Bu sırada Bagramyan'ın birlikleri de Almanları arkadan tehdit ediyordu. Almanların böylesine derin bir kuşatmadan kurtulmalarının neredeyse olanaksız olduğu düşünülüyordu, özellikle kaçış için açık kalan boğaz da çok dardı. Fakat, Almanlar, Riga savunma hatlarına sığınabilmek için bir hafta içerisinde 300 kilometre geri çekilmişler ve kayda değer hiçbir birliklerini de kaptırmamışlardı. Ayrıca, Bagramyan'ın birlikleri bu boğazı kesip, Almanları imha etmeyi başaramamıştı. Bir kez daha, yeterli derinliği olan mevzilerin dar cephelerinde taarruza kalkışmanın ne denli zor olduğu ortaya çıkmıştı.

Rus Komutanlığı, inisyatifi tekrar ele geçirmek için Bagramyan'ın birliklerini, merkezi Litvanya'da bulunan Siauliai yönünden Riga'nın güneyindeki Baltık kıyısına doğru saldırması için çok güçlü bir şekilde takviye etti. Bu yeni taarruz 5 Ekim'de başladı. Cephenin geniş ve düşmanın Riga'nın yanında yoğun olmasından yararlanan Ruslar, 11 Ekim'de Memel'in kuzey ve güneyinde kıyıya ulaştılar. İki gün sonra, Schörner Riga'yı terk etti ve yarımadanın kuzeyinde bulunan Courland'a çekildi. Bununla beraber Schörner'in tecrit edilen birlikleri çok uzun süre direndiler. Aynı şekilde kuşatılmış bulunan Memel garnizonu da direndi. Fakat, Rusların bu bölgelere tahsis edebileceği büyük miktarda birlikleri vardı. Rusların sorunu, manevra için yeterli alanlarının ve ikmal maddelerinin olup olmamasıydı.

Baltık kanadını temizledikten sonra Ruslar, şimdi Ekim ayının ortasında yeni bir taarruzu başlatarak, Doğu Prusya cephesini halletmeye koyulu-

yorlardı. Bir kez daha, yaklaşma istikametleri göller ve bataklıklarla belirlenmiş dar bir cepheye karşı girişilen taarruza karşı, savunma başarılı oluyordu. Asıl taarruz Insterburg'a yönelmişti, fakat bu taarruz Gumbinnen yakınlarında tankların kördöğüşüne dönüşmüştü. Yakın bölgelerdeki diğer taarruzlar da cepheyi tehdit edecek denli ileri gidememişti. Ekim ayının sonlarında taarruzların hızı kesilmiş, durum bir çıkmaza girmişti.

Almanların doğuda ve batıdaki inanılmaz yığınağı, keza merkezi Avrupa'daki cephelerin küçülmesi nedeniyle kuvvet tasarrufuna gitmeleri ve Rusların ulaşım şebekelerinin çok geniş bölgeye yayılmış olması ve aynı zamanda Müttefiklerin "kayıtsız koşulsuz" teslimiyet politikası, Hitler'in Almanya'nın direnişinin arttırmasına yardımcı olmuştu. Bundan başka, sonbahar muharebelerinde görüldüğü gibi esnek savunma sisteminin, özellikle de yerinde ve zamanında icra edildiğinde Almanya'ya, yeni silahları hazır olana kadar çok önemli zaman kazandırabileceği de ortaya çıkmıştı. Fakat Hitler, yine bildiğinden şaşmamış ve katı savunma ilkesinden vazgeçmemiştir.

Bu inanç doğrultusuda Hitler, sadece Batı'daki komutanlarının, Ardennes bölgesinden zamanında yapacakları çekilmeyi reddetmekle kalmamış, aynı zamanda, Doğu Cephesi'ni zayıflatan Budapeşte harekâtını teşvik edip desteklemiştir.

OTUZ ÜÇÜNCÜ KISIM

Almanya'nın Stratejik Hava Bombardımanı (1943-1945)

1943 yılının Ocak ayında yapılan Kazablanka Konferansı'nda stratejik hava bombardımanının çıkarma harekâtlarındaki yardımcı karakteri ortaya konmuş ve ondan sonra Müttefik Hava Kuvvetleri'ne şu emir verilmişti: "Almanya'nın askeri, endüstri ve ekonomik gücünü ve sistemini imha etmek ve Alman halkının gücünü ve moralini ordusunu destekleyemeyecek seviyeye indirmek." Her ne kadar bu talimat, hedeflerin genel öncelik sırasını belirtiyorsa da, hedeflerin taktik seçimini hava kuvvetleri komutanlarına bırakıyordu. Böylece, her ne kadar İngilizler geceleyin, Amerikahlar da gündüzleyin Almanya'yı bombardımana tabi tutacaklarsa da, taarruzlar tamamlayıcı nitelikte değildi.

Yine de, Mayıs 1943'te toplanan Washington Konferansı'nda, iki bombardıman birliğinden işbirliği beklendiği vurgulanmıştı; ve aynı zamanda konferansta, Alman avcı uçaklarının yaratacağı tehlikeye dikkat çekiliyordu. Böylece, "Birleşik Bombardıman Taarruzu"nun birinci hedefi, Alman Hava Kuvvetleri'nin (Luftwaffe) ve düşmanın savaş gücünün kaynağını oluşturan Alman uçak sanayinin imhasıydı. Bu uzun vadede Amerikalılara olduğu kadar, Bombardıman Komutanlığı'na da yararlıydı. Ancak yine de, bu konu yeterli öneme haiz bir şekilde belgelenmemişti. Bu konunun böyle bırakılması Mareşal Harris'e, Alman kentlerinin hedef gözetmeden genel tarzda bombalanması olanağını vermiş ve Harris de "Overlord Harekâtı"nın (Normandiya Çıkarması) gerçekleşmesinin, 1943 yılının Ocak ve Ağustos ayları arasında gücünü iki katına çıkaran Luftwaffe'nin imhasıyla mümkün olduğu gerçeğini gözardı etmiş ve bu gerçekten kaçınmıştı. Bununla beraber, Bombardıman Komutanlığı'nın Ruhr ve Hamburg bölgesin-

de kazandığı hava saldırıları başarıları, bu tehlikeyi gözden saklar gibiydi.

Her ne kadar Kılavuz birlikleri yavaş yavaş kurulmaktaysa da, 1942 yılıyla karşılaştırıldığında, 1943 yılının ilk ayları Bombardıman Komutanlığı için oldukça sakin dönemdi. Ve bu dönemde uçakların nerede olduklarını bildirmeye yarayan Oboe ve H2S yön bulma aygıtları görevdeydi. Bu, ekiplere yeni aletlerde çıkabilen eksiklikleri ve hataları düzeltme şansını verdiği gibi aynı zamanda ekiplerin, eski modellerin yerine geçmekte olan artan sayıdaki Lancaster ve Mosquito bombardıman uçaklarına uyum sağlamasını sağlıyordu. Bu uçakların, faal görevde olanların sayısı Ocak 1943'te 515'ten, 1944 yılının Mart ayında 947'ye ulaşmıştı. Mürettebat sorunu ise Commonwealth (İngiliz Milletler Topluluğu) eğitim programı sayesinde karşılanmıştı. Bu eğitimler özellikle Kanada'da yapılıyordu.

Bütün bu unsurlar, 1943 yılının Mart ve Temmuz ayları arasında özellikle Ruhr havzasında olmak üzere Stuttgart-Aachen arasında gerçekleştirilen kırk üç hava saldırısının yer aldığı "Ruhr Muharebesi"nde yardımcı olmuşlardı. Bu hava saldırıları 5 Mart'ta başlamıştı. 5 Mart'ta 442 uçak, Krupp fabrikalarının bulunduğu ve bu nedenle çok iyi savunulan Essen'e saldırdı. Oboe yön bulma aletlerince takviye edilen Kılavuz uçakları sayesinde Essen'e yapılan hava saldırıları çok etkili olmuş ve sadece 14 adet bombardıman uçağı kaybolmuştu. Essen'e dört kez daha hava saldırısı düzenlendi ve müteakip aylarda da Ruhr havzasını hedef alan saldırılar devam etti. Verilen hasar özellikle kullanılan yangın bombalarıyla artmıştı ve ayrıca 4000 kilogram ağırlığında tahrip gücü yüksek bombalar kullanılmıştı. 29 Mayıs gecesi, Barmen-Wuppertal tek bir saldırıda yerle bir olurken, Duisburg, Dortmund, Düsseldorf, Bochum ve Aachen, Oboe işaretleme sistemleri sayesinde çok büyük hasar görmüştü. Her ne kadar hava koşulları sıkça olumsuz bir unsur olarak devreye girdiyse de, Bombardıman Komutanlığı'nın hedef tespit sistemi iyice gelişmişti ve bu da Harris'in bu birlikleri kullanmak için ileri sürdüğü gerekçelerini kuvvetlendirmişti.

Yine de, Bombardıman Komutanlığı hâlâ geceleyin isabetli bombardımanı gerçekleştirmede epeyce zorlanıyordu. Bunun bir istisnası, 16 Mayıs gecesi, Filo Komutanı Guy Gibson'un komutası altında özel eğitilen 617 numaralı Dambuster Filo'sunun Möhne ve Eder barajlarına yönelttikleri başarılı saldırıydı. Bu barajların bombalanmasında elde edilen başarılı sonuçlara rağmen, bu saldırıda görev yapan on dokuz Lancaster uçağından sekizi kaybolmuştu.

Özetle, resmi açıklamalarda yer aldığı gibi "bombalama tekniğinde elde edilen devrim sayılabilecek gelişmeler"in yer aldığı "Ruhr Muharebesi" Bombardıman Komutanlığı'nı daha söz sahibi ve etkili bir duruma getirmiş, ancak henüz belirleyici bir duruma getirememişti. Ayrıca, yön bulma

işlevini sağlayan Oboe'lerin en kritik unsur olduğu göz önüne alındığında, sonuçlar bu aletlerin menzillerinin dışında pek umut verici değildi.

Essen'e yapılan ilk saldırıdan sonra kayıplar hızla artmış ve ortalama uçak kaybı % 4,7'ye (872 uçak) yükselmiştir. Sadece mürettebatın yüksek morali ve sürekli gönderilen takviyeler Bombardıman Komutanlığı'nı bu yaklaşan tehlikeli zayiat sınırına rağmen görevi idame ettirmesini sağlamıştır.

Mosquito'ların yüksek hızının ve irtifasının, kendisini Alman uçaklarından ve uçaksavar ateşlerinden korumuş olması ve bu uçakların çok az kayıp vermesi dikkati çeken bir noktaydı.

Beaufighter avcı uçakları gerekli hıza sahip olmadıklarından geceleyin refakat etmeleri mümkün değildi. Bundan başka, İngiliz cephesindeki teknik gelişmelerin, Bombardıman Komutanlığı'nın geceleyin bombardıman koşullarını gündüzleyin bombardıman koşullarına dönüştürme çabaları gibi Almanların da Luftwaffe'yi aynı karşı tedbirlerle donatma girişimleri mevcuttu. Ve bombardıman uçakları zamanla gündüz olduğu gibi geceleri de büyük tehlikelere maruz kalacak gibiydi.

"Ruhr Muharebesi"ni, Temmuz-Kasım 1943 tarihleri arasında, 17.000 çıkışın yapıldığı otuz üç büyük saldırıyı kapsayan "Hamburg Muharebesi" izlemişti. "Hamburg Muharebesi" 374 Lancaster uçağının dahil olduğu 791 bombardıman uçağıyla birlikte 24 Temmuz'da büyük bir saldırıyla başlamıştı. Yeni yön tespit cihazları, açık havanın ve iyi bir işaretlemenin sayesinde, çok sayıdaki yangın ve tahrip gücü yüksek imha bombaları Hamburg'un merkezine çok büyük hasarlar verdirmişti. Ve ayrıca "Window" adı verilen ve yeni kullanılan radar karıştırması yapan aletler sayesinde sadece on iki bombardıman uçağı kaybolmuştu. Bundan başka 24 ve 26 Temmuz'daki gece saldırılarında 8'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği ve 2000 kilogram ağırlığında bombalar taşıyabilen Mosquito'lar da Hamburg kentinin savunmasını çok şiddetli biçimde taciz etti. 27 Temmuz gecesi, Amerikalı uçaklarla birlikte bu taarruza katılan İngilizler, 787 uçakla katıldıkları ve çok büyük hasarlar verdirdikleri bu geceki taarruzlarında sadece on yedi uçak kaybettiler. 29 Temmuz'da da İngilizler kente 777 uçak ile taarruz ettiler. Gerçi bu kez, Almanlar "Window" adlı radar karıştırması yapan cihazların etkilerine karşı daha tedbirli olduklarından, daha az isabet kaydettiler ve de otuz üç uçak kaybettiler. Kötü hava koşulları, 2 Ağustos'ta yapılan saldırının başarılı olmasını engelledi. Bununla beraber, bütün taarruzlar sonunda kent korkunç bir harabeye dönmüştü. Bombardıman Komutanlığı'nın kayıpları her sefer artmakla birlikte, ortalama sadece yüzde 2.8 idi. Bundan başka, "Hamburg Muharebesi"nin ortasına tekabül eden 25-30 Temmuz tarihleri arasında Essen'deki Remscheid ve Krupp sanayi mer-

kezleri, çok şiddetli bir biçimde bombalanmıştı. Müteakip aylarda, bu hava taarruzları aynı şiddette Mannheim, Frankfurt, Hannover ve Kassel'e yayıldı. Ayrıca Bombardıman Komutanlığı, 17 Ağustos'ta, Baltık kıyısında, Peenemünde'ki füze araştırma ve deney merkezini bombaladı. Bu saldırı, Bombardıman Komutanlığı'nın en ünlü taarruzlarından biriydi. Bu taarruza, toplam 597 adet dört motorlu bombardıman uçağı katılmıştı. Bu saldırıda kırk uçak kaybolmuş otuz iki uçakta hasar görmüştü.

Berlin'e bu dönemde yapılan hava saldırılarının etkileri daha az olmuştu. Bunun iki nedeni vardı. Birincisi, kötü hava koşulları nedeniyle yön tespit cihazları olan "Oboe"lerin bu kadar uzun menzilde kullanılma olanaksızlığı; ikincisi de, H2S'i etkileyen kentin büyüklüğüydü. Bundan başka, Alman gece avcı uçaklarının 1900 kilometre tutan gidiş dönüş uçuş menzilleri sırasındaki taarruz imkânları ve İngilizlerin "Window" radar karıştırıcı aletinin etkisiz hale getirilmesi, bu kente düzenlenen hava saldırılarının pek etkili olamamasının diğer önemli unsurlarındandı. Berlin'e yapılan üç hava saldırısında 123 bombardıman uçağı kaybolmuştu, bu kaybolan uçaklardan sekseni gece avcı uçaklarının eline düşmüştü. Bu gelişmeler yaklaşan "Berlin Muharebesi"nde neler olabileceğinin ilk işaretleriydiler.

1943 yılının Kasım ayından 1944 yılının Mart ayına kadar süren bu savaş, Churchill tarafından desteklenmişti. Bunun bir nedeni, Berlin'e yapılan saldırıların Stalin'i memnun etmesiydi. Bu muharebeler sırasında, Almanya'nın başkentine on altı büyük saldırı düzenlenirken, diğer önemli hedefler arasında Stuttgart, Frankfurt ve Leipzig yer alıyordu. Uçaklar bu saldırılar sırasında toplam 20.000 çıkış yapmıştı.

Bu yoğun taarruzların sonuçları, "Bombacı" Harris'in tahminlerinden farklı çıkmıştı. Ne Almanya ne de Berlin diz çöktürülebilmişti, halbuki İngiliz kayıpları o kadar ağırdı ki, bu taarruzlardan vazgeçilmek zorunda kalındı. Bu muharebedeki kayıp oranı yüzde 5,2'yi bulurken Berlin'e verdirilen hasarı, Hamburg ve Essen'e verdirilen hasarla kıyaslama olanağı bile yoktu. Bombardıman Komutanlığı'nın morali çok bozuktu. 1047 adet uçağı kaybolmuş, 1682 adedi de hasar görmüştü. Alman gece avcı uçaklarının varlıkları ya da yoklukları genellikle çok ciddi neticeler doğuruyordu. Örneğin, 7 Ekim'de Münih'e yapılan saldırıda yanlış bilgilendirilen Alman gece avcı uçakları Müttefik uçaklarını gereği gibi karşılayamamışlar ve sonucunda da, Bombardıman Komutanlığı'nın kaybı sadece yüzde 1,2 olmuştu. Gece avcı uçakları anında gökyüzünde çatışmanın olduğu bölgede beliriyor ve burada da çok etkili olabiliyorlardı. Almanların gece avcı uçakları Bombardıman Komutanlığı'na bağlı uçakları daha güneydeki hedeflere bombalamaya zorluyorlar ve aynı zamanda güçlerini bölüyorlardı. 30 Mart 1944'te, Nürnberg'e yapılan saldırı neredeyse bir felâkete dönüşmüştü. Sal-

dırının sonucunda, 795 uçaktan doksan dördü kaybolmuş ve yetmiş biri hasar görmüştü.

Mareşal Harris'in stratejisine itirazlar artıyordu ve Hava Kuvvetleri Karargâhı, Kazablanka Konferansı'nda ele alınan stratejiye uygun olarak hedef gözetmeksizin yoğun bir bombardıman yerine, petrol, uçak ve endüstri tesislerinin bombalanmasını ve geç de olsa Normandiya çıkarmasının yapılabilmesi için, havadaki üstünlüğünün mutlaka kazanılması gerektiğini anlamıştı.

Alman hava savunması güçlendikçe, üretimi arttıkça, Harris'in görüşleri iyice sorgulanır hale gelmişti. Harris'in asıl kaygısı Amerikalıları Berlin taarruzuna dahil edip edemeyeceğiydi. Çünkü Amerikalıların gece taarruzları için eğitimleri yoktu. Ve 1943 yılının sonlarına doğru, bu taarruzun gerçekleştirilmesi intihar anlamına gelmiş olacaktı. 1944 yılının başında, Hava Kuvvetleri Karargahı, Mareşal Harris'in Almanları Nisan ayına kadar sadece Lancaster uçaklarıyla alt edebileceği fikrini reddetti ve Alman endüstri merkezlerinin bombalanması konusunda ısrar etmeye başladı. Örneğin, Schweinfurt'ta bulunan rulman fabrikası gibi.

Bu fabrikaya 25 Şubat'ta düzenlenen hava saldırısı, Harris tarafından isteksizce kabul edildi ve belki de bu taarruz Birleşik Bombalama Taarruzu'nun ilk gerçek örneğini teşkil ediyordu. Bu taarruzların ve Luftwaffe'nin artan varlığı nedeniyle "Overlord Harekâtı"nın tehlikeye girmesinin, Harris'in bugüne kadar uyguladığı taktik sonucunda meydana geldiğini, artık yenilginin mimarı olan Harris de kabul ediyordu. "Berlin Muharebesi" de bu görüşün acı bir teyidi niteliğini taşıyordu. Harris, Nisan ayında, bombardıman uçakları için gece refakatçı avcı uçağı ihtiyacı duyduğunu anladığında, yenildiğini anlamıştı

Bombardıman Komutanlığı'nın Alman şehirlerine düzenleyeceği yoğun bombardımanın geleceği kuşkuluydu ve bir talih eseri bu birliğin görevi, daha önceden de planlandığı gibi, yaklaşan Normandiya çıkarması için, Fransız demiryollarını imha olarak belirlenmiş ve Nisan ayında bu göreve sevk edilmişti. Bu görev değişikliği, bu Komutanlığın hem görevini aydınlattı hem de Almanya'da aldığı yenilgileri unutturdu. Komutanlığın ifa ettiği bu görevin, Normandiya çıkarması için ne denli hayati ve belirleyici bir unsur olduğu sonradan çok iyi anlaşılacaktı.

1942 yılından sonra İngiliz stratejik hava taarruzu müşterek harekâtın bir unsuru haline gelmişti. Artık, önceden olduğu gibi müstakil bir harekât değildi. Washington Konferansı'nda Amerikan Hava Kuvvetleri Komutanı General Arnold tarafından ortaya atılan Britanya'da büyük bir bombardıman birliği kurma fikri doğal olarak Churchill'i ve İngiliz Genelkurmayı'nı

memnun etmişti. Böylece İngilizlerin, Amerikalılara gündüz hava saldırıları konusunda yönelttikleri eleştiriler de ortadan kalkmış oluyordu. Şayet bombardıman uçakları silahlarla ve zırhlarla iyi donatılır ve yüksek irtifadan birbirleriyle yakın mesafede uçarlarsa, Amerikalılar, gündüz taarruzlarında da ağır kayıplar vermeyeceklerine inanıyorlardı. Ancak bu görüş de, İngiliz Hava Kuvvetleri'nin gece taarruzlarında, daha az kayıp verileceği varsayımı gibi doğru çıkmamıştı.

1942 yılındaki ilk Amerikan taarruzları, bu konuda bir kanıt oluşturacak ya da belirleyici olabilecek çapta değildi, fakat 1943 yılında daha büyük çapta ve daha uzun menzillerde gerçekleştirilen saldırılarda, kayıpları hemen yükselmişti. 17 Nisan'da Bregen'e yapılan saldırıya katılan 115 uçaktan on altı uçak kaybolmuş, kırk dört uçak hasar görmüştü, 13 Haziran'da, Kiel'e yapılan saldırıda, bu saldırıya katılan altmış altı B17 Uçan Kale bombardıman uçağından yirmi ikisi; Temmuz'daki Hannover baskınında doksan iki uçaktan yirmi dördü; ve 28 Temmuz'da Berlin'e yapılan saldırıda da 120 uçaktan yirmi ikisi kaybolmuştu. Thunderbolt avcı uçaklarının ilave yakıt depoları vardı, ancak menzilleri yeterli değildi ve Frankfurt'un doğusunda Schweinfurt'ta bulunan rulman fabrikasına yapılan bir dizi baskında, daha yeterli avcı uçaklarının varlığına olan ihtiyaç çok daha fazla hissedilmişti.

14 Ekim'deki hava taarruzu felaketle sonuçlanmıştı. 291 adet B17 Uçan Kale bombardıman uçağı güçlü bir Thunderbolt avcı uçağı filosu refakatinde saldırıya geçti, ancak avcı uçakları Aachen bölgesinden öteye gidemediler ve geri çekildiler. Bundan sonra, B17'ler, Alman avcı uçakları tarafından hedeflerine ve oradan dönüşte de ta Manş Denizi'ne kadar takip edildiler. Amerikan birliği geri döndüğünde altmış uçak vurulmuş ve 138'i de yara almıştı. Bu çok korkunç geçen hafta, felaketin doruğa çıktığı andı. Bu hafta içerisinde, 8'inci Hava Birliği 148 bombardıman uçağını mürettebatıyla birlikte kaybetmişti. Böylesine yüksek bir kayıpla bu harekât böyle devam edemezdi ve Amerikan Hava Kuvvetleri Karargahı, daha önce göz ardı ettikleri ya da teknik olarak olanaksız gördükleri uzun menzilli avcı uçaklarının mutlak gerekliliğine inandılar.

Şans eseri aranan avcı uçakları Kuzey Amerika Firması'nda üretilen Mustang avcı uçaklarıydı ve mevcutları vardı.1940 yılında İngilizler bu uçakların siparişlerini vermişlerdi ve İngiliz Rolls-Royce Merlin motoru montesiyle kabiliyetleri arttırıldı. 1942 yılının sonbahar ayında Packard-Merlin motoruyla tecrübe edilen P51B Mustang avcı uçakları dönemin Alman uçaklarının hepsinden daha hızlı ve daha yüksek irtifada uçma kabiliyetine sahiptiler. Uzun menzilli yakıt tanklarıyla donatılan bu uçakların yüksek manevra kabiliyetlerinin yanı sıra, uçuş menzilleri de yaklaşık 2400

kilometreydi, böylelikle bombardıman uçaklarına üslerinden kalkıştan itibaren 1000 kilometreye kadar refakat edebiliyorlardı. Yani Almanya'nın doğu sınırına kadar gidebiliyorlardı. Mustang avcı uçaklarının üretimi için hazırlanan acil program Schweinfurt felaketinden hemen sonra başladı ve ilk parti avcı uçakları 1943 yılının Aralık ayında 8'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği'yle muharebeye katıldı. Mayıs 1945'te, savaşın sonuna gelindiğinde Mustang avcı uçaklarının sayısı 14.000'e ulaşmıştı.

1943-1944 kışı 8'inci Amerikan Hava Kuvvetler Birliği için nispeten sakin geçmişti. Çünkü bombardıman uçakları geçici olarak kısa menzilli hedeflere saldırmışlardı. Aralık ayında verilen kayıp yüzdesi 3,4'dü. Oysa Ekim ayındaki kayıp oranı yüzde 9,1'di. İtalya'da kurulan 15'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği'nin asıl amacı, Alman ekonomisini felce uğratmaktı. Bu iki birliğin komutanlığına General Carl Spaatz atanmıştı.

1944 yılının ilk ayları Mustang avcı uçaklarının sayısının durmadan artışına tanık oldu. Mustang avcı uçaklarının sayısındaki artış menzillerindeki artışlarına da yol açtı. Bundan başka, bu avcı uçakları bombardıman uçaklarına refakat görevlerinin yanı sıra, buldukları ve rastladıkları her yerde, Alman uçaklarına saldırma talimatı da almışlardı. Buradaki amaç, havadaki üstünlüğü sadece, bombardıman uçakları çevresinde değil, bütün gökyüzünde elde etmekti. Bu yöntemle, Alman avcı uçakları zorla çatışmaya çekilmiş ve sonucunda çok kayıp verdirilmişti. Mart ayında Alman avcı uçakları, Mustang avcı uçaklarıyla neredeyse hiç karşılaşmak istememişlerdi. Bu saldırgan tutum, sadece Amerikan bombardıman uçaklarının gündüz saldırılarını daha az müdahale ve kayıpla sürdürmelerini sağlamakla kalmamış aynı zamanda "Overlord Harekâtı", Normandiya çıkarması için elverişli bir zemin hazırlanmasına çok önemli katkıda bulunmuştur.

Alman Hava Kuvvetleri (Luftwaffe) geceleyin hava üstünlüğünü ele geçirirken,gündüzleyin de üstünlüğü Amerikalılara kaptırmıştı.Normandiya çıkarmasından sonra, İngilizler bombardıman stratetejisini değiştirmişlerdi.Bu sırada Alman gece avcı uçaklarının iki konuda zaafiyetleri belirmişti.Birincisi; yakıt sıkıntısı çekiyorlardı; ikincisi de Fransa'daki erken uyarı radarlarını kaybediyorlar böylece istihbarat yönünden büyük bir kayba uğruyorlardı. Buna karşılık Bombardıman Komutanlığı da Kıta Avrupası'na göndermeç istasyonları monte ediyordu.

Bu değişim, somut olarak, kayıp oranlarına da yansıdı. Bombardıman Komutanlığı'nın Mayıs 1944 yılında Almanya'ya yaptığı saldırılarda yüksek olan kayıpları Haziran'da petrol tesislerine yaptığı saldırılarda yüzde 11'e yükselmişti. Sonuçta, Ağustos ve Eylül aylarında İngilizlerin Almanya'ya yaptıkları saldırıların yarısı gündüz yapılmıştı ve kayıp oranı büyük miktarda azalmıştı. Bununla beraber, bu vakitlerde gece saldırılarının kayıp

oranları yüzde 3,7 ve 2,2'ye kadar düşmüştü. Uzun menzilli gece avcı uçaklarının muharebeye dahil olması, Bombardıman Komutanlığı'na yardımcı olmuş ama, kullanılan uçaklar çok yavaş ve görev çok zor olduğundan, hiçbir zaman belirleyici bir unsur olamamıştı. Aralık 1943'ten Nisan 1944'e kadar geçen süre zarfında imha edilen Alman gece avcı uçağı miktarı sadece 31 adetti ve hatta daha gelişmiş avcı uçakları filolarının muharebeye dahil olduğu Aralık 1943 ve Nisan 1945 arasındaki dönemde de, yani savaşın son on yedi ayında, imha edilen Alman gece avcı uçağı miktarı sadece 257 adetti, aylık ortalama sadece on beşti.

1943 yılında, Almanya'ya toplam 200.000 ton bomba atılmıştı, bu miktar 1942 yılında atılan bombanın beş katıydı. Bununla beraber, Almanların üretimleri, savaş üretim bakanlığına getirilen Albert Speer sayesinde artmıştı. Bu arada hava saldırılarına karşı alınan önlem ve Almanların kurtarma ve yenileştirme konularındaki olağanüstü yetenekleri moral bozukluğunun yaratacağı bir krizi de önlemişti. 1943'teki uçak, top, tank ve denizaltı üretimi yüzde elli artış göstermişti.

Almanlar savaş başladıktan bu yana ilk kez Bombardıman Komutanlığı'nın yoğun ve şiddetli taarruzlarından kaygı duymaya başlamışlardı. Ve Hamburg'a Temmuz 1943'te yapılan büyük hava saldırısından sonra, Speer'in altı büyük Alman kentine bu çapta yapılacak hava saldırısının, Almanya'yı çökerteceğini söylediği bildiriliyordu. Fakat 1943 yılının ikinci yarısında yapılan taarruzların hiçbirisinde ne imha ne de moral yönünden, Hamburg taarruzunun etkisi sağlanamamıştı. Bu arada, Speer'in çok akıllı bir tarzda endüstri tesislerini dağıtması, önceki kaygılarını da geçersiz kılmıştı.

Amerikalıların bu dönemde tercih ettikleri hedefleri seçerek bombalama stratejisi daha etkili olmuş ve Ağustos ayında avcı uçakları üretimini yüzde yirmi beş oranında düşürmüştü. Fakat, Ekim ayındaki taarruz sonucunda çok fazla kayıp veren 8'inci Amerikan Hava Birliği'nin durumu, üretimin tekrar arttırılmasına neden oldu ve 1944 yılının başlarında avcı uçağı miktarı yüksek seviyelere ulaştı. Her ne kadar hasarın tahmini ve hesaplanması oldukça doğru bir aşamaya geldiyse de, Müttefiklerin Almanların üretim kabiliyetlerini küçümsemeleri ve Luftwaffe'nin gücünün Doğu Cephesi'nden gönderilen uçaklardan dolayı arttığını sanmaları yanılmalarına yol açmıştı.

Bombardıman Komutanlığı için, bu dönemin en büyük özelliği gece bombardımanlarında kaydedilen isabet yüzdesini arttırma çabaları başlangıçta sadece 617 numaralı Filo'nun iniş bölgelerini işaretlemesiyle sınırlıyken giderek Kılavuz uçak iniş bölgesi işaretleme sisteminde elde edilen yeni gelişmeler de gece bombardımanını başarıya götüren öteki unsurlar olmuştu.

İngiliz-Amerikan bombardıman taarruzları, büyük çapta Alman avcı

uçakları ve uçaksavar birliklerinin Doğu Cephesi'nden, Batı Cephesi'ne sevk edilmesine neden olmuştur.Uçakların sevki bu taarruzların en önemli ve en genel tesirlerinden biri olmuştur.Böylece sürdürülen hava taarruzları bir yandan Rusların ilerlemesine yardımcı olurken diğer yandan da, "Overlord Harekâtı"nın Alman Hava Kuvvetleri tarafında çok az bir müdahale ile karşılaşması için gerekli hava üstünlüğünü tesisine yardımcı oluyordu.

Savaşın son yılında, Nisan 1944'den Mayıs 1945'e kadar, Müttefikler, Amerikalıların Şubat-Nisan 1944'teki hava taarruzları sayesinde hava üstünlüğünü kesinlikle ele geçirmişlerdi. Fakat, "Overlord Harekâtı"nı gerçekleştirebilmek için, Normandiya çıkarmasından hem önce hem de sonra, Birleşik Bombardıman Taarruzlarının, doğrudan Alman hedeflerinden ziyade, Müttefiklere direk yardımcı olabilecek hedeflere yönelmesi gerekiyordu.

Doğal olarak, hedeflerin yönünün değişmesi Arthur Harris ve onu samimiyetle destekleyen kişilerce kabul görmeyecekti, fakat Mareşal Charles Portal ve Hava Kuvvetleri Karargahı konuya daha dengeli yaklaşıyorlardı ve bombardıman uçaklarının, Müttefik stratejisinde daha yardımcı bir rol oynaması gerektiğini anlıyorlardı. Stratejik bombardıman birliklerinin, taktik hava birliklerini desteklemeleri gerektiğinden, bu iki kuvvet Nisan ayının ortasında, o dönemde, Eisenhower'in yardımcısı olan Tedder'in komutasına verildi Tedder, daha önce, Orta Doğu'da hava kuvvetlerine komuta etmiş ve burada çok iyi bir izlenim yaratmıştı. Bu plan 25 Mart 1944 tarihinde, Churchill'in Fransız sivil kayıplar için duyduğu kaygı ve Spaatz'ın Portal'ın da paylaştığı, Almanya'daki petrol tesislerini bombalamayı daha da sürdürme tercihine rağmen, kabul edildi.

Spaatz'ın petrol hedeflerine, hava saldırılarım yoğunlaştırma yönündeki kararlılığı, 8'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği'nin, 1944 yılı ilkbaharında Almanya'ya sürekli olarak taarruzlar düzenlenmesiyle sonuçlanırken, İngiliz Bombardıman Komutanlığı, Nisan-Haziran aylarını, Fransa'daki demiryolu hedeflerine taarruzla geçirmişti. Haziran ayında, harcadıkları bombaların sadece yüzde sekizi Almanya'daki hedeflere atılmıştı. Haziran ayında, Almanya'ya atılan 65.000 ton bomba, düşmanın ulaştırma tesislerine, kıyı topçusuna, füze mevzilerine ve benzer hedeflerine atılmıştı. Geriye dönüp bakıldığında, Tedder'in, Bombardıman Komutanlığı'nın asıl işlevinin Almanların ulaşım şebekelerini felç etmesi gerektiğine işaret etmesi ve bunu sağlamasının doğruluğu çok iyi anlaşılmıştı. Almanya'nın işgal ettiği bölgelerdeki ulaşım tesislerinin felce uğratılmasının, Normandiya çıkarmasına giden yolda en etkili unsur olduğu kolaylıkla görebiliyordu. Harris'in, Bombardıman Komutanlığı'nın gerekli isabeti kaydedemeyeceğine ilişkin

itirazı, daha Mart ayında Fransa'nın tren istasyonlarına düzenlenen etkili saldırılarla çürütülmüştü.

Bu çok eleştiri alan ve itiraz edilen, hedeflerin Fransa'ya doğru çevrilmesine ilişkin stratejik karar Bombardıman Komutanlığı'nın çok işine yaramıştı. Çünkü bu sadece üzerlerindeki gerilim azaltmakla kalmamış, aynı zamanda bombardımanın geliştirilmesi ve daha etkili olması yönünde teşvik edici işlevde bulunmuştu. Bundan başka, Almanların Fransız semalarındaki avcı uçaklarının karşı koyması "Berlin Muharebesi"nden ve Almanya'nın diğer hedeflerine yöneltilen taarruzlarda karşılaşılan mukavemetten daha az etkiliydi.

Bombardımandaki isabet oranının artmasına, Filo Komutanı Leonard Cheshire'ın, Mosquito bombardıman uçakları için geliştirdiği alçak irtifa hedef işaretleme tekniği yardımcı olmuştu. Fransa'da, Nisan ayında ilk kullanıldığında birçok hedef çok az isabet kaybıyla imha edilmiş ve Churchill'in korktuğundan çok daha az sayıda Fransızlara ait hedef hasar görmüş ya da tahrip edilmiş ve beklenenden daha az Fransız sivil ölmüştü. Mart ayında hedefe ortalama en fazla 600 metre yaklaşabilen bombaların hedefe olan bu uzaklıkları, Mayıs ayında 250 metreye kadar yaklaşmıştı.

Almanların ulaşım ağlarına, çıkarma gününden (D-Day) önce yapılan taarruzların başarısı, Tedder'in bu taarruzların Almanya'ya doğru genişletilmesi için en yüksek önceliğin tanınması yönündeki görüşlerini güçlendiriyordu. Tedder, Alman demiryolu sisteminin çökertilmesinin, birliklerin hareketini sekteye uğratmasının yanı sıra, ki bu Rusların da çok işine yarayacaktı, aynı zamanda Almanya'nın ekonomisini de çökertecekti. Böylelikle bu öneri Harris'in hedef gözetmeksizin, genel bölge bombalama görüşüne ve de Spaatz'ın petrol tesislerinin bombalanmasına da bir seçenek oluşturuyordu. Tedder'in stratejisinin, Alman Ordusu ve Hava Kuvvetleri (Luftwaffe) üzerindeki tesiri, genel bölgesel bombalamadan çok daha yüksekti.

Normandiya çıkarmasından sonraki dönemde bombardımanlar çeşitli hedeflere yönelmişti. Bu aylarda Amerikalıların bombaladıkları asıl hedefler petrol tesisleri ve uçaklar olurken, bu dönemde, İngiliz Bombardıman Komutanlığı'nın attığı 181.000 ton bombadan sadece 32.000 tonu Almanya'daki hedeflere atılmıştı.

Bölgesel bombalamada görülen azalma, belirgin hale gelmişti. İngiliz Hava Kuvvetleri, petrol hedeflerine öncelik verilmesi gerektiğini ileri süren Amerikan görüşünü benimsemişti. Daha Nisan ayında 15'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği İtalya'dan kalkarak Romanya'da, Ploieşti petrol tesislerini 12 Mayıs'ta da 8'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği, İngiltere'deki üslerden havalanarak, Almanya'daki petrol hedeflerini bombalamıştı. Her ne kadar 400 Alman avcı uçağı, 935 adet Amerikan bombardı-

man uçağını vurmaya gelmişse de, bu Alman avcı uçakları bin kadar Amerikan avcı uçağı tarafından püskürtülmüş ve Almanlar Amerikalıların kırk altı bombardıman uçağına karşılık altmış beş avcı uçağı yitirmişlerdi.

Bu bombardıman 6 Haziran 1944'te yapılan Normandiya çıkarmasından sonra çok şiddetlendi ve Haziran ayında Bombardıman Komutanlığı gece taarruzlarında gösterilen isabeti göz önüne alarak, İngiliz taarruzlarının petrol hedeflerine yönelmesini emretti. 9 Temmuz günü, epeyce zayiat verilmesine rağmen gerçekleştirilen Gelsenkirchen saldırısı oldukça başarılıydı, fakat diğer saldırılar daha az etkiliydi, çünkü hava koşulları olumsuzdu. Bu saldırılarda verilen kayıplar neredeyse felâket düzeyindeydi. Kayıplar büyük ölçüde gece avcı uçaklarının vurduğu bombardıman uçaklarıydı. Üç gece içinde saldırılara katılan toplam 832 bombardıman uçağından doksan üçü imha edilmişti.

Amerikan taarruzları tüm hızıyla devam etti. 16 Haziran'da saldırıya katılan 800 avcı uçağı refakatindeki bini aşkın bombardıman uçağıyla birlikte ve 20 Haziran'da, taarruza katılan bombardıman uçağı miktarı 1361'e ulaşmıştı. Ertesi gün, 21 Haziran'da, bir bölüm uçak Berlin'e taarruz ederken, diğer bölüm uçakta petrol tesislerine saldırıyor ve Rusya'ya iniyorlardı. Burada soğuk karşılanan Amerikan uçakları bu uygulamayı sürdürmedi. Amerikalılar ağır kayıplar veriyordu, fakat imha edilen petrol tesisi sayıları da giderek artıyordu. İmha edilen petrol tesislerinin en somut etkisi, Alman Hava Kuvvetleri'ne bağlı uçakların yakıt sıkıntısında kendini belli ediyordu. Eylül ayında Almanların uçakları için temin edebildikleri yakıt 10.000 tondu, halbuki asgari ihtiyaç duyulan miktar 160.000 tondu. Temmuz ayında, Almanya'daki bütün önemli petrol tesisleri isabet almıştı ve Speer'in çok büyük gayretiyle imal edilen uçak ve tanklar, yakıt sıkıntısı nedeniyle bir işe yaramıyordu.

Almanların düşen uçak sayıları büyük miktarlara ulaşırken, Müttefiklerin hava gücü de giderek büyüyordu. Bombardıman Komutanlığı'nm, bombardıman uçaklarının sayısı Nisan ayında 1023 iken 1944 Aralık'ında 1513 olmuş ve bu sayı 1945 yılının Nisan ayında 1609'a ulşamıştı. 8'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği'nin bombardıman uçağı sayısı Nisan 1944'te 1049'dan, Aralık'ta 1826'ya ve Nisan 1945'te 2085'e ulaşmıştı.

Bu arada, Bombardıman Komutanlığı, ilk kez gündüz yoğun bombardıman yapılmasını kabul etmişti., Gündüz taarruzlarına, Alman Hava Kuvvetleri'nin gösterdiği tepki geceye oranla daha az olduğundan Harris'in bu konudaki endişesi geçersiz kalmıştı. İlk gündüz taarruzu, Haziran'ın ortasında Le Havre'ye karşı yapıldı ve bunu benzerleri izledi. Bu taarruzlarda, Spitfire avcı uçakları eşlik ediyordu. Ağustos ayının sonlarında Bombardıman Komutanlığı Ruhr havzasına gündüz taarruzlarına başlıyor ve hâlâ ciddi bir direnişle karşılaşmıyordu.

Bu yeni koşullar Bombardıman Komutanlığı'nın Alman petrol tesislerine gece yapılacak taarruzları için cesaret verdi. Ve bu taarruzlar daha da etkili oldu ve önceki saldırılara oranla daha az kayıp verildi. Her ne kadar kendisi petrol tesisi hedefi olmamasına karşın 29 Ağustos'ta Königsberg'e yapılan taarruz çok başarılı olmuştu.

Böylece Ekim 1944-Mayıs 1945 arası, bombardıman uçaklarının kesin hakimiyetinin tesis edildiği dönem olmuştu. Bombardıman Komutanlığı'nın 1944 yılının son üç ayında Almanya'ya attığı bombaların ağırlığı, 1943 yılında Almanya'ya atılan bombaların toplam ağırlığından fazlaydı. Sadece Ruhr bölgesine bu dönemde 60.000 ton yüksek infilak bombası atılmıştı. Bundan başka, bu dönem resmi tarihçilere göre, bombardıman uçaklarının herşeye muktedir olduğu bir dönemdi. Bu yoğun ve çok şiddetli hava saldırıları altında Alman direnişi giderek azalıyor ve ekonomik gücü de sarsılıyordu.

Bu isabet oranı çok yüksek bombalama kabiliyeti ve kapasitesiyle birlikte karşılaşılan direnişte çok zayıftı. Durum böyle olunca, bu koşullarda Bombardıman Komutanlığı'nın, meskun mahallere attığı bombaların yüzde 53 olduğu ve buna karşılık petrol tesiserine atılan bombaların yüzde 14, ulaşım tesislerine atılan bombaların yüzde 15 olduğu düşünüldüğünde, bu taktiğin akıllı olup olmadığı kuşkuludur. Amerikalılar da ise seçilen hedeflerin oranı tamamen farklıydı.Almanya'nın zaafiyet gösteren hedeflerini bombalama stratejisi, İngilizlerin herhangi bir hedefi bombalamayı savunan stratejisine göre daha akla yatkındı ve böyle bir strateji kaçınılmaz olarak Almanya'yı zayıflatacaktı.

Son safha, hedeflerde sürdürülmesi gereken öncelikler konusunda çok başarısız olmuştur. 25 Eylül 1944'te yayınlanan bildiride birinci önceliğin petrol tesislerine verileceği bildirilmişti ve bu hedeflerle birlikte ulaşım şebekeleri ve demiryolları da bombalanacaktı. Bombardıman Komutanlığı bütün gücünü ve önceliğini Ekim ayına kadar Almanya'daki hedeflere verdiğinden buraya 51.000 ton bomba atmış ve yüzde 1'den az kayıp vermişti, o nedenle burada savaşı kısaltmak için çok iyi bir fırsat vardı. Bununla beraber, Ekim ayında gerçekleştirilen saldırıların üçte ikisi genel bölgesel bombardıman olurken, petrol ve ulaşım tesislerine atılan bombaların oranı azdı. Böylece, 1 Kasım 1944'de komutanlara bombardımanlarında birinci önceliği petrol tesislerine, ikinci önceliği ulaşım tesislerine vermeleri için yeni bir emir verildi. Bu emrin karıştırılmaması için başka hedef verilmedi. Şu anda bu hedeflere nispeten daha kolay ulaşılacağından bu bombardıman Almanya'nın çöküşünü, bölgesel olan bombardımanına oranla hızlandıracaktı.

Bununla beraber, Harris'in inatçılığı, planın çok uygun ve etkili bir şekilde uygulanmasını önledi ve Harris, bu plana direnmek için istifa tehdidinde bile bulundu.

1945 yılının başlarında, durum Almanların Ardennes bölgesindeki karşı taarruzlarıyla, jet avcı uçakları ve şmorkel ile donatılmış denizaltılarıyla iyice karmaşık hale gelmişti. Bu durum, öncelikleri tekrar tartışılır hale getirdi. Fakat, yetkililerin farklı düşünüşleri sonucunda zorunlu bir uzlaşma ortamı doğdu ve birçok uzlaşmada olduğu gibi uzlaşma da çok net ve tatmin edici değildi.

En çok ihtilafa düşülen nokta, "yıldırma" taktiğinin asıl hedef olarak tekrar gündeme alınmasıydı. Bu karar büyük ölçüde, Rusları tatmin etmek için gündeme getirilmişti.27 Ocak 1945'te, Harris'e "yıldırma" taktiğinin bir uzantısı ve göstergesi olacak şekilde hedef gözetmeksizin yıldırmayı amaçlayan bombardımanı petrol tesislerinin önüne alan ve böylece de ulaşım tesisleriyle diğer hedefleride onların gerisine atan bir planı uygulamak için gerekli talimat verildi. Sonuçta, Şubat ayının ortasında, fabrikalara ya da demiryollarına değil de Dresden kentinin sivil halkı ve mültecilerini büyük bir panik ve kargaşaya maruz bırakan, doğrudan doğruya kentin merkezine yönelen büyük bir taarruz düzenlendi.

Nisan ayında, önem arz eden hedefler o kadar azdı ki hem bölgesel bombardıman hem de önemli stratejik hedefleri gözeten bombardıman terk edilerek, doğrudan ordulara yardıma başlandı.

Stratejik Bombardıman Taarruzunda Hedeflerin Karşılaştırmalı Sonuçları

1944 yılının yaz ayında başlayan çok büyük kitlesel bombardımanın, Almanya'nın askeri malzeme üretiminin azalmasına neden olmaya başladığında bile, Speer'in fabrikaları ülkenin her tarafına yayma ve bu fabrikaları geliştirme yönünde gösterdiği olağanüstü çaba, araç, silah ve gereç eksikliklerini büyük ölçüde gidermişti. Aynı zamanda bu çabanın Almanların morallerinin Şubat 1945'te Dresden'e yapılan büyük taarruz sonrasına kadar çok yüksek tutulmasında inanılmaz katkısı olmuştu.

Petrol Tesislerinin Bombalanması

Uzakta bulunan ve uzun zamandır zarar görmeyen Romanya'daki petrol yataklarından ve Almanya'daki sentetik fabrikalarının çok gelişmesinden dolayı, Almanya'mn petrol stokları 1944 yılının Mayıs ayında doruk

noktasına çıkmış ve ancak müteakip aylarda azalmaya başlamıştı.

Almanya'daki yapay petrolün üçte ikisi sekiz fabrikada üretiliyordu.Bu bölgede bulunan rafineriler de 1944 yılındaki bu bombardımanlardan etkilenmeye başlamıştı. Nisan ayında araçlarda kullanılan petrolün üretim miktarı Haziran ayında yarıya düşerken, bu oran Eylül ayında dörtte bire düşmüştü. Uçaklarda kullanılan yakıt üretimi, Eylül ayında 10.000 tona düşmüştü. Bu ayda hedeflenen üretim ise sadece 30.000 tondu. Halbuki, Luftwaffe'nin aylık asgari yakıt talebi 160.000 tondu. İçlerinde en hayati önem taşıyan uçak yakıtının yüzde 90'ı Bergius fabrikalarından geliyordu.

Almanlar "Overlord" harekâtını ve Doğu Cephesi'nde Rusların ilerleyişlerini durdurmak için daha fazla petrole ihtiyaç duyduklarından durum çok ciddi bir hale gelmişti. Mayıs ayından bu yana tüketim, üretimi aşmıştı. Speer'in çılgınca nitelendirilebilecek önlemleri sayesinde biraz nefes alma olanağı bulunuyordu ve Aralık ayının ortasında Ardennes bölgesindeki karşı taarruz öncesinde, yakıt stoklarında bir artış sağlanmıştı, fakat bu artış bu karşı taarruzu etkili bir şekilde idame ettirmeye yetmeyecekti. Ayrıca, çok uzun süren muharebe, stokların erimesine yol açarken Müttefiklerin Aralık ve 1945'in Ocak aylarında petrol tesislerine yaptıkları saldırılar bu stokların tükenmesine yol açan diğer unsurlardı. Bombardıman Komutanlığı'nın gece taarruzları, Lancaster bombardıman uçaklarının taşıyabildiği çok büyük bombalar sayesinde, çok etkili oluyorlardı ve gece bombardımanındaki isabet yüzdelerinde yeni standart geliştirmişlerdi.

Petrol tesisleri hedeflerine taarruzlar da, Almanların patlayıcı ve sentetik kauçuk üretimine büyük ölçüde darbe vururken, aynı zamanda uçak yakıtında çekilen darlığın artmasına, eğitimin hemen hemen tamamen durmasına ve Luftwaffe uçaklarının muharebe uçuşlarını çok önemli şekilde azaltmasına yol açmıştı. Örneğin, 1944 sonunda bir çıkışta sadece elli gece avcı uçağı muharebeye katılabiliyordu. Bu eksiklikler de Luftwaffe'ye yeni katılan jet avcı uçaklarının muhtemel etkisini ve tehdidini azaltıyordu.

Ulaşım Tesislerine Yapılan Taarruzlar

Ulaşım tesislerinin bombalanması stratejik ve taktik hedeflerin birarada icrasıydı. Bu uygulamanın Normandiya çıkarmasının başarıya ulaşmasında ve oradaki muharebenin kazanılmasında çok büyük etkisi olduğu aşikardı, fakat Müttefik ordular Ren Nehri'ne yaklaştıkça bu etkiyi değerlendirmek güçleşti. Kasım ayındaki plan Batı Almanya'daki demiryolları ve kanalları hedef almıştı ve özellikle Ruhr havzasındaki ulaşım tesisleri birinci önceliği taşıyordu. Çünkü, kömür ikmalinin kesilmesi Alman endüstrisinin büyük bir kısmını durma noktasına getirecekti. Taarruzların verdiği hasarlar çok etkileyiciydi ve 1944 yılının sonbaharında Speer'i çok etkilemişti, fakat Müt-

tefik liderler, durum muhakemelerinde bu unsuru yeterince değerlendiremediler, hafife aldılar. Fikirlerindeki ayrılık harekâtın gidişatını, hızını ve etkilerini geçiktirdi ve azalttı. Fakat, 1945 yılının Şubat ayında, toplam 8000-9000 uçak Almanya'nın ulaşım sistemini imha etmekle meşguldü. Mart ayında ulaşım tesisleri harabeye dönmüştü ve endüstri petrolsüzlükten kıvranıyordu. Şubat ayında Ruslar Yukarı Silezya'yı ele geçirdikten sonra Almanya'nın kömür ikmali için başka bir seçeneği kalmamıştı. Her ne kadar yeterli demir filizi mevcutsa da, çelik üretimi mühimmat gereksinimini idame ettirmekten uzak kalıyordu. O zaman Speer, durumun umutsuz olduğunu anladı ve savaş sonrası için planlamalarına başladı.

Direk Taarruzlar

Direk taarruzların sonuçları daha belirgin hale geliyordu. Şehirler birbiri ardına imha ediliyor, harabeye dönüyordu. Alman endüstrisi üretimi, doruk noktasına ulaştığı Temmuz 1944'ten bu yana giderek azalıyordu. Essen'deki Krupp fabrikaları, Ekim ayından sonra üretimlerini durdurdular. Elektrik, gaz ya da su sistemlerinin tahrip olması, üretimi durma noktasına getirmişti. Ayrıca, Ruhr havzasının dışında da, ulaşım sistemlerinin tahrip edilmesi nedeniyle hammadde darlığı duyuluyordu ve 1945 yılında Alman endüstrisinin tamamen çökmesinin nedeni buydu.

Sonuçlar

Almanya'ya karşı yürütülen stratejik bombardıman çok büyük umutlarla başlamış, fakat başlangıçta çok az etkili olmuştu. Gerçeklerin fark edilmesinden sonra ani bir değişiklikle gündüz vakti yapılan bombardımanlardan, gece bombardımanlarına kayıldı ve bu değişiklikte olduğu gibi, yani öncelik verilerek, önemli hedeflerin bombalanması yerine, bir bölgenin hedef gözetilmeden bombalanması, birçok yönlerden tartışıldı.

1942 yılına kadar yapılan bombardımanlar Almanya için taciz edici bir nitelik taşıyordu, tehlike arz etmiyordu. Bu süre içerisindeki taarruzlar her ne kadar tartışılabilir özellik taşıyorsa da, İngiliz halkı için moral verici olmuştur.

1943 yılında, durmadan artan Amerikan yardımı sonunda, İngiliz ve Amerikan bombardıman uçaklarının verdikleri zararlar çok büyük boyutlara ulaşmıştı, fakat ne Almanya'nın üretimine ne de Alman halkının morali üzerine olumsuz bir tesiri olmuştu.

Gerçek ve belirleyici değişiklik 1944 yılının baharında gerçekleşti. Bu değişiklik esas olarak Amerikalıların, bombardıman uçaklarına refakat ede-

bilen uzun menzilli avcı uçaklarını gökyüzüne sürmesiyle meydana gelmişti. "Overlord Harekâtı"na büyük bir hizmet verdikten sonra, Müttefik bombardıman uçakları, Almanya'daki endüstri merkezlerini hedef alan saldırılarına geri dönmüşler ve daha da başarılı olmuşlardır. Bombardıman uçakları savaşın son dokuz ayında yön bulma ve bombardıman tekniklerindeki yeni gelişmeler ve gökyüzündeki direnişin azalmasına çok şey borçlu oldular.

Karada olduğu gibi, havada da, Müttefikler görüş ayrılıkları ve kararsızlıklar yüzünden çok önemli fırsatları kaçırdılar. Özellikle, İngilizler, geçerli ve kanıtlanmış bir nedenleri olmadan bölgesel bombardımanda ısrar etttiler.

Savaşın daha önce bitirilebileceğine ilişkin yeterli sayıda kanıt vardır. En azından petrol ve ulaşım tesislerine daha akıllıca yapılacak saldırılarla, savaş birkaç ay daha erken sona erdirilebilirdi. Yine de stratejideki hatalara ve moral konusunda gösterilen ihmal ve kayıtsızlığa karşın stratejik hava bombardımanı muharebeleri, Hitler Almanya'sının çöküşünde hayati bir rol oynamıştır.

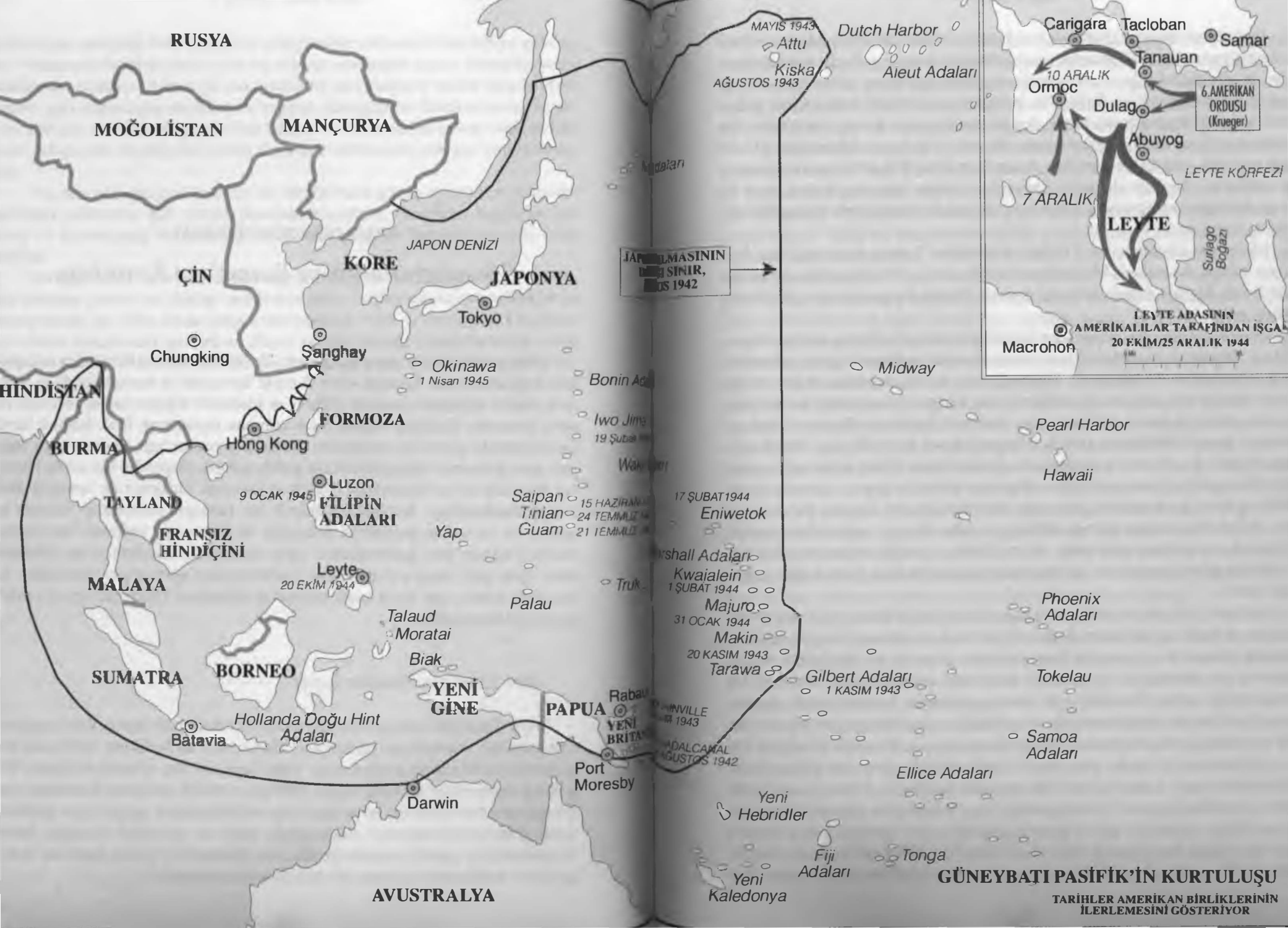
OTUZ DÖRDÜNCÜ KISIM

Güneybatı Pasifik ve Burma'nın Kurtuluşu

1944 yılının bahar ayı yaklaşırken, Pasifik'te, Amiral Nimitz'in talimatları doğrultusunda hareket eden Amiral Spruance'in komutasındaki Merkezi Pasifik birlikleri sırasıyla Gilbert ve Marshall Adaları'nı ele geçirmiş ve aynı zamanda Caroline Adaları'nda bulunan Japonların Truk üssünü hava taarruzlarıyla yerle bir etmişlerdi. Böylece Japonlar için hayati önem taşıyan geri savunma bölgelerinde bir gedik açılmış oluyordu. Bu arada General MacArthur'un Güneybatı Pasifik'te bulunan birlikleri de sırasıyla Bismarck Archipelago Adaları'nın büyük bir kısmıyla Admiralty Adaları'nı alarak bu savunma çemberini delmişler ve Rabaul'da bulunan ileri Japon üssünü etkisiz hale getirmişlerdi. Aynı zamanda, MacArthur'un birlikleri Yeni Gine'deki batıya doğru olan ilerlemelerini epeyce genişletmişler ve stratejik önemi çok fazla olan müteakip hedefleri Filipinler için hazırlık yapmaya başlamışlardı.

Yeni Gine'nin Yeniden İşgali

Yeni Gine'deki taktiğin temeli, daha önce Solomon Adaları'nda uygulanan sıçrama yönteminin tekrarıydı. MacArthur'un birlikleri dört ayda bu yöntemlerle Madang bölgesinden Yeni Gine'nin batı ucunda bulunan Vogelkop Yarımadası'na kadar olan 1500 kilometrelik mesafeyi katetmişti. Japonlar ise, Müttefikleri, havaalanı inşa edebilecekleri uygun kıyı noktalarında durdurabileceklerini ummuşlardı, fakat bu mevzileri karadan, kanat bölgelerinden aşamayacaklarını anlayan Müttefikler üstün hava ve deniz güçlerini kullanarak kıyının çevresinden dolanmışlardı.

RUSYA
MOĞOLİSTAN
MANÇURYA
ÇİN
KORE
JAPON DENİZİ
JAPONYA
Tokyo
Chungking
Şanghay
Okinawa
1 Nisan 1945
HİNDİSTAN
BURMA
FORMOZA
Hong Kong
TAYLAND
9 OCAK 1945
Luzon
FİLİPİN ADALARI
FRANSIZ HİNDİÇİNİ
MALAYA
Leyte
20 EKİM 1944
Yap
Saipan
Tinian
Guam
15 HAZİRAN
24 TEMMUZ
21 TEMMUZ
Palau
Truk
Talaud
Moratai
Biak
SUMATRA
BORNEO
YENİ GİNE
PAPUA
Rabaul
YENİ BRİTA
Hollanda Doğu Hint Adaları
Batavia
Darwin
Port Moresby
AVUSTRALYA
MAYIS 1943
Attu
Kiska
AĞUSTOS 1943
Dutch Harbor
Aleut Adaları
Midway
Pearl Harbor
Hawaii
17 ŞUBAT 1944
Eniwetok
Kwajalein
1 ŞUBAT 1944
Majuro
31 OCAK 1944
Makin
20 KASIM 1943
Tarawa
Gilbert Adaları
1 KASIM 1943
Phoenix Adaları
Tokelau
Samoa Adaları
Ellice Adaları
Yeni Hebridler
Fiji Adaları
Tonga
Yeni Kaledonya
Carigara
Tacloban
Samar
Tanauan
10 ARALIK
Ormoc
Dulag
6. AMERİKAN ORDUSU (Krueger)
Abuyog
LEYTE KÖRFEZİ
7 ARALIK
LEYTE
Surigao Boğazı
Macrohon
LEYTE ADASININ AMERİKALILAR TARAFINDAN İŞGALİ 20 EKİM/25 ARALIK 1944
GÜNEYBATI PASİFİK'İN KURTULUŞU
TARİHLER AMERİKAN BİRLİKLERİNİN İLERLEMESİNİ GÖSTERİYOR

Japonların stratejik durumu, asıl hava ve deniz birlikleri Merkezi Pasifik'te bulunan Amiral Spruance'nin birliklerini karşılamak için tutulduğundan, zayıftı. Karada da, Japonların hem yeterli destekleri yoktu hem de çok dağınık durumdaydılar. Rabaul'da bulunan artık sözde kalan 8'inci Bölge Ordusu kendi başına bırakılmıştı, kendi savunmasını kendisi yapacaktı. Bu sırada Yeni Gine'nin kuzey kıyısında, Wewak'ta bulunan Adachi'nin 18'inci Ordusu'ndan arta kalan birlikler, Anami'nin 2'nci Bölge Ordusu'nun emrine verilmişti. Böylece altı zayıf tümenden oluşan bu ordu, üstün hava ve deniz desteğine sahip sekizi Amerikan ve yedisi Avustralyalı on beş tümenle karşı karşıyaydı.

Nisan ayı süresince 7 ve 11'inci Avustralya Tümen Madang kıyısı boyunca batıya ilerlerken, MacArthur da Wewak'ın 300 kilometre batısında Humboldt Körfezi üzerindeki çok önemli Hollandia üssünü ele geçirmeye çalışıyordu.

Çıkarmadan evvel, Japonların bu bölgeyi savunmak için zar zor topladıkları 350 uçak çok şiddetli hava saldırılarıyla yerlerinde imha edilmişti. Ve bundan sonra 22 Nisan'da, Hollandia'nın her iki tarafına çıkıldı. Ve bu arada üçüncü bir grup da, bir tedbir olarak Aitape'ye, buradaki havaalanlarını ele geçirmek üzere çıkarma yaptı. Müttefik İstihbarat Teşkilatı, Hollandia'daki Japon birliklerini 14.000, Aitape'dekileri ise 3.500 kişi olarak tahmin etmişti. Bu durum muhakemesi çerçevesinde MacArthur, çoğunluğu Eichelberger'in 1'inci Amerikan Kolordusu'ndan olmak üzere toplam 50.000 askerle bu harekâta girişmişti. Gerçekte ise bu üslerde bulunan Japon birliklerinin sayısı tahmin edilenden daha azdı ve çoğunlukla lojistik birliklerden meydana geliyordu. Ve bu birlikler harekât sırasında ciddi hiçbir direniş gösterememişler ve bombardımanı müteakip iç kısımlara doğru kaçmışlardı.

Sonuçta, Adachi'nin Wewak'ta bulunan üç zayıf tümeninin irtibatı kesilmişti. Adachi, iç kısımlara doğru dolambaçlı ve yorucu bir geri çekilme yapmak yerine, kıyı boyunca karşı taarruza geçmeyi tercih etmişti. Fakat, Temmuz ayı süresince, Aitape'deki Amerikan birliklerini üç kuvvetli tümenle takviye eden MacArthur, bu kaçma girişimini, Japonlara çok ağır kayıplar verdirerek, püskürtmüştü. Amerikalılar, Japonların geri püskürtüldükleri sonuçsuz kalan bu karşı taarruzlarından çok önce 200 kilometre batıya, Japonların havaalanı inşa etmiş olduğu Wakde Adası'na doğru ilerlemişlerdi. Bu ada, Amerikalıların bir sonraki hedefiydi. Mayıs ayının ortasında, Amerikalılar Yeni Gine kıyısında Toem'e bir birlik çıkardılar ve daha sonra Wakde Adası'na dar boğazdan geçerek ayak bastılar, fakat burada bulunan küçük bir Japon birliği, kısa olmakla birlikte şiddetli bir direniş gösterdi. Bu arada, Amerikalıların kıyı boyunca Sarmi'ye doğru yaptıkları

ilerleme daha şiddetli ve uzun süreli bir direnişle karşılaştı. Yine de, burada bulunan Japon savunması dağınık bir durumdaydı. Amerikan denizaltıları, Çin'den gelen ve asker taşıyan konvoylara ağır kayıplar verdiriyordu. Bu arada, Mariana Adaları'na karşı Merkezi Pasifik'ten yönelen tehdit, Japonların Yeni Gine'ye takviye gönderme umudunu ortadan kaldırıyordu.

MacArthur'un bundan sonraki harekâtı Hollandia'nm ele geçmesinden neredeyse bir ay, Toem ve Wakde Adası'na yapılan çıkarmadan on gün sonra başladı.Bu harekâtta, Hollandia'nm 500 kilometre batısında, Wakde'nin 350 kilometre ilerisinde ve üzerinde havaalanları bulunan Biak Adası ele geçirilecekti. Fakat bu harekât istenildiği gibi gelişmedi.Hollandia'nın işgalinin aksine, Amerikalılar, 11.000'in üzerinde Japon askeri bulunan bu garnizonu hafife aldılar, yanlış tahminde bulundular ve her ne kadar 27 Mayıs günü başlayan çıkarma başlangıçta çok az bir direniş karşılaştıysa da, birlikler havaalanlarını işgal etmek için içerilere doğru girdikçe durum değişmeye başlamıştı. Zira Japonlar, sahilleri tutmayı amaçlayan, her türlü taktikten kaçınmışlardı. Kıyılarda, Müttefik gemilerden ve uzaklardan gelecek atış ve bombardımanlarla imha olacaklarını biliyorlardı. Bu nedenle askerlerin büyük bir kısmını mağaralara yerleştirmişler ve havaalanlarına hâkim tepelerde siperler kazmışlar ve bir kısım askerleri de buraya mevzilendirmişlerdi. Buradan tanklarla giriştikleri karşı taarruzlar bir süre de olsa bir kısım Amerikan piyadesinin irtibatını kesmişti. Her ne kadar MacArthur buraya takviye yağdırdıysa da, bu adanın temizlenmesi çok yavaş ilerlemiş, yorucu ve yıpratıcı olmuştu. Ve tamamen temizlenmesi ancak 1 Ağustos'ta tamamlanmıştı. Bu ada Amerikan piyadelerine yaklaşık 10.000 zayiata mal olmuştu. Bununla beraber, zayiatın sadece 400'ü muharebeler esnasında verilmiş, geri kalanlar ise hastalıktan ölmüşlerdi. Bu hastalık felaketiyle, dokuz ay sonra, Şubat 1945'te Iwo Jima'da da karşılaşacaklardı.

Şayet Japonya'daki Yüksek Komuta Heyeti, geç kalmış bir karar olan bu adanın takviye edilmesinde ısrar etseydi Biak Adası'nda, Japonların gösterdikleri direniş çok daha sert olabilirdi.İlk kararları Marina Adaları'nı savunmaktı. Oysa bunun yerine şimdi Haziran ayı başında Mariana Adaları'ndan, Biak Adası'na muharip gemi ve uçak sevk edilecekti. Fakat bu karar, beş gün ertelendi. Bunun gerekçesi, yanlış istihbarat bilgisine dayanılarak Biak'ta bir Amerikan uçak gemisinin bulunduğunun sanılmasıydı. Oysa, Japonlar ikinci teşebbüslerinde Amerikan muhrip ve kruvazörleriyle karşılaşmışlar ve hemen geri çekilmişlerdi.Ondan sonra Japon Yüksek Komutanlığı, *Yamato* ve *Musashi* gibi dev ana muharebe gemilerinin de dahil olduğu çok güçlü bir örtme kuvvetini sevk ettiler, fakat tam Yeni Gine'ye vardıkları gün, Amerikan Merkezi Pasifik uçak gemisi grubu Mariana Adaları'na taarruzlarına başladılar ve Japon gemileri bu giderek çok büyüyen

tehlikeyi karşılamak için hemen kuzeye çekildiler. Pasifik'te, iki koldan gelişen Amerikan ilerlemesi, bu taktiğiyle düşmanın durumunu altüst etmişti.

Aksine, Mac Arthur, Biak havaalanlarında ilerleme yavaşladığında, hiç vakit kaybetmemiş, yandaki Noemfoor Adası'na taarruza kalkışmıştı. Bu çıkarma, şiddetli hava ve deniz bombardımanından sonra 2 Temmuz'da yapılmış ve 6 Temmuz'da üç havaalanı da ele geçirilmişti.

Hiç hava gücü kalmayan Japonlar, çoktan Vogelkop Yarımadası'nın en uç batı noktasına çekilmeye başlamışlardı. MacArthur, 30 Temmuz'da Sansapor Burnu yakınlarına bir tümen yerleştirdi ve yarımadanın bu uzak kesiminde Japon askerinin olmadığı bilindiğinden bu yerleştirme işlemi hazırlık ateşi ve bombardımanı olmadan gerçekleştirildi. Vakit yitirmeden burada savunma bölgesi tesis edildi ve diğer havaalanlarının inşasına başlandı.

Artık şimdi Filipin yolu açılmıştı. Yeni Gine'nin batı ucunda bulunan üç grup havaalanı buraya yapılacak harekâtı destekleyecek duruma gelmişti. Hâlâ Yeni Gine'de bulunan beş Japon tümeninden arta kalan birlikler artık hesaba katılmayabilirdi ve bu birliklerin icabına Avustralyalı birlikler bakacaktı.

Mariana Adaları'nın Ele Geçirilmesi ve Filipin Deniz Muharebesi

Amiral Spruance'nin Merkezi Pasifik kolu tarafından Mariana Adaları'na yapılan taarruz, artık Japonların iç savunma hattının da delindiğini gösteriyordu. Amerikan bombardıman birlikleri buradan Filipinler'e, Formoza ve Çin'e taarruz edebilecekleri gibi bizzat Japonya'ya da taarruz edebilirlerdi. Aynı zamanda Mariana Adaları'nın ele geçirilmesi, Japonya'nın güneyinde bulunan ulaşım tesisleri için de büyük bir tehlike teşkil ediyordu.

Başka yerlerde olduğu gibi Mariana Adaları'nda da en önemli adalar, havaalanlarının bulunduğu Saipan, Tinian ve Guam Adaları'ydı. Bu adalar sırasıyla 32.000, 9.000 ve 18.000 askerden oluşan garnizonlarca tutuluyordu. Japon hava gücü kâğıt üzerinde 1.400 uçak olarak gözüküyordu, gerçekte ise bu kuvvetin bir kısmı Yeni Gine'ye gönderilmiş ve birçoğu da Amiral Mitscher'in Şubat ayından bu yana üslere saldırılarda bulunan hızlı uçak gemisi grubu tarafından imha edilmişti. Yine de Japonlar, diğer bölgelerden alacakları takviyelerle toplam 500 uçağa ulaşabileceklerini umuyorlardı. Bu bölgede, Amiral Ozawa'nın emrinde bulunan donanma üç gruptan meydana geliyordu. Amiral Kurita'nın komutası altındaki asıl muharebe donan-

ması, dört ana muharebe gemisi, üç hafif uçak gemisi, kruvazörler ve muhriplerden meydana gelirken, bizzat Ozawa'nın komutası altında asıl uçak gemisi grubuna ait üç uçak gemisi, kruvazörler ve muhripler mevcuttu ve ayrıca Amiral Joshima'nın emrinde bulunan ihtiyat uçak gemisi grubunda da iki uçak gemisi ve bir hafif uçak gemisi, kruvazörler, muhripler ve bir ana muharebe gemisi vardı.

Japonlar, Amiral Ozawa'nm üç gruptan oluşan bu donanmalarıyla, Pasifik'te ilerleyen Amiral Spruance'nin birliklerini karşılamak için hazırlanmışlardı. Bu plan 1943 yılının Ağustos ayında Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Koga tarafından hazırlanmıştı, fakat 1944 yılının Mart ayının sonunda, Amiral Koga ve uçan botu, karargâhını Truk'tan Filipinler'de bulunan Davao'ya, geri çekerken, kaybolmuştu. Amiral Koga'nın yerine, bu planı kısmen değiştiren Amiral Toyoda geçti. Toyoda'nın umudu ve amacı, Amerikan uçak gemilerini Filipinler'in doğusuna çekerek, onları orada Ozawa'nm güçlü uçak gemileri ve kontrolü altında bulundurdukları üslerden yararlanarak uçaklarla kıskaca almaktı.

Mariana Adaları için hazırlanan Amerikan çıkarma birliği, 9 Haziran'da Marshall Adaları'ndan yola çıktı, Saipan'a yapılacak çıkarma için planlanan tarih 15 Haziran idi. İki gün sonra, Mitscher'in uçak gemileri, hedefteki adaları ve 13 Haziran'a kadar da, Amerikan ana muharebe gemileri Saipan ve Tinian Adaları'nı bombalamaya başladılar. Aynı zamanda Amiral Toyoda, uzun zamandır planlanmakta olan karşı harekâtı başlattı. Daha önce de belirtildiği gibi, bu harekât Biak Adası'na yapılacak takviyeden vazgeçilmesine ve Yeni Gine'de savunma yapmalarına neden oldu.

Amerikan çıkarma birliği biri ihtiyatta bulunan bir piyade tümeniyle üç deniz piyade tümeninden meydana geliyordu. Bu birliğin yakın desteğinde on iki adet refakatçi uçak gemisi, beş ana muharebe gemisi ve on bir kruvazör vardı. Bu destek birliğinin arkasında ise yedi ana muharebe gemisi, yirmi bir kruvazör, altmış dokuz muhrip ve Amiral Mitscher'in on beş uçak gemisi ve 956 uçağından oluşan dört uçak gemisi grubunun da bulunduğu, dünyanın en güçlü donanması olan Amiral Spruance'nin 5'inci Donanması geliyordu. 130.000 askerin Hawaii ve Guadalcanal Adaları'ndan Mariana Adaları'na getirilmesi çok iyi planlanmış ve icra edilmişti.

15 Haziran sabahı deniz piyadelerinin ilk dalgası, şiddetli deniz topçusu, sahil botları, uçakların desteğinde Saipan kıyılarına ayak bastı. 8.000 deniz piyadesi yirmi dakika içerisinde kıyıya çıkmıştı. Bu, deniz piyadelerinin ne kadar eğitimli olduğunu göstermekteydi. Fakat, her ne kadar geceleyin sahile çıkan birliklerin sayısı 20.000'e kadar yükseldiyse de, Japonların tepelere hâkim olması ve çok şiddetli karşı taarruzlarından dolayı Amerikalılar sınırlı bir ilerleme kaydetmişlerdi.

Ana muharebe ve uçak gemilerinden oluşan Japon donanması uzakta bulunmasına rağmen çıkarma için hâlâ tehdit olma unsurunu sürdürüyordu. Amiral Spruance bu nedenle, Guam Adası'na planlanan çıkarmayı iptal etti ve derhal ihtiyatta bulunan 27'nci Tümeni'ni, Saipan Adası'nın ele geçirilmesini hızlandırmak için görevlendirdi. 5'inci Donanma, Tinian'ın 320 kilometre batısında toplanmıştı, fakat Japon donanmasını kaçırmasın diye daha batıya hareket etmedi.

Bu savunma taktiği başarılı oldu. Şayet, kıskacın ikinci kolu işlemiş olsaydı, Toyoda'nın planı çok iyi gitmiş olacaktı. 19 Haziran sabah 8.30'dan bu yana, Ozawa'nın uçak gemileri peşpeşe dört saldırıda bulundu. Fakat, Amerika radarları bu saldırıları önceden tespit ettiler ve yüzlerce avcı uçağı bu bombardıman uçaklarını karşılamak için havalandılar ve bu arada Mitscher'in uçak gemisindeki bombardıman uçakları da Japon üslerini bombaladılar. Bu savaşın sonucundaki rakamlar gökyüzündeki korkunç ve kanlı bir hesaplaşmanın somut göstergeleri oluyordu. Amerikalı pilotlar, daha tecrübesiz Japon pilotlar karşısında ezici bir üstünlük sağlamışlardı. Japonların kaybettiği 218 uçağa karşılık, Amerikalıların kaybı sadece 29 uçaktı. Daha da kötüsü, *Shokaku* ve *Taiho* adlı iki adet Japon uçak gemisi üzerinde çok sayıda uçakla birlikte, Amerikan denizaltılarınca batırılmıştı.

Uçaklarının Guam Adası'na indiğini sanan Ozawa, halen muharebe alanında bulunuyordu ve böylece ertesi gün öğleden sonra Amerikan keşif uçakları tarafından saptandı. Bunun üzerine, uçaklarının dönüşlerinin zorunlu olarak karanlıkta olacağını bilmekle beraber, Amiral Mitscher, uçak gemilerindeki 216 uçağı taarruzla görevlendirdi. Uçaklar, Ozawa'nm donanmasının saptanmasından üç saat sonra taarruza geçtiler ve o kadar etkili ve başarılı oldular ki bir uçak gemisini batırdılar. Bunun dışında iki uçak gemisini, iki hafif uçak gemisini, bir ana muharebe gemisini ve bir ağır muhribi yaralarken, altmış beş adet uçağı da imha ettiler. Bu muharebe esnasında sadece yirmi uçağı kaybeden Amiral Mitscher, uçakların karanlık bastıktan sonra dönüşlerinde seksen uçağını kaybetmişti.Bu uçakların kimi kaybolmuş kimi de gemiye çakılmıştı. Bununla beraber Ozawa'nm donanması muharebe sahasından Japonya'nın güneyindeki Ryukyu Adaları'nda bulunan Okinawa'ya doğru kaçtığından, Amerikalılar mürettebatlarından çoğunu kurtardılar.

O ana kadar, Japonların muharebedeki uçak kaybı toplam sayılarının dörtte üçü olan 480'e ulaşmıştı ve ayrıca mürettebatlarının çoğu da kayıptı. Her ne kadar tahrip edilen uçakların yerine yenileri muharebeye gönderildiyse de, kaybettikleri uçak gemileri ve uçaklar Japonlar için çok ciddi bir kayıptı. En kötüsü, kaybettikleri pilotların sayısıydı ve bunların yerine yeni pilot olmamasıydı. Bu, yakın gelecekteki bir muharebede Japon Donanma-

sı'nın büyük bir zaafiyet içerisinde olacağının kaçınılmaz bir işaretiydi.

Böylece, Filipinler Deniz Muharebesi çok ağır bir Japon hezimetine dönüşmüştü. Amerikan deniz tarihçisi Amiral Morison bu zaferi, daha sonra Ekim ayında kazanılan Leyte Körfezi Muharebesi'nden daha da önemli olarak nitelendiriyordu. Şimdi artık Filipinler yolu sonuna kadar açıktı, Mariana Adaları'nda kazanılan kara muharebeleri de, başarıyı garantilemişti.

Hava-deniz muharebesinden sonra, Mariana Adaları'nın ele geçirilmesi –buradaki direniş çok sert olmakla birlikte– artık çok yakındı ve kaçınılmazdı. Saipan Adası'nın güneyine çıkan üç tümen arkasında güçlü bir hava-deniz desteğiyle, düzenli bir şekilde kuzeye doğru ilerliyordu. Ve 25 Haziran'da, Tapotchau Dağı komuta yeri ele geçirilmişti. 6 Temmuz'da Saipan'da bulunan en kıdemli iki komutan, uçak gemisi eski komutanı Amiral Nagumo ve General Saito, birliklerini nihai taarruzda yüreklendirmek için intihar etmişlerdi. Ertesi gün, hayatta kalan 3.000 Japon, gerçekte aynı yolu izleyerek Amerikan hatlarına taarruz ettiler. Bu çarpışmaların Japonlara bedeli 26.000 kişiydi. Oysa Amerikalıların zayiatı 3.500 ölü ve 13.000 yaralıydı.

23 Temmuz'da Saipan'daki iki deniz piyade tümeni, Tinian'a gönderildi ve bir hafta içerisinde de bu ada ele geçirildi. Tinian'a ayak basmadan üç gün önce, Guam'ın işgali için tahsis edilen ve Ozawa'nın tehdidi nedeniyle uzağa gönderilen birlikler, bir Amerikan piyade tümeninin takviyesiyle birlikte, görevini ifa etmek üzere geri döndü. Her ne kadar Japon savunması çok sağlam ve mağaraların karmaşık yapısıyla direniş çetin çıktıysa da, ada 12 Ağustos'ta tamamen ele geçti.

Mariana Adaları'nm düşmesi ve ondan önceki sarsıcı deniz yenilgisi, Japonların giderek çok vahimleşen durumlarını ortaya koyuyordu. Japonların gururu bu gerçeği kabul etmese bile durum buydu. Bununla beraber, bu yenilgilerin sonunda 18 Temmuz'da General Tojo'nun hükümeti istifa etmişti.

Dört gün sonra, General Koiso, Amerika'nın ilerlemesini durduracak en iyi savunmayı hazırlamayı amaçlayan bir kabine kurdu. Her ne kadar Çin'deki muharebelere hâlâ devam edilecekse de, asıl kaygı Filipinler'in savunulmasıydı. Bu savunmanın da temel çıkış noktası, bu adalar grubunun kaybedilmesiyle birlikte Japon birliklerinin, Hollanda Doğu Hint Adaları'ndan gelen petrolün kesilmesi nedeniyle bu durumdan hayati derecede olumsuz etkileneceği gerçeğiydi.

Şu haliyle bile, Japonların petrol durumu çok kötüydü. Bu duruma gelmelerindeki en büyük etken, Amerikan denizaltılarının Japon petrol tankerlerini batırmasıydı. Bu çok önemli stratejik unsurdu. Japonya'ya giden petrolün ciddi miktarda kısıntıya uğraması, pilot eğitim programını da aksattı.

Savaşın bu safhasında Amerikan birlikleri pekâlâ, Filipinler'e uğramadan müteakip hedefleri olan Formoza ya da Iwo Jima ve Okinawa'ya geçebilirdi. Amiral King ve diğer üst düzey komutanlar da böyle düşünüyorlardı. Fakat siyasal tercihler ve etkenler ve de MacArthur'un Filipinler'e bir kahraman gibi dönmek arzusu, bu büyük adalar grubunu ele geçirmeden yola devam etme fikrine üstün geldi.

Filipinler'in işgali öncesi, ele geçirilmesi zorunlu olan birkaç küçük hedef vardı. İlk plana göre Yeni Gine'nin batısında bulunan Halmaheras'ın yakınlarındaki Morotai Adası, Palau Adaları, Yap Adası ve Talaud Adaları ve daha sonra Filipinler'in güneyindeki büyük ada Mindanao, işgal edilecekti. Bu adalarda Filipinler'e yapılacak asıl taarruz için hava ve deniz üsleri tesis edilecekti. Bununla beraber, Eylül ayının başlarında Amiral Halsey'in (Amiral Spruance'in kontrolündeyken 5'inci Donanma olan) 3'üncü Donanması Filipinler'in kıyı savunmasını çok zayıf bulmuştu ve buna karşılık ara hedeflerin plandan çıkarılmasını önermişti. Bununla beraber orijinal planın ilk kısımları zaten uygulanmakta olduğundan değiştirilmedi ve ek bir ihtiyat olarak nitelendirildi.

6'ncı Amerikan Ordusu Leyte Körfezi çıkarması için hazırlık yapıyor.

MacArthur'un kuvvetinden bir birlik 15 Eylül'de Morotai Adası'na ayak bastı. Bu birlik çok zayıf bir direnişle karşılaşmıştı ve Ekim'de, Amerikan uçakları burada inşa edilen üslerden havalanmaya başlamıştı.Aynı zamanda Eylül 15'te Amiral Halsey'in Merkezi Pasifik birlikleri Palau Adaları'na çıkmış ve bu adaların büyük bir kısmının ele geçirilmesi de birkaç gün içerisinde tamamlanmıştı.

MacArthur ve Nimitz'in Pasifik'te bulunan iki ana ilerleme hattı şu anda buluşmuştu ve birbirinin direkt destek sahası içerisindeydiler. Artık ikisi de Filipinler'in işgaline hem hazır hem de muktedirdiler.

Japonların, Filipinler için hazırladığı ve "SHO-1" olarak bilinen planı, iki yönlüydü. Karada, bu görev 1941-42 yılında Malaya fatihi olan ve Filipinler'in savunması amacıyla emrinde dokuz piyade tümeni, bir zırhlı tümen ve üç müstakil tugay ve bunlara ilave olarak da 4'üncü Hava Ordusu bulunan Genaral Yamashita komutasındaki 14'üncü Bölge Ordusu'na verilmişti. Komutası altında ayrıca, karada da savaşabilecek yaklaşık 25.000 asker ve Manila çevresinde bulunan deniz birlikleri de vardı. Bununla beraber planın kilit noktası, denizde yapılacak muharebeydi ve bunun için Japon Yüksek Komutanlığı her türlü riski göze almaya hazırdı. Amerikalıların çıkarma yapacağı yer bilinir bilinmez Japon uçak gemisi birlikleri Amerikan donanmasını kuzeye çekecekti ve bu sırada da Amerikan çıkarma birlikleri Yamashita'nın birliklerince sıkıştırılacak ve iki Japon ana muharebe gemisi tarafından kıskaca alınacaktı. Toyoda, uçak gemilerini çok değerli olarak kabul eden Amerikalıların, her zaman yaptıkları gibi, ana muharebe

General MacArthur 1942 yılında tekrar geleceğini söz verdiği Filipinler'de: 20 Ekim 1944 - Leyte Körfezi.

gemilerini yem olarak kullanıp, uçak gemileriyle taarruz edeceklerini hesaplamıştı.

Bu planın dayandığı çıkış noktası, Japonların hava üstünlüğünü giderek kaybetmesiydi. Fakat aynı zamanda Japonların ana muharebe gemilerine duydukları güven ve bağlılıkta bu planın şekilenmesinde büyük rol oynamıştı. Amirallerin gurur ve güveni dünyanın en büyük iki ana muharebe gemisi olan *Yamato* ve *Musashi*'nin tamamlanıp muharebeye hazır gelmesiyle daha da artmıştı. İkisinin toplam ağırlığı 70.000 tonu geçiyordu ve üzerlerinde 45 cm'lik toplar monteliydi. Ve aynı zamanda bu iki geminin üzerindeki bu toplar dünyadaki mevcut en geniş çaplı toplardı. Ancak Japonlar, uçak gemileri ve uçaklarında gerekli olan yeniliklerin çok azını gerçekleştirmişlerdi. Ve tarihte sıkça rastlandığı gibi, savaşın başlangıcında elde ettikleri başarılardan alınacak dersler konusunda rakipleri kadar başarılı olamamışlardı.

Planlanan programlarını iki ay içerisinde daha da hızlandıran Amerikalılar, Ekim'de müteakip büyük hedefleri olan Filipinlere yöneldiler. Bu adalar, güneyde İrlanda büyüklüğündeki Mindanao'dan, kuzeyde, İngiltere büyüklüğündeki Luzon'a kadar uzanan toplam 1.700 kilometrelik bir mesafeye yayılmıştı. İlk saldırı, savunmayı parçalamak için, merkezde bulunan küçük adalardan olan Leyte'ye yapıldı.20 Ekim'de MacArthur'un birliklerinden, Korgeneral Krueger'in emrindeki Altıncı Ordu'ya bağlı dört tümen Leyte Adası'na, Amiral Kinkaid'in 7'nci Donanması'yla birlikte çıkmaya başladı. 7'nci Donanma, bir konvoy ve eski ana muharebe gemilerinden ve küçük uçak gemilerinden oluşuyordu. Bu donanma da Amiral Halsey'in 3'üncü Donanması tarafından destekleniyor ve üç grup halinde Filipinler'in biraz doğusunda bulunuyordu. Bu Donanma daha yeni ana muharebe gemileri ve en hızlı ve büyük uçak gemilerinden oluşan asıl muharebe donanmasıydı.

Çıkarmadan önce, 10 Ekim'den itibaren bir hafta süreyle, Halsey'in 3'üncü Donanması'nda yer alan Mitscher'in uçak gemilerinden kalkan uçaklar, Formoza'yı, Luzon ve Okinawa'yı bombalamışlardı. Müteakip olaylar, bu bölgelerin bombalanmasının ne denli önemli olduğunu ortaya koydu. Öte yandan Japon pilotlarının abartmalı değerlendirmelerini aynen yayınlayan Hükümet, bildirilerinde ve yayınlarında on bir uçak gemisi, iki ana muharebe gemisini ve üç kruvazörü batırdıklarını belirtiyorlardı. Gerçekte ise, Amerikan uçak gemilerinin saldırıları sonucunda 500 Japon uçağı imha edilmiş ve bu çarpışmalar süresince ise Amerikalılar sadece, yetmiş dokuz uçak kaybetmişlerdi ve ayrıca, Japonların iddia ettikleri gibi hiçbir gemileri de batmamıştı. Bu açıklanan ve ileri sürülen bilgilere inanan İmparatorluk Genel Karargâhı, geri kalan birliklerini de "SHO-1" planı gereği

ileri sürdü. Deniz Kuvvetleri ileri sürülen bu iddiaların saçmalığını hemen anladı ve birliklerini geri çekti. Fakat, Kara Kuvvetleri'nin planları değiştirilmedi. Suzuki'nin dört tümeninden üçü, Yamashita'nın istediği gibi kuzeyde kullanılmak amacıyla hazır tutulmak yerine, Filipinler'in güneyine gönderilmişti.

Önceden de belirtildiği gibi Japon Yüksek Komutanlığı mevcut bütün deniz birlikleriyle ne zaman ve nereden gelirse gelsin bütün saldırılara, karşı taarruzla cevap vermeye karar vermişti. Leyte Adası'na yapılan çıkarmadan iki gün evvel Amerikalı komutanlardan birinin şifresiz bir mesajını ele geçiren Japonlar, karşı taarruzları için gerekli olan hayati bilgileri elde etmişti.

Toyoda bunun bir kumar olacağını anlamıştı, fakat Japon Donanması, Hollanda Doğu Hint Adaları'ndaki petrollere bağımlıydı ve şayet Amerikalılar burayı ele geçirirlerse bu ikmal hattı kapanacaktı.

Amerikalıları yanıltacak birlik, Japonya'dan gelen Amiral Ozawa'nın hizmete elverişli elde kalabilen dört uçak gemisi ve uçak gemisine dönüştürülen iki adet ana muharebe gemisiydi. Ancak bu iki adet uçak gemisinde toplam 100 uçak ve tecrübesiz pilotlar bulunduğundan, Amerikalılar için sadece yem olabilirdi.

Böylece, bu büyük kumarda Japonların zafere ulaşması, yedi ana muharebe gemisi, on üç kruvazör ve Singapur bölgesinden gelen üç hafif kruvazörden oluşan eski bir donanmaya bağlıydı. Komutan Amiral Kurita, Surigao Boğazı yoluyla güneybatıdan Leyte Körfezi'ne bir birlik gönderirken, kendisi de asıl donanmayla birlikte San Bernardino Boğazı yoluyla kuzeybatıdan geliyordu. Amiral Kurita, MacArthur'un ulaştırma konvoyunu ve refakatçi gemilerini imha edeceğini umuyordu.

Amiral Kurita, 45 cm çapındaki toplarla teçhiz edilmiş *Yamato* ve *Musashi* ana muharebe gemilerinin eski Amerikan gemilerini kolaylıkla imha edebileceğini düşünürken, kendi gemilerinin zırhlarından dolayı batmasının hemen hemen olanaksız olduğunu tahmin ediyor ve bundan başka, şayet Halsey'in uçak gemileri uzakta olursa, hava saldırısının da şiddetli olmayacağını umuyordu. Aynı zamanda 25 Ekim'de Amiral Kurita'nın, Amiral Halsey'in Leyte Körfezi'ne girmesi beklenen uçak gemisi grubunu da karşı taarruzla püskürteceği umut ediliyordu.

Fakat bu plan gerçekleşmedi, 23 Ekim gecesi, Amiral Kurita birdenbire iki Amerikan denizaltısına rastladı. Bunlar Borneo kıyısı açıklarında seyreden *Darter* ve *Dace* idi. Bu denizaltılar gecenin karalığından da yararlanarak bütün hızlarıyla Japon Donanması'nın önünden su yüzeyinde kuzeye yöneldiler. Gün ağardığında, denizaltılar periskop derinliğinde suya daldılar

ve yaklaşan donanmayı beklediler ve torpidolarını çok yakın menzilde bulunan donanmaya ateşlediler. Bu atışların sonucunda iki Japon kruvazörünü batırdılar, diğerini de kullanımaz hale getirdiler. Kurita, bizzat batırılan bir kruvazördeydi; ancak zorlukla kurtarılarak *Yamato* ana muharebe gemisine tahliye edildi. Korkunç bir tecrübeydi yaşadıkları. Bundan başka, Amerikalı amiraller Japonların gücü ve yaklaşma istikametleri konusunda bilgi sahibi olmuşlardı.

Ozawa, Kurita'nın denizaltılarla çarpıştığını duyduğunda, acele edip, şifresiz talimatlar göndererek yaklaşacağını bildirmiş ve bunların da Halsey'in dikkatini çekmesi için birkaç defa aynı işlemi tekrar etmişti. Fakat gönderdiği mesajlar Amerikalılar tarafından yakalanamamıştı. Bunun yanı sıra Amerikalıların hiçbir keşif uçağı da Ozawa'yı tespit edememişti. Çünkü, bütün keşif uçakları, batıya, Kurita'nın donanmasının faaliyetlerinin tespiti için gönderilmişti.

Çok geçmeden, Halsey'in uçak gemileri, bombardıman uçaklarını ve torpidolarını Kurita'nın üzerine göndermeye başladılar. Amerikalıların bu saldırılarına tek cevap Japonların adalarda bulunan üslerinden kalkan uçaklarıyla, keza bir de Ozawa'nın uçak gemilerinden gelmişti. Bu saldırılar püskürtüldüğü gibi *Princeton* uçak gemisinin öldürücü bir yara alıp mürettebatının da tahliye edilmesine karşın, taarruz eden uçakların da yüzde ellisi düşürülmüştü.

Amerikan uçak gemilerinden kalkan uçaklar Kurita'nın donanmasma yaptıkları saldırılarda çok başarılı olmuşlardı. Zira *Musashi* alabora olmuş ve beşinci saldırıdan ve toplam 19 torpido ve uçakların da 17 bomba isabeti sonucu batırılmıştı. Japonların övündükleri ve dünyanın en büyük iki ana muharebe gemisinden birisi böylece batırılmış oluyordu. Her ne kadar Amerikalı pilotlar, Japonların diğer ana muharebe gemilerinin ve üç ağır kruvazörün, çok ağır şekilde hasar gördüğünü bildirdilerse de gerçekte bir ana muharebe gemisi, bir ağır kruvazör çok ağır hasar görmüştü. Bununla beraber, beşinci saldırı ve "Musashi"nin batmasından sonra Japon donanması geri dönüp batı istikametine yönelmişti.

Gözlemcilerin bu raporlarına istinaden durum muhakemesini yapan Halsey, Kurita'nın kesinlikle geri çekildiği sonucuna vardı. Fakat, Kurita'nın donanmasının iki yanında da uçak gemisini göremeyen Halsey, bu konuyu tespit etmek için keşif uçaklarını görevlendirdi ve akşam saat 5'te, Ozawa'nın güneye giden birlikleri tespit edildi. Bunun üzerine Halsey, "Ne yaparsak en hızlı şekilde yapmalıyız" ilkesi uyarınca, şafak vakti bu birliklere taarruz etmek üzere kuzeye dümen kırdı. Halsey,Ozawa'nm donanmasını tamamen imha edebilmek için arkasında kalan San Bernardino Boğazı'nı koruyacak da bir birlik bırakmayarak, bütün donanmayı yanına aldı.

Bu kararını, Kinkaid'e bildirdikten yaklaşık on beş dakika sonra, Amiral Kurita'nın tekrar dönüp tam hızla boğaza doğru gelmekte olduğuna ilişkin bir gece keşif uçağının haberi aldı. Halsey, bu habere aldırış etmedi. Madem ki bir fırsat ele geçirmişti, bu kumarı çok cesur bir şekilde oynayacaktı. Bu planına o denli sarılmıştı ki diğer ihtimalleri göremedi. Savaşın başlarında kendisine uygun bir takma ad takılmıştı: "Boğa."

Kurita'nın geri çekilmesi bir taktik gereğiydi. Karanlık çökene dek geçici olarak hava taarruzları menzilinin dışına çıkmak için geri çekilmiş, ancak karanlığın örtüsünden yararlanarak için sonra geri dönmüştü. *Musashi*'nin batmasının dışında, büyük gemilerinden hiçbirisi, Amerikalı pilotların iyimser tahminlerinin aksine, ciddi bir hasar görmemişlerdi.

Saat 23.00'te Halsey'in donanması 250 kilometre kuzeyde iken, Kurita'nın donanması keşif uçaklarınca tekrar tespit edilmişti. Ve hâlâ San Bernardino Boğazı'na doğru ilerliyorlardı ve bu boğaza uzaklıkları, sadece altmış kilometreydi. Artık Halsey, Amiral Kurita'nın bu ilerleyişini göz ardı edemezdi, ancak bu tehdidi ciddiye almadı. Halsey, bu dönüşü geleneksel Japon intiharı gibi nitelendiriyordu. O nedenle kuzeye doğru ilerlemesine devam etti. Halsey, büyük ölçüde gücünü yitirmiş olan Kurita'nın donanmasının Kinkaid'in donanması tarafından kolaylıkla alt edilebileceğini düşünüyordu.

Böylece Amerikalılar, her ne kadar amaçlanan ve niyetlenen zamanda olmasa da, Japonların tuzağına düşmüşlerdi.

Kinkaid'in donanmasının durumu çok daha tehlikeliydi, çünkü dikkati iki ayrı yöne çekilmişti. Amiral Kurita'nın, güneye Surigao Boğazı'na yönelen birliği, Kinkaid'in dikkatini bu tarafa çekmiş ve bu tehlikeyi karşılamak için kuvvetlerinin büyük bır kısmını bu yöne sevk etmişti. Daha önce Halsey, bütün donanmasıyla birlikte gittiğini bildirmediğinden, Kinkaid hâlâ, Halsey'in donanmasının o kısmının San Bernardino Boğazı'nın kuzey yaklaşma istikametini tuttuğunu sanıyordu. Hatta daha da kötüsü, Kinkaid, o yönden düşmanın yaklaşıp yaklaşmadığını anlamak için keşif de yaptırmamıştı.

Japonların güneyde giriştikleri taarruz çok şiddetli bir gece muharebesinden sonra püskürtüldü. Bu başarıdaki en büyük pay, Amerikalıların, Japonlarınkine oranla çok üstün gece tespit kabiliyeti olan radarlarıydı. Japonların bir başka dezavantajı ise, Surigao Boğazı'ndan hat halinde çıkmaları ve Amiral Oldendorf'un ana muharebe gemilerinin şiddetli ateşlerine maruz kalmalarıydı. Surigao Boğazı'na ilerleyen bu kuvvet, iki ana muharebe gemisinden oluşuyordu ve ikisi de batırıldı. Taarruz eden birlik hemen hemen tümüyle imha edildi. Gün ağardığında, boğazda sadece gemilerin enkazı ve suyun üzerinde yüzen petrol artıkları vardı.

Fakat, Kinkaid'in zaferini kutlayan mesajından birkaç dakika sonra, iletilen başka bir raporda daha büyük bir kuvvet olan, Amiral Kurita'nın asıl donanmasının kuzeybatıdan, San Bernardino Boğazı'ndan gelmekte olduğu bildirilmekteydi. Aynı zamanda bu donanma Samar Adası'nın doğu kıyısı açıklarında bulunan ve General MacArthur'un Leyte'ye çıkma noktasını örtmesi için orada bırakılan Kinkaid'in donanmasının küçük bir bölümüne taarruz etmişti.

Ordu'nun Leyte Adası işgalini destekleyen bu birlik, ticari gemilerden dönüştürülen altı refakatçi uçak gemisi ve bir avuç muhripten teşekkül ediyordu.Bu küçük birlik devasa *Yamato* ve diğer üç ana muharebe gemisinden açılan ateşlerden korunmak için güneye kaçtı.

Bu taarruz haberini alan Kinkaid, saat 08.30'da Halsey'e şu acil mesajı çekti: "Leyte Körfezi'ne derhal hızlı ana muharebe gemilerini gönderin." Saat 09.00'da Kinkaid, bu kez daha ısrarlı bir şekilde ve şifresiz olarak taleplerini tekrarladı. Fakat Halsey, kararlı bir şekilde, Ozawa'nın uçak gemisi grubunu imha etmek için kuzeye ilerlemeye devam etti. Ancak Halsey, bütün ısrarlı taleplere karşın yoluna devam ediyordu. Halsey, Kinkaid'in uçak gemilerinde bulunan uçakların, altı ana muharebe gemisinden oluşan büyük kısmı yetişene kadar, Kurita'nın donanmasını durdurabileceğine inanıyordu. Bununla beraber, Amiral McCain'in komutası altında uçak gemisi ve kruvazörlerden oluşan ve o sırada Caroline Adaları'nda bulunan küçük bir kuvvetin, alelacele Kinkaid'in yardımına gönderilmesi için emrini verdi. Fakat bu birliğin Kinkaid'e uzaklığı 600 kilometre idi.

Bu arada, Kurita'nın güneye doğru ilerlemesi, geri çekilen altı refakatçi uçak gemisini koruyan bir avuç cesur Amerikan muhribinin çabaları sayesinde yavaşlatılmıştı. Bir refakatçi uçak gemisi ve üç muhrip batırılmıştı, fakat kalanlar, büyük hasara uğramalarına karşın kaçmışlardı.

Saat 09.00'dan hemen sonra Amiral Kurita takibi bıraktı ve Amerikan çıkarma ve ulaştırma gemilerinin çok yoğun ve korumasız bir şekilde bulundukları Leyte Körfezi'ne yöneldi. Kurita bu esnada körfeze ancak elli kilometre uzaktaydı.

Kurita, taarruza başlamadan evvel, dağılmış olan gemilerini bir araya topladı. Bu dönüş ve toparlanmak amacıyla Japonların durması Amerikalıları bir kez daha yanıltarak, Kurita'nın muhriplerinin ve uçaklarının saldırıları sonucunda kaçtıklarını sanmalarına yol açtı. Çok geçmeden yanıldıklarını anladılar ve Kinkaid, Halsey'e bir imdat çağrısında daha bulundu: "Durum tekrar çok tehlikeli hale geldi. Refakatçi uçak gemileri tekrar düşman gemilerinin tehdidi altında. Yardımınıza çok acil ihtiyacımız var. Refakatçi uçak gemileri Leyte Körfezi'ne doğru çekiliyorlar."

Bu kez, Halsey talebe karşılık verdi. Şu ana, 11.15'e kadar Halsey'in

uçakları Ozawa'nın birliklerini fena hırpalamıştı. Her ne kadar Halsey tüm donanmayı, kendi ana muharebe gemileriyle imha etmek istediyse de, bu arzusunu frenledi ve kendi hızlı ana muharebe gemileriyle ve üç uçak gemisinden biriyle geri geldi. Fakat, Ozawa'yı takip ederken o kadar kuzeye açılmıştı ki, ertesi sabah Leyte Körfezi'ne ulaşması mümkün görülmüyordu. Aynı zamanda, McCain'in uçak gemisinin uçakları da müdahale etmek için hâlâ birkaç saatlik mesafedeydiler. Böylece, şu anda öğleyin, Kurita'nın donanması körfeze yönelirken Leyte Körfezi'nde durum çok kritikti.

Fakat Kurita aniden kuzeye bu kez bir daha geri dönmemek üzere döndü. Bunun gerekçesi neydi? Kurita, gidip gelen Amerikan mesajlarından bu sonuca varmıştı. İlk telsiz mesajından Amerikan uçak gemisinde bulunan uçakların Leyte Adası'na indiklerini öğrenmişti. Kurita'ya göre karadaki üsten havalanacak bu uçaklar daha planlı, yoğun ve şiddetli bir şekilde gemilerine taarruz edecekti. Oysa, bu Amerikalıların sadece uçak gemilerinin batması halinde uçaklarını kurtarmak için aldıkları bir önlemdi. Kurita, birkaç dakika sonra saat 09.00'da, Kinkaid'in Halsey'e çektiği mesajı yakaladı. Ve bu mesajın yorumundan ise tamamen hatalı bir sonuca vardı. Vardığı sonuca göre Halsey, üç saatten beri, Kinkaid'in yardımına koşuyor olmalıydı. Zira kendisi Ozawa ile temas mesafesinin dışındaydı. Oysa Halsey'in ne kadar kuzeyde olduğunu bilmiyordu. Keza, hava örtüsünün eksikliğini de duyuyordu. Kurita, aynı zamanda Amerikan kurtarma birliğinin de sadece yüz kilometre kuzeyde ve San Bernardino Boğazı çekilme hattında olduğu izlenimini elde etmişti. Böylece, Kurita, Leyte Körfezi'ne yapacağı taarruzdan vazgeçti ve hızla kuzeye yöneldi, amacı Amerikalılara takviye kuvvet de gelmeden bu tehlikeden uzaklaşmaktı.

Tarihte birçok kez olduğu gibi yine gerçeklerden ve olaylardan ziyade, komutanın muhayyelesinde canlandırdığı durum akabinde vardığı sonuç ve edindiği izlenim karar mekanizmasına etki ediyordu.

Kurita, San Bernardino Boğazı'na ulaştığında, düşman bulamamıştı ve boğazdan geçerek batıya doğru seyretmeye başladı. Her ne kadar, hava taarruzlarını atlatmaya çalıştığından gecikmesi nedeniyle saat 22.00'ye kadar bir sığınak bulamadıysa da, Halsey'in gemilerinin de buraya, güneye, inmeleri üç saatlerini alacaktı.

Fakat Japonların kaçışı, batan gemileri hesaba katıldığında pek başarılı gözükmüyordu. Tamamı dört tane olan uçak gemilerinin hepsi batırılmıştı. *Chitose* saat 09.30'da, Mitscher'in ilk taarruzuyla, diğer uçak gemileri olan *Chiyoda, Zuikaku* ve *Zuiho* öğleden sonra, Halsey'in güneye, geciktiği noktaya varışından sonra batırılmıştı.

Leyte Körfezi'nin birbirinden müstakil dört çatışmasını bir bütün olarak ele aldığımızda, bu muharebeler, tüm zamanların en büyük deniz mu-

harebesi olarak kabul edilmektedir. Leyte Körfezi muharebesine toplam 282 gemi ve yüzlerce uçak katılmıştır. 1916 yılında yapılan ve 250 uçağın katıldığı Jutland Muharebesi'yle kıyaslandığında, gerçek boyutu ortaya çıkmaktadır. Şayet, Haziran ayında cereyan eden Filipin Deniz Muharebesi daha kati sonuçlansaydı, bu savaşta çok yara olan Japon donanmasının durumu nedeniyle, dört ayrı yerde gerçekleşen Leyte Körfezi Muharebesi'nin sonuçları, Amerikalılar için çok daha yararlı olacaktı. Leyte Körfezi Muharebesi'nde, Japonların kaybı dört uçak gemisi, üç ana muharebe gemisi, altı ağır kruvazör, üç hafif kruvazör ve sekiz muhripti. Buna karşılık Amerikalılar sadece bir hafif uçak gemisi, iki refakatçi uçak gemisi ve üç muhrip kaybetmişlerdi.

Ayrıca bu muharebelerde, karşı konması oldukça güç yeni taktiklerin ilk kez icrasına da tamk olundu. Zira, Kinkaid'in 7'nci Donanması'ndaki refakatçi uçak gemileri, Kurita'nın donanmasının "Merkez Birlikleri"nin beklenmedik ve çok ezici kuvvetlerinden, Kurita'nm geri dönüp, San Bernardino Boğazı'ndan çekilme kararı verene kadar geçen zaman içerisinde, kurtulmayı başardıkları gibi bundan sonra ilk kez gönüllü Japon pilotları tarafından gerçekleştirilen "Kamikaze" intihar saldırılarından da kurtulmayı başarmışlardı. "Kamikaze" intihar saldırılarının amacı, kendini bu yönde feda eden gönüllü birliğe mensup pilotların uçaklarını doğrudan hedefe yöneltip, özellikle mühimmat ve yakıt tanklarının üzerine pike yaparak imha edilmelerini sağlamaktı. Bununla beraber ilk intihar saldırısında, her ne kadar birkaç gemi zarar gördüyse de sadece bir refakatçi gemisi batırılmıştı.

Muharebenin en önemli safhası Ozawa'nın dört uçak gemisinin batırıldığı safhaydı. Uçak gemileri olmayınca, kalan altı Japon ana muharebe gemisi çaresiz kalmıştı ve muharebenin ileriki safhalarında katkıları olamamıştı. Böylece, her ne kadar Halsey'in kuzeye ilerlemesi geri kalan Amerikan birliklerini büyük tehlikeye maruz bıraktıysa da, sonuç Halsey'i haklı çıkardı. Bundan başka, bu olay ana muharebe gemilerinden korkmanın boş ve yersiz olduğunu gösterdi ve artık dönemini tamamlamış bu devasa gemilere duyulan güvenin yersizliğini de ortaya koydu. Bu gemilerin İkinci Dünya Savaşı'ndaki biricik önemli değeri, kıyı bombardımanıydı. Ne garip tir ki, daha önceleri de bu özelliklerinin zaafiyet göstereceğine inanılıyordu.

Japonların, Leyte Körfezi için çarpışmaya karar vermeleri ve Filipinler'i savunmalarının merkezi yapmalarındaki zamanlama, Luzon'dan getirilen yaklaşık üç tümenlik takviye kuvvetin, Amerikalı birliklerin adadaki kıyıbaşlarını genişletmelerini ve güçlendirmelerini önlemekte geciktiği için başarısız olmuştu.Amerikalılar önce bulundukları kıyıbaşlarından taarruza geçerek doğu kıyısında bulunan Dulag ve Tacloban havaalanlarını ele geçir-

di. Daha sonra her iki tarafa yayılarak 2 Kasım'da kuzey kıyıda bulunan Carigara Körfezi'ne ve doğu kıyısında bulunan Abuyog'a ulaştılar. Bu ilerlemeler sonucunda, Amerikalılar sadece beş Japon havaalanını ele geçirmekle ve düşmanın halihazırda adada bulunan bir tümenini bozguna uğratmakla kalmamışlar, aynı zamanda Suzuki'nin 35'inci Ordusu'nun birliklerini Carigara ovasında toplanmasını önlemişlerdi.

Daha sonra Krueger, adanın her iki yanından diğer iki ucuna doğru ilerleyerek ve sonuçta dağlık bölgenin arkasına sarkarak Japonların batı kıyısında, Ormoc'ta bulunan asıl üssünü ele geçirmeyi planladı. Fakat, çok şiddetli yağan yağmurlar, ele geçirilen havaalanlarının tekrar hizmete elverişli hale getirilmesini engelledi. Böylece, bu duraklama esnasında iki takviye Japon tümeni 9 Nisan'da Ormoc'a ayak bastı. Taşıma ve refakat sırasında verilen ağır kayıplara karşın takviye birliklerinin üsse sevk edilmesine devam edildi ve Aralık ayının başlarında, Leyte'de Japonların gücü 15.000'den 60.000'e çıkarılmıştı. Fakat, bu zaman zarfında da Krueger'in gücü 180.000'e ulaşmıştı. Bu faaliyetleri hızlandırmak için Krueger, yeni tümenlerinden birisini, batı kıyısında, Ormac üssünün hemen güneyine çıkarmıştı. Böylece, savunmayı bölmüş oluyordu ve üç gün sonra, 10 Aralık'ta çok az direnişle karşılaştıkları bu üssü ve limanı ele geçirdiler. Bundan sonra, zaten aç ve yorgun olan Japonların direnişi tamamen kırıldı. Böylece, zaten çok ağır koşullar altında bulunan ve gücünü büyük ölçüde kaybetmiş olan Yamashita, ilk arzusu ve planı olan, Luzon Adası'nı savunmaya yöneldi.

Bu kritik haftalar esnasında, Halsey'in 3'üncü Donanması'na ait olan hızlı uçak gemisi grupları, Kamikaze saldırılarından çok büyük hasar görmelerine karşın, MacArthur'un birliklerini desteklemek için Filipinler'in yakınlarından ayrılmadılar. Bunun sonucunda ciddi isabetler aldılar ve uçak gemilerinden ikisi çok büyük onarım görmek için çekilmek zorunda kaldı. Bu uçak gemilerinin tekrar denizlerde muharebeye iştirak etmeleri Kasım ayının son haftasını bulmuştu.

Luzon Adası'nın işgalinden önce MacArthur'un asıl hedefi, hava gücü olan 5'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği'ni kullanabilmek için ortada bulunan Mindoro Adası'nı işgal etmekti. Mindoro'da tesis edeceği havaalanlarından kalkacak uçaklarla, Luzon'a yaklaşacak çıkarma birliklerini destekleyecek ve koruyacaktı. Mindoro, Leyte Körfezi'nden 500 kilometre uzakta olduğundan bu tehlikeli bir hareketti. Çünkü, Luzon'daki Japon havaalanları daha yakındı, özellikle Manila çevresinde olanlar. Fakat, Mindoro garnizonunu koruyan asker sayısı yüz kadardı ve terk edilen dört Japon pisti, 15 Aralık'ta adaya ayak basılmasından birkaç saat sonra işgal edildi. Ve bu pistler çok hızlı bir şekilde onarıldı ve ay sonunda Amerikan uçakla-

rının kullanabileceği duruma getirildi. Mindoro Adası'nın işgalini kolaylaştıran en büyük unsur, Halsey'in hızlı uçak gemisi grubunun Luzon'daki havaalanlarını bombardımana tabi tutması ve aynı zamanda avcı uçaklarının, bu adada bulunan Japon bombardıman uçaklarını sürekli taciz etmesini sağlayarak Mindoro Adası'nın ve deniz yaklaşma istikametlerinin bombalamasının önlemesiydi.

Amiral Kinkaid ve Oldendorf'un komutasındaki altı ana muharebe gemisinin de dahil olduğu toplam 164 gemilik Amerikan donanması Leyte Körfezi'nden 3 Ocak'ta ayrıldı. 9 Ocak'ta, Manila'nın 180 kilometre kuzeyinde dört yıl önce Japonların Filipinler'i işgal ettiği yer olan Lingayen Körfezi açıklarına vardı.Donanma 10 Ocak gününün ilk saatlerinde, Krueger'in Altıncı Ordusu'nun dört tümenini karaya çıkardı ve bunu daha sonra iki tümen daha takip etti.

Bu çıkarmaya da en büyük desteği, verdikleri zararları giderek artıran Kamikaze saldırılarını büyük bir cesaret ve başarıyla göğüsleyen Halsey'in donanmasına bağlı hızlı uçak gemisi grubu veriyordu. Lingayen Körfezi çıkarmasını himaye ettikten sonra, bu uçak gemisi grubu Çin Denizi'ne yöneldi ve Japon üslerine, Hindiçini'ne Güney Çin'e, Hong Kong, Formoza ve Okinawa'ya giden gemilere büyük zararlar verdirdi. Bu, Japonların güney imparatorluk nüfuz bölgelerinin artık tehdit altında bulunduğunun açık bir işaretiydi.

Bu arada Krueger'in birlikleri güneye Lingayen Körfezi'nden Manila'ya doğru, şiddetli bir savunma karşısında ilerlemeye çalışıyorlardı. İlerlemelerin hızlandırılmasına yardımcı olmak ve Japonların Batan Yarımadası'na çekilmelerini önlemek için, MacArthur, bu yarımadayı kapatmak amacıyla buraya 29 Ocak'ta yeni birlikler gönderdi. İki gün sonra, hava indirme birlikleri Manila'nın altmış kilometre güneyinde bulunan Nasugbu'ya, hiçbir direnişle karşılaşmadan indi. Hava indirme birlikleri Manila'ya doğru ilerlerken, Krueger'in birlikleri kentin eteklerine ulaşmıştı ve bu süre içerisinde de Yamashita'nın birlikleri de dağlara doğru çekilmişti.

Bununla beraber, Manila, burada bulunan deniz üs komutanı Amiral Iwabachi tarafından hâlâ savunulmaktaydı. Amiral Iwabachi, Yamashita'nın Manila'nın açık şehir ilan edilmesi emrini reddetti ve çılgın bir şekilde bir ay kadar süren sokak çatışmalarını sürdürdü ve şehri harabeye çevirdi. Manila'nın düşmandan tamamen temizlenmesi 4 Mart'a kadar sürdü. Bu arada Batan Yarımadası ele geçirilmiş ve on günlük bir direnmeden sona Corregidor da, Japonlardan geri alınmıştı. Mart ayının ortasında her ne kadar, Luzon'un dağlık bölgelerinde çatışmalar devam ediyorsa da, Manila limanı artık Amerikalıların eline geçmişti.

Iwo Jima Taarruzu

İlk plana göre önce Filipinler ele geçirilecek daha sonra da MacArthur'un ileri sürdüğü gibi, Formoza ve de Çin'in kıyısında bulunan hava üsleri işgal edilecek ve bu üsler Japonya'ya yapılacak hava saldırılarında kullanacaktı.Ancak Filipinlerin kilit noktalarının ele geçirilmesinden sonra Amerikalılar Japonya'yı doğrudan işgal etmeye karar verdiler. Fakat, Birleşik Kurmay Başkanlığı, Japonya'nın bombalanabilmesi için Saipan ve Tokyo arasında bulunan Bonin Adaları'ndaki Iwo Jima ve Japonya'nın güneybatı ucuyla Formoza arasında bulunan Ryukyu Adaları'ndaki Okinawa'nın ele geçirilmesini stratejik açıdan gerekli görüyordu ve bu konuda mutabakata varmışlardı.

En kolay ele geçirilebilecek olarak nitelendirilen Iwo Jima, ilk hedefti. Bundan başka, Iwo Jima, Kasım ayının sonlarından bu yana Tokyo'yu Mariana Adaları'ndan bombalayan B29 Süper Kale ve onlara eşlik eden avcı uçaklarına acil iniş alanı olarak isteniyordu. Çünkü avcı uçakları bütün bu mesafeyi bir seferde katedemiyorlardı.

Altı kilometre uzunluğundaki bu volkanik adada garnizon birlikleri dı-

Iwo Jima'daki Suribachi Dağı'na Amerikan bayrağını diken 5 Deniz Piyadesi. Bu piyadelerden üçü muharebeler sırasında ölmüşlerdir.

BALTIK DENİZİ
Rügen
Köslin
POMERANYA
ALMANYA
Stettin
Stargard
Bydgoszcz
23 OCAK
Landsberg
BERLİN
Kustrin
BRANDENBURG
Gniezno
Poznan
Frankfurt
Guben
Sommerfeld
Kalisz
Steinau
Dresden
Neisse
Oder
Warta
SİLEZYA
Breslau
BOHEMYA
ÇEKOSLOVAKYA
Königsberg
İnsterburg
3. BEYAZ RUSYA CEPHESİ
(Chernyakhovsky)
LİTVANYA
Elbing
DOĞU PRUSYA
Allenstein
Augustow
Tannenberg
Bialystok
Narew
Mlawa
2. BEYAZ RUSYA CEPHESİ
(Rokossovsky)
Rozan
Plock
Vistül
Bug
VARSOVA
17 OCAK
Brest-Litovsk
Lodz
Magnuszev
POLONYA
Pilica
Radom
Pulawy
1. BEYAZ RUSYA CEPHESİ
(Jukov)
LYSA GORA TEPELERİ
Lublin
Czestochowa
Sandomierz
Pinczow
Nida
Baranov
1. UKRAYNA CEPHESİ
(Koniev)
Krakow
19 OCAK
Jaslow
Lviv
4. UKRAYNA CEPHESİ
(Petrov)
SLOVAKYA
VİSTÜL'DEN ODER'E
12 OCAK - 24 ŞUBAT 1945
11 OCAK, CEPHE HATTI
2 ŞUBAT, CEPHE HATTI
24 ŞUBAT, CEPHE HATTI
0 Mil
50
100
0 Km
100
200

şında yaşayan yoktu. Buradaki birliklerin miktarı Eylül ayına kadar fazla değildi ve fazla bir varlık gösteremezlerdi, fakat o zamandan bu yana asker sayısı 25.000'e çıkmıştı ve General Kuribayashi tarafından buradaki mağaralar derin tünellerle birbirine bağlanarak çok stratejik bir savunma sistemi geliştirilmişti. General Kuribayashi'nin amacı Iwo Jima'yı mümkün olabildiğince fazla elde tutmaktı. Çünkü, bundan sonra Amerikalıların olağanüstü hava-deniz üstünlüğünden dolayı kendilerine takviye gelmeyecekti. Ve aynı zamanda bulunduğu savunma mevzilerinin avantajlarını sonuna kadar kullanarak, karakteristik ve çok cana mal olan Japon karşı taarruzlarından kaçınmak istiyordu.

Amiral Nimitz Iwo Jima'ya taarruz görevini, 3'üncü Donanma'nın komutasını Halsey'den 1945 yılının Ocak ayının son haftasında devralan Amiral Spruance'ye vermişti. Şimdilik bu donanmanın adı 5'inci Donanma olmuş ve çıkarma harekâtı için kendisine üç adet deniz piyade tümeni verilmişti. Hava ve deniz hazırlık bombardıman atışları, Pasifik savaşı boyunca en uzun bu kez sürmüştü. 8 Aralık'tan sonra başlayan günlük hava saldırıları gece ve gündüz 3 Ocak'a kadar sürmüş ve son üç gün de çok şiddetli bir şekilde denizden bombardıman devam etmişti. Fakat, büyük bir düş kırıklığı yaratacak bir biçimde bütün bu bombardımanlar, çok iyi ve derinlikte tahkim edilen Japonların savunmasına çok az zarar verebilmişti. 19 Şubat günü Iwo Jima'ya çıkan deniz piyadeleri, çok yoğun ve şiddetli havan ve topçu ateşine maruz kaldıkları için uzun süre kıyıda çakılıp kaldılar ve ilk gün karaya çıkan 30.000 asker içerisinden 2.500 kişi zayiat verdiler.

Müteakip günlerde, deniz piyadeleri, hem havadan hem de denizden sürekli gelen yoğun ateş desteğiyle adım adım ilerlediler. Bu sırada Tokyo'ya yapılan büyük hava taarruzundan sonra, buraya getirilen Mitscher'in hızlı uçak gemilerinin takviyesi bu ilerlemeye katkıda bulunan ve ilerlemeyi hızlandıran en büyük unsurlardandı. Beş haftalık çok çetin çarpışmalardan sonra Iwo Jima, 26 Mart'ta ele geçirildi. Iwo Jima ele geçirildiğinde deniz piyadelerinin zayiatı 26.000 kişiydi ki, bu miktar, karaya çıkan birliklerin yüzde otuzunu teşkil ediyordu. Japonlar o kadar inançlı bir şekilde savaşmışlardı ki, 21.000 askerleri öldürülmüş, ancak 200'ü esir alınabilmişti. Mağaraların ve tünellerin bombalanmasına iki ay daha devam edildi ve sonuçta, öldürülen Japonların sayısı 25.000'e ulaşırken, esir alınanlar ise sadece 1000 kişiye ulaşmıştı. Mart ayının bitmesinden evvel üç havaalanı Amerikalıların kullanımı için hazırdı ve savaşın sonuna kadar B29 Süper Kale bombardıman uçakları bu havaalanlarına 2400 kez inmişlerdi.

Burma Muharebeleri (Mayıs 1945)

Imphal'den Rangun'un Tekrar Ele Geçirilmesine Kadar Cereyan Eden Muharebeler

Her ne kadar 1944 yılının baharında Japonların, Imphal'deki taarruzu püskürtülmüş ve de Japonlar başarısız olmuşsa da, bu durum Japonların Burma'daki güçlerini kırmaya yetmemişti. Buradaki kati sonuç, Japonların etkili bir şekilde takibine bağlıydı. Ve bu amaç için İngilizlerin ikmal sisteminin daha da geliştirilmesi gerekiyordu.

Bu amaçla, Birleşik Kurmay Başkanlığı 3 Haziran'da bir emir yayınladı. Buna göre, Çin ile hava bağlantısı genişletilecek ve halen kendisine tahsis edilmiş birliklerle, Mountbatten kara harekâtı için başarıyı genişletme taktiğini icra edecekti. Her ne kadar üzerine basa basa telaffuz edilmemekle birlikte, bu harekâtın sonunda, Burma'nın ele geçirileceği umuluyordu. İki asıl plan, karadan merkezi kuzey Burma'nın tekrar ele geçirilmesini amaçlarken, "Drakula" planına göre de çıkarma birlikleri güney Burma'yı ele geçireceklerdi. Güney Burma'nın ele geçirilmesinin etkisi daha büyüktü, fakat bu da dışarıdan gelecek ikmal akışına bağlıydı. Bu koşullarda General Slim ve Amerikalılar, karadan yapılacak harekât planını tercih ettiler. Böylece, her ne kadar her iki plan için hazırlıklar emredildiyse de, esas ağırlık karadan yapılacak harekâta verildi.

Hindistan'da sağlanan büyük ulaşım tesisleri olanaklarına ve Hindistan'ın asıl üs olarak işlev görmesine karşın, şayet Burma'nın etkili ve hızlı bir şekilde işgali düşünülüyorsa bu üstünlüklerle yetinilmemesi ve çok daha fazla şeylerin yapılması gereği gün gibi ortaya çıkmıştı. Esasen, temel sorunlar taktik olmaktan ziyade, lojistikti. Kara ulaşımının, su ikmalinin çözümlenmesi ve daha iyi duruma getirilmesine karşın, General Slim'in 14'üncü Ordusu'nun havadan ikmale olan bağımlılığı halen devam ediyodu ve bu da Amerikan yük uçaklarının yapacağı malzeme ikmalinin yeterliliğine bağlıydı.

Böylece, 1944 yılının ikinci yarısı esas olarak böylesine faaliyetlere ve emir ve komuta düzenlemelerine ayrılmıştı. Daha önemli bir değişiklik olarak da havadan ikmal sisteminin Özel Kargo Birliği adı altında müşterek bir karargâhta toplandığını görüyoruz. Ayrıca istihbarat teşkilatları bir araya toplanmış "Özel Birlikler" dağıtılmıştı. Çan-Kay-Şek ile arası iyi olmadığı için Çin'den çağrılan Stilwell'in Ekim ayında gelmesiyle birlikte birliklerin yeniden teşkilatlanması hızlanmıştı. Stilwell'in yerine, Çan-Kay-Şek'in Kurmay Başkanlığı'na ve Çin'deki birliklerin komutanlığına General Wedemeyer getirildi. Kasım ayında, İtalya'da Sekizinci Ordu Komutanlığı görevini yürütün General Oliver Leese, Mountbatten'in komutası altına, Güney-

IMPHAL'DEN RANGUN'A
(3 ARALIK 1944 / 6 MAYIS 1945
Brahmaputra
4.KOLORDU
(Messervy)
14 ORDU
(Slim)
Kohima
Chindwin
Mogaung
Myitkyina
HİNDİSTAN
Imphal
36.TÜMEN
Banmauk
ÇİN
ÇİN TÜMENLERİ
Wedemeyer
Katha
Indaw
33.KOLORDU
(Stopford)
Kabaw
Irravadi
Kalemyo
Kalewa
Shwebo
33.KOLORDU
Lashio
7 MART
Myitkina
15.KOLORDU
(Christison)
Monywa
Gangaw
BURMA YOLU
4.KOLORDU
Pakokku
Mandalay
20 MART
Shan
Tepeleri
Rathedaung
Taungtgtha
Kaladan
Mayu
Nyaungu
Meiktila
15.JAPON
ORDUSU
Donbaik
Akyab
4 OCAK
Yenangyaung
Yamethin
14 NİSAN
BURMA
28.JAPON
ORDUSU
33.JAPON
ORDUSU
4.KOLORDU
Salwen
Ramree
Toungoo
22 NİSAN
Prome
3 MAYIS
Sittang
TAYLAND
Kadok
BENGAL
KÖRFEZİ
Irravadi
Pegu
6.MAYIS 1945

doğu Asya Müttefik Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na gönderildi.

Muson yağmurlarının kesildiği ve toprağın kuruduğu Ekim ayının ortalarında, Slim ilerde bulunan Stopford'un 33'üncü Kolordusu'yla, Kabaw vadisinin güney ucundan Imphal'in 200 kilometre güneyinde bulunan Kalemyo ve Kalewa'yı ele geçirmek için yürüyüşe geçti. Aralık ayının ortalarında Chindwin Nehri'nin karşısında Kalewa'nın yanında bir köprübaşı tesis etti ve daha sonra şu anda General Messervy komutasında bulunan 4'üncü Kolordu'nun da takviyesini alarak, Kalewa'nın 250 kilometre güneydoğusunda bulunan Monywa ve Mandalay'a doğru başarıyı genişletme harekâtına başladı.

Diğer tarafta ise, Amerikan hava indirme birliklerinin Filipinler'e ilerlemesi nedeniyle daha büyük bir tehlikeyle karşı karşıya bulunan Japon Yüksek Komutanlığı, her ne kadar General Kimura'ya bulunduğu topraklara, Müttefiklerin Burma Yolu'na girmelerini ya da Malaya'ya doğru ilerlemelerini önlemesini emrediyorlarsa da, kendisine, yani General Kimura'nın Burma Bölge Ordusu'na hiç takviye gönderemiyorlardı. Japonların bu savunma görevlerini yerine getirebilme ihtimalleri çok zayıftı. Çünkü güçleri, kalkıştıkları ve uzayıp giden Imphal taarruzu zarfında zayıflamıştı. Merkez Cephe'de ise Japonların normal kadrosunun altına düşmüş 15'inci Ordusu'nun dört tümeni vardı. Bu dört tümenin toplam asker sayısı sadece 21.000 idi ve karşılarında bulunan Müttefiklerin gücü ise muhtemelen sekiz ya da dokuz güçlü tümendi. Takviyenin gelebileceği tek yer güney Burma idi ki, buradan alınacak birliklerle de Rangun zaafiyete uğrayacaktı. Her ne kadar Slim'in birliklerinden bazıları Drakula harekât için alıkonuyorsa da, Slim elinde bulunan tümen sayısının üstünlüğüne ve çok güçlü olan zırhlı birliklerine ve hava üstünlüğüne güvenebiliyordu. Bu gerçekler göz önüne alındığında, Japonlar kuzey Burma'dan geri çekilebileceklerini anlamaya başladılar, fakat hâlâ Mandalay ve 200 kilometre güneyde Iravadi Nehri aşağısında bulunan Yenangyaung petrol yataklarının bulunduğu hattı tutmak istiyorlardı.Merkez Cephe'deki İngiliz taarruzu gelişirken, Arakan ve Burma'da devam eden tali harekâtlar da başarıya ulaşmışlardı.

Christison'un, 15'inci Kolordusu'nun hedefi, muson yağmurları kesildiğinde Arakan bölgesini temizlemek, Akyab Adaları'nı havaalanları için ele geçirmek ve daha sonra birliklerini asıl taarruz için hazırlamaktı. Bu görev için Christison'un, Sakurai'nin sadece adı kalan 28'inci Ordusu'na bağlı iki zayıf tümenine karşı üç güçlü tümeni vardı. İngilizlerin harekâtı 11 Aralık'ta başladı ve hemen 23 Aralık'ta yarımadanın ucunda bulunan Donbaik'i ele geçirdiler ve Christison'un üçüncü tümeni yarımadanın içlerine doğru Kaladan vadisinde ilerlerken, diğer tümenleri de bir hafta sonra Mayu Nehri'nin doğu yakasında bulunan Rathedaung'a ulaşmıştı. Burada gös-

terilen direnişin zayıf olmasının nedeni, Japonların Arakan'dan çekiliyor olmasıydı. Bu geri çekilme Akyab'ı ele geçirme planlarını hızlandırdı. İngilizler 4 Ocak'ta Akyab'a girdiklerinde buranın terk edilmiş olduğunu gördüler.

Daha fazla havaalanına duyulan ihtiyaç Christison'u yüz kilometre daha güneyde bulunan Ramree Adası'nın ele geçirilmesini planlamasına yol açtı. Ve bu vadi, şu anda Japonlar aşağı Iravadi Nehri'ne açılan dağların geçitlerini tutmakla meşgul olduklarından ve İngilizlerin Burma merkezine inmelerini önlemek istediklerinden 21 Ocak'ta kolayca kontrol altına alındı. Gerçekte, buradaki muharebelerdeki başarıda en büyük pay büyük ölçüde burayı savunan küçük çaptaki Japon artçı birliklerinindi. Bu birlikler geçitleri ve yaklaşma istikametlerini Nisan ayının sonuna kadar tutmuşlardır. Böylece bu birliklerin çabası Sakurai'nin eksik kadrolu ordusunun, Arakan'dan kurtulmasını sağlamıştır. Bununla beraber, bu artçı birliklerin inatçı ve azimli direnişlerinin başarısında, şu anda Christison'un kolordusunun büyük ölçüde "Drakula Harekâtı"yla meşgul olmasının da payı vardı.

Çin'de 1944 yılı süresince cereyan eden muharebeler ise Çan-Kay-Şek açısından kötü gitmişti. Ve bu kötü gidiş neticesinde Trident Konferansı'nda alman bir kararla hava ikmaline verilen öncelik değiştirilerek, Çin'de bulunan Amerikan stratejik hava kuvvetlerinin desteklenmesinden ziyade, Çin birliklerinin ıslah edilmelerine öncelik verildi. Yunnan bölgesinin en batı şehrinde bile, on iki Çin tümeninin giriştiği taarruz sadece bir Japon tümeni tarafından durdurulmuştu. Burma'daki kuzey cephede çoğu Çinlilerden oluşan Stilwell'in birlikleri bahar mevsimi boyunca Burma Yolu'nun kuzey kanadına ulaşmak için yaptıkları harekâtta, Honda'nın 33'üncü Ordusu'nun zayıf üç tümeni karşısında pek az bir ilerleme kaydedebilmişlerdi. Stilwell'in Wedemeyer ile değiştirilmesi ve Wedemeyer'in emrinde bulunan Kuzey Muharebe Bölge Komutanlığı'na yeni bir Amerikalı general olan Sultan'ın getirilmesi, tümenlerin yer değiştirmesini izleyen diğer olumlu gelişmelerdi.

Aralık ayında, General Sultan'm birlikleri ve elinde kalan iki Çin tümeni daha hızlı bir ilerleme sağladı ve Honda'nın zayıf Japon tümenleri güneybatıya, Mandalay'a doğru çekilmeye zorlandı. Ocak ayının ortasında Burma Yolu'nun batı uzantısı, Nisan ayında da Mandalay'dan Çin'e kadar olan bölümün tümü Japonlardan tekrar temizlenmişti.

Kasım ayının ortalarında, Stopford'un 33'üncü Kolordusu Chindwin Nehri'nde bir köprübaşı tesis etmişti ve Messervy'nin 4'üncü Kolordusu doğuya, Shwebo-Mandalay ovasına doğru ilerlerken, Iravadi Nehri üzerin-

de bulunan Indaw ve Katha'ya kadar inmiş bulunan Festing'in 36'ncı Tümeni'yle temas kurmaya çalışıyordu. Gösterilen direnişin zayıflığından dolayı Japonların Shwebo ovasından çekildiği anlaşılmıştı. Böylece Slim'in, Japonları düzlükte kuşatıp imha etme umutları suya düşüyordu. Slim, bu kuşatmayı elinde bulunan üstün zırhlı birlik, topçu ve hava kuvvetleriyle yapmak istiyordu. Aynı zamanda Japonlar, Mandalay yakınlarındaki Iravadi mevzilerine çekiliyorlardı. Onun için Slim, planını yeniden değiştirdi. Stopford'un dört tümene tekabül eden 33'üncü Kolordusu, kuzeyden Iravadi Nehri üzerinde geçişleri kontrol etmek ve üstünlük sağlamak için kuzeye doğru ilerlerken, üç tümene tekabül eden 4'üncü Kolordu ise mümkün olduğunca gizlice güneye ilerleyerek Kalemyo'dan, Myittha vadisine ulaşacaktı. Ve daha sonra Gangaw'dan güneydoğuya doğru, Pakokku yakınlarında aşağı Iravadi Nehri üzerinden geçmeyi deneyecekti. Buradaki amaç, Mandalay'ı tutan Japon birliklerinin geri bölgesinin karşısında bulunan Meiktila yakınlarında bir stratejik engel teşkil etmekti. Böylece, Japonların güneye çekilmesi ve Rangun'dan gelecek ikmal akışı önlenmiş olacaktı.

1945 yılının Ocak ayında Müttefiklerin eline tekrar geçen hayati önemi haiz "Burma Yolu".

Merkez cephedeki kuşatma planının gerçekleştirilmesi, lojistik sorunların çözümlenmesine, özellikle de havadan ikmalin yeterli olarak sağlanmasına bağlıydı.

1945 yılının başlangıcında, 4'üncü Kolordu derin kanat hareketine hazırlanırken, Stopford'un 33'üncü Kolordusu ise güneye, Mandalay'a doğru ilerlemesine devam edecekti. 10 Ocak'ta Shwebo, 22 Ocak'ta Chindwin'de bulunan Monywa ele geçmişti. Stopford'un başka bir tümeni de, Mandalay'ın yetmiş ila yüz kilometre kuzeyinde Iravadi Nehri üzerinde geçiş imkanları sağlamış durumdaydı. Mandalay'ın karşısında bulunan birliğin dışında, Japonların bütün birlikleri şu anda Iravadi Nehri'nin doğu kıyısındaydı.

Slim'in yeni planı hemen hemen mükemmelen işledi. Messervy'nin, 10 Şubat'ta Pakokku yakınlarında bulunan Kahnla'yı işgali, harekâtın başlaması için bir işaretti. 14 Şubat'ta, Messervy'nin öncü tümeni, Pakokku'nun güneyinde Nyaunga'nın yakınlarında bir köprübaşı tesis etmişti. Messervy'nin vurucu gücü olan ve General Cowan'ın emrinde özel olarak motorize hale getirilen 17'nci Tümen ve bir tank tugayı köprübaşından ilerleyerek 24 Şubat'ta Taungtha'yı ele geçirmiş ve 28 Şubat'da Meiktila'nın eteklerine ulaşmıştı. Japonlar, Taungtha'yı tekrar işgal ettiğinde, buradaki birliklerin geçici olarak irtibatları kesilmişti, fakat havadan yapılan ikmal çok etkili bir şekilde devam etti ve böylece, iki günlük çetin çarpışmalardan sonra 3 Mart'ta Meiktila ele geçirilebildi. Cowan ondan sonra üstünlüğü idame ettirmek için elinden geleni yaptı ve Japonları, tank desteğindeki piyadelerle çeşitli yönlerden yaptığı saldırılarla şaşırttı.

Japonlar çok tehlikeli bir durumdaydı. Mandalay çevresi ve geri bölgelerindeki ulaşım şebekesi çok ağır darbeler aldığı gibi, karadaki birlikler de sayıca büyük bir zaafiyet içerisindeydiler, buna ilaveten hava desteğinden neredeyse tümüyle yoksundular. Yine de büyük bir kararlılıkla ve azimle mücadele ettiler. Mandalay'daki en güçlü noktaları olan Dufferin'e yapılan müteaddit saldırılar püskürtülmüştü. Ve Japonlar şu anda Honda'nın 33'üncü Ordusu'nun emrinde bulunan Kuzey Cephe ve Burma Yolu'ndan buraya sevk edilen biri güneyden ve diğeri de Mandalay'dan aşağı doğru ilerleyen iki tümeniyle Meiktila'daki ulaşım tesislerini ıslah etmek ve ele geçirmek için umutsuz bir karşı taarruza giriştiler. Mart ayının ortasında bu muharebe çok kritik safhaya girdi, fakat ayın sonlarına doğru, Japon karşı taarruzu püskürtüldü. Bu arada, Stopford, nihayet Dufferin ve Mandalay'ı 20 Mart'ta işgal etti. Durumun umutsuzluğun kavrayan 15'inci Ordu, Mandalay'ı savunma ve elde bulundurma fikrinden vazgeçti ve güneye çekildi. Merkezi Burma artık şu anda İngilizlerin ellerindeydi ve Rangun yolu açılmıştı.İki İngiliz kolordusunun bu iki haftalık muharebe sonucundaki zayi-

atı 10.000 kişiydi, fakat Japonların kaybı çok daha fazlaydı, neredeyse mevcutlarının üçte birini kaybetmişlerdi. Daha da kötüsü, kaybettikleri silah, araç ve gereçten dolayı, müteakip savunmaları tehlikeye giriyordu. Çünkü, dolambaçlı bir yoldan doğuya Shan Tepeleri'ne doğru çekilmek zorundalardı.

Her ne kadar Rangun yolu şu anda İngilizlere açık ise de, yaklaşan muson yağmurları nedeniyle bir an önce ele geçirilmesi gerekmekteydi. İşgalin bir an önce gerçekleştirilmek zorunda olmasının unsurlarından bir diğeri de, Haziran ayının başında, Amerikan yük uçaklarının Burma'dan çekilip, Çin'e yardım göndermek için kullanılacak olmasıydı. Rangun, Meiktila'dan 500 kilometre mesafedeydi ve şayet bir Güney Burma limanı, Amerikan uçaklarının burasını üs amacıyla kullanmasını sağlamak ve Slim'in ordusuna alternatif deniz ikmal hattı sağlamak amacıyla ele geçirilmezse, Slim'in On dördüncü Ordusu dağılabilirdi. Onun için Mountbatten, 3 Nisan'da, "Drakula Harekâtı"nın başlatılması için emir verdi. Buradaki kararın esasını, Slim'in ordusunun Mayıs ayında, zamanında Rangun'a ulaşamama ihtimali teşkil ediyordu. Bu harekât Christison'un Kolordusu'na bağlı bir tümen ve desteğindeki bir orta tank alayı ve Gurka Paraşüt Taburu tarafından gerçekleştirilecekti.

Slim'in, Mandalay ve Meiktila'dan güneye doğru başlatacağı başarıyı genişletme planına göre Messervy'nin 4'üncü Kolordusu ana kara ve demiryolundan aşağı doğru inerken, Stopford'un 33'üncü Kolordusu da Iravadi Nehri'nin her iki yakasından aşağı doğru inecekti. 4'üncü Kolordu'nun ikmali havadan sağlanırken, 33'üncü Kolordu'nun ikmali nehirler üzerinden sağlanacaktı.

Japonlar, Iravadi Nehri'ni, Arakan'dan gelecek 28'inci Ordu'nun birlikleriyle tutabileceğini umut ediyordu ve diğer iki ordudan kalan birlikler de Messervy'yi durduracaktı. Fakat bu, ordulardan geriye kalan birlikler muharebe edecek durumda olmadıklarından, bu planları boş bir umuttu. Bu arada, Slim'in ihtiyat birliği olan 5'inci Tümen ileriye doğru atıldı ve 14 Nisan'da, Meiktila'nın yaklaşık altmış kilometre güneyinde bulunan Yamethin'i ele geçirdi. Stopford'un, 33'üncü Kolordusu da Iravadi Nehri aşağısına doğru ilerlemeye başlamıştı ve 3 Mayıs'ta öncü tümeni Rangun'a yarı mesafedeki Prome'e ulaşmıştı. Bu sırada ise, Japonların 28'inci Ordusu, Iravadi Nehri'nin batı yakasında sıkıştırılmıştı. Yavaş başlayan bir ilerlemeyi müteakip hızlanan, Messervy'nin öncüleri anayolu takip ederek Prome ile aynı hizada bulunan Toungoo'ya 22 Nisan'da ulaştılar. Aynı zamanda, Japonların 15'inci Ordusu'ndan kalan birliklerin Shan Tepeleri'ne çekilen kısmının geri çekilmesini engellediler. O anda, ordunun kalan diğer birlikleri

150 kilometre gerideydiler. Bir hafta sonra, Messervy'nin öncüleri, Toungoo'dan yüz otuz beş ve Rangun'dan sadece yüz otuz kilometre mesafede bulunan Kadok'a ulaştılar. Japonlar, Tayland yoluyla doğu bölgesini açık tutmak istediklerinden, İngilizler burada sert bir direnişle karşılaştılar. Birkaç gün içerisinde, direnişin üstesinden gelindi, ancak bu duraklama, Messervy'nin askerlerini, Rangun'u kurtarma onurundan mahrum etmesine yetmişti.

"Drakula Harekâtı" 1 Mayıs'ta, Rangun Nehri'nin ağzına paraşüt birliklerinin inmesiyle ve nehrin her iki yakasına yapılan çıkarmalarla başlamıştı. Japonların, Rangun'u tahliye ettiğini duyan bütün birlikler, tekrar çıkarma gemilerine binerek nehrin yukarısına doğru yola koyuldular ve ertesi günü kente girdiler. 6 Mayıs'ta, günün ilk saatlerinde, Messervy'nin Kadok ve Pegu'dan aşağı doğru inen öncü birliklerine rastladılar. Aslında, Burma şimdi kurtulmuştu.

Muharebelerin müteakip safhalarındaki direnişin yetersizliğinin başlıca nedeni, Japonların hava ve deniz kuvvetlerinin büyük bir bölümünü, Amerikalıların daha büyük bir tehlike halinde beliren Pasifik'teki ilerlemesini engellemek için tahsis etmesiydi. Müttefiklerin 650 bombardıman ve 177 avcı uçağından oluşan kuvvetine karşı, Japonlar sadece, o da eski model 50 uçak toparlayabilmişlerdi. Bundan başka, İngilizlerin başarısı, ikmal akışını sağlayan Amerikan uçakları sayesinde olmuştu.

OTUZ BEŞİNCİ KISIM

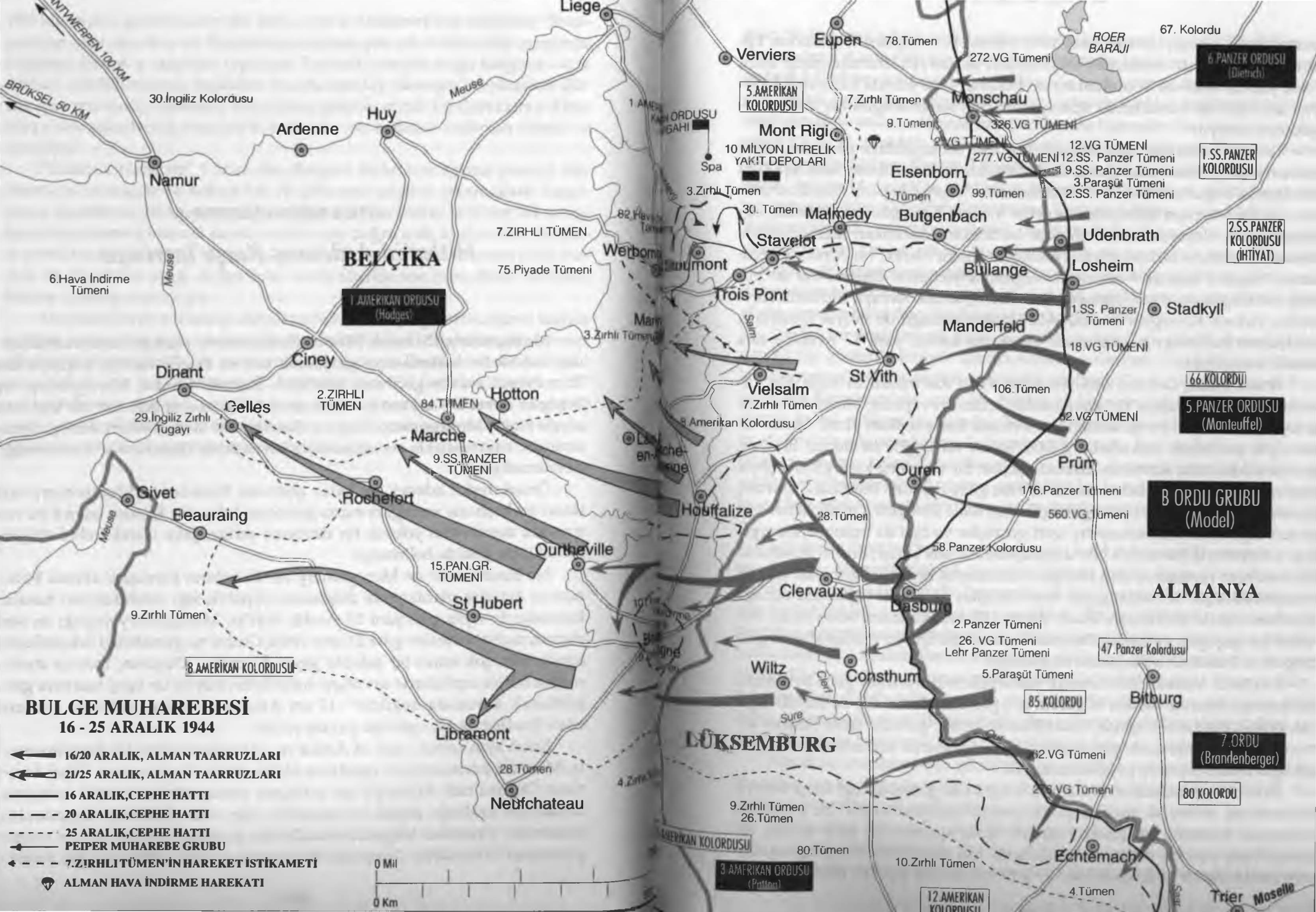
Hitler'in Ardennes Karşı Taarruzu

Montgomery, 15 Aralık 1944'te, Eisenhower'a yazdığı ikinci mektubunda, Ren Nehri istikametine girişilecek son ve büyük taarruz başlamadan önce Noel'i evinde geçirmek istediğini bildirdi. Çünkü, Montgomery, on beş gün evvel Ike'a yazdığı bir mektupta, kendisini çok sert bir biçimde eleştirmişti. Montgomery'ye göre Eisenhower'ın Almanları dize getirme stratejisi başarısızlıkla sonuçlanmıştı, bu nedenle Eisenhower, komutanlığı devretmeliydi.

Örnek teşkil edecek bir sabır gösteren Eisenhower,Montgomery'nin ikinci mektubuna verdiği cevapta girdikleri bahsi söz konusu ederek bu tutumunu nezaketten yoksun bir davranış yerine, şaka olarak kabul ettiğini incelikli bir şekilde belirtmişti.

Ne Eisenhower ne Montgomery ne de onların komutası altında bulunanlar, taarruz planlarında düşmanın yapabileceği müdahaleleri hesaba katmışlardı. Aynı gün yani 16 Aralık 1944'te, Montgomery yaptığı en son durum muhakemesine göre 21'inci Ordu Grubu'na gönderdiği tahminlerde kendinden çok emin bir şekilde şöyle diyordu: "Düşman, mevcut durumuyla bütün cephelerde savunma halindedir; büyük bir karşı taarruza girişebilecek durumda değildir." 12'nci Amerikan Ordu Grubu'na komuta eden Bradley de aynı görüşü paylaşıyordu.

Fakat aynı sabah, yani 16 Aralık'ta, Almanlar müthiş bir karşı taarruzla, Müttefik komutanların planlarını altüst ettiler. Karşı taarruz, 1'inci Amerikan Ordusu'nun Almanya'nın yaklaşma istikametlerini tutmak amacıyla birliklerini azalttığı, dağlık ve ormanlık bölge olan Ardennes cephesinden başlamıştı. Ardennes bölgesini kendilerinin yapacağı bir taarruz için uygun görmeyen Müttefikler, düşmanın da buradan taarruz edeceğini hiç düşün-

BULGE MUHAREBESİ
16 - 25 ARALIK 1944
16/20 ARALIK, ALMAN TAARRUZLARI
21/25 ARALIK, ALMAN TAARRUZLARI
16 ARALIK,CEPHE HATTI
20 ARALIK,CEPHE HATTI
25 ARALIK,CEPHE HATTI
PEIPER MUHAREBE GRUBU
7.ZIRHLI TÜMEN'İN HAREKET İSTİKAMETİ
ALMAN HAVA İNDİRME HAREKATI
0 Mil
0 Km
ANTWERPEN 100 KM
BRÜKSEL 50 KM
Liege
Verviers
Eupen
78.Tümen
ROER BARAJI
67. Kolordu
6.PANZER ORDUSU (Dietrich)
272.VG Tümeni
5.AMERİKAN KOLORDUSU
7.Zırhlı Tümen
Monschau
9.Tümen
326.VG TÜMENİ
Mont Rigi
10 MİLYON LİTRELİK YAKIT DEPOLARI
Spa
277.VG TÜMENİ
12.VG TÜMENİ
12.SS. Panzer Tümeni
9.SS. Panzer Tümeni
3.Paraşüt Tümeni
2.SS. Panzer Tümeni
1.SS.PANZER KOLORDUSU
Elsenborn
1.Tümen
99.Tümen
3.Zırhlı Tümen
30. Tümen
Malmedy
Butgenbach
Udenbrath
2.SS.PANZER KOLORDUSU (İHTİYAT)
Stavelot
Losheim
Bullange
Trois Pont
1.SS. Panzer Tümeni
Stadkyll
Manderfeld
18.VG TÜMENİ
St Vith
106.Tümen
66.KOLORDU
Vielsalm
7.Zırhlı Tümen
5.PANZER ORDUSU (Manteuffel)
Amerikan Kolordusu
62.VG TÜMENİ
Prüm
Ouren
176.Panzer Tümeni
560.VG Tümeni
B ORDU GRUBU (Model)
Houffalize
28.Tümen
58.Panzer Kolordusu
Clervaux
Basburg
ALMANYA
2.Panzer Tümeni
26. VG Tümeni
Lehr Panzer Tümeni
47.Panzer Kolordusu
Wiltz
Consthum
5.Paraşüt Tümeni
85.KOLORDU
Bitburg
LÜKSEMBURG
62.VG Tümeni
7.ORDU (Brandenberger)
276.VG Tümeni
80 KOLORDU
9.Zırhlı Tümen
26.Tümen
80.Tümen
10.Zırhlı Tümen
Echternach
4.Tümen
12.AMERİKAN KOLORDUSU
3.AMERİKAN ORDUSU (Patton)
Trier
Moselle
Namur
Huy
Ardenne
30.İngiliz Kolordusu
1.AMERİKAN ORDUSU GAHİ
BELÇİKA
1.AMERİKAN ORDUSU (Hodges)
7.ZIRHLI TÜMEN
75.Piyade Tümeni
6.Hava İndirme Tümeni
Meuse
Ciney
Dinant
Celles
29.İngiliz Zırhlı Tugayı
2.ZIRHLI TÜMEN
84.TÜMEN
Hotton
Marche
9.SS.PANZER TÜMENİ
Rochefort
Givet
Beauraing
Ourtheville
15.PAN.GR. TÜMENİ
St Hubert
9.Zırhlı Tümen
8.AMERİKAN KOLORDUSU
Libramont
28.Tümen
Neufchateau
Sure
Our
Clerf
Sauer

memişlerdi. Ancak, dört yıl önce 1940 yılında Batı Cephesi'ni çökerten Yıldırım taarruzu da Ardennes bölgesinden başlamıştı. Burada garip olan, 1944 yılının Müttefik komutanlarının, Hitler'in 1940 yılında kazandığı başarıyı aynı şekilde tekrarlamak için aynı bölgeyi kullanacağını hiç mi hiç düşünmemeleriydi

Taarruz haberinin, geri bölgede bulunan karargâhlara ulaşması, biraz zaman aldı ve haber ulaştığında da karargâhlarda bulunanlar karşılaştıkları tehlikenin boyutunu hemen kestiremediler. Taarruz haberi, Eisenhower'in Versay'daki Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Karargâhı'na (SHAEF) öğleden sonra ulaştığında, Eisenhower ve Bradley, Amerikan taarruzundaki müteakip safhayı tartışıyorlardı. Bradley, samimi olarak, bu Alman taarruzunu "bozucu taarruz"[1] olarak gördüğünü söylemiştir. Eisenhower ise bunun bir bölgesel taarruz olmadığını söylemiş, ancak Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Karargâhı'nda (SHAEF) bulundurduğu iki ihtiyat tümenine, taarruzun başladığı günün ertesi akşamına kadar, yani 17 Aralık'a dek alarm vermemişti.

O ana kadar, General Middleton'un 8'inci Kolordusu'na bağlı dört tümenle tutmaya çalıştığı 120 kilometrelik Ardennes cephesi, bin tank ve zırhlı topçudan oluşan yedisi zırhlı tümen olmak üzere toplam yirmi Alman tümeniyle yarılmıştı. Lüksemburg'daki Taktik Karargâhı'na dönen Bradley, komuta odasında, haritanın üzerinde şaşkın bir vaziyette karargâhına şöyle bağırıyordu: "Allahın belası bu herifler bu gücü nereden buldular." Durum, karargâhın şu ana dek edindiği bilgilerden daha kötüydü. Öncü panzer birlikleri cepheden otuz kilometre içeri girmişler ve Spa'da bulunan karargâhın yakınındaki Stavelot'a bile ulaşmışlardı. O ana kadar, Birinci Amerikan Ordusu'nun Komutanı olan Hodges, Almanların cepheyi yarmasını da pek önemsememişti. Ve başlangıçta, Roer Barajları'na doğru yapmakta olduğu taarruzu ısrarla sürdürmek istedi. Ancak, 18 Aralık sabahı, Almanların Stavelot'tan geçtiğini ve karargâhlarının bulunduğu Spa'ya yaklaştıklarını gördüğünde durumun vahametini kavramıştı.

Müttefik Yüksek Komutanlık Karargâhı'nın durumu geç kavraması, kısmen kendilerine iletilen bilgilerin geç gelmesindendi. Bu da büyük ölçüde, büyük bir gizlilik içinde, Müttefiklerin cephe gerisine sızan Alman komandolarının, cepheden geriye giden telefon hatlarını kesmesinden ve karışıklığın bütün cepheye yayılmasındandı.

Fakat bu, Almanların, Ardennes bölgesinde girişebileceği karşı taarruz ihtimalinin, Müttefik komutanlarca tahmin edilememesinin bir gerekçesi olamazdı. Müttefik İstihbarat Teşkilatı, Ekim ayından bu yana panzer tümenlerinin, yeni bir taarruzu desteklemek için cephe hatlarından geri çekilmekte olduğunu bildiriyorlardı. Ve geri çekilen bu panzer tümenlerinden

6'ncı SS Panzer Ordusu teşkil edilmişti. Aralık ayının başında 5'inci Panzer Ordusu'nun Karargâhı'nın, Köln'nün batısında bulunan Roer bölgesinde serbest kaldıktan sonra, güneye Koblenz'e sevk edildiği bildirilmişti. Bundan başka, Ardennes bölgesine doğru ilerleyen tanklar tespit edilmişti ve aynı zamanda aralarında yeni kurulan piyade tümenleri de vardı. Ve ondan sonra 12 ve 13 Aralık'ta özellikle ünlü iki "Yıldırım" tümeni olan Grossdeutschland ve 116'ncı Panzer Tümenleri'nin bu bölgeye geldiği haber alınmıştı. Ayrıca 14 Aralık'ta, Ardennes bölgesinde Amerikan güney cephesinin yarısını örten Our Nehri'nin yukarı kesimine doğru seyyar köprü inşa malzemelerinin taşındığı da haber alınmıştı. Daha 4 Aralık'ta, bu bölgede yakalanan bir Alman askeri, buradan büyük bir taarruzun hazırlanmakta olduğunu bildirmişti ve o askerin açıklaması, müteakip günlerde yakalanan diğer Alman esirlerce de teyit edilmişti. Bu esirler ayrıca, taarruzun Noel'den tam bir hafta önce başlayacağını da bildirmişlerdi.

Neden bu denli önemli gelişme, belirti ve kanıtlara gerekli duyarlılık ve gerekli ilgi gösterilmemişti? Birinci Amerikan Ordusu'nun İstihbarat Teşkilatı Komutanı'nın, Harekât Komutanlığı ve Ordu Grubu'nun İstihbarat Teşkilatı'nın Komutanı'yla arası iyi değildi ve keza ortalığı telaşa veren birisi olarak kabul ediliyordu. Bundan başka, toparladığı istihbarattan gerçekçi ve doğru bir sonuç çıkarmada başarısız kalmıştı. Bu sırada ise, en yakın tehlikeye maruz kalan 8'inci Kolordu, bu kritik durumu tam ters bir yaklaşımla değerlendirerek düşmanın cephedeki bu hareketinde birliklerini başka yerlere sevk etmekte olduğunu ve cepheyi boşalttığı sonucunu çıkarmıştı.

İstihbarat Teşkilatı'nın, taarruzun gücü hakkında verdiği yetersiz bilginin dışında, Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın, yanlış durum muhakemesinin dört unsuru var gibiydi. Taarruzları o denli uzun sürmüştü ki, düşmanın üstünlüğü ele aldığını kavrayamadılar. "En iyi savunma taarruzdur " taktiğini o denli benimsemişlerdi ki, taarruzları süresince, düşmanın, kendilerine taarruz edebileceklerini hiç mi hiç akıllarına getirmemişlerdi. Müttefikler, düşmanın karşı taarruzunun ancak Köln'e ilerlerken ve Ruhr endüstri bölgesinde olabileceğini hesaplamışlardı. Müttefiklerin bu görüşleri, Hitler'in, geleneksel askeri ilkelere bağlı olan yetmiş yaşındaki Mareşal Rundstedt'i, Batı'daki birliklerin başına getirdiğinde daha da pekişmişti.

Ancak Müttefiklerin bu görüşleri her yönüyle yanlış çıkmıştı ve ilk üç unsurun yanlış değerlendirilmesi, dördüncü unsurunda hatalı olarak değerlendirilmesine yol açtığı gibi sonuçları itibariyla da vahim gelişmelere yol açmıştı.Zira, her ne kadar Müttefikler bu taarruzu "Rundstedt taarruzu" diye adlandırdılarsa da, Rundstedt'in bu taarruzla ilgisi yoktu. Rundstedt sadece bu taarruzu onaylamamakla kalmamış, aynı zamanda, bu taar-

ruzun icrasını da astlarına bırakmıştı. Karargâhı, Hitler'in talimatlarını, birliklere aktaran bir posta merkezi gibiydi.

Taarruz fikri, kararı ve stratejik plan tamamen Hitler'e aitti. Bu taarruz çok parlak bir fikirdi ve pekâlâ başarılı da olabilirdi. Ancak yeterli birlik sayısına sahip olunması gerektiği gibi yeterli kaynaklara da sahip olmak gerekiyordu. Çünkü, bu denli büyük amaçları gerçekleştirebilmek için hem muharebe meydanında savaşan birliklerin hem de destekleyen lojistik birliklerin ve malzemenin çok yeterli olması gerekiyordu. Başlangıçtaki şaşırtıcı ve çarpıcı başarı kısmen, Hitler'in kırk yedi yaşında tümen komutanlığından ordu komutanlığına terfi ettirdiği General Manteuffel'in getirdiği ve uyguladığı yeni taktik sayesindeydi. Kısmen de, Hitler'in birkaç yüz kişiden oluşturduğu özel birliği, onlara zafer vaat ederek milyonlarca Müttefik askerinin üzerine sürmesiydi. Bu taktiğin icrası için de, bir yıl önce, Mussolini'yi dağın tepesindeki esaretinden kurtarmak için gönderdiği hava indirme birliğinde görevli otuz altı yaşındaki Yarbay Skorzeny'i görevlendirmişti.

Hitler'in son dahiyane buluşuna "Greif Harekâtı" kod adı verilmişti. Bu kelime Almancada efsanevi Griffin'i temsil ediyordu. Adına yakışır bir şekilde, etkisi de büyük olmuş, taarruz başladıktan sonra Müttefik hatlarının gerisinde panik yaşanmıştı.

Bununla beraber, iki dalga halinde planlanan harekât, Homeros'un destanlarında yer alan "Truva Atı" stratejisinin günümüzdeki uygulamasıydı. İlk dalgada, İngilizce konuşan bir Alman komando birliği, Alman üniformalarının üzerine Amerikan elbiselerini giyerek, jiplerle küçük timler halinde, cephe yarılır yarılmaz ileriye atılıp, telefon hatlarını kesip, yolların mayınla döşeli olduğunu gösteren kırmızı işaretleri asıp ve Müttefik cephesinde panik ve kargaşa yaratmak için ellerinden geleni yapacaklardı. İkinci dalgada ise, Amerikan üniformaları içindeki bütün bir panzer tugayı cepheyi yarıp geçip Meuse üzerindeki köprüleri ele geçirecekti.

İkinci dalga harekât hiçbir zaman başlayamadı. Ordu Grubu Karargâhı yeterli Amerikan tankı ve ulaştırma aracı sağlayamadı. Bu dengeyi kamufle edilmiş Alman araçlarıyla kurmak zorunda kaldılar. Bu yetersiz kamufle, aşırı bir ihtiyatı gerektirdi ve kuzey bölgede istenen ön hazırlıklar gerçekleştirilemeyince, tugayın harekâtı ertelendi ve nihayetinde iptal edildi.

Fakat ilk dalga, beklenenin de üstünde bir başarı elde etti. Yaklaşık 40 jip dolusu asker, Müttefik hatlarının içine daldılar, gerekli paniği yarattıktan sonra, sekizi hariç hepsi emniyet içerisinde döndüler. Amerikalıların eline düşen birkaç Alman askeri, cephenin gerisinde böyle başıboş doluşan sabotaj ekiplerinin sayısı hakkında büyük bir panik yaratmıştı. Olumsuz sonuçlardan birisi de, sabotaj ekiplerini yakalamak için yapılan aramaların yarattığı korkunç trafik karmaşasıydı ve ayrıca arama sırasında sordukları

sorulara aldıkları cevaplarla tatmin olmayan Amerikalılar, birçok kişiyi de tutuklamışlardı. Bradley'in bizzat kendisi şöyle söylüyordu:

> *"... yarım milyon Amerikan askeri yollarda karşılaştıklarında birbirleriyle kedi köpek gibi oynuyorlardı. Ne rütbeler, ne gizlilik belgeleri ne de itirazlar, sorgulanmalarını önleyebiliyordu. Bizzat ben bile üç kez, askerlerin kimliğimi kanıtlamam gerektiği talepleriyle karşılaştım. İlk sorgulanmamda kimliğimi Springfield'ın Illinois'in başkenti olduğunu söyleyerek kanıtladım."*

Ve bu sorulara cevap vermek İngiliz irtibat ve misafir subayları için çok daha zordu. 19 Aralık'ta yakalanan Almanlardan birisi sorgulandığında, jiple görevlendirilen timlerden bazılarının Eisenhower ve diğer yüksek düzeydeki komutanları öldürme görevleri aldıklarını söylemişti. Bu, Amerikan hatlarına sabotaj yapmakla görevlendirilecek personelin eğitimlerinde, dolaşan asılsız bir söylentiydi. Fakat, şimdi, bu haber Müttefik karargâhında duyulduğunda güvenlik sisteminde bir panik ve karmaşaya yol açmıştı. Bu panik ta Paris'e kadar uzanan güvenlik sistemini on gün felç etmişti.

Eisenhower'in deniz yaveri Albay Butcher, 23 Aralık'ta günlüğüne şu notu düşüyordu:

> *"Bugün Versay'a gittim ve Ike'ı gördüm. Bizim güvenliğimizin bir esiri gibiydi ve hareketlerine konmuş olan sınırlamalardan çok rahatsız olmuş durumdaydı. Her çeşitten muhafız vardı, kimi çevresinde makinalı tabancalı nöbet tutuyordu. Karargâha gidiş gelişlerinde, jiple seyahat ederken sürekli silahlı muhafızlar bulunuyordu."*

Ardennes bölgesine yapılacak karşı taarruz planının en iyi özetini Manteuffel yapmıştı:

> *"Ardennes bölgesine yapılacak büyük karşı taarruz için hazırlanan plan tamamen Hitler'in karargâhı, Alman Silahlı Kuvvetler Karargâhı (OKW) tarafından hazırlanmış ve bize Hitler'in kesin emri olarak gönderilmişti. Bu plandaki hedefe göre, Dietrich'in emrindeki 6'ncı ve benim emrimdeki 5'inci Panzer Orduları, kati zafer için Batı'ya taarruz edeceklerdi. 6'ncı Panzer Ordusu Liège ve Huy arasındaki Meuse Nehri'ni geçerek kuzeydoğuya, Antwerpen'e ilerleyecekti. Asıl görev ve güç bu ordudaydı. Benim ordu, daha dolambaçlı yoldan ilerleyerek, Namur ve Dinant arasında Meuse'yi geçip, kanatları örtmek için Brüksel'e doğru ilerleyecekti. Taarruzun bütün amacı, İngiliz Ordusu'nun, lojistik kaynaklarıyla irtibatını keserek, onları Avrupa'yı terke zorlamaktı."*

Hitler'e göre şayet ikinci bir Dunkerque yaratılabilirse İngilizlerin önünde sonunda savaştan çekileceğini düşünüyordu. Ve böylece Hitler nefes alabilecek ve Doğu'da Rusları durdurabilmiş olacaktı.

Plan, Rundstedt'e ve Ordu Grup Komutanı Mareşal Model'e Ekim ayı sonunda sunuldu. Rundstedt, tepkilerini şöyle dile getiriyordu:

> *"Şaşırmıştım. Hitler, ihtimaller konusunda bana danışmıştı. Bana göre böyle büyük ve ihtiraslı bir plan için mevcut kuvvetler çok yetersizdi. Model de aynı görüşü paylaşıyordu. Gerçekte de hiçbir asker, Antwerpen'e ulaşılabilineceğine inanmıyordu. Ancak, şu anda ben Hitler'e yapılacak itirazların ve gösterilecek olan tepkilerin hiçbir işe yaramayacağını biliyordum. Model ve Manteuffel ile görüştükten sonra Hitler'i bu hayati amaçtan vazgeçirmenin tek yolunun ve umudunun ona çekici gelebilecek farklı öneriyi sunmak olduğunu anladım. Bu, Aachen civarında bulunan Müttefiklere mahdut hedefli bir taarruz girişimi olacaktı."*

Fakat Hitler, nispeten daha ılımlı olan bu planı reddetti ve kendi planında ısrar etti. Hazırlıklar mümkün olduğunca gizli yürütülüyordu. Ve Manteuffel, şöyle devam ediyordu:

> *"Benim 5'inci Panzer Ordusu'nun bütün tümenleri toplanmıştı, fakat Trier ve Krefeld arasında bulunduklarından birbirlerinden çok mesafeliydiler. Böylelikle, casuslar ve siviller ne yapılmak istendiği hakkında bir fikir edinemez, kuşkulanamazdı. Birliklere, Köln'e yapılacak Müttefik taarruzuna karşı hazırlıklı olmaları söylenmişti. Gerçek plandan çok sınırlı sayıda subayın haberi vardı."*

6'ncı Panzer Ordusu hâlâ daha çok geride, Hannover ve Weser arasındaydı. Birlikler yeniden tertiplenmek, araç ve gereç, personel ikmali ve bütünlemesi için hattın gerisine alınmıştı. Çok ilgi çekici olan harekâtın başlamasına çok az zaman kalana dek Sepp Dietrich'e ne görev hakkında ne de harekât hakkında bilgi verilmemiş olmasıydı. Birçok tümen komutanının, taarruzdan ancak birkaç gün önce haberi olmuştu. Manteuffel'in 5'inci Ordusu ise, taarruz çıkış hattına üç gün içerisinde gelmişti.

Stratejik gizlenme, baskın tesirinin etkisini çok artırmıştı, fakat kendi içlerindeki gizliliği sağlamak için çok ağır bedel ödemişlerdi. Özellikle 6'ncı Panzer Ordusu için bu böyle olmuştu. Taarruzdan geç haberi olan komutanlar, durum muhakemesi, keşif ve diğer hazırlıklarını yapacak yeterli zaman bulamadılar. Bunun en doğal sonucu olarak birçok meseleyi göz ardı etmek zorunda kaldılar ve bundan dolayı taarruz başladığında birçok aksaklık meydana gelmişti. Hitler, planı, kendi karargâhında, Jodl'la birlikte bütün ayrıntılarıyla hazırlamıştı ve hazırladıkları şekliyle bu planın, taarruzun icra edilebilmesi ve başarıya ulaşması için kâfi geleceğine inanıyordu. Bölgesel koşulları ya da muharebe sahasında emirleri bizzat icra edecek olan komutanları hiç mi hiç dikkate almamıştı. Muharebeye girişecek birliklerin ihtiyaçları için de aynı iyimserliğe sahipti.

Rundstedt şu konuya işaret ediyordu: "Her ne kadar zırhlı tümenlerin sayısı yüksekse de, tank miktarları azdı, bu kâğıt üzerinde güçlü gözükmekti. Aynı zamanda ne yeterli takviye vardı ne de yeterli mühimmat."

En büyük ve en vahim eksiklik, yakıttı. Manteuffel şöyle diyordu:

> *"Jodl bize harekâtı icra ve idame ettirecek yeterli miktarda yakıtın mevcut olduğuna ilişkin söz vermişti. Bu söz hiç doğru çıkmadı. Sorunun bir kısmı, Hitler'in karargâhının yakıt tüketimini hesaplamasında kullandığı yöntemdi. Bu yönteme göre bir tümeni, hiçbir yan unsuru dikkate almadan yüz kilometre götürebilecek yakıt miktarı hesaplanıyordu. Rusya'da benim yaşadıklarıma göre, muharebe şartları altında hesaplanan bu yakıt miktarının en az iki katına ihtiyaç duyuluyordu. Jodl, bunu anlamadı.*
>
> *Ardennes bölgesi gibi, muharebe koşullarının çok zor olacağı bir arazide, kış mevsiminde daha da fazla sorunla karşılaşacağımızı ve bizzat Hitler'e, normal koşullarda tüketilen yakıtın beş katına ihtiyaç duyacağımızı anlattım. Ve gerçekten de karşı taarruz başladığında, ihtiyaç duyulanın neredeyse üçte biri oranında yakıt verilmişti. Daha da kötüsü, yakıtın büyük bir bölümü de, muharebe alanının çok gerisinde, Ren Nehri'nin doğu yakasındaydı. Sisli hava açılır açılmaz ve Müttefikler muharebeye girer girmez, bu yakıtların ileri hatlara taşınması çok zorlaşmış ve ikmal güçlükle yapılır hale gelmişti."*

Bu, çok önemli ve zaafiyet gösteren temel noktalara hiç aldırmayan birlikler, Hitler'e ve onun zafere ilişkin verdiği güvenceye inanmaya devam ediyorlardı. Bu arada Rundstedt, şunları söylüyordu: "Muharebeye katılacak olan birliklerin morali, karşı taarruzun başlangıcında çok yüksekti. Onlar, zaferin mümkün olduğuna ve kazanacaklarına kesinlikle inanıyorlardı. Oysa koşulları bilen üst düzey komutanların görüşleri çok farklıydı."

Rundstedt, Hitler'e önerdiği, küçük planın reddedilmesinden sonra geri çekildi. Alanı, Hitler'i plandaki teknik konularda daha fazla etkileme şansı olduğuna inandığı Model ve Manteuffel'e bıraktı. Rundstedt, Bad Nauheim yakınlarındaki Ziegenberg'de bulunan Hitler'in karargâhında 12 Aralık'ta yapılan nihai toplantıda sadece göstermelik olarak yer almıştı. Hitler toplantıda hazırdı ve her şey kontrolundaydı.

Teknik ve taktik değişikliklere gelince, bu konular, daha sonra elde edilen belge ve kanıtların eşliğinde, Manteuffel'in açıklamalarında çok canlı bir biçimde yerine oturmaktadır:

> *"Hitler'in taarruza ilişkin emirlerini gördüğümde, hayretler içerisinde kalmıştım. Ortaya konan taktik yöntem ve zamanlama beni olağa-*

nüstü şekilde şaşırtmıştı. Topçu ateşe saat 07.30'da başlayacak ve piyade 11.00'de taarruza geçecekti. Bu saatler arasında da, Alman Hava Kuvvetleri, karargâhları ve ulaşım tesislerini bombalayacaktı. Zırhlı tümenler, piyadeler cepheyi yarıncaya kadar, taarruza geçmeyeceklerdi. Topçu, bütün taarruz cephesine yayılmıştı. Bu, bana birçok açıdan aptalca gelmişti, onun için hiç vakit kaybetmeden başka bir plan hazırlamaya koyuldum ve bu planı Model'e açıkladım. Model benimle aynı fikirde olduğunu söyledi, ama umutsuz bir şekilde benim asıl bu konuyu Hitler'le tartışmam gerektiğini söyledi. Ben de Model'e, şayet benimle gelirse, Hitler'le planı tartışacağımı söyledim. Böylece, ikimiz, 2 Aralık'ta Berlin'e Hitler'i görmeye gittik.

Söze ben başladım: Hiçbirimiz, taarruz günü havanın nasıl olacağını bilmiyoruz, siz Alman Hava Kuvvetleri'nin, Müttefiklerin üstün hava gücü karşısında kendilerine düşeni yapabileceğine inanıyor musunuz?' Hitler'e daha önce Vosges'te meydana gelen ve zırhlı tümenlerin gün ışığında ilerlemelerinin mümkün olmadığı iki olayı hatırlattım. Ve sözlerime devam ettim: 'Topçularımızın bütün yapacağı saat 07.30'da başlayacağı hazırlık ateşiyle Amerikalıları uyandırmak olacak ve ardından bırakacağımız 3,5 saatlik süre onlara da bizim taarruzumuza karşı taarruzla cevap vermek için zaman tanımak olacak.' Keza, kendisine, piyadenin büyük bir bölümünün eskisi gibi iyi durumda olmadığını belirttim ve öngörülen böylesine derin bir yarma harekâtını, özellikle böyle zor bir arazide yapmalarının pek mümkün olmadığını söyledim. Çünkü, Amerikalıların savunma hatları kademeliydi. Asıl savunma hatları epeyce gerideydi ve bu hattın yarılması epey zordu.

Hitler'e bir dizi değişiklikler önerdim. İlki, taarruzun, sabah 05.30'da karanlıkta başlamasıydı. Elbette, bu zamanlama topçunun hedeflerini sınırlayacaktı, fakat aynı zamanda topçunun ateşinin, bataryalar, mühimmat depoları ve karargâh gibi belirli yerde bulunan kilit hedefler üzerinde yoğunlaşmasını sağlayacaktı.

İkinci olarak, her piyade tümeninden, deneyimli ve nitelikli subay ve askerlerden oluşan seçme birer tabur teşkil edilmesini önerdim. (Subayları bizzat benim seçeceğimi bildirdim.) Bu seçme taburlar saat 05.30'da karanlıkta, topçu ateşi desteği olmadan ilerleyip, Amerikalıların ileri savunma mevzilerini yaracaklardı. Bu taburlar cephenin arkasına sarkmadan önce çatışmaya girmemeye çalışacaklardı.

Hitler'e benim seçenek olarak sunduğum önerilerden sonra, kendisine, başarmak istiyorsak taarruzun başka şekilde icra edilmesinin mümkün olmadığını söyledim. Ve şunu vurguladım: "Saat 16.00'da hava karanlık olacak. Yani saat 11.00'de başlayan taarruzun başarıya

ulaşması, cepheyi yarabilmesi için sizin beş saat vaktiniz olacak. Bunu, bu süre içerisinde yapabileceğiniz kuşkulu. Şayet benim fikrimi kabul ederseniz, taarruz için beş buçuk saat daha kazanırsınız. Ve karanlık çöktüğünde ben de tanklarımı taarruza geçiririm. Ve tanklar gece boyu ilerleyip, piyadelerin arasından geçip, ertesi gün şafak sökerken, asıl taarruzu başlatabilirler."

Manteuffel'e göre Hitler, itiraz etmeden bu önerileri kabul etti. Bu çok önemliydi. Hitler, inandığı birkaç generalin önerilerini kabul etmeye istekli gibiydi, fakat aynı zamanda daha kıdemli generallere, içgüdüsel sayılabilecek bir inançsızlık beslerken, karargâhında bulunanların da yeterli muharebe tecrübelerinin olmadığına inanıyordu.

Bu taktik değişikliklerin taarruza yapacağı düşünülen katkılar göz önüne alınarak, taarruza katılacak birliklerin miktarın azaltılıyordu. Zira, Doğu Cephesi'ndeki komutanlara, artan Rus baskısı nedeniyle birlik gönderileceği sözleri verilmişti.Ancak bu haber Batı Cephesi'nde Ardennes bölgesinde yapılacak karşı taarruza hazırlanan komutanların canını sıkmıştı.

Bunun sonucunda, şu anda Blumentritt'in komutasında bulunan 15'inci Ordu'nun Maastricht'e yapması gereken taarruz iptal edildi.Böylece Müttefikler ihtiyatlarını kuzeyden aşağıya getirme olanaklarını bulabileceklerdi. Bundan başka, taarruzun sol kanadını örtme görevi alan 7'nci Ordu'nun hiçbiri panzer tümeni olmayan birkaç tümeni kalmıştı.

Planlama açısından bazı kilit noktaların özel olarak ele alınması gerekirdi ve bu değerlendirme Ardennes karşı taarruzu boyunca akıldan hiç çıkarılmamalıydı. İlki, Alman planlarında yer alan bulutlu havanın önemiydi. Alman liderler, Müttefiklerin gerektiğinde muharebe alanlarına 5.000 bombardıman uçağı sevk edebileceğini pekâlâ biliyorlardı. Halbuki, Göring'in her türünden verebileceği uçak sayısı sadece 1000 idi. Ve artık şu anda Alman Hava Kuvvetleri'nin verdiği sözlere ihtiyatla yaklaşan Hitler, bu rakamı, planını Rundstedt'e aktarırken 800-900 olarak iletti.

İkinci unsur ise Hitler'e Temmuz ayında yapılan suikast girişiminden sonra, hiçbir Alman generalin, Hitler'e, planı ne denli çılgın olursa olsun açıktan itiraz etmeyeceği ya da edemeyeceğiydi. En fazla yapabilecekleri teknik ve taktik olarak planda tadilat yapmaya onu ikna edebilmekti. Ve Hitler sadece özel olarak inandığı generallerden gelen önerilere kulak veriyordu.

Diğer önemli unsurlar da; başlangıçta kanatları örtecek ordulara söz verilen birliklerin aynı oranda sağlanamaması; esasen Alman karşı taarruzu için tahsis edilmiş tümenlerin, Amerikalıların Kasım ayında Aachen civarında yaptıkları taarruzlar için kullanılmak zorunda kalınması; buradan yapılacak karşı taarruzun, koşulların daha elverişsiz olduğu Aralık ayına erte-

lenmesiydi; ve 1940 ile 1944 yılları arasında Yıldırım Harbi aleyhine değişen bir dizi şartlar.

Dietrich'in, Meuse'nin en yakınında ve en önemli bölgede bulunan 6'ncı SS Panzer Ordusu'nun hızlı bir şekilde ilerlemesinin önemi çok büyüktü. Hava indirme birlikleri, bu yolun temizlenmesinde çok değerli bir rol oynayabilirlerdi, fakat bu birlikler kara muharebelerinde kullanılmış ve büyük ölçüde zayiat vermişlerdi. Toplamı neredeyse ancak bini bulan paraşütçü askerler savaştan tam bir hafta önce toparlanmış ve Albay von der Heydte'nin emrinde bir tabur teşkil etmişlerdi. Alman Hava Kuvvetleri'yle temas kuran Heydte, uçak mürettebatının yarısından fazlasının paraşüt harekâtı tecrübesi olmadığını anladığı gibi birçoğunun da temel teçhizatının olmadığını tespit etmişti.

Paraşüt birliklerine verilen görev, panzer birliklerinin önünde bulunan geçitleri ele geçirmek değil, fakat Malmedy-Eupen-Verviers kavşağı yakınlarında Mont Rigi'ye inmek ve Müttefiklere kuzeyden gelecek takviye birlikleri engellemekti. Fakat, taarruzdan önceki akşam, bölükleri havaalanlarına götürecek araçlar gelmedi ve indirme harekâtı, kara taarruzunun çoktan başlamış olacağı ertesi geceye ertelendi. O zaman ise uçakların ancak üçte biri doğru atlama bölgelerine ulaşabildi ve von der Heydte sadece birkaç yüz paraşütçü asker toparlayabildiği için kavşakları ele geçiremediği gibi tıkama mevzii de tesis edemedi. Birkaç gün yolları küçük baskınlarla taciz etti ve daha sonra, Dietrich'in birliklerinin kendisine yardıma geleceğine ilişkin hiçbir belirti görmediğinden doğuya onunla buluşmaya doğru ilerlemeye başladı, fakat yolda ele geçirildi.

Dietrich'in sağ kolunun taarruzu Amerikalıların Monschau'yu çok çetin bir şekilde savunmaları sonucu engellendi. Sol kolu ise, Malmedy'yi geçip, taarruz çıkış hattını elli kilometre geçtikten sonra 18 Aralık'ta Stavelot'un ötesinde bulunan Amblève üzerinde kontrolü ele geçirdi. Fakat buradaki küçük geçitte durduruldu ve Amerikan karşı taarruzuyla köşeye sıkıştırıldı. Amerikalıların ellerindeki ihtiyatları cepheye sürmeleri karşısında, 6'ncı Panzer Ordusu'nun taarruzu fiyaskoyla sonuçlandı.

Manteuffel'in cephesinde ise taarruz iyi başlamıştı. Taarruzun gidişatını kendi sözlerinden okuyalım:

> *"Seçme taburlarım, Amerikan cephesine çok süratli bir şekilde sızdılar. Öğleden sonra 4'te tanklar harekete geçti ve karanlıkta ışıldakların yardımıyla ilerlemeye devam ettiler.*
>
> *Fakat Our Nehri'ni aştıktan sonra, Clerf'de bulunan Clervaux geçidinden geçmek zorunda kaldılar. Kış mevsiminin koşullarıyla birleşen bu engeller gecikmeye neden oldu.*
>
> *Çok sayıda tank, muharebe yerine vardığında gösterilen direniş zayıf-*

lamaya başlamıştı, fakat hareket zorluğu, taarruzun bu erken safhasındaki hafif direnişi dengeliyordu."

18 Aralık'ta Almanlar, yaklaşık elli kilometrelik bir ilerlemeden sonra Bastogne yakınlarına geldiler, fakat 19 Aralık'ta bu önemli yol kavşağının olduğu bölgeyi ele geçirmek için yaptıkları taarruz durdurulmuştu.

Sonunda, Eisenhower'in iki ihtiyat tümeni de harekâta katıldı ve 18 Aralık'ta cepheye doğru yola çıktılar. Fakat o sırada bu iki ihtiyat tümeni Reims'daydı, yani cepheden yüz elli kilometre gerideydi ve daha da kötüsü, Bastogne'ye gönderilmesi planlanan 101'inci Hava İndirme Tümeni, karargâhtaki anlaşmazlık nedeniyle, yanlışlıkla kuzeye gönderilmişti. Fakat şans eseri trafik sıkışıklığından ve bir çavuşun soruşturması sonucunda, güneyden dolambaçlı yoldan geri dönüp, çok önemli ve kritik bir gün olan 19 Aralık sabahı Bastogne'ye ulaştı.

Müteakip iki gün zarfındaki, Alman saldırıları önlendi. Bunun üzerine Manteuffel, Bastogne'nin etrafından dolanarak, Meuse'ye ilerlemeye karar verdi. Fakat bu süre zarfında çevrede bulunan Müttefik ihtiyatlar toparlanıyorlardı ve taarruz eden Alman birliklerinin güçlerini neredeyse aşmak üzereydiler. Patton'un ordusuna bağlı olan iki kolordu, Bastogne'nin yardımına koşmuş ve karşı taarruza geçmişti. Bu karşı taarruz geçici olarak durdurulmakla birlikte, Manteuffel'in kendi birliklerinin ilerlemesi için hazırladığı birliklerden bir kısmını bu tehlikeyi karşılaması için sevk etmesine neden olmuştu.

Bu iki gün Almanlar için çok önemliydi, fakat fırsatlar bir bir kaçıyordu. Manteuffel'in Meuse'ye doğru yaptığı ani taarruz, Müttefik karargâhında paniğe yol açmıştı, fakat bu taarruz ciddi bir sonuç yaratmayacak kadar geç kalmıştı.Plana göre, Bastogne ikinci gün ele geçirilmiş olacaktı, halbuki üçüncü güne kadar buraya ulaşılamamıştı ve ayrıca altıncı güne kadar da ulaşılamadı. Ancak, 24 Aralık'ta küçük bir birlik, Meuse Nehri'nin altı kilometre yakınlarındaki Dinant'a ulaşabildi, fakat bu ilerlemelerinin ulaşabileceği en uç noktasıydı ve birliğin irtibatı kesilmişti.

Çamur ve yakıt sıkıntısı ilerlemeyi frenleyen önemli unsurlar arasındaydı. Yakıt sıkıntısı nedeniyle topçu birliklerinin ancak yarısı muharebe alanlarına getirilebilmişti. Her ne kadar taarruzun başladığı günlerde sisli hava, Müttefik uçaklarının kalkmasına engel olup Almanların Müttefik cephesi içlerine kadar sızmasına yardımcı olduysa da, sis perdesi 23 Aralık'ta kayboldu ve Luftwaffe'nin zaten sınırlı sayıda olan uçakları, Müttefik uçaklarının ilerleyen Alman birliklerini korkunç bir şekilde bombardımana tabi tutmasını önleyemedi. Bu yitirilen zamanın katlanmasına neden oldu. Fakat Hitler, aynı zamanda başka bir kararının da bedelini ödüyordu. Hitler'in asıl rolü verdiği 6'ncı SS Panzer Ordusu ki, içlerinde yine Hitler'in çok tuttuğu Waf-

fen SS'leri sayıca çok fazlaydı, kuzey kanatta görevlendirilmişti. Bu görevlendirme yapılırken, buradaki arazinin dar ve sıkışık olması gözönünde tutulmamış ve aynı zamanda Müttefik birlikleri burada hem daha yoğun biçimde tertiplenmişlerdi ve hem de ihtiyatları kendilerine çok yakındı.

İlk hafta sonunda, taarruz planlan ve umulanın çok gerisindeydi ve ikinci haftamn başında hızlanan ilerleme yanıltıcıydı. Zira, ilerleme anayolların merkezlerinde görülüyordu. Oysa, bu merkezlerde, Müttefikler yavaş yavaş çoğalıyorlardı.

Harekâtın, bu çok geniş durum tespitinden sonra, muharebenin diğer bölgelerdeki önemli safhalarına ayıntılı bir şekilde göz atmak uygun olacak.

Nispeten dar bir cephede asıl görevi üstlenmiş olan Dietrich'in, 6'ncı SS Panzer Ordusu'nun üç piyade tümeni Udenbrath'ın her iki tarafından taarruz edecek ve daha sonra kuzeybatıya yönelerek diğer iki piyade tümeninin takviyesiyle birlikte kuzeye karşı bir hat tesis edecekti. Bu sırada ise dört zırhlı tümen bu boşluktan ikişer ikişer geçecek, bu büyük kente ve Liège şehrinin ulaşım tesislerine saldırıya geçecekti. Bu birlikler, tamamen Waffen SS'lerinin oluşturduğu 1, 12, 2 ve 9'uncu Panzer Tümenleri'ydi. Bu tümenler de 1 ve 2. Panzer Kolorduları'nın emrindeydiler. Bu ordunun, 90 adedi Mark VI'lar ve Tiger'lar olmak üzere toplam 500 tankı vardı. Burada önemli olan bir nokta ise, Dietrich'in kendisinin saldırıya iki panzer tümeniyle kalkışmak istemesi, ama bu isteğini, böyle bir arazide bu saldırının tanklarla olanaksız olduğunu ileri süren Model'in reddetmesiydi.

Bu bölge, General Gerow'un 5'inci Kolordusu'nun en güneyinde bulunan 99'uncu Amerikan Piyade Tümeni tarafından tutuluyordu ve cephesinin genişliği otuz kilometre kadardı. Ve bu birliğin güneyinde de Middleton'un 8'inci Kolordusu bulunuyordu. Burada bulunan birliklerinin yerleşmesi, bu bölgeden hemen hemen hiçbir Alman taarruzunun beklenmediğini gösteriyordu.

Saat 05.30'da Alman topçu ateşi başladı, fakat bu bölgedeki Alman piyadesi ilerlemesine, 16 Aralık saat 07.00'ye kadar başlayamadı. Mevziler birer birer ele geçiriliyordu, fakat çarpışmalar çok şiddetli oluyordu. Bu şiddetli çarpışmalar sonucunda Almanlar büyük zayiat veriyorlardı, bu da zırhlı tümenlerin ilerleyişini geciktiriyordu. Her ne kadar Almanlar müteakip iki gün içerisinde batıya doğru ilerleyebildilerse de Berg-Butgenbach-Elsenborn bölgesindeki çetin Amerikan direnişi Almanların planladıkları kuzey kanadının ele geçirilmesini engelledi ve bu bölge ileride kullanılmak üzere Amerikalıların elinde kaldı. Amerikalılar, günlerce süren Alman saldırılarına karşı koymayı başardılar. Bu çetin direniş, Aachen bölgesindeki

taarruz için görevlendirilmiş, fakat acil durum karşısında geriye, güneye sevk edilen Leonard Gerow'un 5'inci Amerikan Kolordusu'nun büyük bir başarısıydı. Almanların, Amerikalılar tarafından püskürtülmesi SS birliklerine duyulan güveni zedeledi ve bu durum 20 Aralık'ta Hitler'in, taarruzdaki asıl rolü Manteuffel'in 5'inci Panzer Ordusu'na vermesine neden oldu.

Manteuffel'in Ordusu'nun cephesinin sağ kanadı, Dietrich'in cephesine en yakın bölümde, hatları çok çabuk yarmayı başarmıştı. Schnee Eifel'de bulunan bu bölge, otuz kilometre genişliğindeydi ve 14'üncü Zırhlı Süvari Grubu'yla birlikte bölgeye yeni gelen 106'ncı Amerikan Tümeni'yle beraber tutuluyordu. Bu birlikler Saint Vith'in önemli yollarının yaklaşma istikametlerini örtüyordu. Buradaki önemli noktalardan birisi, Almanların bu bölgedeki birliklerinin gücünün, kuzeyde görevlendirilen birlikler kadar ezici bir üstünlüğe sahip olmamasıydı.Buradaki Alman birlikleri sadece Lucht'un 66'ncı Kolordusu'yla bir de tank tugayından oluşuyordu. Fakat taarruz eden bu birlikler, giriştikleri kıskaç harekâtında başarılı olmuşlar ve 17 Aralık'ta 106'ncı Tümen'in iki alayını kuşatmışlardı ve yaklaşık 7.000 askeri teslim olmaya zorlamışlardı, belki bu sayı 8.000-9.000 idi. Bu başarı, Manteuffel'in yeni taktiğinin uygulanması sonucunda elde edilmişti. Amerikan Resmi Tarihi'ne "Schnee Eifel Muharebesi", Amerikalıların Avrupa Harekât Bölgesi'nde 1944-1945 yılları arasında aldığı en ağır yenilgi olarak geçmiştir.

Daha güneyde, Manteuffel'in cephesinden girişilen asıl taarruz, sağ kanatta bulunan Krüger'in 58'inci Panzer Kolordusu ve sol kanatta bulunan Lüttwitz'in 47'nci Panzer Kolordusu tarafından gerçekleştirilmişti. 58'inci Panzer Kolordusu Our Nehri'ni geçtikten sonra, Ardenne ve Namur arasında bulunan Meuse Nehri üzerinde bir köprübaşı tesis edebilmek amacıyla Houffalize'ye doğru, ilerlemeye devam etmiştir. 47'nci Panzer Kolordusu ise, Our Nehri'ni geçtikten sonra, Bastogne'nin önemli merkezi yollarını ele geçirecek ve Namur'un güneyinde, Meuse Nehri üzerinde köprübaşı tesis edecekti.

Amerikalıların ileri karakol görevi yapan 28'inci Tümeni, Almanları Our Nehri'ni geçerken geciktirmeyi başarmış, ama durduramamıştı ve ikinci gece olan 17 Aralık'ta, Almanlar hem Houffalize hem Bastogne'ye hem de bu iki yolun arasında kalan, batıya doğru hareketlerini sağlayacak yan yola yaklaşıyorlardı.

En güneyde bulunan 7'inci Alman Ordusu'na bağlı üç piyade ve bir paraşüt tümeninin görevi Neufchateau'dan Mézières'e ilerleyerek taarruzi bir harekâtla, Manteuffel'in yarma harekâtını desteklemekti. 7'nci Ordu'nun bütün tümenleri Our Nehri'ni geçmeyi başardı ve iç kanatta bulunan 5'inci Paraşüt Tümeni, üç gün içerisinde yirmi kilometre kadar giderek, Wiltz'e kadar ulaştı. Fakat, 28'inci Tümen'in sağ kanadı çok yavaş geri çeki-

lirken, Middleton'un 8'inci Kolordusu'nun 9'uncu Zırhlı ve 4'üncü Tümeni, Almanları beş ila yedi kilometre ilerledikten sonra durdurmuştu. 19 Aralık'ta, Almanların güney taarruz cephesinin karşısında bulunan Amerikalılar buradaki mevzilerini iyice sağlamlaştırmışlardı. Aynı zamanda, Amerikalıların buradaki cepheleri pek yakında, kuzeyden Saar bölgesinden bu tarafa ilerlemekte olan Patton'un 3'üncü Ordusu tarafından takviye edilecekti ve aynı gün 80'inci Alman Kolordusu savunmaya geçti.

Manteuffel, yakınında bulunan 7'nci Ordu'ya, sol kanadıyla aynı hizada kalabilmesi için mekanize tümen talebinde bulunmuştu, fakat bu talep bizzat Hitler tarafından reddedildi. Hitler'in bu talebi reddetmesi sonuçlar açısından çok önemli olmuş olabilir.

Kuzeyde, Dietrich'in cephesindeki panzer birliği 17 Aralık'ta, ancak seçkin 1'inci SS Panzer Tümeni, Liège'i güneyden sarınca ilerleyebilmişti. Önde bulunan ve yüz tankı bulunan "Peiper Muharebe Grubu" hiçbir şekilde zorlanmadan Huy'de bulunan Meuse'nin geçiş noktalarını ele geçirmek için ilerliyordu. Bu birlik ilerlerken, silahsız Amerikan esirlerini ve Belçikalı sivilleri de katlediyordu. Peiper, savaş sonrası sorgulamalarında, bu taarruz öncesinde korku yaratmak için bizzat Hitler'in emriyle katliamları gerçekleştirdiklerini söylemiştir. Bununla beraber, Yarbay Peiper'in birliği, bu karşı taarruz boyunca bu denli zalim davranan tek birlikti. Her ne kadar Peiper'in muharebe grubunun Stavelot'taki hayati önem taşıyan köprüyü ve hemen kuzeydeki 8 milyon litrelik yakıt deposunu neden ele geçirmediklerinin nedenini anlamak hayli güçse de, bu muharebe grubu Meuse Nehri'nin altmış kilometre uzağında, Stavelot'un eteklerinde geceleyin konaklamak için durdu. Oysa o sırada iki önemli noktanın da savunması yetersizdi. Aynı zamanda Spa'da bulunan Birinci Amerikan Ordu Karargâhı buraya çok yakındı. Peiper'in muharebe grubunun konakladığı aynı gece ve ertesi gün Amerikan takviye birlikleri bölgeye ulaştılar ve buradaki muharebe grubunu bu bölgede tutmayı başardılar ve beş kilometre ötede Trois Ponts'da bulunan köprüleri havaya uçurdular. Bunun üzerine Peiper, vadiye kenarından dolaşmayı denedi, ama bu hareketi de Stoumont'a sadece on kilometre kala durduruldu. Bu arada, bağlı bulunduğu, 6'ncı Panzer Ordusu'nun çok ilerisinde olduğunu anlayarak tecrit edildiğini tespit etti.

Güneyde, Manteuffel'in cephesinde, Saint Vith ve Bastogne'nin önemli yollarında baskılar giderek artıyordu. Bu yolların ele geçirilmesi ve kontrol altında tutulması, taarruzun geleceği ve muharebenin sonucu üzerinde kati bir rol oynayabilirdi. Taarruzun başladığı gün, cephenin yirmi kilometre gerisinde olan Saint Vith'e ilk saldırılar 17 Aralık'ta başladı, fakat bunlar küçük çaptaki birliklerle yapılan saldırılardı. Ertesi güne bölgeye 7'nci Ameri-

kan Zırhlı Tümeni'nin büyük kısmı yetişmişti. 18 Aralık'ta, kentin uzağmda bulunan köyler, Alman taarruzu şiddetini arttırdıkça birer birer düşmeye başlamıştı ve bu artan baskı, 106'ncı Amerikan Tümeni'nin zor durumda bulunan iki alayının kurtarılmasını engelliyordu. Bundan başka, panzer birlikleri Saint Vith'i hem kuzeyden hem de güneyden kuşatmaya başlamışlardı ve bu panzer birlikleri, kendilerini desteklemeye hazırlanan Alman panzer tugayının, takviyesinden evvel geri püskürtülmek zorundaydı.

18 Aralık'ta, Lüttwitz'in 47'nci Panzer Kolordusu kendisine bağlı iki zırhlı tümen (2'nci ve Panzer Lehr) ve Volksgrenadier Tümeni Bastogne'ye yaklaşıyordu. Fakat, 9'uncu Amerikan Zırhlı Tümeni'nden bir muharebe grubu ve bir istihkâm taburu takviye olarak savunmaya yardıma gelmişlerdi. En kritik an olan 19 Aralık sabahı Eisenhower'ın stratejik ihtiyat birliği olan 101'inci Amerikan Hava İndirme Tümeni'ni Bastogne'ye göndermesiyle, Alman taarruzu yavaşlamıştı. Bu tümene, asli komutan Tümgeneral Maxwell D.Taylor, Amerika'da izinde olduğundan, geçici olarak Tuğgeneral McAuliffe komuta ediyordu. Özellikle Amerikan istihkâm birliklerinin çok kahraman bir şekilde kendilerini gösterdikleri, Bastogne savunmasında, Amerikalılar Almanların kente girmesini engellediler ve panzer birlikleri kentin her iki yanından geçerek harekâtlarına devam ettiler. Kentin kuzeyinde bulunan yolun ele geçirilmesi için 26'ncı Volksgrenadier Tümeni'ni ve bir muharebe grubunu burada bıraktılar. Ve böylece 20 Aralık'ta, Bastogne tecrit edilmiş oluyordu.

İşte, Eisenhower ve ana ast birlik komutanları ancak 17 Aralık sabahı Almanların çok büyük çapta bir karşı taarruza geçtiklerini anlamışlardı. Ve 19 Aralık'ta, durumun gerçekliğinden ve vahametinden hiç kuşkuları kalmamıştı.Bradley, 10'uncu Zırhlı Tümen'e kuzeye gitmesini emretmiş ve 9'uncu Ordu Komutanı Korgeneral Simpson'un 7'nci Zırhlı Tümeni'nin 30'uncu Tümeni takip etmesi için istediği izni teyid etmişti. Böylece, 60.000 asker tehlike altında bulunan bölgeye yola çıkmıştı ve 180.000 asker daha müteakip sekiz gün içerisinde başka yerlerden bu bölgeye sevk edilmişti.

Tümgeneral Hobbs'un komutasında Aachen yakınlarında istirahatte bulunan 30'uncu Tümen'e başlangıçta Eupen'e gitmesi emredildi, daha sonra Malmedy'ye ve daha sonra da daha batıya, Peiper'in panzer muharebe grubunu durdurması için sevk edildi. Avcı uçaklarının da yardımıyla Stavelot'un bir kısmı tekrar ele geçti ve Peiper'in birliklerinin, 6'ncı Panzer Ordusu'nun geri kalan kısmıyla olan irtibatı da kesildi. Bu arada Peiper, Stoumont'ta artan bir direnişle karşı karşıyaydı. 19 Aralık'ta Peiper, yakıt sıkıntısıyla umutsuz bir şekilde boğuşurken 82'nci Hava İndirme Tümeni ve zırhlı birlik takviyelerinin bölgeye gelmesiyle denge aleyhine dönmüştü. Bu arada, iki SS Panzer Kolordusu'nun büyük kısımları hâlâ çok gerilerdeydi. On-

Bastogne kenti Müttefiklerin elinde.

ların ilerlemesi, tanklarını, ulaştırma araçlarını yollardan götürebilmesi için yollar yeterli değildi. Yakıt yetersizliğinden araçlarını ve tanklarını neredeyse hareket ettiremez hale gelen Peiper'in muharebe grubu nihayet 24 Aralık'ta tanklarını ve araçlarını terk ederek geriye doğru yaya olarak çekilmeye başladı.

Daha güneyde, Manteufell'in cephesinde, 3'üncü ve 7'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'nin birlikleri, Alman birliklerinin Saint Vith kentinden batıya doğru ilerlemelerini önlemek için hareket etmişlerdi. Saint Vith kentini savunan birlikler, Manteuffel'in çok yoğun saldırılarına maruz kaldılar ve ağır kayıplar verdiler. Şans eseri, 66'ncı Alman Kolordusu'nun yarattığı trafik sıkışıklığı bu başarının da hızlı bir şekilde gelişmesini önlediği gibi 106'ncı Amerikan Tümeni ve 7'nci Zırhlı Tümen'in daha güvenli bölgelere kaçabilmelerini de sağlamıştı. Bu aynı zamanda burada açılan gediğin Meuse Nehri'ne doğru genişletilmesini de engellemişti.

Cephenin yarıldığı 20 Aralık günü, Eisenhower, gediğin açıldığı bölgenin kuzeyinde bulunan bütün birliklerin ve de 1'inci ve 9'uncu Amerikan Orduları'nın Montgomery'nin emrine verilmesinin bir zorunluluk olduğunu hissetti. Ve Montgomery kendi ihtiyat birliği olan 30'uncu Kolordu'nun dört tümenini Meuse Nehri üzerindeki köprüleri korumak için yanına getirdi.

Montgomery'nin kendisine olan güveni büyük bir avantajdı ve bunun etkisi şayet, subaylarından birinin belirttiği gibi kendisini abartmasa, çok daha fazla olmuş olacaktı. Daha sonra yaptığı basın toplantısında kızgınlığını çok belirgin bir biçimde ortaya koymuş ve muharebeyi çok daha iyi yönettiğini ve bu nedenle Amerikan birliklerini felaketten kurtardığı izlenimini vermişti. Aynı zamanda, bütün İngiliz Ordular Grubu'na çok da iyi komuta ettiğini ve bunu da muharebe sahasında göstermekte olduğundan

bahsetmeye başlamıştı. Bu cümle daha da büyük bir rahatsızlık yaratmıştı, çünkü 22 Aralık'tan bu yana Patton, güney kanattan karşı taarruza geçmişti ve 26 Aralık'ta bu taarruz etkisini göstermiş ve Bastogne nefes alabilmişti, halbuki Montgomery'ye göre önce bu mevzilere çeki düzen verilecek ve kuzeyden yapılacak taarruza 3 Ocak'ta başlanacaktı ve o zamana kadar da İngiliz ihtiyat birlikleri muharebeye sokulmayacaklardı.

20 Aralık'ta kuzeyde Müttefik cephesinde gediğin açıldığı bölgede yeniden tertiplenen birliklerin başına, daha önce Roer ve Ren Nehri'ne doğru taarruz görevi alan 7'nci Amerikan Kolordusu'nun Komutanı Tümgeneral Collins getirildi. Montgomery bu kritik görev için sadece, takma adı "Yıldırım Joe" olan bu generalin getirilmesini istemişti. Collins'in bu yeni görevi için kendisine 2'nci ve 3'üncü Zırhlı Tümen, 75 ve 84'üncü Piyade Tümenleri verilmişti. Bu birliklerin görevi güney bölgesinde, Manteufell'in ilerlemekte olan öncülerine, karşı taarruz düzenlemekti.

Bastogne'de durum ciddiyetini hâlâ sürdürmekteydi. Almanların birbiri ardına gelen saldırıları Amerikalıları geri çekilmeye zorluyordu, fakat kontrolu tamamen ele geçiremiyorlardı. 22 Aralık'ta, Lüttwitz, Amerikalılara yaptığı çağrıda, şehrin kuşatıldığını, onurlu koşullarla, antlaşma yapabileceklerini belirtti. Bir elçiyle bunları Amerikalılara iletti. Fakat McAuliffe'nin daha sonra efsanevi hale gelen şifreli mesajını aldılar: "Deliler!" Bu bölgede bulunan McAuliffe'ye bağlı komutan bu şifreyi Almanlara ancak şöyle açıklayabildi: "Canınız cehenneme!"

Ertesi günü, havanın açmasıyla birlikte havadan ilk ikmal sağlandı ve Müttefik uçakları Alman mevzilerini bombaladılar. Bu arada, Patton'un birlikleri de güneyden yaklaşıyorlardı. Yine de 24 Aralıkta, Noel'in arifesinde durum hâlâ ciddiyetini koruyordu. Lüttwitz'in birlikleri Müttefiklerin uçak bombardımanı devam ederken takviye birlik ve ikmal maddeleriyle de destekleniyordu. Noel günü, Almanlar bütün güçleriyle saldırdılar, fakat yeni takviye gelen tankları çok ağır kayıplar verdi ve savunmayı yaramadılar. Bundan başka, şu anda Tümgeneral Gaffey'in komutası altında bulunan, Patton'un 3'üncü Ordusu'na bağlı 4'üncü Amerikan Zırhlı Tümeni güneyden gelerek, 26 Aralık saat 16.45'te garnizonla temas kurmuştu. Kuşatma kaldırılmıştı.

Her ne kadar, 7'nci Alman Ordusu başlangıçta, Manteuffel'in ilerleyen sol kanadını örtmeye çalıştıysa da, kendi birliğinin zayıf olması nedeniyle güneyden bir karşı taarruza maruz kaldı. 19 Aralık'ta, Patton'a, Saar bölgesine yapacağı taarruzun yerine Manteuffel'in yaptığı saldırıyı ordusunun iki kolordusunu kullanarak püskürtmesi bildirilmişti. 24 Aralık'ta, 12'nci Kolordu, 7'nci Alman Ordusu'nun tümenlerini geriye doğru püskürtmeye başladığında, kuzeyde beliren tehlikeyi de ortada kaldırmış oluyordu.

Daha batıda, 4'üncü Zırhlı, 26 ve 80'inci Piyade Tümeni'nden oluşan 3'üncü Amerikan Kolordusu, Bastogne'nin kurtarılması için çabalıyordu. Ünlü 4'üncü Zırhlı Tümen, Patton'un 22 Aralık'ta verdiği emri icra etmek için tetikte bekliyordu. Fakat asıl direniş karada çarpışan 5'inci Paraşüt Tümeni'nin askerlerinden geldi. Bu birliklerle her köyde çarpışılmak zorunda kalındı. Bununla birlikte, keşif birlikleri Neufchateau-Bastogne yolunda daha az direnişle karşılaştı ve 25 Aralık'ta taarruzun yönü, doğrudan bu yola değil de kuzeydoğu eksenine çevrildi. Ertesi gün, 4'üncü Zırhlı Tümenin kalan birkaç Sherman tankı Bastogne'nin güneydeki savunma hatlarının arasından geçmeyi başardı.

Bu arada, Bastogne'nin etrafından dolanan, Manteuffel'in panzer tümenleri, Namur'un güneyinden, Meuse'ye doğru ilerliyorlardı. Amerikan birlikleri buraya doğru ilerlerken, nehir üzerindeki geçiş noktalarını örtmek isteyen Horrocks'un 30'uncu İngiliz Kolordusu hem doğuya hem de batıya Givet ve Dinant çevresinde nehrin iki yakasına doğru hareket geçmişti. Bu sırada ise, Amerikan istihkâm birlikleri köprüleri havaya uçurmak için hazır bekliyorlardı.

Hitler'in gözü ise şu anda Meuse Nehri'nden başka bir şey görmüyordu. Hitler, Karargâhının ihtiyatında bulunan 9'uncu Panzer ve 15'inci Panzergrenadier Tümenleri'ni Manteufell'e, Dinant yaklaşma istkametinde bulunan Marche-Celles bölgesinin temizlemesi için tahsis etmişti. Böylece, her iki tarafta Noel günü taarruzu planlıyorlardı. Ancak Collins'in birlikleri arazideki konumları itibariyle yavaş yavaş daha avantajlı duruma geçiyordu. Noel sabahı, 29'uncu İngiliz Zırhlı Tugayı'nın yardımıyla, Collins'in birlikleri, Alman birliklerinin ilerlemesinin vardığı en uç noktasında bulunan Meuse ve Dinant'tan neredeyse yedi kilometre berideki Celles köyünü Almanlardan tekrar ele geçirmişti. Daha sonra ele geçirilemeyen birçok noktada ya piyadeler ya da uçaklar tarafından imha edildi. 23 Aralık'tan sonra, panzer birlikleri havadan çok ciddi bir şekilde taciz edilmeye başlanmıştı ve 26 Aralık'ta panzer birliklerinin gündüz hareket etmesi yasaklandı. 9'uncu Panzer Tümeni muharebe alanına 26 Aralık Noel akşamı gecikerek geldi ve 2'nci Amerikan Zırhlı Tümeni'nin güçlü savunmasını aşamadı. 26 Aralık'tan itibaren Almanlar geri çekilmeye başladılar ve Meuse Nehri artık onlar için ulaşılamaz bir noktadaydı.

Dietrich'in 6'ncı Panzer Ordusu'na, güneybatıdan, Manteuffel'in taarruzuna yardım edecek şekilde tedbir alması için emir verilmişti, fakat her ne kadar 6'ncı Panzer Ordusu, panzer tümenlerini muharebeye soktuysa da, şu anda çok kuvvetli bir biçimde takviye edilen Amerikan savunma mevzilerine karşı pek bir başarı kaydedemedi ve çok geçmeden avcı bombardıman uçaklarının saldırısına uğradı. 2'nci SS Panzer Tümeni, başlangıç-

ta panik yaratacak şekilde Amerikan savunma hatlarında gedikler açmıştı, fakat Trois Ponts'un yirmi kilometre güneybatısında bulunan Manhay köyündeki uzayan muharebeler sonucunda çok ağır kayıplar vermişlerdi. Özetle, 6'ncı Panzer Ordusu'nun taarruzu yıpranma ve yorgunluktan başka bir şey getirmemişti.

Asıl karşı taarruz başlamadan çok önce Almanlar kuzeye doğru yaptıkları harekâtı terk etmişlerdi ve güney kanatta giriştikleri nihai çabaları da sonuç vermemişti. Bu son çaba, asıl ağırlığı kuzey yerine, güneye veren Hitler'in 5'inci Panzer Ordusu'nun saldırısını takviye etmeyi amaçlıyordu. Fakat fırsat kaçmıştı. Manteuffel anılarında şöyle söylemektedir: "Ancak 26 Aralık'ta ihtiyatların geri kalan kısmı emrime verildi ve o zamanda bu birlikler yerinden kıpırdayamadı. Ne yazık ki bu birlikler tam ihtiyaç duyduğumuz bir anda yüzlerce kilometre uzunluğunda bir kuyruk halinde yakıtsızlıktan öylece hareketsiz duruyorlardı." Oysa, 19 Aralık'ta Almanlar, Stavelot yakınlarında 8 milyon litrelik yakıt deposunun bir kilometre kadar yakınına gelmişler, ama ele geçirememişlerdi. Bu da kaderin bir cilvesiydi.

> *"Biz bu yeni saldırıya neredeyse, Müttefiklerin taarruzuyla aynı anda başladık. Jodl'a telefon ettim ve Hitler'e, benim ileride bulunan birlikleri geri çekeceğimi söylemesini istedim... Fakat, Hitler bu geri çekilmeyi yasakladı. Böylece, zamanında geri çekilmek yerine, Müttefik taarruzları altında gereksiz yere zayiat vererek adım adım çekildik... Bu son safhadaki kayıplarımız öncekilerle kıyaslandığında çok ağırdı. Bunun nedeni ise Hitler'in "geri çekilmeme" politikasıydı. Bu tükenmemiz anlamına geliyordu, çünkü bu kadar ağır kayıpları telafi etmemiz mümkün değildi."*

Rundstedt'ın bu konudaki hükmü şöyleydi: "Ben taarruzu, daha hedefine ulaşamayacağını anladığım ilk safhasında durdurmak istedim, Hitler çok kızgın bir şekilde taarruzun devam etmesini istedi. Bu taarruz ikinci bir Stalingrad'dı."

Notlar:

[1] Bozucu taarruz: Bir düşman taarruzunu, düşman tarafından düzenlenir veya kıtalar toplanırken, ağır bozguna uğratmak maksadıyla yapılan taktik manevra. Hareket, asıl mukavemet hattı ya da muharebe mevzii karşısındaki düşman toplanma mevzilerine, savunmadaki zırhlı birlikler tarafından yapılır (Ç.N.)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Son
(1945)

OTUZ ALTINCI KISIM

Vistül'den Oder'e

Stalin, Batılı Müttefiklere, Ocak ayının ortalarında Vistül hattından başlayacak ve Ren hattında onların taarruzlarıyla çakışacak yeni bir taarruz başlatacağını bildirmişti. Ancak bu taarruz, Ardennes karşı taarruzu nedeniyle gecikmişti. Batı'daki yüksek komuta heyetinin, Rusların başlatacağı taarruzdan büyük beklentileri yoktu. Hava koşulları, Rus birlikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmama, Vistül hattında, Temmuz ayından bu yana Rus birliklerinin beklemesi gibi unsurlar üst üste eklendiğinden, Batılılar Ruslardan bu konuda pek ümitli değildiler.

Savaşın en umutsuz zamanı olan, Aralık ayının son günlerinde Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı olan Guderian çok kötü haberler almaya başlamıştı. Doğu'daki Ordular'ın İstihbarat Teşkilatı'nın başında bulunan Gehlen, Baltık Denizi ve Karpatlar arasındaki taarruza hazır 225 Rus piyade tümeniyle, yirmi iki zırhlı kolordunun tespit edildiğini bildirmişti.

Fakat Guderian, Rusların bu muazzam karşı taarruz hazırlıklarını bildirdiğinde Hitler bunlara inanmayı reddetmiş ve "Cengiz Han'dan bu yana görülen en büyük hile! Bu saçmalıklardan kim sorumlu" diye haykırmıştı. Hitler, Himmler ve SS İstihbarat Teşkilatı'nın raporlarına itibar etmeyi tercih etmişti.

Hitler, Ardennes bölgesindeki karşı taarruzunu durdurup buradaki birlikleri Doğu Cephesi'ne sevk etmeyi reddetmişti. Hitler'in gerekçesi, Batı'da kazanılan inisiyatifi elden kaçırmamaktı. Bunun önemine çok inanıyordu. Aynı zamanda, Guderian'ın, şu anda Baltık Devletleri'nde tecrit edilmiş durumda bulunan yirmi altı tümenden oluşan ordu grubunun denizden tahliye edilerek, Almanya'nın girişlerinin takviyesinde kullanılma önerisini tekrar reddetmişti.

DANİMARKA
KUZEY DENİZİ
İNGİLTERE
HOLLANDA
Amsterdam
The Hague
Rees
Wesel
Antwerpen
Brüksel
BELÇİKA
Düsseldorf
Köln
Remagen
ARDENNES
LÜKSEMBURG
Reims
Paris
FRANSA
Koblenz
Mainz
Mannheim
Stuttgart
Ren
Tuna
Münih
Innsbruck
MÜTTEFİKLER BULUŞUYOR
RUS TAARRUZLARI
İNGİLİZ-AMERİKAN TAARRUZLARI
11 OCAK 1945, CEPHE HATTI
2 ŞUBAT, CEPHE HATTI
7 MAYIS,İNGİLİZ - AMERİKAN CEPHESİ
İTALYA
Milano
Hamburg
Bremen
Lüneburg
Hannover
Elbe
Magdeburg
Kassel
Leipzig
ALMANYA
Nürnberg
AVUSTURYA
Graz
Berlin
Oder
Frankfurt
Sommerfeld
Dresden
Neisse
Breslau
SİLEZYA
Prag
Elbe
Olomoce
Brno
ÇEKOSLAVAKYA
KARPATLAR
Viyana
Bratislava
Tuna
Budapeşte
MACARİSTAN
Oradea
Szeged
ROMANYA
YUGOSLAVYA
Zagreb
BALTIK DENİZİ
LİTVANYA
Königsberg
Danzig
DOĞU PRUSYA
Allenstein (Olstyn)
POMERANYA
Bialystok
Narew
Torun
Kustrin (Kostryzn)
Bydgoszcz
Vistül
Poznan
VARŞOVA
Lodz
POLONYA
Bug
Sandomierz
Krakow
Lviv

Guderian, Karargâhına döndüğünde kendisi seyahatte iken yokluğunu fırsat bilen Hitler'in, Polonya'da bulunan iki panzer tümenine, Budapeşte'ye yardımcı olması için Macaristan'a sevk emrini verdiğini tespit etmişti. Bu durum Guderian'ı, 1000 kilometrelik cepheyi tutan elli zayıf piyade tümenini sadece on iki seyyar ihtiyat tümeniyle desteklemek zorunda bırakıyordu.

Batılıların, Rusların gücü ve mevcut durumu hakkındaki şüpheleri, Almanların Budapeşte'ye yaptıkları karşı taarruz haberleriyle iyice artarken, Almanların muhtemel gücü hakkındaki izlenimleri ise, Ardennes bölgesindeki karşı taarruz nedeniyle iyice kaygı verici boyutlara ulaşmıştı. Budapeşte'ye karşı yapılan taarruzda ilk birkaç günde elde edilen ilerleme çok korkutucu olmuştu. Kentin altmış kilometre batısında Komorn yakınlarında başlayan karşı taarruz yaklaşık otuz kilometre kadar ilerlemişti. Fakat bundan sonra gördüğü şiddetli direniş karşısında ağır kayıplar vermeye başladı.

Dolaylı olarak maruz kalınan kayıp daha da ağırdı. Rusların bu direnişi, Hitler'in karakteristik davranışı olan savaşma inadını kamçılamıştı ve geri çekilmemişti. Bunun sonucunda, birlikleri kuşatılınca, ikinci bir "Stalingrad"ı yaşama korkusu, Hitler'i kendisini daha zor durumlara sokan adımı atmak zorunda bırakmıştı. Zira, her ne kadar, Polonya'da bulunan ve Rusların beklenen kış karşı taarruzuna hazır bekletilen çok değerli iki panzer tümeni yılbaşı arifesinde Budapeşte'ye takviye amacıyla sevk edildiyse de, Hitler'in Rusların taarruzundan evvel Vistül hattından çekilmeye hiç mi hiç niyeti yoktu. Bu hattan zamanında geri çekilinmediğinden, taarruz sırasında çok büyük zayiat verildi. Bir kez daha ne pahasına olursa olsun bir yerde tutunma stratejisi, felaketi getirmişti.

Rus Yüksek Komutanlığı, Almanların içinde bulunduğu temel zaafiyetten yararlanmak için çok iyi hazırlanmıştı. Durumun hayatiyetini ve ulaşım tesislerinin çok büyük bir alana yayılmış olmasının dezavantajlarını çok iyi fark eden Ruslar, yeni cephelerinde kendi taraflarında kalan demiryollarının dar hatlarının kendilerinin kullandığı geniş hatta dönüştürülmelerini beklediler. Demiryolları merkezlerinde çok önemli miktarda ikmal maddeleri toplandı. Asıl hedef, Müttefik bombardımanlarından zarar görmeyen çok önemli endüstri merkezi olan, Almanların Yukarı Silezya bölgesinin ele geçirilmesiydi. Bu hedefi ele geçirmek için Güney Polonya'da Vistül üzerinde bulunan Baranov köprübaşından yaklaşık yüz elli kilometre yol katetmeleri gerekecekti. Fakat, Stalin ve Kurmay Başkanı Vasilevsky'nin çok daha büyük hedefleri vardı. Onların gözü Oder ve Varşova'da bulundukları mevzilerden 500 kilometre ileride bulunan Berlin'deydi. Taarruzlarının çapını genişleterek, çok geniş hareket alanı sağlayacaklar ve bundan istifade

edeceklerdi. Rusların Almanlara 1'e karşı 5 olarak sağladıkları sayısal üstünlükten daha da önemlisi, manevra kabiliyetlerinin artmış olmasıydı. Amerikan yardımından gelen araçlar, Rusların piyade tugaylarının büyük bir bölümünü motorize hale getirmişti. Böylece, tank üretimleri artmış, taarruzda cephenin yarılmasıyla birlikte, cepheyi genişletme harekâtını icra edebilecek zırhlı ve seyyar birliklere sahip olmuşlardı. Aynı zamanda, artan sayıdaki Stalin tankları zırhlı birliklerin vurucu gücünü iyice arttırmıştı. Stalin tanklarının üzerinde, Almanların Tiger tanklarına monte edilmiş bulunan 88 milimetrelik toplarına karşılık, dev gibi 122 milimetrelik toplar monteliydi. Her ne kadar Stalin tanklarının zırhları "King Tiger" tanklarının zırhları kadar kalın değilse de, "Tiger" tanklarından daha kalındı.

Taarruz başlamadan evvel "cephe komutanlıkları" yeniden düzenlendi ve Rusya'nın taarruzda en başarılı olan komutanları asıl taarruzlara komuta etmekle görevlendirildiler.Koniev, güney Polonya'da bulunan "1'inci Ukrayna cephesi" komutanlığı görevinde kalırken, merkezde bulunan "1'inci Beyaz Rusya cephesi" komutanlığını Jukov, Varşova'nın kuzeyinde, Narew 'de bulunan "2'nci Beyaz Rusya cephesi" komutanlığına atanan Rokossovsky'den devir ve teslim alıyordu.

Rus taarruzu 12 Ocak 1945'te saat 10.00'da, yaklaşık elli kilometre derinliğinde ve genişliğinde bulunan Baranov köprübaşından Koniev'in birlikleriyle başladı. Taarruza ikisi tank ordusu olmak üzere, yetmiş tümenden oluşan toplam on ordu katılıyordu. Desteklerinde ise iki hava ordusu vardı.

Başlangıçta, taarruzunun hızını, muharebe alanında çok yoğun bir şekilde bulunan sis perdesi engelledi ve uçakların havalanmasına olanak sağlamadı. Fakat, sis aynı zamanda, taarruz eden birliklerin görünmesini de engelledi ve topçunun çok iyi kullanılmasından dolayı savunma mevzileri çok başarılı bir şekilde dövüldü ve üçüncü gün, otuz kilometre ileride bulunan Pinczow'a girildi ve Nida Nehri geçilerek daha geniş bir cephe elde edildi. Ve ondan sonra başarıyı genişletme harekâtı başladı. Açılan gedikten geçen zırhlı birlikler geniş Polonya düzlüğüne yayıldılar. Şu anda açılan gediği genişletmek, derinleştirmekten çok daha önemliydi. 15 Ocak'ta, kuzeybatıya doğru ilerleyen kol Lysa Gora tepelerinin eteklerinde bulunan Kielce'yi ele geçirdi ve Jukov, cephesinin karşısında bulunan Alman birliklerinin geri bölgesini tehdit etmeye başladı.

14 Ocak'ta Jukov, Magnuszev ve Pulawy'de tesis etmiş olduğu köprübaşlarından taarruzunu başlattı. Sağ kanadı, kuzeye Varşova'nın arkasına doğru ilerlerken sol kanadı da 16 Ocak'ta Radom'u ele geçirdi. Aynı gün, Koniev'in öncü birlikleri, Silezya cephesinden sadece elli kilometre geride bulunan Pilica Nehri'ni geçtiler. Bu arada, Rokossovsky'nin birlikleri de 14 Ocak'ta, Narew Nehri üzerinde bulunan iki köprübaşmdan taarruza geçti

ve Doğu Prusya güney yaklaşma istikametini örten savunma mevzilerini yardı. Açılan gedik 300 kilometre genişliğindeydi ve bu açılan gedikten ihtiyat tümenlerinin de dahil olduğu yaklaşık 200 tümen batıya doğru adeta akıyordu.

17 Ocak'ta, Varşova Jukov'un her iki kanattan ilerleyen birliklerinin eline geçerken, zırhlı birlikler de neredeyse Lodz'a varmışlardı. Koniev'in öncü birlikleri Silezya sınırına yakın olan Czestochowa'yı ele geçirmişler ve güneyde bulunan Krakow kentinin kenarından geçip gitmişlerdi.

19 Ocak'ta, Koniev'in sağ kanadı Silezya sınırına ulaşırken, sol kanadı da Krakow'u kuşatma harekâtıyla ele geçirmişti. Jukov'un birlikleri Lodz'u ele geçirdiklerinde, Rokossovsky'nin birlikleri de, Mlawa yakınlarında, Doğu Prusya'ya dayanmışlardı, Chernyakhovsky ve Petrov'un birlikleri de her iki uç kanattan ilerlemelerini sürdürmüşlerdi. Böylece ilk haftanın sonunda, taarruzun derinliği 150 kilometreyi bulurken, cephesinin genişliği de 600 kilometreyi bulmuştu.

Silezya'daki tehlikeyi sezen Almanlar, geciktiklerini fark ederek Slovakya'da bulunan yedi Alman tümenini çok acele bir şekilde kuzeye sevk ettiler. Slovakya'daki birliklerin komutanı olan Heinrici, bu tehlike belirmeden önce Vistül hattı için birliklerinden bir kısmını ihtiyat olarak tahsis edebileceğini önermişti, fakat böyle bir düzenleme, Hitler'in "herkes bulunduğu yerde savaşmalı ve bulunduğu bölgede muharebe etmeli " ilkesiyle ters düşüyordu.

Batı Polonya'nın birçok bölümü o kadar açık bir araziydi ki, şayet taarruz eden tarafın birlikleri sayı ve manevra kabiliyeti yönünden üstünse, taarruzunun başarıya ulaşması çok kolaylaşıyordu. Almanlar da 1939'da bu avantajlardan yararlanmışlardı. Şimdi ise hem güçten hem de hareket kabiliyetinden yoksun olarak savunmadaydılar. Mekanize muharebenin bir ustası olan Guderian, katı savunmanın beyhude olduğunu ve bu taarruzu durdurmanın tek yolunun, mevcut zırhlı ihtiyat birlikleriyle karşı taarruz etmenin olduğunu anlamıştı. Fakat, Guderian hem Vistül hattı üzerinde kalmaya zorlanmış hem de zaten yetersiz olan zırhlı birliklerini, taarruzdan hemen evvel Budapeşte'ye göndermek zorunda bırakılmıştı. Kalan birliklerin bir kısmının Kielce yakınlarına göndermekle, Vistül Nehri'nin kıvrımında kuşatılan birliklerin kurtarılması için zaman kazanmış oluyordu. Almanların, Rus taarruzunun ilk haftasında verdikleri esir sayısı 25.000 idi. Taarruzun büyüklüğüyle kıyaslandığında epey az bir sayıydı. Fakat Almanların, giderek azalan hareket kabiliyetleri, hızlı bir geri çekilme için zaafiyet yaratmaya başlamıştı. Bu nedenle bu zaafiyet ikinci haftada esir sayısının 86.000'e, üç katından fazlaya çıkmasına neden olmuştu. Buna karşılık Rusların artan hareket kabiliyeti taarruzlarına da yansımıştı.

Alman sınırlarının içerisinde bulunan sivil halkın alelacele daha içeri bölgelere tahliyesi, Rusların ilerleyiş hızlarının bütün hesapları altüst ettiğinin en somut kanıtıydı ve Alman birlikleri tutunacaklarını umut ettikleri mevzilerini apar topar terk ettiler.

20 Ocak'ta, Koniev'in birlikleri Silezya sınırından girdiler ve Alman toprakları üzerinde köprübaşı tesis ettiler. Daha da korkutucu olanın, Rokossovsky'nin birliklerinin, Doğu Prusya'nın karşısında bulunan tarihi Tannenberg bölgesine ulaşmalarıydı. Bu kez burası, Rusların 1914 yılındaki yenilgisinin tekrarı olmayacaktı ve ertesi gün öncü birlikler, Allenstein kavşağına ulaşarak Doğu Prusya'ya giden ana demiryolunu kestiler. Bu arada doğudan ilerleyen Chernyakhovsky, Insterburg'u ele geçirdi. Yukarıya doğru ilerlemesini sürdüren Rokossovsky 26 Ocak'ta Elbing yakınlarında bulunan Danzig Körfezi'ne ulaştı. Böylelikle Doğu Prusya'daki bütün Alman birlikleri tecrit edilmiş oldu. Buradaki birlikler, daha sonra kuşatılacakları Königsberg'e çekildiler.

Buchenwald toplama kampındaki cesetler. Nazi vahşeti, insanlığın yüz karası...

Dört gün önce, Koniev endüstri bölgesi Yukarı Silezya'nın kuzeyinde bulunan Oder Nehri'ne altmış kilometrelik bir cepheyi kontrol altında tutarak ulaşmıştı. İkinci haftanın sonunda, sağ kanadının taarruzu, Yukarı Oder Nehri'ni, taarruz çıkış hattından 250 kilometre ileride bulunan Breslau'nun güneyinde uzanan yüz kilometrelik cephesi üzerindeki çeşitli noktalardan geçmişti. Diğer kollar, Silezya'nın başkentini kuzeyden kuşatmıştı. Bu öncü birliklerin tesis ettiği hatların gerisinde bulunan diğer birlikler güneye doğru hareket edip Gleiwitz'i ele geçirerek Yukarı Silezya bölgesini tecrit etmişlerdi. Bütün bölge, dikenli tel, tanksavar hendekleri, avcı boy çukurlarıyla doluydu, fakat bu bölgede bulunan Alman birlikleri yetersizdi. Burada bulunan ya da takviye olarak gönderilen birliklere de sivil mülteciler engel oluyordu. Yollar tahrip olmuş ve terk edilmiş araç ve teçhizatla doluydu. Bu kargaşadan yararlanan Rus birlikleri cepheden giremedikleri yerlere, cephe gerisinden girebiliyorlardı. Alman Hava Kuvvetleri'nin verdiği raporlar, Rus birliklerinin taarruzunu ahtapotun kollarına benzetiyorlardı. Raporlar, doğuya doğru uzanıp giden uçsuz bucaksız Rus konvoylarından bahsediyordu.

Hatta daha da çarpıcı ve çok tehlikeli olan diğer bir gelişme de, Jukov'un merkez cepheden ilerleyişiydi. Jukov, çok gizli bir manevrayla, zırhlı birliklerinin büyük bir kısmını sağ tarafına kaydırmıştı. Bu birlikler Vistül ile Warta arasındaki koridordan ilerlerken, bu beklenmedik manevra sayesinde, koridorun en dar kesiminde bulunan Gniezno'nun doğusundaki göller bölgesini, Almanlar buraya birlik sevk etmeden ele geçirebilecekti. Bu taktiğin sonucunda ilerleyen birlikler, Vistül üzerinde Torun'u ve Bydgoszcz'u (Bromberg) 23 Ocak'ta ele geçirdiler. Diğer zırhlı birlikler ise ulaşım açısından daha büyük ve önemli kent olan Poznan'a yaklaşıyorlardı. Burada daha sert bir direnişle karşılaştılar. Bu kenti etrafından dolanarak batıya ve kuzeybatıya yöneldiler. Haftanın sonuna doğru Varşova'dan 300 kilometre uzakta bulunan Brandenburg ve Pomeranya'ya ulaşmışlar ve neredeyse Berlin'e de 150 kilometre yaklaşmışlardı. Aynı zamanda, Jukov'un sol kanadı, Warta Nehri'ni geçip ve Kalisz'i ele geçirdikten sonra Koniev'in sağ kanadıyla aynı hizaya geldi.

Üçüncü hafta, Koniev'in sol kanat birliklerinin Katowice ve Yukarı Silezya'nın büyük endüstri kentlerini ele geçirmesiyle başladı. Aynı esnalarda Koniev'in sağ kanadı, Oder Nehri üzerinde, Breslau'nun altmış kilometre kuzeybatısında yeni bir köprübaşı elde ediyordu. Jukov'un ileri birlikleri, Brandenburg ve Pomeranya sınırlarını 30 Ocak'ta geçtiler ve halen donmuş bulunan Oder Nehri üzerindeki Alman direnişinin de üstesinden geldiler. 31 Ocak'ta, Jukov'un birlikleri Landsberg kentini işgal etti. Buradan ilerleyen Jukov'un tank birliklerinin öncüleri, Berlin'in eteklerinden yaklaşık alt-

mış kilometre uzakta bulunan Kustrin yakınlarındaki Aşağı Oder'e ulaştılar. Şu anda Rusları, Batılı Müttefiklerinin ileri mevzilerinden ayıran mesafe sadece 600 kilometreydi.

Fakat işte bu sırada, fazla yayılma ilkesinin, Almanların yardımına koştuğunu görüyoruz. Rusların bu hat üzerinde Almanlara uygulayacağı baskı azalmaya başlarken, aynı zamanda Almanların Volkssturm adını verdikleri "Yurt Muhafızları" bu hattı tutmaları için tertiplenip buraya sevk edilmişlerdi. Poznan'daki şiddetli savunma, Rusların takviye birliklerini ve ikmal maddelerini getirebileceği yolları tıkamıştı. Şubat'ın ilk haftasında karların erimeye başlaması, yolları bataklığa dönüştürürken, aynı zamanda Oder Nehri'nin de çözülmesi, engel vasfını da iyice arttırmıştı. Her ne kadar Jukov'un birlikleri, Şubat ayı sonuna doğru nehrin büyük bir cephesini ellerine geçirip, Kustrin ve Frankfurt-an-der-Oder hattında birçok geçiş bölgesi tesis ettilerse de, bu mevcut durumlarını daha da geliştirme gücüne sahip değildiler ve orada tesis ettikleri derinliği olmayan köprübaşlarında saplanıp kaldılar.

Koniev şu sırada, kanatlardan hareket ederek ve gizlice Berlin'e yaklaşmak istiyordu. Tesis ettiği köprübaşlarını Breslau'nun kuzeyine doğru genişleten, birlikler 9 Şubat'ta batıya doğru ileri harekâta başlayarak ve geniş bir cephe üzerinde Oder'in sol yakasından ilerlemeye başladılar. 13 Şubat'ta, Berlin'den 120 kilometre uzakta olan Sommerfeld'e ulaştılar. Aynı gün, nihayet Budapeşte de 110.000 Alman esiriyle birlikte düşmüştü. İki gün sonra, otuz kilometre ileride bulunan Neisse Nehri'ne ulaştılar ve böylece Jukov'un ileri birlikleriyle aynı hizaya gelmişlerdi.

Fakat Alman savunması bir kez daha, Aşağı Oder ve Neisse nehirlerinin oluşturduğu hattın gerisine atılmış olmaktan istifade ediyordu. Bu hat, Baltık Denizi'nden Bohemya dağlarına kadar uzanan hattan yaklaşık 300 kilometre daha kısaydı. Almanların cephesinin çok daralması, aleyhte olan güç dengesini nispeten dengelemişti. Böylece, Almanlar cepheleriyle daha makul düzeyde, orantılı bir kuvvet bulundurmuş oluyorlar ve Rusların son taarruzda kendilerine üstünlük sağlamalarından bu yana ilk kez arazinin avantajını kullanıyorlardı. Rusya'nın cephesinin gerisinde bulunan Breslau hâlâ dayanıyordu.

Koniev'in ilerlemesi Neisse'nin üzerinde, Jukov'un daha direkt taarruzu ise aşağı Oder 'de durdurulmuştu. Şubat'm üçüncü haftasında, Doğu Cephesi'ndeki ilerleme, Almanya'nın Batı Cephesi'nden getirttiği takviyeler neticesinde eski hızını kaybetmiş ve giderek durmuştu. Ruslar, ancak Ren düşünce bulundukları hattan ilerleyebildiler.

Bununla beraber, Rusların yarattığı tehlike, Almanların kaderlerini belirleyecek bir kararı vermelerine yol açtı. Almanlar, Rusları zor durumda bı-

rakmak için Ren hattının savunmasını, Oder'in savunmasına feda ettiler. Burada asıl önemli olan, Batı Cephesi'nden, Doğu Cephesi'ne sevk edilen tümenlerin sayısından ziyade, Batı Cephesi'ndeki eksiklikleri tamamlayabilecek bütün unsurların Ruslara karşı savaşmak üzere Doğu Cephesi'ne gönderilmesiydi. Böylelikle, Müttefiklerin Ren'e ulaşması ve onu geçmesi için gerekli bütün kolaylıklar ve koşullar sağlanmış oluyordu.

OTUZ YEDİNCİ KISIM

Hitler'in İtalya'da Çöküşü

Her ne kadar Almanların, kış mevzileri hemen hemen geçen yıl kadar sağlam gözüküyor ve hatta 300 kilometre kuzeyde bile özelliklerini hâla muhafaza ediyorsa bile, Müttefiklerin lehine de birçok olumlu gelişme ve unsurlar mevcuttu.1944 yılı sonlarına doğru, Müttefikler Gotik Hattı'nı ele geçirmişlerdi. Artık karşılarında Gotik Hattı gibi çok iyi tahkim edilmiş bir savunma engeli yoktu ve 1945 yılı bahar ayı için tasarlanan taarruz için şartlar çok daha elverişliydi. Bundan başka, Müttefik ordularını nispeten daha güçlü kılan diğer bazı önemli unsurlar da vardı.

Mart ayında, bahar taarruzunun arifesinde Müttefiklerin on yedi tümeninin yanı sıra altı İtalyan muharebe grubu da vardı. Almanların ise yirmi üç tümeni ve bir de Almanların bizzat Mussolini'yi kurtardığı kuzey İtalya'da bulunan sözde dört İtalyan tümeni vardı. Gerçekte buradaki dört tümenin her biri ancak bir muharebe grubu büyüklüğündeydi. Fakat, tümenlerin miktarlarıyla yapılan karşılaştırma, mevcut dengeleri yanlış olarak yansıtıyordu. Müttefiklerin muharip gücü altı müstakil zırhlı tugay ve dört müstakil piyade tugayından meydana geliyordu ki, bu birlikler de üç ila dört tümene tekabül ediyordu.

Birliklerin mevcutlarını incelemek, daha gerçekçi bir değelendirme olacak. 70.000 İtalyan askerinin dışında, Beşinci Amerikan ve Sekizinci İngiliz Ordusu'nun toplamı 536.000 kişiydi. 108.000 İtalyan askerinin dışında, Almanların toplamı 491.000 kişiydi, fakat Almanların 45.000'i polis ve tanksavar personeliydi. Bu nedenle bu aşamada da muharip birliklerin ve silahların karşılaştırması gerekmektedir. Örneğin, Nisan ayında, Sekizinci Ordu taarruza başladığında muharip birliklerinin kıyaslamasında 1'e karşı 2 üstünlüğü vardı, 57.000 muharip askerine karşı, Almanların ve İtalyanların

muharip asker toplamı 29.000 idi. Topçu silahlarındaki üstünlüğün oranı da yine 1'e karşı 2 idi. Müttefiklerin 1220 parçadan oluşan topçu silahlarına karşılık, Alman ve İtalyanların elindeki topçu silahı sayısı 665 idi. Ve zırhlı birliklerdeki araç üstünlüğü 1'e karşı 3'tü. 1320 araca karşılık, karşılarında 400 zırhlı birlik aracı vardı.

Ayrıca, Alman cephesinin gerisinde bulunan 60.000 partizan da yaptıkları sabotaj ve eylemler sayesinde Müttefiklere çok yardımcı oluyorlardı. Partizanların çıkardıkları kargaşaları bastırmak için Almanların bunlara birlik ayırması, Müttefiklere çok büyük yarar sağlamıştı.

Daha da önemlisi, Müttefiklerin şu anda sahip olduğu mutlak hava üstünlüğüydü. Müttefiklerin stratejik bombardımanları o denli etkili olmuştu ki, Alman tümenleri İtalya'dan diğer harekât bölgelerine, Hitler'in emri bile olsa, çok zorlukla gidebiliyorlardı. Bunun yanı sıra diğer önemli unsurlardan birisi de Almanların mekanize ve motorize birliklerinin hareket kabiliyetini olumsuz yönde etkileyen ve giderek artan yakıt sıkıntısıydı. Yakıt sıkıntısı öyle bir safhaya ulaşmıştı ki, Almanlar ne süratle hareket edip meydana gelen boşlukları daha önce yaptıkları gibi kapatabiliyorlar, ne de geri çekilirken oyalayıcı manevralar yapabiliyorlardı. Fakat Hitler, ihtimal olduğu halde stratejik geri çekilmeye istekli gözükmüyordu.

Müttefiklerin sonbahardaki taarruzunun sona ermesinden sonra geçen üç ay içerisinde birliklerin araç ve gereçleri yenilenmiş, moralleri de çok yükselmişti. Amfibik tanklar (sudan geçebilen), "Kanguru" adlı zırhlı personel taşıyıcılar, tırtıllı araçlar, ağır top monteli Sherman ve Churchill tankları, dozer tankları, alev makinalı tanklar büyük miktarlar halinde gelmeye başlamıştı. Ayrıca bol miktarda köprü malzemeleri ve mühimmat stoku da sevk edilen malzemeler arasında yer alıyordu.

Alman tarafında ise, Mareşal Kesselring, Ocak ayında hastalıktan iyileşmiş ve görevinin başına dönmüştü, fakat Mart ayında, Batı Cephesi'ne, Mareşal von Rundstedt'in yerine, komutan olarak atanmıştı. Böylece, Vietinghoff, kesin olarak, İtalya'da bulunan C Ordu Grubu'nun komutanı olmuştu. Cephenin doğu kısmında bulunan beş tümenli 1'inci Paraşüt Kolordusu'nun ve dört tümenli 76'ncı Panzer Kolordusu'nun meydana getirdiği 10'uncu Alman Ordusu'nun başında Herr, batıda daha geniş bir cepheye sahip bulunan ve Bologna bölgesini de sorumluluk alanına katan, Cenova ve Akdeniz'e doğru uzanan hattı tuttan dört tümenli 51'inci Dağ Kolordusu'dan ve Bologna kentini örten üç tümenli 14'üncü Panzer Kolordusu'ndan oluşan 14'üncü Ordu'nun başında da Senger bulunuyordu. Ordu Grubu'nun ihtiyatında sadece üç tümen vardı. Bunun dışında iki tümen Adriyatik kanadının gerisinde, diğer ikisi de Cenova'nın yakınlarında mevzilendirilmişti. Bu tümenlerin amacı cephenin gerisinde meydana gelebile-

cek çıkarmaya karşı koymaktı. Keza, şimdilik Ordu Grubu ihtiyatında bulunan üç tümen de benzer görevler için kullanılıyordu.

Müttefikler cephesinde ise, Almanların 10'uncu Ordusu'nun karşısında bulunan ve 15'inci Ordu Grubu adını alan, Mark Clark'ın Ordu Grubu'nun, sağ kanadı Sekizinci Ordu olarak McCreery'nin komutası altında yeniden düzenlenmişti. Bu yeni düzenlemeye göre bu ordu; dört tümenli 5'inci İngiliz Kolordusu, iki tümenli Polonya Kolordusu, 10'uncu İngiliz Kolordusu, şu anda çok az birliği kalmış olan iki İtalyan muharebe grubu, Yahudi Tugayı ve aslında 10'uncu Hint Tümeni olan 13'üncü İngiliz Kolordusu'ndan müteşekkildi. 6'ncı Zırhlı Tümen ise ordu ihtiyatıydı. Batıda bulunan Beşinci Ordu, şu anda Truscott'un komutası altındaydı. Bu ordu, dört tümenli 2'nci Amerikan Kolordusu'yla, üç tümenli 4'üncü Kolordu ve ordu ihtiyatında bulunan iki tümenden meydana geliyordu. Bunlar ise 1'inci Amerikan ve 6'ncı Güney Afrika zırhlı tümenleriydi.

Müttefik planlayıcılarınm amacı ve asıl sorunu Alman birliklerini, Po Nehri'nin öte yakasına geçmeden ele geçirip dize getirmekti. Bunu en güzel Po Nehri'yle aşağı Reno arasında kalan yaklaşık elli kilometrelik bir alanı kaplayan geniş düzlükte zırhlı birliklerle başarabilirlerdi. Ocak ayının başlarında havanın kuru olduğu dönemde, Sekizinci Ordu, Adriyatik yakınlarında aşağı Reno bölgesinde bulunan Senio bölgesine kaydırılmıştı. Sekizinci Ordu'nun Comacchio Gölü'nün hemen batısında bulunan Bastia-Argenta bölgesini ele geçirip, geniş düzlüklere açılabileceği umuluyordu. Beşinci Ordu ise birkaç gün sonra, Bologna'nın yanından kuzeye doğru taarruza geçecekti. Bu müşterek harekât Almanların geriye çekilme yollarını kesecek ve onları kuşatmış olacaktı. Müttefiklerin bu taarruzunun başlama tarihi 9 Nisan'dı.

Sekizinci Ordu'nun planı ayrıntılı idi, fakat çok iyi düşünülmüş ve tasarlanmıştı. Po Nehri'nin kuzeyine yapılacak temsili çıkarma harekâtı hazırlıkları, Vietinghoff ve ihtiyatlarının dikkatini o yöne çekecekti. Bu izlenimi güçlendirmek için Nisan ayının başlarında, komandolar ve 24'üncü Muhafız Tugayı Comacchio Gölü'nü denizden ayıran bölümünü ele geçirdiler ve birkaç gün sonra Özel Bot Görev Kuvveti bu bölgede bulunan küçük adaları işgal etti.

Asıl taarruz, Senio'nun karşı yakasında 5'inci İngiliz ve Polonya Kolordusu tarafından başlatılacaktı. 5'inci İngiliz Kolordusu, Almanları yakalamak amacıyla Senio'nun epey yukarılarında saldırıya geçecekti ve orada 5'inci İngiliz Kolordusu'nun bir kısmı, daha sonra Argenta bölgesi olarak adlandırılacak Bastia-Argenta koridorunun karşı kanadına doğru harekete geçecekti. Diğer kısmı ise, Bologna kentinin kuzeyi ile olan irtibatını kes-

mek için bu kentin arkasından, kuzeybatıya doğru ilerleyecekti. Polonyalılar ise 9 Numaralı Yol boyunca Via Emilia'dan ilerleyerek Bologna'ya daha direkt bir istikamette harekete geçeceklerdi. Sağ kanatta bulunan 5'inci Kolorduya bağlı 56'ncı Tümen'in görevi ise direkt taarruzlarla ve kanat manevralarıyla Argenta bölgesine müşterek bir harekât düzenlemekti.

Asıl olarak, 10 ve 13'üncü İngiliz Kolordularının çekirdeğini oluşturduğu Sekizinci Ordu'nun sol kanadı kuzeye doğru harekete geçecek, Monte Battaglia'yı geçecek ve ilerlemelerine Polonya ve Amerikalı birliklerle buluşana dek devam edecekti. Ve burada, 13'üncü İngiliz Kolordusu, başarıyı genişletme harekâtı için 6'ncı Zırhlı Tümen'le buluşacaktı.

Kumluk bölge ve Comacchio Gölü'ndeki hazırlık harekâtı Vietinghoff'un dikkatini kıyı bölgesine çektikten sonra, 9 Nisan öğleden sonra yaklaşık 800 ağır ve 1000 adet orta bombardıman ve avcı uçağı çok şiddetli bir bombardımana başladı. Ayrıca, 1500 top beş ayrı bölgeye onar dakika arayla her biri toplam ellişer dakikalık ateşe başladı. Ondan sonra, taktik hava birlikleri Almanları bulunduğu yerden kıpırdatmazken, piyade yürüyüşe geçmişti. Almanlar bu bombardıman ve mermi yağmuru altında serseme dönmüşlerdi. Buna ilaveten piyadenin desteğinde bulunan alev püskürten tanklar düşmanın gerçek bir kâbusu olmuştu. 12 Nisan'da, General Keightley'in 5'inci Kolordusu Santerno Nehri'ni geçmiş ve ilerlemesine devam ediyordu. Her ne kadar başlangıçtaki şaşkınlıktan kurtulan Almanlar daha şiddetli direniş göstermeye başladılarsa da, 14 Nisan'da, Bastia Köprüsü imha olmadan ele geçti. "Fantails" adı verilen tırtıllı araçlar, Comacchio Gölü'nün sığ ve yumuşak zeminli sularından geçerken düş kırıklığı yarattılar, ama Argenta bölgesindeki su baskınına uğramış bölgelerden geçerken etkili olmuşlardı. Yine de İngilizlerin Argenta bölgesine ulaşmaları 18 Nisan'ı bulmuştu. Polonyalılar ise Almanların çok güçlü olan 1'inci Paraşüt Tümeni'nin büyük direnişiyle karşılaştılar ve bu engeli aşmak için epey zorlandılar.

Beşinci Amerikan Ordusu'nun taarruzu, özellikle kendilerini destekleyecek uçakların uçuşunu engelleyen hava koşulları nedeniyle 14 Nisan'a kadar gecikti. O nedenle Beşinci Ordu'nun önündeki düzlüklere ve Bologna kentine ulaşması için karşısında bulunan birkaç dağ sırtını aşmak zorunda kaldı. 15 Nisan'da, o muharebe için rekor sayılabilecek düzeyde 2300 ton bombanın uçaklar tarafından atılmasıyla birlikte, Beşinci Ordu'nun ilerlemesi hızlanmıştı. Fakat 14'üncü Alman Ordusu iki gün daha direndi ve 17 Nisan'da, 4'üncü Amerikan Kolordusu'nun 10'uncu Dağ Tümeni hattı yardı ve hayati bir bölgeye, 9'uncu Yol'a ulaşmak için önünü açmıştı. Fakat, iki gün içerisinde bütün cephe çökmeye başlamış bu arada, Amerikalılar Bologna kentinin eteklerine ulaşmış ve başarıyı genişletme harekâtını yürüten

birlikler de Po Nehri'ne doğru ilerlemeye başlamışlardı.

Vietinghoff'un birliklerinin büyük bir bölümü cephe hattında görevlendirilmişti ve Müttefiklerin cephelerini yarmalarını engellemek için ellerinde hem çok az ihtiyat hem de çok yetersiz yakıt vardı. Artık cepheyi istikrara kavuşturmak ya da birlikleri buradan kurtarmak olanaksızdı. Tek kurtuluş yolu çok uzun bir geri çekilmenin gerçekleştirilmesine bağlıydı. Fakat Hitler, zaten General Herr'in önerdiği bir nehirden diğerine yapılacak taktik bir çekilmeyi esas alacak bir esnek savunmayı bile reddetmişti. Oysa bu geri çekilme pekâlâ, Sekizinci İngiliz Ordusu'nun taarruzunu önleyebilirdi. 14 Nisan'da, tam Amerikan taarruzunun başlamasından evvel, Vietinghoff çok geç olmadan Po Nehri'ne çekilmek için izin istemişti. Bu isteği reddedildi, fakat 20 Nisan'da, bizzat sorumluluğu üzerine alarak çekilme emrini verdi.

Ancak, o zaman da iş işten geçmişti. Müttefiklerin üç zırhlı tümeni, karşılarında bulunan birliklerin büyük bir bölümünü tecrit etmiş ve kuşatmıştı. Her ne kadar Almanların birçoğu o geniş nehri yüzerek kaçtılarsa da, yeni bir savunma hattı tesis edebilecek durumda hiç değillerdi. 27 Nisan'da, İngilizler Adige'yi geçtiler, Venedik ve Padua kentini örten Veneto Hattı'nı yardılar.

Daha hızlı ilerleyen Amerikalılar Verona'yı bir gün önce ele geçirdiler. Ondan bir gün evvel, 25 Nisan'da, partizanların hepsi ayaklandı ve her yerde Almanlara karşı taarruza geçtiler. 28 Nisan'da Mussolini ve metresi Cla-

Mussolini. 28 Nisan 1945, Milano'da Loreto Meydanı.

retta Petacci'nin Como Gölü yakınlarında partizanlarca yakalanıp vurulduğu gün, Alpler'deki bütün geçitler tutulmuştu. Alman birlikleri her yerde teslim oluyordu ve 25 Nisan'dan sonra devam etmekte olan Müttefik ilerlemesi her tarafta daha az direnişle karşılaşıyordu. 29 Nisan'da Yeni Zelandalılar Venedik'e ve 2 Mayıs'ta asıl sorunun Almanlar değil, Yugoslavların olduğu Trieste'ye girdiler.

Teslim olma koşulları üzerine cephe gerisinde yapılan görüşmeler daha Şubat ayı başlarında, İtalya'daki SS birliklerinin başı General Karl Wolff tarafından başlatılmıştı. Müttefik cephesinde bu görüşmeleri ise merkezi İsviçre'de bulunan Amerikan Stratejik Hizmetler Bürosu Başkanı Dulles yürütüyordu. Dulles, bu görüşmeleri başlangıçta İtalyan ve İsviçreliler aracılığıyla yaparken, bilahare yüzyüze yapmaya başladı. Wolff'un birçok Almanın da paylaştığı temel yaklaşımı, gereksiz yere daha fazla zarar görmemek ve imha olmamak ve Batılı Müttefiklerle anlaşarak komünizm tehlikesini savuşturmaktı. Wolff'un SS Birlikleri'nin kontrolü ve yönlendirmesi dışındaki önemi, cephe gerisindeki bölgelerin denetiminin kendisinde olması nedeniyle, Hitler'in Alpler'de tesis edilmesini istediği, nihai mevzi tesisi talebini yerine getirmeyebilecek olmasıydı.

Bu görüşmeler, Almanların tarafında, göreve Kesselring yerine Vietinghoff'un atanması, Müttefikler tarafında ise görüşmelere Rusların da katılmak istemesiyle ve her iki tarafında karşılıklı olarak bu perde arkası görüşmelerden duyduğu kuşku nedeniyle kesintiye uğradı. Her ne kadar, Mart ayında bu gelişmeler umut verici boyutlara ulaştıysa da, Karl Wolff'un İtalya'daki faaliyetleri, Himmler tarafından durduruldu. Böylece, her ne kadar Vietinghoff 8 Nisan'a kadar teslim olarak, Müttefiklerin bahar ayında yapacakları taarruzdan kurtulmak istediyse de, bunda başarılı olamadı.

Bununla beraber, 23 Nisan'da yapılan toplantıda, Vietinghoff ve Wolff, Berlin'den, direnişle ilgili gelecek emirlere itaat etmeyip, teslim olma görüşmelerini sürdürecekleri konusunda anlaştılar.25 Nisan'da, Wolff SS Birlikleri'ne, partizanlara karşı direnmemelerini emretti ve Mareşal Graziani, İtalyan faşist birliklerinin teslim olmak istediğini bildirdi. Alman yetkilileri 29 Nisan saat 14.00'te, 2 Mayıs saat 12.00'de (İtalyan saatiyle 14.00'te) kayıtsız koşulsuz teslim olmayı kabul edecekleri belgeyi imzaladılar. Kesselring'in, son dakikadaki müdahalesine rağmen, bu kayıtsız koşulsuz teslimiyet kararı öngörüldüğü gibi, Almanların Batı Cephesi'ndeki teslimiyetlerinden altı gün önce yürürlüğe girmişti.

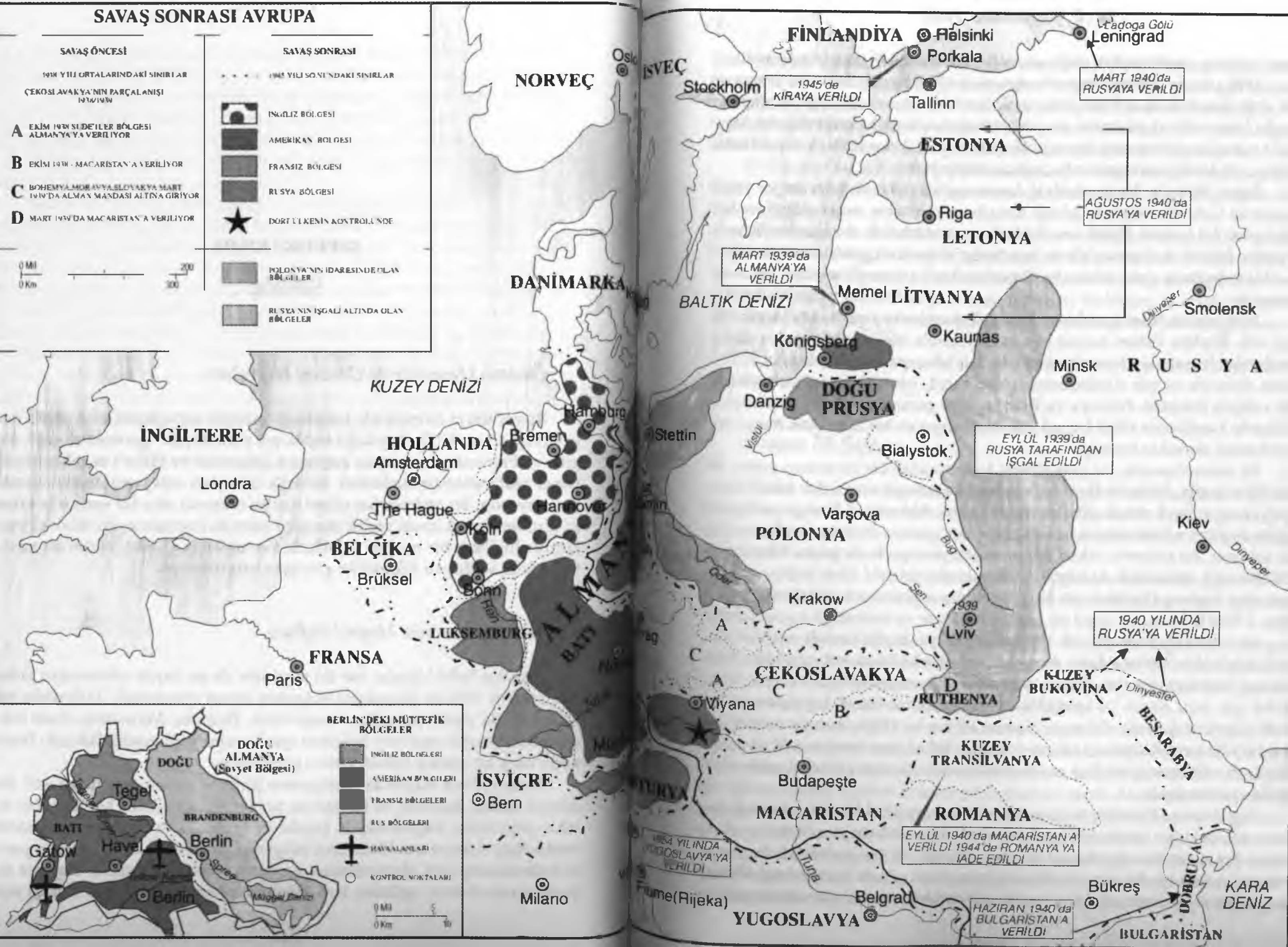
OTUZ SEKİZİNCİ KISIM

Almanya'nın Çöküşü

Hitler, Batı Cephesi'ndeki birliklerinin büyük bir kısmını, silah, teçhizat ve diğer unsurlarını, Ruslara karşı Oder hattında tutunabilmek için Doğu Cephesi'ne sevk etmişti. Hitler'in buradaki amacı, beklentisi, Ardennes bölgesine yaptığı karşı taarruzundan ve V uçan füze bombardımanlarından ve Antwerpen üssünün bombalanmasından sonra, Batılı Müttefiklerin taarruzlarını devam ettiremeyecekleri varsayımıydı. Bu nedenle, Alman fabrikalarından ya da onarımdan gelen bütün araç, gereç, silah ve mühimmatı Doğu Cephesi'ne sevk etti. Ancak tam bu sıralarda Müttefikler, Ren'e yapacakları taarruz için olağanüstü bir yığınak yapıyorlardı. Bu taarruzun en önemli ve vurucu görevi Montgomery'ye verilmişti. Montgomery'nin emrinde, kendisine bağlı iki orduya ilaveten Dokuzuncu Amerikan Ordusu, Birinci Kanada Ordusu ve İkinci İngiliz Ordusu vardı. Eisenhower 'a bu kararıyla Montgomery'nin talepleri boyun eğdiği gerekçesiyle Amerikalı generallerden çok sert itirazlar geldi.

Bu kızgınlık, Amerikalı generalleri adeta kamçıladı.Amerikalıların çabaları sayesinde alman sonuçlar çarpıcı olmuştu. Kendilerine tahsis edilen birlikler Montgomery'nin emrine verilenlere oranla az, Almanların, savunma için bıraktıkları birliklerden fazlaydı.

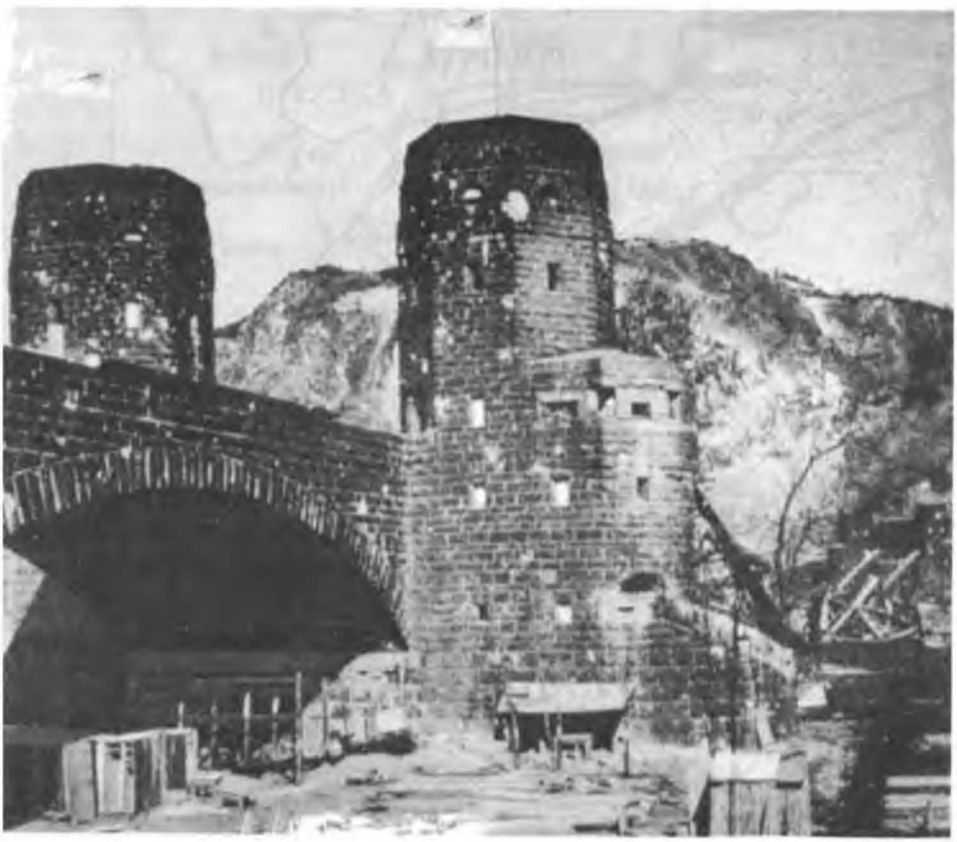
7 Mart'ta, Patton'un 3'üncü Amerikan Ordusu'na bağlı tanklar, Almanların Ardennes bölgesinin nihayetinde Eifel'de bulunan zayıf Alman savunmasını yardılar ve yüz kilometre süren üç günlük bir ilerlemeden sonra Koblenz yakınlarında, Ren Nehri'ne ulaştılar. Ancak kendileri buraya varmadan evvel, Ren üzerindeki köprüler havaya uçurulduğu için burada durmak zorunda kaldılar. Fakat daha kuzeyde bulunan Birinci Amerikan Ordusu'nun öncü zırhlı birlikleri buldukları küçük bir boşluktan çok hızlı bir

SAVAŞ SONRASI AVRUPA
SAVAŞ ÖNCESİ
1938 YILI ORTALARINDAKİ SINIRLAR
ÇEKOSLAVAKYA'NIN PARÇALANIŞI 1938/1939
A EKİM 1938 SUDET'LER BÖLGESİ ALMANYA'YA VERİLİYOR
B EKİM 1938 - MACARİSTAN'A VERİLİYOR
C BOHEMYA-MORAVYA-SLOVAKYA MART 1939'DA ALMAN MANDASI ALTINA GİRİYOR
D MART 1939'DA MACARİSTAN'A VERİLİYOR
0 Mil
0 Km
200
300
SAVAŞ SONRASI
1945 YILI SONUNDAKİ SINIRLAR
İNGİLİZ BÖLGESİ
AMERİKAN BÖLGESİ
FRANSIZ BÖLGESİ
RUSYA BÖLGESİ
DÖRT ÜLKENİN KONTROLÜNDE
POLONYA'NIN İDARESİNDEKİ OLAN BÖLGELER
RUSYA'NIN İŞGALİ ALTINDA OLAN BÖLGELER
NORVEÇ
İSVEÇ
FİNLANDİYA
Helsinki
Porkala
Ladoga Gölü
Leningrad
Stockholm
1945'de KİRAYA VERİLDİ
MART 1940'da RUSYAYA VERİLDİ
Tallinn
ESTONYA
Riga
LETONYA
AĞUSTOS 1940'da RUSYA'YA VERİLDİ
MART 1939'da ALMANYA'YA VERİLDİ
BALTIK DENİZİ
Memel
LİTVANYA
Kaunas
Smolensk
Königsberg
Minsk
RUSYA
DANİMARKA
KUZEY DENİZİ
Danzig
DOĞU PRUSYA
Stettin
Bialystok
EYLÜL 1939'da RUSYA TARAFINDAN İŞGAL EDİLDİ
İNGİLTERE
HOLLANDA
Amsterdam
Bremen
Hamburg
Londra
The Hague
Hannover
Köln
Varşova
POLONYA
Kiev
BELÇİKA
Brüksel
Bonn
LUKSEMBURG
ALMANYA
BATI
Krakow
1939
Lviv
1940 YILINDA RUSYA'YA VERİLDİ
FRANSA
Paris
ÇEKOSLAVAKYA
Viyana
KUZEY BUKOVİNA
RUTHENYA
Dinyester
BESARABYA
KUZEY TRANSİLVANYA
İSVİÇRE
Bern
Budapeşte
MACARİSTAN
ROMANYA
EYLÜL 1940'da MACARİSTAN'A VERİLDİ 1944'de ROMANYA'YA İADE EDİLDİ
1954 YILINDA YUGOSLAVYA'YA VERİLDİ
Tuna
Milano
Fiume(Rijeka)
Belgrad
YUGOSLAVYA
Bükreş
DOBRUCA
KARA DENİZ
HAZİRAN 1940'da BULGARİSTAN'A VERİLDİ
BULGARİSTAN
BERLİN'DEKİ MÜTTEFİK BÖLGELER
İNGİLİZ BÖLGELERİ
AMERİKAN BÖLGELERİ
FRANSIZ BÖLGELERİ
RUS BÖLGELERİ
HAVAALANLARI
KONTROL NOKTALARI
DOĞU ALMANYA (Sovyet Bölgesi)
DOĞU
Tegel
BRANDENBURG
BATI
Gatow
Havel
Berlin
Spree
Berlin
0 Mil
0 Km

şekilde geçerek, Bonn yakınlarında bulunan Remagen'deki köprüyü havaya uçurulmadan ele geçirmişti. Diğer birlikler de yetişerek bu hayati köprüyü emniyete aldılar.

Ordu Grup Komutanı Bradley'e bu haber ulaştığında, düşmanın vahim vaziyetini hemen kavramış telefonda sevinçten uçarak "Bu baskını sonuna kadar sürdürmeliyiz" diye bağırmıştı. Fakat Bradley'in karargâhını ziyaret eden Eisenhower'ın harekât başkanı buna itiraz etti: "Remagen'den hiçbir yere gidemezsiniz, bu mevcut plana aykırıdır." Ve ertesi gün, Bradley bu köprübaşından öteye hiçbir büyük birliğe ilerleme emri veremeyeceğine ilişkin kesin talimat aldı.

Bu, ilerlemeyi kısıtlayan emir giderek başka birliklerden de itiraz görmeye başlamıştı. Çünkü Dokuzuncu Amerikan Ordusu, Düsseldorf yakınlarında, Ren Nehri'ne dört gün önce ulaştığında, komutanları Simpson bu nehri geçmek isteyip ve denemeye kalkışınca, Montgomery tarafından dur-

Müttefiklerin Ren Nehri'ni geçtikleri ilk nokta: Remagen Köprüsü.

durulmuştu. Plana uymadıkları gerekçesiyle getirilen bu sınırlamalar giderek sabırsızlık yaratmaya başlamıştı. Bu sınırlamanın gerekçesi de Montgomery'nin Ren Nehri'ne yapacağı büyük taarruzun, üç hafta sonra 24 Mart'a planlanmış olmasıydı.

Böylece, Bradley'in de kuvvetli desteğini alan Patton, hem Ren'in batısındaki Alman birliklerini alt etmek hem de bir an evvel Ren Nehri'ni uygun bir yerden geçebilmek amacıyla güneye doğru harekete geçti. Patton, 21 Mart'ta nehrin batı yakasında, Koblenz ve Mannheim arasında bulunan yüz kilometrelik alanı Alman birliklerinden temizlemiş ve bölgede bulunan Alman birliklerin, Ren Nehri'ne çekilmesine olanak tanımadan irtibatlarını kesmişti. Ertesi gece, Patton'un birlikleri, nehri, Mainz ve Mannheim arasında bulunan Oppenheim bölgesinden hemen hemen hiçbir direnişe uğramadan geçti.

Kendisine ulaşan bu şok haberden sonra Hitler, yeni tedbirlerin alınmasını istedi, fakat kendisine ellerinde yardım edebilecek hiçbir şeyin kalmadığı, alınacak yegâne önlemin, şu anda onarımda olan bir avuç tankın bu bölgeye sevk olabileceği bildirildi. Ren'in ötesindeki Amerikan birliklerinin ilerlemesi artık bir geçit törenini andırıyordu. Karşı koyacak kimse kalmamıştı.

Bu süre zarfında ise Montgomery, Wesel yakınlarında Ren Nehri'ne başlatacağı taarruz için bütün hazırlıklarını tamamlamıştı. Montgomery burada, yirmi beş tümen toplamıştı. Nehrin batı yakasında ise 250.000 ton mühimmat ve diğer ikmal maddeleri depo edilmişti. Montgomery'nin taarruz etmeyi planladığı Ren Nehri'nin elli kilometrelik bölümünü sadece beş zayıf ve yorgun Alman tümeni savunuyordu.

Berlin düştükten sonra Alman Parlamento binasının hali.

23 Mart gecesi, 3000'i aşkın topun ve dalga dalga gelen bombardıman uçaklarının bomba yağdırmasından sonra taarruz başladı. Öncü grupta bulunan ve yüzer tanklarla desteklenen piyadeler nehri geçtiler ve çok az direniş gördükten sonra nehrin doğu yakasında köprübaşları tesis ettiler. Şafak söktükten sonra ileri bölgelerine iki hava indirme tümeni indirildi ve bu tümenler yolları açarken, hemen arkalarından takviye tümenlerin, tank ve diğer araçların geçebilmesi için çok süratli bir şekilde köprüler inşa ediliyordu. Karşı koyan Almanların varlığı o denli az ve zayıftı ki, taarruzda kullanılan piyadelerin yarısını kadrosunda bulunduran Dokuzuncu Amerikan Ordusu'nun kaybı sadece kırk askerdi. İngilizlerin kayıpları da çok azdı ve inatçı direnişle sadece bir Alman paraşüt taburunun üç gün tuttuğu nehir tarafındaki Rees köyünde karşılaşılmıştı.

28 Mart'ta tesis edilen köprübaşı, toplam elli kilometrelik cephenin otuz kilometresini kapsayacak şekilde yirmi kilometre derinleştirilerek genişletilmişti. Fakat, Alman Ordusu'nun direnişinden hâlâ endişe duyan Montgomery, tesis ettiği köprübaşında 1500 tank ve yirmi tümenlik bir kuvvet toplamadan doğuya doğru genel bir harekâta izin vermedi.

İlerleme başladığında, en büyük engelleme, düşmandan değil de bombaladığı yerleri harabeye çeviren Müttefik uçak ve toplarının yollarda meydana getirdiği yıkıntılardan gelmişti. Zira, şu anda hem Alman halkının hem de birliklerinin en başta gelen isteği ve arzusu, İngiliz ve Amerikan birliklerinin bir an önce doğuya hareket edip Berlin'e ulaşmaları ve Rusların Oder hattını geçmeden önce mümkün olduğunca fazla toprak işgal etmeleriydi. Çok az Alman, Hitler'in, bu ilerlemeyi engelleyerek ülkelerinin daha fazla tahrip olmasına neden olacak isteğini destekliyordu.

Ren Nehri'nin, Müttefiklerce geçilmesinin arifesinde Hitler, yayınladığı emirde "Muharebe, sivil halkımızın durumu düşünülmeden icra edilecek" demişti. Bölgedeki yetkililere verilen emirde "bütün fabrikaların, ana elektrik, su ve gaz şebekelerinin" imha edilmesi isteniyordu.

Fakat, Hitler'in Savaş Üretim Bakanı olan Albert Speer, bu emre derhal karşı çıktı. Bu itiraza Hitler'in cevabı ani, sert ve öfke doluydu: "Şayet bu savaşı kaybedersek, Alman halkı da yok olacaktır. Onun için halkın neye ihtiyacı olduğunu düşünmeye gerek yoktur" diyordu.

Bu katılık ve duygusuzluk karşısında afallayan Speer'in, Hitler'e olan sadakati sarsılmıştı. Speer, Hitler'den habersiz olarak ordunun ve endüstrinin ileri gelenleriyle görüşüp onları, Hitler'in emrine itaat etmemeleri için ikna etti.

Fakat beklenen son yaklaştıkça, Hitler kendisini son anda ortaya çıkacak mucizevi bir kurtuluş umuduna bağlıyordu. Carlyle'ın *Büyük Frederick'in Hikâyesi*'ni ya bizzat kendisi okuyor ya da okutuyordu. Bu eser, or-

duları çökmenin eşiğine gelen Frederick'in, Rus İmparatoriçesi'nin son anda ölmesiyle en karanlık ve umutsuz anlardan nasıl kurtulduğunu anlatmaktaydı. Ayrıca, Hitler'in baktığı yıldız falına göre Nisan ayında karşılaşılan bu felaket, Ağustos ayında meydana gelecek ani bir değişiklikle, Almanları tatmin edecek bir barışın tesis edilmesini sağlayacaktı.

12 Nisan gecesi, Amerikan Cumhurbaşkanı Roosevelt'in ani ölüm haberi Hitler'e ulaştı. Goebbels, Hitler'e telefon etti ve şunları söyledi: "Führerim, sizi tebrik ederim. Kader en büyük düşmanımızı ortadan kaldırdı. Tanrı henüz bizi terk etmedi." Bu, Hitler'in beklediği mucizeydi. 18'inci yüzyılda Rus İmparatoriçesi'nin "Sekiz Yıl Savaşları"nın en kritik döneminde ölmesinin bir tekrarıydı. Onun için Hitler, Churchill'in adlandırdığı "Büyük İttifak"ın, Doğulu ve Batılı güçler arasındaki çıkar çatışmaları nedeniyle birbirlerine düşeceğine inanmıştı. Fakat, bu umut gerçekleşmedi.

Mart ayının başlarında, Jukov Oder üzerindeki köprübaşını genişletmişti, fakat hattı yarmayı başaramadı. Rusların kanatlardaki ilerlemeleri devam etti ve Nisan ayının ortasında Viyana'ya girildi. Bu arada, Batı'daki Alman cephesi çökmüştü ve orada bulunan Müttefik orduları çok az bir direnişle karşılaşarak Ren Nehri'nden doğuya doğru ilerliyorlardı. 11 Ni-

Ağustos 1945, Müttefik Kontrol Konseyi.
Soldan sağa: Montgomery, Jukov, Eisenhower ve Fransız temsilcisi General Koenig.

san'da, Berlin'e 100 kiometre mesafede bulunan Elbe Nehri'ne ulaştılar. Burada durdular. 16 Nisan'da Jukov, Neisse Nehri'ni geçmeye çalışan Koniev'in birlikleriyle işbirliği içerisinde taarruza devam etti.

Bu kez, Ruslar köprübaşlarını genişlettiler. Ve bir hafta içerisinde, Hitler'in nihai muharebe için seçtiği Berlin'in varoşlarına kadar geldiler. 25 Nisan'da, Berlin şehri, Jukov ve Koniev'in birlikleri tarafından tamamen kuşatılmıştı ve 27 Nisan'da, Koniev'in birlikleriyle Amerikalılar Elbe Nehri üzerinde el sıkıştılar. Fakat, Berlin kentinin içerisinde, Almanlar sokak çatışmalarına umutsuz bir şekilde devam ediyorlardı. Ve bu sokak çatışmaları, Hitler'in intiharından sonra, Almanya'nın kayıtsız koşulsuz teslim olmasına kadar sürdü.

Avrupa'daki savaş resmi olarak, 8 Mayıs 1945'te geceyarısı sona ermişti, fakat gerçekte bu, fiili olarak bir hafta önce sona eren savaşın nihai ve resmen tanınmasından başka bir şey değildi. Güney cephede, bütün muharebelerin fiilen 2 Mayıs'ta sona erdiği İtalya'da ise teslim belgesi üç gün önce imzalanmıştı. 4 Mayıs'ta, benzer bir teslimiyet belgesi, Montgomery'nin Luneberg Heath'deki karargâhında, kuzeybatı Avrupa'da bulunan Alman birliklerince imzalanmıştı. 7 Mayıs'ta, Reims'da bulunan Eisenhower'in karargâhında, Rusların, Amerikalıların, İngiliz ve Fransız temsilcilerinin huzurunda, bütün Alman birliklerinin kayıtsız koşulsuz teslim olduklarını belirten bir başka anlaşma daha imzalandı.

Bu teslim işlemleri, Hitler'in ölümünü müteakip hemen hızlandı. 29 Nisan'da, kendisine hep sadık kalan Eva Braun'la evlenen Hitler bir gün sonra, 30 Nisan'da Berlin'deki başkanlık binasında beraberce intihar ettiler. İn-

7 Mayıs 1945, General Jodl Almanya'nın kayıtsız şartsız teslim olduğunu kabul ettiği belgeyi imzalıyor.

tihar etmeden kısa bir süre önce kendisine Rusların çok yakınlara geldiği bildirilmişti. Kendi vasiyeti uyarınca cesetleri bahçede yakıldı.

Alman komutanların birçoğu, Müttefiklerin Normandiya'ya yaptıkları çıkarmadan sonra son umutlarını da kaybetmişlerdi. Hemen hemen hepsi umutsuzdu ve şu 1945 yılının Şubat ayında Ardennes bölgesinden giriştikleri karşı taarruz püskürtüldükten ve Rusların doğu Almanya'ya girmesinden sonra bütün umutlarını kaybedeceklerdi. Çoğunlukla kimi kez, Hitler'e karşı askerlerinin bağlılığına gölge düşürmek istemediklerinden, kimi kez Hitler'in gazabından, kimi kez itaatsizlikten dolayı asılmak korkusundan savaşa devam etmek zorunda kalıyorlardı.

Savaş müteakip aylarda, Hitler'in acımasız kararlılığı yüzünden devam etti. Şayet, Batılı Müttefikler "kayıtsız koşulsuz teslimiyet" taleplerinde daha az ısrarlı ve insaflı olmuş olsalar ve bunun Alman halkı üzerindeki etkilerini düşünmüş olsalardı, savaş çok daha önce bitebilirdi. O çok sert, ürkütücü tutumun yumuşatılacağı ve Almanların müteakiben maruz kalacakları muamelenin makul olacağına ilişkin herhangi bir güvencenin verilmiş olması teslim olmayı, cephenin, aynı zamanda Nazi rejiminin de çökmesini hızlandırmış olacaktı. Böylelikle de Hitler, savaşı ısrarla sürdürmek için sahip olduğu bütün gücü kaybetmiş olacaktı.

OTUZ DOKUZUNCU KISIM

Japonya'nın Çöküşü

Japonya'nın çöküşüne neden olan iki temel unsur vardı. Biri deniz, daha doğrusu denizaltı, diğeri de hava hakimiyetini yitirmeleriydi. Özellikle denizaltındaki hakimiyetlerini yitirmeleri çöküşlerine giden yolda en kati unsurdu.

Japon İmparatorluğu aslında bir deniz imparatorluğuydu ve hatta denizaşırı ikmal maddelerine bağımlılığı, İngiltere'den bile fazlaydı. Japonya'nın savaş kapasitesi, deniz yoluyla dışarıdan ithal edeceği petrol, demir filizi, boksit, kömür, nikel, magnezyum, alüminyum, kalay, kobalt, kurşun, fosfat, grafit, pamuk, tuz ve kauçuk maddelerine bağlıydı. Bundan başka, ihtiyacı olan şeker ve soya fasulyesinin büyük bir bölümünü, buğdayın yüzde yirmisini ve pirincin yüzde on yedisini ithal etmek zorundaydı.

Ancak, Japonya savaşa toplam deniz ticaret filosu 6 milyon gros tona ulaşmayan bir durumda girdi. Bu miktar, İngiltere'nin 1939 yılı başlarında gemi sayısı 9500 ve 21 milyon gros ton toplam tutarındaki deniz ticaret filosunun ancak üçte biri kadardı. Bundan başka, savaşın, Japonlara muharebeye katılmadıkları 1939-41 yılları arasında geçen süre zarfında öğrettikleri derslere rağmen gemilerini korumak için gerekli çabayı göstermediler. Ne refakatçi konvoy sistemlerinde ne de refakatçi uçak gemilerinde bir gelişme sağlandı. Japonya ciddi çabayı ancak gemi taşımacılığı büyük ölçüde zarar görüp, azaldığı zaman göstermeye başlamıştı.

Bunun doğal sonucu olarak, Japon deniz filosu, Amerikan denizaltıları için çok kolay bir hedef haline gelmişti. Savaşın ilk safhalarında, Pasifik'te, teknik açıdan hatalı olan Amerikan torpidoları bu etkinin yeterince gösteril-

mesine engel olmuştu, fakat torpidolardaki bu eksiklik giderildiğinde, denizaltı saldırıları bir katliama dönüşmüştü. Japon denizaltıları saldırılarını savaş gemileri üzerine yoğunlaştırmıştı. Halbuki Amerikan denizaltıları, Japon ticaret gemilerine taarruz ediyordu. 1943 yılında, Amerikan denizaltıları, toplamı 1.335.000 gros tonu bulan 296 gemiyi batırmışlardı ve 1944 yılında, denizaltıların verdiği hasar daha da artmıştı. Sadece Ekim ayında Amerikan denizaltıları Japon deniz ticaret filosuna ait 321.000 ton tutarında gemi batırmışlardı.Bundan başka, batırılan gemilerin çoğu yakıt tankerleri olduğu için etkisi daha da büyük olmuştu.

Sonuçta asıl Japon donanması petrol üretim bölgelerinin yakınlarında bulundurulurken, Japonya'da da pilotlar yakıt yetersizliği nedeniyle gerekli uçuş eğitimlerini yapamıyorlardı.

Amerikan denizaltıları, Japon savaş gemilerinin neredeyse üçte birini batırdılar. Filipinler Deniz Muharebesi'nde, denizaltılar *Taiho* ve *Shokaku* adlı iki Japon uçak gemisini batırırken, 1944 yılının sonraki aylarında üç uçak gemisi ve kırk muhribi de geçici olarak muharebe dışı bırakıyorlardı.

Amerikan denizaltılarının, Luzon'daki Subic Körfezi'ni üs olarak kullandıkları dönemde, Japonların deniz ticaret filosunun büyük bir kısmı batırılmıştı. Denizaltılar için hedef bu nedenle o denli azaldı ki, sonuçta denizaltılar, Japon saldırılarından dönerken denize mecburi iniş yapmak zorunda kalan mürettebatı kurtarmak için kullanılmaya başlandı.

Özetle, Amerikan denizaltılarının bu konudaki katkıları korkunçtu ve bu katkıların en büyüğü sadece Japonların takviye birlikler ve ikmal maddelerini göndermelerini önlemek değildi. En büyük etkisi, Japonların 8 milyon gros tonluk filosunun yüzde altmışını batırmasıydı. Bu etki, Japonya'nın çöküşündeki en önemli unsurdu.Japonların denizlerdeki bu kaybı, ekonomideki zaafiyetini ve denizaşırı ikmal maddelerine olan bağımlılığını arttırmıştı.

Okinawa

Okinawa'ya düzenlenecek "Iceberg Çıkarma Harekâtı" için hazırlıklar, Iwo Jima'nın tamamen ele geçirilmesinden evvel başlatılmış ve devam ediyordu. Çıkarma günü olarak 1 Nisan tespit edilmişti. Bu tarih neredeyse Iwo Jima'ya yapılan çıkarmadan altı hafta sonraydı. Okinawa, 100 kilometre uzunluğunda, ortalama on beş kilometre genişliğinde, Japonya'nın işgali için kara ve deniz birliklerinin tertiplenmelerine olanak sağlayan aynı zamanda da, Ryukyu Adalar grubunun en büyük adasıydı. Tam Formoza ve Japonya arasında her ikisine ve Çin'e de 500 kilometre uzaklıkta bulunuyordu. Ve böylece Okinawa'da tertiplenecek birlikler bu üç büyük hedefi de

tehdit altına alırken, burada üslenen uçaklar da bu üç ana hedefin yaklaşma istikametlerini egemenliği altına alabilecekti.

Ada, güneyde havaalanlarının yer aldığı bölümün dışında engebeli ve ormanlık bir arazi yapısına sahipti. Ve böylece doğal bir savunma mevzii teşkil ediyordu. Ayrıca böylesine tabii bir savunma avantajına sahip olan bu ada, 77.000'i muharip, 23.000'i lojistik toplam 100.000 askerden oluşan General Ushijima'nın 32'nci Ordusu'yla da takviye edilmişti. 32'nci Ordu'nun desteğinde çok yeterli miktarda ağır ve hafif topçu vardı ve hepsi de mağaralardaki mevzilere çok iyi yerleşmişti. Çünkü, JaponYüksek Komutanlığı, Okinawa'yı sağlayabildiği bütün birlikleriyle savunmaya kararlıydı. Burada uygulanacak savunma taktiği ; Iwo Jima'da olduğu gibi derinlikte inatçı ve katı bir savunma olacaktı. Bu karşı taarruz için İmparatorluk Karargâhı 2000'i aşkın uçağı bu amaçla toplamış ve tahsis etmişti. Ve bu uçaklar, daha önce hiç görülmemiş boyutta Kamikaze taktiği uygulayacaktı.

Amerikan Yüksek Komutanlığı, Okinawa'nın yüksek hava hakimiyeti gerektiren çok çetin bir ceviz olacağını anlamıştı ve tabii bu da birçok lojistik sorunu da beraberinde getirecekti. Adaya, Korgeneral Buckner'in emrinde, yeni teşkil edilen Onuncu Ordu çıkacaktı. Bu ordunun kadrosunda beş tümen ve 116.000 asker olacak ve bunlar ilk çıkarma grubunda yer alacaktı. İlk çıkarmayı iki tümen daha takip edecek ve sekizinci tümen de ihtiyat olarak çıkacaktı. Taarruz birlikleri üç deniz piyade tümeni ve dört piyade tümeninin teşkil ettiği 170.000'i muharip ve 115.000 lojistik birlik askerinden oluşuyordu. Amerikalılar, adada bulunan Japon garnizonunu ele geçirmekten başka, yaklaşık yarım milyona ulaşan sivil halkı da kontrol etmek zorunda kalacaktı.

Havadan gelecek karşı taarruz tehlikesini azaltmak için Amiral Mitscher'in hızlı gemisi grubu çıkarmadan bir hafta önce, 18-21 Mart tarihleri arasında, Japon uçaklarına baskınlar düzenledi ve çoğu yerde olmak üzere 160 uçağı imha etti. Fakat bedelini de ağır ödedi. "Wasp", "Yorktown" ve "Franklin" adlı uçak gemileri Kamikaze taarruzları esnasında çok ağır hasar görmüştü. Ertesi hafta Guam'dan havalanan B-29 Süper Kale ağır bombardıman uçakları Japon kentlerine yaptığı saldırılarının yönünü, Japonların güneyde bulunan büyük adası Kyushu'nun havaalanlarına çevirdi. Diğer önemli hazırlıklardan birisi de Okinawa'nm yirmi beş kilometre batısında bulunan Kerama Retto adalar grubunun işgal edilmesiydi. Amiral Turner'in ileri sürdüğü ve desteklediği fikre göre burası ileri deniz üssü olacak ve emniyet işlevini görecekti. 27 Mart'ta, çok az direnişle karşılaşan Amerikan tümeni, bu adalar grubunu işgal etti. İki ana muharebe gemisi, dört uçak gemisi, altı kruvazör ve on beş muhripten oluşan ve muharebe bölgesine Mart ayının ortalarında gelen Amiral Fraser komutasındaki İngiliz Pasifik Filosu, Okinawa'nın güneybatısını kontrol altına almıştı.

Asıl çıkarma, bir Paskalya günü olan 1 Nisan Pazar saat 08.30'da, üç saatlik çok yoğun hava ve deniz bombardımanını müteakiben başladı. Aynı gün, Amiral Turner, Okinawa'daki bütün birliklerin komutasını üstüne aldı. Çıkarma, adanın güneyini diğer kısımlarıyla irtibatını keseceği batı kıyısına yapıldı. Burada hiçbir direnişle karşılaşmadılar ve saat 11.00'de çıkarmanın yapıldığı yedi kilometre uzunluğundaki kıyı şeridi, düşmanla çatışma bile olmadan, hatta kimseyi görmeden işgal edildi. Akşama doğru, Amerikan kıyıbaşının genişliği on beş kilometreyi bulmuş ve 60.000 asker kıyıya güvenlik içerisinde adım atmıştı. 3 Nisan'da çıkarma birlikleri adayı baştan başa katetmiş ve ertesi gün kıyıbaşınm genişliğini yirmi beş kilometreye çıkarmıştı. 4 Nisan günü tam güneye doğru yönelecekleri esnada, adanın güney kısmında bulunan iki Japon tümeninin sert bir direnişiyle karşılaştılar.

Bununla beraber, Japonlar çıkarmanın başlangıcından beri havada faal ve etkin durumdaydılar ve 6 Nisan'dan bu yana Kamikaze saldırıları artmıştı. 6 ve 7 Nisan tarihlerinde yarısı Kamikaze uçağı olmak üzere toplam 700 uçak Okinawa'ya gönderilmişti. Uçakların çoğu düşürüldü, fakat bu arada on üç Amerikan muhribi ya batırıldı ya da büyük hasar gördü.

6 Nisan, aynı zamanda Japon donanması için en önemli ve kötü günlerden birinin tarihiydi. Aynı gün dev ana muharebe gemisi *Yamato* muharebe bölgesine gönderildi. Ancak *Yamato*'nun çok küçük bir refakatçi konvoyu vardı, ayrıca hiçbir hava desteği olmadığı gibi çok da az yakıtı vardı. Bir anlamda bu "intihar" etmekti. *Yamato*'nun yaklaştığı hemen tespit edildi ve Mitscher'in uçak gemileri 280 uçağıyla taarruza hazırlanırken, *Yamato* da gözetleme altındaydı. 7 Nisan, saat 12.30'da, bomba ve torpidolarla çok şiddetli bir taarruz başladı ve iki saatlik yoğun çatışmanın sonunda *Yamato* üzerindeki birçok askeriyle birlikte battı. *Yamato* da, *Tirpitz* gibi toplarını ateşlemeye fırsat bulamadan sulara gömüldü ve artık sulara gömülen sadece *Yamato* değil, aynı zamanda ana muharebe gemilerinin dönemiydi.

Kara harekâtı ise daha uzun sürmüştü. 13 Nisan'da, güneyde bulunan Japonlar küçük çapta bir karşı taarruza geçtiler, fakat bu karşı taarruz kolaylıkla püskürtüldü. Bu arada, 6'ncı Deniz Piyade Tümeni kuzeyde bulunan kayalık ve ormanlık arazi olan Motobu Yarımadası'na varıncaya kadar kolaylıkla ilerlediler. Burada ise geçici olarak durduruldular. Fakat, burada bulunan iki taburluk Japon birliği ve çok iyi hazırlanmış olan savunma mevzileri 17 Nisan'da çok zekice hazırlanan bir plan sonucunda ele geçti. Her ne kadar adaya dağılmış bulunan birlikler direnişlerini 6 Mayıs'a kadar devam ettirdilerse de denge tamamen Amerikalıların lehineydi. Ölen 2500 Japon askerine karşılık Amerikan deniz piyadesi kaybı bunun onda biri kadardı. Bundan başka, öncü deniz piyade grubu, Okinawa'nın kuzey ucuna 13 Nisan günü hiçbir çatışmaya girmeden ulaştı. Bu dönem içerisinde çev-

rede bulunan küçük adalar çok az sorunla ele geçirildi. Yoğun çatışmanın olduğu tek ada Ie Shima idi.

19 Nisan'da General Hodge'nin 24'üncü Kolordusu, Okinawa'mn güneyinde bulunan Japon mevzilerine üç piyade tümeniyle taarruza geçti.Fakat, kara,deniz ve havadan sürdürülen çok yoğun bombardımanın, Japonların mağaralarda hazırlanmış bulunan savunma mevzilerine pek etkili olmadı. 1 ve 6'ncı Deniz Piyade Tümenleri'nin cephe hattına getirilmesinden sonra ve verilen ağır kayıplara rağmen çok fazla ilerleme sağlanamamıştı. Bununla beraber, Mayıs ayının başlangıcında, karakteristik olarak savunmadan nefret eden bölgedeki komutanlar, her ne kadar savunma taktiği yararlı olduysa da, Kamikaze saldırılarıyla paralel karşı taarruz düzenlemeye karar verdiler. Bir noktadan cepheyi yarmalarına karşın, büyük kayıplar verdiler ve kayıpları da yaklaşık 5000 askerdi. Bu kayıplar Amerikalıların, 10 Mayıs'ta taarruza devam etmesini kolaylaştırdı, fakat bu kez de taarruz müteakip hafta durmadan yağan yağmurlar nedeniyle durdu.

Bu duraklama sırasında, Japonlar başkent Naha'nın da dahil olduğu daha güneyde bulunan Shuri bölgesine çekildi. Haziran ayının başlarında Amerikalılar çamura karşın harekâta devam ettiler ve ayın ortasında Japonlar adanın en güney noktasına çekilmek zorunda kaldılar. Japonların burada çok güçlü olarak tutundukları Yaeju-Dake savunma mevzileri 17 Mayıs'ta, büyük ölçüde alev makinaları sayesinde etkisiz hale getirildi. Ushijima ve karargâhı, diğer birçok Japonun yaptığı gibi intihar etti. Fakat, nihai temizlik harekâtında 7400 Japon askeri teslim oldu. Bu çok önemli bir değişiklikti.

Bu muharebelerde, Okinawalılardan, Japon Ordusu'nda asker olanlar da dahil olmak üzere, Japonların toplam kaybı 110.000 kişiydi. Buna karşılık Amerikalıların 12.500'ü ölü olmak üzere 49.000 kaybı vardı. Bu kayıp, Amerikalıların Pasifik savaşları sırasında verdikleri en büyük kayıptı.

Üç ay süren Okinawa muharebeleri sırasında, Japon uçakları çok yoğun bir şekilde, on kez Kamikaze taarruzunda bulunmuştu. Bu toplam, bireysel 1500 Kamikaze taarruzu demekti. Çoğu Kamikaze taarruzları sırasında olmak üzere otuz dört gemi batırılmış ve 368'ine de büyük hasar verilmişti. Bu çok ağır ve acılı tecrübe Amerikalıların gözünü, Japon işgalinin nelere mal olabileceği konusunda müthiş bir şekilde korkutmuştu. Ve bu korku, Amerikalıların Temmuz ayında atom bombasını atma kararını vermesinde en etkili unsurlardan biri olmuştur.

Pasifik'in ve Burma'nın Temizlenmesi

Amerikalıların iki koldan ilerleyişi büyük ölçüde hızlanmıştı. Bunun nedeni, kolun iki yanında bulunan ve sadece stratejik olarak çok önem arz eden noktalara taarruz etmek ve ele geçirme taktiğiydi. Ele geçirilen stratejik noktalar Japon yaklaşma istikametleriyle Pasifik'i kontrol altına alma amacını taşıyordu. Fakat birlikler Japonya'ya yaklaşıp ve nihai taarruza hazırlanırken, Kurmay Başkanlığı, birliklerin geri bölgesini temizlemeyi düşünmüştü. Böylece, muharebenin sondan bir önceki safhasında, farklı bölgelerde çok geniş temizlik harekâtları yapıldı. Güneydoğu Asya Komutanlığı'nm Singapur ve Hollanda Doğu Hint Adaları bölgesini tekrar ele geçirebilmek amacıyla planladığı çıkarma harekâtını gerçekleştirebilmek için güney Burma'nın temizlenmesi gerekliydi.

Burma

1945 yılının Mayıs ayı başında Slim, Rangun'a ulaştığında, Saluen'in batısında hâlâ 60.000 Japon askeri vardı ve bunların hem doğuya, Tayland'a doğru kaçmalarını hem de Rangun'a ilerlerken geçtiği bölgelerde çıkartacağı yeni sorunları önlemek çok önemliydi. Onun için General Messervy'in 4'üncü Kolordusu'nun bir kısmı Sittang geçidini tutmak için geri gönderilirken, diğer kısmı da Iravadi Nehri boyunca aşağıya doğru ilerleyen Stopford'un 33'üncü Kolordusu'yla buluşması için gönderildi. Mayıs ayı süresince, Stopford, Sakurai'nin 28'inci Ordusu'nun Arakan'dan, Iravadi Nehri'ni geçerek doğuya ilerlemek için başlattığı iki girişimi de engelledi,fakat bazı küçük birlikler aradan sıyrılmayı başardılar ve 17.000 Japon askeri Iravadi ve Sittang arasında bulunan Pegu Yomas bölgesine ulaştı. Honda'nın 33'üncü Ordusu'nun bu birliklere yardımcı olmak amacıyla yapmak istediği şaşırtma taarruzu başarısızlıkla sonuçlandı. Daha sonra Temmuz ayının ortalarında, Sakurai'nin birlikleri Messervy'nin birlikleri arasından birkaç yüz kişilik gruplar halinde sızmayı denedi. Fakat bu küçük grupların birçoğu yakalanıp imha edildi. Ancak 6000 asker, Sittang'ın doğu yakasına ulaşabildi, ama artık savaşacak halde değillerdi.

Yeni Gine - Yeni Britanya - Bougainville

1944 yılının ilk yarısında Yeni Gine'nin kuzey kıyısındaki harekâtında, MacArthur birkaç Japon garnizonuna uğramadan geçmişti ve Filipinler'e ulaştıklarında, arkalarında beş düşman tümeninden arta kalan birlikler olmuştu. Yeni Britanya ve Bougainville'de kalan Japon askerleri de zor du-

rumdaydı. 12 Temmuz'da MacArthur, Avustralyalı Komutan General Blamey'e verdiği emirde, bölgedeki Japon birliklerinin etkisiz hale getirilmesini istedi.Blamey'in elinde, her ne kadar Avustralya İmparatorluk Birlikleri'ne ait iki tümeni Filipinler muharebelerine tahsis ettikten sonra üçü milis gücünden oluşan sadece dört tümeni kaldıysa da, Japonların etkisizleştirilmesine ilişkin aldığı emri uyguladı.

6'ncı Avustralya Tümeni Aitape'e gönderildi ve Aralık ayında da oradan doğuya doğru harekâta devam ederek Wewak civarında bulunan Adachi'nin üç zayıf tümenine ait eksik teçhizatlı, perişan, hastalıktan kırılan ve tecrit edilmiş durumda bulunan 35.000 Japon askerini imha etti. Çok zor arazi koşullarında 150 kilometre ilerleyen ve önlerinde stratejik açıdan tutarlı bir hedef göremediğini fark eden birliklerin morali bozulmuştu, ayrıca bir de hastalıkla boğuşuyorlardı.Çok yavaş ilerliyorlardı bu nedenle Wewak, ancak altı ay sonra, ancak Mayıs ayında ele geçirilebildi ve buna rağmen bile kalan Japon birlikleri savaşın sona erdiği Ağustos 1945'te iç kısımlarda hâlâ direniyorlardı. Japonların gücü başlangıçtaki mevcutlarının beşte birine düşmüştü; Avustralyalıların kaybı ise muharebeden dolayı 1.500 idi, ama hastalık nedeniyle verdikleri zayiat 16.000'in üzerindeydi.

Bismarck Adaları'nda bulunan Yeni Britanya'ya Tümgeneral Ramsay'ın komutasında bulunan 5'inci Avustralya Tümeni gönderilmişti. Ramsay'ın buradaki tutumu daha makuldü. Ramsay'ın tümeni Kasım ayında Yeni Britanya'ya vardığında, Amerikalılar bu büyük adanın altıda beşini kontrol altına almışlardı, fakat kalan kısmı, çoğu daimi üs Rabaul'da bulunan yaklaşık 70.000 Japon askeri tarafından savunuluyordu. Adanın boyun kısmına doğru yapılan kısa bir ilerlemeden sonra Avustralyalılar bu kısa hattın devriye görevini üstlenmeye razı oldular. Ve böylece, adadaki Japonları da kaderleriyle başbaşa bıraktılar. Böylece, Japonların zaman içerisinde tecrit edilerek teslim olmaya zorlanması, Müttefiklerin en az düzeyde zayiat vermesini sağlamıştır.

Solomon Adaları'nın batı ucunda bulunan Bougainville, bu adalar grubunun en büyük adasıydı. Bu nedenle buraya General Savige'nin 2'nci Kolordusu, yanında 3'üncü Avustralya Tümeni ve ilave iki tugay daha gönderilmişti. Burada da taarruzi bir harekâta gerek yoktu. Çünkü çoğunluğu adanın güneyinde, Buin civarında toplanmış bulunan Japonlar geçimlerini sağlamak için sebze ekiyorlar ve balıkçılıkla meşgul oluyorlardı, tehlikeli olmaları söz konusu değildi. Fakat, Savige 1945 yılının başlarında taarruzu başlattı. Bu taarruz yavaş ilerliyordu, çünkü topraklarını eken Japonların direnişi sert olmuştu ve altı ay sonra, şiddetli yağmurların meydana getirdiği seller nedeniyle taarruz tamamen durdu. Yeni Gine'de olduğu gibi, Avustralyalı birlikler haklı olarak bu amaçsız ve yararsız taarruz için fazla çaba göstermediler.

Borneo

Japonların petrol ve kauçuk ikmal kaynaklarını kesmek amacıyla Borneo'nun tekrar ele geçirilmesi için talep doğrudan Amerikalılardan geldi. Borneo'nun ele geçirilmesinin diğer bir gerekçesi de, İngilizlere Brunei Körfezi'nde ileri deniz üssü sağlamaktı. İngiliz Kurmay Başkanlığı, Filipinler'de üs istediğinden bu fikri benimsemedi. Pasifik Donanması Okinawa bölgesi civarındaydı ve güneye, geriye getirmek istemiyorlardı. Bu nedenle bu harekât, Korgeneral Morshead komutası altında 1'inci Avustralya Kolordusu'na ait iki tümen ve Yedinci Amerikan Donanması'nın koruyucu yardımıyla icra edildi. Borneo'nun kuzeydoğu kıyısı açıklarında bulunan Tarakan Adası 1 Mayıs 1945'te ve batı kıyısında bulunan Brunei Körfezi de hiçbir ciddi çatışma olmadan 10 Haziran'da ele geçirildi. Brunei Körfezi'nden ilerleyen birlikler Sarawak'a ulaştılar. Temmuz ayının başlarında, uzun süren bombardımanlardan sonra güneydoğu kıyıda bulunan petrol merkezi Balikpapan, çok sert muharebelerden sonra ele geçirildi.

Bu zaman zarfında ise, İngilizlerin Singapur'u ele geçirme hazırlıkları çok iyi ilerliyordu, fakat Japonların Ağustos ayında teslim olmaları bu hazırlıkları artık gereksiz hale getirmişti. Onun için Mountbatten 12 Eylül'de Singapur'a vardığında kendisine sadece 27 Ağustos'ta Rangun'da imzalanan ve Güneydoğu Asya'da bulunan Japon birliklerinin teslimini öngören anlaşmayı teslim almak kalmıştı. Bu, 750.000 Japonun teslim olduğu anlamına geliyordu.

Filipinler

Her ne kadar Amerikalılar, Ekim ayında Leyte'ye yaptıkları ilk çıkarmadan bu yana geçen beş ay içerisinde, Filipinler'in stratejik kontrolünü kazandılarsa da, Japon birliklerinin büyük bir bölümü Mart ayında hâlâ oradaydı. Sadece, Luzon'da bile, Amerikalıların tahmininden çok üstünde, 170.000 Japon askerinin mevcut olduğunu, müteakip kanıtlar ve belgeler göstermişti. En büyük grup, Luzon'un kuzeyinde bizzat Yamashita'nın emrindeydi, fakat yaklaşık 50.000 kadar Japon askeri de başkent Manila'nın yakınlarında, dağlarda General Yokoyama'nın emrindeydi ve bu birlikler kentin suyunu kontrol ediyordu. Japonlar bu birliklerin tahliyelerini durdurduğu gibi, hatta kendilerini imha etmekle görevlendirilen General Griswold'un emrindeki 14'üncü Kolordu'ya taarruza bile geçtiler. Mart ayının ortalarında, General Hall'un 11'inci Kolordusu Filipinler'e gönderildi ve bu kolordu Mayıs ayının sonlarında Awa ve Ipo'da bulunan iki büyük barajı

ele geçirdi. Bu süre içerisinde Yokoyama'nın gücü, büyük ölçüde açlık ve hastalıktan dolayı yarıya düşmüştü ve çok geçmeden birlikler bozuldu ve düzensiz gruplara ayrıldı. Bu gruplar hem Filipinli gerillalar hem de Amerikan birlikleri tarafından takip ve taciz edildiler. Muharebede ölen her bir askere karşılık Japonların açlık ve hastalıktan dolayı verdikleri zayiat on kişiydi. Savaşın sonunda sağ kalıp, teslim olanların sayısı 7.000'i ancak bulacaktı.

Bu arada General Krueger'in birlikleri Visayan Denizi'ne kadar olan bölümleri temizlemişti. Böylece, Leyte'den Luzon'a uzanan denizyolunu kısaltmış oluyordu. Daha sonra da, Luzon'un güney kısmının temizlik harekâtına başladı. Diğer birlikler de aynı temizlik harekâtını Leyte'nin güney adalarında yaptı ve Japon İmparatorluk Karargâhı'nın, Amerikan çıkarmasının ana hedefi olarak düşündüğü ve bu nedenle 40.000 askerini yerleştirdiği Mindanao'da general Krueger'in birlikleri bir tutunma bölgesi tesis etti. Yaz mevsimi geldiğinde, Japon birliklerinin tümü açlık ve hastalıktan giderek hızla eriyecekleri dağlara çekildiler.

Bu harekâtın son safhası, Luzon'un kuzeyinde bulunan Yamashita'nın birliklerine karşı Amerikalıların giriştiği nihai temizlik harekâtı safhası olmuştu. Bu taarruz 27 Nisan'da, üç Amerikan tümeniyle başladı ve hemen bir dördüncüsüyle takviye edildi, fakat bu birlikler tahminlerinin iki katı olan, Yamashita'nın, 50.000 askerini mevzilendirdiği dağlara doğru ilerledikçe artan güçlüklerle karşılaştılar. Yamashita, savaşın sona erdiği Ağustos ayının ortalarında hâlâ direniyordu, teslim olduğunda beraberinde 40.000, ayrıca Luzon'un kuzeyinde 10.000 askeri vardı. Çok ağır zayiata neden olan bu temizlik harekâtının stratejik gerekliliği çok tartışılmıştır.

Amerikalıların Stratejik Hava Taarruzu

Japonya'ya girişilen hava saldırıları, 1944 yılının yaz aylarında bu amaçla ele geçirilen Mariana Adaları'ndan başlayana dek gerçek anlamda etkili olmamıştı.

Bu taarruzların en etkili unsuru, İkinci Dünya Savaşı'nın en büyük bombardıman uçağı olan Boeing B29 Süper Kaleleriydi. Bu uçaklar, yaklaşık 8 ton bomba taşıyabiliyorlar, saatteki hızları 600 kilometreyi buluyor ve 12.000 metre irtifaya kadar yükselebiliyorlardı. Menzilleri 6000 kilometrenin üzerindeydi ve on üç makinalı tüfek monte edilebilen bu uçakların zırh korumaları da çok gelişmişti.

1944 yılının Haziran ayının ortalarında, Kyushu'daki çelik üretim merkezi olan Yawata kenti, Çin ve Hindistan'da üslenmiş bulunan yaklaşık ola-

rak 50 adet B29 uçağı tarafından bombalandı, fakat bu ve müteakip bombardımanların verdiği zararlar çok azdı. Bu süre zarfında Japonya'yı bombalamak için uçakların attığı bombanın miktarı 800 tonu bulmuştu. Ve 20'nci Bombardıman Komutanlığı'nın, B29 uçaklarının bu taarruzlarını devam ettirebilmeleri için Çin'den hava ikmalinin çok fazla olması gerekiyordu, ancak bu ikmal yetersiz olduğundan bu uçaklar 1945 yılının başlarında geri çekildi.

Fakat Mariana Adaları'nda bulunan, Saipan'da ilk hava üssü Ekim 1944'te kullanıma hazır hale geldi ve 21'inci Bombardıman Komutanlığı'nın, 112 uçaktan oluşan ilk grubu burada faaliyete geçti. Bir ay sonra, 24 Kasım'da, 111 B29 uçağı buradan Tokyo'daki bir uçak fabrikasını bombalamak için havalandı. Bu taarruz, Albay Doolittle'in 1942 yılının Nisan ayında Tokyo'ya yaptığı taarruzdan sonra gerçekleştirilen ilk taarruzdu. Her ne kadar taarruza katılan uçaklardan ancak dörtte biri hedeflerini bulabildiyse de bu yeni taarruzların başladığı bir dönemi açıyordu. Ayrıca bu taarruz sırasında, Japonların gönderdiği 125 avcı uçağına karşın, sadece iki B29 uçağı kaybolmuştu.

Müteakip üç ay zarfında B29'lar, Avrupa'daki tecrübelerini esas alarak hedef gözeten gündüz Japonların taarruzlarına devam ettiler. Bu taarruzlar her ne kadar Japonların uçak fabrikalarını ve diğer endüstri kuruluşlarını diğer bölgelere tahliyeye zorladıysa da, etkileri açısından sonuç düş kırıklığı yaratmıştı. 1945 yılının Mart ayında, Mariana Adaları'ndaki B29 uçakları üç katma çıkmıştı. Ve burada komutayı devralan General LeMay, bu taarruzları, Japonların gece zaafiyetlerinden yararlanmak için, alçak irtifa bombardıman uçaklarıyla yapmaya karar verdi. Çünkü gece yapılacak bombardımanlar alçak irtifada gerçekleştirileceğinden, taşınacak bombaların daha fazla olmasına karşın motora binen yük azalacaktı. Ve alçak irtifada isabet yüzdesi de artacaktı.

Hatta,daha da önemlisi, LeMay'ın, B29 uçaklarının, tahrip bombaları yerine yangın bombaları taşımasına karar vermesiydi. Her B29 uçağı, her biri 4000 metrekarelik yeri yakabilecek 40 yangın bombası taşıyabiliyordu. Bu değişiklik sonucunda elde edilen netice korkunçtu. 9 Mart'ta, her biri 6-8 ton yangın bombası taşıyan 279 B29 uçağı Tokyo'yu yerle bir etti. Kentin yaklaşık toplam dörtte birlik kısmı tamamen yanmış, 267.000 ev ve yapı imha edilmişti. Sivil zayiat yaklaşık 185.000 kişiydi. Halbuki Amerikalıların kaybı, sadece on dört uçaktı. Müteakip dokuz günde Osaka, Kobe ve Nagoya benzer şekilde tahrip edildi. 19 Mart'ta taarruzların ardı kesildi. Çünkü, Amerikalıların yangın bombası tükenmişti. Bu on günlük süre içerisinde yaklaşık 10.000 ton yangın bombası atmışlardı.

Fakat, Temmuz ayında bu olağanüstü taarruzlara artan bir şekilde de-

vam edildi ve bu ay içerisinde kullanılan bombanın miktarı, Mart ayının üç katıydı. Ayrıca, Japonların deniz kıyılarının trafiğini önlemek için binlerce mayın atılmıştı. 1.5 milyon tona yakın ağırlıkta gemi batırılmış ve deniz trafiği neredeyse tamamen durdurulmuş, havadaki varlıkları ise artık neredeyse önemsenmeyecek dereceye düşmüştü.

Taarruzların etkileri müthişti. Sivil halkın morali, Tokyo taarruzu sonrası olağanüstü bozulmuştu ve LeMay, uçaktan attığı kitapçıklarla, müteakip hedefleri belirttiğinde bu korkuları giderek de artmaktaydı. 8.5 milyon insan kentlerin dışına kaçmıştı, böylece Japon ekonomisinin dayanacak gücü kalmadığı bir zamanda, üretim de hızla düşmeye başlamıştı. Petrol üretimi yüzde 83, uçak motoru üretimi yüzde 75, uçak gövdesi üretimi yüzde 60 ve elektronik teçhizat üretimi de yüzde 70 oranında düşmüştü. 600'den fazla önemli fabrika ya imha olmuş ya da büyük hasara uğramıştı.

Bunlardan çok daha önemlisi, bu bombardımanlar sonucunda Japon halkının ordusunun bundan böyle kendilerini koruyamayacağına inanmış olmasıydı. Hatta kayıtsız şartsız teslim olmalarının kaçınılmaz olduğunu da anlamışlardı. Ağustos ayında atılan atom bombaları, fanatik askerlerin dışında bütün Japon halkının anlamaya başladığı gerçeğin teyidinden başka bir anlam taşımıyordu.

Atom Bombası ve Japonların Teslim Olması

Churchill, savaş anılarının son cildinde, 14 Temmuz 1945'te Truman ve Stalin'le birlikte Potsdam Konferansı sırasında kendisine uzatılan şifreli zarfta, "Bebekler sağlıklı olarak doğdu" mesajını nasıl okuduğunu anlatır. Amerikan Savaş Bakanı olan Stimson, önceki gün yapılan atom bombası denemesinin başarılı geçtiğini söyleyerek mesajı açıklar: "Cumhurbaşkanı Truman, beni derhal yanma çağırarak konuyu görüşmek istedi. Yanında General Marshall ve Amiral Leahy vardı."

Churchill'in anılarının devamı o kadar önemli ki, buraya uzun bir bölümünü alarak hem olayların çok önemli boyutunu ve uzun vadeli sonuçlarını göreceğiz hem de bu anılara hak ettiği değeri vermiş olacağız:

> *"Biz birdenbire Doğu'daki katliamı durdurabilecek bir güce erişmiş gibiydik. Ve elde edilecek sonucunda Avrupa'da elde edilen sonuçtan daha mutlu olacağını umuyorduk. Aynı fikirlerin şu anda Amerikalı dostlarımın kafasından da geçtiğinden hiç kuşkum yoktu. He halûkârda, atom bombasının kullanılması gerekliliği konusunda hiçbir tereddüt yoktu. İnsanlığı ne kadar süreceği belli olmayan büyük bir katliamdan kurtarmak, savaşı sona erdirerek dünyaya barışı getirmek, iş-*

kence, zulüm ve inanılmaz ıstırap ve acı içerisinde kıvranan insanlara, iyileştirici bir el uzatmak için atom bombasını kullanmak bir mucizevi kurtuluş gibi gözüküyordu.

İngilizler, atom bombasına ilke olarak, denemeden önce 4 Temmuz'da, onay vermişlerdi. Nihai karar, Cumhurbaşkanı Truman'ın elindeydi. Fakat ne karardan ne de haklılığından kuşku duydum. O anda atom bombasının, Japonları teslim almaya zorlanması için kullanılıp ya da kullanılmaması hiç gündeme bile gelmedi. Herkesin ittifak ettiği, sessiz ve müşterek bir mutabakat orada kendiliğinden doğdu. Ve başka türlü ne yapabiliriz diye en ufak bir öneri bile olmadı."

Fakat daha sonra, bizzat Churchill, atom bombasının atılması konusundaki kuşkularını şöyle anlatır:

"Japonların kaderinin atom bombasıyla belirlendiğini sanmak yanlışa düşmek olacaktır. Japonların, yenilgisi atom bombasının atılmasından evvel kesinleşmişti. Ve bu, ezici üstünlüğe sahip deniz gücü sayesinde başarılmıştı. Sadece bu bile, Japonya'ya nihai taarruzu başlatmak için okyanustaki üslere sahip olma olanağını veriyordu ve işte bu imkan Japon Ordusu'nu kayıtsız koşulsuz teslime zorlayacaktı. Deniz filosu hemen hemen imha edilmişti."

Bombanın atılmasından üç hafta önce Potsdam Konferansı'nda, Stalin'in kendisine özel olarak, Moskova'daki Japon Büyükelçisi'nin Japonların barış arzusunda olduklarını ilettiğini bildirmişti. Ayrıca Churchill bu mesajı, Truman'a iletirken, Müttefiklerin "kayıtsız koşulsuz" teslim talebinin, Japonların teslim olmalarını kolaylaştırmak için kısmen yumuşatılabileceğini de önerdiğini anılarında belirtmişti.

Fakat, Japonların bu barış arama çabaları çok önce başlamıştı ve bunları Amerikalı yetkililer, Churchill'in işaret ettiği ya da farkında olduğundan daha önce biliyorlardı. 1944 Noel'inin hemen öncesinde, Washington'daki Amerikan İstihbarat Teşkilatı, Japonya'daki çok iyi bir ajanından aldığı bilgiye göre, ülkede barış ortamının belirmeye ve destek bulmaya, başladığını öğrenmişti. Ajanın tahminine göre Japonya'yı savaşa sokan General Tojo Hükümeti'nin yerine Temmuz ayında iktidara gelen General Koiso Hükümeti, çok geçmeden yerini barış yanlısı Amiral Suzuki yönetimi altındaki hükümete bırakacaktı. Amiral Suzuki de, İmparator'un desteğiyle, müzakerelere başlayacaktı. Ve bu tahmin, Nisan ayında gerçekleşti.

1 Nisan'da Amerikalılar, Formoza ve Japonya'nın ortasında bulunan Ryukyu Adaları'ndan birisi olan Okinawa'ya çıktılar. Bu sarsıcı haber ve ardından Rusların Japonlarla tarafsızlık anlaşmasını bozmaları Koiso Kabinesi'nin düşüşünü başlattı ve 5 Nisan'da hükümet düştü. Suzuki Başbakan oldu.

Fakat, her ne kadar barış yanlısı liderler hükümet içinde söz sahibi duruma geliyorlarsa da, ne yapacaklarını pek bilmiyorlardı.Zaten Şubat ayında İmparator Hirohito'nun girişimlerini müteakip,Japonlar Ruslara kendileriyle Batılı Müttefikler arasında tarafsız olarak arabuluculuk yapması için ricada bulunmuştu. Bu yaklaşım ilk kez Tokyo'daki Rus Büyükelçisi, daha sonra da Moskova'daki Japon elçisi aracılığıyla yürütülmüştü. Fakat hiçbir gelişme olmadı. Ruslar, Batılı Müttefiklere konuya ilişkin hiçbir bilgi aktarmadılar.

Bu konuda ilk ipucunun gelmesi üç ayı buldu. Bu haberin geldiği zaman Mayıs ayı sonuydu ve Cumhurbaşkanı Truman'ın özel temsilcisi olan Harry Hopkins, Stalin'le geleceği görüşmek üzere Moskova'ya geldiği ana rastlamıştı. Üçüncü görüşmelerinde, Stalin, Japon sorununu gündeme getirdi. Şubat ayında yapılan Yalta Konferansı'nda, Stalin, Kuril Adaları'nı, Sahalin'in tümünü ve Mançurya'yı kontrol etmek koşuluyla, Japonlara karşı savaşmayı üstlenmişti. Stalin ise şu anda Hopkins'e, Uzakdoğu'da takviye edilmiş bulunan ordularının 8 Ağustos'a kadar Mançurya cephesinde, Japonlara karşı taarruza hazır hale geleceklerini bildirdi. Ve sözlerine şayet Müttefikler "kayıtsız koşulsuz teslimiyet" taleplerinde ısrarlı olurlarsa, Japonlar sonuna kadar savaşacaklar diye devam ediyordu. Stalin'e göre, halbuki Amerikalılar, bu taleplerini yumuşattıkları takdirde, Japonları teslim olmaları için yüreklendirmiş olacaklar, tedirginlik ve korkularını gidereceklerdi. Ve böylece Müttefikler hem taleplerini kabul ettirecekler hem de diledikleri sonuca daha kolay ulaşacaklardı. Ayrıca Stalin, Japonya'nın işgalinin gerçekleşmesi halinde, kendilerine de pay verilmesi gerektiğini vurguladı. Stalin görüşmelerde, Japonların barış görüşmelerinden yana belirtiler gösterdiğini toplantıda belirtti, ama kendisine elçilik tarafından resmen başvurulduğunu açıklamadı.

Okinawa'daki muharebeler sona ermeden çok evvel, Japonya'nın işgali gündemdeydi ve plan artık kesindi. Ayrıca çok belirgin olan noktalardan biri de ada ele geçer geçmez, Amerikalıların bizzat Japonya'yı çok daha şiddetli bombalayacaklarıydı. Çünkü Okinawa'da bulunan havaalanlarının Japonya'ya uzaklığı 600 kilometreden daha azdı.

Durumun umutsuz olduğu, olaya stratejik olarak bakabilen herkes tarafından kolaylıkla görülebiliyordu. Bu konuyu özellikle Amiral Suzuki çok iyi görebiliyordu. Suzuki, savaş karşıtı tutum ve görüşleriyle 1936'dan beri savaş yanlısı bağnaz askerlerin şimşeklerini üzerine çekiyordu ve hayatı tehdit ediliyordu. Fakat Suzuki ve barış yanlısı olan kabinenin önünde çok zorlu bir ikilem vardı. Her ne kadar barış yanlısı gözüküyorlarsa da, Müttefiklerin "kayıtsız koşulsuz teslim" olma taleplerini kabul ettiklerinde cephede ölünceye kadar savaşmaya hazır olan birliklerine ihanet etmiş gibi

olacaklardı. Şayet teslim olma koşulları aşağılayıcı ve onursuz hükümleri kapsarsa, binlerce yarı aç sivil ve asker Müttefik esirleri ellerinde tutan Japon birlikleri ateşkes emrine uymayı reddedebilirlerdi.Ve daha da önemlisi, kendileri için egemenliklerinin simgesi olmaktan öte, ilahi bir değeri olan İmparatorları'nın tasfiyesi hiç mi hiç kabul edemeyecekleri bir koşuldu.

Bu ikilemi çözen, bizzat İmparator'un kendisi oldu. 20 Haziran'da Yüksek Savaş Konseyi'ni toplayarak kendilerine şunları söyledi: "Savaşı en kısa zamanda sona erdirmenin çarelerini arayacaksınız." Kabinenin altı üyesi bu açıdan aynı fikirdeydiler, fakat Başbakan, Dışişleri Bakanı ve Deniz Bakanı kayıtsız koşulsuz teslim olmaya hazır olduklarını bildirirken, diğer üçü olan Silahlı Kuvvetler Bakanı, Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanları, yumuşatıcı koşullar elde edilene dek mücadelenin devam ettirilmesini istediler. Sonunda, Prens Konoye'nin barış görüşmeleri müzakerelerinde bulunmak üzere Moskova'ya gönderilmesine karar verildi ve İmparator kendisine ne pahasına olursa olsun barışı tesis etmesini özel olarak emretti. Japon Dışişleri Bakanlığı, 13 Temmuz'da Moskova'ya resmi olarak "İmparator'un barış arzusunda" olduğunu bildirdi.

Bu haber, Stalin tam Potsdam Konferansı için yola koyulurken ulaştı. Stalin, bu habere oldukça soğuk bir cevap gönderdi ve cevabında önerinin yeterince anlaşılmadığını ya da herhangi bir girişimde bulunacak kadar açık olmadığını bildirdi. Bununla beraber, bu kez konudan Churchill'i haberdar etti ve Churchill de kendisinin henüz kesin olmayan, fakat şu andaki fikrini yansıtan "kayıtsız koşulsuz teslim" olma talebinin yumuşatılması önerisini Truman'a iletti.

Japon Hükümeti, 15 gün sonra, barış koşullarını daha net ve belirgin hale getiren bir mesajı daha Stalin'e iletti, fakat Stalin'den benzer bir olumsuz cevap daha aldı. Bu arada, Churchill'in Hükümeti, İngiltere'de yapılan genel seçimleri kaybetmişti ve bu nedenle, Stalin'in, Japonların bu ikinci önerisini açıkladığı 28 Temmuz'daki Potsdam'daki konferansında Churchill ve Eden'in yerlerini Attlee ve Bevin almıştı.

Bununla beraber, Amerikalılar zaten Japonların savaşı sona erdirme arzularından haberdarlardı, zira İstihbarat teşkilatı, Japon Dışişleri'nden Moskova'daki Japon Büyükelçisi'ne gönderilen mesajı çözmeyi başarmıştı.

Fakat Truman ve danışmanlarından çoğu özellikle Stimson ve Amerikan Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı General Marshall, Japonya'nın teslim olmasını hızlandırmak için atom bombasının atılmasından yanaydılar. Çünkü, Stalin'in Uzak Doğu'da Japonlara karşı savaşa girişerek önceliği ve üstünlüğü ele geçirmesini istemiyorlardı.

Bu arada atom bombasının atılması konusunda kuşku taşıyanlar da vardı. Cumhurbaşkanı Roosevelt ve Truman döneminde Kurmay Başkanlı-

ğı görevini yürütmüş olan Amiral Leahy bunlardan birisiydi. Amiral Leahy, "Benim şahsi kanaatime göre, böyle bir bombayı ilk kez kullanmakla, Orta Çağ'ın barbar dönemlerine ait olan ahlaki bir standardı kabul etmiş oluyoruz" diyordu. "Bana öğretilen savaşın kuralları böyle değildi ve savaşlar kadınları ve çocukları öldürülerek kazanılamaz." Amiral Leahy bir yıl önce de Roosevelt'e, biyolojik silahın kullanılması önerisi üzerine itiraz etmişti.

Atom bombasını yapan bilim adamlarının bile kendi aralarında görüş ayrılığı vardı. Dr. Vannevar Bush, atom bombasının kullanılması için Roosevelt ve Stimson'un desteğini almıştı. Churchill'in özel bilimsel danışmanı olan Lord Cherwell, atom bombasının atılmasını destekleyenlerin önde gelen savunucuları arasındaydı.

O nedenle Stimson'un, Bush'un emri altında 1945 yılının bahar aylarında bir komite teşkil edip, bu komiteye, Japonya'ya karşı atom bombasının kullanılması konusunu düşünmeleri ve değerlendirme görevi vermesi hiç

Nagazaki: 9 Ağustos 1945. Hiroşima'dan sonra atılan ikinci atom bombası.

sürpriz olmadı. Komite, bombanın mümkün olan en kısa süre içerisinde mutlaka kullanılmasını önerdi ve bombanın niteliği hakkında hiçbir bilgi verilmemesini istedi. Yoksa bomba amacına ulaşamazdı.

Aksine, Profesör James Franck'ın liderliğindeki başka bir atom bombası bilim adamı grubu, Stimson'a hemen sonra Haziran'ın ikinci yarısında verdiği raporda, farklı sonuçlara varmıştı: "Atom bombasının ani kullanımıyla Amerikalıların hayatlarının kurtarılmasında elde edilecek başarı ve askeri üstünlük, dünyaya yayılacak korku ve dehşetle dengelenecektir.. Şayet, Amerika Birleşik Devletleri, bu korkunç silahı insanlığın mahvolması için kullanan ilk ülke olursa, dünyadaki bütün desteğini kaybedecek, silahlanma yarışını başlatacak ve gelecekte bu tür silahların kontrol edileceğine ilişkin bağlanan umutları zayıflatacaktır... Bu nedenler dolayısıyla, atom bombasının Japonlara karşı bir erken taarruz aracı olarak kullanılmasını önermiyoruz."

Fakat, bilim adamlarından devlet adamlarına yakın olanlarının, dikkati çekmek ve etkilemek için şansları daha fazlaydı ve bu bilim adamlarının görüşleri geçerlik kazandı. Devlet adamları, atom bombasının savaşı daha çabuk ve kolay yoldan sona erdireceğine inanmışlardı. Yapılan iki atom bombası için askerler tarafından beş muhtemel hedef önerilmişti. Truman ve Stimson'un da listeleri görmesinden sonra askeri tesislerle, sivil hedeflerin birlikte zarar görebileceği için iki kent nihai hedef olarak seçilmişti; Hiroşima ve Nagazaki. Kader bu iki kenti ve insanlarını seçmişti.

Böylece, ilk atom bombası 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya atıldı. Şehrin büyük bir kısmı yerle bir olurken, yaşayanların dörtte biri olan yaklaşık 80.000 insan öldü. Üç gün sonra, 9 Ağustos'ta, ikinci atom bombası Nagazaki'ye atıldı. Hiroşima'ya atılan bombanın haberi Potsdam Konferansı'ndan dönmekte olan Truman'a denizde verildi. Yanlarında olanların verdikleri bilgiye göre Truman, büyük sevinçle bağırmıştı: "Bu tarihin gördüğü en büyük olaydır."

Bununla beraber, bombanın atıldığı günlerde, Japon Hükümeti, Batı'nın düşündüğü ve hayal ettiği şekilde etkilenmemişti. Bombanın meydana getirdiği hasar ve can kaybı, kayıtsız koşulsuz teslimiyeti kabul etmeyen altı kişilik konseyin üç üyesini hiç sarsmamış ve etkilememişti. Ve özellikle geleceğe ilişkin bazı güvencelerin sağlanmasını ve "İmparatorun egemenlik haklarına" dokunulmamasını istiyorlardı. Japon halkına gelince, Hiroşima ve Nagazaki'de olup bitenleri ancak savaş sona erdikten sonra anlayabildiler.

Rusya'nın 8 Ağustos'ta Japonya'ya savaş ilan etmesi ve ertesi gün Mançurya'ya girmesi, teslim olma konusunu hızlandırmış ve İmparator'un etkisini de arttırmış gözüküyordu. Zira, 9 Ağustos'ta kendisinin de hazır

bulunduğu toplantıda, durumun umutsuzluğunu çok açık bir biçimde ortaya koymuştu ve hemen barışın tesis edilmesi gerektiğini ve desteklediğini söyledi. Muhalif olan diğer üç üye bu kez bu talebe aynı kararlılıkla karşı çıkamadılar ve İmparator'un nihai kararı verebileceği ve daha yaşlı devlet adamlarının katılacağı "Gozenkaigi" toplantısının yapılmasını kabul ettiler. Bu arada, hükümet radyodan teslim olmaya istekli olduklarını bildirdi. Ancak tek koşulu İmparator'un kişilik ve egemenlik haklarına saygı gösterilmesiydi. Bu konu, Müttefiklerin 26 Temmuz'da yayınladıkları Potsdam Bildirisi'nde dikkat çekici bir şekilde sessiz geçiştirilen bir maddeydi. Bazı tartışmalardan sonra Truman, bu şartı kabul etti. Bu "Kayıtsız koşulsuz teslimiyet" ilkesinin üzerinde yapılan önemli bir değişiklikti.

Bu karardan sonra bile 14 Ağustos'ta yapılan Gozenkaigi toplantısında çeşitli görüşler vardı, fakat İmparator kararlı tutumuyla sorunu çözdü: "Şayet, kimsenin söyleyecek fikri yoksa, biz kendi fikrimizi açıklayacağız. Ve bu fikri sizden kabul etmenizi talep ediyorum. Japonların kendilerini kurtaracak tek yolun kaldığına inanıyorum. Bu nedenle katlanılmaz koşullara katlanmaya kararlıyız." Ondan sonra, Japonların teslim olduğu radyodan ilan edildi.

Japonya'nın teslim olmasını sağlamak için atom bombasının kullanılması gerçekten gerekli değildi. Japonların deniz filosunda bulunan gemilerin onda dokuzu ya batmıştı ya da kullanılacak durumda değildi, hava ve deniz kuvvetleri felce uğramıştı, endüstrisi tahrip olmuştu, halkın yiyecek stokları giderek tükeniyordu, Churchill'in söylediği gibi, Japonların çöküşü artık kesindi.

Amerika Birleşik Devletleri Stratejik Bomba Araştırma Kurulu verdiği raporda, bu konuya şöyle değiniyordu:Atom bombasını kullanmadan da, hava üstünlüğü, Japonya'yı kayıtsız koşulsuz teslim olmaya zorlayabilirdi.." Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral King: "Japonların sadece denizden ablukaya alınması bile, onları açlığa mahkûm edeceğinden, teslim olmalarını sağlamış olacaktı. Ve yeter ki biz beklemeye istekli olmuş olabilseydik." demişti.

Amiral Leahy'in bu konudaki görüşü, atom bombasının kullanılmasının gereksizliğini daha vurgulayıcı bir şekilde ortaya koyuyordu. "Bu vahşi silahı Hiroşima ve Nagazaki'de, Japonlara karşı kullanmamız bize, Japonlara karşı olan savaşımızda maddeten hiçbir yarar sağlamayacaktı. Japonlar zaten yenilmiş ve teslim olmaya hazırdı. Etkili bir deniz kuşatması ve klasik silahlarla sürdürülecek bir bombardıman bu sonucu sağlayacaktı."

O zaman, atom bombası neden kullanıldı? Amerikalı ve İngilizlerin hayatlarını kurtarmaktan öte başka zorlayıcı nedenler var mıydı? Burada karşımıza iki neden çıkıyordu. Birisi, Churchill'in, 18 Temmuz'da, atom bom-

basının başarılı deneme haberinin kendisine ulaşmasından sonra Truman'la yaptığı görüşmedeki açıklamaları ve o anda aklına gelen fikirlerdi:

> *"...o zaman Ruslara ihtiyaç duymayacağız. Japonya ile savaşın sona erdirilmesi, artık Rus ordularının kullanılmasına bağlı değil... Onlardan yardım istemek zorunda değiliz. Birkaç gün sonra bu konuyu Eden'e not ettirdim: "Şu anda Amerika Birleşik Devletleri Japonya'ya karşı yürütülecek savaşta, Rusların yer almasını istemeyecektir."*

Stalin'in Postdam Konferansı'nda Japonya'nın işgalinden pay talep etmesi çok rahatsız edici bir tutumdu ve Amerikan Hükümeti böyle bir ihtimalden sakınmak istiyordu. Atom bombası bu sorunun çözümüne yardımcı olabilirdi. Rusların iki gün sonra, 6 Ağustos'ta savaşa girmeleri gerekiyordu.

Atom bombasının, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılmasının, ikinci nedenini de Amiral Leahy açıklıyordu: "Bilim adamları ve diğerleri bu denemenin yapılmasını istiyorlardı, çünkü bu projeye muazzam bir para yatırılmıştı." Toplam iki milyar dolar harcanan bu atom bombası projesinde yer alan yüksek rütbeli subaylardan birisi, kod adı "Manhattan Projesi" olan bu konuyu daha açık bir şekilde anlatıyordu:

> *"Bomba projesi başarılı olmak zorundaydı. Üzerine çok masraf edilmişti. Bir kez başarısız oldu mu biz bu kadar harcamanın hesabını nasıl verebilirdik? Olabilecek tepkiyi düşünün bir kez... Zaman azaldık-*

2 Eylül 1945, saat 09.04. Tokyo Limanı'nda demirlemiş bulunan *Missouri* zırhlısının güvertesinde General MacArthur'un heyetinden Tümgeneral Sutherland tarihi belgeyi imzalıyor.
1 Eylül 1939'da başlayan ve 20'nci yüzyılı damgasını vuran, insanlığın yüz karası, tarihin en acı, en acımasız savaşı, 2 Eylül 1945'te, yani başladığı günden tam 6 yıl 1 gün sonra sona eriyordu.

ça, Washington'da bulunan belirli çevreler, Manhattan Projesi'nin başı olan General Groves'u çok geç olmadan bu denemenin yapılması için sıkıştırıyor ve ikna etmeye çalışıyordu. Bombanın tamamlanıp ve atıldığı zaman ilgili herkes, müthiş bir şekilde rahatlamıştı."

Bununla beraber, bir nesil sonra anlaşılan, bombanın bir an önce atılması sadece ilgili olanları rahatlatmıştı, ama insanlığın geri kalan kısmını değil.

Japon yetkilileri 2 Eylül 1945'te, Tokyo Körfezi'nde, Amerikan ana muharebe gemisi Missouri'de "kayıt koşulsuz teslim " anlaşmasını imzalamışlardı. Böylece, Hitler'in Polonya taarruzuyla 1 Eylül 1939'da başlayan İkinci Dünya Savaşı, tam altı yıl bir gün sonra, 2 Eylül 1945'te sona eriyordu. Almanya ise dört ay önce teslim olmuştu. Bu formalite bir imza töreniydi, büyük ölçüde Müttefiklerin gururunu tatmin eden. Zira esasen savaş, atom bombasının atılmasından bir hafta sonra sona 14 Ağustos'ta, İmparator'un, Müttefiklerin koşullarını kabul ettiğini radyodan duyurduğu konuşmasıyla, sona ermişti. Fakat Hiroşima'yı yerle bir eden korkunç ve ezici güç gösterisi bile, teslim olmayı hızlandırmaktan öte bir işe yaramamıştır. Japonların teslim olacağı mutlaktı. Ancak, atıldığından bu yana dünyanın karanlık gölgesinde yaşadığı atom bombasının kullanılmasına gerçekten hiç ihtiyaç yoktu.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Sonsöz

KIRKINCI KISIM

Sonsöz

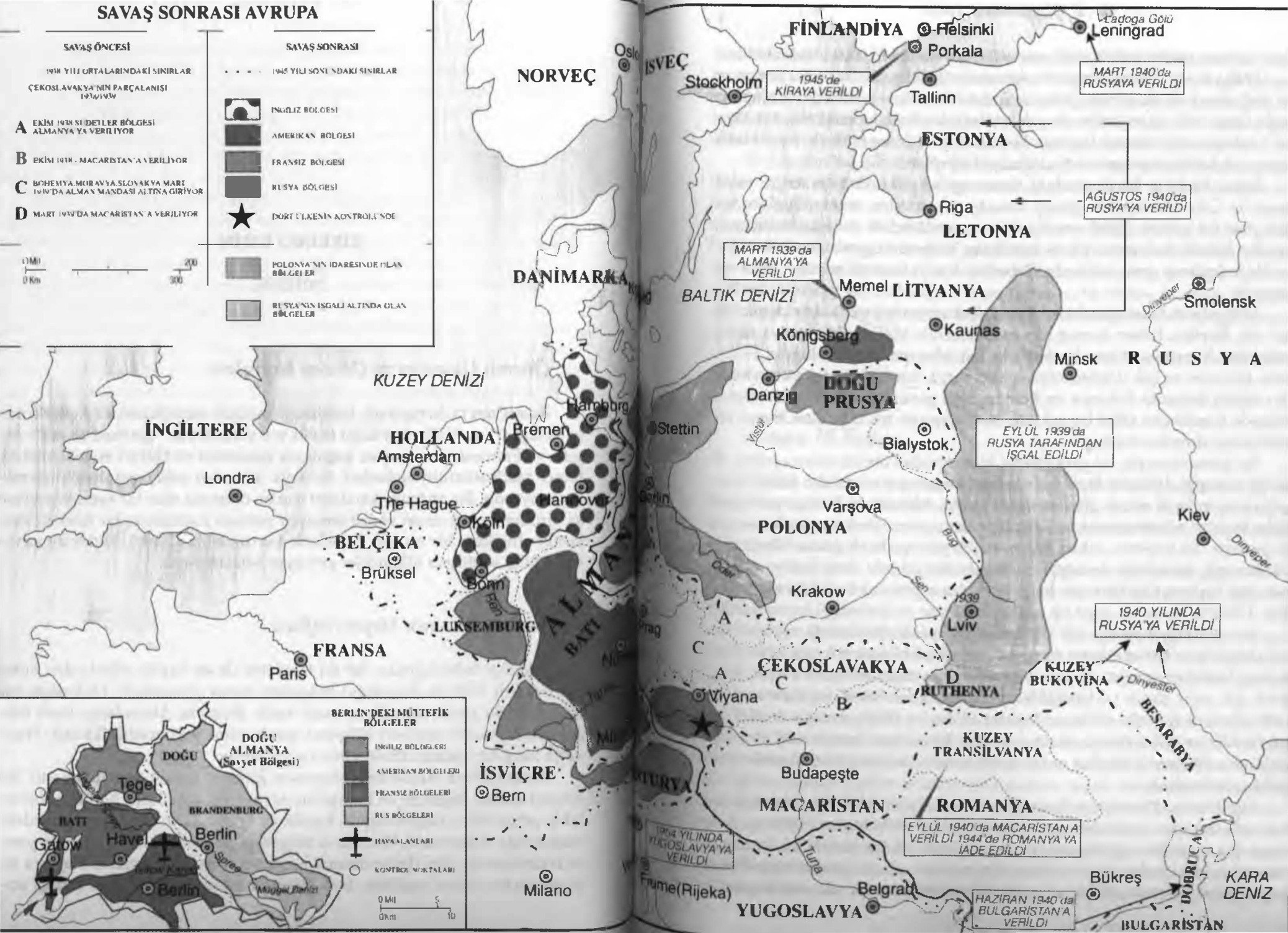
Önemli Unsurlar ve Dönüm Noktaları

Rusya'nın ta Avrupa'nın kalbine girmesiyle sonuçlanan felaketlerle dolu savaşa Churchill'in koyduğu teşhis çok yerindeydi: "gereksiz savaş.". İngiliz ve Fransızların savaştan kaçınmak istemeleri ve Hitler'i engellemedeki temel zaafiyetlerinin nedenleri, stratejik unsurları anlayamamış olmalarında yatıyordu. Bu nedenle, kendileri için en olumsuz olan bir zamanda savaşa girdiler ve çok uzun vadeli sonuçlar yaratan kaçınılmaz bir felaketi başlattılar. İngiltere bir mucize sayesinde kurtulabildi. Çünkü, Hitler de tarihteki bütün saldırgan diktatörler gibi aynı hataları yaptı.

Savaş Öncesinin Hayati Safhası

Geçmişe bakıldığında, her iki taraf için de en hayati adımlardan birisi Almanların 1936'da Rhineland bölgesine tekrar girmesiydi. Hitler için bu hareketin iki yönlü stratejik avantajı vardı. Birincisi; Almanların, Ruhr bölgesindeki önemli endüstri bölgeleri için koruma sağlıyordu, İkincisi; Fransa'ya karşı bir atlama tahtası görevi görüyordu.

Almanya'nın Rhineland bölgesine girmesi neden engellenmedi? En önemli nedeni İngiltere ve Fransa'nın savaşa yol açabilecek herhangi bir silahlı çatışmadan kaçmmasıydı. İngiliz ve Fransızların müdahele etmedeki isteksizliği, Almanların Rhineland bölgesine girmesinin sanki adaletin yerini bulmasıymış gibi algılanmasına yardımcı olmuştu. Özellikle olaylara siyasal açıdan bakan İngilizler, bu konuyada askeri açıdan ziyade siyasal açı-

SAVAŞ SONRASI AVRUPA
SAVAŞ ÖNCESİ
1938 YILI ORTALARINDAKİ SINIRLAR
ÇEKOSLAVAKYA'NIN PARÇALANIŞI 1938/1939
A EKİM 1938 SUDETLER BÖLGESİ ALMANYA'YA VERİLİYOR
B EKİM 1938 - MACARİSTAN'A VERİLİYOR
C BOHEMYA,MORAVYA,SLOVAKYA MART 1939'DA ALMAN MANDASI ALTINA GİRİYOR
D MART 1939'DA MACARİSTAN'A VERİLİYOR
0 Mil 200
0 Km 300
SAVAŞ SONRASI
1945 YILI SONUNDAKİ SINIRLAR
İNGİLİZ BÖLGESİ
AMERİKAN BÖLGESİ
FRANSIZ BÖLGESİ
RUSYA BÖLGESİ
DÖRT ÜLKENİN KONTROLÜNDE
POLONYA'NIN İDARESİNDE OLAN BÖLGELER
RUSYA'NIN İŞGALİ ALTINDA OLAN BÖLGELER
NORVEÇ
İSVEÇ
Oslo
Stockholm
FİNLANDİYA
Helsinki
Porkala
1945'de KİRAYA VERİLDİ
Ladoga Gölü
Leningrad
MART 1940'da RUSYA'YA VERİLDİ
Tallinn
ESTONYA
Riga
AĞUSTOS 1940'da RUSYA'YA VERİLDİ
LETONYA
MART 1939'da ALMANYA'YA VERİLDİ
BALTIK DENİZİ
Memel
LİTVANYA
Kaunas
Smolensk
Dinyeper
DANİMARKA
Königsberg
Minsk
R U S Y A
KUZEY DENİZİ
Danzig
DOĞU PRUSYA
Hamburg
İNGİLTERE
HOLLANDA
Bremen
Amsterdam
Stettin
Vistül
Bialystok
EYLÜL 1939'da RUSYA TARAFINDAN İŞGAL EDİLDİ
Londra
The Hague
Hannover
Berlin
Varşova
POLONYA
Kiev
Köln
BELÇİKA
Brüksel
Bug
Oder
Bonn
Ren
Krakow
San
1939
Lviv
LUKSEMBURG
ALMANYA
BATI
1940 YILINDA RUSYA'YA VERİLDİ
FRANSA
Paris
Prag
A
C
ÇEKOSLAVAKYA
A
C
D
RUTHENYA
KUZEY BUKOVİNA
Dinyester
Viyana
B
BESARABYA
İSVİÇRE
Bern
KUZEY TRANSİLVANYA
Budapeşte
MACARİSTAN
ROMANYA
1954 YILINDA YUGOSLAVYA'YA VERİLDİ
EYLÜL 1940'da MACARİSTAN'A VERİLDİ 1944'de ROMANYA'YA İADE EDİLDİ
Tuna
Milano
Fiume(Rijeka)
Belgrad
Bükreş
KARA DENİZ
DOBRUCA
YUGOSLAVYA
HAZİRAN 1940'da BULGARİSTAN'A VERİLDİ
BULGARİSTAN
BERLİN'DEKİ MÜTTEFİK BÖLGELER
İNGİLİZ BÖLGELERİ
AMERİKAN BÖLGELERİ
FRANSIZ BÖLGELERİ
RUS BÖLGELERİ
HAVA ALANLARI
KONTROL NOKTALARI
DOĞU ALMANYA (Sovyet Bölgesi)
DOĞU
Tegel
BATI
BRANDENBURG
Gatow
Havel
Berlin
Spree
Berlin
Müggel Denizi
0 Mil 5
0 Km 10

dan bakınca, muhtemel stratejik sonuçları göremediler, tahmin edemediler.

1938 yılında Hitler, Alman ve Avusturya halklarının birleşme arzusunu iyi değerlendirdi ve ayrıca Çeklerin Sudet Almanlarına kötü davranmalarını da fırsat bildi ve bu fırsatı da çok iyi değerlendirerek bu iki olaydan siyasal avantajlar elde etmeyi başardı. Ve hâlâ Batılı ülkeler Hitler'in bu iki tutumunu adalet ölçüleri içerisinde değerlendiriyorlardı.

Fakat, Hitler'in Mart ayındaki Avusturya'ya girişi, doğuya doğru yayılmasında Çekoslovakya'nın güney kanadının kendisine engel olduğunu açığa vuran bir işaretti. Eylül ayında, Hitler savaş tehdidi ve onun sonucunda yapılan Münih Anlaşması'yla sadece Sudet bölgesinin geri alınmasını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Çekoslovakya'yı stratejik yönden felce uğratmıştı.

1939 yılının Mart ayında ise Hitler, Çekoslovakya'nın kalan kısmını işgal etti. Böylece Hitler, kansız son manevrasıyla birlikte Polonya'yı da kanatlardan kuşatmış oluyordu. Hitler'in bu adımına karşılık, İngiliz Hükümeti alelacele ve çok düşüncesizce davranarak, her biri stratejik olarak tecrit edilmiş bulunan Polonya ve Romanya'ya garanti verdi. Bu garantiyi, o bölgede kendilerini etkili bir şekilde destekleyecek tek ülke olan Rusya'nın teminatını almadan vermişti.

Bu zamanlamayla, bu garantilerin kışkırtmadan öte bir anlamı yoktu. Ve bildiğimiz gibi, Hitler'in İngiltere'nin bu garantilerini vermeden önce Polonya'yı hemen işgal etmek gibi bir niyeti yoktu. Almanların buraya yerleşmesiyle, İngiliz ve Fransızların birlikleri için Avrupa'nın bir kısmı girilemez hale gelmişti. Bu nedenle, askeri bakımdan zayıf olan Batılı güçler ellerindeki tek stratejik üstünlüğü de böylece yitirmiş oluyorlardı. Zira, Batı'ya yapılacak olan herhangi bir taarruza karşı güçlü bir cephe teşkil edebilmek yerine, Batı, Hitler'in karşısına zayıf bir cepheyle çıkıyor ve üstünlüğü kaptırıyordu.

Savaştan kaçınmanın tek yolu, Polonya'ya direkt desteği sağlayabilecek, böylelikle Hitler'e karşı caydırıcı unsur olabilecek tek güç olan Rusya'nın desteğini almaktı. Bununla beraber, durumun acilliğine karşın, İngilizler geç tavır alıyor ve içtenlikli davranmıyordu. Fakat, İngilizlerinin tereddütlerinin dışında, Polonya Hükümeti'nin ve Doğu Avrupa'daki diğer küçük ülkelerin Rusya'nın askeri desteğini kabul etme konusunda itirazları vardı. Bu ülkelere göre, Rus ordularının kendi ülkelerini desteklemeleri, işgalle eş anlamlıydı.

İngilizlerin, Polonya'yı desteklemesine karşılık, Hitler'in takındığı tutum çok farklıydı. İngilizlerin şiddetli tepkisi ve silahlanması Hitler'i şok etmişti. Fakat, tepkisi niyetlendiğinin tam tersiydi. Hitler çözümünü, İngilizlerin asırlardır biçimlenmiş özelliklerini göz önüne alarak geliştirmişti. Hitler, İngilizleri soğukkanlı, akılcı, duygularını kontrol eden bir ulus olarak gördü-

günden, İngilizlerin, Rusların desteğini almadan Polonya'nın yanında savaşa gireceğini hiç düşünmemişti. Onun için "Bolşevizm" için duyduğu nefreti ve korkuyu şimdilik bir kenara bırakarak çabalarını Rusya ile uzlaşmaya ve onun tarafsızlığını sağlamaya yöneltti.Bu tavır, Chamberlain'in taraf değiştirmesinden daha şaşırtıcıydı ve sonuçları açısından da çok önemliydi.

23 Ağustos'ta, Ribbentrop Moskova'ya uçtu ve paktı imzaladı. Bu pakt, Polonya'nın Almanya ile Rusya arasında gizli olarak paylaşılacağını da hükme bağlıyordu.

Hitler'in bu bir dizi saldırgan ve korkutucu tavırlarının ardından gelen bu pakt, savaşı kaçınılmaz hale getirmişti. Polonya'ya destek sözü vermiş bulunan İngiltere, kenarda durursa ve Hitler'e daha geniş bir işgal alanı bırakırsa onurunu kaybedeceğini hissediyordu. Ve Hitler, Polonya'yı işgalden, bunun bir dünya savaşma yol açacağını anladığında bile vazgeçmeyecekti.

Ve böylece Avrupa uygarlığı, altı yıl sürecek uzun ve karanlık bir tünele giriyordu.

Savaşın İlk Safhası

1 Eylül 1939 Cuma günü, Alman orduları Polonya'ya girdi. 3 Eylül 1939 Pazar günü, İngiliz Hükümeti, Polonya'ya önceden verdiği garantiye dayanarak, Almanya'ya savaş ilan etti. Altı saat sona, bunu daha isteksiz davranan Fransa'nın savaş ilanı izledi.

Bir aydan daha kısa bir süre içerisinde Polonya tamamen işgal edildi. Dokuz ay içerisinde, Batı Avrupa'nın büyük bir bölümü savaşın içerisindeydi.

Polonya daha fazla dayanabilir miydi? Fransa ve İngiltere, Almanya'nın Polonya üzerindeki baskısını gidermek için daha fazla ne yapabilirlerdi? Şimdi elimizde bilgileri olan silahlı kuvvetlerin güçlerine baktığımızda ilk bakışta her iki sorunun cevabı, "evet" gibi...

Alman Ordusu, 1939 yılındaki savaşa hazır olmaktan çok uzaktı. Polonya ve Fransızların toplam 150 tümen eşidi kadar birlikleri vardı. Bu birliklere otuz beş ihtiyat tümeni de dahildi. Buna karşılık Almanların otuz altısı eğitimsiz olan toplam doksan sekiz tümeni vardı. Almanların batı sınırını savunması için bıraktığı kırk tümenden sadece dört tümen çok iyi eğitimli ve donanımlıydı. Fakat Hitler'in stratejisi Fransa'yı öyle bir noktada bırakmıştı ki, Fransa'nın Polonya'ya yardımı ancak çok süratli bir taarruzla gerçekleştirilebilirdi. Bu muharebe şekline ise, Fransız Ordusu hazır değildi. Fransa'nın elindeki eski seferberlik planı, birliklerini istenen yere istenen

süratte sevk etmeye elverişli değildi ve ayrıca taarruz planları ancak on altı günde hazır olabilen ağır topçu birlikleri üzerine kurulmuştu. O zamana kadar da Polonya Ordusu'nun direnişi çökmüş olacaktı.

Polonya, stratejik konumu gereği çok olumsuz bir yerdeydi. Polonya, Almanya'nın ağzının içine girmiş bir "dil" gibiydi ve Polonyalılar, birliklerinin büyük bir bölümünü "dil"in uç kısmına yerleştirerek büyük bir stratejik hata yapmışlar, mevcut durumlarını daha da kötüleştirmişlerdi. Bundan başka, bu birliklerin hem ellerindeki silah, araç ve gerecin hem de uyguladıkları taktiklerin zamanı geçmişti. Ve hâlâ, umutlarını Alman tanklarına karşı çaresiz kalan atlı süvari birliklerine bağlamışlardı.

Almanların o tarihte hazır durumda sadece altı zırhlı ve dört mekanize tümeni vardı, fakat General Guderian'ın çabası ve heyecanı ve de Hitler'in desteği sayesinde, birlikleri yeni mekanize muharebe kavramını kabul ve icra ederek, hiçbir ordunun tahayyül edemeyeceği kadar mesafe katettiler.Ayrıca Almanlar, bütün ülkelerin hava kuvvetlerinden daha güçlü bir hava gücüne sahip olmuştu. Halbuki sadece Polonyalılar değil Fransızlar bile yeterli hava desteğine sahip değildiler. Bu o kadar böyleydi ki, kendi ordularını destekleyecek durumda bile değildiler.

Böylece, Polonya, Almanya'nın "Yıldırım Harbi" teknik ve taktiğinin ilk zafer gösterisini yaptığı ülke oldu. Oysa, Polonya'nın Batılı Müttefikleri savaşa hâlâ klasik muharebe taktikleriyle hazırlanıyorlardı. Kızıl Ordu 17 Eylül'de, Polonya'nın doğu sınırından girerek bu ülkenin kaderini tayin etmiş oldu. Çünkü, Polonya'nın ikinci cepheye gönderecek neredeyse hiçbir birliği kalmamıştı.

Polonya'nın çok süratli bir şekilde işgalini altı aylık bir duraklama izledi. Batı'dakilerin seyirci gibi oturup izledikleri ve yüzeydeki sakinliğe aldanarak "Garip Savaş " adını taktıklarını bu altı aylık duraklama dönemi, Batılıların sonradan anlayacakları hayati derecede önemli ama değerlendirilmemiş bir dönem olarak tarihteki yerini alacaktı.Batı'da kamuoyunun yaptığı gibi, liderler de zamanlarını Almanya'ya kanatlardan taarruz etme hayalleriyle geçiriyorlar ve bunu açık bir biçimde dile getiriyorlardı.

Gerçekte, Fransa ve İngiltere'nin yalnız başına Almanya'yı yenecek güçleri yoktu. Besledikleri tek umut, şu anda Almanya ve Rusya'nın müşterek bir sınır üzerinde karşı karşıya kalmış olmalarıydı. Ezeli iki düşman arasında çıkacak bir sürtüşme sonucunda, Hitler'in Batı yerine, Doğu'ya, Ruslara saldıracaklarını bekliyorlardı. Bu ancak bir yıl sonra gerçekleşti ve eğer Batılı Müttefikler bu kadar sabırsız olmamış olsalardı, Almanlar Rusya'ya pekâlâ daha önce de taarruz edebilirlerdi.

Batılıların, Almanya'yı taarruz ile tehdit etmeleri, Hitler'in onlardan önce davranarak Norveç'i işgal etmesine neden oldu. Ele geçirilen belgeler

arasında bulunan konferans tutanaklarında, 1940 yılının başlarında bile Norveç'in hâlâ tarafsızlığını sürdürmesinin Almanya'nın lehine olacağını gösteren kanıtlarına rastlanıyordu. Fakat Hitler, Şubat ayında İngiltere'nin Norveç'i işgale niyetli olduğu sonucuna varınca "Ben onlardan önce orada olmalıyım" dedi. Küçük bir Alman işgal birliği, 9 Nisan'da Norveç'e ulaştı. Bu, İngilizlerin Norveç gibi tarafsız bir ülkeyi kontrol etme planlarını alt üst etti. Ve Almanlar, Norveçlilerin dikkati kendi karasularına yaklaşan İngiliz gemilerine yönelmişken, önemli limanları işgal ettiler.

Hitler'in bundan sonraki darbesi 10 Mayıs'ta, Fransa ve Benelüks ülkeleri olarak adlandırılan Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'a inmişti. Hitler, bu taarruz hazırlıklarına Polonya'yı yendikten sonra Müttefiklere önerdiği barış teklifinin reddedildiği önceki sonbaharda başlamıştı. Hitler'in buradaki amacı, Fransa'yı işgal edip safdışı bırakarak, İngiltere'yi barışa zorlamaktı. Fakat, kötü hava koşulları ve generallerin endişeleri, Hitler'in taarruzu Kasım ayından bu yana müteaddit seferler ertelemesine yol açmıştı. Daha sonra, 10 Ocak'ta, yanındaki planlarla birlikte Bonn'a uçmakta olan bir Alman subayı tipide yolunu kaybederek Belçika'ya inmişti. Bu olay, taarruzun Mayıs ayına kadar ertelenmesine neden oldu ve bu olaydan sonra plan tamamen değiştirildi. Bu değişiklik, Müttefikler için büyük bir talihsizlik olurken aynı zamanda savaşın görünümünü bütünüyle değiştiriyordu.Değişen bu görüntü geçici olarak da Hitler'in talihinin yaver gitmesini sağlıyordu.

Çünkü eski plana göre taarruzun asıl yönü Belçika'nın merkezi olacaktı ve böyle olduğunda da, Alman birlikleriyle Fransız ve İngilizlerin en iyi birlikleri karşı karşıya geleceklerdi. Ve belki de, Hitler'in itibarını sarsacak bir şekilde başarısızlıkla sonuçlanacaktı. Fakat, Manstein tarafından önerilen yeni plan, Müttefikleri şaşkınlığa ve felakete sürükleyen bir bozguna uğratmıştı. Çünkü, İngiliz ve Fransız birlikleri, Almanların taarruzunu karşılamak üzere Belçika içlerine doğru ilerlerken, yedi panzer tümeninden oluşan Alman zırhlı birlikleri, Müttefik Yüksek Komutanlığı'nın geçilemez olarak niteledikleri dağlık ve ormanlık Ardennes bölgesinden taarruza geçmişlerdi. Meuse Nehri'ni çok az direniş görerek geçen Almanlar, Müttefik cephesini zayıf olduğu noktadan yarıp geçtiler ve ondan sonra batıya yönelerek, Belçika'da, Manş Denizi kıyısının gerisinde bulunan Müttefik ordularının arka cephesine doğru ilerlemeye başladılar ve böylece bu birliklerin ulaşım yollarını kesmiş oldular. Bu taktik sonucunda Alman piyadesinin büyük bir kısmı muharebeye bile katılmadan, neredeyse sonuç alınmış gibiydi. İngiliz Ordusu, Dunkerque'den kılpayı kaçabildi. Belçikalılar ve Fransızların büyük bir bölümü teslim olmaya mecbur bırakıldılar. Sonuçları telafi etmek mümkün değildi. Zira, Dunkerque'den bir hafta sonra güneye yönelen Almanları, mevcut Fransız birlikleri durduramadılar.

Bununla beraber, dünyayı sarsan panzerlerin bu harekâtı, Manş Denizi'ne ulaşamadan çok önce, benzer zırhlı birlik karşı taarruzuyla durdurulabilirdi. Fakat Fransızlar, düşmandan daha fazla ve daha iyi tanka sahip olmakla birlikte, 1918 yılında olduğu gibi zırhlı birliklerini ateş ve manevra unsurlarıyla birlikte topluca kullanmadılar.

Böylece, şayet Fransızlar Belçika'ya ilerlemeyip, cephelerini zayıf bırakmasalar ya da ihtiyatlarını bu bölgeye çok daha süratli göndermiş olsalardı, Almanların taarruzu Meuse Nehri üzerinde çok daha erken durdurulabilirdi.Fakat Fransız Komutanlığı sadece Ardennes bölgesinin tanklarla geçilemeyeceğine karar vermekle kalmadı, aynı zamanda Meuse Nehri üzerinden yapılacak Alman taarruzunu birbiri ardına yapılacak küçük harekâtlar olarak nitelendirdiğinden, kendi ihtiyatlarının hazır olması için de bir haftalık süre öngörmüştü. Fakat panzer birlikleri Meuse Nehri'ne 13 Mayıs'ın ilk saatlerinde ulaştılar ve öğleden sonra nehri geçtiler. Tankların hızı, modası geçmiş geleneksel muharebe hızını ve anlayışını altüst etmişti.

Fakat "Yıldırım Harbi"nin bu hızı ancak ve ancak bu tekniği kavrayamamış Müttefik liderler karşısında başarıya ulaşmıştı ve Müttefikler bu harekâta nasıl karşılık vereceklerini bilemediler. Şayet, yaklaşma istikametlerine mayın döşenmiş olsaydı bu harekât Meuse Nehri'ne varmadan bile durdurulabilirdi. Hatta taarruz, mayınların yetersiz olduğu noktalarda, sadece ağaçların kesilip yolların tıkanmasının sağlanmasıyla da engellenebilirdi. Meuse Nehri'ne giden bu yolların temizlenmesi bile, Alman taarruzlarının kaderini değiştirecek bir zaman kaybına neden olabilirdi.

Fransa'nın düşmesinden sonra, bunu Fransızların morallerinin çok bozuk olmasına atfeden ve çöküşün kaçınılmaz olduğunu kabul eden yaygın ve bu ölçüde de benimsenen bir kanı vardı. Ancak bu bir safsata ve kendi kendini kandırmacadan başka bir şey değildir. Fransızların morallerinin bozulması, çok kolay önleyebilecekleri, Alman taarruzundan sonra bozulmuştur. 1942 yılına kadar bütün ordular "Yıldırım Harbi"ne karşı nasıl savaşılıp önlem alınacağını öğrenmişlerdi. Şayet bu savaştan önce öğrenilmiş olsaydı, pek çok şey kurtarılmış olacaktı.

Savaşın İkinci Safhası

Şu anda Almanya'nın karşısında kendisine tek rakip ülke kalmıştı: İngiltere. Fakat stratejik olarak çok tehlikeli bir noktadaydı. Etrafını düşmanın kontrolünde bulunan 3000 kilometrelik bir kıyı çeviriyordu.

İngiliz Ordusu Dunkerque'te esir ve imha olmaktan ancak Hitler'in nasıl verdiği bir türlü anlaşılamayan bir emirle kurtulmuştu. Hitler'in emriyle

panzer birliklerinin ilerlemesi iki gün durdurulmuştu. Hitler'in durdurma emrini verdiği zaman birliklerin bu limana mesafesi sadece on beş kilometreydi.Hitler'in birlikleri durdurmasının ardında karmaşık nedenler vardı.Bunlardan birisi de,Göring'in nihai zaferi Luftwaffe'ye maletme kibiriydi.

İngiliz Ordusu'nun büyük bir bölümü Almanların elinden kurtulduysa bile, silah ve gereçlerinin büyük bir bölümünü kaybetmişlerdi. Her ne kadar on altı tümenden sağ kurtulanlardan tekrar birlikler teşkil edilmeye çalışıldıysa da, elde ülkeyi savunacak eli yüzü düzgün, silahlı tek bir tümen kalmıştı. Ve donanma, kuzeyde Luftwaffe'nin menzili dışında tutuluyordu. Şayet Almanlar, Fransa'nın düşmesinden sonraki ay içerisinde herhangi bir zaman İngiltere'ye çıkarma yapmış olsalardı, kendilerine karşı koyacak, direnecek pek birlik olmayacaktı.

Fakat Hitler ve yanında bulunan ileri gelenlerin, İngiltere'yi işgal etmek için hiçbir hazırlığı yoktu. Ve hatta, Fransa'yı işgal ettikten sonra bile ne yapacaklarına ilişkin bir planları bile yoktu. Hitler'in tutumu, en hayati ayların, İngiltere'nin barışa razı olma umudu ve beklentisi içerisinde uçup gitmesine neden oldu. Bu konuda yanıldığını anladığında bile girişilen hazırlıklar yetersizdi ve çok ciddiye alınmıyordu. Alman Hava Kuvvetleri, Luftwaffe "Britanya Muharebesi"nde İngiliz Hava Kuvvetleri karşısında başarısız olunca Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin üst düzey komutanları, işgal için hazır olmadıkları mazeretine dayanarak işgalin askıya alınmasına sevinmişlerdi. Daha da dikkate değer olanı, bu mazereti hemen kabul eden Hitler'in tutumuydu.

Hitler'in özel konuşmalarını içeren belgeler, bunun kısmen, Hitler'in, dünyadaki istikrar unsuru olarak kabul ettiği İngiltere ve İngiliz İmparatorluğu'nu yok etmede pek istekli olmadığından ve hâlâ İngiltere'yi güvenli bir ortak olarak görmenin kendisi için gerekli olduğundan dolayı yaptığını göstermektedir. Bu isteksizliğin yanı sıra, yeni bir etken vardı. Hitler'in kafası, artık tekrar Doğu'daydı. İngiltere'nin işgalini düşünmemesindeki temel unsur, Doğu Cephesi'ydi.

Şayet Hitler, İngiltere'yi mağlup etmeyi kafasına koymuş olsaydı, İngiltere'nin yenilgisi kaçınılmazdı. Zira, her ne kadar işgal etmek için en iyi fırsatı kaçırmış olsa bile, hava ve denizaltı işbirliği içerisinde sağlayacağı ve geliştireceği baskı, ülkeyi yavaş yavaş açlığa mahkûm eder ve nihai çöküşü sağlayabilirdi.

Bununla beraber Hitler, Rus Ordusu'nun doğu sınırında, Almanya için bir tehdit olarak durduğunu gördüğünden, bütün kaynaklarını, İngiltere'nin hava ve denizden baskı altına alınmasına tahsis etmek istemedi. Bu nedenle Hitler, Almanya'mn arkasını emniyete almanın tek koşulunun Rusya'ya taarruz etmek ve onu yenmenin olduğunu ileri sürüyor ve iddia edi-

yordu. Ayrıca, Rusların, Almanya'ya kötü niyet beslediğinden hiç kuşku duymuyordu. Çünkü, Rusya'daki Komünizm'den nefret ediyordu.

Ve ayrıca Hitler, İngiltere'nin, Rusların savaşa girmesinden umudu kestiğinde barışa razı olacağına kendini inandırmıştı. 21 Temmuz'da, İngiltere'nin işgali için alelacele yapılan planın tartışılması için ilk kez toplanan konferansta Hitler, kafasındakini şöyle açıklıyordu: "Stalin, İngiltere'yi savaşta tutmak ve bizim elimizi kolumuzu bağlamak için İngiltere'yle yakın temas halindedir. Buradaki amacı, bu arada zaman kazanmak ve istediklerini alabilmek. Barışın tesis edildiğinde hiçbir şey kazanmayacağını pekâlâ biliyor." Ve Hitler, buradan da şu sonuca varıyor: "Dikkatimizi Ruslara çevirmeliyiz."

Her ne kadar nihai kararı 1941 yılının başlarında aldıysa da, planlama ve hazırlıklara hemen başlandı. Taarruz, Napolyon'un taarruzundan bir gün önce, 22 Haziran'da başladı. Panzer birlikleri çok kısa sürede sınırda ve yakınlarında bulunan Rus ordularını neredeyse imha etti ve bir aydan kısa bir süre içerisinde Rusya'nın içerisine 700 kilometre kadar girdiler. Bu neredeyse, Moskova'ya olan mesafenin dörtte üçü kadardı. Fakat Almanlar, Moskova'ya asla ulaşamadılar.

Peki bu başarısızlığın temelindeki önemli unsurlar neydi? Sonbahar çamuru ve kar en aşikâr olanlarıydı. Fakat daha asıl olanı, Almanların, Stalin'in Rusya'nın derinliklerinden getirebileceği ihtiyatları ve kaynakları yanlış hesaplaması, daha doğrusu, hesaplayamamasıydı. Almanlar, taarruz öncesi yaptıkları durum muhakemesinde karşılarında 200 tümen bulacaklarını tahmin etmişlerdi ve Ağustos ayının ortalarına doğru 200 tümeni yenilgiye uğratmışlardı. Fakat o anda muharebe alanlarında 160 tümen daha belirdi. Bu tümenler de etkisiz hale getirildi ve bu arada sonbahar da gelip çatmıştı. Ve Almanlar, çamurla boğuşarak Moskova'ya doğru ilerlemeye çalışırken, önlerinde tekrar yeni ordular buldular. Çok önemli unsurlardan bir başkası ise, Sovyet Devrimi'nden bu yana gerçekleştirilen bütün teknolojik gelişmelere karşın, Sovyetler'in ilkel denebilecek altyapısının devam etmesiydi. Almanlara karşı koyan sadece Rus askeri ve halkının olağanüstü dayanıklılığı ve azmi değil, aynı zamanda yollarının ilkelliğiydi. Şayet, Rusya'nın yolları Batı'dakine benzer bir şekilde gelişmiş olsaydı, Almanya, Rusya'yı da, Fransa'yı işgal ettiği süratte işgal etmiş olacaktı. Bununla beraber, yine de panzer birlikleri yaz ayında Guderian'ın önerdiği gibi piyadeyi beklemeden Moskova'ya yürüseydi, Rusya belki işgal edilebilirdi. Ancak Guderian'm bu önerisi Hitler ve ordunun yaşlı generalleri tarafından reddedildi.

Rusya'nın kışı, Alman birliklerinin her yönüyle kâbusu oldu ve birlikler hiçbir zaman tamamiyle bu kâbustan kurtulamadı. Bununla beraber, 1942 yılında Kızıl Ordu silah, araç ve gereç yönünden büyük sıkıntı içerisindeyken, Hitler'in hâlâ zafer şansı vardı. Hitler yeni taarruzuyla, Rus or-

dusunun bağımlı olduğu Kafkas petrollerinin sınırına dayanmıştı. Fakat, Hitler, bu taarruzuyla kuvvetini Stalingrad ve Kafkasya hedefi arasında ikiye bölmüştü. Kafkasya önlerinde durdurulan Hitler, Rus savunmanın simgesi haline gelen "Stalingrad Şehri"ni ele geçirmek için yaptığı müteaddit saldırılarla da buradaki ordusunu yıpratmıştı. Hitler, her türlü geri çekilmeyi yasaklamakla, orduyu kuşatılmaya mahkûm etmiş ve Rusya yeni birliklerini bu bölgeye sevk ederek Alman ordularını yıl sonunda önce kuşatmış daha sonra ele geçirmişti.

Stalingrad felaketi Almanları, giderek eksilen birlikleriyle kapatamayacakları uzunlukta bir cepheyi savunmak zorunda bırakmıştı. Generallerin ısrar ettiği gibi geri çekilme tek kurtuluş yoluydu, fakat Hitler, inatla geri çekilmeyi reddetti. Bütün önerilere, gerekçelere ısrarla "Çekilmek yok" diye cevap verdi. Bütün bu ısrarlar ve çabalar hiçbir işe yaramadı ve sadece elde çare olmadığından geri çekilmeye başlandığında ise ödenen bedel çok çok ağır oluyordu.

Hitler'in birliklerini, Napolyon'un orduları gibi mahveden, stratejik olarak çok geniş bir alana yayılmalarıydı. Bu kez, Alman orduları, Napolyon'nın ordularından daha geniş alana yayılmışlardı. Çünkü 1940 yılında, Fransa'nın çöküşünden ve İngiltere'nin zaafiyetinden yararlanan Mussolini savaşa girmiş ve harekât alanlarını Akdeniz'e kadar genişletmişti. Bu ise, İngiltere'ye deniz gücünü etkili bir şekilde kullanabileceği bir fırsat sağlamıştı. Churchill de, kendi hesabına bu fırsatı kaçırmadı. Her ne kadar küçük bir birlik de olsa, İngiltere'nin Mısır'da bulunan mekanize kuvvetleri, Kuzey Afrika'da bulunan İtalyan ordusunu kolaylıkla yendi, ayrıca İtalyan Doğu Afrikası'nı işgal etti. İngilizler Trablusgarp'e kadar gidebilirlerdi, fakat erken ve de yeterli hazırlığa sahip olmadan girişilen ve Almanların kolaylıkla püskürttüğü Yunanistan çıkarması nedeniyle Trablusgarp'e dek gidilmedi. Fakat, İtalyanların Kuzey Afrika'da bozguna uğraması, Hitler'in buraya, Rommel'in komutasında takviye göndermesine neden oldu. Bununla beraber, gözlerini Rusya'ya diken Hitler'in, İtalyanlara gönderdiği birlikler sadece teşvik edici mahiyetteydi ve asla Akdeniz'in doğu, merkez ve batı kapıları olan Süveyş, Malta ve Cebelitarık'ı ele geçirmek için hiç bir ciddi ve güçlü teşebbüste bulunmadı. Almanlar, şu anda, Akdeniz'in her iki kıyısında, Kuzey Afrika'da, Batı Avrupa' da ve Rusya'nın derinliklerindeki uçsuz bucaksız cephelerin tümünde birden savaşıyordu.

Japonya'nın Aralık 1941'de savaşa girmesiyle savaş uzadı. Fakat bu uzun vadede Hitler'in aleyhine oldu, çünkü savaşa Amerika'yı, Amerika unsurunu ve Amerika'nın ağırlığını sokmuştu. Amerikan Pasifik Donanması'nı felç eden Pearl Harbor baskınının geçici etkisi Japonların Müttefiklerin Güneybatı Pasifik'teki mevzileri olan Malaya, Burma, Filipinler, Hol-

landa Doğu Hint Adaları'nı işgal etmesini sağladı. Fakat bu çok hızlı genişlemenin doğal sonucu olarak Japonlar da kapasitelerinin üzerinde bir cepheyi tutmak zorunda kalmışlardı. Zira, Japonya sınırlı endüstriyel gücü olan, küçük bir ada devletiydi.

Savaşın Üçüncü Safhası

Amerika savaşa girip, gücünü toparlayıp, gelişmeye başlayıp ve Rusya da kendine gelip hayatta kalmayı başarınca, Mihver Devletleri olan, Almanya, İtalya ve Japonya'nın yenilmesi kaçınılmaz hale gelmişti. Çünkü müşterek askeri güçleri çok küçüktü. Belirsiz olan, savaşın ne zaman sona ereceği,bu sürenin ne kadar olacağı ve ne zaman tamamlanacağıydı. Şu anda savunma durumuna geçen saldırganların en çok bekledikleri ve umdukları, zamanı gereksiz yere uzatarak "devlerin" yorulmalarını ve ya da aralarında anlaşmazlığa düşerek daha elverişli barış koşullarını elde edilmesiydi. Hiçbir Mihver Devleti, gönüllü çekilerek "itibar kaybetmeye" yanaşmıyordu ve her mevzisi çökene kadar savaşıyordu.

Savaşın üçüncü safhasında gerçek anlamda hiçbir dönüm noktası yoktu, fakat son artık kaçınılmazdı.

Bu kaçınılmaz son, en süratli bir şekilde kendini hem Rusya hem de Pasifik'te gösteriyordu. Çünkü bu bölgelerde üstün birlik avantajı, geniş bir manevra alanı avantajıyla müşterek kullanılabiliyordu. Güney ve Batı Avrupa'da, kaçınılmaz sona doğru yavaş yavaş yaklaşılıyordu, çünkü buradaki arazi daha kısıtlayıcı özelikler taşıyordu, çok geniş ve rahat bir hareket sahası yoktu.

Amerikan ve İngiliz birliklerinin Avrupa'ya ilk kez girdikleri Temmuz 1943'teki çıkarma harekâtı, Hitler ve Mussolini'nin, Mısır ve Cezayir'den karşılıklı olarak ilerleyen Müttefik ordularının buluşmasını önlemek için birliklerini Tunus'a denizden göndermesi nedeniyle, daha kolay olmuştu. Tunus, Almanlar için bir tuzağa dönüşmüştü ve burada bulunan bütün Alman-İtalyan birliklerinin ele geçirilmesi Sicilya'yı hemen hemen savunmadan yoksun bırakmıştı. Fakat Müttefiklerin, Sicilya'dan İtalya'nın içerilerine doğru ilerlediği Eylül 1943'te, dar ve dağlık alanda yürüttükleri bu harekât çok zorlu ve yavaş gelişmişti.

İngiltere'de Manş ötesi çıkarma harekâtı için hazırlanan asıl Müttefik orduları 6 Haziran 1944'te, Normandiya'ya ayak bastı. Şayet Müttefikler, Normandiya'da, olağanüstü güçlerini kıyıdan içeriye aktarabilecek büyüklükte bir köprübaşı tesis edebilirlerse ve de Almanların savunma hattını aşabilirlerse, başarı kesindi. Zira bir kez bu hattı yardılar mı, hepsi zırhlı ve

mekanize birliklerden meydana gelen ordularının önünde, çok geniş manevra imkânları bulunan koskoca Fransa uzanıyordu. Halbuki, Alman ordusunun çok büyük bir kısmı zırhlı ve mekanize değildi.

Böylece, şayet Almanlar birkaç gün içerisinde, Müttefikleri denize dökemediler mi, yenilmeleri kaçınılmazdı. Fakat panzer ihtiyat birliklerinin takip harekâtı, bu bölgede Alman Hava Kuvvetleri'ne karşı 1'e karşı 30 kez üstün olan Müttefik Hava Kuvvetleri'nce engellendi.

Normandiya çıkarması, daha kıyıda püskürtülmüş olsaydı bile, Müttefiklerin, şu anda doğrudan Alman hedeflerine yönelen müthiş hava gücü ve üstünlüğü, Almanya'nın çöküşünü kaçınılmaz hale getirecekti. 1944 yılına kadar, çıkarma harekâtı için seçenek olarak kabul edilen stratejik hava taarruzundan çok şey beklenmiş fakat istenen netice elde edilememişti. Şehirlerin hedef gözetmeden bombalanması, mühimmat üretimini ciddi bir şekilde azaltmamıştı. Ve umulduğu gibi düşmanın direnme azmi ve gücünü kıramadığı gibi handiyse onların sıkıca birbirlerine kenetlenerek, gökyüzünden yağan bombalara karşı direnmesine yol açmıştı. Fakat, Müttefikler 1944-45'te, hava gücünü daha iyi yönetmeye, taarruzlarını, düşmanın hayati direniş noktaları olan savaş üretim merkezlerine doğru sevk etmeye başlamıştı. Uzak Doğu'da da hava gücü, atom bombasına gerek kalmadan Japonların çöküşünü hazırlamıştı.

Artık savaşın gidişatı değiştiğinden, Müttefiklerin önündeki asıl engel, kendi yarattıkları engeldi.Bu engel liderlerinin ileriyi göremeyen ve akıllı olmayan "kayıtsız koşulsuz teslimiyet" talepleriydi. Bu taleplerindeki ısrarlarla, Müttefikler istemeden de olsa Hitler'e büyük destek veriyorlardı. Benzer taleplerle hem Alman halkı hem de Japon halkı savaş yanlısı liderlerinin pençeleri altına iyice giriyordu. Şayet Müttefik liderler, barış taleplerinde biraz daha makul davranabilmiş olsalardı, Hitler'in Alman halkı üzerinde pençesi, 1945 yılından çok evvel gevşemiş olacaktı. Üç yıl önce, Almanya'daki Nazi karşıtı hareketinin yetkilileri, Müttefiklere Hitler'i devirecekleri bildirmişlerdi. Tek koşulları, barış taleplerinde biraz makul, esnek olmaları ve de çok aşağılayıcı olmamalarıydı. Fakat o zaman ve daha sonraları Nazi karşıtlarına, barış koşullarının daha makul ve esnek hale getirileceğine ilişkin hiçbir güvence verilmeyince ve böyle bir belirti de olmayınca, onlar da destekten yoksun bir şekilde tehlikeye atılmak istememişlerdi.

Böylece "gereksiz savaş" gereksiz yere uzaltıldı ve milyonlarca insanın hayatı boş yere feda edildi. Ve elde edilen barış, ufuktaki başka bir savaşın tehlike ve tehdit tohumlarını atmıştı. Zira, Müttefiklerin "kayıtsız koşulsuz teslimiyet" talebini kabul ettirmek için İkinci Dünya Savaşı'nın gereksiz yere uzatılması sadece Stalin'e Avrupa'yı Komünist hakimiyeti altına alması fırsatını verdi.

Ekler

İkinci Dünya Savaşı'nın Önemli Lider ve Komutanları, Önemli Teşkilat ve Harekâtları

Abwehr: Alman Silahlı Kuvvetler İstihbarat Teşkilatı. Üç bölümden meydana geliyordu: 1) Askeri, teknik, politik ve ekonomik casusluk; 2) Sabotaj; 3) Casusluğa karşı koyma tedbirleri. Teşkilatın başında 1938 yılından 1944 yılında Hitler'e yapılan suikaste kadar Amiral Wilhelm Canaris vardı. Canaris'in suiskate karıştığına hükmeden Hitler bu teşkilatı SS Kuruluşunun bünyesine kattı.

ACC (Allied Control Commission for the Post-War Government of Germany): İkinci Dünya Savaşı sonrasında Alman Hükümeti'ni denetlemek için kurulan Müttefik Kontrol Komisyonu.

Acrobat: "Akrobat". 1941 yılında Sirenayka'dan Trablusgarp'e kadar planlanan İngiliz taarruzunun harekât kod adı.

Adlertag: İng.: Eagle Day ("Kartal Günü"), 13 Ağustos 1940. Britanya Savaşı'nda Alman Hava Kuvvetleri'nin çok şiddetli ve kitle hava taarruzunu gerçekleştirdiği gün.

AEAF (Allied Expeditionary Air Force): Müttefik Yurt Dışı Hava Kuvvetleri.

AEF (Allied Expeditionary Force): Müttefik Yurt Dışı Sefer Birlikleri.

Alexander, Sir Harold: İngiliz mareşali (1883-1963). Birinci Dünya Savaşı'nda İrlanda Muhafız Birliği'nde Teğmen rütbesiyle görev yaptı. İkinci

Alexander, Sir Harold (Elinde dürbün olan)

Dünya Savaşı'nın başlangıcında Fransa'da bulunan İngiliz Yurt Dışı Sefer Kuvvetleri'ne ait 1'inci İngiliz Tümeni'ne komuta etti. 1940 yılında Dunkerque'deki geri çekilme ve tahliyeyi büyük bir başarıyla yönetti. 1942 yılında da Rangun'daki geri çekilmeyi başarıyla sevk ve idare etti. 1942 yılının Ağustos ayında Orta Doğu Müttefik Kuvvetler Komutanlığı'na atandı ve bu tarihten itibaren Rommel'i Kuzey Afrika'yı terke zorladı. Savaşın son yılında Akdeniz Müttefik Kuvvetler Komutanlığı'na getirildi.

Altmark Olayı: İngiliz esirlerini taşıyan Alman ticaret gemisi *Altmark*'a, 17 Şubat 1940 günü Norveç açıklarındaki tarafsız sularda İngiliz muhribi *Cossack* tarafından düzenlenen kurtarma harekâtı sonucunda esirler kurtarılır. Hitler bu olayı korsanlık olarak niteler ve uluslararası deniz kanununun ihlali sayar ve bu olay Norveç'in işgali için en büyük gerekçeyi oluşturur.

Anakim: Burma'nın 1944 yılında Müttefikler tarafından tekrar ele geçirilmesini planlayan taarruzun harekât kod adı.

Anders, Wladyslaw: Çeşitli tarihlerde Nazi ve Sovyetlere karşı savaşmış Polonyalı komutan (1892-1970). Sovyetlerin Polonya'yı işgal ettiği 1939 yılında tutuklandı fakat 1941 yılında serbest bırakıldı. En büyük başarısı 1944 yılının Mayıs ayında İtalya'da Monte Cassino'nun ele geçirilmesi sırasında oynadığı roldür.

Anti-Komintern Pakt: 25 Kasım 1936 günü Almanya'nın Japonya ile imzaladığı anlaşma. Bu anlaşmaya göre taraflar Komünist Enternasyonal'in (Komintern) faaliyetleri ve buna karşı savunma tedbirleri hakkında birbirlerine danışacaklar ve temas halinde bulunacaklardı. Anti-Komintern Pakt'a 6 Kasım 1937'de İtalya da katılmış ve Berlin-Roma-Tokyo Mihveri meydana gelmiştir.

Antonescu, Ion (1886-1946): Rumen subayı. 1932 yılında savaş bakanı,

1940 yılında da başbakan oldu. Kral II. Carol'un tahttan feragatini ve Kral Michael'in tahta geçmesini sağladı. 1941 yılında Rusya'ya karşı Almanya ile anlaştı. 1944 yılında Mihver Devletleri'nin sonunun belli olmaya başlamasıyla birlikte Kral Michael yakalanmasını emretti; yakalanan Antonescu yargılanıp ölüm cezasına çarptırıldı ve idam edildi.

Anvil: Daha sonra adı "Dragon" olarak değiştirilen, 15 Ağustos 1944'te Müttefiklerin Güney Fransa'ya yaptıkları çıkarmanın harekât kod adı.

ANZAC (Australia and New Zealand Army Corps): Avustralya ve Yeni Zelanda Ordu Birlikleri (Anzaklar).

Arcadia: 22 Aralık 1941-14 Ocak 1942 tarihleri arasında yapılan 1'inci Washington Konferansı'nın kod adı.

Argonaut: 4-12 Şubat 1945 tarihleri arasında yapılan Yalta Konferansı'nın kod adı.

Argument: Müttefiklerin 20-25 Şubat 1945 tarihleri arasında Alman uçak fabrikalarına düzenledikleri hava taarruzları.

Arnold, Henry Harley: Amerikalı general (1886-1950). Lakabı "Hap" (İngilizcede "Şans"). 1938-41 yılları arasında Kara Kuvvetleri Hava Birliği Komutanlığı'nda, 1941 yılından savaşın sonuna kadar da yeni kurulan Amerikan Hava Kuvvetleri'nin Komutanlığı'nda bulundu. Stratejik bombardımandan yanaydı.

Attila: Daha sonra "Anton" olarak bilinen, Almanların 11 Kasım 1942'de Vichy Fransa'sını işgal ettiği harekâtın kod adı.

Auchinleck, Sir Claude: İngiliz generali (1884-1981). Hindistan'da büyük bir başarıyla görev yaptı ve 1940 yılında buradaki birliklerin komutanlığı-

Auchinleck, Sir Claude (Ortada)

na getirildi. Temmuz 1941 ve Ağustos 1942 tarihleri arasında Orta Doğu'daki İngiliz birliklerinin komutanlığına getirildi. 1-3 Temmuz 1942 tarihlerinde yapılan Birinci el-Alameyn Muharebesi'nde Mihver birliklerini kati olarak yenmesine rağmen Rommel'in işgal ettiği Tobruk'un doğusuna çekildi. Bunun neticesinde Ağustos 1942'de yerine Alexander atandı ve Auchinleck tekrar (1943-1947) Hindistan'a gönderildi.

Aufrau Ost: Almanların 1940 yılında, Barbarossa Harekâtı'ndan evvel Doğu Cephesi sınırında yaptığı yığınak.

August Storm: "Ağustos Fırtınası". Sovyetler Birliği tarafından yapılan, 9 Ağustos 1945'te Mançurya'nın işgal planı.

Avalanche: "Çığ". Eylül 1943'te Müttefikler tarafından Salerno'ya yapılan çıkarma harekâtının kod adı.

AVG (American Volunteer Group; Flying Tigers): Amerikan Gönüllüler Grubu; Uçan Kaplanlar. Çan-Kay-Şek emrinde çarpışan pilotlar.

Avonmouth: Müttefikler'in Mayıs 1940'ta Narvik için yaptıkları harekât.

Badoglio, Pietro: İtalyan mareşali (1871-1956). 1928-1934 arasında Trablusgarp ve Sirenayka'da valilik görevinde bulundu; daha sonra Etiyopya'yı işgal eden birliklerin komutanlığına getirildi. Anti-Faşist olan Badoglio İtalya'nın Yunanistan'ı işgalinden sonra istifa etti. Temmuz 1943'te Mussolini'nin devrilmesinden sonra Kral tarafından Başbakan olarak atandı ve Müttefiklerle kayıtsız şartsız teslim olduklarını belgeleyen anlaşmayı imzaladı. Ayrıca 30 Ekim'de de Almanya'ya savaş ilan etti.

Badoglio, Pietro

Bagration: Kızıl Ordu'nun 23 Haziran-29 Ağustos 1944 tarihleri arasında Alman Merkez Ordu Grubu'nu imha etmek ve Beyaz Rusya'yı kurtarıp ardından Polonya'yı işgal etmek amacıyla o ana kadar düzenledikleri en büyük stratejik taarruz.

Barbarossa: 22 Haziran 1941 tarihinde Almanya'nın Rusya'yı işgali harekâtı.

Battleaxe: "Savaş Baltası". 15-17 Haziran 1941 tarihlerinde General Wavell'in Batı Çölünde Tobruk'u kurtarmak için giriştiği taarruz.

Baytown: 3 Eylül 1943'te Müttefiklerin Güney İtalya'ya yaptıkları çıkarma.

Beaverbrook, Lord: Kanada'da banker, İngiltere'de politikacı ve gazete sahibi (1879-1964). Kanada doğumluydu. 1940 yılında Churchill tarafından Savaş Üretim Bakanlığı'na atandı. Britanya Muharebesi sırasında hem sayı hem de nitelik yönünden uçaklarının Luftwaffe uçaklarına karşı koyabilmesini sağladı. Nisan 1941'de istifa etti. Temmuz ayında ikmal bakanlığına atandı fakat Şubat 1942'de, meslektaşlarıyla çok çetin tartışmalara başlayınca değiştirildi.

BEF (British Expeditionary Force): İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri. İngilizlerin her iki Dünya Savaşı başlangıcında ve süresince Fransa'da görev yapan birliklerine verilen ad. Söz konusu birlikler 26 Mayıs-4 Haziran 1940 tarihleri arasında Dunkerque Limanı'ndan deniz yolu ile İngiltere'ye tahliye edilmişlerdir.

Bestrafung: Almanların, Yugoslavları, Mihver yanlısı hükümeti devirdikleri için cezalandırmak amacıyla 6-9 Nisan 1941 tarihleri arasında Belgrad'a düzenledikleri hava saldırıları.

Blitzkrieg: Yıldırım Savaşı / Yıldırım Harbi. Bir Amerikan gazetesi tarafından bulunan bu isim 1942 yılından sonra çok yaygın bir biçimde kullanılmaya başlandı. Yıldırım Savaşı, Almanya'nın Polonya'yı, Fransa'yı, Rusya'yı ve diğer ülkeleri işgali esnasında kullandıkları taktikleri açıklamak için kullanıldı. Bu taktikte önce hedefler seçildi, daha sonra düşman cephesinin en zayıf noktaları tespit edildi. Ve bu noktalardan zırhlı birlik harekâtları başlatıldı ve bu harekâtların öncesinde düşmanın ulaşım şebekesini felç etmek için hava kuvvetleri kullanıldı, stratejik noktalara paraşüt birlikleri indirildi. Buradaki en önemli unsurlardan biri de ateş ve manevra unsurunun bir arada ve çok süratli bir şekilde kullanılmasıydı.

Bock, Fedor von: Alman mareşali (1880-1945). Almanya'nın Polonya'yı işgali esnasında Kuzey Ordu Grubu, 1940 yılında Fransa'yı işgali esnasında da B Ordu Grubu Komutanı'ydı. 1941 yılında Rusya'yı işgali esnasında Merkez Ordu Grubu, 1942 yılında da Güney Ordu Grubu Komutam'ydı. Fakat aynı

Bock, Fedor von (Ortada)

yılın Temmuz ayında çok temkinli olduğundan Hitler tarafından azledildi.

Bodenplatte: İng.: "Base Plate". Alman Hava Kuvvetleri'nin (Luftwaffe) Ocak 1945'te kuzeybatı Avrupa'da bulunan Müttefik havaalanlarına karşı düzenledikleri hava taarruzları.

Bolero: Amerikan birliklerinin Avrupa'yı işgal öncesinde 1942 yılında İngiltere'de yaptıkları hazırlıklar ve yığınaklar.

Bor-Komorowski, Tadeusz: Polonyalı asker ve devlet adamı(1895-1966). Süvari birliği komutanı ve Polonya Daimi Ordusu Komutan Vekili. 1944 yılında Rusya'dan yardım alabilme umuduyla Varşova'da ayaklanmayı başlatmıştı. 1945 yılından 1947 yılına kadar sürgündeki Polonya Ordusu'nun Komutanlığı'nı, 1949 yılına kadar da sürgündeki hükümetin Başbakanlığı görevini yürüttü.

Bormann, Martin: Nazi Almanyası'nın güçlü parti önderlerinden ve Hitler'in en yakın yardımcılarından biri (1900-1945). Hitler'in 30 Nisan 1945'te intihar ettiği sığınaktan ayrıldı ve bir daha da bulunamadı. Nürnberg'deki duruşmalarda suçlu bulunarak gıyabında ölüm cezasına çarptırıldı. Güney Amerika'da bulunduğuna ilişkin iddialara karşın kesin bir sonuç elde edilemedi ve Batı Alman hükümeti tarafından 1973 yılında resmen ölü ilan edildi.

Bradley, Omar: Amerikalı general (1893-1981). Müttefiklerin 1942 yılında Kuzey Afrika'ya çıkmasından sonra Eisenhower tarafından burada görevlendirildi. 1943 yılında, Tunus ve Sicilya'da 2'nci Amerikan Kolordusu'na komuta etti. Normandiya çıkarmasında 1'inci Amerikan Ordusu'na, 1 Ağustos 1944'ten itibaren de Ren Nehri üzerindeki Remagen Köprüsü'nü ele geçirip nihayet Ren'i geçen 12'nci Ordu Grubu'na komuta etti. Savaştan sonra 1949-1953 yılları arasında Amerikan Birleşik Kurmay Başkanlığı görevini yürüttü.

Brandenburgers: "Brandenburglular". 1939 yılında Alman Silahlı Kuvvetler İstihbarat Teşkilatı tarafından kurulan, asıl ve önemli muharebeler öncesinde sivil kıyafetler içerisinde düşmanın cephe gerisindeki hayati önemi haiz yerleri ele geçirmek ve imha etmek için gönderilen özel Alman birliği. Bu özel birlik daha sonra Alay seviyesine yükseltilmiş ve hatta kadrosunda paraşüt taburu bile bulundurmuştur. 1944 yılında Mussolini'nin kurtarılmasında, Bulge Muharebesi öncesinde Ardennes'lerin ardında sızdıkları Müttefiklerin cephesinde çok önemli görevler icra etmişlerdir. Bu birliğin başarılı komutanı Yarbay Otto Skorzeny idi.

Brauchitsch, Walther von: Alman generali (1881-1948). Prusya Ordusu'na bağlı bir aileden geliyordu. 1938 yılında Kara Kuvvetleri Komutanı oldu, 1940 yılında Fransa'nın teslim olmasından sonra mareşalliğe terfi etti. Fakat 1941 yılında Alman orduları Moskova'yı ele geçiremeyince Hitler tarafından görevden azledildi.

Brevity: Rommel'in Halfaya Geçidi'ndeki Mihver birliklerine karşı İngilizlerin 15-17 Mayıs 1941 tarihleri arasında gerçekleştirdikleri harekât.

Brimstone: Müttefiklerin 1944 yılında Sardinya Adası'nı işgal etmek için tasarladıkları plan.

Brooke, Alan Francis: (Daha sonra Alanbrooke) İngiliz mareşali (1883-1963). Fransa'da bulunan İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin komutanlığını ve ardından da Almanya'nın İngiltere'yi işgal etmek için hazırladığı Denizaslanı Harekâtı'na (1940-41) başarılı bir biçimde karşı koyan İngiliz Daimi Ordusu'nun komutanlığı görevini icra etti. Alanbrooke, 1941- 1946 yılları arasında da İngiliz İmparatorluk Genelkurmay Başkanlığı görevini yürüttü.

Budenny, Semyon: Rus mareşali (1883-1973). Rus İmparatorluk Ordusu'nda astsubay olarak görev yaptı; İç Savaş esnasında ve 1920 yılındaki Rus-Polonya Savaşı'nda

Bradley, Omar (Sağda)

Canaris, Wilhelm

komuta ettiği 1'inci Süvari Ordusu'nun sevk ve idaresinde büyük başarı gösterdi. Bununla beraber 1941 yılında güneybatı cephesindeki Rus Ordu Grubu'na komuta ederken birlikleri Alman orduları tarafından kuşatıldı ve askerleri esir düştü. Budenny önce görevden alındı, daha sonra Kuzey Kafkasya Cephesi'nde görevlendirildi.

Bulganin, Nikolay Aleksandroviç: Rus siyasi ve askeri lideri (1895-1975). 1939 yılında Sovyet Merkez Komite üyesi oldu. Savaştan sonra mareşal oldu ve önce Stalin'in daha sonra Malenkov'un savunma bakanı oldu.1955 yılında başbakan oldu fakat 1958 yılında Kruşçev tarafından görevden alındı.

Canaris, Wilhelm: Alman amirali (1887-1945). 1935 yılında Alman Silahlı Kuvvetler İstihbarat Teşkilatı'nın (ABWEHR) başına atandı. Zeki ve insani bir yaradılışa sahip olan Canaris giderek Nasyonal Sosyalizm'e ve Hitler'e karşı muhalif olmaya başlamıştı, fakat Hitler'e karşı bir komploya da karşı idi. Şubat 1944'te görevden alındı; aynı yılın Temmuz ayında Hitler'e karşı girişilen başarısız suikast girişiminden sonra tutuklandı ve asıldı.

Chamberlain, (Arthur) Nevill

Capital: Müttefiklerin 1944 yılında Burma'yı tekrar ele geçirme harekâtı.

Cartwheel: 1943 yılında Rabaul'un tamamen tecrit edilmesiyle sonuçlanan, Müttefiklerin güneybatı Pasifik'te giriştikleri harekât.

Catapult: İngilizlerin 1940 Temmuz'unda Kuzey Af-

rika limanlarında bulunan Fransız donanmasına karşı giriştikleri harekât.

Chennault, Claire Lee

Catchpole: Amerikalıların 1944 yılının başlarında Marshall Adaları'na karşı giriştikleri harekât.

Chamberlain, (Arthur) Neville: İngiliz politikacı (1869-1940). 1937 yılında Başbakan oldu. İngiltere'nin askeri gücünün zayıf olduğu bir dönemde, 1938 yılının Eylül ayında, Mussolini ve Daladier ile, Hitler'in isteklerine boyun eğen Münih Anlaşması'nı imzaladı. Daha sonra Polonya'ya garanti verdi. Bu garanti sonrasında Almanya ve Rusya bu ülkeye 1939 yılında saldırınca İngiltere'yi savaşa sürüklemiş oldu. 1940 yılında İngiltere'nin Norveç karşısında uğradığı bozgun sonucunda Mayıs ayında istifa etti ve yerine başbakanlığa Winston Churchill geçti.

Chennault, Claire Lee: Amerikan Hava Kuvvetleri'nde tümgeneral (1890-1958). 1937 yılında emekli olduktan sonra havacılık konusunda danışmanlık göreviyle Çin'e gitti. 1940 yılına kadar Çin'de kaldı. Bu dönem zarfında, 1941 yılında altı aylık süre içerisinde Burma'da görev yapan ve 300 Japon uçağını imha eden Uçan Kaplanlar'ı yetiştirdi. 1940 yılında Amerika'ya döndü.

Çan-Kay-Şek

Çan-Kay-Şek: Çinli Milliyetçi lider (1887-1975). Japonya'da askeri eğitim gördü ve daha sonra kısa bir süre Japon Ordusu'nda görev yaptı. 1911 yılında Çin'e döndü ve Mançu hanedanlığına karşı devrim hareketini başlattı. 1937 yılında patlak veren Çin-Japon Savaşı'nda iki seçenekle karşı karşı-

Chuikov, Vassili

ya kaldı. Birliklerini ya Japonlara ya da Komünistlere karşı kullanacaktı. İkinci yolu tercih etti. İkinci Dünya Savaşı sırasında saygınlığı çok arttı. 1943 yılında yapılan Kahire Konferansı'na Çin'in tartışmasız lideri olarak katıldı. Ancak, hedefi sadece Japonlar değil de ülkesindeki Komünistleri de imha etmek olduğundan müttefikleriyle sık sık tartıştı. Bununla beraber savaştan sonra Mao'nun Komünist birlikleri karşısında gerileyen Milliyetçiler nedeniyle nüfuzu azaldı. 1950 yılında da Formoza'ya (Tayvan) gitmek zorunda bırakıldılar. 1972 yılında Birleşmiş Milletler, Komünistleri Çin'in tek sahibi olarak tanıyınca Çan-Kay-Şek'in nüfuzu tamamen bitti.

Chuikov, Vassili: Stalingrad'da Alman kuşatmasına 62'nci Ordusu'yla karşı koyan kahraman Rus generali (1900-1982). 1919 yılında orduya katıldı ve büyük ölçüde de Komünist Parti üyeliği sayesinde çok süratli bir şekilde terfi etti. Daha sonra Çan-Kay-Şek'in danışmanı oldu ve 1926 yılından 1937 yılına kadar Çin'de kaldı. Ondan sonra mekanize muharebe konusunda eğitim gördü ve Fin savaşında orduya komuta etti. Tekrar Çin'e döndü, fakat 1941 yılında Almanya'nın Rusya taarruzundan sonra ülkesine döndü. Stalingrad'dan sonra Kızıl Ordu'nun Batı'ya yaptığı taarruzlarda çok üst düzeyde görevler aldı. Berlin'de Hitler'in sığınağından gönderilen bir heyet Chuikov'dan barış görüşmeleri talep etti. Çok çetin bir yapıya sahip olan Chuikov, aynı zamanda büyük bir taktik kabiliyete de sahipti. Ancak, bir strateji uzmanından ziyade çok itaatkâr bir asttı.

Churchill, Sir Winston Leonard Spencer: İngiliz devlet adamı, asker, yazar ve gazeteci (1874-1965). 1939 yılında savaş patlak verdiğinde Chamberlain onu eski görevi olan Deniz Kuvvetleri Bakanlığı'na atadı. 10 Mayıs 1940'ta Almanlar Fransa'ya tanklarıyla girdiklerinde Başbakan oldu. Almanların karşısındaki azimli ve kararlı tutumu İngilizlerin Mayıs 1940 ve Haziran 1941 arasındaki çok hayati dönemde bir araya gelip bütünleşmesini, birlik ve beraber-

liklerini muhafaza etmesini sağlamıştır. Churchill, İkinci Dünya Savaşı esnasında Müttefiklerin bütün önemli stratejilerinde ve konferanslarında çok önemli roller oynamış, Amerikalı askerlere rağmen Roosevelt'i ikna etmiş ve İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya'dan önce Almanya'nın yenilmesini sağlamıştır. Temmuz ayında Almanya'nın teslim olmasından sonra o ve Muhafazakârlar yapılan seçim sonucunda yenilgiye uğrayınca 1946 yılında muhalefete geçti.

Churchill, Sir Winston Leonard Spencer

Ciano, Kont Galeazzo: İtalyan Faşist lider (1903-1944). Mesleğe diplomat olarak başladı fakat daha sonra 1930'da Mussolini'nin kızıyla evlendi ve 1936 yılında kayınpederi tarafından Dışişleri Bakanlığı'na atandı. Roma-Berlin Mihveri'nin kurulmasında etkin bir rol oynarken Mussolini'yi Yunanistan'a taarruza ikna etti. Bununla beraber 1943'te toplanan ve Mussolini'nin Büyük Faşist Konseyi'nden atılmasına yol açan toplantıda kayınpederine karşı oy kullandı. Bundan sonra İtalya'yı işgal eden Almanlar tarafından tutuklandı ve kuzey İtalya'da bulunan Mussolini'ye sadık Faşistlere teslim edildi, ihanet suçundan idam edildi.

CIGS (Chief of the Imperial General Staff [British]): İngiliz İmparatorluk Genelkurmay Başkanlığı.

Clarion: Müttefiklerin 22 -23 Şubat 1945'te Almanya'daki ulaşım tesislerine düzenledikleri hava taarruzları.

Clark, Mark Wayne: Amerikalı general (1896-1984). İlgi odağı olmayı çok seven ve yanında ga-

Clark, Mark Wayne (Sağda)

zeteci olmadan ender olarak seyahat eden bir askerdi. Salerno çıkarmasında 5'inci Ordu'nun komutanlığını üstlendi; fakat açık şehir olan Roma'nın etrafından dolaşmak yerine bu kenti kurtarmayı tercih etmesi hâlâ ihtilaflı bir konudur. Daha sonra Aralık 1944-Nisan 1945 tarihlerinde İtalya'daki 15'inci Ordu Grubu'na komuta etti.15'inci Ordu'nun ilerleyişi sert kış iklimi ve çetin Alman direnişi nedeniyle oldukça yavaş seyretmişti.

Cobra: Amerikalıların Normandiya çıkarmasında tesis ettikleri köprübaşından 25 Temmuz 1944'te başlayan ileri harekât.

Cockade: 1944 yılının yaz ayında Müttefiklerin Batı Avrupa'da aldatma ve gizleme amacıyla uygulamaya koydukları plan. Bu planın amacı Almanları, Müttefiklerin Avrupa'ya yapacakları çıkarmanın Bretanya, Kuzey Norveç ya da Pas de Calais'den geleceğine inandırmak ve dikkatlerini asıl hedef olan Normandiya'dan uzaklaştırmaktı.

Collins, Joseph L.: Amerikalı general (1896-1987). Aralık 1941'de Hawaii'ye, bu üssün savunmasını teşkilatlandırmak için gönderildi ve Pasifik Harekât Alanı'nda üç yıl kaldı. 1944 yılının Şubat ayında Normandiya çıkarmasında 7'nci Kolordu'ya komuta etmek için Avrupa'ya gönderildi. Ve bu görevinde Müttefiklerin lojistik desteği için çok önemli olan Cherbourg limanını 27 Haziran günü ele geçirdi. Daha sonra 25 Temmuz'da St Lo'da bulunan köprübaşından ileri harekâta başladı. 7'nci Kolordu, bundan sonra Aachen kentini ele geçirerek Alman topraklarına giren ilk Müttefik birliği oldu.

Commandos: İngiliz Özel Birliği. Hepsi seçkin gönüllülerden oluşan ve büyük ölçüde de Alman işgali altında bulunan kıyı Avrupası'nda baskınlar düzenleyen birlikler. Commandos'lar her biri 500'er kişiden oluşan dört birliğin meydana getirdiği tugaylar şeklinde teşkilatlandırılmıştı. İlk teşkil edilen tugaylar sadece İngiliz askerlerden müteşekkildi; daha sonra Fransız, Hollandalı, Polonyalı, Belçikalı ve diğer gönüllülerden teşkil edilmeye başlandı.

Compass: İngilizlerin Aralık 1940'ta Mısır'da bulunan İtalyanlara karşı giriştikleri harekât.

Crusader: General Auchinleck'in komutasındaki 8'inci İngiliz Ordusu'nun Tobruk'u ele geçirmek için giriştiği harekât.

Cunningham, Sir Andrew Browne: İngiliz amiral (1883-1963). İkinci Dünya Savaşı'nın en güçlü deniz strateji uzmanlarından biri. 1939-42 yılları arasında Akdeniz'de bulunan bütün İngiliz donanmalarına komuta etmiştir. Daha sonra Kuzey Afrika'ya yapılan çıkarmada görev almıştır.

Darlan, Jean François: Fransız amiral (1881-1942). 1939 yılında Fransız Deniz Kuvvetleri'nin Komutanı'ydı, fakat İngilizlere duyduğu nefretten dolayı, Fransa'nın 1940 yılında çökmesinden sonra Vichy Hükümeti'ne katıldı ve Pétain'in halefi olarak belirlendi. Suriye'deki muharebeler esnasında buradaki havaalanlarını Almanların emrine verdi. Ancak, 8 Kasım 1942'de Müttefikler Kuzey Afrika'ya çıktıklarında Fransız Ordusu'na komuta eden Darlan saf değiştirdi ve Fransızlara Müttefiklere karşı direnmemelerini emretti. 24 Aralık 1942'de Direniş Örgütü üyesi bir öğrenci tarafından ihanet gerekçesiyle suikast sonucu öldürüldü. Yerine General Giraud geçti.

De Gaulle, Charles: Fransız general ve devlet adamı (1890-1970). St Cyr Askeri Akademisi'nden mezun oldu, Fransız Ordusu'na katıldı ve Birinci Dünya Savaşı'nda Verdun Muharebesi'nde (1916) yaralamp ve esir düştü. İki dünya savaşı arasında, mekanize muharebenin önemi anlatan bir kitap yazdı. Ancak yazdıkları pek itibar görmedi. Yine de Başbakan Paul Reynaud 1940 yılında, Fransa Muharebesi'ni müteakip de Gaulle'ü Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı'na getirdi. Almanlarla yapılan mütarekeye karşı çıktı ve uçakla ünlü 18 Haziran konuşmasını yapacağı Londra'ya uçtu. Burada Hür Fransız Kuvvetleri'ni teşkil etti. 1943 yılında General Giraud'yla birlikte Fransız Ulusal Kurtuluş Komitesi'nin başkanı oldu. 1944 Haziran'ında Giraud'yu saf dışı bıraktı. 9 Eylül 1944'te kurduğu gölge hükümet ile birlikte Cezayir'den Paris'e döndü ve birbirini izleyen iki geçici hükümetin başına getirildi. Koalisyon partilerin anlaşmazlığından dolayı 20 Ocak 1946'da başbakanlıktan istifa etti.

De Gaulle, Charles

Demon: Nisan 1941'de Yunanistan'dan tahliye edilen İngilizlerin bu harekâtının kod adı.

Dempsey, Sir Miles Christopher: İngiliz general (1896-1969). İlk önce Birinci Dünya Savaşı'nda genç bir subay olarak görev yaptı. 1919-1920 arasında Irak'ta bulundu. Daha 1939 yılında yarbay iken terfi basamaklarını çok hızlı bir şekilde tırmanmaya başladı. 1941 yılında tümgeneral ve 1942 yılında korgeneral oldu.1940 yılında Dunkerque'den yapılan tahliye sırasında piyade tugayına çok başarılı bir şekilde komuta etti. El-Alameyn muharebelerinden sonra 8'inci Ordu'ya, 13'üncü Kolordu Komutanı olarak katıldı. 1943 yılında kolordusuyla birlikte Sicilya'ya çıktı. Daha sonra Normandiya çıkarmasında görev alan 2'nci İngiliz Ordusu'nun komutanlığına atandı. 1945 yılında Malaya'da kısa bir süre 14'üncü Ordu'nun komutanlığını yaptı.

Devers, Jacob: Amerikalı general (1887-1965). Müttefiklerin Normandiya'ya yaptıkları çıkarmayı desteklemek için 1944 yılının Ağustos ayında güney Fransa'ya yapılan Dragon Çıkarma Harekâtı'nı yönetti.

Diadem: 1944 yılının bahar ayında General Alexander'ın Roma'nın erken ele geçirilmesini garanti altına almak için İtalya'da giriştiği taarruz.

Dill, Sir **John Greer:** İngiliz mareşal (1881-1944). 1939 yılında Fransa'da 1'inci Kolordu'ya komuta etti, müteakip yılın Nisan ayında İngiliz İmparatorluk Genelkurmay II. Başkanlığı'na atandı, daha sonra Genelkurmay Başkanı oldu. Churchill, Alan Brooke'u bu göreve getirince Dill de İngiliz Müşterek Askeri İşbirliği Heyeti Başkanı olarak Washington'a gönderildi.

Dönitz, Karl

Dönitz, Karl: Alman amiral (1891-1980). Birinci Dünya Savaşı'nda U-Botlarında görev yaptı ve o zaman bu denizaltıların rolünü ve gücünü anladı. U-Bot denizaltı donanmasının yeniden teşkilatlandırılması görevini aldığı 1935 yılında bu denizaltılar için yeni bir strateji geliştirme şansını elde etmişti. Stratejisine "Kurt Kapanı" adı verildi.İkinci Dünya Savaşı'nda cereyan eden

Doolittle, James

Atlantik Savaşı süresince Dönitz'e hiçbir zaman yeterli sayıda U-Bot denizaltısı verilmedi. Fakat Hitler gecikerek de olsa üretimlerinin arttırılması için önlem aldı ve bundan sonra Müttefiklerin gemi kayıpları çok hızlı bir şekilde arttı.Fakat, Müttefiklerin gemi kayıpları Mayıs 1943'ten itibaren azalmaya başlamıştı. Başlıca nedenleri ise Müttefiklerin radar ve daha etkili hava devriye uçakları kullanmaya başlamış olmalarıydı. 1943 yılında Dönitz, Raeder'in yerine Alman Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na getirildi. 1945 yılının başlarında Rus işgali karşısında bulunan Baltık bölgesindeki iki milyon Alman askerini buradan tahliye etmeyi başardı. Bu tarihin gördüğü en büyük tahliye harekâtıydı. Hitler'in isteği uyarınca 1 Mayıs 1945'te onun yerine geçti. Almanya'nın teslim olmasından sonra tutuklandı ve Nürnberg'deki duruşmalar sonrasında 10 yıl hapse mahkûm edildi.

Doolittle, James: Amerikalı korgeneral (1896-1988). Çok başarılı bir havacı. 1940 yılında motor endüstrisini uçak üretimine dönüştürme görevini aldı. Savaş boyunca Hava Kuvvetleri'nde birçok birliğe komuta etti, fakat asıl anıldığı alan, 1942 yılında uçak gemilerinden B-25 bombardıman uçaklarıyla Tokyo'ya düzenlediği hava taarruzudur.

Dowding, Sir Hugh

Dowding, Sir Hugh: İngiliz general (1882-1970). 1936-40 yılları arasında İngiliz Avcı Uçakları Komutanlığı görevini yürüttü. Britanya Savaşı sırasında avcı uçaklarının muhabere ve erken uyarı sistemlerinde (radar) gerçekleştirdiği yenilik ve aldığı önlemler sayesinde Alman Hava Kuvvetleri'nin yenilgiye uğratılmasında çok büyük rol oynamıştır. Bütün bu başarılarına karşın Kasım 1942'de emekli edildi.

Downfall: 1945 yılında Müttefiklerin Japonlara yapmayı planladığı taarruz.

Dynamo: 26 Mayıs-4 Haziran 1940 tarihleri arasında Dunkerque'ten gerçekleştirilen tahliye harekâtı.

Eaker, Ira: Amerikalı hava generali (1898 - 1987). 1943 yılından itibaren İngiltere'de bulunan Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği'ne komuta etti.1944 yılının Ocak ayından itibaren Akdeniz Müttefik Hava Kuvvetleri Komutanlığı görevine getirildi. Almanya'nın ve müttefiklerinin stratejik olarak bombalanmasının ateşli destekçilerinden biriydi.

Edelweiss: 1942 yılının yaz ayında Alman A Ordu Grubu'nun Kafkasya'da giriştiği manevra.

Eden, Sir Anthony: İngiliz devlet adamı (1897-1977). Birinci Dünya Savaşı'nda görev aldıktan sonra 1932 yılında Milletler Cemiyeti'nin bir savunucusu olarak Muhafazakâr Parti'den Avam Kamarası'na girdi.1934-35 yılları arasında başmühürdar (Lord Privy Seal), 1936-38 yılları arasında da Dışişleri Bakanlığı görevini yürüttü. Ancak 1938 yılında Başbakan Neville Chamberlain'in Almanya ve İtalya'daki Faşist yönetimlere karşı izlediği yatıştırma politikasını protesto etmek için Şubat 1938'de istifa etti. Ancak Eylül başlangıcında savaşın başlamasından hemen sonra sömürgeler bakanı olarak hükümette tekrar görev aldı. 10 Mayıs 1940'ta Churchill başbakan olunca Eden'i Savaş Bakanlığı'na atadı.1940 yılı Aralık ayında tekrar Dışişleri Bakanı oldu. 6 Nisan 1955'te Churchill'in yerine Başbakan oldu ve 1957 yılının Ocak ayında kendi isteğiyle istifa etti.

Eichmann, Adolf: Avusturyalı Nazi (1906-1962). Alman savaş suçlusu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudilere karşı yürütülen soykırımda oynadığı rol nedeniyle İsrail'de asılarak idam edilmiştir.

Einsatzgruppe: Almanya ve Mihver devletlerinin işgal ettikleri topraklardaki insanlardan gizlice ortadan kaldırılması gerekenler için kurulan gizli teşkilat. Doğu Avrupa'da teşkilatlanan bu gruplar cezalandırma ve yok etme faaliyetlerini infaz etmek için timler şeklinde teşkilatlanmışlardı ve normal birliklerin hemen arkasında görev yapıyorlardı.

Eisenhower, Dwight David (Ike)

Eisenhower, Dwight David (Ike): Amerikalı general (1890-1969). 6 Haziran 1944'te Normandiya'ya yapılan çıkarma esnasında Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı idi. 1933-39 yılları arasında Filipinler'de General MacArthur'un komutası altında görev yaptı. 1942 yılında, Kuzey Afrika'da Fas ve Cezayir'e çıkarma yapmayı amaçlayan Meşale (Torch) Harekâtı'na kadar hiçbir birliğe komuta etmemişti. Bu harekâttaki başarısı ve Cumhurbaşkanı Roosevelt'in Avrupa'daki denetimi sürdürmek istemesi, çeşitli muhalefete karşın Roosevelt'in Eisenhower'ı Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı olarak atamasına yol açtı. Eisenhower'ın sükûneti, soğukkanlığı, emri altındaki farklı uluslardan meydana gelen birlikleri, komutanları ve kurmayları çok dengeli bir şekilde sevk ve etmesi ve yönetmesi Overlord (Normandiya Çıkarması) Harekâtı'ndaki başarısının altında yatan en büyük unsurlardı. Savaştan sonra (1953-61) iki dönem arka arkaya Amerika Birleşik Devletleri'nin Cumhurbaşkanlığı'nı yaptı.

Enabling Law (Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich) (Law for Removing the Distress of People and Reich): Hitler rejimine mutlak yetki veren yasa. Bu yasa gereği hükümet dört yıl boyunca Parlamento'ya hesap vermeden yürütmede bulundu ve gerektiğinde bu yasaya sığınarak anayasal düzenden sapmalar gösterdi. Bu değişiklikler içerisine diğer ülkelerle yapılan anlaşmalar da dahildi.

Eremenko, Andrei: Rus generali (1892-1970). Birinci Dünya Savaşı'nda askere alınan Eremenko onbaşı oldu. Daha sonra İç Savaş'ta Beyaz Ruslara karşı savaştı ve Polonya'nın işgaline katıldı. 1940 yılında kendisine Uzak Doğu'daki birliklerin komutası verildi. Fakat Alman işgali başlayınca Stalin tarafından Moskova'ya çağrıldı ve Batı Cephesi komutanlığına getirildi. Durum çok umutsuzdu fakat Eremenko kişisel yeteneğiyle mevcut bütün uçakları bölgesinde toplayarak Guderian ve Hoth'un ilerleyen zırhlı birliklerine taarruz etti. Daha sonra Alman tanksavar silahlarıyla zırhları delinemeyen T34 ve KV modelleriyle takviye edilen tank grubuyla karşı taarruza geçti. Bu başarı Moskova'nın işgalini önlemişti. Eremenko daha sonra Moskova (bu esnada yaralandı) ve Stalingrad muharebelerine katıldı. Birlikleri

Mayıs 1945'te Prag'ı kurtardı. Büyük taktik bir yeteneğe sahip olan Eremenko, Jukov'un gölgesinde kaldı ve kendisine pek önemli bir görev verilmedi.

Eureka: 28 Kasım-1 Aralık 1943 tarihleri arasında yapılan Tahran Konferansı'nın kod adı.

Fall Gelb (Yellow Plan): Almanların Mayıs 1940'ta Fransa ve Benelüks ülkelerine karşı düzenledikleri harekât.

"Final Solution" (Endlösung): "Nihai/Kesin Çözüm". 1941 yılının sonunda Hitler tarafından varılan bir sonuç ve bu sonuç uyarınca 1942 yılının Ocak ayında toplanan Wannsee Konferası'nda "Yahudi sorununun" soykırımla çözülmesini teyid eden politikanın adı.

Fischfang (Fish Trap): 3-19 Şubat 1944 tarihleri arasında Müttefiklerin Anzio'da tesis ettikleri köprübaşına Almanların giriştikleri karşı taarruz.

Flintlock: Amerikalıların 31 Ocak-7 Şubat 1944'te Marshall Adaları'nı işgal etmek için giriştikleri harekât.

Forager: Amerikalıların 11 Haziran 1944'te Marina Adaları'nı işgal etmek için giriştikleri harekat.

Franco, Francisco: . İspanyol diktatör ve general (1892-1975). Unvanı "Caudillo" (İspanyolcada "Önder"). Franco 1936-1939 yılları arasında cereyan eden ve İspanyol İç Savaşı'na yol açan isyanı 1936'da Fas'ta başlattı. Her ne kadar İç Savaş sırasında Almanya ve İtalya kendisine yardım ettiyse de, İkinci Dünya Savaşı'nda Mihver Devletleri'ne katılmayı reddetti. 1947 yılında hayat boyu kral naibi ilan edildi. 1975 yılında ölünce yerine devlet başkanlığı yetkileriyle Juan Carlos geçti.

Freyberg, Bernard: Yeni Zelandalı general (1889-1963). 1909 yılında Yeni Zelanda Ordusu'na katılıp Birinci Dünya Savaşı'nda Kraliyet Deniz Tümeni'ne komuta etti ve Gelibolu'da muharebeye katıldı. İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından hemen sonra Yeni Zelanda Yurt Dışı Sefer Birlikleri Komutanlığı'na atandı ve çöl savaşlarının ilk safhalarında görev aldı. Daha sonra 1941 yılında Yunanistan'dan Girit'e tahliye edilen Müttefik birliklerine komuta etmek için Girit'e gönderildi, fakat Almanların çok üstün paraşüt birlikleri ve pike bombardıman uçakları karşısında başarılı olamadı.

2'nci Yeni Zelanda Tümeni'ne komuta etmek için tekrar çöle döndü. Burada çok ölümcül bir şekilde yaralandı. Fakat, tekrar çölde ve İtalya'da görev yaptı. Çok sınırlı sayıda askeri olmasına karşın Monte Cassino'nun imha edilmesini bizzat talep edecek kadar cesur ve taktik açıdan çok başarılı bir generaldi. Stratejik açıdan alınan kararlarda rütbesinin küçüklüğü nedeniyle pek etkili olamamıştır.

Galvanic: 20 Kasım 1943'te Amerikalıların Gilbert Adaları'nı işgal etmek için hazırladıkları plan.

Gamelin, Maurice: Fransız generali (1872-1958). Birinci Dünya Savaşı sırasında tümen komutanıydı. 1938 yılında Kurmay Başkanı, 1940 yılında da Fransız Ordusu'nun başkomutanı oldu. 19 Mayıs'ta, Almanlar Batı Cephesi'ni yardıktan sonra yerine General Weygand atandı.1943 yılından savaşın sonuna kadar Almanya'da hapis kaldı. Savaşın sonunda Fransa'ya döndü.

Gestapo (Geheime Staatpolizei): "Gizli Devlet Polisi". Nazi Almanya'sının siyasi polis örgütü. Almanya'da ve Alman işgali altındaki bölgelerde Nazilere karşı muhalefeti acımasızca bastırmış ve Avrupa'nın dört bir yanından toplanan Yahudilerin toplama kamplarına gönderilmesi işini yürütmüştür.Kurucuları ve ileri gelenleri Göring ve Himmler'dir.

Giraud, Henri Honoré: Fransız general (1879-1949). Birinci Dünya Savaşı'nda ve daha sonra 1925-1926 yılları arasında Fas Muharebeleri'nde görev yaptı. Daha sonra 9'uncu Fransız Ordusu'na komuta etti, ancak 18 Mayıs 1940'ta Almanlara esir düştü. 1942 Nisan'ında buradan kaçıp Cebelitarık'a vardı ve Kuzey Afrika'ya yapılan çıkarmaya katıldı. Aralık 1942'de Amiral Darlan'a suikast yapılınca Darlan'ın yerine geçen Giraud, Darlan'ın Fransız Kuzey ve Batı Afrika Yüksek Komiserliği görevini üstlendi. Haziran-Ekim 1943 döneminde de Gaulle'le birlikte Fransız Ulusal Kurtuluş Komitesi'nin ortak başkanlığını yaptı. Nisan 1944'te de Gaulle'le arasındaki ayrılık nedeniyle emekli oldu.

Giraud, Henri Honoré (Sağda)

Goebbels, Paul Joseph: Alman Nazi lideri (1897-1945). Ayağındaki bir sakatlıktan dolayı Birinci Dünya Savaşı'nda askerlikten muaf tutuldu. 1926 yılında Hitler tarafın-

Goering, Hermann Wilhelm (Hermann Göring)

dan Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin Berlin bölge şefliğine atandı. Hitler'in iktidara gelmesinde modern propaganda yöntemlerini etkin bir şekilde kullanmasının büyük rolü oldu. 1928 yılında Parlamento'ya seçildi. 1933 yılında iktidara geldiklerinde Hitler kendisini Propaganda Bakanı yaptı.Bakan olduktan sonra bütün medya üzerinde mutlak bir hakimiyet ve baskı kurdu. İyi bir hatipti ve Hitler'den sonra geliyordu. Sovyet birlikleri Berlin'de ilerlerken Hitler'le birlikteydi. Ailesini vurduktan sonra intihar etti.

Goering, Hermann Wilhelm (Hermann Göring): Birinci Dünya Savaşı'nda hava kuvvetlerinin yıldızlarından, 1933 yılından sonra da Nasyonal Sosyalist lider (1893-1946). Hitler'in ilk sadık müttefiklerinden olan Göring 1928 yılında Parlamento'ya(Reichstag), 1932 yılında da Parlamento başkanlığına seçildi. 1933 yılında Hitler tarafından havacılık bakanlığına getirildi. Bu görevde Alman Hava Kuvvetleri'ni (Luftwaffe) kurdu. Savaşta esas belirleyici olan hava kuvvetlerini modern taktik hava desteği esaslarına göre teşkilatlandırdı, ancak aynı başarıyı hava kuvvetlerinin idamesi için gerekli olan ekonomi alanında gösteremedi. Buna karşın 1937-1942 yılları arasında Alman ekonomisinin tartışılmaz diktatörüydü. 1939 yılında Hitler'in halefi seçildi.1940 yılında çok ender verilen bir rütbe olan Büyük Almanya mareşalliğine (Reichsmarschall) yükseltildi. Bununla beraber ,Britanya Savaşı'ndaki başarısızlıktan dolayı Almanya'daki nüfuzu zayıflamaya başladı. 1942 yılında Stalingrad kuşatmasında söz verdiği rolü de oynayamayınca Hitler'in gözünden düştü. Kamuoyunun gözü önünden çekilmeye başladı fakat sonuna kadar Alman Hava Kuvvetleri'nin başında kaldı. Nürnberg'de yargılandı.Çok parlak bir savunma yaptı fakat ölüme mahkûm edildi. Asılmadan iki saat önce zehir içerek intihar etti.

Gomorrah: İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin 1943 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında Hamburg'a düzenledikleri hava taarruzları.

Goodwood: 18 Temmuz 1944'te İngiliz zırhlı birliklerinin Caen'in doğusunda giriştikleri taarruz.

Gort, John: İngiliz mareşali (1896-1946). Birinci Dünya Savaşı'nda büyük baskı altında soğukkanlı davranmakla ün yapmıştı. 1937-39 yılları arasında İngiliz İmparatorluk Genelkurmay Başkanlığı görevini yaptı. 1939 yılında da Fransa'da bulunan İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin komutanlığını yaptı. Bununla beraber İngilizler ve müttefikleri Dunkerque'den tahliye edilirken, Churchill, Almanlara esir düşüp propagandaya neden olmasın diye İngiltere'ye dönmesini emretti. 1941-1942 yılları arasında Mihver birliklerinin yoğun hava bombardımanı altında bulunan Malta'da valilik görevinde bulundu.

Granit: Amerikalıların Mart 1944'te Merkezi Pasifik'te başlayan taarruzları.

Graziani, Rodolfo: İtalyan mareşali (1882-1955). 1 Temmuz 1940-25 Mart 1941 tarihleri arasında Kuzey Afrika'da bulunan bütün İtalyan kara birliklerine komuta etti. Bu muharebeler sırasında Mısır'a taarruz eden Graziani'nin birlikleri General Wavell tarafından püskürtüldü. Bu sırada bu birliklerin büyük bir kısmı ağır kayıplar verirken, bir kısmı da esir düştü. 800 kilometre batıya sürülen birlikler, Churchill'in İngiliz birliklerini Yunanistan'a sevk etmesi sayesinde kurtuldular. Graziani daha sonra Ulusal Savunma Bakanı oldu. Fakat savaştan sonra İtalyan Divan-ı Harbi kendisini Faşist Hükümet ile işbirliği yaptığı için 66 yaşında iken 19 yıl hücre cezasına çarptırdı.

Grenade: 7 Şubat-28 Mart 1945 tarihleri arasında 6'ncı Amerikan Ordu Grubu'na bağlı 7'nci Amerikan Ordusu ve diğer Müttefik Ordu Grupları'nca Yukarı Rhine bölgesine yapılan harekât.

Guderian, Heinz: Alman generali (1888-1954). Alman Ordusu'nun zırhlı birlik teşkilatının (Panzerwaffe) yaratıcısı ve "yıldırım savaşı" taktiklerinin ateşli destekçisi. 1939 yılında Polonya'da, 1940 yılında Belçika'da ve 1941 yılında Rusya'da zırhlı kolordulara büyük bir cesaret ve başarıyla komuta etmiştir. Her üç harekâtta da umulmadık bir süratte gelişen başarıları, kendisini üstleriyle çatışır hale getirdi. Aralık 1941'de Moskova ele geçirilemeyin-

Guderian, Heinz

Halder, Franz (En sağda)

ce Hitler tarafından görevden alındı. Bununla beraber Şubat 1943'te Alman Ordusu'nda bulunan bütün zırhlı birliklerin müfettişi olarak göreve döndü. Ertesi yıl 20 Temmuz'da Hitler'e yapılan suikast girişiminden sonra Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı oldu. Hitler intiharından kısa bir süre önce 28 Mart 1945'te Guderian'ın üzerindeki bütün sorumlulukları aldı. Guderian'ın davranışları ve harekat tarzı rütbesiyle kıyaslandığında hem çok kendine özgü hem de ender görülen bir davranış biçimiydi. Muharebe esnasında karargâhını zırhlı bir araçla, muhabere subayı ve telsiziyle birlikte şafakla birlikte terk eder ,cepheye gider ve oradan karargâhı ile irtibatını devam ettirirdi.

Halder, Franz: Alman generali (1884-1971). Savaşın ilk yıllarında Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı idi fakat 1942 yılında Hitler tarafından görevinden alındı. Her ne kadar Hitler'e Batı'nın işgal edilmesini önermediyse de hem Batı'nın hem de Polonya'nın işgal planlarının hazırlanmasında etkin rol oynamıştır. 20 Temmuz 1944'te Hitler'e yapılan suikastte rol oynadığı gerekçesiyle tutuklanmış fakat idamdan kaçarak kurtulmuştur. Halder, Mayıs 1945'te Amerikan birlikleri tarafından ele geçirilmiştir.

Halsey, William Frederick (Sağda)

Halsey, William Frederick: Amerikalı amiral (1882-1959). Çok atılgan bir komutan olan Halsey, 1942 Şubat'ında Marshall ve Gilbert Adaları'na düzenlenen ilk taarruzlara komuta etmiştir. Daha sonra Nisan

1942'de düzenlenen ünlü Tokyo hava taarruzunda Doolittle'ı destekleyen *Hornet* uçak gemisinin ve uçak gemisi görev kuvvetinin komutanlığını yapmıştır. Ekim 1942'den Haziran 1944'e kadar Güney Pasifik Müttefik Deniz Kuvvetleri Komutanlığı görevini yürüttü. 1944-45 yılları arasında da Üçüncü Donanma Komutanı olarak Filipinler ve Japon karasularında savaştı. Savaştan sonra Büyük Amirallik rütbesine yükseltildi.

Hardihood: Daha sonra "Saturn" adını alan ve Müttefiklerin Türkiye'ye yardımını amaçlayan plan.

Harris, Sir Arthur Travers: İngiliz hava mareşali (1892-1984). 1942-1945 yılları arasında Kraliyet Hava Kuvvetleri Bombardıman Komutanlığı görevini yürüttü. Toplu hava taarruzları stratejisine inanan Harris, Amerikalıların Almanya'nın hayati önemi haiz tesislerini imha etmeye yönelik "hedef" gözeten stratejisine karşı çıkmıştı. Savaştan hemen sonra emekli edildi.

Heinrici, Gotthard: Alman generali (1886-1971). Özellikle savunmada çok başarılı bir zırhlı birlik komutanıydı. İkinci Dünya Savaşı'nda önce 43'üncü Kolordu'ya, daha sonra Ocak 1943'te 4'üncü Ordu'ya komuta etti. 15 Ağustos 1944'te 1'inci Panzer Ordusu'na ve savaşın son haftalarında Mart 1945'te de Vistül Ordu Grubu'na komuta etti.Heinrici Doğu Cephesi muharebelerinde Rusların olağanüstü ezici kuvvetlerinin karşısında birçok kez çok güç durumda kaldı. En zor ve tehlikeli olanı ise Jukov ve Koniev'in Berlin'e doğru giriştikleri nihai Rus taarruzuydu. Heinrici, bu olağanüstü kuvvetlerin taarruzunu yavaşlatmayı başardı. Ayrıca umutsuz durumlar karşısında, Berlin muharebesinde olduğu gibi, ailesi tehdit edildiği halde Hitler'in emirlerine itaat etmeyen birkaç generalden biriydi.

Herbstnebel (Autumn Mist): Bulge Muharebesi olarak bilinen, Almanların 15 Aralık 1944-7 Şubat 1945 tarihleri arasında Ardennes bölgesinden giriştikleri karşı taarruz.

Hess, Rudolph: Ünlü Alman Nazi lideri (1894-1987). Hitler 1933'te iktidara geldiğinde yardımcısı oldu. Hitler'in büyük bir hayranı olan Hess, Kasım 1923'teki Birahane Darbesi'nden sonra Avusturya'ya kaçtıysa da kendi isteğiyle Lansberg Hapishanesi'ne döndü. Tutuklu kaldığı birkaç ay

Hess, Rudolph

boyunca Hitler'in *Mein Kampf* (Kavgam) adlı kitabının yayına hazırlanmasına yardımcı oldu. Mayıs 1941'de uçakla İngiltere'ye gitti ve İngilizlerle Almanların barış yapması için önerilerde bulundu. Nürnberg Duruşmaları sonunda ömür boyu hapse mahkûm edildi. 1966 yılından beri kalmakta olduğu Spandau Hapishanesi'nde 93 yaşında intihar etti. Ölümünden sonra da hapishane yıkıldı.

Heydrich, Reinhard: Alman SS lideri (1904-1942). Himmler kendisini yardımcılığına getirdi. Heydrich Almanya'nın Rusya'yı işgalinden sonra bu topraklarda bulunan Yahudilerin toplu katliamlarını örgütlemiştir. Eylül 1941'de Bohemya ve Moravya'nın devlet koruyuculuğuna (Reichprotector) atandı. 27 Mayıs 1942'de Çekoslovakyalı yurtseverlerce öldürüldü.

Himmler, Heinrich: 1929 yılında SS'lerin başına getirilen Alman Nazi lideri (1900-1945). Hitler'in iktidara geldiği 1933 yılında önce Münih daha sonra da Bavyera Polis Örgüt'ünün başına getirildi. 29 Haziran 1934'te SA'ların lideri Ernst Roehm'ün öldürülmesinde, Himmler'in başında bulunduğu SS örgütü önemli rol oynadı. Daha sonra SS'ler Almanya'nın en güçlü polis teşkilatı haline geldi. Bu konumlarından sonra SS'ler sadece savaş boyunca işgal altında bulundurdukları ülkelerin insanlarına değil aynı zamanda kendi ülkesinin halkı üzerinde de inanılmaz bir vahşet ve terör havası estirmişlerdir. 1941 yılında Avrupalı Yahudilerin yok edilme kararının alınmasından sonra Himmler, Doğu Avrupa'da toplama kamplarının kurulmasına öncülük etmiş, Yahudilerin toplama kamplarına, oradan da gaz odalarına gönderilerek soykırıma uğratılmasında büyük rol oynamıştır. 20 Temmuz 1944'te Hitler'e yapılan suikastten sonra kendini kurtarmak için Batılı Müttefiklerle anlaşma arayışına girmiştir.Bunun üzerine Hitler kendisini Nazi Partisi'nden atmış ve yetkilerini almıştır. Himmler Mayıs 1945'te İngilizler tarafından yakalanmış fakat zehir içerek intihar etmeyi başarmıştır.

Himmler, Heinrich (Solda)

Hirohito: Japon İmparatoru (1901-1989). 1921 yılında iktidara geldi, 1926 yılında tahta çıktı. Her ne kadar Mançurya savaşında çeşitli bakanlarını desteklediyse de hemen hemen 20 yıl politikada çok az rol oynamıştır. Kendi rolünü "ilahi" olarak nitelendiren İmparator, İkinci Dünya Savaşı Japonya'nın aleyhine döndükten sonra ılımlıların cephesini tutarak ülkesinin teslim olması için Japon Yüksek Komutanlığını ikna etmiştir.

Hitler, Adolf: Alman diktatörü (1889-1945). Unvanı "Der Führer" (Almancada "Şef"). Gümrük memuru Alois Hitler'in oğluydu. Çocukluğunun büyük bir bölümü Yukarı Avusturya'nın yönetim merkezi olan Linz yakınlarında geçti. Başarısız ve tembel bir öğrenciydi. 1907 yılında Viyana'ya geldi. Birinci Dünya Savaşı sırasında Bavyera Ordusu'na katıldı. Gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle Demir Haç Nişanı aldı. Eylül 1919'da yeni kurulmuş olan Alman İşçi Partisi'ne girdi. 1920 yılında partinin adı Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (Nazi Partisi) olarak değiştirildi. Partinin güçlenmesini sağlayacağına inanılan Hitler 1921 yılında sınırsız yetkiyle parti başkanlığına getirildi. Hitler Alfred Rosenberg, Rudolf Hess, Hermann Göring ve Julius Streicher gibi Nazi önderlerini çevresine toparlayarak güçlü bir kadro kurdu. Weimar Cumhuriyeti'ne duyulan hoşnutsuzluktan yararlanarak yönetimi ele geçirebileceğini düşünen Hitler, Birinci Dünya Savaşı'nın ünlü komutanlarından General Erich Ludendorff'un desteğini aldıktan sonra Kasım 1923'de Münih'teki bir birahanede düzenlenen toplantıda planlarını açıkladı. Daha sonra Hitler ve arkadaşları tutuklandı. Beş yıla mahkûm olmasına karşın sadece dokuz ay hapis yatan Hitler Landsberg Cezaevi'nin çok rahat koşulları içerisinde *Mein Kampf* (Kavgam; 1925-1927) adlı iki ciltlik kitabının ilk cildini yazdı. Hitler, bu kitabında ırkların üstünlüğünü belirtiyordu. Ona göre en büyük halk Alman halkıydı. Almanlar, "hayat sahası" (Lebensraum) bulabilmek için doğuya doğru yayılmak zorundaydılar. 1929 yılında girdiği seçimden 6 milyon oy alarak ülkenin ikinci partisi durumuna geldi. 1932 yılında cumhurbaşkanlığı seçimlerine katıldıysa da Paul von Hindenburg karşısında seçilmeyi başaramadı. Hindenburg sanayi çevrelerinin de baskısıyla Hitler'i Ocak 1943'te şansölyeli-

Hitler, Adolf

ğe getirmek zorunda kaldı. Hitler, 27 Şubat 1933'teki Reichstag (Parlamento) yangınının sorumluluğunu komünistlere yükleyerek ve bu olayı gerekçe göstererek özgürlükleri kısıtladı ve geniş çapta tutuklamalara girişti. Ülkeyi tek elden yönetebilmek için ordunun desteğini almak zorunda olduğunu gören Hitler 29 Haziran 1934'te SA (Sturmabteilung) birliklerinin kurucusu Ernst Röhm ve diğer muhaliflerini tutuklatarak yargılanmadan öldürttü. Böylece ordunun isteği yerine getirilmiş oldu; komutanlarda Hindenburg'un ölümünden sonra (2 Ağustos 1934) Hitler'in şansölyelik ve cumhurbaşkanlığı görevini birleştirmesine karşı çıkmadılar. Bu tarihten sonra "Führer und Reichkanzler" (Şef ve Şansölye) unvanını kullanan Hitler 19 Ağustos 1934 yapılan halkoylamasında oyların yüzde 90'ını alarak yeni görevine başladı. Devletin başlıca denetim araçları Heinrich Himmler'in yönetiminde birleştirilmiş olan polis, istihbarat ve SS (Schutzstaffel) örgütleriydi. Basın ve bütün kamuoyu denetim altına alındı. 1933'te Yahudiler kamu görevlerinden ve üniversitelerden atıldılar; 1938'de de bütün mal varlıklarına el kondu. Hitler'in asıl amacı *Mein Kampf*'ta da belirttiği gibi yeni "hayat sahası" için doğuya doğru açılmaktı. İlk önce Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın silahlanmasına getirilen kısıtlamaları içeren Versailles Anlaşması hükümlerinden kurtulmak için Milletler Cemiyeti ve Silahsızlanma Konferansı'ndan çekildi (Ekim 1933). Ocak 1935'te bir halkoylamasıyla Saarland bölgesi Almanya'ya geri verildi. Aynı yılın Mart ayında yeni bir ordu kurmak için hazırlıklara başladı. Batılı ülkeler bu olayı sadece protesto etmekle yetindiler. Hitler Mart 1936'da silahtan arındırılmış Rhineland bölgesini işgal ettİ. Ardından İtalya ile ittifak kurdu. Şubat 1938'de ilhak edilmeyi kabul etmeyen Avusturya'yı işgal etti. Ardından Çekoslovakya'ya yöneldi. Fransa ve İngiltere Eylül 1938'de toplanan Münih Konferansı'nda Almanya'nın yayılmacı politikasına son vermesi koşuluyla Südet bölgesinin bu ülkeye bırakılmasını kabul ettiler. Hitler, 16 Mart 1939'da ülkenin geri kalan kısmını da işgal etti. 23 Ağustos 1939'da Rusya ile saldırmazlık paktı imzaladı. 1 Eylül 1939'da Polonya'ya girdi ve böylece İkinci Dünya Savaşı başlamış oldu. Savaş boyunca Almanya'nın izleyeceği stratejiyi Hitler belirledi. Savaşın başlangıcında büyük başarılar elde etti. Nisan 1940'ta Norveç, Danimarka, ardından Hollanda, Belçika ve Fransa işgal edildi. 1941 yılında Almanya Rusya'ya taarruz etti. Stalingard ve el-Alameyn yenilgileri, Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesi ve Normandiya çıkarması savaşın dönüm noktaları olmuştu. 30 Nisan 1945'te sığınağında metresi Eva Braun ile birlikte intihar etti.

Hodges, Courtney Hicks: Amerikalı general (1887-1966). 1941-42 yılları arasında İstihbarat Teşkilatı Başkanlığını yaptı. 1942 yılında 10'uncu Kolor-

du, 1943 yılında 3'üncü Ordu Komutanlıklarını yaptı. Daha sonra Normandiya çıkarmasında Bradley'in yardımcısı olarak 1'inci Amerikan Ordusu'nun başında Siegfried Hattı'nı geçip Aachen'i ele geçirdi.

Homma, Masaharu: Japon korgenerali (1888-1946). İngiltere'de askeri strateji ve taktik eğitimi gördükten sonra 1918'de Batı Cephesi'ndeki İngiliz Yurt Dışı Sefer Kuvvetleri'ne Japon gözlemcisi olarak atandı. 1927'de İmparator'un küçük kardeşi Prens Chichibu'nun askeri danışmanı oldu. 1938'de Çin'de 27'nci Tümen'e, 1940'ta da Formoza Ordusu'na komuta etti. Kasım 1941'de Filipinleri işgal eden Terauchi'nin Güney Ordu Grubu'nun bir bölümü olan 14'üncü Ordu'nun Komutanlığı'na getirildi. Bu arada, Batılılarla yürütülen savaşa kuşkuyla bakıyordu. Çok hızlı bir harekât sonucunda Manila'yı işgal etti, Batan Yarımadası ve Corregidor Adası'nın kuşatmasını icra etti ve nihayetinde General MacArthur'u Filipinleri terke zorladı.Ağustos 1942'de komutanlıktan alındı. Eylül 1945'te savaş suçlusu olarak yargılandı ve 3 Nisan 1946'da kurşuna dizildi.

Horrocks, Sir Brian Gwynne: İngiliz korgenerali (1895-1985). Birinci Dünya Savaşı'nda önce Fransa'da daha sonra 1919'da Rusya'da görev yaptı. İkinci Dünya Savaşı'nda bir dizi kolorduya, özellikle Montgomery'nin emri altında bulunan kolordulara komuta etti. Bunlar sırasıyla Fransa, Belçika ve Alman cephesinde bulunan kolordulardı.

Hoth, Hermann: Alman generali (1895-1971). Zırhlı birlik muharebelerinin ve kavramının öncülerinden olan Guderian ile birlikte 1939'da Polonya işgali sırasında ve daha sonra 1940'ta Meuse Nehri'ni ilk geçen 15'inci Kolordu'su ile kendisini gösterdi. Kursk bölgesinin güney kanadını yarmak için Temmuz 1943'te girişilen başarısız harekâta katıldı.

Husky: Mihver birliklerinin Kuzey Afrika'da yenilgiye uğratılmalarından sonra Müttefiklerin 10 Temmuz 1943'te Sicilya'ya yaptıkları çıkarma harekâtı.

Jodl, Alfred: Alman generali (1890-1946). 1939 yılından 1945 yılına kadar Alman Silahlı Kuvvetler Komutanlığı'nın (Oberkommando der Wehrmacht [OKW]) Harekât Dairesi Başkanlığı'nı yürüttü. 1939'da Keitel'in Kurmay Başkanlığı'na atandı. Savaş boyunca Rusya harekâtı hariç bütün harekât planlamalarında etkili oldu. Keitel kendisinin kâğıt üzerinde amiri olarak kaldı. 7 Mayıs 1945'te Rheims'ta Almanya'nın Müttefiklere teslim olduğu anlaşmayı imzaladı. Nürnberg'te yargılandı ve asılarak idam edildi.

Jubilee: İngiliz ve Kanadalı birliklerce Dieppe'e 19 Ağustos 1942'de gerçekleştirilen saldırı.

Juin, Alphonse: Fransız mareşali (1888-1967). 1940 yılında bir tümene komuta ederken esir düştü fakat Fransa'nın düşmesinden sonra Pétain'in isteği üzerine serbest bırakıldı. Vichy Hükümeti'nde Savaş Bakanı olmayı reddetti, yerine Kuzey Afrika 'daki Fransız birliklerinin komutanlığı görevini üstlendi. Kasım 1942'de Müttefiklere katılıp Mihver birliklerine karşı tavır aldı ve tutumunu İtalya'da da sürdürdü. Daha sonra Fransa'nın kurtarılmasında görev aldı ve General de Gaulle tarafından mareşalliğe yükseltildi.

Jukov, Georgi Konstantinoviç: Rus mareşali (1896-1974). İkinci Dünya Savaşı'nda üstün başarılar gösteren Rus asker ve devlet adamı ve Sovyet Prezidyumu'nun ilk asker üyesi. 1925 yılında Rokossovsky, Bagramyan ve Eremenko ile birlikte Yüksek Süvari Komuta kursunu tamamladı. Stalin'in kanlı temizlik harekâtından büyük şans eseri kurtuldu. 1941 yılının Ocak ayından Temmuz ayına kadar Genelkurmay Başkanlığı ve Halk Savunma Komiserliği Yardımcılığı görevlerini yürüttü. 23 Haziran 1941'de Stavka üyeliğine atandı. 12 Eylül'de Voroşilov'dan Leningrad Cephesi Komutanlığı görevini devraldı. 1943'te mareşal oldu. Berlin ve Alman Meclis Binası (Reichstag) Jukov'un birlikleri tarafından ele geçirildi ve 1 Mayıs'ta Hitler'in intihar ettiğini Stalin'e Jukov'un generallerinden Chuikov bildirdi. 8 Mayıs'ta Jukov, Berlin yakınlarındaki Karlshorst'ta Almanların teslim anlaşmasını imzalayan ilk Müttefik komutan oldu.

Jukov, Georgi Konstantinoviç

Jupiter: 1944 yılında Müttefiklerin Norveç'i işgal için tasarladıkları harekât.

Keitel, Wilhelm: Alman mareşali (1882-1946). Hitler hayranı olan Keitel, 1938 yılında Hitler'in Alman Ordusu'nun tümünü tek elden yönetmek amacıyla kurduğu Alman Silahlı Kuvvetler Komutanlığı'nın (Oberkommando der Wehrmacht [OKW]) Kurmay Başkanlığı'na atandı. Hitler'e dalkavukluk etmekten öte bir işlevi olmayan yetersiz bir askerdi. Nürnberg'de yargılandı ve asıldı.

Kesselring, Albert: Alman mareşali (1885-1960). Alman kara ordusu subayı olan Kesselring daha sonra 1934 yılında kurulan Alman Hava Kuvvetleri'ne (Luftwaffe) geçti. Daha sonra 1940 yılında, Britanya Savaşı için Belçika ve güney Fransa'da teşkil edilen Alman İkinci Hava Filosu Komutanlığı'na getirildi. 1941 yılından 1945 yılının Mart ayına kadar İtalya'da bulunan ve Akdeniz'i de kaplayan harekât alanını da sorumluluk bölgesi içerisinde bulunduran Güney Ordusu'nun komutanlığını yürüttü. Bu dönem zarfında sayıca kendisinden üstün Müttefik birliklere, özellikle Anzio'ya yapılan çıkarmadan sonra ilerleyen birliklere başarıyla karşı koydu. 1945 yılında Batı Cephesi Komutanlığı'na atandı. 1947 yılında İngiliz askeri mahkemesi tarafından yargılandı, ölüme mahkûm edildi fakat 1952 yılında affedildi ve serbest bırakıldı.

Kesselring, Albert

King, Ernest

King, Ernest: Amerikalı amiral (1878-1956). Pearl Harbor baskınından hemen sonra bu görevinden azledilen Amiral Kimmel'in yerine Amerikan Donanma Komutanlığı'na atandı. Ertesi yıl Deniz Harekât Başkanlığı'na getirildi. En büyük başarıları, özellikle Ağustos 1942'de Guadalcanal çıkarmasında uçak gemilerinin yeni bir anlayışla kullanılmasını sağlayan taktiğin geliştirilmesine öncülük etmesi ve kendisinin İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdirilmesi için önceliğin Avrupa'ya değil de Pasifik'e ve dolayısıyla Japonya'ya verilmesi gerektiği görüşünde olmasına karşın deniz harekâtlarında İngilizlerle yaptığı olağanüstü işbirliğiydi. İkinci Dünya Savaşı'nda

Kluge, Gunther von

tarihin en büyük donanmasına komuta etmiştir.

Kleist, Paul von: Alman mareşali (1885-1954). En büyük başarısı 1940 yılında Alman zırhlı birliklerine Manş Denizi yolunu açan Müttefiklerin Sedan'daki savunmasını yaran Panzer Grup Komutanlığı göreviydi. Daha sonra Rusya cephesinde görev yaptı. 1941 yılında Belgrad'ı ele geçirdi, fakat 1944 yılında emirlerine kayıtsız şartsız itaat edilmediği gerekçesiyle Hitler tarafından görevinden alındı.

Kluge, Gunther von: Alman mareşali (1882-1944). 1941 yılında Rusya'daki Merkez Cephe Grup Komutanı idi ve 1944 yılında kısa bir süre de Batı Cephesi'nde görev yaptı. 20 Temmuz 1944'ta Hitler'e yapılan suiskate karıştığı iddiasıyla komutanlık görevinden alındı. Bundan sonra yargılanıp idam edileceği korkusuna kapılan Kluge, aynı yılın 18 Ağustos'unda zehir içerek intihar etti.

Koenig, Marie Pierre: Fransız generali (1898-1970). İlk olarak Fransız koloni savaşlarında görev yaptı. Fransa'nın düşmesinden sonra İngiltere'ye kaçtı ve General de Gaulle'ün Hür Fransız Ordusu'na katıldı. Daha sonra Kuzey Afrika'ya Fransız birliklerine komuta etmek için gönderildi. Daha sonra bütün Fransız direniş birliklerini General de Gaulle'ün kontrolü altına alması görevi verildi. Fransa'nın kurtarılmasından sonra Paris'in valisi oldu.

Komintern: Lenin 1919'da Komünist Enternasyonal'in (Komintern / Üçüncü Enternasyonal) açış konuşmasında hedefin komünist partilerin birliğinin sağlanması olduğunu belirtmişti. Komintern'in Almanya'daki devrimci girişimleri genellikle başarısız oldu. Ruslar, İkinci Dünya Savaşı esnasında 1943'te Batılı Müttefikleri rahatlatmak için Komintern'i dağıttılar.

Koniev, İvan Stepanoviç: Rus mareşali (1897-1973). Stalin'in 1930 yılında yüksek komuta konseyi içerisindeki yüksek rütbeli komutan ve subaylara karşı giriştiği tasfiye ve katliamdan zorlukla kurtuldu. İkinci Dünya Savaşı'nda 1944- 45 yıllarında Ukrayna ve güney Polonya'yı ele geçirdi. Daha sonra Çekoslovakya ve Berlin savaşlarında önemli rol oynadı. 1945 yılında

Avusturya'nın Sovyet işgali altında yer alan bölgesinin idareciliğine atandı.

Konoye, Fumimaro: Japon başbakanı ve Barış Partisi üyesi (1891-1945). Ekim 1941'de istifaya zorlandı. Yerine savaş yanlısı Tojo geçti. Tojo'nun 1944'teki düşüşünden sonra Konoye savaşın sona ermesi yönünde çaba harcadı. Savaş sonrası ilk kabinede başkan yardımcılığı görevinde bulundu. Fakat Amerikalılar savaş suçlusu olarak yargılamak isteyince 16 Aralık 1945'te zehir içerek intihar etti.

Koniev, İvan Stepanoviç

Kutusov: Rusların Temmuz 1943'te Kursk bölgesine düzenledikleri taarruz.

Laval, Pierre: Fransız siyaset adamı (1883-1945). 1930'larda dışişleri bakanı olarak görev yaptı ve anti-Komünist yanlısı olarak Fransa'nın Faşist İtalya ile işbirliği yapması için çaba harcadı. 1939'da Fransa'nın Almanya'ya savaş ilan etmesine karşı çıktı. Almanya'nın Haziran 1940'ta Fransa'yı işgal etmesini müteakip Pétain'in başbakanı oldu. Savaştan sonra Fransız Yüksek Adalet Mahkemesi tarafından ihanet suçuyla idama mahkûm edildi. Bunun üzerine zehir içerek intihar etmek isteyen Laval bunda başarılı olamadı ve 9 Ekim 1945'te asılarak idam edildi.

Lebensraum: "Hayat Sahası". Daha Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın üzerinde bulunduğu toprakların Alman ırkına yeterli gelmeyeceğine ilişkin mevcut olan fikrin, Hitler tarafından Almanya'nın Avrupa'da yayılma politikasının bir gerekçesi olarak kabul edilmesi sonucunda ortaya çıkan kavram. Benzer iddialar Japon ve İtalyanlar tarafından da ileri sürüldü.

Konoye, Fumimaro

Leclerc, Philippe François Marie: Fransız generali (1902-1947). 1940 yılında Vichy

idaresine muhalefet etti; iki kez mahkûm oldu ve kaçtı. Ekvator Afrikası'na gönderilince burada, Batı Çölü'nde İngiliz birlikleriyle birlikte savaşacak olan Hür Fransız birliklerini kurdu. 1944 yılında Normandiya çıkarmasında muharebe eden 2'nci Fransız Zırhlı Tümeni'ne komuta etti ve Paris'in kurtulduğu gün, kenti kurtaran birliğin başındaydı. Leclerc, savaştan hemen sonra meydana gelen bir uçak kazasında öldü.

Leeb, Wilhelm von: Alman mareşali (1876-1956). 1940 yılında C Ordu Grup Komutanıyken Alsace-Lorraine bölgesinin alınmasında gösterdiği başarıdan dolayı Hitler tarafından mareşalliğe yükseltilmiştir. Bavyeralı bir topçu subayı olan Leeb generalliğe kadar yükseldikten sonra 1938 yılında emekliye ayrıldı. Fakat Polonya işgali sırasında Hitler tarafından Guderian'ın Panzer Kolordusu'nun kadrosunda bulunduğu C Ordu Grubu Komutanlığı görevine çağrıldı.Fransa'daki başarısından sonra Rusya işgalinde Kuzey Ordu Grubu Komutanlığı görevine atandı ve komutası altında bulunan birlikler Leningrad'ı uzun süre kuşatma altında tuttular , fakat Hitler'in Ocak 1942'de komuta heyetinde bulunan generaller için düzenlediği tasfiye hareketinde görevden alındı.

Leigh-Mallory, Sir Trafford: İngiliz hava mareşali (1892-1944). 1940 yılında Britanya Savaşı sırasında 12'nci Avcı Uçakları Grup Komutanlığı görevini yaptı. Ayrıca 1940 ve 1942 yılları arasında 11'inci Avcı Uçakları Grup Komutanlığı'nı, 1942-43 yılları arasında da Avcı Uçakları Komutanlığı görevini yürüttü. Daha sonra da 1944 yılında gerçekleştirilen Normandiya çıkarmasında 9000 uçaktan meydana gelen Müttefik Hava Kuvvetleri Komutanlığı görevini yürüttü. 1944 yılının Kasım ayında uçağı düştü ve öldü.

Le May, Curtis: Amerikalı general (1906 -?). Almanya ve Japonya'ya karşı, seçilmiş hedeflerin alçak irtifadan bombalanması stratejisini savunmuş ve uygulamıştır.

Lightfoot: Ekim 1942'de cereyan eden el-Alameyn Muharebesi harekâtı.

Lila: Toulon Limanı'nda bulunan Fransız Donanması'na karşı 27 Kasım 1942'de Almanlar tarafından girişilen harekât.

Little Entente: "Küçük Antant". İki dünya savaşı arasında Çekoslovakya, Yugoslavya ve Romanya arasında 1920-21 yıllarında yapılan bir savunma anlaşması. Bu ittifak daha sonra 1937 yılında Hitler'in baskısı altında Çekoslovakya'nın üyelikten ayrılmasıyla dağıldı.

Little Saturn: Aralık 1942'de Stalingrad'da kuşatılan 6'ncı Ordu'yu Almanların bu kuşatmadan kurtarmak amacıyla düzenledikleri yarma harekâtına karşı Rusların düzenlediği taarruz.

Locarno Pact (1925): "Locarno Paktı". Batı Avrupa'da barışı korumak için 1925 yılının Ekim ayında İngiltere, Fransa, Belçika, Almanya, İtalya, Polonya ve Çekoslovakya'nın katılmasıyla İsviçre'de toplanıp aynı yılın 1 Aralık günü imzalanan anlaşma.

Lütjens, Gunther: Alman amirali (1889-1941). Deniz Kuvvetleri'ne 1907 yılında katıldı ve mesleğinin büyük bir bölümünde Torpido Filolarında çalıştı. İkinci Dünya Savaşı'nda Norveç'in işgalinde *Scharnhorst* ve *Gneisenau* adlı kruvazörlere komuta etti. Temmuz 1940'da Bismarck Filosu'nun komutanlığına terfi ettirildi. Cesur, akıllı ve alçakgönüllü olan Lütjens, Deniz Kuvvetleri'nde çok saygın bir yere sahipti.

MacArthur, Douglas: Beş yıldızlı Amerikalı general (1880-1964). İkinci Dünya Savaşı sırasında Güneybatı Pasifik Cephesi'ndeki Müttefik birliklere komuta etti. Savaş sonrasında Japonya'daki Müttefik işgal kuvvetleri'nin komutanı olarak bu ülkeyi yönetti ve Kore Savaşı'nın ilk dokuz ayında Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin komutanlığını yaptı. 1903'te Amerika Birleşik Devletleri'ndeki West Point Askeri Akademisi'ni birincilikle bitirmişti. 1906-1907 arasında Filipin ve Japonya'da görev yaptı. Daha sonra Cumhurbaşkanı Theodore Roosevelt'in yaveri oldu. 1913-17 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri Genelkurmayı'nda görev yaptı. 1917-19 arasında, Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'da 42'nci Amerikan Tümeni'nin komutanlığını yaptı. Bu komutanlığı sırasında (1918) İkinci Marne Muharebesi'nde çok başarılı oldu. 1919-22 yılları arasında West Point Akademisi yöneticiliğine atandı, 1930-35 yılları arasında da Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı görevini yürüttü. İki görev arasında kalan 1928-30 yılları arasında da Filipinleri nihai kurtuluşuna hazırladı. 1937 yılında emekliye ayrıldı, fakat Japonlarla savaş ihtimali belirmeye başlayınca 26 Temmuz 1941'de tekrar orduya çağrıldı. Filipinler'deki Amerikan ve

MacArthur, Douglas

Filipin birliklerinin komutanlığına getirildi. Aralık ayında savaş başlayınca birliklerinden sayıca çok üstün Japon kuvvetleri karşısında çok başarılı bir şekilde geri çekildi. Ancak bu adalardaki son direnişinin de Japonlar tarafından bastırılması Mayıs 1942'yi bulmuştu. Bununla beraber Cumhurbaşkanı Roosevelt bu tarihten iki ay önce Mart 1942'de General MacArthur'u Avustralya'da Güneybatı Cephesi Müttefik Birlikleri Komutanı olarak görevlendirerek, buradan karşı taarruz hazırlamasını emretti. Sorumluluk alanına şimdi Avustralya, Yeni Gine, Hollanda Doğu Hint Adaları ve Filipinler dahildi. Kısa sürede Yeni Gine'de bir saldırı başlatarak Ocak 1943'te Japonları Papua'dan sürdü.1943-44'te giriştiği bir dizi harekât sonucunda Yeni Gine'de Lae'den Sansapor'a kadar stratejik noktaları ele geçirdi; ayrıca Admiralty Adaları'yla Yeni Britanya Adası'mn batısını aldı. Formoza yerine önce Filipinleri ele geçirmeyi önerdi. Üstlerini Güneybatı Pasifik Cephesi yerine Orta Pasifik Cephesi'ne öncelik vermesi nedeniyle sürekli eleştirdi. Nisan 1945'te Pasifik Ordusu'nun komutanlığına atandı. 2 Eylül 1945'te Tokyo Körfezi'nde yapılan Japonya'nın teslim törenini düzenledi. 1945-51 arasında Japonya'daki Müttefik işgal kuvvetlerinin komutanlığını yaptı ve bu ülkenin demokratikleşmesine büyük katkıda bulundu. 1950 yılında Kore Savaşı başlayınca burdaki Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin komutanlığına getirildi. Başlangıçtaki başarılarına karşın, Çin'deki üslerin bombalanması konusunda Cumhurbaşkanı Truman ile arasında çıkan anlaşmazlık nedeniyle 11 Nisan 1951'de görevinden alındı. İkinci Dünya Savaşı öncesinden beri ilk kez ülkesine dönüşte büyük bir halk desteğiyle karşılaştı. 1944, 1948 ve 1952 yılında Cumhuriyetçi Parti MacArthur'un başkan adayı olması için çaba harcadı ama bu gerçekleşmedi. Hayatının geri kalan kısmını New York'ta genellikle toplumdan uzak bir hayat sürerek geçirdi. MacArthur, İkinci Dünya Savaşı'nın en parlak askerlerinden biriydi.

Malinovsky, Rodion Yakovleviç: Rus mareşali (1898-1967). Birinci Dünya Savaşı'nda Rus Ordusu'nda görev yaptı, 1919'da Kızıl Ordu'ya, 1926'da Komünist Parti'ye girdi. Frunze Askeri Akademisi'nden 1930 yılında mezun oldu ve Süvari Alayı ve Kolordusu'nda Kurmay Başkanı olarak görev yaptı. İspanya İç Savaşı'nda (1936-39) Cumhuriyetçilere yardım etmek amacıyla danışman olarak İspanya'ya gönderildi. 1942 yılında Voronej Cephesi Komutan Yardımcılığı, ardından da Stalingrad Muharebeleri'nde 2'nci Muhafız Ordusu Komutanlığı görevlerini üstlendi. Şubat 1943'te Güney Cephesi'ne, daha sonra da Güneybatı 3'üncü ve 4'üncü Ukrayna Cephesi komutanlıklarına atandı. 1944'te mareşalliğe terfi etti. 1944 sonlarında Romanya'ya, 1945 baharında Avusturya'ya giren birliklere komuta etti. 1957-67 dönemlerinde Savunma Bakanlığı görevinde bulundu.

Manstein, Erich von

Manstein, Erich von: Alman mareşali (1887-1973).1906 yılında orduya katıldı. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı. Özellikle Verdun ve Somme Muharebeleri'nde çok başarılı oldu. 1937 yılında tümgeneral oldu ve Kara Kuvvetleri Kurmay Başkan Yardımcılığı'na getirildi. Benelüks ülkeleri ve Fransa'ya yapılacak taarruz planlarında Ardennes bölgesinden geçilebileceğini öne sürdü ve Hitler nezdinde çok nüfuz kazandı. Bu koşullarda en elverişli plan olarak 1914'te uygulanmış olan "Schlieffen Planı" gösteriliyordu. Manstein ise geçilmez olarak nitelendirilen Ardennes bölgesi için yaptığı planı öneriyordu. Hitler, Manstein'in planını kabul etti. Ve sonuç çok başarılıydı. Hollanda ve Belçika çökmüş, Fransa yedi hafta içerisinde düşmüş ve İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri Dunkerque'den tahliye edilmek zorunda kalınmıştı. Bununla beraber Manstein'ın asıl başarısı Rus işgalinde 1942'de 2'nci Ordusu'nun Rusların Kırım ve Sivastopol'daki çok çetin direnişinin üstesinden gelmesi ve 1943'te 6'ncı Ordu'nun Stalingrad'da teslim olmasından sonra Alman Cephesi'ni istikrara kavuşturması ve kanat harekâtıyla Harkov'u ele geçirmesiydi. Stalingrad'dan geri çekilmeyi savunduğu için Mart 1944'te görevden alındı. 1950 yılında İngiliz Savaş Suçları Mahkemesi tarafından 18 yıl hapse mahkûm edildi, fakat 6 Mayıs 1953'te serbest bırakıldı.

Marita: 6 Nisan 1941'de, Almanların Yunanistan'ı işgal harekâtı.

Marshall, George Catlett: Amerikalı asker ve devlet adamı (1880-1959). Birinci Dünya Savaşı'nda karargâh subayı olarak sivrildi ve daha sonra (1919-24) General Pershing'in yaverliğini yaptı. 1939 yılından 1945 yılına kadar Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'nı yaptı. Savaştan sonra (1947-49) Truman'ın Dışişleri Bakanlığı'nı yaptı. MacArthur'un ve kendi karargâhının karşı çıkmasına karşın Almanya'nın Japonya'dan evvel imha edilmesi fikrini savunması ve kabul ettirmesi en büyük başarısıydı. Savaştan sonra yıkılan Avrupa'nın inşası için Avrupa Kalkınma Planı'nı kamuoyuna açıkla-

Model, Walther

dı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1953'te dünya barışına yaptığı katkılardan dolayı Nobel Barış Ödülü'nü aldı.

Millenium: 30-31 Mayıs 1942'de İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin Köln'e düzenlediği hava taarruzu harekâtı.

Model, Walther: Alman mareşali (1891-1945). Birinci Dünya Savaşı'nda Verdun Muharebesi'nde büyük cesaret gösterdi. İnanmış bir Nazi olan Model, Hitler'in en sevdiği generallerden biri haline geldi. Hitler, kendisine zor durumlar karşısında hep komutayı devralma görevini verdi. Bu yöndeki en büyük başarısı Doğu Cephesi'nde Merkez Ordu Grubu Komutanı iken, 1944'te Rusların Varşova'ya karşı başlattıkları taarruzu durdurmasıydı. 1944'teki Normandiya çıkarmasını müteakip komutasını devraldığı B Ordu Grubu ile, Arnheim'da Müttefiklerin paraşüt birlikleriyle tesis etmek istedikleri köprübaşını imkânsız hale getirmişti. Nisan 1945'te Ruhr bölgesinde birlikleri kuşatılınca tabanca ile intihar etti.

Molotov, Vyacheslav Mikhailoviç: Sovyet politikacısı (1890-1986). 1906 yılında Komünist Parti'ye girdi, altı yıl sonra siyasi faaliyetleri nedeniyle tutuklandı ve sürgüne gönderidi. 1911 yılında St.Petersburg'a döndü ve ertesi yıl *Pravda*'nın editörü oldu. 1917 yılındaki Bolşevik Devrimi'nden sonra büyük ölçüde Stalin'in desteği sayesinde partide hızla yükseldi. 1939 yılında Dışişleri Komiseri oldu ve 23 Ağustos'ta Ribbentrop ile Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı'nı imzaladı. 1941 yılında Almanya'nın Rusya'yı işgalinden sonra Molotov ülkesinin Batı ile olan bağlarını güçlendirdi ve savaş süresince Müttefiklerle yapılan bütün konferanslara katıldı. 1949 yılında yerine Vyshinsky geçti. Bununla beraber Stalin'in ölümünden sonra tekrar Dışişleri Bakanı oldu ve 1956 yılında görüş ayrılıkları nedeniyle Kruşçev tarafından görevinden alındı. 1957 yılında Kruşçev'e karşı başarısız bir darbe girişiminde bulunanlar arasında yer aldığı için üzerindeki bütün parti ve devlet görevleri alındı.

Montgomery, Bernard Law: İngiliz mareşali (1887-1976). Birinci Dünya Savaşı sırasında Fransa'da görev yaptı. İkinci Dünya Savaşı başladığında

Dunkerque'de bulunan İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri'ne tayin edildi. Burada tümenini çok başarılı bir şekilde kurtardı. 1942'de General Gort'un ölümünden sonra, Kuzey Afrika'da Sekizinci İngiliz Ordusu'nun Komutanlığı'na atandı. Churchill'in itirazlarına ve hoşnutsuzluğuna karşın el-Alameyn'deki taarruzu, gücünü ve yeterli malzemesini toplamayı planladığı Ekim ayına kadar erteledi. General Alexander'ın sevk ve idaresi altında Montgomery'nin 8'inci ve Patton'un 7'nci Amerikan Ordusu Kuzey Afrika'yı bütün Mihver birliklerinden temizledi. Daha sonra Montgomery, Sicilya'ya çıkan ordunun komutanıydı. 1944 yılında Normandiya çıkarması hazırlıkları için İngiltere'ye çağrıldığında Akdeniz Müttefik Kuvvetler Komutanı idi. 6 Haziran-31 Temmuz 1944 tarihleri arasında Eisenhower'ın komutası altında çıkarmaya katılan bütün kara kuvvetlerine komuta etti, daha sonra Müttefiklerin sol kanadında yer alan 21'inci Ordu Grubu'na komuta etti. Ren köprübaşını emniyete almak amacıyla Arnheim'a düzenlediği hava indirme harekâtı felaketle sonuçlandı. Fakat 1944 yılında Almanların giriştiği Ardennes karşı taarruzuna çok inatçı ve başarılı bir şekilde karşı koydu. 4 Mayıs 1945'te kuzeybatı Avrupa'daki bütün Alman ordularının teslimini kabul etti. Daha sonra İngiliz İmparatorluk Genelkurmay Başkanlığı'nı yürüttü.

Mountbatten, Lord Luis: İngiliz asker ve devlet adamı (1900-1979). Birinci Dünya Savaşı'na katılan Mountbatten, Eylül 1939'da 5'inci Muhrip Filosu'nun Komutanı idi, fakat daha sonra (1942-43) İngiltere'de Birleşik Harekât Komutanlığı'na getirildi. Bu dönemde Fransa ve Norveç'e, özellikle Dieppe'e 1942'de baskınlar düzenledi. 1943'te Burma'daki Japonlara karşı harekat düzenlemek için Güneydoğu Asya Müttefik Yüksek Komutanlığı'na getirildi. Bu görevinde İngiliz İmparatorluk, Amerikan ve Çin kuvvetleri arasında çok başarılı bir işbirliği kurdu. 1947 yılında Hindistan'a genel vali oldu. 1959-1965 yılları arasında İngiliz Savunma Bakanlığı Başkanlığı görevinde bulundu. 1979 yılında İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun gerçekleştirdiği bir suikastte öldürüldü.

Mountbatten, Lord Luis

Mussolini, Benito: 1922-43 yılları arasında İtalya Başbakanı ve Avrupa'nın ilk faşist diktatörü (1883-1945). Unvanı "İl Duce"

Mussolini, Benito

(İtalyancada "Önder"). Uyguladığı politikalarla ülkesini İkinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye götürmüştür. 1902'de İsviçre'ye giderek çeşitli işlerde çalıştı. 1909'da sosyalist bir gazetenin editörlüğünü yaptı. 1912'de İtalyan Sosyalist Partisi'nin (PSI) resmi yayın organı *Avanti*'nin yayın yönetmenliğine getirildi. Bu görevi sırasında İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesine şiddetle karşı çıktı. 15 Ağustos 1914'te askere çağrıldı ve Hitler gibi onbaşı oldu. Isonzo'da yaralandı, fakat daha sonra tamamen düzeldi. 1921'de lideri olduğu Faşist Parti'yi kurdu. 1921'de Parlamentoya seçildi. Mussolini'nin liderliği altındaki Faşist Parti hızla güçlendi. 1922'de dört ayrı koldan Roma'ya yürüdü. Kral III. Vittorio Emanuele Mussolini'yi Başbakan olarak atadı. 1928'de Parlamenter hükümete son verdi. Mussolini başlangıçta Hitler'e karşı düşmanca duygular besliyordu. Ancak 1935 yılında Etiyopya'yı işgal ettikten sonra diplomatik olarak tecrit edilince Almanya ile anlaşma yaptı. 1935'te Almanya ile birlikte İspanya İç Savaşı'nda Franco'ya yardım etti. 1938 yılında Hitler Avusturya'yı ilhak ettiğinde Almanya'nın safında yer aldı ve aynı yıl Münih Anlaşması'na katıldı. 1939 yılının Nisan ayında Arnavutluk'u işgal etmesi için İtalyan Ordusu'na emir verdi. 1940 yılının Haziran ayında tam Fransa çöküşün eşiğine geldiğinde Almanya safında savaşa girdi. Mussolini'nin Kuzey Afrika'daki başarısızlıkları ve Yunanistan'ın işgale karşı gösterdiği direniş Almanya'nın yardımlarıyla kısmen önlenmişti. Ancak, 1943 yılında İtalya'nın Müttefikler tarafından işgaliyle Mussolini'nin nüfuzu iyice zayıflamıştı. 24 Temmuz 1943'te Yüksek Faşist Konsey Mussolini'nin görevden uzaklaştırılmasını kabul etti. Ancak, Almanlar tarafından çok başarılı bir şekilde yapılan bir kurtarma harekâtıyla Abruzzi dağlarından kaçırıldı. Nisan 1945'te Batı Almanya çöktüğünde metresi Clara Petacci ile birlikte kurşuna dizildi.

Nagumo, Chuichi: Japon koramirali ve Yamamoto'nun Birinci Hava Filo Komutanı (1887-1944). Yetenekli ve enerjik bir subay olan Nagumo Pearl Harbor baskınını yönetti, fakat Midway Muharebesi'nde 24 saat içerisinde Amerikan Donanması karşısında dört uçak gemisini kaybetti. Daha sonra

Marina Adaları'nı savunmak için Merkezi Pasifik Donanması Komutanlığı'na tayin oldu. Amerikalılar Saipan'a başarılı bir çıkarma yaptığında ise intihar etti.

Nagumo, Chuichi

Nazi Partisi: National Sozialistische Deutsche Arbeitpartei (NSDAP). Hitler'in Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi. Almanya'nın 1933-1945 yılları arasındaki yegâne siyasi hareketi.

Nimitz, Chester W.: Amerikalı amiral (1885-1966). Önde gelen bir yönetici ve strateji uzmanı olan Nimitz, Pearl Harbor taarruzunun hemen akabinde 31 Aralık 1941 tarihinde Amerikan Pasifik Donanması Komutanlığı'na atandı. "Herkesin başına gelebilir" gerekçesiyle Pearl Harbor baskını sırasında görevde bulunan bütün subayları görevinde bıraktı ve denizcilerin moralini yükseltti. Amerikalıların Midway Muharebesi'ndeki zaferin asıl mimarıydı ve ayrıca bu zaferi müteakiben Japonları yenilgiye götüren deniz muharebelerinin, özellikle adalara yapılan çıkarma harekâtlarının planlayıcısıydı.

Nimitz, Chester W

NKVD (Narodny Komissariat Vnutrennykh Del): KGB'nin öncülerinden olan bir örgüt; 1934-1943 arasında devlet güvenliğinden sorumlu birimlerin bağlı olduğu halk komiserliği. NKVD çalışma kampları ve tahkimatların inşasını yapan işçilerin kontrolundan sorumluydu. NKVD birlikleri Kızıl Ordu'yu da takviye ediyorlardı. Temmuz 1941'de NKVD motorize birlikleri Kiev yaklaşma istikametini savunma görevi alırken, NKVD Tümeni de Leningrad savunmasında kullanılmıştı. Bialystok civarında bulunan Katyn ormanlarında katledilen esir Polonyalı subayların sorumlu-

O'Connor, Sir Richard Nugent (Solda)

luğunun NKVD'ye ait olduğuna ilişkin kanı son zamanlarda yetkili uzmanlar nezdinde büyük destek bulmuştur.

O'Connor, Sir Richard Nugent: İngiliz generali (1899-1981). Birinci Dünya Savaşı'na katıldı; daha sonra 1938-1939'da Kudüs'ün askeri valisi oldu. 1940'tan 1941' e kadar Batı Çölü'nde kolordu komutanlığı yaptı ve İtalyanları Beda Fomm'da yendi. Daha sonra Almanlara esir düştü fakat 1943 yılında kaçmayı başardı ve kendisine Fransa'da bulunan 8'nci İngiliz Kolordusu'nun komutası verildi.

OKW (Oberkommando der Wehrmacht): 1938'de kurulan ve Hitler'in başında bulunduğu Alman Silahlı Kuvvetler Komutanlığı. Bu teşkilatın komutası altında OKH (Oberkommando des Heeres / Alman Kara Kuvvetleri Komutanlığı), OKL (Oberkommando der Luftwaffe / Alman Hava Kuvvetleri Komutanlığ) ve OKM (Oberkommando der Kriegsmarine / Alman Deniz Kuvvetleri Komutanlığı) bulunuyordu. Alman orduları Aralık 1941'de Moskova önlerinde durdurulunca Hitler kendisi Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı olmadığı halde Kara Kuvvetleri'ni doğrudan ve bizzat uhdesine aldı ve harekâtları yönetmeye başladı. Ayrıca, von Ribbentrop'un başında olduğu Dışişlerini, Hess ve Bormann'ın sorumlu olduğu Nazi Partisi'nin faaliyetlerini ve Himmler'in sorumluğu olduğu SS faaliyetlerini de uhdesine aldı. Kısaca Almanya'nın idaresi askeri ve siyasi olarak Hitler'in mutlak otoritesi altındaydı.

Olive: Müttefiklerin Ağustos 1944'te İtalya'da bulunan Gotik Hattı'na düzenledikleri harekât.

Overcast: Amerikalıların Alman silah bilim adamlarını Avrupa'dan Amerika'ya götürmeyi planladıkları harekât.

Overlord: 6 Haziran 1944'te Müttefiklerin Normandiya'ya yaptıkları çıkarma harekâtı.

Pact of Steel (Çelik Paktı): 22 Mayıs 1939'da Almanya ile İtalya arasında imzalanan resmi Mihver anlaşması.

Papagos, Alexander: Yunan generali (1883-1955). 1940 yılında Yunan Ordusu'nun İtalya işgali sırasındaki başarılı komutanı.Almanlara esir düşüp Dachau toplama kampına gönderildi. 1945 yılında özgürlüğüne kavuştu ve eski görevini üstlenerek kuzey Yunanistan'daki Komünist gerillara karşı mücadeleye öncülük etti.

Patch, Alexander McCarrell: Amerikalı general (1889-1945). 1942 yılının başlarında Yeni Kaledonya'da bulunan Fransızlara yardıma giden özel görev kuvvetinin komutanlığına atandı. Daha sonra 1943 yılında Guadalcanal Muharebesi'nde Amerikan birliklerinin başındaydı. 1944 yılında güney Fransa'nın işgalinde 7'nci Amerikan Ordusu'na komuta ediyordu.

Patton, George Smith: Amerikalı general (1885-1945). West Point Askeri Akademisi'nden 1909 yılında mezun oldu. General Pershing'in 1916 yılındaki Meksika seferi sırasında yaverliğini yaptı. Birinci Dünya Savaşı sırasında Pershing Amerika Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin komutanı olarak Avrupa'ya gittiğinde Patton yine yanındaydı. 1918 yılında Meuse-Argonne bölgesindeki St Mihiel taarruzu esnasında tank subayı olan Patton statik savunma taktik ve tertiplenmeleri karşısında tankın gelecekteki işlev ve önemini anlamış ve değerlendirmişti. İkinci Dünya Savaşı'ndaki ilk önemli görevi, Kuzey Afrika'da el-Kasreyn Geçidi'nde Rommel karşısında yenilgiye uğrayan 2'nci Amerikan Kolordusu'nun moralini düzeltmek oldu.Daha sonra Sicilya'da 7'nci Amerikan Ordusu'na komuta etti.Bununla beraber, İngiliz karşıtı tutumu, Montgomery'den hoşlanmaması, siyasi değerlendirmeler yapması Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Eisenhower'ın kendisini uyarmasına yol açtı. Tam bu sırada hastane teftişi sırasında bir askeri tokatlaması kendisinin mesleki açıdan neredeyse sonunu getirecekti. Olayın hemen akabinde İngiltere'ye çağrılarak Normandiya çıkarması öncesi kendisine küçük bir görev verildi. Müttefiklerin Normandiya'ya çıkmasını müteakip yine

Patton, George Smith

önemli görevler verildi. Ve Ağustos 1944'te 3'üncü Amerikan Ordusu'yla Avranches köprübaşından kurtulup Sen ve Meuse önünde sadece tanklarına yeterli yakıt sağlanamaması nedeniyle durmak zorunda kalınca başarısı bir kez daha kanıtlanmış oldu. Aralık 1944'te Ardennes karşı taarruzunda ordusuyla birlikte Bradley'in yardımına koşmuş ve Almanların üstesinden gelmişti. Bu harekât sonucu Patton sadece 34 ölü ve yaralıyla Ren Nehri'nin öteki yanına geçmişti. Nihai olarak Tuna'yı geçip Avusturya'ya girdi. Bununla beraber son muharebeler esnasında çok zayıf direniş gösterenlere karşı bile çok şiddetle karşılık vermesi ve ayrıca Batılı Müttefiklerin doğudaki Rus ordularına taarruz etmesi gerektiğini ileri sürmesi konumunu ve itibarını yine tartışmalı hale getirmişti. Eisenhower bunun üzerine kendisini aktif görevde olmayan 15'inci Ordu'nun komutanlığına getirdi. Savaştan kısa bir süre sonra Patton, bir araba kazasında öldü. Patton'un kişiliği hakkında farklı görüşler mevcuttur. Açık sözlü oluşu ve gösterişi sevmesi, zırhlı birlikleri muharebe alanında çok mükemmel sevk ve idare etmesiyle dengeleniyordu. Patton da Montgomery gibi birliklerinin üzerinde büyük bir otoriteye sahipti ve de birlikleri kendisine çok sadıktı.

Paulus, Friedrich: Alman mareşali (1890-1957). 1939'da general oldu. Zırhlı birlikler konusunda yeterli olduğu için Polonya ve Fransa muharebeleri esnasında Reichenau'nun Kurmay Başkanlığı'nı yaptı. Rusların 1942 yılının ilkbahar mevsiminde yaptığı taarruzu Harkov önünde durdurdu ve Volga'ya ulaştı ama Stalingrad'ı almayı başaramadı. Kasım 1942'de Stalingrad önünde çembere alındı. Hitler kendisini mareşalliğe yükseltti ve bulunduğu yeri savunmasını emretti; ancak ne ikmal sağladı ne de takviye etti. Paulus 31 Ocak 1943'te teslim oldu. Esirliği sırasında Hür Almanya Ulusal Komitesi'ne katıldı ve Rus propagandasına araç olmayı kabul ederek Almanya'yı teslim olmaya çağırdı. 1953 yılında serbest bırakıldı ve hayatının geri kalan kısmını Doğu Almanya'da geçirdi.

Paulus, Friedrich

Percival, Sir Arthur: İngiliz korgenerali (1887-1966). Birinci Dünya Savaşı'nda ilk önce piyade olarak görev yaptı, cesaretinden dolayı madalya aldı. Malaya'da 1936-37 yıllarında Kurmay Başkanlığı görevini

yürüttü ve bu görevi nedeniyle de Nisan 1941'de Malaya'daki birliklerin başına komutan olarak atandı. Singapur'un düşmesinden sorumlu tutuldu ve Japonlar tarafından hapsedildi. 1945 yılında serbest bırakıldı ve General MacArthur'un özel davetiyle Tokyo Körfezi'nde Missouri zırhlısında Japonların teslimiyetlerinin imza törenini izledi.

Pétain, Henri Philippe

Pétain, Henri Philippe: Fransız mareşali (1856-1951). Birinci Dünya Savaşı sırasında Verdun'da büyük kahramanlık göstererek kazandığı zaferle ülkesinde kahraman olmuş, fakat İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazilerle işbirliği yapan Vichy Hükümeti'nin başı olarak bütün saygınlığını kaybetmiştir. Fransa'da yargılandı, Ağustos 1945'te idama mahkûm edildi; daha sonra cezası ömür boyu hapse çevrildi.

Pointblank: Almanya'ya karşı 1943 yılı ve sonrasında İngiliz-Amerikan birlikleri tarafından birleşik olarak ve hedef gözetmeden gerçekleştirilen hava bombardımanları harekâtı.

Portal, Sir Charles: İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde mareşal ve 1940-45 arasında da Kurmay Başkanı (1893-1971). Hedef gözetmeden bir bölgenin yoğun ve şiddetli olarak bombardıman edilmesinden yana olmasına rağmen, İngiliz-Amerikan birlikleriyle gündüz yapılan ve hassas ve kritik hedefleri gözeten bombardımanları etkili bir işbirliği ile yürütmesi kendisini Harris ile karşı karşıya getirmiştir.

Pound, Sir Dudley: İngiliz amirali (1877-1943). 1939 yılında Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'na atandı. Churchill'in başlıca çalışma arkadaşlarından biri olarak bu görevde ölünceye kadar kaldı. Taarruz üzerine bir de deniz stratejisi kitabı yazdı.

Quadrant: 17-24 Ağustos 1943'te yapılan Quebec Konferansı'nın kod adı.

Quisling, Vidkun: Norveçli Faşist lider ve Nasjonal Samling (Milli Birlik) partisinin başı (1887-1945). Kara subayı (1931-33) olan Quisling Norveç Savunma Bakanı oldu ve 1940 yılında Almanların Norveç'i işgal etmelerine

Quisling, Vidkun

yardımcı oldu. 1942 yılından 1945 yılına kadar Başbakan olarak görev yaptı. Mayıs 1945'te tutuklandı ve vatana ihanet suçundan yargılanıp kurşuna dizildi. Bugün adı ülkesinde vatan hainliğiyle eş anlamlı kullanılmaktadır.

Raeder, Erich: Alman büyük amirali, Üçüncü Reich'ın Deniz Kuvvetleri'nin mimarı (1876-1960). İmparatorluk deniz kuvvetlerine 1894 yılında girdi ve Birinci Dünya Savaşı'nda Dogger Bank Muharebesi'nde görev aldı Çok hızlı terfi etti ve Hitler kendisini 1935 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na atadı. Bu görevinde deniz kuvvetlerinin büyümesi yönünde çaba harcadı. Özellikle küçük muharebe gemileri ve U-Botları (denizaltı) yapımına çok önem verdi. 1943 yılında deniz savaşı stratejisinde Hitler'le ters düşünce istifa etti; yerine Dönitz atandı. Raeder Nürnberg'te yargılandı ve ömür boyu hapse mahkûm edildi, fakat hastalığı nedeniyle 1955 yılında serbest bırakıldı.

RAF (Royal Air Force [British]): İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri.

Ramsay, Sir Bertram Home: İngiliz amirali (1883-1945). Dunkerque'teki tahliyenin deniz cephesini sevk ve idare etti. 1942 yılında Kuzey Afrika'ya yapılan çıkarma olan Torch Harekâtı'nda Amiral Cunningham'ın yardımcısıydı. Daha sonra Sicilya'ya yapılan çıkarmanın planlarını yaptı, 1944 yılında Normandiya'ya yapılan çıkarmanın deniz kuvvetlerinin komutanı idi. 2 Ocak 1945'te askeri bir konferansa giderken uçak kazasında öldü.

Raeder, Erich

Rangers: Taburlar şeklinde teşkil edilen Amerikan Özel Görev Kuvveti. İngiliz Komando birliklerinden farklı olarak Rangerler, düzenli birliklerle koordinasyonlu olarak harekâtlara iştirak ediyorlardı. Bu görev ve taktik anlayış çerçevesinde Pasi-

fik'te yapılan birçok çıkarmada hayati rol oynamışlardır. Rangers taburları içerisinde en büyük başarıyı 2'nci ve 5'inci taburlar Normandiya çıkarması esnasında Pointe du Hoc ve Pointe de la Percée'de bulunan Alman topçu savunma mevzilerini susturarak elde etmişlerdi.

Reynaud, Paul (Sağdan ikinci)

Rapallo Anlaşması: 1922'de imzalanan ve Almanya'nın Sovyetler Birliği'ni tanıdığı anlaşma. Bu anlaşma sonucunda Versay Anlaşması ile kendisine silahlanma yasağı getirilen Almanya, Sovyetler Birliği'nde silah yapma olanağı bulmuştu.

Reynaud, Paul: Fransız siyasetçisi (1878-1966). 1940 yılının Mart ve Haziran aylarında Daladier'den sonra Başbakanlık, Savaş Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı görevlerinde bulundu. Churchill ile buluşarak İngiltere ile Fransa'nın Almanya ile birbirlerinden ayrı olarak anlaşma imzalamayacakları mutabakatına vardılar. 18 Mayıs 1940'da Reynaud, Gamelin'in yerine Fransız Orduları'nın başına Weygand'ı, Başbakan Yardımcılığı'na da Pétain'i atadı. Fakat hem Weygand hem de Pétain Almanya'nın başarısından sonra teslim olma yanlısı oldular. Bunun üzerine Reynaud 16 Haziran 1940'ta istifa etti ve yerine Pétain geçti. Reynaud,Vichy kukla hükümeti tarafından tutuklandı ve Almanya'ya gönderildi. 1945 yılında Müttefikler tarafından serbest bırakıldı.

Ribbentrop, Joachim von: Ünlü Nazi lideri (1893-1946). 1932'de Nasyonal Sosyalist Parti'ye girdi ve çok kısa sürede Hitler'in dış politika danışmanı oldu. 1936-38 yılları arasında Almanya'nın İngiltere büyükelçisi oldu. Daha sonra Hitler kendisini 1938 yılında Dışişleri Bakanı yaptı. Bu görevindeki en büyük başarısı 23 Ağustos 1939'da imzalanan Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı'dır. Hayatı boyunca tamamen Hitler'e sadık kalmıştır. Hitler'in intiharından sonra Dönitz'in onun yerine geçmesini müteakip azledilmiştir. Müttefikler tarafından tutuklanmış, Nürnberg'de yargılanmış ve asılmıştır.

Rokossovsky, Konstantin

Ring: Ocak 1943'te Stalingrad'da bulunan 6'ncı Alman Ordusu'nun Ruslar tarafından imhasını amaçlayan harekât.

Rokossovsky, Konstantin: Rus mareşali (1896-1968). Çarlık ordusunda bir süvari assubayı olan Rokossovsky, 1918 yılında Kızıl Ordu'ya katıldı ve 1930'larda süvari tümenlerine komuta etti. Stalin'in orduyu tasfiye hareketi döneminde NKVD tarafından tutuklandı. İşkence gördükten sonra hapse atıldı, fakat 1940 yılında Kızıl Ordu'nun yeni tümgenerallerinden biri olarak salıverildi ve 9'uncu Mekanize Kolordu'nun Komutanlığı'na atandı. Temmuz 1942'den itibaren Bryansk Cephesi'ne, Eylül 1942'den itibaren Don Cephesi'ne, Şubat 1943'ten itibaren Merkez Cephesi'ne, Ekim 1943'ten itibaren Beyaz Rusya Cephesi'ne, Şubat 1944'ten itibaren 1'nci Beyaz Rusya Cephesi'ne, Kasım 1944'ten itibaren de 2'nci Beyaz Rusya Cephesi'ne komuta etti. Stalingrad'da kuşatılan 6'ncı Alman Ordusu'nun imhasında Don Cephesi Komutanı olarak çok önemli rol oynadı. 1944 yılında mareşalliğe yükseltilen Rokossovsky, 14-18 Ocak 1945'te Varşova'yı ele geçirdi. Almanya'nın teslimini Berlin'de imzalayanlar arasında yer aldı.

Rommel, Erwin: Alman mareşali (1891-1944). Lakabı "Çöl Tilkisi". Gözüpek ve atılgan bir subay olan Rommel, Birinci Dünya Savaşı'ında Demir Haç ve Prusya'nın en yüksek askeri nişanı olan Pour le Mérite ile ödüllendirildi.1939 yılında general oldu ve birçok muharebeye katıldı. Özellikle tank birlikleriyle Cherbourg'a kadar çok başarılı bir ilerleme kaydetmiş, Yıldırım Savaşı'nın en başarılı temsilcisi haline gelmişti. Hitler 1941 yılında Mussolini'nin Kuzey Afrika macerasını desteklemeye karar verince Rommel'e yeni teşkil edilen Afrika Kolordusu'nun komutanlığı verildi. Mizaç olarak sabırsız ve çalışılması zor bir insan olan Rommel, bununla beraber Çöl Savaşları esnasında askerleri tarafından çok sevilen bir komutan oldu. Ayrıca zekâsı ve taktik alandaki yeteneği kendisine "Çöl Tilkisi" lakabını kazandırdı. Özellikle kendisinden sayıca çok üstün kuvvetlere karşı önce taarruzda, sonra da savunmada elde ettiği başarılar tartışma götürmezdi. 23 Ekim 1942'de yani tam el-Alameyn Muharebesi'nin hemen öncesinde

Montgomery'nin elinde Rommel'in 104.000 askerine karşılık 195.000 asker, 100 tankına karşılıkta 500 tankı vardı. Mihver birliklerinin Kuzey Afrika'daki yenilgisini müteakip Rommel, Müttefiklerin muhtemel bir taarruzunu karşılamak için Manş Denizi'ndeki Alman Cephesi'ni teftiş ve takviye etmesi için görevlendirildi. Normandiya çıkarması esnasında B Ordu Grubu'na komuta etti. Başlangıçta Hitler'e hayran olan Rommel'in görüşü zamanla değişti. 20 Temmuz 1944'te Hitler'e yapılan suikastte yer aldığından Hitler kendisine iki seçenek önerdi. Ya yargılanacaktı ya da zehir içerek hayatına son verecekti. Rommel ikinci yolu tercih etti ve 14 Ekim'de zehir içerek intihar etti.

Roosevelt, Franklin Delano: Amerika Birleşik Devletleri'nin 32'nci Başkanı ve bu göreve 4 kez arka arkaya seçilen yegâne kişi (1882-1945). Federal hükümetin yetkilerini kullanarak Büyük Bunalım'ın etkilerini yok edip ekonomik ve toplumsal kalkınmayı amaçlayan "New Deal" adlı reform programını uygulamış ve İkinci Dünya Savaşı sırasında üç büyük Müttefik liderinden biri olarak önemli rol oynamıştır. 1932 yılında Demokrat Parti tarafından aday gösterildi ve Cumhuriyetçi Aday Herbert C. Hoover karşısında 7 milyon oy farkıyla seçimi kazandı. Ve hızla ekonomik çöküntünün izlerini ortadan kaldırmaya koyuldu. Ülke kaynaklarını seferber etti. Alınan önlemler ve New Deal programındaki başarılar 1936 yılında ikinci kez seçilmesini sağladı. 1939'a gelindiğinde dış politika iç politikayı gölgede bırakmaya başlamıştı. Roosevelt, iç politika sorunları nedeniyle Rusya ve Latin Amerika ülkeleriyle "iyi komşuluk" ilişkilerini geliştirmeye çalışmış ve Ağustos 1935'te kabul edilen "Tarafsızlık Yasası"nı desteklemişti. Ama Japonya'nın Çin'in kuzeyinde ciddi bir tehdit oluşturmaya başladığı 1937'den sonra dış politikada farklı bir çizgiye yöneldi. 1940 yılında tekrar seçilen Roosevelt, İngiltere ve müttefiklerine yardım sağlamak amacıyla "Ödünç Verme ve Kiralama Yasası"nı Mart 1941'de Kongre'den çıkardı. Ağustos 1941'de Churchill ile Atlantik Sözleşmesi'ni imzaladı. 7 Aralık 1941'deki Pearl Harbor baskını Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesine neden oldu. Roosevelt bundan sonra bütün gücünü Amerikan Ordusu'nun silahlanmasına harcadı. Churchill, Stalin, Smuts, de Gaulle, Çan-Kay-Şek ve diğer liderlerle her konferansa katıldı ve bitmez tükenmez bir enerjiyle Birleşmiş Milletler'in kurulması için çalıştı.Kasım 1944'te dördüncü kez başkanlığa seçildi; fakat 12 Nisan 1945'te, Almanya'nın teslîminden bir ay kadar önce öldü. Yerine başkan yardımcısı Harry S. Truman geçti.

Rotmistrov, Pavel Alekseyeviç: Rus generali (1901-1982). Rotmistrov Kızıl Ordu'ya ve Komünist Parti'ye 1919 yılında girdi ve İç Savaş'a katıldı. 1924'te

takım komutanı, 1931'de tabur komutam oldu ve Frunze Akademisi'ne girdi. 1931-37 arası tümen ve ordu karargâhlarında çalıştı ve piyade alay komutanlığı yaptı. 1939-40 Rus-Fin Savaşı'nda tank tabur komutamydı ve 35'inci Tank Tugayı'nın Kurmay Başkanlığı'nı yaptı. Mayıs 1941'den itibaren de 3'üncü Mekanize Kolordu'nun Kurmay Başkanlığı'nı yaptı. Ağustos 1944'te Sovyet Zırhlı ve Mekanize Birliklerinin Komutan Yardımcılığı'na getirildi.

Runstedt, Gerd von: Alman mareşali (1875-1953). Bir Prusya subayı olan Runstedt 1939 yılında emekli oldu, fakat Ekim 1939'da Polonya'nın işgalinde görev alan A Ordu Grup Komutanlığı için tekrar çağrıldı. Mayıs 1940'ta aynı orduyla Sedan'da İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin irtibatını kesti.Bu başarısından sonra mareşalliğe yükseltildi. 1941'de Ukrayna'daki harekâtta Güney Ordu Grubu'na komuta ediyordu; fakat Kasım ayında birliklerinin cephesini küçültmek isteyince Hitler tarafında görevinden alındı. Bununla beraber 1942 yılında tekrar Batı Cephesi Komutanlığı'na atandı. Buradaki görevi Hollanda'dan İspanya'ya kadar işgal altında bulundurdukları toprakların savunmasıydı. 1 Temmuz 1944'te, Normandiya çıkarmasından sonra tekrar görevinden alındı; yerine önce Kluge daha sonra da Model atandı. Aynı yılın Eylül ayında Batı Cephesi savunması için tekrar çağrılan Runstedt'in çabaları bu Cephe'nin nihai olarak çökmesini önleyemedi. Doğruluğuna inanmadığı Ardennes karşı taarruzunun kâğıt üzerindeki komutanıydı. Mart 1945'te hizmeti bıraktı. 1 Mayıs'ta Amerikalı askerler tarafından yakalandı; fakat sağlık durumunun iyi olmaması nedeniyle serbest bırakıldı. Hitler'in görüşlerine saygı duyduğu ender Alman komutanlardan biriydi.

SA (Sturmabteilung): Almancada "Fırtına Kıtası"; "Sturmtruppen" (Fırtına Birlikleri) ya da "Braunhemden" (Kahverengi Gömlekliler) olarak da bilinir. Alman Nazi Partisi'nin yarı askeri örgütü. Uyguladığı şiddete dayalı yöntemle Hitler'in iktidara gelmesinde önemli rol oynadı. Ernest Roehm'un liderliğinde 1933 yılında SA'nın gücü 1 milyon kişiye ulaşmıştı. SA, Hitler'in Şubat 1934'te yayınladığı bildiriyi kabul etmedi. Bu bildiride Hitler, Nazi Partisi iktidarda olduğundan SA'ların görevinin tamamlanmış olduğunu ileri sürmüştü. Ordu ve sanayiciler bu örgüte kuşkuyla bakıyordu. 30 Haziran 1934'teki Uzun Bıçaklar Gecesi'nde ("Nacht der langen Messer"), SA liderlerine karşı SS (Schutzstaffe) kuvvetlerini kullanan Hitler kanlı bir temizlik hareketi düzenledi. Roehm ve yüzlerce SA ileri geleni öldürüldü.

SACEUR: "Supreme Allied Commander Europe": Avrupa Yüksek Müttefik Komutanlığı.

SACMED: "Supreme Allied Commander Mediterranean": Akdeniz Yüksek Müttefik Komutanlığı.

SCAEF: "Supreme Commander Allied Expeditionary Force": Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Komutanlığı.

Seelöwe (Sealion): Almanların 1940 yılının yazında İngiltere'yi işgali amaçladıkları ama uygulamadıkları harekât.

Sextant: 22-26 Kasım 1943'te yapılan Kahire Konferansı.

SHAEF: "Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force": Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Karargâhı.

Shingle: Müttefiklerin 22 Ocak 1944'te ,General Mark Clark'ın 5'inci Ordusu'nun İtalya'nın Batı kıyılarından Roma'ya doğru ilerlemesini hızlandırmak için Anzio'ya yaptıkları çıkarma.

Sho-go: "Zafer". Japonların 1944 yazında Filipinleri, Formoza'yı, Ryukyu Adaları'nı, Kuril Adaları'nı ve kendi ülkelerini savunmak için hazırladıkları savunma planı. Bu planı Leyte Körfezi Muharebesi izledi.

Simpson, William H.: Amerikalı general (1888-1980). Kuzeybatı Avrupa'da 1944-45 yıllarında cereyan eden muharebelerde 9'uncu Ordu'ya komuta etti. 1943 yılında korgeneral ve daha sonra 9'uncu Ordu komutanı oldu. Aralık 1944'te Ardennes karşı taarruzu esnasında, Bradley'in 12'nci Ordu Grubu kadrosunda bulunan 9'uncu Ordu, Montgomery'nin 21'nci Ordu Grubu kadrosuna dahil oldu. Almanların karşı taarruzu durdurulduktan sonra, Simpson'un ordusu Ren Nehri'ne doğru ilerleyen Montgomery'nin sağ kanadını teşkil etti. Nisan 1945'te 9'uncu Ordu tekrar Bradley'in emir komutasına verildi. Simpson çok zeki, çok titiz bir planlayıcı ve sağlam bir durum muhakemesi yapabilme mantığına sahipti.

Slapstick: 9 Eylül 1943'te 1'inci İngiliz Hava İndirme Tümeni'nin Taranto'ya yaptığı indirme harekâtı.

Slim, Sir William: İngiliz mareşali (1891-1970). Birinci Dünya Savaşı sırasında Gelibolu ve Bağdat'ta çarpıştı. Daha sonra Hindistan, Sudan ve Yakın Doğu'da görev yaptı. 1942'de 1'inci Burma Kolordusu'na komuta etti ve sayıca çok üstün Japon birlikleri karşısında İngiliz birliklerini çok ustaca geri çekti. 16 Ekim 1943'te Burma'daki 14'üncü Ordu Komutanlığı'na atandı. Burada Japonlara karşı büyük üstünlük sağladı. Savaştan sonra önce İmpara-

Slim, Sir William

torluk Genelkurmay Başkanlığı, ardından da Avustralya genel valisi oldu.

Smuts, Jan Christiaan: Güney Afrikalı siyaset adamı ve general (1870-1950). 1899-1902 arasında İngilizlere karşı Boer Savaşı'nda yer almış, fakat daha sonra uzlaşarak Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Afrika'da İngilizler safında Almanlara karşı savaşmıştır. 1917'den 1918'e kadar İngiliz Savaş Kabinesi'nin üyesi olmuştur. İki dönem Güney Afrika Başbakanlığı yapmıştır. İkinci dönem (1939-1948)Başbakanlığa seçilmesi büyük ölçüde, ülkesini Müttefikler safında savaşa sokması sayesinde olmuştur. Smuts'un yönetimindeki Güney Afrika İkinci Dünya Savaşı'nda, özellikle Kuzey Afrika'daki hava muharebelerinde, İtalya ve güneybatı Avrupa'daki çarpışmalarda önemli rol oynamıştır.Fikirleri Churchill tarafından dikkate alınmış ve önemli konferansların çoğuna katılmıştır.

Spaatz, Carl: Amerikalı general ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa'daki Amerikan ordusunun hava kuvvetlerinin komutanı (1891-1974). Birinci Dünya Savaşı'nda Batı Cephesi'nde savaşa katıldı. 1939 yılında Hava Kuvvetleri Muharebe Komuta birliğinde görev aldı ve müteakip yıl Britanya Savaşı'na askeri gözlemci olarak gönderildi. 1941 yılında Kara Havacılığı Kurmay Başkanı, daha sonra da 1942'de Hava Kuvvetleri Muharebe Komuta Birliği'nin komutanı oldu. Son görevi esnasında İngiltere'de bulunan 8'inci Hava Kuvveti'nin teşkilatlanmasını ve muharebe düzeni almasını gerçekleştirdi.Spaatz da General Arnold gibi stratejik bombardımandan yanaydı. Spaatz Ağustos 1942'de Eisenhower'dan Avrupa Hava Harekât Alanı Komutanlığı görevini aldığında Amerika'nın İtalya ve Almanya'ya karşı hava stratejisinin sorumluluğunu üstlenmişti. İngilizlerden farklı olarak Spaatz, petrol, uçak üretim tesisleri, ulaşım şebekeleri gibi endüstriyel bölgelerin hassas bir hedef tespiti sonrasında bombalanması, yani stratejik bombardıman taraftarıydı. Amerikan hava kuvvetlerinin gündüz taarruzlarında isabet yüzdesi çok yükselmişti ama çok fazla zayiat da verilmeye başlanmıştı. Spaatz bunun üzerine bombardıman uçaklarının muharebe dü-

zenlerini birbirlerinin üzerinde ve daha sık "muharebe nizamı"nda uçan şekle göre yeniden düzenledi.Böylece, karşılarındaki avcı uçaklarına karşı savunma ateş güçlerini toplamış, sıklet merkezi yaratmış oldular. Almanya'nın gerek ekonomisine gerekse hava savaş gücüne gerçek ve ciddi anlamda hasar verilmeye başlanması ancak uzun menzilli avcı uçaklarının gökyüzünde muharebeye dahil olmasından sonra gerçekleşmeye başlamıştır. 1944'ten itibaren uçakların bombardımanlarında artan isabet yüzdesi Almanların uçaklarda kullandıkları yakıt üretiminde büyük düşüşe neden olurken, ulaşım sistemine de büyük hasar verdirmeye başlamıştı. 1944'ün sonbaharında Alman ekonomisi çökme noktasına gelmişti. Spaatz ayrıca hava ve kara kuvvetleri arasında çok yakın bir işbirliği kurmuş ve Eisenhower ile ilişkilerini çok sıcak ve olumlu tutmuştu. Avrupa'da savaş sona erdikten sonra Pasifik Cephesi'ne gönderildi ve Japonların işgale gerek kalmadan teslim olmasını sağlayan atom bombası da dahil olmak üzere diğer stratejik bombardımanları yönetti.

Speer, Albert: Alman mimar ve Nazi lideri (1905-1981). 1931 yılında partiye katıldı ve 1933-45 yılları arasında Hitler'in başmimarlığını yaptı. Nürnberg'deki büyük tören alanının inşası en büyük çalışmaları arasında yer almaktadır. 1942'de Fritz Todt'un ölümü üzerine Silah Üretim Bakanlığı'na atandı. 1943 yılından sonra Alman Savaş Ekonomisi'nin başı olarak Göring'in zafiyetinden ve saygınlığını yitirmesinden dolayı meydana gelen bütün eksiklikleri üstlendi ve üstesinden gelmeye çalıştı. Müttefiklerin çok yoğun ve şiddetli bombardımanlarına rağmen, Almanya'nın savaş ekonomisindeki malzemelerin üretimini Eylül 1944'te doruk noktasına çıkarmayı başardı. Hitler'e her zaman ulaşma imkânı olan Speer, savaşın son aylarında Hitler'in Alman toplumunun da imhasına neden olacak politikasına hayır demeyi başarmıştır. Nürnberg Duruşmaları sonucunda 20 yıla mahkûm oldu ve 1966 yılında serbest bırakıldı. Speer, suçlu olduğunu kabul eden birkaç Nazi liderinden biridir.

Spruance, Raymond A.

Spruance, Raymond A.: Amerikalı amiral (1886-1969). Sakin ve kararlı bir subay olan Spruance aynı zamanda astlarının görüşlerini de dinlerdi. Midway Muharebesi'nde

16 numaralı Özel Görev Kuvveti'nin Komutanı olan Spruance'a ilk amiri Amiral Fletcher inisiyatif tanımıştı. Spruance, bu imkânı kendi birliklerini çok gizleyerek ve aynı zamanda düşmanın niyet ve beklentilerini çok iyi tahmin ederek değerlendirmişti. Birçok komutanın aksine gösterişi sevmeyen Spruance, İkinci Dünya Savaşı sonrasında hiç mülakat yapmadı.

SS **(Schutzstaffel):** Almancada "Koruyucu Kademe". Nazi Partisi'nin, siyah üniformasıyla ünlü, seçilmiş elemanlardan oluşan birliği. Nisan 1925'te Hitler'in kişisel korumalarıyla görevli küçük bir birlik olarak kuruldu. 1929'da SS'lerin başına geçen Heinrich Himmler örgütün dağıtıldığı 1945'e kadar bu görevde kaldı. Başlangıçta 300 olan sayıları Hitler'in iktidara geldiği 1933'te 50 bine ulaştı. SS'lerin askeri kanadını oluşturan ve düzenli birlikler içerisinde eğitim görüp ve düzenli ordunun bir kanadını teşkil eden kısma da "Waffen SS" adı verildi. 1935'te kurulan bu birliklerin sayıları 1943 yılına kadar sadece dört tümendi. Bu tümenlerin Harkov'daki Sovyet ilerleyişini durdurmada gösterdiği başarı sonucunda sayıları 1945'te 40'a ulaşmıştı.Özellikle "Nihai Çözüm" uygulaması esnasında toplama kamplarındaki ve 1944'te Varşova gettolarındaki isyana karşı göstermiş oldukları acımasız ve vahşi davranışları en karakteristik yapısal özellikleri olarak tarihe geçmiştir. Nürnberg Mahkemesi SS'leri bir suç örgütü olarak kabul etmiştir.

Stalin, Josef Vissarionoviç: Lenin'in 1924 yılında ölmesinden sonra iktidarı ele geçiren ve ölümüne kadar Sovyetleri idare eden diktatör (1879-1953). 1899'da devrimci fikirlerinden dolayı İlahiyat okulundan atıldı. 1902-1913 arasında sürekli tutuklanan Stalin her zaman kaçmayı başardı. 1912 yılında St.Petersburg'da iken *Pravda*'nın ilk yayın yönetmenlerinden biri oldu. 1913 yılında tekrar tutuklandı ve Sibirya'ya sürüldü, fakat 1917 Şubat devriminden sonra affedildi. Stalin çok kısa sürede Bolşevik liderler arasında yer aldı ve kendisine sadık yandaşlarını etrafında toplamaya çalıştı. 1917'de Milliyetler Komiserliği görevinde bulundu ve 1922 yılında ölünceye kadar muhafaza edeceği partinin Merkez Komitesi Genel Sekreterliği görevini sürdürdü. Lenin'in 1924'te ölmesinden sonra bütün rakiplerini ortadan kaldıran Stalin, ordunun üst kademelerinde de temizliğe girişti ve bu terör 1937-38 yıllarında doruğa ulaştı. 1928 yılında Lenin'in Yeni Ekonomi Politikası'na (NEP) son vererek birbirini izleyen beş yıllık planların sıkı merkezi disiplini altındaki sanayileşme programını başlattı. Bu programlar kısmen başarıya ulaştı, ancak bunun karşısında köylülere kollektivizm zorla kabul ettirildi. İnanılmaz sayıda insan kaybı meydana geldi. Stalin bütün muhaliflerini baskı ve terörle susturdu. Almanya ile 23 Ağustos 1939'da saldırmazlık

paktı imzaladı. Bu anlaşma sonucunda Rusya Polonya'nın doğusunu ve Finlandiya'yı işgale yöneldi. Daha sonra Stalin de Hitler gibi ordunun sevk ve idaresini doğrudan üzerine aldı ve tartışmasız bir itaat istedi. Stalin'in başarısı askeri sevk ve idaresinin başarılı olmasından ziyade halkının en ağır koşullarda bulunduğu zamanlarda bile bu koşullara aldırmamasıydı. En büyük şanslarından biri, o dönemde emir ve komuta zincirinde bulunan Jukov, Chuikov ve Koniev gibi yetenekli komutanlardı. Stalin yetenekli bir diplomattı ve Avrupa'daki savaştan sonra hasta olan Roosevelt'ten birçok önemli taviz koparmıştı. Bu tavizlerle Sovyetlerin Doğu Avrupa'daki egemenliğini sağlamış ve Soğuk Savaş dönemini başlatmıştır. Ülkesinde ise baskı rejimini sürdürmüştür.

Stavka: Rus Yüksek Komutanlığı (sözcük, Rus Ordusu Başkomutanı'nın bulunduğu çadır anlamına gelir). Birinci Dünya Savaşı'nda Rus Ordusu Başkomutanı'nın karargâhıydı.İlk komutan Büyük Dük Nikolay idi, daha sonra yerine bizzat Çar II. Nikolay Nikolayeviç geçti. İkinci Dünya Savaşı'nda 23 Haziran 1941'de Sovyet Halk Komiserliği Konseyi ve Parti Merkez Komitesi'nin emriyle Yüksek Sovyet Askeri Kurulu olarak tekrar teşkilatlandı.Bu kurulda Halk Savunma Komiseri Timoşenko (Başkan), Voroşilov, Molotov, Stalin, Jukov (Genelkurmay Başkanı), Budenny ve Amiral Kuznetsov vardı. Stavka, Sovyet Silahlı Kuvvetleri'nin bütün faaliyetlerini kontrol ediyordu, fakat bu kontrolu Devlet Savunma Komitesi'nin talimatları çerçevesinde yürüyordu. Stavka ile cephede savaşan komutanlar arasındaki işbirliği ve irtibat, komutanların Stavka'ya çağrılarak bilgi verilmesi suretiyle gerçekleşiyordu. Aynı zamanda bu irtibat zaman zaman kurul temsilcilerinin de bizzat cephelere giderek denetim ve işbirliği yapmalarıyla da sağlanıyordu. Önde gelen temsilcilerden kimileri Jukov, Vasilevskiy, Voroşilov, Timoşenko, Şapoşnikov, Antonov, Novikov, Kuznetsov ve Voronov idi.

Stilwell, Joseph Warren: Amerikalı general (1883-1946). Birinci Dünya Savaşı'nda çarpıştıktan sonra yaklaşık olarak 13 yıl Çin'de görev yaptı; bu süre içerisinde bu ülkeyi derinliğine tanıma fırsatı buldu. 1942-44 yılları arasında Çan-Kay-Şek'in Kurmay Başkanlığı'nı yaptı ve Çin, Burma ve Hindistan'da bulunan Amerika Birleşik Devletleri kara birliklerine komuta etti. Japonlar buradaki toprakların çoğunu iş-

Stilwell, Joseph Warren

Stimson, Henry

gal edince Birleşik Kurmay Başkanlığı kendisinden bütün Çin birliklerinin komutasını almasını istedi. Çok incelikli ve zeki bir askerdi, ancak çalışılması zor biriydi. Çan-Kay-Şek kendisiyle geçinemeyince, 1944'ün Ekim ayında Stilwell Amerika'ya çağrıldı. 1945'te Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı oldu ve Buckner'in ölmesinden sonra Okinawa'da bulunan 10'uncu Ordu'nun komutanlığını yaptı.

Stimson, Henry: 1930'lar ve 1940'larda Amerika Birleşik Devletleri dış politikasını önemli ölçüde etkilemiş devlet adamı (1867-1950). 1911-1945 arasında beş cumhurbaşkanının yönetiminde görev almıştır. İkinci Dünya Savaşı boyunca Savaş Bakanıydı. Cumhuriyetçi olmasına rağmen Roosevelt tarafından Savaş Bakanlığı'na getirildi. İngiltere'ye ve müttefiklere yardım gönderilmesini savundu ve Pearl Harbor baskınından sonra Japonya'dan önce Almanya'nın yenilmesi gerektiğini ileri süren İngiliz görüşünü destekledi. Bütün konferanslara katılan Stimson, Cumhurbaşkanı Truman'ı atom bombası kullanması yönünde teşvik edenlerden biriydi.

Student, Kurt

Student, Kurt: Alman generali (1891-1973). Alman hava indirme birliklerinin kurucusu. Birinci Dünya Savaşı sırasında avcı pilotu olarak görev yaptı; daha sonra Alman Hava Kuvvetleri'nin (Luftwaffe) kuruluşu ve geliştirilmesi için çalıştı. "Dikey Kuşatma" (düşmanın havadan kuşatılması) taktiğini bulmuştur. Dikey kuşatma, bir düş-

man kuvvetini kuşatmak ya da geri ile irtibatlarını kesmek amacıyla paraşütle atılan ya da havadan indirilen kıtaların bu kuvvetin gerisine ve yanlarına taarruzu ile yapılan bir taktik manevradır. Paraşüt birliklerinin ihtiyaçlarının karşılanması, birçok karmaşık silah ve teçhizatın geliştirilmesi ve muharebe alanında hizmete girmesi Student sayesinde gerçekleşmiştir. Bu işlerin gerçekleşmesinde arkasında daima Göring'in desteği olmuştur. Temmuz 1938'de Göring tarafından 7'nci Paraşüt Tümeni'ne atanmıştır.Student'in teorilerinin gerçekliğini ve sağlamlığını deneme ve gösterme fırsatı eline Mayıs 1940'ta Benelüks Ülkeleri ve Fransa'nın işgali sırasında geçmişti. Meuse Nehri'nin en stratejik geçiş noktalarından biri olan ve Belçika'da bulunan Eben Emael garnizonu çok süratli bir şekilde ele geçmişti. 1941 yılında Student Girit'e yapılacak hava indirme harekâtının planlarını yaptı. Hitler'in hemen onayladığı bu plan uygulamaya kondu ve başarılı oldu, fakat Girit'e inen birliklerin dörtte biri öldürüldü. Sicilya, İtalya, Normandiya ve Ardennes'te kullanılan indirme birlikleri amaçları doğrultularında görev yaptıkları için başarılı oldu. Ancak bunun dışında piyade gibi kullanılan birlikler aynı derecede başarılı olamadılar. Student savaşın yeni teknolojilerini taktiğe en iyi uygulayan komutanlarından biriydi.

Symbol: 14-23 Ocak 1943'te yapılan Kazablanka Konferansı'nın kod adı.

Taifun (Tayfun): Almanların Eylül 1941'de gerçekleştirdikleri Moskova harekâtı.

Tanaka, Raizo: Japon tuğamirali (1892-1969). Daha önce muhripte komutanlık yapmış olan Tanaka, Midway Muharebesi'nde kara birliklerine komuta etmiş daha sonra da Guadalcanal Takviye Kuvvetleri'nin komutanlığı'na getirilmiştir. Amerikalıların Henderson Havaalanı'mn hakimiyetini ele geçirmesinden sonra Guadalcanal'ın savunulamayacağını ve Japonların geri çekilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Uyarısı göz ardı edilmiş ve sonuç kaçınılmaz olmuştu. Altı aylık muharebelerden sonra kalan Japon birlikleri tahliye edildi. Haklı gerekçeye dayanan bu uyarıları sonucunda Tanaka görevden alındı.

Tedder, Sir Arthur William: İngiliz hava mareşali (1890-1967). Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa'da pilot olarak görev yaptı; daha sonra (1941-43) Orta Doğu'da İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Komutanı oldu. Bu görevdeyken elindeki sınırlı kuvvete rağmen Kuzey Afrika ve Balkanlar'da Alman birlikleri karşısında çok başarılı oldu. 1943 yılında Akdeniz Müttefik Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na getirildi. Bu görevdeyken Eisenhower ile başarılı bir

işbirliği yaparak Sicilya Çıkarması ve İtalya harekâtları döneminde hava ve kara kuvvetleri arasında koordinasyonu çok başarılı bir şekilde kurdu ve idame ettirdi. Normandiya Çıkarması'nın planlanmasında, çıkarma esnasındaki ve sonrasındaki bombardıman harekâtının sevk ve idaresinde ve taktik hava desteği sağlanmasında çok başarılı oldu. Bu görevleri Eisenhower'ın yardımcısı olarak icra etti. Mayıs 1945'te Eisenhower adına, Almanların teslim olduğunu belgeleyen anlaşmayı imzaladı. Soğukkanlı olan ve yorulmak nedir bilmeyen Tedder daha sonra Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı oldu.

Ten-Go: Japonların Nisan-Temmuz 1945'te Okinawa ve Iwo Jima'ya yönelttikleri deniz taarruzu harekâtları.

Terminal: 17 Temmuz-2 Ağustos 1945'te yapılan Potsdam Konferansı.

Thunderclap: Şubat 1945'te Dresden'e Müttefikler tarafından düzenlenen hava saldırıları.

Tidal Wave: Amerika Birleşik Devletleri Hava Kuvvetleri'nin 1 Ağustos 1943 günü Ploieşti'deki petrol yataklarına düzenlediği hava taarruzu.

Tiger: 13-22 Haziran 1940 tarihleri arasında General von Leeb'in komutasındaki C Ordu Grubu'na bağlı 1'inci Ordu'nun Maginot Hattı'na düzenlediği taarruz; Almanların Fransa'ya karşı başlattıkları işgal harekatının kuzey kıskacı. Aynı zamanda 5 -12 Mayıs 1941 tarihlerinde İngiliz ticari konvoylarının Battleaxe Harekâtı için Mısır'a uçak ve tank taşıma faaliyetleri.

Timoşenko, Semyon Konstantinoviç:

Timoşenko, Semyon Konstantinoviç: Sovyet mareşali (1895-1970). 1918 -20 tarihleri arasında cereyan eden Rus İç Savaşı'nda süvari komutanıydı. 1940 yılında Finlilere karşı başlatılan nihai taarruzda yer aldı. 1941-45 yılları arasında Stalin'in emrinde savunma komiserliği görevinde bulundu. Güney Cephesi komutanlığında başarısız bulunan Budenny'nin yerine atandı ve Ka-

sım ayında Rostov'u tekrar ele geçirdi. Müteakip üç yıl içerisinde çeşitli cephelerde savaştı: Kuzeybatı (1942), Kafkasya (1943), Besarabya (1944). Fakat asıl başarısı 1941 yılında Moskova önlerine kadar gelen Almanları durdurmasıdır.

Tojo, Hideki

Tito, Josip Broz: Komünist partizan lider ve 1945'ten ölümüne kadar Yugoslavya Cumhurbaşkanı (1892-1980). Asıl adı Josip Broz. Bir çilingirin oğlu olan Tito, Birinci Dünya Savaşı'nda Avusturya-Macaristan İmparatorluk Ordusu'nda savaştı ve bu esnada da Ruslara esir düştü. Rus İç Savaşı'nda (1918-20) Bolşevikler'in safında savaşa katıldı ve işçilerin örgütlenmesini yönetti. 1929 ve 1934 arasında siyasal faaliyetleri nedeniyle hapsedildi; fakat 1937 yılında Yugoslav Komünist Partisi'nin yeniden teşkilatlanmasıyla görevlendirildi. 1941 yılında ülkesini işgal eden Mihver birliklerine karşı başlatılan direnişin lideri oldu. 1943 yılında mareşal oldu ve 1944 yılında kendisine bağlı partizanlarla ve Kızıl Ordu'yla birlikte Yugoslavya'yı Almanlardan temizledi. Tito bundan sonra Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin en hâkim lideri oldu. Monarşi lağvedildi. Bundan sonra Yugoslavya'nın bir anlamda tek adamı olan Tito, Rusya ile işbirliğini sürdürdü ama bağımsız hareket etmekten de geri durmadı. Tito'nun bu tutumları 1948 yılında Yugoslavya'nın Komintern'den ihracına yol açtı.

Tojo, Hideki: Japon komutan ve devlet adamı (1884-1948). Ekim 1941'de Başbakanlığa başladı, aynı zamanda savaş yanlısı bir dönemin de öncüsü oldu. Savaş yanlısı bir kişi olmasına rağmen Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'ye karşı savaşa girilmesinden yana olmamıştır. Pearl Harbor baskınını ve ondan sonraki Pasifik'teki Japon yayılmasını desteklemiştir. Ne Tojo ne de Alman yöneticileri ortak büyük bir stratejinin tespitinde başarılı olamamışlardır. 1944 Temmuz'unda Saipan ve Mariana Adaları'nın ele geçmesinden sonra istifa etmiştir. Savaşın kesinlikle yitirildiği Nisan 1945'te bile halen sonuna kadar savaşılmasından yanaydı. Aynı yılın Eylül ayında başarısız bir intihar girişiminde bulundu, daha sonra Müttefiklerce yakalandı, yargılandı ve idam edildi.

Tolbukhin, Fedor I.

Tolbukhin, Fedor I.: Rus mareşali (1894-1949). Stalingard Muharebesi'nde 57'nci Ordu'ya ve daha sonra da Üçüncü Ukrayna Cephesi'ne komuta etti. 1945 yılında Avusturya'yı işgal eden birliklerin başındaydı.

Torch: Müttefiklerin 8 Kasım 1942'de Kuzey Afrika'ya yaptıkları çıkarma harekâtı.

Trident: 11-17 Mayıs 1943'te yapılan Üçüncü Washington Konferansı.

Tripartite Paktı (Üçlü Pakt): 27 Eylül 1940'ta Almanya, İtalya ve Japonya arasında imzalanan askeri ve siyasal ittifak anlaşması. Bu pakta göre taraflardan biri Avrupa savaşma veya Çin-Japon anlaşmazlığına katılmamış bir devletin saldırısına uğrarsa, diğerleri bütün güçleriyle ona yardım edeceklerdi. Burada söz konusu olan Amerika Birleşik Devletleri'ydi.

Truman, Harry S.: Amerika Birleşik Devletleri'nin 33'üncü Başkanı (1884-1972). Birinci Dünya Savaşı'na Batı Cephesi'nde yüzbaşı rütbesiyle iştirak etti. 1934 yılında Demokrat Parti'den Senato'ya girdi. 1944 yılında Roosevelt kendisini başkan yardımcısı olarak atadı. 1945 yılının Nisan ayında Roosevelt ölünce yerine Truman geçti. Birçok Amerikan başkan yardımcısı gibi danışmanlarına güvenmeye başladı. Fakat çok geçmeden kendini göstermeye ve müstakil hareket etmeye başladı.Atom bombası denemesinin başarılı olduğunu öğrenir öğrenmez savaşı sona erdirmek ve böylece hem müttefiklerinin hem de düşmanlarının hayatlarını kurtarmak için atom bombasını Japonya'ya karşı kullanmaya karar verdi. Truman savaştan sonra Amerika'nın olağanüstü ekonomik gücünü savaşta yıkılan Avrupa'nın yeniden inşası (Marshall Planı) için seferber etti. Beklenenin aksine Truman 1948'de tekrar Cumhurbaşkanı seçildi. İkinci döneminde Varşova Paktı'na karşı NATO'nun kuruluşunu destekledi. 1950 yılında da Amerika Birleşik Devletleri'nin Kore Savaşı'na girmesini onayladı.

Turner, Richmond K.: Amerikalı koramiral (1885-1961). Amerika Birleşik Devletleri Çıkarma Birlikleri Komutanı. 1942 yılında Pasifik'e gönderilen

Turner ateş altında karaya çıkma taktiğini çok geliştirdi. Özellikle Guadalcanal'da ve Iwo Jima'da, ilk kez düşman bölgesi içerisinde yapılan çıkarmalarda çok başarılı oldu. Bu çıkarmalarda 52 Numaralı Özel Görev Kuvveti'ne komuta ediyordu. Yetenekli fakat dikbaşlı olan Turner çoğu kez meslektaşları arasında sorun olurdu.

Uranus: 6'ncı Alman Ordusu'nu 19 Kasım 1942'de Stalingrad'da kuşatan Rus taarruzu.

Varsity: Müttefiklerin 24 Mart 1945'te Ren Nehri'ni hava indirme birlikleriyle geçme harekâtı.

Vasilevski, Aleksandr Mikhailoviç: Rus mareşali (1895-1977). Birinci Dünya Savaşı'na iştirak etti ve daha sonra 1919 yılında Kızıl Ordu'ya dahil oldu. Alay komutanlığı görevinden sonra 1937 yılında Genelkurmay'a tayin oldu ve 1940 yılında Savaş Planlama Dairesi Başkanı oldu. Savaşın başlangıcında aynı görevi sürdürdü, 1942 yılının Haziran ayında Genelkurmay Başkanı ve Halk Savunma Komiser Yardımcısı oldu. Stalingard'a yapılan taarruzda büyük rol oynadı. Her ne kadar Stavka (Rus Yüksek Komutanlığı) temsilcisi ise de muharebede cephede olunması gerektiğine inandığından Sivastopol'un tekrar ele geçirilmesi sırasında yaralandı. 1943 yılında mareşal oldu. 29 Temmuz 1944 ve 8 Mayıs 1945'te iki kez Sovyetler Birliği Kahramanı ilan edildi. Haziran 1945'te Uzak Doğu Sovyet Birlikleri Komutanlığı'na atandı. Savaştan sonra Genelkurmay Başkanı oldu ve 1949'dan Mart 1953'e kadar Silahlı Kuvvetler Bakanı ve Savunma Bakanı yardımcılığı görevlerini yürüttü.

Vatutin, Nikolay F.: Rus generali (1901-1944). Voronej Cephesi Komutanıyken Stalingrad Muharebeleri'nde gösterdiği soğukkanlılık ve cesaret ile kendini gösterdi. 1944 yılında Birinci Ukrayna Cephesi Komutanıyken Ukrayna Milliyetçi partizanlarınca kurulan bir pusuda öldürüldüğü söylenmektedir.

Veritable: Montgomery'nin 8-21 Şubat 1945 tarihleri arasında Maas ve Ren nehirleri arasından İngiliz ve Kanadalı birliklerce düzenlediği ve Müttefiklere Hollanda topraklarından geçerek ulaşma imkânı sağlayan taarruz.Başlangıçta harekât adı "Valediction" idi.

Versailles Anlaşması (1919): Birinci Dünya Savaşı'nın sonucunda İtilaf ve İttifak Devletleri arasında imzalanan beş anlaşmanın en önemlisi. Bu anlaş-

ma İttifak Devletleriyle Almanya arasında imzalanmıştır.Alsace Lorraine Fransa'ya, eski Alman kolonileri Milletler Cemiyeti'nin mandasına, Prusya'nın büyük bir bölümü Polonya'ya, Saar bölgesi Fransız idaresine verilmiş ve Rhineland bölgesi de on beş yıllığına İttifak Devletlerince işgal edilmişti. Alman Silahlı Kuvvetleri 100.000 askerle sınırlandırılmış ve büyük muharebe gemileri, U-Botları ve askeri uçak yapımı yasaklanmıştı. Anlaşmanın Almanya açısından en ağır maddesi, ödemek zorunda kaldığı savaş tazminatıydı. Fransa'nın anlaşmanın maddelerini bu kadar ağır tutması ve Almanya'ya söz hakkı tanımaması Hitler'in ve Nazilerin iktidara gelmesine yardımcı oldu ve bu süreci hızlandırdı.

Voronov, Nikolay Nikolayeviç: Rus topçu mareşali (1899-1968). 1918 yılında Kızıl Ordu'ya katıldı ve İç Savaş'ta yer aldı. 1937 ve 1940 yılları arasında Kızıl Ordu Topçu Dairesi Başkanlığı'nı yürüttü ve kısa bir sürede bu görevin yardımcılığında (geçici olarak gözden düştüğü dönem) bulundu. 1939 - 40 yıllarında cereyan eden Rus-Fin Savaşı'nda muharebe tecrübesi kazandı. Stavka temsilcisi olarak 6'ncı Ordu Komutanı Paulus'la birlikte Stalingrad'da teslim anlaşmasını imzaladı ve kuşatılan birliklerin imhasını icra etti. 1944 yılında Sovyet Mareşalliği unvanına tekabül eden Topçu Mareşali rütbesine terfi ettirildi. Savaştan sonra 1950-53 yıllarında Topçu Bilimleri Akademisi Başkanlığı'nı yürüttü.

Voroşilov, Kliment Yefremoviç: Rus mareşali ve devlet adamı (1881-1969). 1919 yılında 14'üncü Ordu'ya komuta etti, 1919-21 yıllarında Birinci Süvari Ordusu'nun teşkilatında ve karargâhında yer aldı. Budenny ile birlikte, temizlik harekâtında öldürülen eski Çar subaylarından hayatta kalan ender subaylardan biriydi. 1935 yılında Rusya'da mevcut beş, Budenny ile birlikte İkinci Dünya Savaşı'na katılan iki mareşalden biriydi. Kızıl Ordu'nun modernleştirilmesine ve mekanize hale getirilmesine büyük katkıları olmuştur. 1941 yılında işgal başladığında Savunma Komitesi ve Stavka üyesiydi. Stalin ile yakın ilşikileri olmasaydı Kızıl Ordu çok daha geç hazır hale gelebilirdi. 1953 'te Stalin'in ölümü üzerine Sovyetlerin devlet başkanlığına denk Sovyet Prezidyumu başkanlığına getirildi.

Vulcan: Müttefiklerin 6 Mayıs 1943'te Tunus'ta gerçekleştirdikleri nihai taarruz.

Wawell, Archibald Percival: İngiliz mareşali (1883-1950). 1901 yılındaki Boer Savaşı'nda Güney Afrika'da, Birinci Dünya Savaşı'nda da Fransa'da muharebelere iştirak etti. Daha sonra General Allenby komutasında Filistin'de,

Wawell, Archıval Percival (Solda)

İkinci Dünya Savaşı'nda Kuzey Afrika'daki muharebeleri esnasında yararlanacağı taktikleri öğrendi. Temmuz 1939'da Orta Doğu'ya komutan olarak gönderildi ve 1940-41 kışında ise İtalyanları hem Sirenayka'dan hem de Etiyopya'dan sürdü. Bununla beraber 1941 yılının başlarında birliklerini Yunanistan'a sevk etmesi emredildi ve Sirenayka'yı kaybetti. Her ne kadar suçlu bulunmadıysa da o sırada Hindistan'daki birliklerin komutanı olan Auchinleck'le yer değiştirdi. Kendisine takviye gelmediğinden dolayı çok üstün Japon kuvvetleri karşısında Burma'dan çekilmek zorunda kaldı. Yine de beklemediği bir şekilde Haziran 1943'te Hindistan'a genel vali oldu ve bu görevini 1947'de Mountbatten'e bıraktı.

Wehrmacht: Alman Silahlı Kuvvetleri.

Weimar Cumhuriyeti: Almanya'da 1919'dan 1933'e değin süren yönetim. Adı, dönemin anayasasını kabul eden meclisin 6 Şubat-11 Ağustos 1919 arasında Weimar'da toplanmış olmasından gelir.

Weiss (White): Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal harekâtı.

Weserübung: Almanya'nın 9 Nisan 1940'ta başlayan Danimarka ve Norveç'i işgal harekâtı.

Weygand, Maxie (Solda)

Weygand, Maxie: Fransız generali (1867-1965). Birinci Dünya Savaşı'nda Mareşal Foch'un Kurmay Başkanı'ydı. 19 Mayıs 1940'ta Almanların Batı Cephesi'ni yarma-

Wingate, Orde Charles

larından sonra Gamelin'in yerine Fransız Ordularının başına getirildi. Göreve geldiğinde karamsar bir şekilde "Başarıyı garanti etmiyorum" dedi. Mareşal Pétain'e ateşkes önerdi. 1941 yılında Almanya'ya çağrıldı ve Mayıs 1945'te Amerikalı birlikler tarafından serbest bırakıldı.

Wilson, Henry Maitland: İngiliz mareşali (1881-1964). Boer ve Birinci Dünya Savaşı'na katıldı; 1939'da Mısır'daki İngiliz birliklerinin komutanı oldu. 1940 -41 'de Batı Çölü'nde, 1941'de Yunanistan ve Suriye'de, daha sonra da 1944-45'te Akdeniz Müttefik Kuvvetler Komutanı oldu. 1945-47 yılları arasında Washington'daki Birleşik İngiliz Heyeti'ne başkanlık etti.

Wingate, Orde Charles: İngiliz general (1903-1944). Filistin'de (1936-39) Wavell'in emrinde özel görevle bulunmuştur. 1941 yılında binbaşı iken Etiyopya'daki İtalyan birliklerin buradan atılmasında önemli rol oynamıştır. 1942 yılında tuğgeneral olarak Hindistan'a gönderildi. Burada Chindits (Wingate Akıncıları) müfrezesini kurmuş ve bu birliklerle İkinci Dünya Savaşı sırasında Kuzey Birmanya ormanlarında kendinden üstün Japon birliklerine büyük kayıplar verdirmiştir. Bu harekâtların ikincisinde uçak kazasında hayatını kaybetmiştir.

Yamamoto, İsoroku

Yamamoto, İsoroku: Japon amirali (1884-1943). Amerikalıları çok iyi tanıyan Yamamoto Harvard'ta eğitim gördü. 1925-27 arasında Washington'da deniz ataşesi olarak görev yaptı . 1939'da Birleşik Japon Donanması'nın Komutanlığı'na getirildi. Japonya'nın Almanya ile müttefik olmasını istemiyor, ancak Asya'daki İngiliz ve Amerikan varlığına karşı savaşa girilmesini savunuyordu. Yamamoto Pearl Harbor baskı-

nının düzenleyicisi ve planlayıcısıydı ve bunu izleyen on sekiz ay Coral ve Midway Deniz Muharebeleri de dahil olmak üzere Pasifik'teki bütün deniz harekâtlarını sevk ve idare etti. 18 Nisan 1943'te, deniz harekâtlarının kodlarını çözen Amerikalılar tarafından uçağı Bougainville üzerinde düşürüldü . Ölümüyle birlikte Pasifik'teki gidişat da değişmeye başlamıştı. Japonya'da bir süre gizlenen Yamamoto'nun ölümü, ortaya çıktığında Japonların morali üzerinde çok olumsuz bir etki yaratmıştı.

Yamashita, Tomoyuki: Japon generali (1888-1946). Yamashita kuzey Çin'de (1938 -40) 4'üncü Japon Tümeni'nin ve 1941 yılında da Malaya'nın işgali için görevlendirilen 25'inci Ordu'nun komutasıyla görevlendirildi. 8-15 Şubat 1942 tarihleri arasında cereyan eden ve taktik açıdan çok iyi planlanan harekât sonucunda İngilizlerin çok önemli ve büyük bir garnizonu olan Singapur ele geçti. Yamashita daha sonra Ekim 1944-Ağustos 1945 arasında Filipinleri Amerikalı birliklere karşı başarısız bir şekilde savunan Japon kuvvetlerine komuta etti. Eylül 1945'te teslim oldu, acımasız tutumu nedeniyle yargılandı ve müteakip yıl asıldı.

Zeitzler, Kurt: Alman generali (1895-1963). Eylül 1942'den Temmuz 1944'e kadar Alman Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'nı yapmıştır. Hitler'in hayranı olan Zeitzler başlangıçta onunla çok uyumlu çalışmıştı. Ancak Stalingrad'dan geri çekilme konusunda anlaşmazlığa düştüler. 6'ncı Ordu'nun teslim olmasından sonra durum muhakemesi ve tespitlerinde haklı çıkan Zeitzler büyük nüfuz kazandıysa da Kursk karşı taarruzunda yeterince başarılı olamadı.

Zitadelle: Temmuz 1943 'te Almanların Kursk'a karşı yönelttikleri taarruz harekâtı.

Harita Listesi

1 Savaşın Başlangıcında Avrupa **(14-15)**
2 Polonya'nın İşgali **(34)**
3 Fin Savaşı **(50)**
4 Norveç'in İşgali **(58)**
5 Fransa Düşüyor **(72)**
6 Britanya Savaşı **(94)**
7 Batı Çölü, Sidi Barrani'nin İşgali, el Agheila Yürüyüşü, Beda Fomm Muharebesi **(118-119)**
8 İtalyan Doğu Afrika İmparatorluğu'nun Çöküşü **(130-131)**
9 Balkan Devletleri'nin İşgali **(140)**
10 Barbarossa Harekâtı: Rusya'nın İşgali **(152-153)**
11 Rusya'nın İşgali: İlk Safha **(168)**
12 Pasifik: 8 Aralık 1941 **(214-215)**
13 Pearl Harbor Taarruzu, Hong Kong'un İşgali, Filipin Adaları'nın İşgali, Burma'nın İşgali, Malaya ve Singapur'un İşgali **(228-229)**
14 Rusya: Aralık 1941-Nisan 1942 **(256)**
15 Hitler'in 1942 Yılı Bahar Planları **(262)**
16 Almanlar Stalingrad Önünde **(267)**
17 Rusya'da Gidişat Değişiyor **(278)**
18 Kuzeybatı Afrika **(298-299)**
19 Birinci el-Alameyn Muharebesi **(300)**
20 Alam Halfa Muharebesi **(310)**
21 İkinci el-Alameyn Muharebesi **(318)**
22 Midway Muharebesi **(370-371)**
23 Pasifik'te Savaşın Seyri Değişiyor **(376)**
24 Atlantik Savaşı **(396-397)**
25 Rommel'in 1'inci Ordu'yu Kuşatma Planı **(430-431)**

26 8'inci İngiliz Ordusu'nun Mareth Hattı'nı Kuşatması, Kuzey Afrika'da Nihai Safha **(440)**
27 Sicilya Çıkarması / Müttefikler Tekrar Avrupa'da **(460-461)**
28 Müttefikler İtalya'ya Çıkıyor, Salerno Köprübaşı **(476-477)**
29 Kafkasya'dan Kiev'e, Kursk Bölgesi **(505)**
30 Kuzey Burma'daki Harekâtlar **(544)**
31 Müttefikler İtalya'yı Ele Geçiriyor, Anzio Köprübaşı, Argenta Bölgesi **(554-555)**
32 Normandiya Çıkarması **(576-577)**
33 Caen'den Ren'e **(586-587)**
34 Rusya'nın Kurtuluşu **(603)**
35 Güneybatı Pasifik'in Kurtuluşu, Leyte Adası'nın Amerikalılar Tarafından İşgali **(642-643)**
36 Imphal'den Rangun'a **(664)**
37 Bulge Muharebesi **(672-673)**
38 Vistül'den Oder'e **(696-697)**
39 Müttefikler Buluşuyor **(712-713)**
40 Savaş Sonrası Avrupa **(742-743)**

İkinci Dünya Savaşı Kronolojisi

1919	
28 Haziran	Versailles Anlaşması
1920	
	Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) Cenevre'de toplandı. Amerika Birleşik Devletleri Milletler Cemiyeti'nde liderliği almayıp çekildi.
1922	
16 Nisan	Almanya ile Rusya arasında Rapallo Anlaşması imzalandı.
30 Ekim	Roma'ya yürüyüş. Mussolini İtalya Başbakanı oldu.
1923	
11 Ocak	Fransız ve Belçikalılar Ruhr'u işgal etti.
8 Kasım	Hitler'in Münih darbesi başarısızlığa uğradı. Hitler hapse mahkûm oldu.
1924	
21 Ocak	1.Ulusal Kuomintang Konferansı.
1925	
26 Nisan	Hindenburg Almanya Cumhurbaşkanı oldu.
18 Temmuz	*Mein Kampf* (Kavgam) Münih'te yayınlandı.
1 Aralık	Almanya, Fransa ve Belçika Locarno Saldırmazlık Anlaşması'nı imzaladılar.

1926

8 Eylül	Almanya Milletler Cemiyeti'ne kabul edildi.

1927

18 Nisan	Çan Kay Şek'in liderliğinde Nanking'de Milliyetçi hükümet kuruldu.

1928

27 Ağustos	Kellogg -Briand Paktı; Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Almanya, İtalya ve Japonya arasındaki saldırmazlık anlaşması.

1929

Haziran	Hitler, savaş tazminatlarını çözüme bağlayan "Young Planı"na karşı çıktı ve ulusal şahsiyet haline geldi.

1930

22 Nisan	Londra Deniz Silahsızlanma Anlaşması savaş gemisi yapımını kısıtladı.
15 Mayıs	Japon Başbakanı Londra Anlaşması'nı desteklediği için suikaste kurban gitti.
14 Eylül	Almanya'da seçim yapıldı. Nazi partisi ikinci büyük parti oldu.

1931

18 Eylül	Mukden Olayı. Japonya Mançurya'yı işgal etti.

1932

28 Ocak	Şanghay ayaklanması; Japonlar kentin kontrolünü ele geçirdiler.
Mart/Nisan	Hitler, Hindenburg'a karşı cumhurbaşkanlığı seçimini kaybetti. Sturm Abteilung (SA), Nazi milisleri yasaklandı.
Haziran	SA Nazi milislerinin yasağı kaldırıldı.
Temmuz	Seçim yapıldı. Naziler en büyük parti haline geldi ama çoğunluğu ele geçiremedi.

1933

Ocak	Hitler, Ulusal Koalisyon Hükümeti'nin Şansölyesi oldu.
23 Şubat-12 Mart	Japonya Çin Seddi'nin kuzeyini işgal etti.
27 Şubat	Reichstag (Parlamento binası) yangını. Naziler, komü-

nistleri suçladılar ve özgürlükleri askıya aldılar.

1 Mart — Japonlar, Pu Yi idaresi altında kukla Manchukuo Devleti'ni kurdular.

27 Mart — Japonya Milletler Cemiyeti'nden ayrıldı.

28 Mart — Hitler Parlamentodan olağanüstü yetkiler aldı.

14 Ekim — Almanya Milletler Cemiyeti'nden ayrıldı.

1934

26 Ocak — Almanya ile Polonya arasında saldırmazlık anlaşması imzalandı.

6 Şubat — Paris'te Faşist ayaklanma.

25 Temmuz — Avusturyalı Dolfuss Nazi yanlısı Avusturyalıların düzenlediği suikast sonucu öldürüldü.

1 Ağustos — Hindenburg öldü. Hitler, Führer (Önder) ve Başkomutan oldu.

18 Eylül — Sovyetler Birliği Milletler Cemiyeti'ne katıldı.

1 Ekim — Hitler, Hava Kuvvetleri'nin kurulması, Kara ve Deniz Kuvvetleri'nin güçlendirilmesi için emir verdi.

9 Ekim — Yugoslavya Kralı Alexander suikastte öldürüldü.

Ekim(Kasım 1935) Çin Komünistlerinin Uzun Yürüyüşü.

23 Ekim — Londra Silahsızlanma Konferansı.

19 Aralık — Japonya Washington Deniz Anlaşması hükümlerine uymayı reddetti.

1935

7 Ocak — Fransız-İtalyan Anlaşması.

13 Ocak — Saar bölgesi halk oylamasıyla Almanya'ya katılmayı kabul etti.

1 Şubat — Londra'da İngiliz-Alman Konferansı yapıldı.

7 Mart — Saar Almanya'ya iade edildi.

16 Mart — Almanya Versailles Anlaşması hükümlerini tanımadığını bildirdi.

2 Mayıs — Fransız-Sovyet Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşması.

16 Mayıs — Çek-Sovyet Anlaşması.

3 Haziran — Mussolini İngilizlerin Etiyopya için vereceği tavizleri reddetti.

18 Haziran — İngiliz-Alman Deniz Anlaşması.

3 Ekim — İtalya, Etiyopya' yı işgal etti.

15 Eylül — Yahudi karşıtı Nürnberg Yasası çıktı. Gamalı Haç ("Swastika") Almanya'nın resmi bayrağı oldu.

1 Aralık	Çan Kay Şek (Nanking Hükümeti) Çin Cumhurbaşkanı seçildi. Pekin'deki öğrenciler Japon karşıtı gösteriler yaptılar.
24Aralık	Amerika Birleşik Devletleri'nde Tarafsızlık Kanunu kabul edildi.

1936

15 Ocak	Japonya Londra Deniz Konferansı'nı terk etti.
16 Şubat	Japonya'da Hiroto askerlerin etkisiyle Başbakan olarak atandı.
7 Mart	Almanya Rhineland bölgesini tekrar işgal etti.
23 Mart	İtalya, Avusturya ve Macaristan Roma Paktı'nı imzaladılar .
25 Mart	İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa Londra Deniz Anlaşması'nı imzaladılar.
8 Nisan	Rusya-Moğolistan Karşılıklı Yardım Anlaşması.
26 Mayıs	İngiliz-Mısır Anlaşması.
18 Temmuz	İspanya İç Savaşı Başladı.
3 Ağustos	İtalya Etiyopya'yı işgal etmeye başladı.
4 Ağustos	Almanya'da iki yıllık mecburi askerlik başladı.
14 Ekim	Belçika, Fransa ile askeri İttifakına son verdi.
25 Ekim	Berlin-Roma Mihver Anlaşması.
1 Kasım	Roosevelt Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanlığı'na seçildi.
25 Kasım	Alman-Japon Anti-Komintern Paktı.
1Aralık	Buenos Aires'te Amerikan Barış Konferansı toplandı.
12Aralık	Sian Olayı, Çan-Kay-Şek Japonya'ya savaş ilan ediyor.

1937

24 Ocak	Bulgaristan-Yugoslavya Barış Anlaşması.
8 Şubat	Franco'nun birlikleri Malaga'yı aldı.
25 Mart	İtalya-Yugoslavya 5 yıllık yardım paktı anlaşması imzaladı.
27 Nisan	Mihver Birlikleri Guernica'yı bombaladı.
1 Mayıs	Roosevelt Amerika Birleşik Devletleri Tarafsızlık Yasası'nı imzaladı.
28 Mayıs	Chamberlain İngiltere Başbakanı oldu.
12 Haziran	Stalin Rus generallerine karşı kanlı temizlik harekâtına girişti.
1 Temmuz	Konoye Japon Başbakanı, Hiroto da Dışişleri Bakanı oldu.
7 Temmuz	Çin-Japon Savaşı başladı.
17 Temmuz	İngiliz-Alman Deniz Anlaşması imzalandı.
28 Temmuz	Japonlar Pekin'i ele geçirdi.

25-28 Eylül	Mussolini Berlin'i ziyaret ettti.
16 Ekim	Macaristan'da Faşist Parti kuruldu.
6 Kasım	İtalya Anti-Komintern Paktı'na katıldı.
9 Kasım	Japonlar Şanghay'ı ele geçirdi.
17-21 Kasım	Halifax, Hitler ile Südet konusunu görüştü.
20 Kasım	İtalya-Avusturya-Macaristan Paktı uzatıldı.
11Aralık	İtalya Milletler Cemiyeti'nden çekildi.
12-13Aralık	Japonlar Nanking'i ele geçirdiler ve katliam yaptılar.

1938

12 Mart	İlhak /Birleşme (*Anschluss*), Almanlar Avusturya'ya girdiler.
16 Nisan	İngiliz-İtalyan Anlaşması.
28 Mart	Japonlar Nanking'de kukla hükümet kurdular.
23 Nisan	Sudet Bölgesi Almanları tam otonomi talep ettiler.
27 Nisan	Yunanistan-Türkiye Anlaşması.
3-9 Mayıs	Hitler Roma'da Mussolini'yi ziyaret etti.
17 Mayıs	İngiliz-Türk tarafsızlık anlaşması.
11 Temmuz	Mançurya sınırında Rus-Japon çatışması başladı.
12 Ağustos	Almanya seferberlik ilan etti.
7 Eylül	Südet Almanları Çeklerle yaptıkları görüşmeden çekildiler.
22 Eylül	Çek hükümeti istifa etti.
30 Eylül	İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya, Südet bölgesinin Almanya'ya verilmesini kabul etti.
1 Ekim	Almanlar Südet Bölgesi'ne girdi.
5 Ekim	Cumhurbaşkanı Benes istifa etti.
21 Ekim	Japonlar Kanton'u ele geçirdi.
6Aralık	Fransa- Almanya saldırmazlık Paktı imzalandı.
17Aralık	İtalya Fransa ile 1935'te yaptığı anlaşmaya uymayacağını bildirdi.

1939

26 Ocak	Franco'nun birlikleri Barselona'yı aldı.
27 Ocak	İngiltere ve Fransa Franco hükümetini tanıdı.
19 Şubat	Macaristan Anti-Komintern Paktı'na katıldı.
15-16 Mart	Almanya Çekoslovakya'yı parçaladı.
23 Mart	Polonya Almanya'nın Danzig için öne sürdüğü öneriyi reddetti.
7 Nisan	Almanya, İtalya, İspanya ve Japonya Anti-Komintern Pak-

tı'nı imzaladılar. İtalya Arnavutluk'u işgale başladı.

29 Nisan — İspanya Anti-Komintern Paktı'na katıldı.

22 Mayıs — Alman-İtalyan Çelik (Steel) Paktı İmzalandı.

2 Ağustos — Wavell Yakın Doğu'daki birliklerin komutanı oldu

23 Ağustos — Nazi-Sovyet Saldırmazlık Paktı (Molotov) imzalandı.

25 Ağustos — Japonya Anti-Komintern Pakt'tan ayrılıyor.

26 Ağustos — Hitler, Belçika, Hollanda, Lüksemburg ve İsveç'in tarafsızlıklarını garanti etti.

31 Ağustos — İngiliz donanması seferberlik ilan etti; 1.5 milyon kadın ve çocuk Londra'dan tahliye edildi.

1 Eylül — Almanya Polonya'yı işgal, Danzig'i ilhak ediyor; İngiltere ve Fransa Almanya'nın geri çekilmesini talep etti.

3 Eylül — İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda ve Avustralya, Almanya'ya savaş ilan etti.

5 Eylül — Almanlar Vistül Nehri'ni geçti. Amerika Birleşik Devletleri tarafsızlığını ilan etti.

10 Eylül — İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri Fransa'ya Hareket etti. Kanada Almanya'ya savaş ilan etti. Atlantik Savaşı başlıyor. Müttefiklerin kaybı 2 U-Botuna karşılık 53 gemi.

12 Eylül — Chamberlain, Hitler'in barış planını reddetti.

17 Eylül — Ruslar doğu Polonya'yı işgal ediyorlar.

27 Eylül — Varşova teslim oldu.

29 Eylül — Polonya paylaşıldı.

30 Eylül — General Sikorski Paris'te sürgünde Polonya hükümeti kurdu.Atlantik Savaşı'nda *Graf Spee* ilk gemiyi batırıyor.

6 Ekim — Polonya'daki savaş sona erdi.

12 Ekim — İlk Avusturya ve Çek Yahudileri Polonya'ya gönderildi.

14 Ekim — İngiliz savaş gemisi *Royal Oak*, bir U-Bot tarafından Scapa Flow Üssü'nde batırıldı.

27 Ekim — Amerika Birleşik Devletleri Senatosu'nda Tarafsızlık Yasası onaylandı. Müttefiklerin gemi kaybı: 196.000 ton. Batırabildikleri U-Bot sayısı sadece 5.

Kasım — Müttefiklerin gemi kaybı: 21 gemi, 51.600 ton.

30 Kasım — Ruslar Finlandiya'yı işgale başladılar.

13Aralık — Plate Nehri Muharebesi.

16Aralık — Müttefiklerin gemi kaybı: 73 gemi, 189.900 ton.

22Aralık — Çok güçlü Fin karşı taarruzu başladı.

29Aralık — Finliler Suommusalmi'de zafer kazandılar.

1940

Ocak

Müttefiklerin gemi kaybı: 73 gemi, 214.500 ton.

1 Ruslar Finlandiya'ya karşı taarruz başlattı.

4 Göring Alman savaş ekonomisinin başına geçiyor.

8 İngiltere'de yağ, salam ve şeker karneye bağlandı.

8-12 Finliler Karelian Kıstakı'ndaki muharebelerde çok başarılı oldu.

15 Belçika, Müttefiklerin kendi topraklarından geçme önerisini reddetti.

Şubat

Müttefiklerin Atlantik Savaşı'ndaki gemi kaybı 226.900 ton; bu kayıpların 169.500 tonu U-Botlarının batırdığı gemiler.

1-28 İngilizler Almanların Enigma şifrelerini çözdü.

1 Ruslar Karelia'ya taarruz ettiler.

11 Alman-Sovyet ekonomik paktı imzalandı.

12 Fin savunması çöküyor. Avustralyalı ve Yeni Zelandalı birlikler Süveyş'e çıktılar.

14 İngilizler ticari gemilerini silahlandırıyor.

15 Almanlar bu gemilere savaş gemisi gibi muamele edeceğini bildiriyor.

15-16 Altmark olayı.

17 Finliler geri çekiliyor.

27 Churchill U-Bot filosunun yarısının imha edildiğini iddia ediyor.

Mart

1 Fransız hükümeti Norveç'ten "ağır su" almak istiyor.

5 - 12 Finliler Ruslarla müzakereye başlıyorlar.

10 Sürgündeki Alman bilim adamları atom bombası üzerinde çalışmaya başladı.

11 İngiltere'de et karneye bağlandı.

13 Moskova Anlaşması Finlilerle yürütülen "Kış Savaşı"nı sona erdiriyor.

18 Hitler ve Mussolini Brenner Geçidi'nde buluştular.

19 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Hörnum'daki tesisleri bombaladı.

29 Molotov Sovyetler'in tarafsız olduğunu ilan etti.

31 İlk silahlı Alman ticaret gemisi denize açıldı.

Nisan

Müttefiklerin gemi kaybı 58 adet, 158.200 ton.

2 Alman uçakları İngiltere'nin Scapa Flow deniz üssüne saldırı düzen-

ledi. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri geceleyin bombardıman yapma kararı aldı.
7 Müttefik birlikler Norveç'e doğru denize açıldı.
9 Almanlar Danimarka ve Norveç'i işgale başladı.
10-13 Narvik'te iki muharebe cereyan ediyor.
16-19 Müttefikler Namsos yakınlarına çıkarma yaptılar. İngilizler geri püskürtüldü.
27 İngiltere'de 26 yaşındakiler askere alınmaya başlandı.

Mayıs
1 Norveç teslim oldu.
2 Müttefikler Namsos'u tahliye etti.
5 Norveçliler Londra'da sürgün hükümeti kurdu.
8 Timoşenko Sovyet Savunma Komiseri oldu.
10 Chamberlain istifa etti; Churchill Başbakan oldu.Almanya Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'a taarruza başladı.
11 Almanlar çok hızlı ilerliyor. Eben Emael Garnizonu hava indirme harekâtıyla ele geçti.
13 Müttefikler Narvik yakınlarına çıktılar.
14 Almanlar Rotterdam'a hava taarruzunda bulundular
15 Hollanda teslim oldu. Londra'da sürgün hükümeti kuruldu. Alman birlikleri Meuse Nehri'ni geçtiler.
16 İngiliz Deniz Bakanlığı Akdeniz'i ticaret gemilerine kapattı.
18 Antwerpen ele geçti.
20 Somme muharebesi: Alman birlikleri Manş Denizi'ne ulaştı.
26 Dunkerque'ten tahliye başladı.
27 Belçika ordusu teslim oldu.
28 Müttefikler Narvik'i aldı.
29 Alman-Romanya silah ve petrol anlaşması.
31 Müttefiklerin gemi kaybı: 101 gemi, 288.400 ton.

Haziran
Müttefiklerin gemi kaybı: 140 adet, 585.000 ton (birçoğu Dunkerque tahliyesi esnasında).
3 Dunkerque tahliyesi sona erdi. 350.000 kişi kurtarıldı.
4 Almanlar Dunkerque'te 40.000 esir aldılar.
4-8 Müttefikler Norveç'i tahliye etti. İtalya , İngiltere ve Fransa'ya savaş ilan etti.
11-29 İtalyanlar Malta'ya hava saldırıları düzenledi.
14 Almanlar Paris'e girdi.

16 Reynaud istifa etti. Mareşal Pétain yeni Fransız hükümetini kurdu.
18 Rusya Baltık Devletlerini işgale başladı.
20 Fransa Japon askerlerinin kuzey Hindiçini'ne girmesine izin veriyor.
23 İlk İngiliz Komando saldırısı Boulogne'ye düzenlendi.
24 Fransızlar Hindiçini sınırını kapattı.
28 İngiltere, General de Gaulle'ü Hür Fransa'nın Lideri olarak tanıdı. Ruslar Besarabya ve Bukovina'yı işgal etti.

Temmuz
5 Romanya Mihver devletleriyle irtibatlarını arttırıyor. U-Botları Atlantik'teki muharebeyi yaygınlaştırıyorlar.
10 Britanya Savaşı başladı. Luftwaffe Manş konvoylarına saldırmaya başladı.
11 Pétain Fransız devlet başkanı oldu.
14 Rusya Litvanya, Letonya ve Estonya'yı işgal ediyor.
16 Prens Konoye Japon Başbakanı oldu.
17 Bütün Atlantik konvoyları rotalarını İrlanda'nın kuzeyine çevirdi.
18 İngiltere Burma Yolu'nu kapattı.
19 Müttefiklerin Atlantik Savaşı'nda gemi kaybı: 38 U-Bota karşılık 105 gemi.
21 Londra'da Çek sürgün hükümeti kuruldu.
27 Japonya'daki İngiliz tebaları tutuklanmaya başladı.
30 Fransız Kuzey Afrikası ve Suriye orduları terhis edilmeye başlandı.

Ağustos
1 Japonya Uzak Doğu'da Yeni Düzeni tesis ediyor.
3-19 İtalya İngiliz Somalisi'ni işgal ediyor.
9 İngiltere birliklerini Şanghay ve kuzey Çin'den çekmeyi kabul etti.
13 Britanya Savaşı'nda "Kartal Günü ".
15 İngiltere'ye çok şiddetli gündüz hava saldırısı.
17 Hitler İngiliz Adaları'nı ablukaya alıyor. Müttefiklerin gemi kaybı: 256 gemi, 397.000 ton.
19 Hitler'in barış teklifi İngiltere tarafından reddedildi.
25 Berlin'e ilk İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri taarruzu.

Eylül
3 Hitler, İngiltere'yi işgal planı olan (21 Eylül'e planlanan) Denizaslanı Harekâtı'na karar veriyor.İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri'ne Bermuda, Jamaika, Trinidad, İngiliz Guyanası ve Newfounland'da kiraya vereceği deniz üslerine karşılık 50 adet muhrip alıyor.

4-15 General Antonescu Romanya'da darbe düzenliyor.
7 Londra hava muharebesi başlıyor.
13 İtalya Mısır'ı ve el-Sellum'u işgal ediyor. Japonların Zero avcı uçakları ilk muharebelerinde büyük başarı kazandı.
17 Hitler Denizaslanı Harekâtı'nı erteliyor.
22 Japon birlikleri Hindiçini'ne girdi.
25 Norveç'te Quisling hükümeti başa geçti.
26 Amerika Birleşik Devletleri Japonya'ya demir ihracını yasakladı.
27 Almanya, İtalya ve Japonya Üçlü (Mihver) Pakt'ı imzaladılar.
29 Londra'dan çocuk ve kadınların bulunduğu 500.000 kişi tahliye edilmeye başlandı.

Ekim
7 Almanlar Romanya'ya girdi.
8 Churchill Burma Yolu'nun yeniden açıldığını ilan etti.
12 Hitler Denizaslanı Harekâtı'nı 1941 yılının baharına kadar ertelediğini bildirdi.
15 400 bombardıman uçağı Londra'ya taarruz düzenledi.
18 Japonlar Burma Yolu'nu bombaladılar.
20 Macaristan Üçlü Pakt'ı imzaladı.
22 Slovakya Pakt'a katıldı.Alsace-Lorraine ve Rhineland bölgesinden Polonya'ya ilk Yahudi sevkiyatı başladı.
28 İtalya Yunanistan'ı işgale başladı.
29 İngiliz birlikleri Girit'e açıldı.

Kasım
1 Yahudilerin Varşova Gettosu'ndan ayrılmaları yasaklandı.
5 Roosevelt 4'üncü kez Amerika Birleşik Devletleri Başkanı seçildi.
7 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Essen'de bulunan Krupp fabrikalarını bombaladı.
14 Coventry'nin bombalanması gece bombardımanı dönemini başlattı. Almanlar daha isabetli bombardıman için "Knickebein" radar sistemlerini kullanmaya başladılar. Yunanlılar İtalyanları Arnavutluk'a püskürttüler.
19 Birmingham çok şiddetli bombalandı.
22 Yunanlılar 9'uncu İtalyan Ordusu'nu yendi.
28 300 uçak Liverpool'u bombaladı.
30 Japon ve Nanking hükümetleri anlaşma imzaladı.

Aralık

6 Badoglio istifa etti. Cavallo İtalyan ordularının başına geçti.
8 Londra'ya 400 uçaklık yangın taarruzu.
9 İngilizlerin Batı Çölü 'nde başlattıkları taarruz; Compass Harekâtı.
11 İngilizler Sidi Barrani'yi ele geçirdi.
17 İngilizler el-Sellum'u tekrar ele geçirdi.
18 Hitler, Barbarossa Harekâtı (Rusya'nın işgali) için gizli emrini yayınladı.
23 Eden Dışişleri Bakanı oldu. Halifax Washington'a elçi tayin edildi.

1941

Ocak

1-2 Berdiye hava bombardımanına maruz kalıyor.
1-23 Birinci Washington Konferansı
5 Avustralyalılar Berdiye'yi ele geçirdiler.
10 Ödünç verme ve Kiralama Kanunu Amerika Birleşik Devletleri Kongresi'ne sunuldu.
22 Tobruk İngiliz ve Avustralyalıların eline geçti; 25.000 esir alındı.

Şubat

2 Rommel Trablusgarp'e vardı.
3 Alman kruvazörleri *Gneisenau* ve *Scharnhorst* Berlin Harekâtı için Kuzey Buz Denizi'ne geçtiler.
6 İngilizler ve Avustralyalılar Bingazi'yi ele geçirdiler.
7 İtalyanlar Beda Fomm'da bozguna uğradılar.
10 İngiliz birlikleri Doğu Afrika'ya doğru ilerliyorlar.
11 Darlan, Pétain'in yardımcısı ve halefi oldu.
14 Alman birlikleri Rommel'e katıldı.
19 8'inci Avustralya Tümeni Singapur'a çıktı.
24 İngiltere Yunanistan'a birlik göndermeyi kabul etti.
25 İngiliz birlikleri Mogadişu'yu işgal etti.

Mart

1 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne bağlı 1000 bombardıman uçağı Köln'ü bombaladı. Bulgaristan Mihver Devletleri'ne katıldı ve Alman birlikleri Bulgaristan'a girdi.
7 İngiliz ve Avustralyalı birlikler Yunanistan'a çıktılar.
8 Ödünç verme ve Kiralama Kanunu Senato'dan geçti.
9-25 Yunanlılar İtalyanların Arnavutluk üzerinden yaptıkları karşı taarruzu püskürttüler.

11 Roosevelt Ödünç verme ve Kiralama Kanunu'nu imzaladı.
19 Almanya Yugoslavya'ya ültimatom verdi.
22 Berlin Harekâtı tamamlandı. Almanlar 22 gemiyi batırdılar.
25 Yugoslavya Üçlü Pakt'ı imzaladı.
27 Yugoslavya'da Alman karşıtı darbe oldu.
30 Afrika Kolordusu Sirenayka'da taarruza geçti.Amerika Birleşik Devletleri Batı Atlantik'te devriye gezmeye başladı.

Nisan
1 Raşit Ali Irak'ta iktidarı ele geçirdi.
4 Afrika Kolordusu Bingazi'yi ele geçirdi.
6 Almanya, Yugoslavya ve Yunanistan'ı işgal etti.
10 Almanya Zagrep'i ele geçirdi.
12 Almanlar Belgrad'ı aldı.
13 Rommel Tobruk'u kuşattı.
17 Yugoslav Ordusu teslim oldu.
22 Yunan Ordusu Selanik'te teslim oldu. İngilizler çekilmeye başladılar
25 Almanlar Halfaya Geçidi'ni işgal etti.
27 Almanlar Atina'ya girdiler.
28 Almanlar el-Sellum'u aldı.

Mayıs
1 Tobruk' a yapılan Alman taarruzu püskürtüldü.
1-9 Liverpool'a yoğun ve şiddetli hava taarruzları.
5-9 Tiger Harekâtı uyarınca İngiliz konvoyları İskenderiye'ye tank taşıdılar.
9 Tayland ve Fransız Hindiçini Tokyo'da barış anlaşması imzaladı.
10 Londra'nın bombalanması en yüksek düzeyine ulaştı.
14 İngiliz takviye birlikleri Singapur'a çıktı.
15 Brevity Harekatı; İngilizler el-Sellum ve Halfaya Geçidi'ni tekrar ele geçirdi.
18-27 *Prinz Eugen* kruvazörü ve *Bismarck* muharebe gemisi sefere çıktı.
24 *Prinz Eugen* kruvazörü ve *Bismarck* muharebe gemisi, *Hood* ve *Prince of Wales* ile muharebeye girdiler. *Hood* battı.
20-31 Merkur Harekâtı; Almanlar Girit'i 6000 paraşüt askeriyle işgal etti.
31 İngilizler Girit'ten atıldı.

Haziran
1 İngilizler Bağdat'a girdi.
2 Vichy hükümeti Yahudilerin sayımını emretti.

5 Almanlar Girit'te 15.000 esir aldıklarını iddia ettiler. *Prinz Eugen* Brest'e ulaştı.
8 İngiliz, Avustralya, Hindistan ve Hür Fransız birlikleri Suriye'yi işgal etmeye başladı.
11 İtalyanlar Yunanistan'ı işgale başladı. Sovyet-Japon ticaret anlaşması yapıldı.
13 Fransa'da 12.000 Yahudi tecrit edildi.
14-17 İngilizler icra ettikleri Battleaxe Harekâtı sonucunda Tobruk'u ele geçirmeyi başaramadı.
17 Japonya-Hollanda arasında yürütülen müzakereler başarısızlıkla sonuçlandı.
21 Hür Fransız birlikleri Şam'ı işgal ettiler. Auchinleck Wavell'in yerine Orta Doğu'daki kuvvetlerin komutanlığına getirildi.
22 Almanya Rusya'yı işgale başladı. İtalya ve Romanya Rusya'ya savaş ilan etti.
23 Slovakya ve Macaristan Rusya'ya savaş ilan etti. Almanya Bug Nehri'ni geçti. Rus Hava Kuvvetleri'ni imha etti.
26 Finlandiya Rusya'ya savaş ilan etti.
27 Japonya "Büyük Doğu Asya Refah Küresi" stratejisini ilan etti.
28 Almanlar Minsk'i ele geçirdi.
30 Almanlar Rus kuvvetlerini Bialystok'ta kuşattı.

Temmuz
1 Almanlar Riga'yı ele geçirdi. Amerika Birleşik Devletleri uçakları Newfounland'den denizaltılara karşı devriye görevine başladı.
4 Tito Yugoslavya'da direnişi başlattığını ilan etti.
7 Amerika Birleşik Devletleri Deniz piyadeleri İzlanda'ya ulaştı.
8 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne bağlı "Uçan Kale"ler ilk gündüz taarruzlarını Wilhelmshaven'e karşı gerçekleştirdiler. Almanya ve İtalya Yugoslavya'yı paylaştı.
10 Almanya Dinyeper Nehri'ni geçti. Almanya Japonya'yı Rusya'ya karşı savaşması için teşvik ediyor.
12 İngiliz-Sovyet Karşılıklı Yardım Anlaşması.
14 Müttefikler ve Vichy kuvvetleri arasındaki Acre Toplantısı.
15 Almanlar Smolensk'i ele geçirdi.
16 Japon Kabinesi istifa etti.
19 BBC Radyosu işgal altındaki Avrupa'da Direniş ilan ederek zafere ulaşacaklarını yayınladı.
21 Moskova bombalandı.
22 Alman ilerlemesi, birlikleri yorulduğundan durdu.

26 Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'deki Japon mal varlıkları donduruldu. Müttefiklerin U-Botlar karşısındaki gemi kayıpları: 121.000 ton.
28 Japon birlikleri Vichy üslerini işgal etmek için Hindiçini'ne çıktı.
31 Hitler Yahudilerin soykırımını amaçlayan plan olan "Nihai Çözüm"ün uygulanması için emir verdi.

Ağustos
1 Amerika Birleşik Devletleri mütecaviz ülkelere petrol satışına ambargo koydu.
5 Almanlar Odessa'yı kuşattı. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere Japonya'ya hammadde satışı için ambargo koydu.
7 Stalin Rus Silahlı Kuvvetler Başkomutanı oldu.
8-13 Japonlar Chungking'e hava saldırılarına başladılar.
9-12 Placentia Körfezi Konferansı yapıldı.
12 Roosevelt ve Churchill arasmda Atlantik Charter Anlaşması imzalandı.
16 Almanlar Novgorod'u aldı.
18 İngiltere'de Milli İtfaiye Teşkilatı kuruldu.
19 Almanlar Leningrad'ı kuşattı.
24 Finliler Rusları Viipuri'de kuşattılar.
25-28 İngilizler ve Ruslar petrol yataklarını güvence altına almak için İran'a girdi.
27 Müttefiklerin gemi kaybı: 41 gemi , 130.700 ton.
29 Ruslar Karelian Kıstakı'nı tahliye etti.

Eylül
1 Ruslar Gomel'de karşı taarruza geçti.
3 Auschwitz Toplama Kampı'nda gaz odaları ilk kez kullanıldı.
4 Malta Adası'na şiddetli hava bombardımanı.
5 Almanya Estonya'yı işgal etti.
12 Rusya'da ilk kar Alman taarruzunu yavaşlattı.
15 Leningrad ablukası başladı. Hitler U-Botların Akdeniz'de muharebeye girmesini emretti.
18 Japonlar Güney Asya Harekâtı hazırlıklarına başladı.
19 Almanlar Kiev ve Poltava'yı aldı.
25 Alman paraşüt birlikleri Kırım'a indi.
29 İngilizlerin PQ1 konvoyu Reykjavik'ten Arhangelsk'e açıldı. Konvoyun 84 gemisi kayboldu. Japonlar Changsa'yı işgal etti.
30 Almanlar Kiev'deki Yahudileri katletti.

Ekim

4 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin Akdeniz'deki gece hava taarruzları: Bingazi.
5 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin Akdeniz'deki gece hava taarruzları: Trablusgarp.
7 Alman tankları Bryansk ve Vyazma'yı kuşattı.
8 Almanlar Oryal'ı aldı.
14 Alman Yahudileri Polonya'ya gönderildi.
16 Almanlar Odessa'yı aldı.
17 Konoye istifa etti, Tojo başbakan oldu.
20 Almanlar Bryansk'ı aldı. Japonlar Pearl Harbor baskını hazırlıklarına başladılar.
21 General Jukov Moskova savunmasının başına geçti.
24 Almanlar Harkov'u aldı.
26 Japon uçak gemisi donanması denize açıldı.
27 Ruslar Moskova'da karşı taarruza geçti.
29 Almanlar Kırım'da cepheyi yardılar.
31 Müttefiklerin gemi kaybı: 218.300 ton.

Kasım

1 Almanlar Simferopol'ü aldı. Mareşal Şapoşnikov Rus Genelkurmay Başkam oldu.
2 Yugoslavya'da Tito'nun partizanlarıyla Çetnik'ler birbirleriyle çatışmaya başladı.
3 Almanlar Kursk'u ele geçirdiler.
6 Roosevelt Rusya'ya 1 milyar dolar borç verdiğini açıkladı.
9 Almanlar Yalta'yı aldı.
14 İngiliz uçak gemisi *Ark Royal*, bir U-Bot tarafından batırıldı.
15 Almanların ilerlemesi aşırı soğuklar nedeniyle durdu.
16 Almanlar Kerç'i aldılar.
18 Alan Brooke İngiliz İmparatorluk Genelkurmay Başkanlığı'na atandı. 8'inci İngiliz Ordusu Crusader (Tobruk) Harekâtı'na başladı.
20 Sidi Rezegh'de tank muharebesi.
22 Almanlar Rostov'u aldılar.
25 Almanlar Moskova'ya karşı taarruza geçti, tanklar kente 30 kilometre kadar yaklaştı.
27 İtalyanlar Etiyopya'da bulunan Gondar'da kitleler halinde teslim oldu.
28 Almanlar Rostov'u kaybetti.
29 Rommel karşı taarruza geçti. Japonya savaşa girmeye karar verdi.
30 Müttefiklerin gemi kaybı: 104.600 ton.

Aralık

5 Almanlar Moskova'ya taarruzdan vazgeçti.
7 Japonlar Pearl Harbor'a saldırdı.
8 Müttefikler Japonya'ya savaş ilan etti. Rusya tarafsız kaldı.
10 Japonlar *Repulse* ve *Prince of Wales* gemilerini batırdı. Japonlar Luzon'a çıktı, Guam'ı ele geçirdiler.
10-11 Tobruk ablukası kaldırıldı. Rommel Gazala'ya çekildi.
11 Amerika Birleşik Devletleri Almanya ve İtalya'ya savaş ilan etti.
15 İngilizler Burma,Malaya ve Kowloon'da geri püskürtüldü.
16 İngilizler Gazala'ya doğru yürüyüşe geçti; Rommel ise El Agheila'ya doğru geri çekilmeye başladı.
17 Hitler Rusya'daki genel taarruz için durdurma emri verdi. Japonlar Kuzey Burma'ya çıktı.
18 Japonlar Hong Kong'a çıktı.
19 Hitler, cephedeki orduların sevk ve idaresini uhdesine aldı.
22 Japonlar Lingayen Körfezi'ne çıktı. Churchill ve Roosevelt Washington'da yapılan Arcadia Konferansı'nda (22 Arahk-14 Ocak) stratejiyi belirlediler. Müttefiklerin gemi kaybı: 153.000 ton.
24 Japonlar Wake Adası'nı aldı.
25 İngilizler Bingazi'yi tekrar aldı. Hong Kong Japonlara teslim oldu.
29 Ruslar Kerç'i tekrar ele geçirdi.

1942

Ocak

1 Washington'da 26 ülke Birleşmiş Milletler bildirisini imzaladı.
2 İngiliz ve Güney Afrikalı birlikler Berdiye'yi tekrar ele geçirdi. Japonlar Manila ve Cavite deniz üslerini ele geçirdi.
5 Ruslar Kerç Yarımadası'm ele geçirdi; Stalin genel taarruz için emir verdi. İngilizler Halfaya'ya taarruz ettiler.
6 Amerika Birleşik Devletleri'ne ait birlikler İngiltere'de yerleşmeye başladı.
7 Japonlar Changsha'da Çinli birlikler karşısında yenilgiye uğradılar, fakat merkezi Malaya'ya girmeyi başardılar.
11 İngilizler el-Sellum'u tekrar ele geçirdi. Japonlar Kuala Lumpur'a girdi ve Hollanda Doğu Hint Adaları'nda bulunan Tarakan'ı ele geçirdi.
13 Ruslar Kiev'i tekrar ele geçirdi. Alman U-Botları Amerika'nın doğu kıyısında Paukenschlag Harekâtı'nı başlattı ve 150.000 ton tutarında gemi batırdı. Müttefikler, savaş suçlularının cezalandırılmasını kararlaştırdılar.
15 *Tirpitz* gemisi Norveç'e doğru hareket etti.

15-28 Rio de Janeiro Konferansı toplandı.
16 Japonlar Burma'yı işgal etti.
17 Almanlar Sirenayka'da teslim oldu.
18 Almanya, İtalya ve Japonya yeni bir askeri pakt imzaladı.
21 Rommel Sirenayka'yı tekrar ele geçirmek için sürpriz bir taarruza kalktı.
22 Japon uçakları Yeni Gine'ye taarruz etti; Amerikalılar Batan Yarımadası'ndan çekildi.
23 Japonlar Rabaul'a çıktı.
25 Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri tam seferberlik ilan etti.
26 Japonlar Solomon Adaları'na çıktı.
28 Timoşenko'nun birlikleri Ukrayna'da ilerlemeye başladı.
29 Almanlar Bingazi'yi tekrar ele geçirdi.Anglo-İran Anlaşması imzalandı.
30 İngilizler Singapur'a geri çekildi.

Şubat
1 Amerika Birleşik Devletleri uçak gemileri Gilbert ve Marshall Adaları'na taarruz etti.
4 Almanlar Derne'yi ele geçirdi. Beaverbrook İngiliz Üretim Bakanı oldu.
5 Rommel'in ilerlemesi Gazala'da durdu.
6 Washington'da Amerika ve İngiliz Birleşik Komutanlığı göreve başladı.
7 Japonlar Singapur'a çıktı.
8 Speer, Alman Savaş Bakanı oldu.
11-12 Alman kruvazörleri *Scharnhorst* ve *Gneisenau* Brest'e vardı.
13 Rusların ilerleyişi Beyaz Rusya'da yavaşladı.
14 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri özel tespit edilmiş hedefleri bombardımanı bırakıp kentlerde hedef gözetmeksizin genel bombardımana başladı. Japonlar güney Sumatra'ya paraşüt birlikleri indirdi.
15 İngilizler 13.000 esir vererek Singapur'da teslim oldu.
23 Ruslar Dinyeper Nehri'ne ulaştı. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda arasında Karşılıklı Yardım Anlaşması imzalandı.
27 Japonlar Java Deniz Muharebesi'ni kazandı.
28 Japonlar Java Adası'nı işgal etti.

Mart
1 Ruslar Kırım'da taarruza geçti.
2 Japonlar Mindanao'ya çıktı.

8 Japonlar Rangun'a girdi.
9 Hollanda Doğu Hint Adaları teslim oldu; General Yamaşita Filipinler'deki Japon birliklerinin komutanlığına getirildi.
10 General Stilwell Çin'de Kurmay Başkanı oldu.
18 Mountbatten Pasifik'te Müttefik Birleşik Harekât Komutanlığı'na getirildi. Müttefiklerin Gemi kaybı: 252.000 ton.
19 General Slim Burma'da sevk ve idareyi ele aldı.
20-23 Malta'ya gönderilen İkinci İskenderiye konvoyu imha edildi.
22 İngilizler Sirte Deniz Muharebesi'nde İtalyanları yendi.
24 İngiltere'de paraşüt ve planör birliklerinden oluşan "kara havacılığı" kuruldu.
28 İngiliz Komando birlikleri St.Nazaire'e baskın düzenledi. İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri, bir Baltık kenti olan Lübeck'e Gee radarlarının yardımıyla taarruz düzenledi ve büyük zarar verdirdi.
30 Rusların karşı taarruzu sona erdi. Alman birlikleri çok zayıfladı ve yıprandı. Washington'da Pasifik Savaş Konseyi kuruldu. Müttefiklerin gemi kaybı: 834.000 ton.

Nisan
1 Japonlar Yeni Gine'ye çıktı. Amerika Birleşik Devletleri konvoy sistemini başlattı.
3 Batan Yarımadası'na Japonların yeni taarruzu başladı.
7 2000 uçak Malta'ya hava taarruzunda bulundu
9 Batan Yarımadası'nda General King teslim oldu.
11 (11 Nisan-5 Mayıs) Batan Ölüm Yürüyüşü. Japonlar Trincomalee'yi bombaladı.
14 Laval'ın yönetiminde Yeni Vichy hükümeti kuruldu.
18 Sürpriz "Doolittle Baskını": B25'ler Japonya'yı bombaladı.
20 Amerikan uçak gemisi Wasp'ın Malta'ya götürdüğü Spitfire avcı uçaklarının birçoğu imha edildi.
27 Roosevelt, savaş ekonomisi tedbirlerini yürürlüğe koyduğunu duyurdu. Müttefiklerin gemi kaybı: 674.000 ton.
29 Japonlar Lashio'yu ele geçirdi ve Burma Yolu'nu kestiler.
30 Japonlar merkezi Burma'yı kontrol altına aldı. Müttefiklerin Hint Okyanusu'ndaki gemi kaybı: 150.000 ton.

Mayıs
1 İngilizler Mandalay'ı tahliye etmeye başladı.
2 İngilizler Irawadi Nehri üzerinden geri çekilmeye başladı.

4-8 Uçak gemileri arasındaki ilk muharebe: Japonlar *Shoho*'yu, Amerikalılar *Lexington*'u kaybetti.
5-6 İngilizler Madagaskar'ı ele geçirdi. Japonlar Corregidor Adası'na çıktı ve Amerikan garnizonu teslim oldu; General Wainwright Filipinlerdeki bütün birliklerin teslim olduğunu bildirdi.
8 Almanların yaz taarruzu başladı.
9 Ruslar Harkov'a saldırdı. 64 adet Spitfire uçağı Malta'ya ulaştı.
11 Japonlar Yunnan ve Chekiang eyaletlerine taarruza geçti.
16-17 Almanlar Kerç'i ele geçirdi ve Rusları Harkov'un doğusunda durdurdu.
20 Japonlar Burma'da savunmaya geçti.
24 General Stilwell Delhi'ye ulaştı.
26-30 Rommel Gazala Hattı'na taarruz etti ve hattı kanatlardan çevirdi.
28 Almanlar Harkov'da zafer kazandı.
30 Köln'e 1000 uçağın katıldığı bombardıman gerçekleştirildi. Amerika Birleşik Devletleri Uçak Gemisi Görev Kuvveti Midway'e doğru yola çıktı.

Haziran
1 Baltık kıyısındaki Peenemünde'te V1 uçan füze çalışmaları başladı.
4 Midway Muharebesi; Amerika Birleşik Devletleri Japonların 4 uçak gemisini batırdı, 300 uçağını imha etti.
5 Almanlar Sivastopol'u kuşattı.
7 Japonlar Aleut Adaları'nı işgal etti.
10 Hür Fransız birlikleri Bir Hakeim'den geri çekildi.
13 İlk V2 uçan füze denemesi başarısızlıkla sonuçlandı.
17 İngilizler Tobruk'u savunmak için tedbir aldılar ve Mısır'a çekilmeye başladılar.
18-19 Churchill, Roosevelt ile İkinci Cephe ve atom bombası yapımını amaçlayan Manhattan Projesi üzerine görüştü.
20-21 Almanlar Tobruk'a taarruz etti ve ele geçirdi.
24 Tito'nun partizanları geri çekildi.
25 Auchinleck Çöl Birlikleri Komutanı oldu. Eisenhower Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanı oldu.
27 PQ17 Kutup Konvoyu Reykjavik'ten açıldı. Müttefiklerin gemi kaybı: 173 gemi, 834.200 ton.
28 Rusların güney cephesine Mihver birliklerinin taarruzu.
30 Almanlar Sivastopol'a girdi. Almanlar el-Alameyn'e ulaştı.

Temmuz

2 Almanlar el-Alameyn'den püskürtüldü.
3 Almanlar Sivastapol'u ele geçirdi.
4 Almanlar Don Nehri'ne ulaştı.
4-9 PQ17 Kutup Konvoyu taarruza uğradı ve üçte ikisi imha oldu. Kutup Konvoyları ertelendi.
12 Avustralyalılar Kokoda'ya ulaştı.
14 Rommel Tel el-Eisa'ya taarruz etti; 8'inci İngiliz Ordusu Ruweisat Tepesi'ne karşı taarruza kalktı.
17 Almanlar Voronej'i aldı.
19 Alman U-Botları Amerika Birleşik Devletleri kıyısındaki gemilere saldırmayı bırakıp Atlantik konvoylarına yönelmeye başladılar.
21 Amiral Leahy Roosevelt'in Kurmay Başkanı oldu.
22 Varşova gettolarından toplama kamplarına ilk sevkiyatlar başladı.
30 Atlantik'teki Müttefiklerin gemi kaybı: 128 adet, 618.000 ton.
31 Almanlar Don Nehri'ni 200 kilometrelik bir cephede geçti.

Ağustos

7 Amerikan Deniz Piyadeleri Guadalcanal'a çıktı.
8 Savo Adası Muharebesi. Amerikan Donanması yenildi.
9 Almanlar Krasnodar ve Maykop'u ele geçirdi. Gandhi tutuklandı.
12 Almanlar Kuban bölgesinde ilerlemeye başladı. İlk Moskova Konferansı: Stalin ve Churchill buluştu.
13 Montgomery 8'inci Ordu Komutanı oldu.
15 İngiltere'de Kılavuz Birlikleri (Pathfinder) kuruldu. General Alexander Orta Doğu Kuvvetleri Komutanı oldu.
17 Avrupa'da ilk Amerikan bombardımanı.
19 Dieppe baskını; yüzde elli zayiat: 6000 kişi. Rusya'daki 6'ncı Alman Ordusu Komutanı Paulus Ordusu'na Stalingrad'ın alınması için emir verdi.
21 Japonlar Guadalcanal'dan püskürtüldü.
22 Brezilya, Almanya ve İtalya'ya savaş ilan ederken Müttefiklere de konvoyları için üs temin edeceğini bildirdi.
23-24 Solomon Adaları Deniz Muharebesi.
26 Japonlar Milne Körfezi'ne çıktı.
30 (30 Ağustos-2 Eylül) Kuzey Afrika'da Alam Halfa Muharebesi.

Eylül

1 Stalingrad çevresinde çok şiddetli çarpışmalar başladı. Japon Dışişleri Bakanı Tojo istifa etti.

5 Avustralyalı birlikler Japonları Milne Körfezi'nden geri çekilmeye zorladı.
13 Japon taarruzu neticesinde Guadalcanal havaalanı çok ciddi hasar gördü. Stalingrad'da Almanların nihai taarruzu.
13-18 Müttefik PQ18 Kutup Konvoyu başarılı oldu.
15 Japonlar Amerikalıların Wasp uçak gemisini batırdı
18 İngilizler Doğu Madagasgar'a çıktı.
24 Müttefiklerin Atlantik'teki gemi kaybı: 114 adet, 576.000 ton.
30 8'inci Ordu el-Alameyn'de yoklama taarruzuna başladı.

Ekim
2 V2 füzeleri başarılı oldu.
4 İngiliz Komando birliği Sark'a saldırdı.
7 Birleşmiş Milletler Komisyonu Mihver Devletleri'nin savaş suçlarını araştırmaya başladı.
11-12 Guadalcanal açıklarında Esperance Burnu Muharebesi cereyan etti.
13 Atlantik'te Müttefiklerin gemi kaybı: 637.800 ton.
14-17 Avustralyalılar Kokoda'da çetin direnişle karşılaştı.
14 Hitler Doğu Cephesi'ndeki birliklerine dayanmalarını emretti. Stalingrad'da İkinci "Nihai" taarruz.
18 Hitler Dieppe baskınında yakalanan bütün İngiliz komandolarının öldürülmesini emretti.
19 Amerika Savaş Dairesi 30 Çin Tümeni'nin daha donatılmasını önerdi.
22 Almanlar Leningrad'a başarısız bir taarruzda bulundu.
23 El-Alameyn Muharebesi başladı.
26 Stalingrad'da şiddetli çarpışmalar. Guadalcanal açıklarında Santa Cruz Muharebesi; Japon uçak gemisi *Yara* ve Amerikan uçak gemisi *Hornet* battı.
27 8'inci Ordu el-Alameyn Muharebesi için tekrar teşkilatlandı.
28 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri el-Alameyn güneyindeki Alman tank birliklerini bombardımana tabi tutarak muharebe düzenlerini bozdu.
30 Alman birlikleri el-Alameyn'den püskürtülmeye başlandı.

Kasım
1 Supercharge Harekatı başladı. El-Alameyn'deki Alman cephesi yarılmaya başlandı.
2 Kokoda Avustralyalılar tarafından tekrar ele geçirildi.
4 Mihver birlikleri el-Alameyn'den çekilmeye başladı. Churchill U-Botlarına karşı yürütülmekte olan mücadeleyi koordine etmeye başladı.

8 Torch (Meşale) Harekâtı başladı (8-29 Kasım). Amerikalıların Kuzey Afrika'yı işgali başladı
Darlan Müttefiklere teslim oldu. Almanya Güney Fransa'yı işgal etti. Mihver birlikleri Fransa ve Korsika'nın işgal edilmemiş topraklarına girdi.
12 8'inci Ordu Tobruk'a ulaştı.
15-18 Stoneage Konvoyu hiçbir saldırıya uğramadan Malta'ya ulaştı.
19 Ruslar hava üstünlüğünü de ellerine geçirerek Stalingrad'da karşı taarruza geçti. Amiral Horton İngiliz Batı Yaklaşma İstikameti Komutanlığı'nı devraldı. Müttefiklerin gemi kaybı: 119 adet, 729.100 ton.
20 Müttefikler Bingazi'yi ele geçirdi.
23 6'ncı Alman Ordusu kuşatıldı.
28 Ruslar Alman Merkez Cephesi'ne taarruza geçti.

Aralık
1-2 İtalyanlar 4 ikmal konvoylarından 3'ünü geri çağırdılar.
2 Profesör Fermi Şikago'da atom reaktörü kurdu.
7-12 İngiliz Kraliyet Deniz Piyade Komandoları Bordeaux ve Güneybatı Fransa'ya taarruzlar düzenledi.
13 Rommel el-Agheila'dan geri çekilmeye başladı.
14 Japonlar Yeni Gine'yi takviye etti.
16 Ruslar Don Nehri'ne doğru taarruza geçti. 8'inci İtalyan Ordusu çöktü.
20 Yer tespit cihazı Oboe radarları ilk kez harekâtta kullanıldı.
21 8'inci İngiliz Ordusu Alman Ordusu'nun artçılarını Sirte'de yakaladı. İngiliz ve Hint birlikleri Burma'da ilerlemeye başladı.
25 8'inci İngiliz Ordusu Sirte'yi ele geçirdi.
28 Hitler, A Ordu Grubu'nu Kafkasya'dan geri çekmeyi kararlaştırdı.
31 Japonlar Guadalcanal' ı tahliye etmeye karar verdi.

1943
Ocak
2 Müttefikler Buna'yı ele geçirdi.
3 Almanlar, Kafkasya'dan çekilmeye başladı.
4 Japonlar Guadalcanal'ı tahliye etmeye başladı.
6 Alman Deniz Kuvvetleri Komutanı Raeder istifa etti.
8 6'ncı Alman Ordusu teslim ol çağrısını reddetti.
8-9 Huon Körfezi Muharebesi.
11 Roosevelt Kongre'den 100 milyar dolarlık bütçe talep etti.
14-24 Kazablanka Konferansı toplandı. Roosevelt kayıtsız şartsız teslim talep etti.

15 8'inci İngiliz Ordusu Buerat'a taarruz etti. Amerika Birleşik Devletleri Guadalcanal'a taarruza geçti.
16 Kasım 1941'den bu yana İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri ilk kez Berlin'e saldırdı.
18 Leningrad ablukası kaldırıldı. İlk Tiger tankları Tunus'a vardı.
22 Yeni Gine'deki muharebe sona erdi.
26 Ruslar Voronej'i ele geçirdi.
27 Amerika Birleşik Devletleri Hava Kuvvetleri Birliği ilk kez bombardımana katıldı.Hedef Almanya'da Wilhelmshaven'di.
28 8'inci İngiliz Ordusu Trablusgarp'i ele geçirdi.
31 Paulus 6'ncı Ordu'nun Stalingrad'da teslimini kabul etti. Müttefiklerin gemi kaybı: 50 adet , 261.400 ton.

Şubat
1-19 17'nci Japon Ordusu Guadalcanal'dan tahliye edildi.
2 Stalingrad'da kalan Alman birlikleri de teslim oldu.
5 Mussolini, Ciano ve Grandi'yi azletti.
6 Ruslar Azak Denizi'ne ulaştı ve Alman A Ordu Grubu'nu tecrit etti. Pasifik'te Müttefiklerin havada ilk başarısı: 26 Japon uçağını hiçbir kayıp vermeden düşürdüler.
8 Ruslar Kursk'u ele geçirdi. 8'inci İngiliz Ordusu Tunus'a girdi. Wingate'in Chindit Akıncıları'ndan oluşan 77'nci Hint Tugayı'nın ilk saldırısı.
14-25 El-Kasreyn Muharebesi
14 Ruslar Rostov'u ele geçirdiler. Almanlar Kasreyn Geçidi Muharebesi'nde çok şiddetli bir karşı taarruza geçti.
16 Ruslar Harkov'u aldı.
18 Müttefiklerin gemi kaybı: 14 adet , 850.000 ton.
20 Almanlar Kasreyn Muharebesi'nde cepheyi yardı.
24 Müttefikler Kasreyn'de üstünlüğü ele geçirdi.
28 Norveç Komandoları Vemork'taki "ağır su" fabrikasını imha etti. Guderian Panzer birliklerini tekrar düzenledi.

Mart
2 Almanlar Tunus'tan geri çekilmeye başladı.
2-4 Almanlar Harkov'daki 3'üncü Rus Tank Ordusu'nu yendi.
2-5 Bismarck Deniz Muharebesi, Yeni Gine'ye giden Japon birlikleri imha edildi.
5-20 Atlantik Savaşı'nın en büyük konvoyu SC122 ve HX229 22 gemi kaybetti.

6 Rommel Afrika Kolordusu Komutanlığı görevini bıraktı.
9 Arnim Afrika Kolordusu Komutanı oldu.
12 Washington Askeri Konferansı. Atlantik'teki hava kontrolünden doğan boşluğun uçak gemileriyle kapatılmasına karar verildi.
15 Almanlar Harkov'u tekrar ele geçirdi.
17 Japonlar Arakan Cephesi'ne taarruz etti.
20-28 8'inci İngiliz Ordusu Mareth Hattı'na taarruz etti ve hattı yardı.
26 Laval Fransa'da iktidarı ele aldı; Pétain göstermelik hale geldi. Eriyen karlar Harkov civarında cereyan eden muharebenin durmasına neden oldu.
29 Müttefikler Kabis'i ele geçirdi.
30 Adana Konferansı başladı (30 Mart-1 Nisan).
31 Ruslar Kuban bölgesinde ilerliyor.

Nisan
1 Avrupa'yı işgal planları başlıyor. Atlantik'teki konvoyların koruması daha geliştirildi ve koruma alanları geliştirildi. İngiliz ve Kanadalılar kuzeyde, Amerikalılar da güneyde koruma sorumlulukları aldılar.
5 Ruhr bölgesine hava taarruzları başladı.
7 Hitler ve Mussolini Almanya'da buluştu.
8 General Kawabe Burma'daki Japon birliklerin komutasını General Iida'dan devraldı.
9 İngilizler Fondouk Geçidi'ne doğru ilerliyorlar.
12 Almanlar Katyn Ormanları Katliamı mezarlarını bulduklarını açıkladılar.
18 Amiral Yamamoto'nun uçağı Amerikan avcı uçakları tarafından düşürüldü ve Yamamoto öldü.
19 Varşova Gettosu isyanı başladı.
21 8'inci İngiliz Ordusu Enfidaville Hattı'nı ele geçirdi.
22 1'inci Amerikan Ordusu Bou Arada'ya taarruz etti ve Tunus kentine doğru ilerlemeye başladı.

Mayıs
4-12 Kuzey Afrika'da son Müttefik taarruzu.
7 18'inci Ordu Grubu Tunus'u aldı.
11 Amerikalılar Attu Adası'na çıktı.
12 Arnim, Kuzey Afrika'daki bütün Mihver birliklerinin teslim olduğunu bildirdi.
12-25 İkinci Washington Konferansı.
13 Mareşal Messe 1'inci İtalyan Ordusu'nun teslim olduğunu bildirdi.

14 Japonlar Burma'da Maungdaw'ı işgal etti.
15 Yugoslav partizanlarına 5'inci Mihver taarruzu başladı (15 Mayıs-9 Haziran). Partizanların neredeyse tümü imha oldu.
16 Varşova İsyanı bastırıldı.
16-17 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Möhne ve Eder barajlarını bombaladı.
21 Japonlar merkezi Çin'e saldırdılar.
22 Komintern dağıldı. Amiral Dönitz Kuzey Atlantik'teki U-Bot harekâtını askıya aldı. Müttefiklerin gemi kaybı: 58 adet, 299.400 ton.
30 Pantelleria Adası Sicilya işgali öncesinde şiddetli bir bombardıman (30 Mayıs-11 Haziran) sonucunda ele geçirildi.

Haziran
1 Müttefiklerin gemi kayıpları azalmaya başladı. Amerikalılar Japonlara karşı denizaltı savaşını başlattı.
2 Kursk'ta hava muharebesi başladı.
3 Fransız Milli Kurtuluş Komitesi kuruldu.
4 İngiltere'de İkinci Taktik Hava Kuvveti kuruldu.
8 Japonlar Kiska Adası'nı tahliye etmeye başladı.
18 Wavell Hindistan Genel Valisi oldu.Auchinleck Hindistan Ordusu Komutanı oldu.
20 Japonlar Yeni Gine'deki Avustralyalılara saldırdı.
21 Amerikan birlikleri Solomon Adaları'ndaki Yeni Georgia'ya çıktı.
30 Rabaul'daki Japonlar için düzenlenen Cartwheel Çıkarma Harekâtı başladı.

Temmuz
1 Amerikan birlikleri Yeni Gine'deki Viru Harbor'u ele geçirdi.
4 General Sikorski uçak kazasında öldü.
5 Citadel (Zitadelle) Harekâtı. Almanların Kursk'ta giriştikleri son taarruz.
9 Müttefik hava indirme birlikleri geceleyin Sicilya'ya indirme harekâtı yaptı.
10 Husky Harekâtı. Müttefiklerin Sicilya'ya yaptıkları asıl çıkarma.
12 Kursk'ta tarihin gördüğü en büyük tank muharebesi cereyan etti.
12-13 Kolombangra Deniz Muharebesi, Japonlar yenilgiye uğratıldı.
15 Oryal'da Ruslar karşı taarruza geçti. Solomon Adaları'ndaki hava muharebesini Amerikalılar kazandı.
16 Avustralyalılar Japonları Yeni Gine ve Solomon Adaları'nda yendi.
17 Mussolini ve Hitler Feltre'de buluştu.

19 Müttefikler Roma'ya ilk kez hava saldırısında bulundu.
20 Roosevelt atom bombası araştırmalarında İngilizlerle ortak çalışılmasını emretti.
24 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Hamburg kentini bombardımana tabi tutttu (24 Temmuz-2 Ağustos). Şehrin yüzde yetmişi tahrip oldu. Zayiat 30.000 kişi.
25 Mussolini istifa etti ve tutuklandı. Faşist hükümet dağıldı.
26 İtalya'da başa Badoglio geçti ve sıkıyönetim ilan etti.
28 Roosevelt radyodan İtalyanlara teslim olma koşullarını duyurdu.

Ağustos
1 De Gaulle Fransız Milli Savunma Komitesi Başkam, Giraud da Başkomutan oldu. Burma İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'ne savaş ilan etti.
2 İtalyanlar Lizbon'daki elçilikleri aracılığıyla barış girişimlerinde bulundu.
3 U-Botlar kurt kapanı taktiklerini terk etti.
5 Ruslar Oryal ve Bielgorod'u ele geçirdi.
10 Penisilin ilk kez Sicilya Çıkarması'nda kullanıldı.
10-11 Churchill Kanada hükümetiyle Quebec Konferansı'na katıldı.
12-17 Almanlar Sicilya'yı tahliye etti.
14 Roma "açık şehir" ilan edildi.
14-24 Quebec'te Quadrant Konferansı.
15 Amerikan birlikleri Kiska Adası'nı işgal etti.
17 Müttefikler Messina'yı ele geçirdiler.
21 Danimarka'da bulunan V1 füzelerinin ilk fotoğrafları İngiltere'ye ulaştı.
23 Ruslar Harkov'u yeniden ele geçirdi.
25 Mountbatten Güneydoğu Asya Müttefik Kuvvetler Başkomutanı oldu.
26 Ruslar Ukrayna'da taarruza geçti.
28 Japonlar 1941'den bu yana Chungking'i ilk kez bombaladılar. Yeni Gine'deki Japon direnişi sona erdi.
31 Alman uçaksavar füzesi Rheintochter'in ilk deneme atışı yapıldı. Amerika Birleşik Devletleri Hızlı Uçak Gemisi Görev Kuvveti Marcus Adaları'nı bombaladı.

Eylül
Japonların Amerikan denizaltılarına karşı verdikleri gemi kaybı: 160.000 ton
3 Müttefikler İtalyanlarla mütareke yaptı ve Calabria'ya çıktılar.

7 V Füzelerinin bulunduğu yerler bombalandı.Almanlar Ukrayna'nın tahliyesine başladılar.
8 Eisenhower ve Badoglio İtalya'nın teslim olduğunu duyurdu.
9 Rusların Karadeniz'deki donanması Taman Yarımadası'nda bulunan Almanların Mavi Hattı'nı çevirdi. Müttefikler Salerno'ya çıktı; İngilizler Taronto'ya Hava İndirme Tümeni indirdiler.
10 Almanlar Roma'yı işgal etti; İngilizler Taronto'yu aldı.
12 Almanlar Kuban Yarımadası'nı tahliye etti. Mussolini Almanlar tarafından kurtarıldı.
13 Çan-Kay-Şek Çin Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı oldu.
16 Yugoslav partizanları Split'i ele geçirdi.
17 Ruslar Bryansk'ı aldı.
17-18 Müttefikler Salerno'da tesis ettikleri köprübaşından ilerlemeye başladı.
18 U-Botlarının Kurtkapanı harekâtı Kuzey Atlantik'te tekrar başladı.
21 Ruslar Chernigov'u aldı.
22 Ruslar Poltava'yı aldı ve Dinyeper Nehri'ni geçti. Müttefikler Bari'ye çıktı.
23 Mussolini Faşist hükümeti tekrar kurdu.
25 Ruslar Smolensk'i aldı.
28 Almanlar Split'i tekrar ele geçirdi.

Ekim
1 Beşinci Ordu Napoli ve Benevento'yu ele geçirdi.
2 Rus taarruzu durdu. İngiliz Komandoları Termoli'ye çıktı ve 8'inci Ordu'yla temas sağladı.
3 Japonlar merkezi Çin'e saldırdı.
4 Korsika kurtarıldı.
6 Amerikalılar Kolombangara Adası'na çıktı.
9 Ruslar Kuban Yarımadası'nı kontrol altına aldı.
12 Müttefikler İtalya'da Volturno Nehri'ni geçti fakat taaruzlarım durdurdular.
13 İtalya Almanya'ya savaş ilan etti.
14 Ruslar Zaporojye'yi tekrar ele geçirdi.
18 İkinci Moskova Konferansı (18 Ekim-1 Kasım). İkinci Panzer Ordusu Yugoslavya'yı işgal etti.
20 Amerika Birleşik Devletleri Savaş Suçluları Komisyonu kuruldu. Müttefiklerin Kuzey Atlantik'teki gemi kayıpları sadece 9 ticari gemi.
27 Yeni Zelanda birlikleri Solomon Adaları'nda bulunan Treasury Adaları'na çıktı.
30 Almanlar İtalya'daki Trigno Nehri'ne doğru karşı taarruz başlattı.

Kasım

1 Ruslar Kırım'da bulunan Almanların yollarını kesti. Amerikan Deniz Piyadeleri Bougainville'e çıktı.
2 Empress Augusta Körfezi Deniz Muharebesi Bougainville'ye yapılan çıkarmayı emniyet altına aldı.
6 Ruslar Kiev'i aldı.
8 Sekizinci Ordu Sangro Tepeleri'ni ele geçirdi.
10 Cherkassy Muharebesi başladı; Rus paraşüt birlikleri ve partizanlar temas sağladı.
15 Almanlar Atlantik'te düzenledikleri U-Bot harekâtlarını icra etmeyi durdurdular.
18 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri savaşın en şiddetli saldırısı olan Berlin Muhaberesi'ni başlattı.
20 Amerikan birlikleri Gilbert Adaları'nda bulunan Makin ve Tarawa Atolleri'ne çıktı.
22-26 Birinci Kahire Konferansı
25-26 St. George Deniz Muharebesi
28 Üç Büyükler'in Tahran Konferansı (28 Kasım-1 Aralık).

Aralık

Japonların gemi kaybı: 265.000 ton.
2 Hitler Alman gençliğini askere çağırdı.
3 Ruslar çok geniş bir cephe üzerinde ilerlemelerini sürdürüyor. 5'inci Ordu İtalya'da yeni bir taarruz başlattı
4-7 İkinci Kahire Konferansı.
4 Yugoslavya'da Geçici Hükümet kuruldu.
11 İngiliz Deniz Kuvvetleri U-Botlarına karşı iki günlük muharebenin başladığını duyurdu.
12 Rommel Batı Avrupa'daki birliklerin komutanlığına atandı. Moskova'da Sovyet-Çek ittifakı anlaşması imzalandı.
14 Cherkassy ele geçirildi, Rusya kış taarruzunu başlattı.
15 Nazi savaş suçluları ilk kez yargılandı.
17 5'inci Ordu San Pietro'yu ele geçirdi.
18 Stilwell Hindistan'daki Çin ve kuzey Burma'daki birliklerin komutanlığına atandı.
26 Ruslar Kiev bölgesine taarruza geçti.
28 Ruslar Polotsk-Vitebsk demiryolunu kesti. 8'inci Ordu Ortona'yı ele geçirdi.
31 Ruslar Jitomir'i ele geçirdi.

1944

Ocak

1 Rommel B Ordu Grubu Komutanlığı'nı devraldı.
1-31 Amerikan XP80 jet avcı uçaklarının ilk deneme uçuşu.
3 Ruslar Olevsk'i ele geçirdiler ve Varşova demiryolunu kestiler.
4 Yugoslav Partizanları Banja Luka'yı ele geçirdi.
6 Ruslar Polonya içlerinde ilerliyorlar.
7 Ruslar Ukrayna'da ilerliyorlar.
8 Ruslar Kirovograd'ı aldılar.
9 İngilizler Burma'da bulunan Maungdaw'ı ele geçirdi.
13 Çinliler Hukawng Vadisi'ni işgal etti.
15 5'inci Ordu Monte Trocchio'yu ele geçirdi. Almanlar Rapido Nehri'ne çekildi.
16 Eisenhower Avrupa Müttefik Kuvvetler Başkomutanlığı'nı üstlendi.
17 Müttefikler Garigliano Nehri'ni geçti.
19 Ruslar Novgorod'u aldı.
20 Amerikalılar Rapido Nehri'ne ulaştı.
22 6'ncı Amerikan Ordusu Anzio'ya çıkarma yaptı.
27 900 günlük Leningrad kuşatması sona erdi.
30 5'inci Ordu Gustav Hattı'nı geçti.
31 Amerikan birlikleri Marshall Adaları'nda bulunan Kwajalein ve Majura Atolleri'ni işgal etti.

Şubat

1 Fransa'daki Direnişi koordine etmek için Dahili Fransız Kuvvetleri kuruldu. Polonya Direniş Teşkilatı düzenlediği suikast sonucu Polonya'da bulunan Gestapo Şefi Kutschera'yı öldürdü.
4 Arakan'a yapılan Japon taarruzu Müttefikleri Hindistan'a sürdü; Çinliler Hukawang Vadisi'ne taarruz etti.
7 Almanlar Anzio'da karşı taarruza geçti. U-Botlarda ilk kez şnorkel kullanıldı.
8 Overlord (Normandiya Çıkarması) planı kabul edildi.
14 Eisenhower Avrupa Müttefik Kuvvetler Yüksek Karargâhını kurdu.
14-17 Amerikan ve Yeni Zelanda kuvvetleri Green Adası'nı aldı.
15 Monte Cassino Manastırı topçu ve uçak bombardımanı ile imha edildi.
16 Almanların Anzio'ya giriştikleri ikinci karşı taarruz neredeyse Müttefik kuvvetleri ikiye bölüyordu.
17-18 Truk Saldırısı Japon deniz donanmasına ait gemilere ve hava üslerine büyük zarar verdi.

19 Müttefik hava gücü Almanları Anzio'da durdurdu. Amerikan birlikleri Eniwetok Adası'na çıktı.
20-27 Alman fabrikalarının bombalandığı "Büyük Hafta".
21 Tojo Japon Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı oldu.

Mart
1 Ruslar Narva Nehri'ne doğru taarruza geçti. 16'ncı Chindit Tugayı Chindwin Nehri'ni geçti.
3 Almanların Anzio taarruzu kesildi. Yunan Direniş Teşkilatı Almanlarla mücadeleye başladı.
5 Chindit birlikleri Indaw'un batısına hava indirme birliklerini attılar.
6 Berlin'e ilk büyük gündüz hava saldırısı. Ruslar Ukrayna'da 100 kilometrelik bir cephe boyunca ilerleme kaydetti. Amerikan Deniz Piyadeleri Yeni Britanya'da Talasea'ya çıktı.
8 Imphal Muharebesi başladı.
9 Japonlar Bougainville'e taarruz etti.
12 Londra'daki Çek hükümeti Slovakya'yı direnişe çağırdı. Amerikan Deniz Piyadeleri Wotho Atolü'nü işgal etti.
13 Ruslar Khersen'i aldı. Rus-İtalyan anlaşması.
14 Almanlar Nikolayev bölgesinde kuşatıldı. İngilizler Imphal'den püskürtüldü.
15 Yeni Zelandalı ve Hintli birlikler Monte Cassino'ya taarruz etti. Amerikalı birlikler Admiralty Adaları'nda bulunan Manus Adası'na çıktı.
16 Japonlar Chindwin Nehri'ni geçip Kohima-Burma Yolu'nu kesti.
18 İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin Hamburg'a şimdiye kadar yaptığı en şiddetli hava saldırısı; 3000 ton bomba atıldı.
19 Almanlar Macaristan'ı işgal etti.
20 Amerikan Deniz Piyadeleri Bismarck Arch'ta bulunan Emirau Adaları'na çıktı.
22 Müttefiklerin Cassino'ya yaptığı saldırılar durdu. Amiral Dönitz U-Botlara müstakil olarak görev yapmalarını ve konvoylara saldırmamalarını emretti. Müttefiklerin Ocak-Mart arasındaki gemi kaybı 54 adet; fakat bu arada 60 U-Botu batırdılar.
24 Ruslar Dinyester Nehri'ne ulaştı. Tümgeneral Wingate uçak kazasında öldü. Japonların Bougainville'e giriştikleri karşı taarruz püskürtüldü.
25 Ruslar Proskurov'u ele geçirdiler.
27 Lentaigne, Chinditlerin başına geçti.
29 Imphal Kuşatması başladı.

Nisan

4-20 Japonlar Kohima'yı kuşattı.
10 Ruslar Odessa'yı aldı.
11 Ruslar Kerç'i aldı, Almanlar Sivastopol'a çekildi.
13 Ruslar Simferopol'u ele geçirdi.
14-17 Ruslar Tarnopol'u aldı ve Alman cephesini ikiye böldü.
22 Amerikalılar Yeni Gine'ye hiç direniş görmeden çıktılar. Tito'nun partizanları Korcula Adası'nı aldı.
24 Amerikan Savaş Dairesi Japonların işgalinin bir zorunluluk olduğunu kabul etti.
28 Japonlar Honan Eyaleti'nde ilerlemeye başladılar.

Mayıs

1-16 Commonwealth Başbakanları Londra'da toplandı.
2 İspanya tarafsızlığının süreceğine ilişkin garanti verdi.
5 14'üncü Ordu Imphal'de karşı taarruza geçti.
8 Eisenhower D-Day (Normandiya Çıkarması) için 5 Haziran tarihini seçti.
9 Müttefikler Normandiya Çıkarması için bombardımanlara başladı. Ruslar Sivastopol'u ele geçirdi. Japonlar Lushan'ı ele geçirdi ve Peking -Hankow demiryolu'nu kesti.
10 Çinliler Salween Nehri boyunca taarruza geçti.
19 Wakde Adası'nda son çarpışmalar.
23 Müttefikler Anzio köprübaşından çıkmaya başladı.
25 Almanlar Anzio'dan çekilmeye başladı.
26 Japonlar Çin'deki Amerikan hava üslerine taarruz etti.
27 Muson yağmurları Burma'daki çarpışmaları durdurdu. Amerikalılar Biak Adaları'na çıktı.
31 Almanlar Jassy'nin kuzeyine karşı taarruzda bulundu.

Haziran

2 Çinliler Myitkyina'yı kuşattı.
3 Kohima Muharebesi sona erdi.
4 -6 Fransa'daki Direniş Örgütü ulaşım sistemini işe yaramaz hale getirdi.
5 5'inci Ordu Roma'ya girdi.
6 Normandiya Çıkarması başladı.
7 5'inci Ordu Civitavecchia'yı, 8'inci Ordu da Subiaco'yu aldı. Amerikalılar Biak'taki havaalanını ele geçirdi.
9 Müttefik uçakları Fransız havaalanlarını kullanmaya başladılar. Fin Cephesi'ne Rus taarruzu başladı.

10 8'inci Ordu Adriyatik kıyısı boyunca ilerlemeye başladı. Limoges yakınlarında bulunan Oradour-sur-Glane'de SS'ler toplu katliam yaptılar.
11 Amerikan TF58 bombardıman uçakları Mariana Adaları'nı bombalamaya başladı.
12 Normandiya çıkarma bölgelerinin hepsiyle irtibat kuruldu.
14 B29 Süperkale bombardıman uçaklarının ilk Japon saldırısı.
15 Amerikan Deniz Piyadeleri Saipan Adası'na çıktı.
18 Ruslar Mannerheim Hattı'nı yardılar. Japonlar Changsha'yı aldı.
19-20 Filipin Deniz Muharebesi: Japonlar 300 uçak ve 14 gemi kaybetti.
20 8'inci Ordu Perugia'yı aldı.
22 Imphal kuşatması kaldırıldı.
23 Ruslar Beyaz Rusya'da taarruza geçti.
24 Ruslar Drina Nehri'ne ulaştı.
25 General Koenig Dahili Fransız Kuvvetleri Komutanlığı'na getirildi.
26 Çinliler Mogaung'u aldılar.
27 Amerikalılar Cherbourg'u ele geçirdi. Ruslar Dinyeper Nehri'ni geçti. Saipan'da şiddetli muharebeler cereyan ediyor.
30 Finliler Rus taarruzunu durdurdu. Kopenhag'da Genel Grev. Amerikalıların Finlilerle ilişkileri sertleşiyor.

Temmuz
1 Ruslar Berezina Nehri'ni geçti. 5'inci Ordu Cecina'yı ele geçirdi.
3 Ruslar Minsk'i tekrar ele geçirdi.
7 Saipan Japonlardan tamamen temizlendi;Amiral Nagumo ve Amiral Yano öldü.
9 2'inci Ordu Caen'i aldı
10 Japonlar Yeni Gine'de Aitape'e karşı taarruza geçti.
11 Ruslar Panter Hattı'na saldırıya geçti.
16 8'inci Ordu Arezzo'yu aldı ve Arno Nehri'ne ulaştı.
17 Rommel çok ciddi biçimde yaralandı. Ruslar Bug Nehri'ni geçip Polonya'ya girdi.
18 2'inci Ordu Goodwood Harekâtı'na başladı. Amerikan birlikleri St.Lo'yu aldı. Japonlar Imphal-Kohima hattı'ndan çekildi. Tojo Kabinesi istifa etti: Kaso Tojo'nun yerine geçti, Umeza Japon Kara Kuvvetleri Komutanı oldu.
20 Von Stauffenberg'in Hitler'e yaptığı suikast başarısız oldu.
21 Amerikan Deniz Piyadeleri Guam'a çıktı.
24 Maidanek'teki toplama kampı Ruslar tarafından kurtarıldı. Bu kurtarılan ilk toplama kampı oluyordu. Amerikan Deniz Piyadeleri Tinian'a çıktı.

25-30 Kobra Harekâtı St. Lo'nun batısından ilerlemeyi başardı.
28 Ruslar Brest-Litovsk'u aldı. Biak'taki direniş sona erdi.
29 Almanlar Odon Nehri üzerine karşı taarruz düzenledi (29 Temmuz-1 Ağustos).
31 Ruslar Varşova'ya 10 kilometre kadar yaklaştı.

Ağustos
1 Polonya Yeraltı Ordusu Varşova'da isyan başlattı. Tinian Amerikan birlikleri tarafından emniyete alındı.
3 Çinliler Myitkyina'yı aldı.
4 8'inci Ordu Floransa'ya girdi.
4-8 Hitler'e suikast düzenleyenler yargılandı ve infaz edildi.
6 3'üncü Ordu Nantes'ı aldı ve Brest'e ulaştı.
9 Guam Adası'ndaki Japonlar imha edildi.
14 Ruslar Vistül köprübaşından taarruza geçti.
15 Anvil (Dragon) Harekâtı başladı. Müttefiklerin 7'nci Ordusu güney Fransa'yı işgal etti.
16 Hindistan'daki Japon direnişi sona erdi.
20 Sen Nehri üzerinde köprübaşı tesis edildi. Rus birlikleri Tuna Nehri ağzına çıktı, Romanya'ya taarruz etti.
22 Paris'te isyan.
23 Ruslar 7'nci Alman Ordusu'nu Kishinev'de kuşattı.
25 Müttefik kuvvetler Paris'i kurtardı.
28 Müttefik kuvvetler Marsilya ve Toulon'u aldı.
29 Amerikan birlikleri Soissons'u aldı. Slovaklar isyan başlattı.
31 1'inci İngiliz Ordusu Amiens'e ulaştı, Somme köprübaşını ele geçirdi. Montgomery Mareşal oldu.Ruslar Bükreş'i aldı. 8'inci Ordu İtalya'da Gotik Hattı'na doğru taarruza geçti.

Eylül
1 Artois, Dieppe ve Rouen alındı; Amerikan birlikleri Meuse Nehri'ni geçti.
2 Rus-Fin anlaşması savaşı sona erdirdi. 5'inci Ordu Pisa'ya girdi. Wakde'deki harekât tamamlandı.
3-4 Müttefikler Antwerpen ve Brüksel'i kurtardı.
5 Rusya Bulgaristan'a savaş ilan etti.
6 Rusya Yugoslav sınırına ulaştı.
7 Amerikan birlikleri Moselle Nehri'ni geçti.
8 Ruslar hiçbir direniş görmeden Bulgaristan'a girdi. 5'inci Ordu Gotik Hattı'nı geçti.

10-11 3'üncü Amerikan Donanması Palaus'a saldırdı.
11 İkinci Quebec Konferansı.
12 1'inci Amerikan Ordusu Almanya'ya girdi. Le Havre teslim oldu.
14 Ruslar Varşova'nın varoşlarına indi.
15 1'inci Amerikan Ordusu Siegfried Hattı'na ulaştı.
18 Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği Polonyalı direnişçilere malzeme yardımı yaptı
17-21 Market Garden Harekâtı Müttefik hava indirme birliklerinin imhasıyla sonuçlandı
21 Tito Stalin'le buluştu.
22 Boulogne teslim oldu.
23 Ruslar Riga Körefzi'ne ulaştı.
26 Ruslar Estonya'yı işgal etti. 8'inci Ordu Rubicon Nehri'ni geçti.
28 Calais teslim oldu.
29 SS'ler Mount Sole'de katliam yaptılar.

Ekim
1 Rusya Yugoslavya'ya girdi.
2 Varşova Direnişi sona erdi.
4 İngiliz birlikleri Yunanistan'a çıktı.
9 3'üncü Amerikan Donanması Marcus Adası'nı bombaladı.
9-19 Moskova Konferansı.
10 Ruslar Riga'yı ele geçirdi.
11 3'üncü Amerikan Donanması uçakları Okinawa'ya taarruz etti.
12 İngiliz paraşüt birlikleri Atina havaalanını ele geçirdi.
12-18 3'üncü Amerikan Donanması uçakları Formoza'ya saldırdı.
13 1'inci Ordu Aachen'e girdi.
14 Atina kurtarıldı. Rommel intihar etti.
17 Amerikan Ranger birlikleri Leyte Körfezi'ne çıktı.
20 Belgrad kurtarıldı. 6'ncı Amerikan Ordusu Leyte Körfezi'ni işgal etti.
21 8'inci Ordu Savio Nehri'ni geçti.
23 De Gaulle Fransa'nın başına geçti. Ruslar Doğu Prusya'ya girdi.
24 İngilizler Lamia'yı ele geçirdi.
24-26 Leyte Körfezi'ndeki muharebede Japon donanmasından geriye kalan uçak gemileri de imha edildi.
28 Almanlar Arnavutluk'u tahliye etmeye başladı. Rus-Bulgar mütarekesi yapıldı.
30 Auschwitz Toplama Kampı'nda gaz odaları son kez kullanıldı.

Kasım

2 14'üncü Ordu Burma'daki Mawlu'yu ele geçirdi.
4 Yunanistan tamamen kurtarıldı.
9 3'üncü Amerikan Ordusu Moselle Nehri'ni geçti.
10 8'inci Ordu Forli'yi ele geçirdi.
11 Amerikan Donanması Iwo Jima Adası'nı bombaladı.
13 Japonlar Linchow hava üssünü ele geçirdi.
15 8'inci Amerikan Ordusu Mapia Adası'na çıktı.
20 1'inci Fransız Ordusu Belfort bölgesine girdi.
21 Arnavutluk birlikleri Tiran ve Durazzo'yu ele geçirdi.
23 Almanlar Makedonya'yı tahliye etti.
24 Müttefikler Saar Nehri'ni geçti; Fransızlar Strasbourg'u aldı. Tokyo'ya ilk B29 taarruzu.
30 Londra'da yeni Polonya kabinesi kuruldu.

Aralık

1 Almanlar Girit'ten çekilmeye başladı.
4 Atina'da sıkıyönetim ilan edildi.
6 8'inci İngiliz Ordusu Lamone Nehri'ni geçti. Japonlar Tushan'ı tekrar ele geçirdi.
10 14'üncü Ordu Indaw'a ulaştı.
12 Amerikalılar Witting'deki V füzesi fabrikasını ele geçirdi.
15 Çinliler Burma'daki Bhamo'yu aldı.
16-25 Ardennes bölgesinde Bulge Muharebesi; Bastogne direniyor.
17 Malmedy'de bulunan Amerikan esirleri SS'ler tarafından katledildi.
18 Ruslar Sajo Nehri'ni geçti.
20 14'üncü Ordu Kandaung'u ele geçirdi.
22 Almanların Meuse Nehri'ne ulaşmak için son çabaları. Leyte Adası'ndaki Japon direnişi sona erdi.
26 3'üncü Amerikan Ordusu General Patton'un komutasında Bastogne'nin imdadına yetişti.
27 Budapeşte kuşatması başladı.
30 14'üncü Ordu Kaduma'yı ele geçirdi.

1945

Ocak

1-17 Almanlar Ardennes bölgesinden geri çekildi.
2 Almanlar Budapeşte'de karşı taarruza geçti.
3 1'inci Amerikan Ordusu Ardennes bölgesine doğru taarruza geçti. Cumhurbaşkanı yönetiminde yeni Yunan hükümeti kuruldu.

4 İngilizler Arakan'a taarruz etti ve Akyab Adası'na ulaştı.
6 Lingayen Körfezi'ne yaklaşan Müttefik işgal birliklerine Kamikaze saldırıları başladı.
7 14'üncü Ordu Shwebo'ya ulaştı ve Kinu'yu işgal etti.
16 Ardennes bölgesi Almanlardan temizlendi.
17 Ruslar Varşova'yı aldı.
18 Geçici Polonya hükümeti kuruldu.
19 Ruslar Tilsit'i aldı.
20 Macaristan mütareke imzaladı.
21 14'üncü Ordu Monywa'yı aldı.
22 Burma Yolu tekrar açıldı.
25 De Gaulle Rhineland bölgesinin sürekli olarak işgal edilmesini talep etti. Amerikalılar Luzon'daki havaalanını ele geçirdi.
26 Ruslar Auschwitz Toplama Kampı'na ulaştı ve mahkûmları kurtardı. Japonlar Çin kıyısında bulunan birliklerine geri çekilme emri verdi.
27 Ruslar Vistül Nehri'ni geçti.
29 Poznan kuşatıldı; Almanlar iki milyon asker ve sivili Doğu Prusya'dan tahliye etme başarısını gösterdi.
30 Malta Konferansı (30 Ocak-2 Şubat).

Şubat
1 7'inci Amerikan Ordusu Siegfried Hattı'na ulaştı. 6'ncı Amerikan Ordusu Manila'da ilerlemeye başladı.
4-11 Yalta Konferansı.
9 Müttefikler Siegfried Hattı'nı geçti.
11 3'üncü Amerikan Ordusu Prüm'e girdi. Ruslar Breslau ve Dresden'e doğru ilerliyorlar, Budapeşte'yi aldılar.
13 14'üncü Ordu Mandalay güneyinde, Irawadi Nehri'nde köprübaşı tesis etti.
13-14 Hava saldırısı sonucunda çıkan yangında Dresden harabeye döndü. 100.000 sivil öldü.
15 Ruslar Danzig'e taarruz etti, Breslau'yu kuşattı.
16 Iwo Jima deniz ve havadan bombalandı.
16-17 Amerikalılar Japonya'ya hızlı uçak gemisi taarruzu düzenledi.
17 Amerikalılar Batan Yarımadası'nı işgal etti.
17-24 Almanlar Rusların Hron köprübaşını etkisiz hale getirdi.
19-26 Amerikan Deniz Piyadeleri Iwo Jima Adası'na çıktı.
21 Amerikan uçak gemisi *Saratoga* Kamikaze taarruzları sonucunda çok ağır yara aldı.
22 Alman ulaşım tesislerine karşı Clarion Hava Harekâtı düzenlendi.

23 Amerikan Deniz Piyadeleri Iwo Jima Adası'nda Suribachi Dağı'nı ele geçirdi. Ruslar Poznan'ı aldı.
24 Manila emniyete alındı.
25 1'inci Amerikan Ordusu Düren'i ele geçirdi.
27 Amerikalılar Verde Adası'na çıktı.
28 Corregidor emniyete alındı

Mart
1 1'inci Amerikan Ordusu Münih-Gladbach'ı aldı. Amerikan piyadesi Lubang Adası'na çıktı.
2 3'üncü Amerikan Ordusu Trier'i aldı
3 Amerikan birlikleri Burias ve Ticao Adaları'na çıktı.
4 Müttefikler Meiktila'yı aldı. Manila düştü.
5 Köln ele geçti, 9 ve 1'inci Amerikan Orduları Ren Nehri'ne ulaştı.Tito yeni Yugoslavya hükümetini kurdu.
6 Almanlar Budapeşte'ye karşı taarruza geçti.
7 1'inci Ordu Remagen Köprüsü'nden Ren Nehri'ni geçti. Çinliler Lashio'yu aldı.
8 Hintliler Mandalay'a girdi. Amerikalılar Mindanao'da Zamboanga'ya çıktı.
9 Japonlar Hindiçini'deki Fransız birliklerine saldırdı ve Annam İmparatorluğu'nu kurdu.
9-10 Tokyo'ya yapılan hava saldırısı sonucunda şehirde büyük yangın çıktı.
11 Londra'da sürgünde kurulan Çek hükümeti Slovakya'ya hareket etti.
13 14'üncü Ordu Maymyo'yu ele geçirdi ve böylece Japonların Mandalay'dan çıkış yolunu tıkamış oldu.
15 17'nci Hint Tümeni Meiktila'da kuşatıldı.
16 Almanya İsveç aracılığıyla barış görüşmeleri yapmak istiyor.
17 3'üncü Amerikan Ordusu Coblenz'i aldı. 14'üncü Ordu Sagaing ve Ava'yı aldı.
19 Japonlar Mandalay'ı tahliye etti.
20 7'nci Amerikan Ordusu Saarbrücken'i aldı.
22 Ruslar Danzig ve Gdynia'yı kuşattı.
27 Londra'ya son V2 bombası atıldı. 1 ve 3'üncü Amerikan Orduları Koblenz yakınlarında, 3 ve 7'nci Amerikan Orduları da Darmstadt'da irtibat sağladı.
28 Gdynia düştü.
30 Danzig alındı.

Nisan

1 1 ve 9'uncu Amerikan Orduları Ruhr'da bulunan Alman B Ordu Grubu'nun kuşatmasını tamamladı. 10'uncu Amerikan Ordusu Okinawa'yı işgal etti.
3 General MacArthur Pasifik'teki Amerikan Kuvvetlerinin Komutanı olurken, Nimitz de Deniz Kuvvetleri Komutanı oldu.
4 Amerikan birlikleri Weser Nehri'ne ulaştı ve geçti. Son Alman askeri de Macaristan'ı terk etti.
5 Rusya Japonlarla olan tarafsızlığını bozduğunu ilan etti; Japon Kabinesi istifa etti.
6 Yugoslav Partizanları Saraybosna'yı aldı.
7 Doğu Çin Denizi Muharebesi.
9 Ruslar Königsberg'i aldı.
10 9'uncu Amerikan Ordusu Hannover'i aldı
11 Sovyet-Yugoslav Anlaşması. 8'inci İngiliz Ordusu Santerno Nehri'ni geçti.
12 Müttefikler Belsen ve Buchenwald Toplama Kamplarını kurtardı. Cumhurbaşkanı Roosevelt öldü. Yerine Truman Cumhurbaşkanı oldu.
14 5'inci Ordu Po Ovası'na taarruz etti.
15 Arnhem ele geçti.
16 Rusların Berlin'e nihai taarruzu (16 Nisan-2 Mayıs).
18 Ruhr'daki Alman birlikleri teslim oldu.
19 14'üncü Ordu Magwe ve Myingan'ı aldı.
20 Nürnberg alındı.
23 Ruslar Berlin'e girdi. Amerikalılar merkezi Filipinleri kontrol altına aldı.
24 5 ve 8'inci Ordular Po Nehri'ni geçti.
26 1'inci Amerikan Ordusu ve Rus devriyeleri Torgau'da buluştu. Müttefikler Adige Nehri'ni geçti.
27 6'ncı Amerikan Ordusu Luzon'daki Baguio'yu aldı.
28 Mussolini partizanlarca ele geçirildi ve asıldı.
29 Müttefikler Dachau Toplama Kampını kurtardı.
30 Hitler intihar etti.

Mayıs

1 İngilizler Rangun'un güneyine hava indirme harekâtı düzenledi. Avustralyalılar Tarakan Adası'na çıktı.
2 Ruslar Berlin'i aldı, Almanların bu şehir için verdiği ölü sayısı 150.000, esir sayısı 300.000 oldu. İtalya'daki Alman orduları teslim oldu. 14'üncü Ordu Pegu'yu kurtardı.

3 Hintliler Rangun'u ele geçirdi.
4 Hollanda, Danimarka ve Kuzeybatı Almanya'daki Alman birlikleri teslim oldu. Dönitz U-Botların teslim olmasını emretti.
5 Batı'da ateşkes.
7 General Jodl kayıtsız koşulsuz teslim oldu ve belgeleri Almanya adına imzaladı.
8 Zafer günü.
9 Almanya'nın teslimi Berlin'de onaylandı ve resmi hale getirildi. Ruslar Prag'ı işgal etti.
11 10'uncu Amerikan Ordusu Okinawa'ya taarruz etti.
18 Amerikan Deniz Piyadeleri Okinawa'da Sugar Loaf Tepesi'ne çıktı.
23 Alman Yüksek Komutanlığı hapsedildi; Himmler intihar etti.
26 Çinliler Yung-ning bölgesini işgal etti, Japonların Hindiçini'ne giden yolunu kesti.
27 6'ncı Amerikan Ordusu Luzon'da bulunan Santa Fe'yi aldı.

Haziran
4 Müttefik ülkeler Almanya ve Berlin'i paylaştı.
10 9'uncu Avustralya Ordusu Borneo'yu işgal etti.
18 Mindanao'daki direniş sona erdi.
22 Okinawa'daki direniş sona erdi.
27 6'ncı Amerikan Ordusu Apani'ye ulaştı, Luzon'daki çatışmalar sona erdi.

Temmuz
1 Amerikan, İngiliz ve Fransız birlikleri Berlin'e girdi.
10 1000 bombardıman uçağı Japonya'yı bombaladı.
16 İlk atom bombası denemesi Meksika Çölü'nde Alamogordo'da yapıldı.
17 Potsdam Konferansı (17 Temmuz-2 Ağustos). Tokyo'yu bombardımana tabi tutan 1500 uçak hiçbir direnişle karşılaşmadı; İngiliz Pasifik Donanması ve 3'üncü Amerikan Donanması bu taarruza katıldı.
26 İngiliz İşçi Partisi seçimleri kazandı ve Atlee Başbakan oldu.
30 Japonya, Potsdam Konferansı uyarınca verilen ültimatomu reddetti.

Ağustos
3 Japonya tamamen abluka altına alındı.
6 Hiroşima'ya atom bombası atıldı.
8 Rusya Japonya'ya savaş ilan etti ve Mançurya'yı işgale başladı.
9 Nagazaki'ye atom bombası atıldı.

14 Japonya kayıtsız şartsız teslim olması için ileri sürülen şartları kabul etti.
18 Mançurya işgal edildi.
22 Japonlar Mançurya'da teslim oldu.
27 Amerikan ve Müttefik deniz birlikleri Japon limanlarına girdi.
28 Mao ve Çan-Kay-Şek Chungking'de buluştu, Japonlar teslim belgesini Rangun'da imzaladılar.

Eylül
2 Japonya teslim belgesini imzaladı.
5 İngilizler Singapur'a çıktı.
7 Japonlar Şanghay'da teslim oldu.

Ekim
10 Mao ve Çan-Kay-Şek arasında anlaşma imzalandı.

Kasım
20 Nürnberg duruşmaları başladı.

Dizin

Aachen, 594, 678, 687; hava saldırısı 628
Aalborg, 107
Aandalsnes, 69
Abbeville, 82
Abuyog, Filipinler, 659
Akrobat Harekâtı, 282
Acroma, 209, 291
Adachi, Korgeneral, H., 644, 726
Adak Adası, 529
Addis Ababa, 133
Addu Atolü, 252
Adige Nehri, 709
Adlertag (Eagle Day), Kartal günü, 105
Admiralty Adaları, 538, 641
Adriyatik, Müttefiklerin çıkarma harekâtındaki başarısızlıkları, 502-503
Agedabia, 211, 282
Aghelia darboğazı, 124, 125; Rommel'in ilerleyişi, 127, 185
Agordat, 134
Agra, Merkez Komuta Karargâhı, 387
Aire - St Omer - Graveline kanalı, 82, 87
Aisne Nehri, 79, 91
Aitape, Yeni Gine, 644, 726
Akagi, Japon uçak gemisi, 373
Akdeniz, deniz güzergâhının kapanması, 117;Mısır'a zırhlı birlik takviyelerinin bu güzergâhtan gönderilmesi, 120, 188-189, 246; İngilizlerin karşılaştığı bir dizi felaketler, 147; Hitler burada kazandığı başarıyı genişletmiyor, 147-150; Akdeniz'in savunma önceliğinin Singapur'dan önde gelmesi, 196, 234, 246-247; Rommel'e gönderilen ikmal maddeleri ve malzemeler batırılıyor, 316-317; Fransız Kuzey Afrikası'na çıkarma yapılıyor, 333-336; Amerikan Kurmay Başkanlığı Kuzey Afrika temizlendiğinde doğrudan Almanya'nın hedef alınmasını istiyor, 465; Sicilya işgali sonrasında güvenliğe kavuşuyor, 465; savaş Akdeniz boyunca yayılıyor, 751
Akyab Adası, 388, 543, 546, 665
Alagir, 270
Alam Halfa Muharebesi, 308 - 315, 354
Alam Nayil Tepesi, 309
Alaska, 529
Alban Tepeleri, 559 - 560
Albert Kanalı, Kanalın üzerindeki köprülerin Almanlar tarafından ele geçirilmesi, 75 - 76; İngiliz birliklerinin Kanal üzerindeki geçiş noktalarını emniyet altına alması, 585; İngiliz birlikleri kanal üzerindeki köprüleri emniyete alamıyorlar, 598
Aleut Adaları, Japon taarruzu 365, 369, 373; Adayı tekrar almak için Amerikalıların yaptığı taarruz, 529 - 530
Alexander, General (daha sonra Mareşal) Sir Harold, Burma'da, 249 - 250; Orta -

Doğu Harekât Alanı Komutanlığı'na atanıyor 281, 308; el - Alameyn taarruzunun tarihini tespit ediyor, 315; Eisenhower'ın yardımcılığına atanıyor, 428, 466; Tunus'ta 18'inci Ordu Grubu'na komuta ediyor, 428, 442, 446-447; nihai Tunus taarruzunu planlıyor, 451-452; Tunus'un işgalini tamamlıyor, 457 - 458, 462-463; Calabrian çıkarmasında hedefleri belirliyor, 495-496; İtalya'ya yapılan çıkarma hakkındaki iyimser görüşleri 486; Salerno köprübaşını ziyaret ediyor 492-493; Anzio çıkarması planları 557-558; Cassino manastırının imhasını onaylıyor 561; Cassino taarruzunu iptal ediyor 564; İtalya'daki bahar taarruzunu iptal ediyor 564 - 565, 567-568; Anvil harekâtına karşı çıkıyor, 569 - 570; Akdeniz Müttefik Kuvvetler Komutanı oluyor, 573

Allen, Tümgeneral Terry, 342, 436, 442

Allenstein, 701

Allfrey, Korgeneral C.W., 359, 450, 495

Almanya, Polonya'yı işgal ediyor, 13, 25, 36-37, 745; hayat sahasına ihtiyaç duyuyor, 18; ekonomik zorluklar, 19-20; Rusya ile saldırmazlık paktı imzalıyor, 22-23, 220, 745; savaş için gerekli hammadde eksikliğini duyuyor, 31, 162-163, 637-638; Hitler'e itiraz ediliyor, 44, 48, 753; İsveç'ten demir tedarik ediyorlar, 52-53, 60-61, 63; Norveç'i işgal ediyor, 52, 59-64, 66-70, 746-747; Danimarka'yı işgal ediyor, 59; nehirlere mayın atma planlanıyor, 65; Hollanda ve Belçika'yı işgal ediyor, 74-77, 747; Fransa'yı işgal ediyor, 69, 77-81, 747; İngiltere'yi işgale hazırlanıyor, 95-97; İngiltere'ye hava taarruzu (Blitz), 97-116; ele geçirdikleri radarlardan yararlanmayı başaramıyorlar, 101-102; Yugoslavya ile pakt imzalıyor, 142-144; Rusya'yı işgali, 154, 169-183; Romanya'daki petrolün önemi, 155, 160, 620; Rusya ile yeni anlaşma imzalıyor, 159; Japonlar ile ittifak yapıyorlar, 220; Rusya'daki harekât yıpratıcı özelliğini göstermeye başlıyor, 257-258, 261-262; Kafkas petrollerine ihtiyaç duyuyor, 261, 263; Güney Fransa'yı işgal ediyor, 348-349; bombardımanlar U-bot inşasını sekteye uğratıyor, 418-419; Dinyeper nehrinde sınır tesis etmeye çalışıyor, 516; Müttefiklerin Almanya'ya girmesini engellemek için ellerinden geleni yapıyorlar ama başarısız olmaya başlıyorlar(1944), 590-591, 599-600; Müttefikler Almanya'ya doğru yaklaşıyorlar, 593; Müttefiklerin başarısız olmalarındaki unsurlar(1944), 594-601; Finlandiya'ya karşı yükümlülüklerini arttırıyorlar, 612-613; Romanya ve Bulgaristan savaş ilan ediyor, 619-620; Finlandiya Almanya'ya savaş ilan ediyor, 623; stratejik hava bombardımanı, 625-640, bombardımana rağmen üretim düşmüyor, 632; petrol tesisleri bombalanıyor, 631-636; ulaşım tesisleri bombalanıyor, 634; bombardımanın değerlendirmesi, 639-640; doğu bölgesindeki halkın tahliyesi, 701; çöküş, 711-719; Alman halkı Müttefiklerin Berlin'e Ruslardan önce ulaşmasını istiyor, 716; Almanya teslim oluyor, 718-719

Alpler, Almanların İtalya'ya sızmaları, 479

Alsace, 594

Altenfiord, 413

Altmark Alman tanker gemisi, 63

Amba Alagi, Etiyopya, 134

Amblève Nehri, 682

Ambrosio, General, 427

Amçitka Adası, 529

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere Amerika'ya muhtaç ve bağımlı hale geliyor, 13; silahlanma programı, 19-20; hammaddenin mevcudiyeti, 31; Japon malları donduruluyor, 213, 221; Japonya'nın muhtemel en büyük tehdidi, 219; Pasifik'teki deniz gücü, 222; Japonların diplomatik şifrelerini çözüyor, 224; Filipinler için planları, 225; Pearl Harbor taarruzuna hazırlıksız yakalanıyor, 223, 230-231, 232-233; Pearl Harbor

taarruzu bütün kamuoyunda nefret uyandırıyor, 232; savaşa giriyor, 328, 751; Darlan'ın atanmasına tepki gösteriyor, 350; Franco'nun ilişkileri, 351; Japonya, Avustralya'yı Amerika'dan tecrit etmek istiyor, 362-364; Pearl Harbor gerçekleri, 363-364; Pasifik bölgesinin sorumluluğunu üstleniyor, 366; Atlantik savaşında devreye giriyor, 399, 404-406; Atlantik'te konvoy sistemine geçişte ve U-botlara karşı önlem almada ağır davranıyor, 408-409; Kuzey Atlantik'teki konvoy sistemindeki refakatçi görevinden çekiliyor, 414; Güneybatı Pasifik Harekâtı için stratejik plan, 530-531; Çin'de üs tesis etmek için plan yapılıyor, 539; Finlandiya ile ilişkiler kesiliyor, 613; Rusya'ya gönderilen malzemeler buradaki orduların motorize hareket kabiliyetini arttırıyor, 615, 699; Japonların barış girişimlerinden haberi oluyor, 733-735; Japonya ile savaşı sona erdirmek için Rusya'nın savaşa girmesini istemiyor, 737

Amery, Leo, 390

Amiens, 91

Amiral Graf Spee, Alman muharebe gemisi, 395

Amiral Hipper, Alman kruvazörü, 398, 409, 413

Amiral Scheer, Alman muharebe gemisi 398, 402, 409

Anakim Harekâtı, 392

Anami, General, 644

Ancona, 502, 571

Anders, Korgeneral W., 566

Anderson, Korgeneral Kenneth, Kuzey Afrika'da Müttefik birliklere komuta ediyor, 335, 347; Tunus'a harekâta başlamadan evvel birliklerin toplanmasını emrediyor, 354, 356; Rommel'e karşı savunma tertibi alıyor, 436

Anti -Komintern Pakt, 220

Antonescu, Mareşal Ion, 159, 162, 620

Antwerpen, İngilizler tarafından ele geçirilmesi, 590, 596, 598; İngilizlerin kente girişinin gecikmesi 592, 600-601; limanın temizlenmesi için harekâta girişilmesi, 593, 600-601; kente ilerlemenin planlanması, 594 -595; Ardennes taarruzunda hedef olması 677; V uçan bomba ve füzelerle bombardımana tabi tutulması, 711

Anvil Harekâtı, İngiliz ve Amerikalıların anlaşmazlıkları, 553-556, 563 -565, 569-570; harekâtın terk edilmesinin önerilmesi 564; Temmuz'a ertelenmesi, 564 - 565; adının "Dragon" olarak değiştirilmesi, 569

Anzio çıkarması, 557- 560; Kesselring'in karşı koyması 559-561; çıkarmanın içerilere adım atmakta zorlanması, 560-561; yardımcı olmak yerine yardım istemek zorunda kalınması, 560-561; köprübaşına karşı taarruzlar, 561-563; asıl birliklerle buluşmak için köprübaşından harekâta geçilmesi, 564- 565, 566-567

Aosta, Dük, 132, 134

Apamama Atölü, 540

Aparri, Luzon, 236

Apeninler, Rommel'in ordusunun geçişi 482; dağlardan geçerek Gotik Hattı'na taarruz edilmesi, 571

Apulia, 487

Arad, 621

Arakan taarruzu, (1942/1943), 386, 388-390; (1944), 545-547, 665-666

Arawe, Yeni Britanya, 538

Arcadia Konferansı, Washington, 328

Ardenne, 685

Ardennes, 593; tanklara geçit vermeyeceğinin sanılması 47, 747; Alman taarruzları (1940) 47-48, 74, 76-78, 671, 747; Alman savunmasının taarruzu durdurması, (1944), 593, 599; Alman karşı taarruzu, 637, 671-, 691; Müttefiklerin taarruza hazırlıksız yakalanmaları, 674 - 675; Hitler'in planları, 676 - 681, 690; Almanların yenilgiye uğraması, 690-691

Arezzo, 499

Argenta, 707

Argentan, 589-590

Arhangelsk, İngiliz konvoylarının gidişi, 417
Ark Royal, İngiliz uçak gemisi, 394, 404
Armavir, 268, 504, 506
Arnhem, 593, 596, 598
Arnim, General, Jurgen von, Tunus'ta Alman birliklerinin komutanı, 360; 21'inci Panzer Tümeni kontrolu altında, 428; 10'uncu Panzer Tümeni komutası altında, 429, 432-433; boşa giden taarruz girişimleri, 437-438; birliklerini Mareth Hattı'ndan geri çekmesi, 445-446; birliklerinin yiyeceksiz ve yakıtsız kalması, 452-453, 455-456
Arno Hattı, 571; Nehri, 572
Arnold, General H.H., 465, 629
Arras, İngiliz taarruzu, 83-84, 88-89
Arzeu Körfezi, 342-343
Asmara, 134
Assam, 251, 386, 380; Japon işgali, 543, 545, 547-550
Asya, Japonya'nın hedefleri, 218-219
Atbara, 129
Athenia, İngiliz yolcu gemisi, 394
Atlantik, muharebesi, 394-420; Avrupa'nın işgalinin buradaki zafere bağlı olması, 412
Atlantik Okyanusu, U-bot saldırıları, 394-401, 404-407, 409-416; deniz yüzeyinden yapılan saldırılar, 395, 398, 401-402, 404; uzun menzilli uçaklar, 395, 407, 413-414; Amerika Birleşik Devletleri savaşa giriyor, 399-400, 404; İtalyan denizaltıları, 401; Amerikan Güvenlik Bölgesi, 404; U-botlarının Güney Atlantik'ten geri çekilmesi 407; Güney Atlantik'teki Brezilya üsleri, 410; U-botlarının Kuzey Atlantik'ten geri çekilmesi, 414-415, 416; Kuzey Atlantik'teki hava örtüsü, 414-415
Atlantik Duvarı, 575
Atom bombası ve Japonların teslim olması, 730-738; atılma nedenleri, 736-737
Attila Harekâtı, 165
Attlee, Clement R., 733
Attu Adası, 374, 529
Auchinleck, General (daha sonra Mareşal) Sir Claude, Kuzey Afrika'da Wavell'in yerine atanıyor, 198; Crusader (Tobruk) Harekâtı'ndan sonra çok kararlı davranıyor, 203-205, 206-207, 209; Rommel'in Ocak 1942'de yaptığı taarruza müdahale ediyor, 283; hazırlık için zaman talep ediyor, 284; Tobruk'un batısında mevzi alıp direnmeye karar veriyor, 291; Sekizinci Ordu'nun komutasını devralıyor, 293; Birinci el-Alameyn Muharebesi'ne komuta ediyor, 297-308; inisiyatifi ele alıyor, 302; planları yapıyor, 302, 305; Rommel'in Auchinleck'i takdir etmesi, 307; Alexander'ın yerine atanması, 308; savunma planının Montgomery tarafından kabul edilmesi, 309; Hindistan'a komutan olarak atanması, 545
Audacity, İngiliz uçak gemisi, 398
Aurunci Dağları, 566
Ausa Nehri, 572
Ausente Vadisi, 566
Avalanche(Çığ) Harekâtı, 487-494; harekâtın amaç ve hedefleri, 484-489, 497-498, 502; Sekizinci Ordu koordinesiz bir şekilde harekâta katılıyor, 485; neredeyse başarısızlığın eşiğine geliniyor, 491-492
Avranches, 583 -585; bu bölgeden başarıyla taarruza devam edilmesi, 589, 616-617
Avrupa, savaşın etkileri, 13; Almanların yayılma politikası, 18-20; İkinci Cephe için tartışmalar (1942 ve 1943), 328-331, 465; Amerika Birleşik Devletleri İkinci Cephe için gemiler inşa ediyor, 408; Avrupa'ya tekrar giriş, 459-474; merkezi Avrupa'nın komünizmin etkisine açık hale gelmesi, 741, 753
Avustralya, Japon taarruzlarından kurtuluyor, 217-218; MacArthur Avustralya'da, 238, 365; Japon Deniz Kuvvetleri taarruz etmek istiyor, 362, 526
Avusturya, Almanya ilhak ediyor, 16, 19, 23-24, 744; petrolü, 31; Alexander'ın işgal planları, 569-570, 573
Awa barajı, Luzon, 727
Azak Denizi, Rusların ilerlemesi, 508- 509
Azor Adaları, U-bot grupları, 410; İngiliz hava üsleri, 416

Bab el Kattara, 296, 304
Badoglio, Mareşal P., 478-481, kaçışı, 482, 495; yerine Bonomi atanıyor, 569
Bagramyan, Mareşal I.K., 614, 616, 623
Bakü, 269
Balaclava, 610,
Balaton Gölü, 622
Balikpapan petrol merkezi, 727
Balkan Muharebeleri, 142-144, 156-157, 163-165; Rusya'nın işgalini geciktiriyor, 139-142, 162; Yugoslavya'daki darbe Balkanlar'ın işgalini başlatıyor, 142-144, 163; Alman birlikleri bu muharebeler için Romanya topraklarından geçiyor, 143, 160, 160-162
Balkanlar, Churchill Balkanlar'dan Almanya'ya karşı koymayı umut ediyor, 123, 125-126; Balkanlar'ın işgali, 139-146; İtalya işgal ediyor, 157; Müttefiklerin hava taarruzları, 609, 612
Baltık bölgesinin kanatlarından yapılan Rus ilerlemesi, 614-617, 620, 623
Baltık Denizi, U-botların eğitiminin engellenmesi, 409, 418-419
Baltık Devletleri, Ruslarm kontrolu, 22-23, 155; Almanların ilerlemesi, 160; Ruslarm girmesi, 614-615; Alman ordu grubunun tecrit edilmesi, 695
Baqqush, 324
Baranow, 617, 698-699
Baranoviçi, 169
Barbarossa Harekâtı, 158-163, 169-183; Balkan Muharebeleri nedeniyle gecikmesi, 139-142, 165; yeni tarihin tespit edilmesi, 165; İngilizlerin uyarısı, 166
Barents Denizi, 418
Barentu, Eritre, 134
Bari, 495
Barletta, 496
Barlow, Binbaşı Rudolph, 357
Barmen-Wuppertal, 626
Barré, General G., 355
Bastia, 707-708
Bastico, Mareşal E., 292, 326, 424, 427
Bastogne, 683, 685-686, 688-689
Batan Yarımadası, 217, 225, 237, 660
Batan Adaları, 236
Batı Afrika, Fransızların Müttefiklerle işbirliği, 351
Batı Cephesi, (1939), Fransa - Almanya sınırı, 40, 48-49; Alman birlikleri cepheyi yarıyorlar, 73, 77-79; Somme ve Aisne boyunca Fransız birlikleri, 91; (1944)Almanların savunmalarının yetersiz olması, 578, 579-580, 590-593, 599; Almanlar çöküyor, 590, 599-600; Almanlar savunmalarında yığmak yapıyor, 593-594, 600; Almanlar Oder'deki birlikleri donatmak için Batı Cephesi'ndeki birliklerin neredeyse tüm donatımlarını alıyorlar, 703-704, 711
Batı'lı Devletler (Ülkeler)(Güçler), savaşın hedefleri, 13; tavizkâr politika, 16-18; politikanın aniden değiştirilmesi, 17; Almanya'nın Doğu'ya yayılmasına sempati duyuluyor, 18-19, 22; ele geçen Alman planından yararlanamıyorlar, 48; Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin Finlandiya'ya yardımcı olabileceğini düşünüyorlar, 53-54; Norveç'i işgal planı, 60, 63, 64-65; 1941 yılında Pasifik'teki güçleri, 222; askeri teşkilatlarının(kadro kuruluşlarının) yeterli esnekliğe sahip olmaması, 277; Rusya'ya ikmal malzemeleri sevk ediyorlar, 417-418, 514-515; Mussolini'nin devrilmesinden gereği gibi yararlanamıyorlar, 478; Badoglio müzakerede zorluk yaşıyor, 478; İtalya mütareke imzalıyor, 481; savaşı sona erdirebilirlerdi, Eylül 1944, 590-591; Müttefiklerin fırsatı kaçırmalarının korkunç bedeli, 594
Batı Dorsal Dağları, 432
Batı'nın İşgali, (1939-1940), 72-93; Hitler'in ilk planı, 43-44, 46-48; planlar kayboluyor, 46-47; Manstein'ın planı, 46-47; ilk planın muhtemel etkileri, 47
Batı Okyanus Buluşma Noktası, 408
Batı Özel Deniz Görev Kuvveti, 335, 342
Batı Tummar, 121
Batı Yaklaşma İstikameti, U-bot taarruzları, 394; bombardımanlar, 395; konvoy refakatçileri, 399, 406; refakat grupları, 407-408

Batı Yaklaşma İstikameti Komutanlığı, Noble'ın komutası altında, 407-408, 412; Horton'un komutası altında, 412
Batı Yarımküresi Savunma Planı (4 Numaralı), 406
Battaglia, Monte, 573, 708
Battipaglia, 490-492, 497
Battleaxe (Savaş baltası) Harekâtı, 187-188, 191-195
Batum, 269
Bawdsey radar istasyonu, 101
Bayerlein, Korgeneral Fritz, 292, 311, Tunus'ta, 450
Baytown Harekâtı, 484
BBC, İtalya'nın teslim olmasını yayınlıyor, 480, 488
Beatty, Amiral, 61, 245
Beaufighter, Bristol, 387, 627
Beaverbrook, Lord, Uçak Üretim Bakanı, 99, 101
Beck, Albay Joseph, 20, 21
Beck, General Ludwig, 16
Beda Fomm, 211; Muharebesi, 124-125, 126-127
Becaye, 438
Belçika, tarafsızlığı, 40; Hitler'in işgal planı, 43, 45-47, 747; Almanların işgal planı, 45-46, 48, 747; işgal için uyarılıyor, 46; Müttefiklerin ilerleme planları, 48-49, 77, 748; Müttefik birliklerin irtibatlarının kesilmesi, 71, 77, 82-86; Almanların işgali, 71, 74-76, 747; Almanlar büyük başarıyla ilerliyorlar, 76; İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin geri çekilmesi, 83, 84-85; Belçika teslim oluyor, 85; Müttefikler (1944)Belçika'da hakimiyeti geçiriyor ve ilerliyorlar, 590, 595
Belgorod, 266, 508, 511-512, 519
Belgrad, darbe oluyor, 143, 163-164; hava taarruzu, 163-164; kurtuluşu, 622
Belhamed, 208, 284
Benevento, 497
Bengal, üs olarak kullanım zorluğu, 386; yeni havaalanları, 387-388
Bingazi, ele geçirilmesi, 123-124, 125-126; İtalyanlar tarafından tahliye edilmesi, 124; Almanlar tarafından tahliye edilmesi, 127-128; Almanların tank takviyesi, 211-212; Hint tümeninin kenti tahliye etmesi, 283; Sekizinci Ordu Karargâhı, 326
Berbera, 132
Berchtesgaden, 160; Hitler buradan Normandiya çıkarmasını sevk ve idare etmeye çalışıyor, 581-582
Berdiçev, 522, 605
Berdiye, 122, 205, 212
Beresford-Peirse, Tümgeneral M.N.de la P.(daha sonra Korgeneral Sir Noel), 121, 134, 191
Berezina Nehri, 176, 614; ormanlık ve bataklık bölge, 144, 175
Berg, 684
Bergen, 59, 64-65, 68
Berlin, misilleme hava taarruzları, 109; Ruhr havzasına gitmek için kullanılması, 598; hava taarruzları, 628, 630, 635; Muharebeleri; 628-629; Rus taarruzu, 698; Rusların yaklaşması, 702; Rusların Berlin'e girmesi, 718-719
Bermuda, Amerika Birleşik Devletleri üsleri, 405
Besançon, 92
Besarabya, Rusların hedefi, 23; Rus birliklerinin girmesi, 155, 177; Hitler'in Romanya'ya geri vereceğini söz vermesi, 162
Beyaz Rusya, Rus taarruzu, 612-615
Biak Adası, 645, 647
Biala Nehri, 38
Bialystok, 39, 616
Bicaye, 354
Biferno Nehri, 496, 499
Biggin Hill Hava Bölge Üssü Komutanlığı, 102, 108
Bilin Nehri, 249
Bir Berraneb, 208
Bir el Gubi, 200, 209
Bir Gibni, 201
Bir Hacheim, 284, 287-288, 290
Bir Sheferzen, 204
Bir Waid, 189
Birinci Dünya Savaşı, atlı süvari, 28; taarruzdan önce topçu bombardımanı, 40;

Norveç'in tarafsızlığının bozulması düşünülmeyecek birşeydi, 61; Müttefik Balkan Ordusu, 143; Mareşal Foch'un stratejisi(1918), 509, 520; Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin kurulması
Birmingham, hava taarruzu, 116
Biskay Körfezi, U-botlarının körfezde imhası, 415-417; U-botlarının burada toplanması, 416; Alman üsleri, 420
Bismarck, 401-405
Bismarck Archipelago, Amerika Birleşik Devletleri'nin işgal planı, 378-380, 530-531; Japon Donanması'nın öncelik vermesi, 530; Japon birliklerinin girmesi, 530-531; Japon birliklerinin işgali, 537-539, 641; Japon uçaklarının geri çekilmesi, 542
Bismarck Deniz Savaşı, 531-532
Bitburg, 599
Bizerte, çabuk ele geçirme ihtiyacı, 334-335; Müttefiklerin ilerleyişi, 349; Müttefiklerin havaalanına ilerleyişi, 353; Alman birlikleri giriyor, 354-355, 454; ele geçirilmesi, 456-457; Sicilya konvoylarının yanından geçmesi, 468-469; Sicilya işgali için toplanan birliklerin bindirme yeri, 468-469, 487-488, 492-493
Blamey, General Sir Thomas, 377, 726
Blaskowitz, General J., 37, 39
Blida havaalanı, 344
Blitz, 112-116
Blücher, Alman kruvazörü, 68
Blumentritt, General G., Hitler'in İngiltere'ye ilişkin tutumunu açıklıyor (1940), 90; İngiltere'den bilgi edinilmesinin zorluğundan bahsediyor, 580; ihtiyat panzer kolordularının kullanılmasını sağlamaya çalışıyor, 581-583; Hitler'in geri çekilmeyi yasaklayan kararını açıklıyor, 583; muhtemelen Kluge'nin Hitler'e yapılan suikaste karıştığını gösteren belirti ve kuşkuları açıklıyor, 584-585; Müttefiklerin Almanya üzerine yürürken yaptığı hatalar, 598-599; 15'inci Ordu'ya komuta ediyor, 681
Bobruysk, 175, 614
Bochum, 626
Bock, Mareşal F. von, Ordu Grup Komutanlıkları, 36, 47, 82, 85; Müttefik birliklerin kuşatmasının tamamlanması, 89; Rusya'da Ordu Grup Komutanı, 142, 161-162, 171, 168, 178-181; taarruzun sürekliliğini savunması, 181, hastalık nedeniyle istifa etmesi, 182; Rundstedt'in yerine geçmesi, 261; karşı taarruzda başarılı oluyor, 264-265
Bologna, 571-574, 706-709
Bond, Korgeneral L.V., 246
Bône, 332, 353
Bonomi, Ivanoe, 569
Bor-Komorowski, General, 618
Bordeaux, Fransız Hükümeti'nin taşınması, 93
Boris, Bulgaristan Kralı, 143-144
Borneo, 217, 727
Bougainville Adası, 530-532, 534-535; Japon birliklerinin girişi, 535; muharebeler, 537
Boulogne, 82; seyyar radar istasyonunun Almanlar tarafından ele geçirilmesi, 102
Bradley, General Omar, Tunus'ta, 428; 2'nci Kolordu'nun komutasını devralıyor, 451, 454; Overlord (Normandiya) çıkarmasında 12'nci Ordu Grubu'na komuta ediyor, 594; Montgomery ile stratejik açıdan görüş ayrılığına düşüyor, 594-596; hava indirme harekâtına karşı çıkıyor, 597; düşmanın mağlup edildiğinden emin, 671; Almanların Ardennes karşı taarruzunu haber alıyor, 674, 687; Ren nehri geçişi esnasında başarıyı genişletme harekâtı için uygulama seçenekleri arıyor, 711, 714-715
Brandenburg, 702
Brauchitsch, General Walther von, Polonya işgalinde, 38; Fransa'nın işgaline karşı, 44-45; Manstein'ın planına karşı, 47-48, Hitler'in panzer birliklerinin ilerlemesini durdurmasına karşı çıkıyor, 88-89; Hitler'in Rusya stratejisine karşı çıkıyor, 178-179; sürekli taarruzdan yana, 180-181; komutanlıktan affını istiyor; 182; Hitler'in günah keçisi, 260-261
Braun, Eva, 718

Brezilya, 410
Breslau, 702-703
Brest, Almanların buradan ticari gemilere yaptıkları denizaltı saldırıları, 398-399, 401-402, 405, hava saldırısı limana zarar veriyor, 401-402; 3'üncü Amerikan Ordusu geliyor; 417; Alman birlikleri burada tutunuyor, 589
Brest-Litovsk, 39, 173-175, 615-617
Bretanya, düşman hava üsleri, 104; Almanların limanlardaki ticari gemilere saldırıları, 398-399, 401-402, 405; Müttefiklerin limanları ele geçirme girişimleri, 589-590
Brevity Harekâtı, 187, 188-190
Bryansk, 257, 518-520, 521-522
Briggs, Tümgeneral Raymond, 444-446
Brighton, 96
Birindisi, 484, 495-496
Bristol, hava taarruzları, 114-116
Britanya Savaşı, 95-116, 749; savaş öncesi hazırlık safhası; 104-106; Alman Hava Kuvvetleri muharebeyi neredeyse kazanmak üzere, 109-111; Londra'nın bombalanması, 111-116
Britanya İmparatorluğu, Hitler'in hayranlığı, 90
Broadhurst, Hava Mareşal Harry, 445
Broadway havaalanı, 547
Brody, 178
Broich, General F.von, 360
Broke, İngiliz muhribi, 344
Brolo, 473
Bromberg, 702
Brooke, General Sir Alan (daha sonra Mareşal Viscount Alanbrooke), Fransa'dan kaçıyor, 91; Sekizinci Ordu Komutanlığı teklif ediliyor, 308; el-Alameyn muharebesi, 321; Moskova'da, 333; Kazablanka Konferansı'nda 465; İtalya'daki birliklerin güçlendirilmesini destekliyor, 556; Alexander'm Kuzey İtalya planını destekliyor, 569
Brooke-Popham, Hava Mareşal Sir Robert, 242
Brooklands, Vickers-Armstrong fabrikalarının bombalanması, 110
Brugge, 593
Brunei Körfezi, 727
Brüksel, 590, 596, 677
Bükreş, 609, 620
Buckner, Korgeneral Simon B., 722
Buczacz, 608-609
Budapeşte, Müttefik hava taarruzları, 609; Rusların ilerleyişi, 622; şehrin düşmesi, 703
Budenny, Mareşal S., 178
Budenovsk, 268, 506
Buerat, 281, 326-327, 424-425
Bug Nehri, nehrin akışı, 144; Almanlar nehri geçiyor, 174, 178-179; nehre doğru geri çekilme, 605; Ruslar nehre ulaşıyorlar, 606-607, 615-616
Buin, Bougainville, 726
Bukovina, 155, 162
Bulgaristan, Balkan savaşlarındaki yeri, 143-144, 163-164; Rusya'nın nüfuz arayışı, 157-158, 160; Rusya sınırına yaklaştıkça barış arayışına girmesi; 620
Buna, Papua, 378
Buq-Buq, 122
Burma, Japonların işgali, 217, 248-252, 362; İngiliz birliklerinin girişi, 222; İngiliz uçaklarının gelmesi, 223; İngilizlerin geri çekilmesi, 251, 386; işgalinin tekrar planlanması, 386-388, 392-393, 543-550, 663, 663-666; buradan sivil mülteci akını, 386-387; Çinlilerin işgal planı, 387-388; Chindit birliklerinin gelmesi, 389-392, 545-547; yenilenmiş Japon taarruzu, 392, 526, 543, 545-546, 549-550; Japonlara yapılacak taarruz için güzergâh olarak seçilmemesi, 527-528; (1943-1944) yılındaki muharebeler, 543-548; Japon komuta sistemindeki değişikler, 545; Slim'in Ordusu ilerliyor, 549, 663-664, Japonlar tutunmada sorun yaşıyorlar, 663-664, Kuzey Burma'da harekât, 665-667; Güney Burmanın temizlenmesi, 725
Burma Yolu, Japonların bu yolu kesmek istemeleri, 217, 224, 251; bu yolla bağlantı kurulmak istenmesi, 249-250; Amerikalıların bu yolu açmak istemele-

ri, 539; açma girişimler, 543, 663; yolun açılması, 666
Burroughs, Tümamiral Sir Harold, 335
Busch, General E., 96, 161, 614, 617
Bush, Dr Vannevar, 734
Butcher, Albay Harry C., Eisenhower'ın deniz yaveri, 588, 677
Butgenbach, 684
Buthidaung, 389
Büyük Doğu Asya Refah Küresi, 224, 362
Bydgoszcy, 702
Byelaya Tserkov, 605

Caen, 579-582, ele geçirilmesi, 578-579; çıkarma yapan müttefik birliklerin köprübaşlarından ilerleme çabaları, 585-588, 589-590
Calabria, Müttefikler buraya taarruz etme fırsatını kaçırıyorlar, 473-474; Müttefikler çıkarma yapıyorlar, 493-494; Alman birlikleri buraya giriyorlar, 486-487, 490-491
Calais, 82, 90, 580
Caltagirone, 470
Calvert, Binbaşı M., 547
Camiguin Adası, 236
Camino Dağı, 501
Campoleone, 562
Canaris, Amiral W., Hitler'e engel olmak istiyor, 46-47
Cap Bon yarımadası, 451, 457
Cap Matifou, 344
Cap Sidi Ferruch, 344-345
Capaccio, 490
Cape Esperance muharebesi, 383
Cape Gloucester, 538
Cape güzergâhı, bu yolla Mısır'a ve Doğu'ya takviyelerin gönderilmesi, 117, 466
Capua, 497
Capuzzo Garnizonu, ele geçirilmesi, 120, 192, 202; İngilizlerin ilerleyişi, 189, 192; Almanlar tekrar ele geçiriyor, 193; panzer tümenleri buraya doğru hareket ediyor, 200-201
Carigara Körfezi ve Ovası, Leyte, 659
Carinthia, 144
Carnimeo, General, 134
Caroline Adaları, 218, 365, 641
Carroceto koyu, 563
Cassino Muharebeleri, 560-567
Castiglione, 344
Castrovillari, 486-487
Catania, 471
Catanzaro, 486
Caunter, Tuğgeneral J.A.C., 120, 124—125
Cava, 217
Cava Boşluğu, 489
Cavallero, Mareşal U., İtalyan Savaş Bakanı, 283, 326; Rommel'le konuşmaları, 424-425; görevden azledilmesi, 427
Cebalü'l- Ahdar, 211
Cebelitarık, Almanlar buraya harekât yapmayı planlıyor, 156-157, 160-162; Almanların işgalinden korkuluyor, 331-332; Torch Harekâtı (Kuzey Afrika çıkarması) boğazlardan geçilerek yapılıyor, 335; Giraud buraya geliyor, 338-339, İspanya Torch Harekâtı'na (Kuzey Afrika çıkarması) müdahale etmiyor, 351-352
Cebelitarık konvoyları, 406, 408, 411
Celles, 690
Cenova, 706
Cernauti, 608
Cezayir (Ülke), çıkarma yapılması planlanıyor, 328, 331-336; çıkarma yapılıyor, 342-344; Tunus'a yapılan harekât bu bölgeden geçiyor, 353
Cezayir (kent), Müttefikler çıkarma yapıyor (Torch (Meşale) Harekâtı, Kuzey Afrika'ya Müttefiklerin yaptığı çıkarma 331-336, 339, 344-345; çıkarma hücum birlikleri, 335-336; Fransızlarla gizli buluşma, 336-337; Fransızların direnişi, 339; 342, 343-345; ateş-kes, 342, 347; Fransızlar arasındaki karmaşa, 346-350; " Husky " (10 Temmuz 1943, Sicilya çıkarması)harekâtının planlanması, 466; konvoyların gemilere bindirilmesi, 468-469, 487-488
Chalons-sur-Marne, 92
Chamberlain, Neville, ani politika değişikliği, 13, 20, 23-24, tavizkar politika,

16-18, 19-20; ve Eden, 18; Rusya'ya blöf yapıyor; 21-22; Anglo-Alman paktı için görüşmeler yapıyor, 22; savaş ilan ediyor, 25; Norveç'in işgali, 59, 62-64, 64-65, yerine Churchill geçiyor, 71
Champagne'de başarıya ulaşılıyor, 92
Chappelle, Bonnier de la, 346
Charleville, 87
Chartres, 589
Château-Thierry, 92
Chater, Tuğgeneral A.R., 132
Chekiang Eyaleti, burayı cezalandırmak için yapılan harekât, 364
Cherbourg, 580; (1942) çıkarma bölgesi olarak planlanması, 328-329; ele geçirme planlarının yapılması, 578
Cherkassy, 602, 604
Chernyakhovsky, General, 614-617, 700-701
Chertkovo, 266
Cherwell, Lord, 734
Chindit birlikleri (Wingate Akıncıları) (Özel Birlikler), ilk harekâtları, 389-392, 545; şaşırtma taarruzları(1944), 543, 546-547; birliklerin genişletilmesi ve görev alanlarının değiştirilmesi, 546-547; Stilwell'in
Chindwin Nehri, 545; Japon birlikleri nehri geçiyor, 251, 548-549; üzerinde Chindit birliklerinin harekâtları, 390-392; Slim'in orduları nehre ulaşıyor, 549-550; üzerinde köprübaşı tesis ediliyor, 663, 666-667
Chiunzi Geçidi, 488, 489
Chitose, Japon uçak gemisi, 657
Chiyoda, Japon uçak gemisi, 657
Chouigui geçidi, 357
Christison, General Sir Philip, 545-546, 665, 666
Chuchow havaalam, 364
Chuikov, General V., 275
Churchill, Winston S., tavizkâr politikaya karşı çıkıyor, 19; İngiltere'nin savaşa girmesi üzerine görüşleri, 23-24; Polonya'ya verilen garanti anlaşmasını destekliyor, 24, 26; Fransız Ordusu üzerine görüşleri, 26; Alman Ordusu üzerine görüşleri, 27-28; zırhlı birlikler üzerine görüşleri, 28; Fransa'daki Müttefik cephesi hakkındaki görüşleri, 49; Rus gücünü yanlış değerlendirmesi, 52-53; Norveç'in işgali üzerine görüşleri, 60, 67; Norveç kıyılarına mayın döşenmesi konusunda ısrar ediyor, 60-61; Norveç ve İsveç'e harekât düzenlenmesi konusunda baskı yapıyor, 61-62, 65, 69-70; tarafsız ülkelere Müttefik saflarına geçmeleri için radyodan yayın yapıyor, 63; Paris'te Yüksek Savaş Konseyi'nde 63, 65; başbakan oluyor, 71; Kral Leopold'dan ülkesinde kalmasını ve direnmesini istiyor, 85; barış görüşmelerini reddediyor, 93, 151; Mısır'a takviye zırhlı birlikler gönderiyor, 120, 189-190; Yunanistan'a askeri yardım gönderiyor, 124, 126; Kuzey Afrika'daki ilerlemeyi durduruyor, 126; Doğu Afrikada'ki harekâtları destekliyor, 130, 133; Kırım'daki İngiliz birlikleri destekliyor, 144-146; Almanya'nın bombalanmasını emrediyor, 151, 154; Yugoslavya'daki darbe konusunda konuşuyor, 164-165; Tobruk'un elde tutulması konusunda ısrar ediyor, 185-186; Battleaxe(Tobruk'un kurtarılması)harekâtının hedefleri konusunda bilgi veriyor, 191-192; Mısır'ı Uzak Doğu pahasına desteklemek amacıyla daha fazla tank takviyesi gönderebilmek için çareler arıyor, 196, 246-247; Japonya'nın ekonomik kaynaklarını kesiyor, 196, 240; Kuzey Afrika'da komutanları değiştiriyor, 198, 308-309; Hong-Kong'un takviyesi konusunda mutabakata varıyor, 234; Uzak Doğu'ya "caydırıcı" deniz birlikleri gönderiyor, 240; Japonların havadaki yeterliliklerine ilişkin görüşleri, 241-242; Singapur'un elde tutulmasını emrediyor, 244-245; Burma'daki komutanları değiştiriyor, 249; Çöl'de harekâtın bir an önce başlamasını istiyor, 284, 307, 315; Tobruk için endişe ediyor, 291; el-Alameyn'deki taarruzun yavaş seyretmesinden kaygılı, 321; Kuzeybatı Afrika

Projesi hakkındaki görüşü, 328-329, 331-335; Washington'da, (1942) 329; Moskova'da 333; Sumatra'ya yapılacak harekâtı onaylıyor, 392; üslerle muhriplerin değiştirilmesini müzakere ediyor, 399; Norveç'e çıkarma öneriyor, 409; Kazablanka Konferansı'nda, 423, 465-466, 478; Tunus'ta alman esirler hakkında, 458; Sicilya çıkarmasında daha hızlı hareket edilmesini istiyor, 466; İtalya'daki muharebelerin takviye edilmesini destekliyor, 550, 557; Anzio çıkarmasını destekliyor, 556, 559-560; Roosevelt ile "Anvil" harekâtı üzerine tartışıyor, 565, 569; Alexander'ın Kuzey İtalya planını destekliyor, 569; sivil Fransız kayıplarından endişe duyuyor, 633; atom bombası hakkındaki görüşleri, 730-731, 737-738; Japonlar için talep edilecek "kayıtsız koşulsuz teslimiyet" önerisinin gözden geçirilmesini tavsiye ediyor, 731, 733; "gereksiz savaş", 741
Ciano, Kont, günlüğü, 91
Cibuti, 132
Cisterna, 563
Civitavecchia, 502, 566
Clark, General Mark, Cezayir kentine yaptığı gizli ziyaret, 336-337; Darlan'la buluşmaları, 347-351; İtalya'da Beşinci Ordu'ya komuta ediyor, 480; Salerno çıkarması hakkında, 484; Salerno çıkarması için hazırlık ateşini reddediyor, 488; Salerno'yu tahliyeye hazırlanıyor, 491; Salerno'yu takviye ediyor, 491; taarruzu yeniliyor, 500-501, 557-558; Anzio çıkarmasında, 559; doğrudan Roma'ya ilerliyor, 567-568; Bologna'ya taarruz, 573
Clerf Nehri, 682
Clervaux, 682
Cluj, 621
Collins, Tümgeneral J.Lawton, 689-690
Colombo, Japonların hava taarruzları, 253
Comacchio Gölü, 707-708
Combe, Yarbay J.F.B., 120, 124-125
Comberforce, 124
Como Gölü, 710
Compiègne, 92-93
Conca nehri hattı, 572
Coral Deniz Muharebesi, 365, 366-368
Cori, 567
Coriano Sırtı, 572
Cork ve Orrery, Amiral Lord, 70
Corregidor, 238, 362, 660
Cossack, İngiliz muhribi, 63
Cotentin yarımadası, "İkinci Cephe"için çıkarma bölgesi olarak düşünülmesi, 329
Courageous, İngiliz Kruvazörü, 394
Courten, Amiral Kont R. De, 481
Coventry, hava taarruzu, 116
Cowan, Tümgeneral D.T., 668
Cox's Bazar, 389
Creagh, Tümgeneral Sir Michael O'Moore, 120, 124
Creil, 91
Cripps, Sir Stafford, 156
Crocker, Korgeneral J.T., Tunus'ta, 449-450, 454
Cruewell, General Ludwig, Crusader (Tobruk) Harekâtı'nda, 201, 203, 205;
Crusader (Tobruk) Harekâtı, 196-212, orduların tank güçlerinin karşılaştırılması, 197; harekât planlarının yapılması, 199, 201; Almanların tank kaybı, 202-204, 211; Rommel'in Sekizinci İngiliz Ordusu'nun arka bölgesini tehdit etmesi, 203-207; Mihver birliklerinin geri çekilmesi, 209-212
Culverin Harekâtı, 392
Cunningham, Amiral Sir Andrew, 336, Sicilya çıkarmasının deniz birliklerinin sorumluluğunu üstlenmesi; 468; Sicilya çıkarmasında görev alıyor, 471, 474; birlikleri Taronto'ya sevk ediyor, 494
Cunningham, Korgeneral Sir Alan, Doğu Afrika muharebelerine iştirak ediyor, 132, 133; Sekizinci İngiliz Ordusu'nun komutasını alıyor, 198; Sidi Rezegh'de muharebeye iştirak ediyor, 202, yerine Sekizinci İngiliz Ordusu'nun komutasını Ritchie alıyor, 204
Curteis, Amiral Sir A.T.B., 403
Czestochowa, 700

Çan-Kay-Şek, General, Japonlara karşı savaşıyor, 220, 663; Burma savunması için Amerikan Yardım Grubu'nu ödünç veriyor, 251; aynı yardımı Stilwell'e yapıyor, 251, 663; Burma'nın tekrar işgal planından vazgeçiyor, 388
Çek - Slovakya; Hitler baskı yapıyor, 16, 19; Polonya Hitler'e yardımcı oluyor, 20, 23-24; Batı desteklemekte başarısız oluyor, 20, 23-24; Almanlar işgal ediyor, 20-21, 35
Çin, Japonlar tarafından işgal ediliyor, 213, 220; Burma Yolu'nun kesilmesi, 217, 224, 251; Japonların asıl hedefi, 218, 220-221, 224; bütünlüğünü garanti eden anlaşma, 219-220; Japon birlikleri Çin'de, 220, 535-536; Müttefiklerden tecrit ediliyor, 362; Amerika Birleşik Devletleri bombardıman uçakları Tokyo taarruzundan sonra Çin'deki üslerine iniyor, 363-365; ikmal maddeleri Çin'e sevk ediliyor, 386-387, 663, 665-666; Burma'nın tekrar işgalinin planlanması, 387-388; Çin'deki ikmal yolunun tekrar açılması için Amerika Birleşik Devletleri'nin ısrarı, 393, 539; Japonlara yapılacak taarruz için güzergâh olarak düşünülmesi, 527-528; Japonya'ya yapılacak taarruz için Amerika Birleşik Devletleri'nin hava üsleri olarak planlanması, 539, 661, 665-666; Japon üslerine taarruzların düzenlenmesi, 660; Amerika Birleşik Devletleri bombardıman uçaklarının üslenmesi, 728
Çin Denizi, Halsey'in uçak gemileri taarruz ediyor, 660
Çin-Japon Savaşı (1895), 218-219
Çin Milliyetçileri, Amerika Birleşik Devletleri destek gönderiyor, 539
Çir Nehri, 279
Çöl Tilkileri, 120

Daba, 312, 320, 324
Dace, Amerikan denizaltısı, 653
Dakar, 338, 342, 350
Daladier, Edouard, 62, 64
Danimarka, Alman işgali, 59, 63, 65, 68, düşman üsleri tesis ediliyor, 97-98, 107-108
Danimarka Boğazı, ana muharebe gemisi Bismarck ve kruvazör Prinz Eugen boğazda, 402
Danzig, 19, 21, Körfezi, 701
Darlan, Amiral J.F., 337, 339, 342; ve Torch (Meşale) Harekâtı/Kuzey Afrika'ya Müttefiklerin yaptığı çıkarma 341; ateş emrini veriyor, 347-348, 350; Toulon'daki Fransız donanmasına müdahale ediyor, 349, 351; Tunus'taki Alman birliklerine Fransızların direnmesi için emir veriyor, 349; atanmasına tepki gösteriliyor, 350; öldürülüyor, 350-351
Darter, Amerikan denizaltısı, 653
Daryal geçidi, 270
Davao, Filipinler, 647
Dawley, Tümgeneral E.J., 487, 497
Dedeağaç, 143
Deir el Shein, 296-297
Delatyn, 609
Dempsey, General Miles, 485, 496; Normandiya çıkarmasında, 585
Demyansk, 260, 511
Derne, 124, 211
Derne - el-Mekili hattı, 283
Desna Nehri, 177
Deutschland, Alman muharebe gemisi, 395
Diadem Harekâtı, 564-566; birliklerin kaybolması, 566-567, 569; Alexander'ın elde edilen başarıyı genişletme planları, 568-569
Diego Suarez, 253
Dieppe, 580
Dietl, General, Norveç'te, 70
Dietrich, General Sepp, 588; Ardennes taarruzunda, 677-678, 682, 684-685, 686, 690
Dill, Mareşal Sir John, İmparatorluk Genelkurmay Başkanı., Mısır'a tank gönderilmesine karşı çıkıyor, 188; Uzak Doğu'nun savunulması, 196, 234, 246-247; Washington'da " Süper Jimnastikçi(Gymnast)harekâtı için baskı yapıyor, 329

Dimapur, 549
Dinant, 79, 677, 683, 690
Djebel Abiod, 355, 438
Djebel Bou Aoukaz, 455
Djebel el Guessa, 359
Djedeida, 357-358; havaalanı, 357
Djefna, 356
Djidjelli, 353
Dinyeper Nehri, Almanların nehre doğru ilerleyişi, 160-161; Guderian tanklarla ilerlemek istiyor, 167; Guderian, Rus ordularını nehre ulaşmadan imha etmek istiyor, 173-174; batısını kuşatmayı başaramıyorlar, 175-175; Almanlar nehri geçiyor, 176; Ruslar nehre doğru ilerliyorlar, 509-510, 602, 604-605; Ruslar nehir cephesine doğru taarruza geçiyor ve nehri geçiyorlar, 520-523; Almanlar nehrin güney kıvrımında çöküyorlar, 521-522; Almanlar nehir hattından geri çekilmeyi başarıyorlar, 522-523; Almanlar nehir hattında tutunmayı başarıyorlar, 523-524, 606-607
Dinyester Nehri, 607, 609-610, 620
Dnyepropetrovsk, 509, 520
Dobbie, General Sir William, 245
Doğu Afrikalılar, İngiliz Doğu Afrika Ordusu'nda yer savışıyorlar, 132
Doğu Prusya, Polonya'nın kanat bölgesinde yer alıyor, 35-37; panzer kolorduları bu bölgede harekât yapıyorlar, 143-144; Alman Ordu Grubu harekâta iştirak ediyor, 160-162; Hitler'in karargâhını burada tesis ediyor, 326, 462, 617; Ruslar yaklaşıyor, 616, 617; Ruslar geliyor, 699-701; Alman birlikleri tecrit ediliyor, 701-702
Doğu Cephesi, açılıyor, 151-183; Alman Ordu Grupları Doğu Cephesi'nde, 161; Rusya tarafından cephelere bölünüyor, 276-277, 614, 699; cephenin istikrara kavuşması(1944)609-610, 611-612; Ruslar büyük taarruza hazırlanıyor, 695-699; Ruslar Doğu Cephesi'nde başarılı olmaya başlıyorlar, 699-702; cephenin istikrara kavuşması (1945), 702-704,
Doğu Okyanus Buluşma Noktası, 405
Doğu Solomon Adaları Muharebesi, 382-383
Doğu Tummar, 121
Don Nehri, 261; Almanlar nehre ulaşıyor, 181, 266; nehir hattında tutunuyorlar, 263; Almanlar nehrin ötesinde ilerlemeye başlıyor, 268; kanatlarda savunma tertibi alıyorlar, 274-275; Ruslar nehrin aşağısına doğru taarruza geçiyorlar, 277, 280, 504, 506, 508; nehir donuyor, 279; batısından başlayan Rus taarruzu, 508
Don-Donets koridoru, Almanlar koridorun aşağısına doğru ilerliyorlar, 261, 266, 271-272
Donbaik, 665
Donets havzası, Almanlar işgal ediyor, 181; Ruslar havzaya giriyorlar, 277; Hitler bu hatta tutunmak istiyor, 512
Donets Nehri, Almanlar nehri geçiyor, 266; Ruslar nehrin güneyinden ilerlemeye başlıyorlar, 279, 506, 508; Ruslar nehri geçiyorlar, 509, 518-520; Almanlar geriye çekiliyorlar, 510-511, 512
Doolittle, Yarbay James H., 363, 729
Dordrecht, 74
Dorman- Smith, Tuğgeneral (daha sonra Tümgeneral) Eric, 121, 293, 309
Dorsetshire, İngiliz kruvazörü, 404
Dortmund, 626
Doumenc, General J.E.A., Meuse nehrinden geçişi sevk ve idare ediyor, 79-81
Dover, 96, 105; Konvoylar boğaza saldırıyor, 105
Dowding, Hava Mareşal Sir Hugh, 99-100, 102, 109-110
Dönitz, Büyük Amiral K., U-botlar için "kurtkapanı" taktiğini geliştirdi, 400-402; U-botlar Norveç'e gönderiliyor, 409; yeni yer tespiti aygıtı için endişeleniyor, 410; Deniz Kuvvetleri Komutam oluyor, 413; U-botların sorunları uğraştırıyor, 413-416; U-botların taarruzlarını Normandiya çıkarması sırasında yoğunlaştırıyor, 415-416
Drakula Harekâtı, 666, 665-666, 670
Dragon Harekâtı, 569

Drava Nehri, 622
Dresden, hava taarruzu, 637
Driffield, bombardıman uçağı üssü, 107
Dufferin Garnizonu, Mandalay, 668
Duisberg, 626
Dulag, Leyte, 658
Dulles, Allen W., 710
Dumpu, 535, 538
Dunajec, 38
Dunkerque, Hitler ilerleyen tanklarını durduruyor, 82-83, 84, 85, İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri geri çekiliyor, 84-86; birlikler buradan İngiltere'ye tahliye ediliyor, 84-88, 747, 749
Dunphie Tuğgeneral Charles, 435
Dvina Nehri, 521
Dvinsk, 618
Düsseldorf, 626, 714

Eban Emael, ele geçirilmesi, 75-76
Eboli, 490
Eden, Anthony, 18, 125, 733
Eder Barajı, 626
Eichelberger, Korgeneral R.C., 644
Eifel, 711
Eire, Müttefiklerin limanlarını kullanma teklifini reddediyor, 420
Eisenhower, General Dwight D., 1942 İkinci Cephe, 328; Torch(Meşale) Harekâtı/Kuzey Afrika Çıkarması komutanlığına atanması, 331; çıkarma yerlerinin tartışılması, 330-331, 334-335; Giraud ile buluşma, 338-339; Darlan'ın atanmasını kabul ediyor, 350; Tunus'taki harekâtlarda görev alıyor, 359; taarruzdan vazgeçmesi isteniyor, 360-361; Saten Harekâtı'nı iptal ediyor, 415; Kuzey Afrika'daki birliklerin komutanlığına atanıyor, 425; Fondouk'a taarruz bekliyor, 428-429; Tunus kentine yapılacak taarruz için yer seçeneklerini tartışıyorlar, 450; Tunus'ta alınan esirler konusundaki görüşleri, 458; Sicilya işgaline komuta ediyor, 466; Roma'ya yapılacak hava indirme harekâtını iptal ediyor, 481; İtalya ile yapılan mütarekeyi ilan ediyor, 488; Anvil Harekâtı (Fransa'nın güneyine yapılacak çıkarma) ile İtalya'da düşünülen taarruz konusundaki soruna çözüm arıyor, 565, 569-570; kötü hava koşullarına rağmen Normandiya çıkarmasına karar veriyor, 583; Caen yakınlarında tesis edilen köprübaşındaki harekâtın durumu ve akıbeti konusundaki görüşleri, 588; Normandiya çıkarması esnasında aldığı uzlaşmacı kararlar, 594-596; Brüksel yakınlarına planlanan hava indirme harekâtı, 596-597; Ren Nehri'ne düzenlenecek harekâtın ilk plam hakkındaki görüşleri, 599; bu plan hakkındaki aşırı iyimser görüşleri, 600; Montgomery'nin kendisini eleştirmesi, 671; Ardennes karşı taarruzu haberini alması, 674; Montgomery'ye Kuzey Ardennes bölgesindeki harekâtın sorumluluğunu vermesi, 688; Ren Nehri'ne yapılacak asıl taarruzun sorumluluğunu Montgomery'ye veriyor, 711; Almanların teslim olduğuna ilişkin belge karargâhında imzalanıyor, 718
el - Alameyn, Sekizinci Ordu'nun püskürtülmesi, 281; Auchinleck direnmeye karar veriyor, 293; Rommel taarruzuna ara veriyor, 296, 313; Rommel savunma tertibi alıyor 296; Birinci el - Alameyn Muharebesi 296 - 302, 313; Temmuz muharebeleri 302- 308; nihai muharebeler 315 - 322; orduların güçlerinin karşılaştırılması, 315-316
El Guettar, 427, 442, 446
El Hamına, 444-446
El Haseiat, 211-212
el-Hums, 424-426
el-Kasreyn Geçidi, 433-436
el-Kayrevan, 450
el - Kef, 433
el - Mehres, Tunus, 442
el - Mekili, 124, 127, 210-211, 283
El-Mireir, 305
es - Sellum, 191, 203, 205, 288; Rommel birliklerinin buraya kadar takibi, 324
Elbe Nehri, 780
Elbing, 701
Elista, 504

Elsenborn, 684
Empress Augusta Körfezi, 537
Endau, 243
Enfidaville, 360, 448-452, 457-458
Eniwetok Adası, 541-542
Entelat, 211, 283, 287
Enterprise, Amerikan uçak gemisi, 364, 366, 373-375, 382-383
Eremenko, General, Stalingrad cephesine komuta etti, 274-276; Smolensk'ten öteye birlikleriyle geçti, 519-520; Kırım'ın ele geçirilmesinde görev aldı, 610; 2'inci Baltık Cephesi Komutanlığı'na atandı, 614, 616, 623
Eritre, İtalyan birlikleri girdi, 117-118; İtalyanlar ilerlemeye başladı, 129; işgal edilmesi, 134-135
Essen, hava taarruzları, 628, 639
Esteva, Koramiral J-P., 349
Estonya, Ruslarla pakt yapılması, 51; işgali, 155
Etiyopya, İtalyan birlikleri giriyor, 117, 129; İtalyanların karşılaştıkları zorluklar, 117; İmparator Haile Selasiye ülkesine geri getiriliyor, 133; işgali, 133, 134-135, 203-204; Wingate'in buradaki faaliyetleri, 133, 134, 390-391
Etna Dağı, 472
Eupen, 687
Evelegh, Tümgeneral Vyvyan, 353, 357
Evetts, Tuğgeneral John, 390

Faid Geçidi, 428
Falaise, 589-590
Falkenhorst, General von, 63
Fas, Amerikan birliklerinin burada karaya çıkması öneriliyor, 328-325; Amerikalılar sadece Atlantik kıyısına çıkarma yapmak istiyorlar, 331-332; Amerikalılar çıkarma yapıyor, 339-340; Fransız birlikleri giriyor, 350-351
Fastov, 522
Fedala, 339-341
Fergusson, Tuğgeneral Bernard, 547
Festing, Tümgeneral F.W., 667
Fiji Adaları, 363
Filipin Adaları, Japon taarruzları, 216, 235-238; Amerikalılar takviye ediyor, 221; Amerikan ve Filipin birlikleri geliyor, 222, 235-238; Amerikan uçakları geliyor, 223; orijinal Amerikan ve Japon planları, 224-225; Amerikalıların burada tutunma kararı, 225, 235-236; taarruzun zamanlaması, 227; Filipinlerin düşüşü, 235-238, 362; Japon savunması, 530, 650-652; Müttefikler girişecekleri taarruz için temkinli davranıyorlar, 646, 648, 650-652; Japon deniz birliklerinin karargâhı buraya taşınıyor, 646; Japonlar buranın savunmasına öncelik veriyor, 649; işgal etmeden geçme ihtimali, 649; çıkarma harekâtları, 651, 656; ele geçirilmesi, 659-660; temizlik harekâtı, 727-728
Filipin Deniz Muharebesi, 646-648, 658, 721
Filistin, Wingate burada faaliyet gösteriyor, 390
Filton uçak fabrikaları, bombalanması, 114
Finlandiya, Rusya sınırları konusunda taleplerini iletiyor, 51-52; Rus işgali, 52-54, 62, 612; Batılı Müttefikler yardım öneriyorlar, 53, 54-55, 61-63, 64; savunma için avantajlı durumu, 53, 55; teslim olması, 54, 64; Almanya'dan tecrit edilmesi, 611-612; Rusya ile mütareke görüşmeleri, 611-612; Ruslar saldırıyor, 612; Almanlar yükümlülüklerini arttırıyorlar, 612; teslim oluyorlar, 623
Finlandiya Körfezi, Ruslar körfezi tıkama çareleri arıyor, 51; Finlandiya'ya körfez üzerinden saldırıyor, 53-54
Finschhafen, 534
Fisher, Amiral Sir John, Alman donanmasının imha edilmesini savunuyor, 232-233
Fletcher, Tümamiral F.J., 366-367
Floransa, 499, 573
Foch, Mareşal F., 509, 520
Focsani, 608
Foggia, 487, 496
Foglia Nehri, 572
Folkestone, 96
Fondouk, 428; Geçidi, 446, 449-450

Forbes, Amiral Sir Charles, 68
Formoza, Japon Hava üssü, 223; Hong-Kong Formoza 'dan yöneltilecek hava taarruzları nedeniyle riskli hale geliyor, 234; Filipinlere buradan taarruz başlatılıyor, 234-235; Japon taarruzu için üs olarak kullanılması planlanıyor, 649, 661; hava saldırısına uğruyor, 652; Japon üslerine ve gemilerine uçak gemilerinden saldırılar gerçekleştiriliyor, 659;
Fornebu havaalanı, Oslo, 68
Fransa, Polanya'ya yardım sözü veriyor, 13, 23-24, tavizkar politika, 16-18, 19; savaş ilanı; 25, 26, 745; çöküşü, 28, 72, 92-93; Franko İspanyası'ndan tehdit30; hammaddelerin mevcudiyeti, 31; seferberlik planı, 40, 745-746; Almanlar çok süratli bir şekilde işgale ihtiyaç duyuyorlar, 42-43, 747; Hitler'in işgal planı, 43-48, 747; Ardennes bölgesinden yapılacan taarruza hazırlıksız yakalanıyorlar, 748; Norveç'e planlanan taarruzu destekliyorlar, 64-65; Almanya'daki nehirlerin mayınlanmasına karşı çıkıyorlar, 65; Fransız muharebeleri, 71-93; Belçika'nın teslim olmasını haksız yere eleştiriyorlar, 85; Fransa'ya yapılması düşünülen Anglo-Amerikan çıkarması konusundaki görüş ve tartışmalar, 328-330, 465-456, 553; U-botlar saldırılarını Batı'daki limanlar üzerinde yoğunlaştırıyorlar, 416; İtalya'daki muharebelere rağmen Almanlar buradaki harekâtı takviye ediyorlar, 568-569; Müttefiklerin işgali, 575-583; buradaki Alman mevzilerinin çökmesi, 575; Normandiya çıkarması öncesinde Alman işgali altında bulunan ulaşım tesis ve bölgelerinin bombalanması, 628-629, 633-634, 638, 752
Fransa (Vichy Hükümeti sorumluluğu altındaki faaliyetler), Japonlar Hindiçini'ni hükümetten teslim alıyor, 213, 220; İngiltere ile gerilimli ve sorunlu ilişkiler ve nedenleri, 253, 338; Torch (Meşale) Hareketi'na- Kuzey Afrika çıkarması- tepkiler, 331-335, 341-343; Almanlar bu bölgeyi işgal ediyor, 346-347
Franck, Prof.James, 735
Franco, General, 315, Müttefiklere karşı harekete geçmekten kaçınıyor, 351
Frankfurt, 595, 600, 628
Frankfurt-an-der-Oder, 703
Franklin, Amerikan uçak gemisi, 722
Frascati, 479, 481
Fraser, Amiral Sir Bruce, 722
Fredendall, Tümgeneral, Lloyd R., 335, 343, 435, 436; 2'nci Amerikan Kolordusu Komutanı, 423, 441
Freyberg, Korgeneral Sir Bernard, Girit'te, 146; Tunus'ta, 444, 453; İtalya'da, 560-561, 564
Friedman, Albay William F., 224
Friessner, General, 161, 616, 623
Fromm, General Friedrich, 44
Frusci, General, 134
Fuka, 295, 320-324
Furriyane, 432-433

Gabr Saleh, 201
Gaeta, 492, 498, Körfez, 484
Gaffey, Tümgeneral Hugh J., 689
Galal, 317
Galatz, 620
Gallabat, 120, 132, 133
Galland, General Adolf, 99
Gallivare demir filizleri, 53, 60-61, 64
Galvanic Harekâtı, 540
Gambut, 291
Gamelin, General M., Belçika'yı işgal etmeyi planlıyor, 44, 48-49, 77; İskandinavya'da yapılması düşünülen harekât hakkında planlama yapıyor, 63, 65; Meuse nehrinin geçilmesi üzerine görüşleri, 80; komutanlıktan alınması, 83
Gangaw, 667
Garigliano Nehri, 498, 501, 558, 565
Garip Savaş, 42-49, 746
Gatehouse, Tümgeneral A.H., 309
Gaulle, General Charles de, tanklara olan ilgisi, 29; Kuzey Afrika'ya yapılan çıkarma hakkında kendisine bilgi verilmiyor, 338; Darlan'ın atanması ve öldürülmesi, 350-351
Gazala, Rommel bu hatta çekiliyor, 209-

211, Sekizinci Ordu bu hatta püskürtülüyor281, 283; Gazala Muharebesi, 285-292, 329; bu hattın tahkim edilmesi, 284, 286-287
Gazzera, General P., 135
Gehlen, Tümgeneral R., 695
Gela, 468, 471
Gelsenkirchen, hava taarruzuna uğruyor, 635
Gemas, 243
Generaller'in komplosu, 507, 5583-584, 617, 681
Georges, General A., 26, 77, 80
Gerow, General Leonard, 684-685
Ghazal, 323
Ghormley, Koramiral Robert L., 380, 382, 384
Gibson, Filo Komutanı Guy, 626
Gideon Kuvveti, 133
Giffard, General Sir George, 543, 545
Giffen, Tümamiral R.L., 336
Gilbert Adaları, 535, 540-541, 543, 641
Giraud, General Henri, Kuzey Afrika'daki Fransızların lideri olarak seçiliyor, 338-339, Cezayir radyosu lehine yayın yapıyor, 345-346; liderliği Fransızlar tarafından kabul edilmiyor, 346-347, 349; Kara ve Hava Kuvvetleri Komutanı oluyor, 349; Yüksek Komiser oluyor, 351
Girit, Müttefik ve İngiliz birliklerin deniz yoluyla buraya tahliyesi, 145; Alman hava indirme birliklerince işgal edilmesi, 145-149
Givet, 77, 690
Gleiwitz, 702
Gneisenau, Alman kruvazörü, 395, 402
Gniezno, 702
Godwin - Austen, Korgeneral A.R., 132, 198, 210, 283
Golikov, General P.I., 279, 508-509
Gondar, 133, 135
Goodwood Harekâtı, 588-589
Gore, Yarbay, A.C., 435
Gort, General Lord, 83-85, 87
Gotik Hattı, 568-573, 705
Gott, Tuğgeneral (daha sonra Korgeneral / Brevity Harekâtı'nda) W.H.E., 189; Gazala'da, 287, Mersa- Matruh'ta, 294; ölümü, 308
Goubellat, 451
Govorov, Mareşal L.A., 611-614, 623
Göring, Büyük Almanya Mareşali, Alman Hava Kuvvetleri'nin Dunkerque'den kaçışı önleyebileceğini iddia ediyor, 89-90, 749; avcı pilotlarına karşı tutumu, 100-101, 108-109, 114; iyimser beklentiler içinde, 106, 114, Britanya Savaşı, 106-107, 108-109, 110-115; avantajdan yararlanamıyor, 110; Girit'e hava taarruzu, 148; U-botlara hava desteği sağlamak istemiyor, 416-417; Ardennes karşı taarruzu için uçak sözü veriyor, 681
Grasett, Tümgeneral, A.E., 234
Gravelines, 82, 87
Graziani, Mareşal, 120, 126-127, 710,
Greenock, 407
Greenwood, Arthur, 25
Greif Harekâtı, 676
Greiffenberg, General Hans von, Balkan muharebelerinde, 143
Gretton, Yarbay P.W., 415
Griswold, Korgeneral O.W., 719
Grodno, 174, 615
Groves, General L., ve Manhattan(Atom Bombası) Projesi, 737-738
Grozni petrol yatakları, 269
Grönland, 405, 410-411, 404
Guadalcanal, bu ada için mücadele, 365, 378-385, 526; Japonların hava hakimiyeti yatersizliği, 375; Amerika Birleşik Devletleri'nin işgal planı, 380; Japonların Havaalanları, 380; büyük çaptaki Amerikan Deniz Piyadeleri adada, 380-385, ada için hava örtüsü, 381, 384-385; Japonların adayı bombalamaları, 383, adadaki kara birliklerinin taarruzları, 383-384; Guadalcanal Deniz Muharebesi, 384-385; Japonların tahliyesi, 385; Mariana Adaları'ndan Amerikan birliklerinin gelmesi, 647
Guam Adası, 646-649, 722
Gudbrand vadisi, 70
Guderian, General Heinz, yıldırım harbini savunuyor, 29, 73, 746; Polonya'da, 39,

746; Ardennes bölgesinden yapılacak taarruzu tavsiye ediyor, 47; Batı'daki tank harekâtını sevk ve idare ediyor, 73, 78-82; Meuse köprübaşında durduruluyor, 79, 88; Dunkerque'ü alması üstleri tarafından engelleniyor, 82, 88-90; Somme Muharebesi, 92; Rus işgalinde, 171-173; Rusya işgalinde tankların kullanımı ve sevk ve idaresine ilişkin görüşleri, 172-173; Rusya'daki işgalde zırhlı birliklerin derinliklerde kullanılması, 173, 175-176; Hitler'in birliklerinin yönünü Güney Rusya çevirtmesi, 178-179; Moskova'ya ilerlemeyi destekliyor, 178, 182, 750; Hitler tarafından görevden alınıyor, 182; Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı oluyor, 695; Rus taarruzuna karşı savunmaya geçiyor, 695, 698, 700
Guillaume, General, 566
Guingand, Tümgeneral Sir Francis de, 126, 139
Gumbinnen, civarında tank muharebesi cereyan ediyor, 624
Gustav Hatı, 498, 557; Müttefikler ulaşamıyorlar, 501; Müttefikler hattın arkasına çıkarma yapıyorlar, 556-560; Anzio çıkarmasını desteklemek için bu hatta Müttefikler taarruz ediyor, 557-558; hattı yarıyorlar, 565-567
Guzzoni, General A., 464, 473
Güney Afrika, Mısır ve Doğu'ya giden konvoylar burayı dolaşarak gidiyorlar, 117, 466; açıklarında U-botlar gemi batırıyorlar, 411, 415
Güney Amerika, açıklarında U-botlar gemi batırıyorlar, 411
Güneydoğu Asya Komutanlığı, 553
Güneybatı Pasifik bölgesi, 365; muharebeler, 374-378, 378-379, 530-539, 643-649; Japonlara taarruz etmek için kullanılan güzergah, 527; Müttefik birlikleri geliyor, 531-532; Japon birlikleri giriyor, 535
Gymnast(Atlet)Harekâtı, 328-332

Haakon II, Norveç Kralı, 70
Habata, 204
Hafid Tepesi, 191-192
Hague(Lahey), taarruz ediliyor, 74-75
Haile Selasiye, Etiyopya İmparatoru, 133-134
Haining, General Sir Robert, 390
Halder, General F., Polonya işgalini planlıyor, 38; Fransa'nın işgal planlarını yapıyor, 44, 47, 48; günlüğünde Hitler'in panzer birliklerini durdurmasını eleştiriyor, 87-89; Rusya'daki harekâtı engelleyen hava koşulları konusundaki fikri, 141-142; Rusya'daki harekâtın stratejisi konusunda Hitler'le ters düşüyor, 179; taarruzun sürmesini istiyor, 180; Rus gücünün eksik hesaplanması, 182; Rommel'in harekâtını durdurmak istiyorlar, 186-188; Kuzey Afrika'daki harekâtı desteklemek istemiyor, 188; Hitler görevden azlediyor, 273-274
Halegh Eleba, 210-211
Halfaya Geçidi, 189-190, 204205, 325; tanksavar tuzakları, 192
Halifax, Earl 18, 21, 25, 61
Halifax, Nova Scotia, Atlantic konvoyu terminali, 399
Hall, Korgeneral C.P., 727
Hallouf Geçidi, 445
Halmahera Adaları, 650
Halsey, Koramiral William F., Tokyo taarruzu, 364; Guadalcanal muharebesinde, 384; Güneybatı Pasifik'teki harekâtın taktik kontrolunun komutasını alıyor, 531; çıkarma birlikleri komutanı, 531-534, 535; Filipinler çıkarmasına hazırlanıyor, 650-652; Leyte Körfezi Muharebesi'nde, 654-658; Filipinler çıkarmasını destekliyor, 659, 660; Spruance görevi devralıyor, 662
Hamburg Muharebesi, 627
Hammamat, 451, 458
Hamman Lif, 457
Hangö, Rusya deniz üssü arıyor, 51-52
Hannover, 628
Hanya, 149
Harar, 133
Harding, Tümgeneral John, 564, 571
Harkov, Almanların işgal altında bulun-

durdukları ve çok önem verdikleri bir kent, 257, 519; Timoşenko'nun taarruzu, 263-264; Almanlar buradan taarruza geçiyorlar, 264; Ruslar ele geçiriyor, 508-509, 520; Almanlar kenti tekrar ele geçiriyor, 511
Harris, Hava Mareşal Sir Arthur, stratejik hava taarruzlarını destekliyor, 625-627, 636; avcı uçaklarının gece görev yapması için destek arıyor, 629; Normandiya çıkarması öncesi ilgili hedeflere bombardıman yapılmasına karşı çıkıyor, 633-634; bölgesel bombardımanlara devam etmesi için kendisine emir veriliyor, 637
Hart, Amiral T.C., Asya Donanması, 235
Hartland, İngiliz gemisi, 343
Hawaii, 362, 378, 526
Hawkinge havaalanı, 106-107
Hayashi, General, 547
Hazar Denizi, 268, 270
Heath, Korgeneral, L.M., 242
Heinrici, General G., 614, 700; savunma stratejisi, 523
Hellfire (Cehennem)Geçidi, 192
Helsinki, 612
Henderson, Sir Nevile, 18
Henderson Havaalanı, 380, 383
Hercules (Herkül) Harekâtı, 293
Herr, General T., İtalya'da, 706, 709
Herring, Korgeneral E.F., 532
Hewitt, Tümamiral H.Kent, Kazablanka çıkarmasında, 335, 340-341; Batı Deniz Görev Kuvveti ile Sicilya çıkarmasında, 468; Salerno çıkarmasını takviye ediyor, 488, 491
Heydte, Albay F.von der, 682
Hiei, Japon ana muharebe gemisi, 384
Himmler, Heinrich, 695, 710
Hindiçini, Japonlar Fransızlardan teslim alıyor, 213, 220-221; Malaya'nın buradan işgali, 238, 240; Japon üslerinin ve gemilerinin bombalanması, 660
Hindistan, hava gücü, 251, 387-388; Burma'ya geri çekilme sırasındaki birlikler, 251-252, 386; deniz güzergâhı için beliren tehdit, 252, üs olarak hazırlanması sırasında karşılaşılan güçlükler, 386-388; muharebeler esnasında sivil halkın itaatsizliği, 387; Japon işgali, 392, 543, 548-550; asıl üs olarak geliştirilmesi, 663; Amerikan bombardıman uçakları üs olarak kullanmaya başlıyor, 728
Hindistan Komutanlığı, Burma'nın tekrar ele geçirilmesinin zorlukları, 386-388; Çin birliklerinin emri altına girmesi, 386-387; hava gücünü geliştirmeleri, 388; Wavell, tarafından yeniden teşkilatlandırılmaları, 388; Arakan taarruzu, 388-390; eğitimden sorumlu olmaları, 545
Hindistan Ulusal Ordusu, Japon Ordusu içerisinde tümen düzeyinde görev yapmaları, 545, 550
Hint Okyanusu, Japon Deniz Kuvvetleri'nce tehdit edilmesi, 252-253; Rangun'un deniz indirme ve çıkarma harekâtıyla işgali için İngiliz donanmasına ihtiyaç duyulması, 388; U-botların gemileri batırması, 415; Hirohito, Japon İmparatoru, 732-733, 735, 736, 738
Hiroşima, 734-738
Hiryu, Japon uçak gemisi, 373-374
Hitler, Polonya'yı işgal ediyor, 13, 745; savaştan kaçınmak istiyor, 16-18, 21-22, 27, 744; Generaller planlarına karşı çıkıyor, 16, 44, 47-48, 156-160, 162, 179-180; kendine güveni başarıyla birlikte artıyor, 18; hayat sahası istiyor, 18, 12; İngiltere tarafından cesaretlendiriliyor, 18-19, 22-23; Polonya'dan talepleri oluyor, 19-20, 21; Polonya'ya garanti verilmesinin etkileri, 21-22, 744; Rusya ile pakt yapıyor, 22-23, 744-745; Batı'ya taarruz etmeyi planlıyor, 42-44, 71, 746; barış konferansı öneriyor, 43, 747; Rusya'dan kuşkulanıyor, 43, 45, 155; Almanya içinde muhalefet oluşuyor, 44, 48; Generaller komplo düzenliyor, 44; Batı'mn işgal planının değiştirilmesi isteniyor, 48, 747; Manstein'ın planını onaylıyor, 47-48; Norveç'i işgal ediyor, 53, 59-63, 65-66, 746; Rusya'nın gücünü küçümsüyor, 53; Quisling ile görüşü-

yor, 62; Batı'daki ilerlemeyi durduruyor, 71, 79-83, 87-91, 748; Albert Kanalı üzerindeki köprüleri ele geçirmek istiyor, 75-76; İngiliz Yurt Dışı Sefer Birlikleri'nin kaçmasına yardımcı oluyor, 81-82, 87-91, 748; çok kısa sürede elde edilen başarıdan tedirgin olmaya başlıyor, 87-88; Dunkerque zamanında İngiltere'ye karşı tutumu, 90-91, 95, 154, 749; Fransa'ya ilişkin görüşme koşulları, 93; İngiltere'yi işgal için hazırlıklar, 95, 96-97, 112-113, 117, 750; Rusya'ya taarruz hazırlığı yapıyor, 95, 114-115, 154-167, 750; Londra'ya misilleme taarruzu için emir veriyor, 109; İngiltere'nin işgalini erteliyor, 114-115, 157, 750; Rusya'nın işgalini erteliyor, 139-142, 164-165; Balkan savaşı, 141-145, 163-165; Girit'te paraşüt birliklerinin verdiği zayiat rahatsız ediyor, 147-149; İngilizlerin tepkisi, 154; İngilizlerin tepkisine bir anlam veremiyor, 154, 156; Rusya ile yeni bir anlaşma imzalıyor, 159; Romanya'yı işbirliği için ikna ediyor, 162; Generallerini Rusya'nın Almanya'ya taarruz hazırlığı içinde olduğunu söyleyerek aldatmış olabilir, 167, 178; Rusya'nın geleneksel strateji ile işgal edileceğine karar veriyor, 172-173; artan zorluklar karşısında zorlanıyor, 180-181; geri çekilmeyi yasaklıyor, 181, 258, 322, 524, 583-585, 602, 604, 610-611, 614, 622, 624, 691, 698, 706, 709, 750; Kara Kuvvetleri Komutanlığı görevini uhdesine alıyor, 182, 260; Rommel'i takviye etmek istemiyor, 188, 459, 751; yüksek komuta heyetinde değişiklik yapıyor, 260; 1942 yılı muharebelerini planlıyor, 260-264; sadece kendi istediğine inanıyor, 261, 695; Rusya'ya Paraşüt Tümeni gönderiyor, 270-271; Kafkaslar'dan geri çekilmeyi emrediyor, 280, 504; Rommel'in ilerlemesini onaylıyor, 292-293; gerçekleri anlamakta başarısız oluyor, 326; Tunus'a birlikler gönderiyor, 348, 459; Vichy Fransa'sını işgal ediyor, 348; Tunus'taki birliklerinin başarısından çok emin görünüyor, 352, 360, 441, 459, 460, 752; Norveç'e gemiler gönderiyor, 409; Müttefiklerin Avrupa'daki hedefleri konusunda aldatılıyor, 459, 464-465; Mussolini'ye takviye göndermeyi öneriyor, 463; İtalyanlar'dan kuşkulanıyor, 463; olağanüstü genişlikteki bölgelerin işgali dezavantaja dönüşüyor, 464, 579; Sicilya'ya yapılmak istenen hava indirme harekâtını reddediyor, 472; İtalya'ya kaynakları seferber ediyor, 475-478; İtalya'nın büyük bir bölümünü tahliyeye hazırlanıyor, 483, 553; İtalya'da tutunmaya karar veriyor, 498, 553; kendisine komplo düzenleniyor, 512, 590-592, 681; Moskova cephesinden geri çekilmeyi kabul ediyor, 511; Rusya'da hala başarılı olacağına inanıyor, 512, 516; tümen sayılarının yanıltıcı bir şekilde arttırılması, 513; tankları Manteuffel'in emrine veriyor, 522; Anzio çıkarmasına tepki gösteriyor, 559, 563; Normandiya çıkarması konusunda Generalleri ile tartışıyor, 579; Normandiya'nın çıkarma için seçileceğine inanıyor, 580; çıkarma sonrası sürekli müdahale ediyor, 580-581; çıkarmadan hemen haberdar edilmiyor, 582-583; Normandiya çıkarmasının sadece tali bir çıkarma olduğunu inanıyor, 583; Kluge'ye inanmıyor, 584; Student'e savunmadan doğan boşlukları kapatması için görev veriyor, 590-592; Manstein'ı görevden alıyor, 606; öldüğü bildiriliyor, 617-618; Model'le ilişkileri, 617-618; "kayıtsız koşulsuz teslimiyet" talebi kendisine yardımcı oluyor, 624, 753; Ardennes karşı taarruzunu planlıyor, 676-681, 690; Manteuffel planda tadilat yapabiliyor, 679-681; hiçbir General plana karşı çıkmaya cesaret edemiyor, 681; takviyeleri çok geç gönderiyor, 689-691; Rus taarruzuna inanmıyor, 695; Batılı Müttefiklerin taarruzu devam ettiremiyeceğine inanıyor, 711; kendisine artık kaynakların tükendiği bildiriliyor, 715; Almanya'nın imha edilmesini emrediyor, 716; ölümü, 718-719

Hitler Hattı, 565-567
Hoare, Sir Samuel, 20
Hobbs, Tümgeneral Leland S., 687
Hodges, General C.H., 595, 674, 724
Hogland Adası, 51-52, 54, 623
Hollanda Doğu Hint Adaları, Japonların eline düşüyor, 248, 362; Japonlar buradan çıkarılan petrole çok fazla ihtiyaç duyuyor, 221, 649, 653, burayı ele geçirmek için zamanlama üzerine çalışılıyor, 224; korunması planlanıyor, 530; tekrar ele geçirmek için harekete geçiliyor, 725
Hollanda Hükümeti (sürgünde) Japon mal varlıklarını donduruyor, 213, 220
Hollanda, işgali konusunda uyarılıyor, 46; işgal ediliyor, 73-74, 747; Pasifik'teki deniz ve askeri gücü, 222; Alman birlikleri Albert Kanalı'nı savunuyor, 590-592
Holland, Koramiral L., 402-403
Hollandia, Yeni Gine, 644-645
Holmes, Korgeneral Sir William, 294
Homma, General, 236
Honda, Korgeneral M., 545, 666, 668, 725
Hong Kong, düşüyor, 217, 233-235, 362; İngiliz birlikleri, 222; burada tutunmanın imkansızlığına karşın takviye ediliyor, 235; Japon üssü ve gemilerine taarruz ediliyor, 660
Honolulu, İstihbarat subayları Japon büyükelçiğinde, 226, 230
Hood, İngiliz kruvazörü, 402-403
Hopkins, Harry S., 247, 331, 732
Höppner, General E., 75-76
Hore-Belisha, Leslie, Savaş Bakanı, 49, 117; Singapur garnizonunu güçlendiriyor, 245
Hornchurch muharip uçak bölge istasyonu, 102, 110,
Hornet, Amerikan uçak gemisi, 364, 366, 374,
Horrocks, Korgeneral Sir Brian, Batı Çöl'ünde, 308, 317; Mareth Hattı'nda, 443-444, 447-448; Tunus'ta, 451-454; fırsatları yeterince süratli bir şekilde değerlendiremiyor, 456; Albert Kanalı üzerindeki köprüleri ele geçiremiyor, 600; Ardennes taarruzunda, 690
Horton, Amiral Sir Max, denizaltılara karşı önlem alıyor, 412-415
Hossbach Bildirisi, 18
Hotblack, Tümgeneral, F.E., 69
Hoth, General H., 77, 91; Rus işgalinde, 171-173, 179
Houffalize, 685
Htizwe, 389
Hube, General H.V., 473
Hull, Albay R.A., 354, 357
Humboldt Körfezi, Yeni Gine, 644
Huon Yarımadası, 379, 532, 534, 537-538, Körfezi, 531-532
Hurricane, Hawker, İngiliz avcı uçağı, Britanya Savaşı'nda, 99, 101-102, 105, 110; Burma'da, 251; Kuzey Afrika'da, 285; Hindistan'da, 387
Husky Harekâtı, 466-469
Hutton, Korgeneral T.J., 249-250
Huy, 677, 686
Hür Fransa, Pasifik'teki deniz gücü, 222; Sekizinci Ordu'da bir tugayı savaşıyor, 284, 287, 290

Iceberg Çıkarma Harekâtı, 721-724
Iida, Korgeneral S., 248, 388
Il Gioga Geçidi, 573
Ilmen Gölü, 511, 611
Imphal Muharebesi, 392, 543, 548-550
Indaw, 547, 667
Indin, 389
Inkerman, 610
Insterburg, 701
Ipo barajı, Luzon, 727
Ironside, Mareşal Lord, 26, 66
Irwin, General Noel, 388
Iwabachi, Tümamiral S., 660
Iwo Jima Adası, 645, 650, 721; adanın ele geçirilmesi, 661-662
Izyum, 264, 265, 508, 510

İkinci Cephe, 1942 yılındaki tartışmalar ve görüşler, 328-329; Stalin'in talepleri, 328-329; İngilizlerin itirazları, (1943), 465-466
İngiliz - Amerikan anlaşmazlıkları, Kuzey Afrika'ya yapılacak çıkarma hakkında,

328 - 334; İkinci Cephe, 328 - 330, 465-466; Siciya'nın işgali hakkında, 462, 465-466; İtalya'nın işgali hakkında 475 - 478; İtalya'da yapılacak harekâtlar ve Anvil harekâtı hakkında, 556-557, 564-565, 569-570; Overlord (Normandiya çıkarması) harekâtı hakkında, 585-588, 589-590; Batı'da kaçan fırsatlar konusunda, 594- 600
İngiliz ve Fransızların Polonya'ya garanti vermeleri 13, 20-24, 744
İngiliz - Alman Deniz Anlaşması (1935), 16-17; pakt görüşmeleri, 22-23
İngiliz Hava Kuvvetleri Yardımcı Kadınlar Birliği, radar istasyonunda, 106
İngiliz Somalisi, 129-132, 133
İngiliz Birleşik Görev Heyeti (Washington), Dill başkanlık ediyor; 330
İngiliz Deniz Görev Heyeti (Washington), Noble başkanlığına atanıyor, 412
İngiltere, Polonya'nın bütünlüğünü garanti ediyor, 13, 20-24, 744; tavizkar politika, 16-18, 19-20; politikanın aniden değiştirilmesi, 16-17, 20, 23-24; Almanya'yı Hayat Sahası politikasında cesaretlendiriyor, 8-19, 22-23; silahlanma programı, 19-20; mevcut koşulları lehlerine kabul ediyorlar, 19-20, 151, 154; savaş ilan ediyorlar, 25, 745; zırhlı birliklerdeki gelişmenin önemini kavrayamıyorlar, 28; savaş için elzem malzemelerin mevcudiyeti, 30-31; tecrit edilmeleri, 69, 151, 748; Hitler'in Dunkerque konusundaki tutumu, 90, 95, 154, 748-749; Hitler işgal için hazırlık yapıyor, 95-97, 112-113, 117; hava taarruzlarına maruz kalıyor, 112-116, 147, 749; işgalin ertelenmesi, 112-114, 749; Akdeniz'deki yenilgiler nedeniyle çok zor durumda kalıyor, 139, 147; itibar kaybediyor, 139, 163-164; Rusya taarruzu nedeniyle Almanların hava taarruzlarını ertelemesi, 151; Rusya'yı Alman işgali konusunda uyarıyor, 165-167; Pasifik'teki deniz gücü, 222; Japonların Port Arthur'a yaptıkları taarruz konusunda aldıkları tavır, 232; Hint Okyanusu'ndaki ikmal yollarına karşı gelişen tehdit, 252-253; Madagaskar'ı alıyor; 253; 1942 yılında açılması düşünülen İkinci Cephe'ye karşı çıkıyor, 328-330; Darlan'ın atanmasına İngiltere'de karşı çıkılıyor, tepki gösteriliyor, 350; U-botlardan dolayı malzeme ithalinin zora girmesi, 412; Sicilya'nın işgali için birliklerin sevki; 468-469; casususluk faaliyetlerine karşı önlem alınması, 580, 583; Hatalı kamyonlar nedeniyle Ren Nehri'ne ilerleyişin gecikmesi, 597, 600; savaşı kaybedebilirdi (1940) 741
İrawadi Nehri, üzerindeki Ava köprüsünün havaya uçurulması, 251; Chindit birlikleri nehri geçiyor, 391, 251; Chindit birlikleri İrawadi vadisini geçiyor 548; Japonlar geçitleri tutuyor, 665-666; Slim'in birlikleri nehre ulaşıp ve geçiyorlar, 666-667; Japonlar tutunacaklarını umuyorlar, 669-670; Japonların geçişini durduran harekât, 725
İrlanda, Güney bölgelerinde seyreden gemilerin tehlikede olması, 395; Müttefiklerin limanlarını kullanmasını reddediyor, 420
İsabella Harekâtı, 165
İskenderiye, tank konvoyları ulaşıyor, 189; Rommel İskenderiye'ye ulaşamıyor, 281; İngiliz Donanması terk ediyor, 297
İspanya, Almanya civa ve demir alıyor, 31, Hitler Cebelitarık'a doğru İspanya topraklarından ilerlemeyi planlıyor, 157; Almanların İspanya'ya girmesi bazı tehkiler yaratabilecek, 315; Fas kıyısına yapılacak çıkarmaların düşmanlık yaratabileceği korkusu, 332; Torch Harekâtı'na (Kuzey Afrika'ya yapılan çıkarma) müdahale edilmiyor, 351
İspanya İç Savaşı, 16, 30, 99
İsveç, demir cevherleri, 53, 61-62; tarafsızlığı, 53; Churchill demir filizlerini kontrol altına almak istiyor, 61-62, Gamelin demir cevheri yataklarını ele geçirme planları yapıyor, 63; Müttefikler işgal planı yapıyorlar, 64

İsviçre, İtalya'da bulunan Almanların teslimi konusunda görüşmeler yapılıyor, 710
İtalyan Doğu Afrikası, 117; işgali, 129-135
İtalyan Somalisi, buradan Kenya'ya yapılan ilerleme, 130, 133, 198
İtalya, Fransa için muhtemel tehdit haline geliyor, 26; savaş için hammaddelere ihtiyaç duyuyor, 30; savaş ilan ediyor, 93, 117; Fransa ile mütareke yapıyor, 93; Yunanistan'ı işgal ediyor, 122-123, 157; Japonlar ile ittifak yapıyor, 220; Mussolini Alman hakimiyetinden korkuyor, 463; Mihver birlikleri Sicilya'dan İtalya'ya kaçıyorlar, 467, 473-474; Mussolini devriliyor, 473-474; Almanya Güney İtalya'yı çok az bir birlik savunuyor, 474, 475, 479-480, 485-486; şartlı teslim oluyorlar, 478, 480-483, 486, 488-489; Almanya'nın askeri kaynaklarının büyük bir bölümünü burada kullanmasına neden oluyor, 475-478; Hitler, İtalya'nın güney kısmından çekilmeye hazırlanıyor, 482-483, 553; Hitler birliklerini takviye ediyor, 498; Normandiya çıkarmasına yardımcı olmak için Müttefikler Alman birliklerinin İtalya'da kalmasını sağlamaya çalışıyorlar, 553, 556-557, 564-565; Alexander Kuzey İtalya'yı işgal etmeyi planlıyor, 569-570; 15'inci Amerikan Hava Kuvvetleri Birliği buradan harekâtlara katılıyor, 631; partizanlar direnişe geçiyor, 710; Alman birlikleri teslim oluyor, 709-710, 718-719
İtalya'da cereyan eden muharebeler; 475-503, 553-574; Sekizinci Ordu çıkarma yapıyor, 480, 484-485, 499-500; Salerno çıkarması, 480, 483-484, 489-493, 501-502; Müttefiklerin kaçırdıkları fırsatlar, 483-484, 501-503; İtalya'nın güneydoğu kısmına çıkarma yapılıyor, 484, 495-497, 502; Alman birliklerinin hazırlıkları, 486-487; Müttefiklerin yavaş ilerleyişleri, 486, 492-498, 501, 553, 573-574, 752; düşkırıklığı yaratan sonuçlar, 501-503, 553, 574; Müttefikler çıkarma bölgeleri seçiminde başarılı olamıyorlar, 502-503; mevcut çıkarma birliklerinin kullanılmasında başarılı olamıyorlar, 503; amaçlarını tadil ediyorlar, 553; bazı birlikler Normandiya çıkarması için buradan Fransa'ya sevk ediliyor, 553, 574; Anzio çıkarması yapılıyor, 556-559; 1944 bahar taarruzu başlıyor, 564-568
İzlanda, 405, 420

Japonya, savaş için hammade eksikliği duyuyor, 31, 720; ekonomik kaynaklarından tecrit ediliyor, 196, 213, 220-221, 224; Çin'i işgal ediyor, 213; savaşa giriyor, 213, 220, 751; Pasifik'i kontrol altına alıyor, 217, 232; Pearl Harbor'a saldırıyor, 214, 222, 224, 227-231, 751; Singapur'u alıyor, 217, 243-245, 247; işgal ettiği yerlerin sınırları, 217, 751; Burma Yolu'nu tecrit ediyorlar, 217, 224, 251; emperyalist hedefleri, 219-220, 224; Batı'ya duyulan kin ve kızgınlık, 219-220; Mihver Devletleri'ne katılıyor, 220; Rusya ile tarafsızlık paktı imzalanıyor, 220; Amerika Birleşik Devletleri diplomatik şifrelerini çözüyor, 223-224; Mihver Devletleri'nin kazandıkları başarılar cesaretlendiriyor, 224; üç aşamalı savaş planlarının zamanlaması üzerinde çalışıyorlar, 224; 1904 yılında Port Arthur'da Rus Donanması'na saldırıyorlar, 232-233; Hong Kong'u ele geçiriyorlar, 234-235; Filipinler'i alıyorlar, 235-238; Malaya'yı alıyorlar, 238-240, 241-245; Burma'yı alıyorlar, 248-251, 386; hedeflerine ulaşıyorlar, 362, 386; maruz kaldıkları hava taarruzları, 363, 365, 661-662, 722, 728-730; Burma'daki taarruzu yeniliyorlar, 392, 526, 543, 545-546, 548-550; savunma çemberi, 526; taarruz için Müttefiklerin seçtikleri güzergahlar, 527-528; Pasifik'te gerçekleştirilecek harekât konusunda Kara ve Deniz Kuvvetleri arasındaki görüş ayrılığı, 529-530; askeri durumun tehlikeli hal alması, 534-535; "Yeni Harekât Politikası", 535; ekonomik zafi-

yet, 535, 540; Müttefiklerin iç savunma çemberini delmesi, 641, 646-647; Pasifik'ten iki güzergâh üzerinden geliştirilen harekâtlarla mevcut durum aleyhlerine bozulmaya başlıyor, 645; Mariana Adaları yenilgisinden sonra hükümet değişiyor, 649; yakıt sıkıntısı, 649; çöküşü, 720-738; deniz imparatorluğunun ithal ettiği malzemelere bağlı olması, 720; teslim olması, 727, 736, 738, 753; Amerika Birleşik Devletleri'nin stratejik hava bombardımanına uğraması, 728-730, 753; atom bombasının atılıp atılmama sorunu, 730-731, 733-738; barış yaklaşımları, 731-733; atom bombasının atılması, 734-735; Rusya'nın tarafsızlık anlaşmasını bozması, 731; işgali, 732, 736-737; Rusya savaş ilan ediyor, 735
Jassy, 607-610, 620
Jean Bart, Fransız ana muharebe gemisi, 341-342
Jervis Bay, İngiliz kruvazörü (silahlı ticaret gemisi), 398
Jijiga, 133
Jitra, 242
Jitomir, 522-604
Jlobin, 521, 614
Jodl, General Alfred, 47; panzer birliklerinin harekâtına izin vermiyor, 89; ihtiyatların serbest bırakılması isteklerine direniyor, 582-585; Ardennes taarruzunu planlıyor, 679
Johore, 243
Joshima, Tümamiral T., 647
Joubert de la Ferté, Sir Philip, 408
Juba Nehri, 133
Juin, General A.P., 336-337, 346, 349, 566
Jukov, Mareşal G., 1941 yılındaki karşı taarruz, 180; Stalingrad'ın kuşatılması, 271, 276; Batı'ya doğru ilerliyor, 606-609; demiryollarını onartıyor, 613; 1945 yılındaki taarruzda 1'inci Beyaz Rusya cephesi Komutanı, 699-704; Berlin'de, 718
Jutland, Alman taarruzu, 68
Kabaw Vadisi, 665
Kabis, 355, 442-443, 446; darboğaz, 327, 442; 21'inci Panzer Tümeni gönderiliyor, 424
Kadok, 670
Kahire, Rommel buraya ulaşmayı başaramıyor, 281; Mussolini girmeye hazırlanıyor, 292; panik yaşanıyor, 297; Anglo-Amerikan konferansı (1943), 554
Kahnla, 668
Kaga, Japon uçak gemisi, 373
Kafkasya, buradaki petrolün Almanya için önemi, 163, 261, 263; Hitler buraya giden Rus ikmal yollarının kesilmesini istiyor, 180; Rundstedt buraya ulaşamıyor, 182; 1942 yılındaki harekât, 260-270, 750; Almanlar Kafkasların eteklerine ulaşıyor, 268; çok sert direnişle karşılaşıyorlar, 269-270; Kleist Kafkaslar önünde başarısızlığa uğruyor, 270; Alman ordusu geri çekiliyor, 280, 504, 506-507; Hitler hala umutlu, 512
Kafsa, Tunus, havaalanı, 354; Rommel taarruz ediyor, 427-428; Almanlar tarafından işgal ediliyor, 432; Amerikalılar tarafından ele geçiriliyor, 441-442
Kalaç, 277
Kaladan Vadisi, 665
Kalemyo, 665, 667
Kalewa, 665
Kalisz, 702
Kalküta, 252
Kalmuk Stepleri, 274, 504
Kamensk, 266, 508
Kampar, 242
Kanada, nikel madenleri, 30; Hong-Kong için takviye teklif ediyor, 234; denizaltılara karşı refakat görevini üstleniyor, 399, 405-406, 408, 413-414; U-bot grupları, 410
Karadeniz, Almanların buraya yakın cereyan eden harekâtı, 263, 269; Ruslar buradaki deniz üslerini kaybediyor, 264-265
Karayibler, civarında ve bu bölgede U-botlarının bulunması, 410
Karpatlar, Rus cephesi(1941), 178; Ruslar eteklerinde (1944), 608, 619; Alman sa-

vunma hattı, 608; Rus taarruzu bu bölgeyi aşıyor, 622
Karelian Kıstakı, 55; Rusya sınırını düzeltme yolları arıyor, 51; muharebeler cereyan ediyor, 52-56; Ruslar buradan taarruz ediyor, 612
Kassala, 120, 129
Kassel, 628
Kattara Çöküntüsü, 296, 309
Katha, 667
Katowice, 702
Kaunas, 617
Kawabe, Korgeneral, 545, 549
Kayıtsız Koşulsuz Teslimiyet, talebi, 478; bu talebin Hitler'e yararları, 624, 753; anlaşma İtalya'da imzalanıyor, 710, 718; Almanya imzalıyor, 718; bu talep savaşı uzatıyor, 719, 753; talep Japonlar için değiştiriliyor, 731, 736; Japonların teslimiyeti kabul etmedeki zorlukları, 733
Kazablanka, buraya yapılacak Amerikan çıkarması için yapılan tartışmalar, 331-336, buradaki Fransız direnişi, 338-342; çıkarma yapılıyor, 340-342
Kazablanka Konferansı (1943), 412, 423; Burma'nın tekrar işgalinin planlanması, 392; Sicilya işgalinin planlanması, 465-466; kayıtsız koşulsuz teslimiyet kararının alınması, 478; Almanya'mn bombalanması kararının alınması, 625
Kedah, 240
Keightley, Tümgeneral C.F., 450, 708
Keitel, Mareşal, W., 89, Barbarossa planı üzerine, 160, 165
Kemijarvi, 52, 54
Kenley Bölge İstasyonu, 102
Kenya, İtalyan tehdidi, 120; İngiliz Doğu Afrika birlikleri giriyor, 132; İngilizler yığınak yapıyor, 132; İngilizler, İtalyan Somali'sinden Kenya'ya giriyorlar, 132-133
Kerama Retto Adaları, 722
Kerç, 263; Yarımada, 263-264; Boğazlar, 263-264, 269, 506, 521
Kern Muharebesi, 134
Kern, 134
Kesselring, Mareşal Albert, Britanya Savaşı, 97, 105, 109; taarruzları Londra'ya kaydırıyor, 111-113; Malta'ya taarruz ediyor, 284; Afrika'da ilerlemeye önce karşı çıkıyor, daha sonra kabul ediyor, 292-293; Mersa Brega'da tutunmak istiyor, 326; Tunus'ta taarruza geçilmesini emrediyor, 358; geri çekilmeyi başlatıyor, 436; Arnim planlarda değişiklik yapıyor, 437-439; Rommel Tunus'taki durum hakkında bilgi veriyor, 439; Mareth Hattı'nda, 443-444; Sicilya'yı tahliye etmeye karar veriyor, 474; Müttefiklerin Calabria'ya çıkacağından korkuyor, 474; İtalya'yı büyük bir başarı ile savunuyor, 478, 483, 486-487, 497-498, 557; karargâhını Frascati'de kuruyor, 479; İtalyanlar şartlı olarak teslim oluyor, 480-482, 553; Müttefiklerin İtalya'da kaçırdığı fırsatı değerlendiriyor, 483, 501; Salerno'dan geri çekilmek için yetki alıyor, 493; İtalya'daki bütün Alman birliklerinin komutanı oluyor, 498; takviye gönderiyor, 498, 501, 570; Anzio çıkarması, 557-559; güneye ihtiyatları göndermede yavaş davranıyor, 566-567; Müttefiklerin başarıyı genişletme harekâtını durduruyor, 570; birlikleri yeni gruplar halinde teşkil ediyor, 570; Gotik Hattı'na taarruz ediyor, 571-572; kazada yaralanıyor, 573; Batı Cephesi'nde Rundstedt'in yerine geçiyor, 706; İtalya'da teslim oluyor, 710
Keyes, Tümgeneral Geoffrey, 500
Keyes, Amiral Sir Roger, 85
Khartoum, 129
Khersen, 607
Khersonese Yarımadası, 611
Kıbrıs, 149
Kırım, Almanlar işgal ediyor, 179, 182, 263-264; Paraşüt Tümeni'nin indirme yapması, 270-271; Kleist'in burada tutunmayı başarması, 504-506, 521-522; Ruslar tarafından tecrit edilmesi, 522-523; kurtarılması, 610-611
Kiari, 534
Kiel, hava taarruzuna uğruyor, 630

Kielce, 38, 699-700
Kiev, Almanlar kente ilerliyor, 160-162, 171; ele geçiriyorlar, 179; Ruslar kente yaklaşıyor, 518-520, 521; ele geçirilmesi, 522
Kimmel, Amiral Husband E., 227
Kimura, General H., 665
King, Büyük Amiral E.J., Kuzeybatı Afrika çıkarmasında, 330; Pasifik taarruzunda, 378; Kazablanka konferansında, 465; Filipinler'in ele geçirilmeden harekâta devam edilmesini istiyor, 650; Japonya'nın denizden kuşatılmasını savunuyor, 736
King, Tümgeneral E.P., Filipinler'de teslim oluyor, 237
King George V, İngiliz ana muharebe gemisi, 404
Kinkaid, Koramiral T.C., 7'nci Donanma Komutanı, 652, 658, 660; Leyte Körfezi Muharebesi'nde, 655-658; Luzon çıkarmasında, 660
Kippenberger, Tümgeneral Sir Howard, 293
Kiriwina Adası, 532
Kiroshima, Japon ana muharebe gemisi, 385
Kirovograd, 516, 604
Kishinev, 609
Kiska, 374, 529
Kismayu, 133
Kittyhawk, İngiliz avcı uçağı, 285
Kleist, Mareşal E.von, Polonya'da panzer kolordusu komutanı, 37, 39; Batı'da panzer taarruzlarına komuta ediyor, 77, 79, 91, 273, Somme Muharebesi, 92, Rusya'nın işgalinin ertelenmesinin nedenleri, 141; Balkan muharebelerinde panzer grupları, 143; Rusya'daki muharebelerde panzer grupları, 161, 177-180, 264, 268, 269-270; Kafkaslar'da A Ordu Grup Komutanı, 504; çekilme hattında beliren tehdit, 504, 506, Rostov'a ulaşıyor, 506; Rusya'da zaferden kuşku duymaya başlıyor, 512; Kırım ve Kuban bölgelerinin sorumluluğuna getiriliyor, 512, Schöner A Ordu Grup Komutanlığı'nı kendisinden devralıyor, 609
Klopper, General H.B., 292-293
Kluge, Mareşal G.von, Polonya'da Ordu Komutanı, 36, 37; Rusya'da Ordu Komutanı, 161, 173, 513, 518, Bock'un yerine geçiyor, 260; Rundstedt'in yerine geçiyor, 584; Hitler'in Kluge hakkındaki kuşkuları, 584-585; motor kazasında yaralanıyor, 614
Knoche, Yüzbaşı W., 355
Kobe, hava taarruzlarına maruz kalıyor, 364, 729
Kobrin, 169
Koblenz, 599, 675, 711, 715
Kobra Harekâtı, 585
Kopenhag, Almanlar ele geçiriyor, 68
Korsika, 464, 498
Koch, Yüzbaşı, 75
Koeltz, General L-M., 346, 428
Koenig, General M.P., Hür Fransız Tugayı, 284
Koga, Amiral M., Birleşik Japon Donanması Komutanı, 532, 542, 647
Kohima, burada cereyan muharebeler, 543, 548-549
Koiso, General K., 649, 731
Kokoda, Papua, 377
Kolombangara, 533
Kolomiya, 607
Komorn, 698
Kondo, Koramiral N., 368, 369, 382, 385
Kondor, Uzun menzilli Alman bombardıman uçağı, 395
Koniev, Mareşal I.S., Donets nehrini geçiyor, 519, 520; ilerlemeleri, 521-523, 606; Dinyeper kıvrımında bulunan Alman birliklerini kuşatmak istiyor, 602-604; Lviv'i ele geçiriyor, 616; Vistül'ü geçiyor, 616-617; 1945 yılında 1'inci Ukrayna Cephesi'nde, 699-704; Berlin'de, 718
Konoye, Prens, 220-221, 733
Korosten, 522, 604
Korsun, 605
Kota Bharu, 217, 240-241
Kotelnikovo, 279
Kourzia, 452, 456
Kovel, 613, 616
Kowloon Yarımadası, 235

Köln, Müttefiklerin ilerleyişi, 675, 678
Königsberg, 636, 701
Kra Kıstakı, 239, 248
Krakow, 37, 700
Krasnoarmeisk, 509-510
Krasnodar, 269
Kremençug, 521, 602
Krivoy Rog, 602, 605, 607
Krueger, Korgeneral Walter, Güneybatı harekâtlarında, 532, 538; Filipinler'de 652, 659-6660, 728
Krüger, General W., 685
Krupp fabrikaları, hava taarruzları, 626; üretim duruyor, 639
Kuala Lumpur, 243
Kuantan, 242, 243
Kuban yarımadası, 264, 521; Nehri, 269, 506
Küchler, General von, Polonya'da Ordu Komutanı, 37-38; Rusya'da Leeb'in yerine geçiyor, 161, 260
Kuma Nehri, 506
Kumusi Nehri, 378
Kunsamo, 54
Kupyansk, 265
Kure Atolü, 369
Kuribayashi, General, 662
Kuril Adaları, 216, 227, 230, 732
Kurita, Koramiral T., Filipinler Deniz Muharebesi'nde, 646; Leyte Körfezi Muharebesi'nde, 653-658
Kursk, Almanların Rusya'da işgal altında bulundurdukları ve çok güçlü oldukları bir kent, 257; Almanların buradan gerçekleştirdikleri taarruz, 264, 265-266; Ruslar tekrar ele geçiriyor, 508; Almanların Kursk kentine yaptığı taarruzlar, 511-512, 518, 519
Kustrin, 703
Kutrzeba, General, 38
Kuzey Afrika'daki Fransızlar, Sekizinci Ordu'da, 284, 287, 290; Mark Clark'ın gizli ziyareti, 336-337; Fransızları Müttefikler safında toplayacak lider seçimi, 338-339; direniş gösteriyorlar, 339-343
Kuzey Afrika, İtalyan Ordusu, 120, 122; 1940/1941 yılllarındaki muharebeler, 120-128, 184-195; İtalyanların yenilgisi, 120-125; Rommel ve Alman birlikleri geliyor, 126-128; 1941 yılındaki muharebeler, 196-212; Churchill dikkatini buraya yoğunlaştırıyor, 196, 246-248; 1942 yılındaki muharebeler, 281-295, 296-327; Rommel birliklerin tahliyesini öneriyor, 326-327, 439-441; 1943 yılındaki muharebeler, 423-428; Alman birliklerini yıpratan muharebeler, 751
Kuzeybatı Afrika, Atlantik kıyısına yapılan çıkarmalar, 335, 339; Fransız liderinin seçiminde karşılaşılan zorluklar, 337-338, 345-350; Amerikalılar ve Fransızlar arasındaki deniz muharebeleri, 341-342; Akdeniz kıyısına yapılan çıkarmalar, 342-345; Tunus'a ilerleme, 353-355; U-bot grupları, 410
Kuzeybatı Afrika Projesi, 328
Kuzey Denizi, U-botlar, 394-395; havadan mayın döşeniyor, 398
Kuzey İrlanda, deniz güzergahları, 395
Kwajalein Atolü, 541

La Difensa Dağı, 501
La Molina Geçidi, 489, 491
La Pallice, U-botları, 399
La Senia havaalanı, 343
Laba Nehri, 269
Laborde, Amiral de, 351
Ladoga Gölü, 52-53, 508, 612
Lae, Yeni Gine, 377, 530-531; Müttefik taarruzları, 532, 534
Lamon Körfezi, 237
Lancaster, Avro, İngiliz bombardıman uçağı, 626-627, 638
Landsberg, 702
Lang, Albay Rudolf, 442
Langres Platosu, 92
Laon, 91
Lashio, 251
Letonya, Rusya ile pakt yapıyor, 51; Ruslar işgal ediyor, 155; Ruslar giriyor, 623
Laval, Pierre, Torch Harekâtı/Kuzeybatı Afrika çıkarması, 348
Lavanskari Adası, 51
Le Havre, hava taarruzu, 635

Leahy, Büyük Amiral, W. D., Kuzey Afrika'ya yapılan Anglo-Amerikan çıkarması konusunda, 334; atom bombası konusundaki görüşleri, 734, 737
Leeb, Mareşal R.von, Rusya'da Ordu Grup Komutanı, 161-162, 171, 179; istifa ediyor, 182, 260; Polonya sınırına çekilmeyi tavsiye ediyor, 260
Leese, Korgeneral Sir Oliver, el - Alameyn'de, 308, 317, Mareth Hattı'nda, 443; İtalya'da Sekizinci Ordu Komutanı, 500, Gotik Hattı'na taarruz ediyor, 571
Legaspi, 236
Leghorn, 498-499, 571
Leigh-Mallory, Hava Mareşal Trafford, 108-110
Leipzig, 628
LeMay, General Curtis, 729
Leningrad, Rusya burayı korumak istiyor, 51; buradan Finlandiya'ya ilerliyor, 52; Alman taarruzu planlanıyor, 162, 178
Lentaigne, Tümgeneral W.D.A., 547
Lentini, 471
Leopold II, Belçika Kralı, 46, 85
Les Andalouses, 342
Lexington, Amerikan uçak gemisi, 366-367
Leyte Körfezi, muharebesi, 651-658; gemi kayıpları, 658
Leyte Adası, 651, 656, 658, 727
Liberators, Amerikan bombardıman uçağı, 387, 406, 414
Libya, Libya'daki İtalyan Ordusu Mısır'ı tehdit ediyor, 117
Licata, 468,
Liebenstein, Albay F.K.von, 428-429
Liege, 677, 684, 686
Lightfoot Harekâtı, 315, 319
Lille, Fransız birlikleri tecrit ediliyor, 87
Lingayen Körfezi, 236, 660
Liri Nehri, 498; vadisi, 557, 564, 566-567
List, Mareşal W.von, Polonya'da Ordu Komutanı, 37-39; Balkan muharebelerinde Ordu Komutanı, 143, 147; Kafkas harekâtını yönetiyor, 261; Rusya'da Ordu Grup Komutanı, 161; değiştiriliyor, 504
Litvanya, Rusya ile pakt imzalıyor, 51; işgal ediliyor, 155; Almanlar giriyor, 171; Ruslar giriyor, 616, 617, 619, 623
Litvinov, Maxim, 21
Liverpool, hava taarruzları, 110, 116; Batı Yaklaşma İstikameti Komutanlığı üssü, 407
Ljubliana Bölgesi, 569
Lloyd George, David, Polonya'ya garanti verilmesine itiraz ediyor, 20, 26
Lodz, 37-38, 700
Loire Nehri, 93, 579, 589
Loivisto Adası, 51
Lombardy ovası, 571
Londra, işgal planı, 95; uçaksavarlarla savunulması, 104-105, 113; ilk bombaların düşmesi, 109; misilleme taarruzları, 109; gündüz hava taarruzları, 111-114; gece hava taarruzları, 112, 114-115; "V"uçan füzeler, 583-584
Londra İtfaiye Teşkilatı, Dunkerque'de, 86
Londonderry, 407
Longstop Tepesi(290 rakımlı Tepe), 359, 360
Lorient, 399, 417, 589,
Lozovaya, 508, 510, 520
Lublin, 616
Lucas, Tümgeneral John P., 497, 559, 563
Lucht, General W., 685
Lumsden, Korgeneral Herbert, 317
Luneberg Heath, 718
Lunga Noktası, 380, 382
Lupkov Nehri, 622
Lutsk, 178, 605, 616
Luzon, Japonlar ele geçiriyor, 217, 236; Amerikalılar burayı elde tutmaya karar veriyorlar, 225; Amerikan uçakları imha ediliyor, 235; tekrar ele geçiriliyor, 659-660; Amerikan denizaltıları buradaki üslerden yararlanıyor, 721
Lüksemburg, tarafsız, 40; Almanlar işgal ediyor, 76; Bradley'in karargâhı, 674
Lütjens, Amiral, 403
Lüttwitz, General H.von, 685, 687, 689
Lützow, Alman ana muharebe gemisi, 395, 409, 413
Lviv, Almanlar ve Ruslar burada buluşu-

yor, 39; Rus taarruzu bekleniyor, 613; ele geçiriliyor, 616
Lyme Körfezi, 97
Lympne havaalanı, 106-107
Lysa Gora tepeleri, 699

Maastricht, 681
Macaristan, Almanya'nın Rusya'yı işgali, 160-162, 165; Almanlar işgal ediyor, 608, Ruslar giriyor, 622
MacArthur, General Douglas, Uzak Doğu'daki birliklerin Komutanı, 225; Filipinler'in savunması, 235-237; Avustralya'ya çekiliyor, 237, 365; Güneybatı Pasifik Müttefik Kuvvetler Komutanı, 365, 377; Midway'de kazanılan başarıyı daha da genişletmek istiyor, 378; sorumluluk bölgelerinin dağıtılması, 379, 530-531; Japonlara taarruzun kendi bölgesinden yapılması konusunda başlatılan tartışma, 527; Yeni Gine ve Solomon bölgelerinin stratejik komutanlığı, 530, 534-535, 538, 641; komutası altındaki kuvvetler, 531; Yeni Gine'nin tekrar ele geçirilmesi, 641-646; başarıyı dolaylı strateji ile elde etme üzerine görüş ve tartışmalar, 641, 644-645, 725; Filipinlerin işgali, 649-650, 652, 659
McAuliffe, Tuğgeneral Anthony C., 687, 689
McCain, Amiral John, 656-657
McClusky, Binbaşı Clarence W., 373
McCreery, General R.L., Salerno'da, 487, 491; İtalya'da, 558, 707; Leese'nin yerine geçiyor, 573
Mackay, Tümgeneral L.G., 122
Mackensen, General E.von, 559, 562
Mackesy, General P.J., 70
Madagaskar, 253, 338
Madang, 535, 537, 641, 644
Maggiore Dağı, 501
Maginot Hattı, kanatlardan kuşatma planı, 44, 77; uzatılması, 47; İngiliz cephesi ile arasındaki boşluk, 49; Fransız Yüksek Komutanlığı'nın kompleksi, 77; hattı tutacak tümenler, 91; Alman ilerleyişi sonucunda tecrit edilmesi, 92
Magnuszev, 699
Maykop, 268-269
Maiori, 489
Maison Blanche havaalanı, 344
Majuro Adası, 540
Makin Adası, 542
Malay Yarımadası, Japon çıkarması, 216, 239; İngilizlerin geri çekilmesi, 241-243; Güneydeki savunma hattı, 245
Malaya, kauçuk ve kalay kaynağı, 221; İngiliz ve Müttefik birlikleri giriyor, 222, 239; ele geçirme zamanlaması, 224, 227; Japonların işgali, 238-245, 362-363; garnizonun takviye edilmesi, 246; savunmanın ihmal edilmesi, 246-248; Japon savunması, 665
Malcolm, İngiliz muhribi, 344
Maleme havaalanı, 148-149
Malinovsky, General, 1943 yaz taarruzunda, 520; Nikopol ve Krivoy Rog'u yeniden ele geçiriyor, 605, 607; ilerlemeleri, 607, 609, 620; Budapeşte taarruzunda, 622
Malmedy, 682, 687
Malta, Hitler taarruzda başarısız oluyor, 149; Sicilya konvoyları açıklarından geçiyor, 468-469; İtalyan donanması teslim oluyor, 495
Mamison Geçidi, 270
Manchukuo, 219
Mançurya, Japon işgali, 213, 219-220; Batı'da Ruslarla Japonların çatışmaları, 220; Japonların burada durdurulan tümenleri, 220, 535; Rusların hedefleri, 732; Ruslar işgal ediyor, 735
Mandalay, İngilizler terke zorlanıyor, 251; Slim'in kurtulma planları, 665, 667-668; Japonlar burada tutunmayı umuyorlar, 665; İngilizler ele geçiriyor, 668
Manhattan (Atom Bombası) Projesi, 737
Manhay, 691
Manila, Japonlar alıyor, 217, 236-237; Japon birlikleri giriyor, 651; tekrar ele geçirilmesi, 659-660; su ikmal kaynaklarının tekrar ele geçirilmesi, 727
Manipur Eyaleti, 250
Mannerheim, Mareşal K.G., 53-56

Mannerheim Hattı, 51-54
Mannheim, 628, 715
Manstein, General Erich von, Batı'yı işgal planı, 47-49, 747; Doğu Prusya'da panzer kolordusuna komuta ediyor, 144; Doğu Cephesi'nde Ordu Grup Komutanı161; Kırım'da 11'inci Ordu Komutanı, 265; Paulus'a yardımcı olmak istiyor, 279; karşı taarruzu başarılı şekilde icra ediyor, 510; Kursk taarruzunun sorumluluğunu alıyor, 512, 518; Dinyeper Nehri kıvrımındaki birlikleri geri çekiyor, 521; ihtiyatı kalmıyor, 522; karşı taarruz başlatıyor, 523, Hitler geri çekilmeyi yasaklıyor, 604; görevden azlediliyor, 606
Manston havaalanı, 106, 109
Manş Denizi limanları, Guderian'ın bu bölgede icra ettiği taarruz, 79, 81-83
Manş Denizi, gemilere ve limanlara hava taarruzları, 105-106
Manteuffel, General Hasso von, Kuzey Afrika'da tümen komutanı, 438, 452; Rusya'da, 522-523, 609; Doğu Prusya'daki ilerlemesi durduruluyor, Kuzey Ordu Grubu geri çekiliyor, 619; Ardennes taarruzunda rol oynuyor, 676, 677-681, 682-683, 684-691; geri çekilmesine izin verilmiyor, 691
Maniç Gölü, 504; Nehri, 268, 506
Mareth Hattı, 425, 443; Rommel hatta çekiliyor, 425; hattaki Rommel'in birliklerinin gücü, 427-428; hattaki İtalyan tümenleri, 439; Sekizinci Ordu taarruza geçiyor, 441, 443-447
Marfee, Bois de, 79
Mariana adaları, Versay anlaşması uyarınca Japonlar tarafından alınıyor, 218; adaya taarruzlar, 539, 645; Amerikan tehdidi, 644; Biak'tan takviye gönderilmesi, 645; ele geçirilmesi, 646-650; Japonya'nın buradan bombalanması, 661, 729
Markham Nehri vadisi, 534, 538
Marne Nehri, 92
Marshall, General G.C., 1942 İkinci Cephe, 328-330; Kuzey Afrika çıkarması, 329-333, 334; Pasifik taarruzunu destekliyor, 378; Kazablanka Konferansı'nda, 465; İtalya'daki taarruzun genişletilmesine karşı, 569; atom bombasının atılmasından yana, 730, 733
Marshall Adaları, Versay anlaşması uyarınca) Japonlar tarafından almıyor, 218; adanın ele geçirilmesi, 540-543, 641
Martel, Korgeneral G.le Q., 517
Martlesham Heath havaalanı, 107
Maslennikov, General, 614, 616, 623
Massachusetts, Amerikan ana muharebe gebisi, 341
Massawa, 134
Massicault, 456
Mast, Tümgeneral C.E., 336-338, 343-346
Matador Harekâtı, 239
Matir, 357, 454, 457
Matmata Tepeleri, 443, 445
Maungdaw, 389
Mayu Yarımadası, 388-389; Nehri, 389, 665
Mecazü'l -Bab, Fransız birlikleri giriyor, 355; Almanlar giriyor, 355; Almanlar geri çekiliyor, 357-358; Almanlar tekrar ele geçirmek istiyor, 359, 438, 452-453; civarına İngilizler taarruz ediyor, 450, 451, 452
Medeniyin, 439, 441, 445
Medjerda Nehri, üzerindeki köprüler, 357; güneyine yapılan taarruz, 359, 455, 456
Mehdia, 340
Meiktila, 668-669
Mein Kampf, 90, 154
Meknessi, 443
Melfi, 494
Melitopol, 522
Memel, 623
Meretskov, General K.A., 53, 611
Merignac, Alman hava üssü, 395
Mersa Bou Zedjar, 342-343
Mersa Brega, 206, 320-322, 417
Mersa Matruh, İtalyanların yenilgisi, 120, 121; savunma için yığınak yapılıyor, 186; Rommel Sekizinci Ordu'yu yeniyor, 293-295; Rommel'in takibi, 324
Messe, General Giovanni, Rommel'in ordusunun komutasını alıyor, 427, 439; Messe'nin ordusu Güney Tunus'ta, 443,

445; ordu Wadi Akarit'ten çekiliyor, 448-450; ordu teslim oluyor, 458
Messenyy, Tümgeneral F.W., Batı Çölü'ndeki talihsizlikler, 287, 290; Burma'da, 665, 666-668, 725
Messina, 473-474
Messina Boğazı; Alman tümenleri kaçıyor, 467, 473-474; Sekizinci Ordu geçiyor, 480, 484-485
Metauro Nehri, 572
Metaxas, General I., 123, 126
Metaxas Hattı, 143
Metemma, 133
Metz, 590, 593, 599
Meuse (Maas) Nehri, panzer kolorduları geçiyor, 78-79, 747-748; Alman ordusu ulaşıyor, 77-78; Müttefikler ulaşıyor, 590, 596; Ardennes taarruzu esnasında Almanlar üzerindeki köprüleri ele geçirmeye çalışıyor, 676, 677-678, 682-686, 687; yakınlarında bulunan büyük yakıt depoları, 686, 691; Müttefikler 1940'ta, Almanları nehri geçmeden ve geçtikten sonra durdurmada başarısız oluyorlar, 748
Meuse-Escaut Kanalı, 592
Mézières, 685
Mısır, İngiliz Orduşu Mısır'da, 117, 121, 751; İtalyan Ordusu tehdit ediyor, 117; Churchill tank ve diğer takviyeler gönderiyor, 120, 188-191, 196-197; İngilizler Mısır sınırına püskürtülüyor, 185, 329; Almanlar Mısır'ı işgal etme fırsatını kaçırıyorlar, 188; Mısır Singapur'un pahasına takviye ediliyor, 196, 247; Rommel yaklaşırken Mısır'da panik yaşanmaya başlıyor, 297; Churchill geliyor, 307
Michelier, Amiral F., 336, 339
Middletaon, General, 674, 684
Midway Adası, Japonların adayı ele geçirme planları, 362, 364, 368-375; Midway Muharebesi, 364, 368-375, 526; burada üslenen uçaklar, 372
Mihver Devletleri, hamınadde ihtiyaçları, 31; Rusya'nın Mihver Devletler'e katılmak istemesi, 157; Yugoslavya yardımcı olmaya karar veriyor, 163; Japonya dahil oluyor, 220; Japonya başarılarından dolayı cesaretlendiriliyor, 224; Tunus takviye ediliyor, 347, 360-361; İspanya tarafsızlığını sürdürüyor, 352; Sicilya işgaline karşı muharebe tecrübesinden yoksun birlikler savaşa sokuluyor, 458; nihai yenilgi kaçınılmaz, 752
Mignano boğazı, 498, 500
Mikawa, Koramiral G., 381
Millerovo, 266, 279, 508
Milletler Cemiyeti, Japonlar çekiliyor, 220
Milne Koyu, Papua, 377
Mindanao, 650, 652, 728
Mindoro Adası, 660
Minqar Qaim, 294
Minsk, Almanların ilerleyişi, 160; ele geçirilmesi, 175; tekrar ele geçiriliyor, 615
Missouri, 738
Mitchell (B25), Amerikan bombardıman uçağı, 363, 387
Mitmiya Tepesi, 305-306, 319
Mitscher, Koramiral M.A., Hızlı Uçak Gemisi Görev Kuvveti, Mariana Adaları'nda, 647-648; Filipinler'in işgalinde, 652, 657; Iwo Jima'da, 662; Japonlara taarruz ediyor, 722; uçak gemisi Yamato'yu batırıyor, 723
Mius Nehri, 181, 260, 520
Mlawa, 700
Model, Mareşal W., 618-619; Rusya'da Ordu Grup Komutanı, 161, 609, 618; Rus ilerlemesini durduruyor, 619; Ardennes taarruzunda, 679-680, 684
Moerdijk, 74
Mogadişu, 133
Mogaung, 548
Mogilyov, 176, 521
Möhne barajı, 626
Molotov, Vyacheslav, Almanya ile pakt imzalıyor, 22; Almanlarla görüşmeler yapıyor, 187; Almanya ile savaştan kaçınma yollarını arıyor, 166; 1942'de İkinci Cephe'nin açılacağı sözünü alıyor, 329; 1943'te Ribbentrop ile buluşuyor, 516
Manastır Boşluğu, 144
Monastyrshchina, 279

Monschau, 682
Monte Cassino, 558, 567; manastırın imha edilmesi, 561
Monte Trocchio, 558
Montecorvino havaalanı, 490
Monterotondo, 481
Montgomery, Mareşal Sir Bernard, Sekizinci Ordu Komutanı oluyor, 281, 308; Auchinleck'in planını kabul ediyor, 309; Alam Halfa Muharebesi'nde, 311-314; el-Alameyn'deki taarruzu geciktiriyor, 315; el-Alameyn'deki taarruz için plan yapıyor, 317, 319; değişen koşullara uyum yeteneği ve çok yönlü olması, 320, 445, 575-578; takip için birlikleri yeniden teşkilata tabi tutuyor, 324 -325; Mersa Brega'ya taarruz hazırlığı yapıyor, 325, takipten evvel Rommel'in birlikleri çekiliyor, 423-425; Trablusgarp'te, 426-428; Rommel Trablugarp'e varmayı planlıyor, 428; Rommel Medeniyin'de taarruz ediyor, 438-439; takip harekâtında yetersiz kalıyor, 441, 448; Mareth Hattı'na taarruz planlıyor, 441, 443-444; planı yeniden gözden geçiriyor, 445; Wadi Akarit hattına taarruz ediyor, 446-447; 6'ncı Zırhlı Tümen'in Sekizinci Ordu'ya verilmesini istiyor, 451; Enfidaville'ye yapacağı taarruzu erteliyor, 453; "Husky"planında değişiklik yapılmasını istiyor, 466; Sicilya'da, 472-473; Güney İtalya'ya çıkarma yapılıyor, 485; ihtiyatlı ve aşırı temkinli olmanın getirdiği gecikmeler, 485, 493, 495, 688, 715, İtalya'nın doğu kıyısındaki ilerlemeler, 498-499; Sangro taarruzu, 499-500; Manş Denizi'nden yapılacak çıkarma için yapılan hazırlıklar, 500, 560; "Overlord"planı, 575, 578; Caen yakınlarındaki köprübaşından ilerleme kararı, 585, 589; Belçika'da, 593; Normandiya çıkarmasında ordu gruplarının taktik işbirliği, 594; ilerleme planları, 594-596, 598; Eisenhower'ın iki cepheli taarruzunu eleştiriyor, 596; Tournai yakınlarına yapılan hava indirme harekâtı, 596-597; hatalı askeri kamyonlar nedeniyle ilerleme aksıyor, 597; Eisenhower'ı eleştiriyor, 671; Amerikalı komutanlar arasında rahatsızlık yaratıyor, 671, 688, 711; düşmanın yenildiğinden emin, 671; Ardennes taarruzunda, 688; Ren'e taarruz düzenliyor, 711, 715; karargâhta Almanya'nın teslimiyet belgesi imzalanıyor, 718
Monywa, 665, 668
Morison, Tümamiral S.E., Gilbert Adaları taarruzunda, 541; Filipin Deniz Muharebesi'nde, 649
Moro Nehri, 500
Morotai Adası, 651
Morshead, General Sir Leslie, Tobruk'ta, 186; Borneo'da, 727
Moskova, Almanlar ilerliyor, 160, 161, 173, 175, 179-181; hava taarruzu savunma sistemlerinin kontrolü, 166; Hitler'in Moskova'ya ilerleme konusundaki ihtilaflı tutumu, 179-183; ilerlemeyi kış şartları durduruyor, 180; Leningrad'tan gelen demiryolunun açılması, 611
Mosel Nehri, 590, 593, 596
Moquito, İngiliz bombardıman uçağı, 626-627, 634
Motobu Yarımadası, 723
Moulmein, 249
Mountbatten, Amiral Lord Louis, Güneydoğu Asya Mütttefik Kuvvetler Komutanı, 543; Burma muharebesini planlıyor, 548, 663, 669; Japon birliklerinin teslim alıyor, 727
Moyale, 132
Mosdok, 270, 504
Msus, 283
Mukden olayı, 219
Munda, 531, 533
Mures, 621
Murmansk, 51, 53, 55, giden konvoylar, 417
Murphy, Robert, 336-338, 346
Murua Adası, 532
Musaid, 189
Musashi, Japon ana muharebe gemisi, 645, 652, 653, 654

Mussolini, Benito, savaş ilan ediyor, 93, 117, 751; Yunanistan'ı işgal ediyor, 157, 163; Hitler'i ziyaret ediyor, 160; Kuzey Afrika'ya tank takviyesi yapılmasını istemiyor, 188; Kahire'ye girmeye hazırlanıyor, 292; Kuzey Afrika'da uğranılan yenilgiye inanmak istemiyor, 326; Rommel kendisinden tavizler koparıyor, 327; Tunus'ta başarılı olacağından çok emin görünüyor, 361, 441, 459, 462, 752; Trablusgarp'te tutunmak istiyor, 424-425, 427; Rommel'i taarruzu devam ettirmesi için yetkili kılıyor, 432; Almanya'yı hem kıskanıyor hem de korkuyor, 459, 463; devriliyor, 474, 478; kendisine sadık birlikler, 574, 705; Skorzeny tarafından kurtarılıyor, 676, 705; öldürülüyor, 710
Mustang, Amerikan avcı uçağı, 630-631
Mutagachi, Korgeneral R., 392, 545, 549
Myittha Vadisi, 667
Münih, hava taarruzu, 628
Münih Anlaşması, 16, 19, 744; Avrupa'nın dengesini değiştiriyor, 30

Nadzab havaalanı, 534
Nagazaki, 735-736
Nagoya, hava taarruzu, 364, 729
Nagumo, Amiral, Pearl Harbor taarruzu, 230; uçak gemileri, 364; Midway Muharebesi, 368, 369-375; Doğu Solomon Adaları Muharebesi, 382; intihar ediyor, 649
Naha, Okinawa, 724
Nalçik, 270, 504
Namsos, 69 - 70
Namur, 590, 677, 685, 690
Napoli, İtalyanlar yollara barikat kuruyor, 483; Alman birlikleri kentin civarında, 486; kentin çok çabuk ele geçirileceği umut ediliyor, 488; Müttefikler kente ulaşmakta gecikiyorlar, 493-494; 10'uncu Kolordu giriyor, 497
Napolyon Bonapart, Hitler'le benzerlikleri, 151, 154
Naqb el Dweis, 296
Narew Nehri, 38, 699
Narva, 611; Nehir, 611
Narvik, Alman işgali, 59, 67; İngilizler kıyıbaşı tesis ediyorlar, 60, 70; İsveç demir filizleri buradan Almanya'ya gönderiliyor, 60; Müttefikler çıkarma planları yapıyor, 63-65, 67-68
Nasi, General, 135
Nasugbu, Luzon, 660
Nazi-Sovyet Paktı, 22, 220
Neame, Korgeneral Sir Philip, 127
Nehring, General Walter, Alam Halfa'da yaralanıyor, 311, 354; Tunus'ta, 354, 356-360
Neisse Nehri, 703, 718
Nelson, İngiliz ana muharebe gemisi, 240
Neufchateau, 685
Newall, Mareşal Sir Cyril, 110
Newcastle, 107
Newfoundland, Amerikan Deniz Üssü, 405
Newfoundland(Kanada) Refakat Görev Kuvveti, 405
Nibeiwa Campı, 121
Nida Nehri, 38, 699
Niemen Nehri, 615
Nikolayev, 607, 609
Nikopol, 607
Nimes, 472
Nimitz, Amiral Chester, Pasifik Okyanusu komutası altında, 365; Coral Deniz Muharebesi, 365, 368; Midway Muharebesi, 368, 369; Midway Muharebesi'nde elde edilen başarıyı genişletme çabaları, 378; sorumluluk bölgelerinin dağıtılması, 379; Guadalcanal Muharebesi, 378-381; Pearl Harbor deniz üssündeki birliklerin komutasını alıyor, 531; Merkezi Pasifik'teki harekâtlar, 539-542, 641, 646-649
Noble, Amiral Sir Percy, 407, 412
Nocera düzlükleri, 497
Noemfoor Adası, 646
Nofilia, 423
Nogaisk Stepleri, 522
Noguès General A., 339, 342, 349
Norfolk, İngiliz kruvazörü, 402
Normandiya, Müttefiklerin ilerleyişi, 590,

595; Müttefik Ordu Grupları, 594; Alman cephesi çöküyor, 614, 624, Alman savunması, 575, 579-580, 574, 752,
Norrie, Korgeneral C.W.M., 198, 201, 209, 287
North Weald bölge(radar) istasyonu, 110
Northolt, İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri filosunun bulunduğu üs, 112
Norveç, Alman işgali için uyarılıyor, 46, 67, tarafsız kalıyor, 53; Alman işgali, 53, 59-70, 746-747; denizlerin mayınlanması, 59, 61, 65, 67; İngiltere tarafsızlığı ihlal ediyor, 59, 63, 747; Müttefiklerin işgal planı, 60, 62-63, 64-65, 747; işgali konusunda İngiltere ile işbirliği yaptığından kuşku duyuluyor, 63-64; çok küçük çapta birlikler taarruz ediyor, 68; gösterilen direniş çok zayıf, 68; İngilizler çıkarma yapıyor, 69-70, 104; Hükümet tahliye ediliyor, 70; düşman hava üsleri, 98, 104, 107; Hitler taarruza hazırlanıyor, 409; U-botlar Norveç yönüne doğru sevk ediliyor, 416-417
Novaya Kalitva, 274, 279
Novgorod, 257, 611
Novograd Volinskiy, 609
Novorossiysk, 269
Nürnberg, 628
Nürnberg Duruşmaları, Almanların Norveç'e takındığı saldırgan tutumun sorgulanması, 66
Nyaunga, 668
Nye, Korgeneral Sir Archibald, 464
Obukhov, General, 617
O'Connor, Korgeneral Sir Richard, 121-125, 126, 127
Oder Nehri, 698, 702-703
Odessa, 609
Oise Nehri, 79, 91
Okinawa, Amerikan hava taarruzları, 652, 660, 722; işgali, 721-7724, 731
Oldenburg Planı, Sovyet topraklarındaki harekâtın(istilanın) genişletilmesi, 162
Oldendorf, Tümamiral, J.B., 655, 659
Olive Harekâtı, 572
Oliver, Tuğamiral G.N., 491
Oppenheim, 715
Oran, çıkarma yapılıyor, 333-336, 342-344; İngilizlerin Fransız donanmasına karşı tutumu, 337; Fransız direnişi, 339, 342-344
Ordzhonikidze, 270
Ormoc, Leyte, 659
Orne Nehri, 585, 589
Orsogna, 500
Orşa, 176, 621, 523, 614
Orta Okyanus Buluşma Noktası, konvoy refakatçi gemilerinin buluşma noktası, 406
Orta Doğu, Churchill'in dikkatleri burada yoğunlaşıyor, 196, 246-248; Amerikalılara buradaki İngilizleri takviye etmesi öneriliyor, 330; buraya gönderilen konvoylar, 398-399, 408
Ortona, 498, 500
Oryol, Almanların kış cephesinin önemli bir kalesi, 257; Kursk'un ele geçirilmesinden sonra alınan Almanlar, 508, 512, Rusların baskısı, 516-519, Almanlar tahliye ediliyor, 519
Osaka, yangın bombaları kullanılarak gerçekleştirilen hava taarruzu, 729
Oscarborg, Oslo, 68
Oslo, Alman işgali, 59, 65, 69
Ostia, 479
Oun Nehri, 678, 682, 685
Overlord Harekâtı, (Normandiya çıkarması), 575-583, çıkarma için İtalya'dan birlikler çekiliyor, 500; çıkarmanın İtalya'daki harekâta etkisi, 553, 556-557, 564-565, 568; çıkarma öncesi Fransız ulaşım şebekelerinin bombalanması, 568, 579, 629, 633, 638-639, 752; plana göre giden ancak zaman uymayan bir çıkarma, 575, 578; "Köprübaşı Muharebesi" 579, 753; Alman Yüksek Komutanlığının çıkarma hakkındaki tartışmaları, 579-582; denizin dalgalı olması nedeniyle harekâtın yapılmayacağı beklentisi, 583; başarıyı genişletme harekâtında yeterince başarılı olunmaması, 590-591; hava hakimiyeti, 625, 629, 631, 633

Owen Stanley Sıradağları, 377
Ozawa, Koramiral J., 646-649

Pasifik Okyanusu, savunması ihmal ediliyor, 196, 216, 219; savaş beklentisi, 213, Japonlar hâkimiyeti ele geçiriyorlar, 216; deniz ve hava gücü, 222; Amerika tarafından bölgelere ayrılıyor, 365, 527, 530; Güneybatı
Pasifik'te Japonların harekâtları, 374-375; Japonlara taarruz etmek için planlanan alternatif güzergâhlar, 527; Japonlara taarruz için düşünülen merkezi güzergâh, 527, 535, 539-543
Pasifik Okyanusu'nda Deniz harekâtları
Doğu Solomon, 382
Leyte Körfezi, 653-658
Midway, 368-375
Filipin Denizi, 646-648, 658, 721
Santa Cruz Adaları, 384-385
Savo Adası, 381
Pasifik Okyanusu Bölgesi bölümleri: Merkez, 527, 535, 538-543, 645; Güney, 530
Padua, 709
Paestum, 490, 497
Pakokku, 667
Palau Adaları, 236, 650
Palermo, 466-467, 488
Papapos, General, A., 123
Papua, buradaki Avustralya garnizonları, 375-376; Japon taarruzuna karşı Amerikalı ve Avustralyalıların savunması, 375-376, 377-378
Paris, Hükümet terk ediyor ve Almanlar giriyor, 92; Eisenhower'ın karargâhı, 677
Park, Hava Mareşal Keith, 108, 110
Passero Burnu, 468
Patani, 239, 242
Patton, Tümgeneral George S., Kazablanka çıkarmasına komuta ediyor, 335, 341; 2'nci Kolordu'ya komuta ediyor, 441-442, 450-451; savunmanın avantajlarını hiç dikkate almıyor, 442, kıyıya doğru ilerliyor, 446; kolorduların Birinci Ordu'ya dahil olmalarına itiraz ediyor, 451; Sicilya çıkarmasının Amerika tarafını planlıyor, 451; Sicilya'da Ordu Komutanı, 467, 473; köprübaşından başarıyla harekâtına devam ediyor, 585, 590; kızıyor, 590, 595-596; Müttefik stratejisi üzerine görüşünü ifade ediyor, 589, Belçika'ya giriyor, 590-591; doğuya doğru ilerliyor, 595-596; kendisine tahsis edilen ikmal malzemeleri sınırlandırılıyor, 595-596, 600; herhangi bir durumdan derhal yararlanmak için her an hazır, 601; Ardennes taarruzu, 686, 689-690; Ren Nehri'ni geçiyor, 712, 715
Paul, Yugoslavya Prensi, 143
Paulus, Mareşal F., 75; Rusya'nın işgalini planlıyor, 156; Rommel'i uyarıyor, 186; Rusya'da 6'ncı Ordu'ya komuta ediyor, 263-264, 271; Stalingrad'ta kuşatılıyor, 279, 506; teslim oluyor, 507
Pavlograd, 510
Pearl Harbor, Japon taarruzu, 216, 222, 230-231, 751; Amerikalılar gafil avlanıyor, 224, 225, 230; taarruz planı, 226, 227, 230; taarruzun zamanlaması, 227; taarruzun sonuçları, 232, 328; Pearl Harbor'dan Güneybatı Pasifik'e gemiler gönderiliyor, 531; buradan Japonya'ya muhtemel tehdit, 535
Peenemünde, hava taarruzu, 628
Pegu, 249, 670
Pegu Yomas bölgesi, 725
Peiper, Yarbay J., 686; Muharebe Grubu'nun gerçekleştirdiği katliamlar, 686
Peipus Gölü, 611
Peirse, Hava Mareşal Sir Richard, 543
Penney, Tümgeneral W.R.C., 563
Perak Nehri, 242
Percival, Korgeneral A.E., 239, 248-245
Perekop Kıstağı, 610
Perenne, 91
Persano, 490-491
Pescara, 499-500, 502
Petacci, Claretta, 710
Petain, Mareşal H.P., 93, 337; Torch (Kuzey Afrika çıkarması) Harekâtı, 346-348
Petrov, General, 622, 700
Petsamo, Ruslar sınır düzenlemesi istiyor, 51; Rusya tarafından tecrit ediliyor, 52; Müttefik çıkarması için planlanıyor, 63

Phillips, Amiral Sir Tom, 240-241
Pile, Korgeneral Sir Frederick, 103, 112
Pilica Nehri, 38, 699
Pinczow, 699
Plate Nehri, Amiral Graf Spee gemisi kendisini batırıyor, 395
Platt, Tümgeneral William, 129, 133
Ploieşti petrol yatakları, Müttefik hava taarruzları, 609, 634; Rusya işgal ediyor, 620
Plymouth, hava taarruzları, 116
Po Nehri, 707; deltası, 573
Point-blank Harekâtı (Birleşik Bombardıman Taarruzu), 625
Polonya, Anglo-Fransızlar garanti veriyor, 13, 20-24, 744; Alman işgali, 13, 25, 36-38, 745; parçalanması ve paylaşılması, 13, 23, 40, 745; Rusya'nın hakimiyeti, 13; Almanya'nın Çekoslovakya'yı yağmalamasına iştirak ediyor, 19, 24; çöküşü, 28, 39; Alman talepleri, 19, 21; korunması için Rusya'nın yardımına ihtiyaç duyuluyor, 20-21, 744; Rusya ile Almanya arasında tampon bölge oluyor, 23; gücü hakkında yanılınılıyor, 25; işgal edilmesi, 35-41, 746; Müttefikler yardım edemiyorlar, 40-41, 745; Yıldırım Savaşı (Harbi) için arazisinin çok elverişli olması, 55; Alman ordu grupları, 142; yağmur yolları geçilmez hale getiriyor, 144; Hitler Batı'dan buraya birlikler sevk ediyor, 155; Güney Polonya'da Rus birlikleri Alman birliklerinin karşısında, 177; Ruslar, Almanları Polonya toprakları içinde takip ediyor, 604, 612, 616; Güney Polonya'da cephenin istikrara kavuşturulması, 609; Polonya'daki panzer grupları Budapeşte'nin yardımına gönderiliyor, 695, 698; Ruslar Polonya düzlüklerinde ilerliyor, 699-700
Polonya yeraltı direniş teşkilâtının düzenlediği Varşova isyanı, 618
Polla, 487
Polotsk, 614
Poltava, 519, 521
Pomeranya, 702
Pont-du-Fahs, 360, 438, 451-452
Ponte Sele, 490
Popov, Korgeneral M.M., 519
Porajorpi, 52
Port Arthur, 216, 232-233
Port Lyautey havaalanı, 340
Port Moresby, Japonların ele geçirme planı, 365; Avustralya'nın buradan Japon hava taarruzu sınırları içerisinde olması, 365, 375; işgal birlikleri buradan geriye dönüyor, 368, 375; Japonların karadan taarruz girişimi, 375, 377, 377-378; Buradan Guadalcanal'a hava desteği sağlanıyor, 380
Portal, Hava Mareşal Sir Charles, 465, 633
Portland, 105
Porto Farina, 457
Portsmouth, 96, 105
Portekiz, İtalya Portekiz aracılığıyla Müttefiklerle görüşmeler yapıyor, 478
Potenza, 494
Potsdam Konferansı, 730-731, 733, 737; Bildirisi, 736
Pound, Büyük Amiral Sir Dudley, 465
Pownall, Tümamiral Charles, 540
Pownall, Korgeneral Sir Henry, 242
Prag, 21
Poznan, 38, 702-703
Prien, Yüzbaşı, 395
Primasole köprüsü, 472
Prince of Wales, İngiliz ana muharebe gemisi, 222, 240, 242, 402-403
Princeton, Amerikan uçak gemisi, 654
Prinz Eugen, Alman kruvazörü, 402-403, 409
Pripyat Nehri, 521
Pripyat Bataklığı, 144; güneyine taarruz ediliyor, 160; yanında askeri tatbikat yapılıyor, 166; Alman ordu gruplarını bölüyor, 171; bu bölgeden karşı taarruz yapılıyor, 171; Güney Pripyat Bataklık bölgesine Rundstedt ilerliyor, 177; Güneyinde cephe genişletiliyor, 606
Prome, 250, 669
Prut Nehri, 607, 609
Przemysl, 38
Pskov, 611, 616; Gölü, 611

Pugilist Gallop Harekâtı, 443
Pulawy, 699
Piyatigorsk, 268, 506

Quebec, Quadrant (Quebec)Konferansı (1943), 547
Queen Elizabeth, birlik taşımada kullanılıyor, 411
Queen Mary, birlik taşımada kullanılıyor, 411
Queensland, Japonlar tehdit ediyor, 365, 375, 377; Guadalcanal için buradan hava desteği sağlanıyor, 380
Quisling, Vidkun, 62-63

Rabat, 339
Rabaul, Yeni Britanya, Japon ve kara ve hava üssü, 366, 377, 381, 385; Amerikalıların ele geçirme planı, 380, 530; Japonların Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıkları, 530; hava taarruzu, 537; korumasız ve savunmasız bırakılması, 542, 644, kendi haline terk edilmesi, 726
Radom, 699
Raeder, Büyük Amiral E., Norveç kıyılarında üs tesis edilmesini tavsiye ediyor, 61; Quisling üs tesis edilebileceğini söylüyor, 62; Norveç üzerine Hitler ile görüşüyor, 64; Britanya'nın işgali için planlar, 97, Hitler'in Rusya'daki hedefleri üzerine görüşleri, 158; istifa ediyor, 413
Raff, Albay, E.D., 354
Rahman, 321
Ramree Adası, 666
Ramsay, Tümgeneral A.N., 726
Ramsay, Amiral Sir B.H., Dunkerque'deki tahliyeyi sevk ve idare ediyor, 86; Doğu Özel Deniz Görev Kuvveti, 468
Ramsden, Korgeneral W.H., 304
Ramsgate, 97
Rangun, Japon ilerleyişi, 217, 244; hava taarruzları, 249; İngilizlerin tahliyesi, 251; Japon takviyesi, 252; buraya yapılacak deniz çıkarma harekâtı için donanmanın ve hava kuvvetlerinin örtü sağlaması gerekliliği, 388, 392; çıkarma harekâtı, 543, 670; İngilizlerin ilerlemesi, 668-669; ele geçirilmesi, 670, 725; Japonlar teslim olmayı kabul ediyorlar, 727
Rapido Nehri, 498, 501, 558, 562
Rastenburg, Doğu Prusya, 327, 462; Hitler'i öldürme teşebbüsü, 617
Rathedaung, 665
Ravenna, 574
Razdelnaya, 609
Reggio, 485, 553
Reichenau, General W.von, Polonya işgalinde, 37-38; Belçika'da, 75; Rusya'da ordu grubunda, 161, 261; Rusya'da 6'ncı Ordu Komutanı, 178, ölümü, 261
Reims, 683, teslim oluyor, 718
Reinhardt, General G.H., 79, 82
Remagen Köprüsü, 714
Remscheid, 627
Rendova Adası, 533
Reno Nehri, 707
Repola, 52
Repulse, İngiliz kruvazörü, 240
Reykjavik, Amerikan Deniz Piyadeleri, 405
Reynaud, Paul, Fransız Ordusu'nun modernleştirilmesini savunuyor, 40; Başbakan oluyor, 64; Norveç'e yapılacak müdahele için ısrar ediyor, 65; savaşın kaybedildiğini anlıyor, 81; Roosevelt'e başvuruyor, 92; istifa ediyor, 93
Ren Nehri, havadan mayın döşenmesi planlanıyor, 65; Müttefiklerin nehri geçme çabaları sonuç vermiyor, 591, 594, 595-598; Almanların savunma mevzilerinde yığınak yapmaları, 687; ilerleme planları, 595-596; imhası için hazırlık yapılmayan köprüler, 598; Müttefik taarruzunu geciktirmesi, 695, 711, 714; Oder'in savunması için Ren'in savunulmasından vazgeçilmesi, 704, 711; Amerikalılar nehri geçiyorlar, 714
Rheinland, Almanların tekrar işgali, 16, 741
Rhône Vadisi, Almanlar ulaşıyor, 93
Ribbentrop, Joachim von, Sovyet-Alman paktını imzalıyor, 22, 745; Molotov ile buluşuyor (1943), 516; Finlandiya'da, 612

Richards, Albay Hugh, 549
Richtofen, General von, 8'inci Hava Kolordusu Komutanı, 148
Ridgway, General Matthew, 479-480, 492
Riga, 615, 623; Körfezi, 617, 619
Rigi Dağı, 682
Rimini, 571, 573
Ritchie, General Neil, Sekizinci Ordu Komutanı, 205, 283; Gazala'da, 283-284, 287-291
Rjev, 257, 271, 511
Roatta, General, 463, 481
Roberts, Yüzbaşı (daha sonar Tümgeneral) G.P.B. ("Pip"), 312
Robinett, Albay (daah sonra Tuğgeneral Paul), 343, 432, 435-436
Rochester, Kent, 107, 109-110
Rodimtsev, General, 275
Rodney, İngiliz ana muharebe gemisi, 240
Roer Nehri, 689, barajları, 674
Rogaçev, 176, 521, 523
Rokitno Nehri, 144
Rokossovsky, Mareşal C., Stalingard taarruzu, 276, 506; Kursk'ta, 519-520; ilerlemesi, 521, 616; 1945 yılındakl taarruzda 1'inci Beyaz Rusya cephesi Komutanı, 699-701
Roma, İtalyan ana muharebe gemisi, 493
Roma, yakınlarındaki Alman tümenleri, 475; Mussolini'nin devrilmesi, 480; İtalyanların silahsızlandırılması, 479, 481; Amerikan hava indirme birliği harekâtının planlanması, 479; açık şehir, 482, 568; Müttefikler kenti bir an önce ele geçirmeyi planlıyorlar, 499; 5'inci Ordu Roma'ya giriyor, 568
Rommel, General (daha sonra Mareşal) Erwin, Kuzey Afrika'ya gönderiliyor, 126; Sekizinci Ordu'yu püskürtüyor, 127-128, 184-185, 751; maket tanklar, 127; tekrar sınıra sürülüyor, 184; Tobruk'a taarruz ediyor, 186-187; Hitler takviye talebini reddediyor, 188, 459; tanksavar tuzaklarını ve savunmasını geliştiriyor, 190, 192, 199, 208; Battleaxe Harekâtı'nda insiyatifi ele geçiriyor, 193; 88 milimetrelik tanksavar silahlarını seyyar olarak kullanıyor, 194; İngilizler birliklerin mevcudiyeti açısından avantajlı duruma geçiyorlar, 197; geliştirilmiş tanksavar silahları kullanıyor, 198; İngilizlerin tank stratejisi üzerine görüşlerini bildiriyor, 199; Crusader(Tobruk)Harekâtı'nı şaşkınlıkla karşılıyor, 200-201; Sidi Rezegh Muharebesi, 201-203; ihtiyatta tankı kalmıyor, 203; Sekizinci Ordu'ya arkadan vuruyor, 203-204, 205-207; geceyi İngiliz birliklerinin arasında geçiriyor, 204; yarma harekâtı hızını kaybediyor ve duruyor, 205; stratejisinin eleştirisi, 205-206; durumunu düzeltiyor, 207-208; geri çekiliyor, 209-211; tank takviyesi, 211, 282, 285-286, 307, 308-309; İngiliz birliklerini püskürtüyor, 281, 283; el - Alameyn'de durdurulyor, 281; geri çekilmeye zorlanıyor, 281; Gazala'da önce o taarruz ediyor, 284, 287, 329; İngilizlerin tanklarını hatalı taktikle sevk ve idaresi üzerine görüşleri, 289; tanklarda üstünlüğü ele geçiriyor, tobruk'u alıyor, 291; Sekizinci Ordu'yu Mısır'a kadar takip ediyor, 292-295; Mareşal oluyor, 292; Mersa Matruh'a yaptığı çok çesur taarruz, 294; el - Alameyn'de taarruza geçiyor, 296-303; muharebenin sevk ve idaresini doğrudan üzerine alıyor, 303; Auchinleck'i övüyor, 307; Alam Halfa Muharebesi, 308-313; takviyeler, 308, 325; malzeme ikmalinden mahrum kalıyor, 316-317; hastalıkları, 317, 321, 427, 441; el Alameyn'de birliklerini yeniden toplıyor, 320; kaynakları tükenme noktasına geliyor, 322; geri çekiliyor, 322-326, 423-425; Mersa Brega'da tutunması isteniyor, 326; Hitler ve Mussolini'yi ziyaret ediyor, 326-327, 441, 462; Müttefik orduları arasında kalmamayı başarıyor, 423; Buerat'tan çekiliyor, 424; Buerat ve Trablusgarp'te direnmesi emrediliyor, 424-425; Wadi Akarit'e çekilmek istiyor, 427, 443; elde edilen zaferin hızla genişletilmesini istiyor, 432; planı değiştirmeye zorlanıyor, 432-433, 438; Mütte-

fikler zafiyetinden yararlanamıyor, 435-436; Tunus'taki birliklerin komutası veriliyor, 437; Tunus'ta tutunmanın imkansızlığını tartışıyor, 439, 441, 462; Tunus'ta gerekli olan ikmal maddeleri, 439, 453; Afrika'dan ayrılıyor, 441; Kuzey İtalya'daki görevleri, 475, 482; ordu grubu lağv ediliyor, 498; Normandiya çıkarması, 581-582, 585; çıkarmanın yapıldığı gün Almanya'da bulunuyor, 582; hava saldırısında yaralanıyor, 584

Romanya, petrol kuyularının ele geçirilmesi, 31; Polonya Hükümeti ve Yüksek Komuta Kademesi, 39; Alman Ordusu burada toplanıyor, 144, 160; Ruslar ultimatom veriyorlar, 155, 160; Alman nüfuzu, 157; Rusya'ya yapılan taarruza iştirak ediyor, 158; Rus faaliyetleri, 160; Rus orduları sınırda, 609; Almanlar Romanya'nın bulundukları hatta tutunmasını istiyor, 610; Ruslar cepheden taarruz ediyorlar, 620; Müttefiklerle barış yapıyor, Almanya'ya savaş ilan ediyor, 620; Ruslar kuzeybatı bölgesini işgal ediyor, 621; İngilizler garanti veriyorlar, 744

Roosevelt, Cumhurbaşkanı Franklin D., Reynaud kendisine başvuruyor, 92; Japonya'nın ekonomik kaynaklarını kesiyor, 196, 213, 220, 225; MacArthur'u çok takdir ediyor, 225; Pearl Harbor taarruzu Amerikan kamuoyunu arkasında kenetliyor, 232; Orta Doğu'da yığınak yapmaya karşı çıkıyor, 247; Kuzey Afrika'ya Amerikalıların çıkarma yapmasını destekliyor, 328, 331; 1942 yılında açılması düşünülen İkinci Cephe'yi destekliyor, 329; harekât önceliğinin Pasifik'e verilmesi yönündeki stratejik değişikliği reddediyor, 330; Torch Harekâtı (Kuzey Afrika çıkarması) konusunda tartışmalar sürüyor, 332-335; de Gaulle'ü ne seviyor ne de inanıyor, 338; Giraud'un koşulları, 338; Petain'den işbirliği talep ediyor, 346; Darlan'ın atanması, 349-351; üsler karşılığında mühimmat verilmesi, 399; Kazablanka Konferansı, 423, 478; Churchill ile Anvil Harekâtı konusunda tartışmalar, 565, 569; ölümü, 717

Roosevelt, Tuğgeneral Theodore, 342

Rostov, Almanlar ulaşıyorlar, 181; ele geçiriliyor, 266; Kleist'in ulaşım şebekeleri için oluşan tehdit, 504, 506; Kleist'in birlikleri geliyor, 506-507; geri çekilme hattında beliren tehdit, 508-509

Rosyth, burası için ihtiyaç duyulan uçaksavar silahları, 104

Rotmistrov, General, 607, 615

Rotterdam, taarruza uğruyor, 74

Rouen, 91

Rovno, 605

Royal Oak, İngiliz ana muharebe gemisi, batıyor, 395

Ruhr, zafiyet taşıyor, korumasız durumda, 45; Müttefikler ele geçirmede başarısız oluyorlar, 591; Montgomery'nin taarruzu, 593, 595, 598; ele geçirilmesi konusunda hakim olan iyimserlik, 600; stratejik bombardıman, 625-631, 635-636; Ruhr Muharebesi, 626-627; ulaşım tesislerine yapılan taarruzlar, 638; Müttefik taarruzları, 67; Rhineland'ın tekrar ele geçirilmesi bu bölge için örtme görevini görüyor, 741

Rundstedt, Mareşal C.R.G. von, Polonya'da Ordu grup Komutanı, 36; Batı'ya taarruz, 47, 76; Manstein'ın planını kabul ediyor, 47; Ardennes bölgesinden taarruz ediyor, 76; İngilizlerin karşı taarruzu, 83; Hitler'in kuşkularını teyit ediyor, 88-89; İngiltere'nin işgali, 95; Balkan Savaşı nedeniyle Rusya'nın işgali gecikiyor, 139-141; Rusya'ya ordu grubuyla taarruz ediyor, 161-162, 171, 177; Kiev'e ilerliyor, 171, 179; Kırım'a ve Donets havzasına giriyor, 181; komutanlıktan alınıyor, 181, 260; Polonya'dan geri çekilmeyi savunuyor, 260; Müttefiklerin çıkarma yeri konusundaki görüşleri, 580; çıkarmanın nasıl karşılanması konusundaki görüşleri, 581; ihtiyattaki panzer kolordularının harekâta katılması için izin alamıyor, 582-583;

görevden alınıyor, 584; Batı'daki birliklerin başına tekrar atanıyor, 675; Ardennes taarruzunda, 675, 678, 679, 691
Russell Adaları, 531
Rusya, Almanların yayılmacılığına karşı Batı'lı Devletlerle işbirliği imkanları arıyor, 19; Halifax ve Chamberlain Rusya ile anlaşamıyorlar, 19, 21, 23, 744; Polonya'nın desteklenmesi konusunda Rusya'ya ihtiyaç duyuluyor, 20, 744; Almanya ile pakt yapıyor, 22, 745; hammaddelerin mevcudiyeti, 30; Polonya'yı işgal ediyor, 39, 746; Hitler Rusya'dan kuşkulanıyor, 43, 45, 155, 749; Finlandiya ile sınırların düzeltilmesi konusunda anlaşmak istiyor, 51-52; Finlandiya'yı işgal ediyor, 52-56, 62; Almanya tarafından işgal ediliyor, 151, 169-183; Baltık Devletleri'ni işgal ediyor, 155; Romanya'ya ultimatom veriyor, 155; Almanların niyetinden şüphe etmeye başlıyor, 156; Mihver Devletleri'ne katılması isteniyor, 157; Almanya ile yeni bir anlaşma imzalıyor, 159; Almanlar işgal ettikleri toprak üzerinde ilerlemeyi planlıyorlar, 162; yaklaşan işgal konusunda uyarılıyorlar, 165; azgelişmilikleri, 183, 750; Japonlar ile tarafsızlık anlaşması, 220; tank üretimi, 261; insan gücü kaynakları, 272; Kuzey Rusya'ya gönderilen İngiliz konvoyları, 417-418; Rusya'nın üzerinden Alman baskısını azaltmak için yapılan muharebeler, 465, 612; Rusya'nın kurtuluşu, 602-615; Finlandiya ile mütareke koşullarını konuşuyor, 612, 623; Müttefik bombardıman uçaklarına üslerinden imkan tanıyor, 612, 635; yaz taarruzu (1944), 613-617; Almanya'nın stratejik olarak bombalanması üzerindeki baskıyı ve yükü dolaylı olarak azaltıyor, 633; Batı, Rusya'nın gücünü olduğundan daha az tahmin ediyor, 695-698; İtalya'nın teslim olması konusunda yapılan görüşmelere katılmak istiyor, 710; Japonlar barış yapmak amacıyla Ruslarla görüşme imkanları arıyor, 732; Japonlarla savaşa niyetleniyor, 732, 733; Japonya'ya savaş ilan ediyor, 735; Amerika Birleşik Devletleri Japonlarla savaşa taraftar değil, 737; merkezi Avrupa Rusya'nın hakimiyetine açık hale geliyor, 741, 753; Almanlar Rus ihtiyatlarının miktarını eksik tahmin ediyor, 750
"Rusya'nın işgali", 151, 169-183, 257-280; Hitler'in planları, 95, 115, 151-167; Rusya'nın işgalinin ertelenmesi ve Balkan Savaşı, 139-144, 165; Alman Ordu Grupları, 161; Keitel'in planları, 160, 165; başarısızlığa yol açan unsurlar, 164; dışarıdan gelen işgal uyarıları, 165; arazinin büyüklüğünün muharebelerin seyrine olan etkisi, 169, 174-175, 280; taarruzun şiddetinin direniş ve çamurlu yollar nedeniyle yavaşlaması, 174-177, 183; Almanların ilerleyişinde felakate neden olacak duraklama, 177, 182; kış harekâtı durduruyor, 180-181, 257-258; Almanları yıpratan, yorulmasına yol açan unsurlar, 257-258; Almanların başarısızlığa mahküm olan 1942 yılı taarruzu, 260; Almanlar geri çekiliyorlar, 504-525, 602-617
Rus-Japon Savaşı (1904), 216, 218, 220, 232-233
Ruthenya, 622
Ruweisat Tepesi, 305, 309
Rybachi yarımadası, 51
Ryder, Tümgeneral Charles, 335
Ryujo, Japon uçak gemisi, 382
Ryukyu Adaları, 236, 648, 661, 721

Saar vadisi, Amerikan birlikleri yaklaşıyor, 590, 595; ele geçirilmesi konusunda hakim olan iyimser görüş, 600
Safi, 340
Sahalin, 732
Saidor, 537
Saygon, 241
St Angelo, 566
St Cyprien, 455
St John's Newfounland, 405
St Lô, 582
St Menges, 78-79

St Nazaire, 417, 589
St Omer, 87
St Vith, 685, 687
Saipan Adası, 646-649, 661, 729
Saito, Korgeneral Y., 649
Sakurai Seizo, Korgeneral, 545, 666, 725
Salamaua, 532, 534
Salerno, Müttefikler çıkarma yapıyor, 480, 483, 487-491, 553; çıkarma alanının seçimi pek başarılı olmuyor, 483, 501; Müttefikler durduruluyor ve kayıpları ağır oluyor, 484, 490, 492; Almanların hazırlıkları, 486-488; Salerno köprübaşmdan yapılan ilerleme, 496-497, 501
Salerno Körfezi, 487
Salla, 52, 54
Selanik, 123, 143
Salsk, 506
Saluen Nehri, 249, 725
Samar Adası, 656
Samoa, 363
San Nehri, 35, 39, 616-617
San Bernardino Boğazı, 653, 655-656
Sandford, Tuğgeneral D.A., 133
Sandomierz, 38
Sangro Nehri, 499
Sansapor Burnu, Yeni Gine, 646
Sant' Agata, 473
Santerno Nehri, 708
Saratoga, Amerikan uçak gemisi, 380, 382-383
Sarawak, 727
Sardinya, 498; Hitler Müttefiklerin çıkarmasını buradan bekliyor, 464-465, 472
Sarmi, Yeni Gine, 644
Sasaki, Tümgeneral N., 534
Savige, Tümgeneral S.G., 726
Savo Adası Muharebesi, 381
Sbiba, 433, 436
Scapa Flow, 395
Scharnhorst, Alman kruvazörü, 395, 402, 413, 417
Schelde (Scheldt) Nehri, 83, 593, 598
Schlüsselburg, 257, 508
Schmid, Binbaşı, Alman Hava Kuvvetleri İstihbarat Teşkilatı, 101
Schmidt, Heinz, tanklar ve tanksavar silahlarındaki Alman tekniği üzerine görüşler, 282
Schmundt, Korgeneral R., 48
Schnee Eifel, 685
Schörner, Mareşal F., 161, 609, 623
Schweinfurt rulman fabrikası, hava taarruzu, 629
Scoglitti, 468
Scoones, General Sir Geoffrey, Burma'da, 545; Imphal'de, 548
Sedan, 47, 78
Sefakis, 355, 423
Sen Nehri, Almanlar geçiyor, 91; Müttefikler ulaşıp ve geçiyorlar, 578, 594; üzerindeki köprüleri imha ediyorlar, 579; Almanların muhtemel savunma hatları, 590
Seiskari Adası, 51
Selangor, 242
Sele Nehri, 490
Selebes, 217, 252, 538
Senger und Etterlin, Korgeneral von, 464, 566; 14'üncü Panzer Kolordusu Komutanı, 559; Monte Cassino'yu takviye ediyor, 560; 14'üncü Ordu Komutanı, 706
Senio Nehri, 574, 707
Serafimovich, 274, 277
Sereth Nehri, 609, 620
Severn Halici, 96
Seylan, 252-253; savunması için uçak tahsisi, 387
Sezar Hattı, 567
Shan Tepeleri, 669
Shantung, 219
Shingle Harekâtı, 557
SHO-I planı, 651-652
Shoho, Japon uçak gemisi, 367
Shokaku, Japon uçak gemisi, 365, 367, 382, 384, 648, 721
Shumilov, General, 275
Shwebo, 667
Shwebo - Mandalay ovası, 666
Sıracusa, 468
Siam, Malaya'nın Siam üzerinden işgali, 238-239; Japonların Siam'a kaçması engelleniyor, 725

Siauliai, 616, 623
Sicilya, işgali, 459-474; Müttefiklerin başlangıçta Tunus'ta başarısız olmalarından sonra Sicilya çıkarmasında ısrarlı oluyor, 361; işgalin planlanması, 451, 465-468; Mihver Devletleri işgale karşı koyacak tecrübeli birliklerden yoksun, 458; başarının gizli nedenleri, 459; savunan birlikler, 463, 469; çıkarma faaliyetleri, 468-470; işgali, 470-473; sonuçları, 474
Sidi Aziz, 189
Sidi Barrani, 120, 122, 293, 324
Sidi Bu Zeyd, 429
Sidi Breghisc, 210
Sidi Mufta, 284, 289
Sidi Nsir, 438
Sidi Omar, 203-204, 212
Sidi Rezegh Muharebesi, 200-205, 207-209
Siedice, 616
Siegfried Hattı mayın tarlaları, 40
Sierra Leone konvoyları, 406-408; konvoyların geçici olarak durdurulması, 411
Silezya kömür havzaları, 35; Almanlar burayı kaybediyorlar, 639
Simoviç, General, 142, 164
Simpson, Korgeneral William, 687, 744
Singapur, savunma önceliği, 196, 234; Mısır'ın savunması Singapur'un geleceğine tercih ediliyor, 196, 246-247; Japonlar karadan harekâta girişiyorlar, 216, 217; Japonlar Singapur Adası'na taarruz ediyorlar, 243-244; teslim oluyor, 217, 244; İngiliz deniz üssü, 219, 222, 245, 248; Prince of Wales ve Repulse, 240; hatalı savunma, 245-246; garnizonun güçlendirilmesi, 245; kaybının stratejik ve saygınlık açısından İngiltere üzerindeki etkisi, 248; Japon donanması yakıt sıkıntısı nedeniyle burada bulunuyor, 649, 653, 721; tekrar ele geçirmek için harekete geçiliyor, 725, 727
Singapur Adası, 217, 243-244
Singora, 239, 241
Sio, 537
Sirenayka, İtalyan Ordusu bu bölgede, 120; İngilizler buradan ilerliyorlar, 121-123, 147, 184; elde edilen başarıyı genişletme harekâtı başarısızlıkla sonuçlanıyor, 125; İngilizler, Rommel tarafından püskürtülüyor, 127-128, 147, 184-185; Rommel bu bölgeden ilerlemeye başlıyor, 281; Rommel'in geri çekilmesi, 325
Sittang Nehri, 249, 251, 725
Sivash Deniz Atolü, 610
Sivastopol, 265, 610
Skaggerak, 66, 69
Skala, 609
Skorzeny, Yarbay Otto, 676
Slapstick Harekâtı, 495
Sledgehammer Harekâtı, 329
Slessor, Hava Mareşal Sir John, 415
Slim Korgeneral, (daha sonra Mareşal) Sir W.J., 545, Somali'de, 133; Arakan'da, 389, 545; Kohima'da karşı taarruz emri veriyor, 549; Burma muharebesi, 663, 665, 667, 668, 725; planı tadil ediyorlar, 668
Slonim, yakınlarında meydana gelen Alman kuşatması başarısızlığa uğruyor, 175
Slovakya, parçalanması, 20; Ruslar giriyor, 622; Almanlar buradan Silezya'ya tümenlerini gönderiyor, 700
Smigly-Rydz, Mareşal, 36, 39
Smith, Tümgeneral Holland M., 540
Smolensk, Almanların ilerleyişi, 160, 176; paraşüt birlikleri, 271; Almanlar Smolensk hattına çekiliyorlar, 512; Ruslar ilerliyor, 520-521; terk ediliyor, 521, 523
Smuts, Mareşal J.C., Sekizinci Ordu Komutanı'nın değiştirilmesini öneriyor, 308; Darlan'ın atanması konusu, 350
Smyth, Tümgeneral J.G., 248-250
Solomon Adaları, Japonların ele geçirme planları, 363-364; MacArthur ve Nimitz'in sorumluluk alanlarını bölen yer, 365, 530-531; Japon komutanları elde tutulmasını istiyorlar, 526; Japon Deniz Kuvvetleri öncelik veriyor, 530; Japon birlikleri giriyor, 530-531; Amerika Birleşik Devletleri'nin stratejik planı, 531; Müttefiklerin çıkarmaları, 531-534, 535-537; merkezi bölgeleri Japonlar tahliye ediyor, 534

Somerville, Amiral Sir James, Hint Okyanusu Birlikleri, 252; H Kuvveti Komutanı, 404; Güneydoğu Asya Kuvvetleri Komutam, 543
Somme Nehri, 84, 91-92
Sommerfeld, 703
Sorrento yarımadası, 487
Soryu, Japon uçak gemisi, 373
Sosnkowski, General, 39
Souk Ahras, 358
Souk el Arba, 354
South Dakota, 384
Southamton, hava taarruzları, 114, 116
Sovyet-Alman paktı, 22, 220
Spa, Birinci Amerikan Ordusu Karargâhı, 674, 686
Spaatz, General Karl, 631, 638
Spadafora, 473
Speer, Albert, Hitler'in Savaş Üretim Bakanı, 259, 632, 635, 638-639; Hitler'e olan sadakati sarsılıyor, 716
Sperrle, Mareşal Hugo, 105; Britanya Savaşı, 98, 111, 115
Spezia, 481, 493
Spitfire, Britanya Savaşı, İngiliz avcı uçağı, 99-101, 110; Burma'da, 548; bombardıman uçaklarına refakat ediyor, 637
Sponeck, General Graf, 75
Spruance, Amiral Raymond A., Midway Muharebesi'nde, 374; Merkezi Pasifik Kuvvetler Komutam, 540-541, 641; Mariana Adaları'na taarruz ediyor, 646-647; 5'inci Donanma Komutanı, 650; Iwo Jima'yı ele geçiriyor, 662
Stalin, Mareşal, Polonyalılara verilen garanti, 20; Hitler ile pakt yapıyor, 22; Alman taarruzuna karşı destek arıyor, 51; Finlandiya'ya makul önerilerde bulunuyor, 55; Cripps ziyaretine geliyor, 156; Hitler'in kendisi hakkında düşünceleri, 159; Almanya ile savaşa girmekten kaçınıyor, 166; "İkinci Cephe"nin açılmasını talep ediyor, 328-329, 333; Berlin'e yapılan hava taarruzundan çok memnun oluyor, 628; Ocak ayında başlatılan taarruz, 699; Potsdam Konferansı'nda, 730; Japonların barışçı yaklaşımları, 723-725; Japonlarla savaşa girmeye kararlı, 731-733; "koşulsuz teslimiyet" talebinden çok istifade ediyor, 753
Stalingard, Almanların ilerleyişi, 261, 268-269, 269; ele geçirme planı, 261; kaçan Rus askerleri kentin yakınlarında toplanıyor, 268; kentin savunulması amacıyla çok çetin bir müsadele veriliyor, 268-269; 271-276, 751; Kafkaslara yapılacak taarruzu engellemek için takviye ediliyor, 262-263; Rus karşı taarruzu, 270, 271, 274-276, 277-280, 504; sokak çarpışmaları, 275; kuşatılıyor, 277-280, 751; Almanların moralleri bozulmaya başlıyor, 275, 507; Almanlar teslim oluyor, 280, 507, 511; Almanlar esir düşüyor, 507; burada feda edilen askerlerin karşılığında Manstein ve Kleist'in birlikleri kurtuluyor, 507; hava indirme harekâtı öneriliyor, 512
Stalino, 520
Stanislav, 616
Staraya Russa, 611
Stark, Albay A.N., 433
Statin de Sened, 442
Stavenger, İngilizlerin burayı ele geçirme planı, 64; Alman hava üssü, 107, 395
Stavelot, 674, 682, 686; civarındaki yakıt deposu, 691
Stemmermann, General, 605
Stepler, üzerindeki demiryolları inşa ediliyor, 268, 270
Stilwell, General Joseph, 251, 387, 543, 547-548; değiştirilmesi, 663
Stimson, Henry, L., 335, 730, 733-734
Stolbtsy, 615
Stopford, Korgeneral Montagu, Imphal muharebesinde, 549; Burma tekrar ele geçiriliyor, 663, 667-670, 725
Stoumont, 686-687
Strangle Harekâtı, 566
Strauss, General A., 96
Struma vadisi, 144
Strumitza vadisi, 144
Student, General K., Alman Hava İndirme Birlikleri Komutanı, işgal planının

kaybolması üzerine görüşleri, 46; Batı'ya taarruz üzerine, 74; Hitler'i Girit'e havadan taarruza ikna ediyor, 148; Sardinya'ya yapılacak çıkarmaya karşı hazırlanıyor, 465; Sicilya'ya hava indirme harekâtı konusunda, 472; İtalya'da, 479; Stalingrad'a hava indirme harekâtı yapılmasını teklif ediyor, 512; Alman savunma hatlarında doğan boşlukları doldurması görevi veriliyor, 591-592
Stuka, Alman pike bombardıman uçağı, 108
Stumme, General, 317, 319
Stumpff, General H.A., 98
Stuttgart, hava taarruzu, 626, 628
Styria, 144
Subeytila, 356, 432, 433
Subic Körfezi, Luzon, 721
Sudan, İtalyan tehditi, 120, 121, 132; İngiliz Ordusu giriyor, 132
Sudan Limanı, 129
Sudan Savunma Birliği, 129, 132
Sudet Almanları, 744
Suffolk, İngiliz kruvazörü, 402
Sultan, General, D., 666
Sumatra, petrolü, İngiliz alanı, 365; alınması planlanıyor, 392, 543
Summa, 54
Sundlo, Albay, 62
Suomussalmi, 52
Super-Jimnastikçi (Gymnast) Harekâtı, 328, 329, 330
Supercharge Harekâtı, 320
Supercharge II Harekâtı, 445
Surigao Boğazı, 652, 655
Suse, 355, 449
Suzuki, Amiral K., 731-732
Suzuki, Korgeneral, S., 653, 659
Suveyş Kanalı, havadan ele geçirilmesi planlanıyor, 149
Süper Kae (Boeing B29), Amerikan bombardıman uçağı, 539, 661-662, 722, 728
Szeged, 622
Szolnok, 622
Szylling, General, 38
Şanghay, 220
Şattü'l -Cerid, 426
Şepetovka, 605, 606
Şövalye Köprüsü, 209
Tacloban, 658
Tafaraoui havaalanı, 343
Taganrog, 257, 264, 512, 520
Tahran Konferansı, 553
Taiho, Japon uçak gemisi, 648, 721
Takagi, Tümamiral T., 367
Talaud Adaları, 650
Tampin, 243
Tamu, Assam, 251
Tanaka, Tümamiral, 385
Tankan Körfezi, Kurile Adaları, 230
Tannenberg, 701
Tapotchau dağı, 649
Tarakan Adası, 727
Taronto, İngilizlerin deniz birliklerinin taarruzu, 226; ele geçirilmesi, 484, 495, 553; ilk çıkarmayı buraya yapmanın avantajları, 502
Tarawa, 540-541
Tayland, 217, 239, 248
Terhune - el - Hums hattı, 425-426
Tarnopol, 606-607, 616
Tartar Geçidi, 608, 622
Taung Bazar, 546
Taungtha, 668
Tauroggen, 619
Taylor, Tümgeneral Maxwell D., 480, 687
Tebessa, 423; Amerikan ikmal noktaları, 432, 435, 436, 438
Tebourba, 357-359
Tedder, Hava Mareşal Sir Arthur (daha sonra Baron), 316, 484; Overlord (Normandiya çıkarmasında) Harekâtı'nda Eisenhower'ın yardımcısı, 579; Caen'deki köprübaşındaki harekâtın başarısının gecikmesine kızıyor, 588; Almanların ulaşım şebekelerinin bombalanmasını emrediyor, 633
Tell el Eisa tepesi, 319
Temeşvar, 621
Templer, Tümgeneral Gerald, 563
Tenasserim, 249

Terek Nehri, 269, 274; vadisi, 270
Termini, 488
Termoli, 496
Terni, 499
Thala, 433-436
Thames halici, 96
Thameshaven, 109
Thelepte, 432, 441
Thoma, General R.von, 188, 317, 322
Tobruk, İngilizler ele geçiriyor, 122; Rommel taarruz ediyor, 184, 186-187; yardımcı olmak için girişimde bulunuluyor, 184, 187-188, 189-190; denizden takviye ediliyor, 186, 196-197; abluka altında, 186; panzer alayı giriyor, 190-191; "Crusader(Tobruk) Harekâtı" uyarınca Tobruk'un ele geçirilmesi planlanıyor, 198, 200-202; Rommel taarruz için plan yapıyor, 199; 13'üncü Kolordu buradaki birliklerle irtibat kuruyor, 205, 207; Afrika Kolordusu geri çekiliyor, 209; Rommel Tobruk'u alıyor, 288, 291, 329
Toem, Yeni Gine, 644
Togo, Amiral H., 233
Tojo, General Hideki, 221, 649, 731
Tokyo, Amerikan hava taarruzları, 363-364, 661, 729
Tolbukhin, General, 520, 610, 620, 622
Tomahawk, (P40E) Amerikan avcı uçağı, 235, 251
Tomaszow, 38
Torch Harekâtı (Kuzey Afrika çıkarması), 328-352; el - Alameyn'deki taarruzla eş zamanlı yürütülmesi planlanıyor, 315, 328; Amerikalılar bu plandan hoşlanmıyorlar, 329; Amerikalıların kabulü, 330; Amerikalılar komuta ediyor, 331; çıkarmanın yeri ve zamam konusundaki tartışmalar ve görüşler, 331-335; Stalin çıkarmaya ilgi duyuyor, 333; nihai plan, 335; İngiliz Kraliyet Deniz Kuvvetleri'nin rolü, 335-336; diplomatik hazırlıklar, 336-339; Amerikanın çıkarmaya çok gizli yaklaşımı, 336- 337, 339; Fransızların başlangıçtaki direnişi, 339-345; Kazablanka'ya çıkarma yapılıyor, 340-342; Fransızlar direnişi durduruyor, 342, 347; Akdeniz kıyılarına yapılan çıkarmalar, 342-345; İspanya'mn müdahale tehlikesi, 352; konvoyların refakatçi gemilerinin yetersizliğinin sonuçları, 411
Torun, 702
Toulon, Fransız donanması, 349, 351
Toungoo, 670
Tours, Fransız Hükümeti buraya geliyor, 92
Toussaint, General R., 481
Tovey, Amiral Sir John, 402, 404, 418
Toyoda, Amiral S., 647, 651
Transilvanya, 612, 621
Transilvanya Alpleri, 608
Transimene Hattı, 570
Trenchard, Tümgeneral Sir Hugh, 245
Trident Konferansı, 528, 666
Trieste, 710
Trigh Capuzzo, 200, 208, 282, 287
Trigh el Abd, 200, 205
Trigno Nehri, 496, 499
Trinidad, yakınlarında batan gemiler, 410
Tripartite Paktı (Üçlü Pakt), 220
Trablusgarp, İngilizler kente çok az kala duruyorlar, 126, 139, 751; Rommel'in Afrika Kolordusu buraya geliyor, 126-127, 139; takviye tanklar geliyor, 282, 286; Rommel geri çekiliyor, 327, 425; limandaki tesisler imha ediliyor, 425; Montgomery ve Sekizinci Ordu geliyor, 426; Avalanche (Çığ) Harekâtı konvoyu buradan denize açılıyor, 488
Trablusgarp bölgesi, O'Connor'un birlikleri bu bölgeyi ele geçiremiyorlar, 126; Rommel'in Ordusu geliyor, 211, 281, 326, 423; Rommel'in bu bölgede tutunması emrediliyor, 327, 424
Trobriand Adaları, 531, 532
Trois Ponts, 686, 691
Trondheim, Almanlar ele geçiriyorlar, 59, 68; İngilizlerin çıkarma planı, 63, 66; İngiliz taarruzu, 68-69
Troubridge, Tuğamiral Thomas, 335
Truk, Caroline Adaları, 379, 647; Japon deniz üssü, 365, 530; çok şiddetli hava taarruzları, 542, 641

Truman, Cumhurbaşkanı Harry S., 730-737
Truscott, General Lucian K., 563, 707
Tsingtao, 218
Tuapse, 269, 506
Tuck, Pinkney, 346
Tug Argan Geçidi, Muharebesi, 132
Tuker, Tümgeneral Francis, Kuzey Afrika'da 445, 447, 453; İtalya'da, 561
Tukums, 617, 619
Tulagi, 364-365, 379; Deniz Piyadeleri ele geçiriyor, 380
Tuna Nehri deltası, 608; Ruslar nehre ulaşıp ve geçiyorlar, 620-622
Tunus kenti, Müttefikler bir an önce kenti ele geçirmek istiyorlar, 332; Alman birlikleri ve ikmal maddeleri kente sevk ediliyor, 348-349, 354-355; Müttefikler ilerliyor, 354-355, 451, 454; havaalanını ele geçirme planı, 353; Müttefikler kenti çok çabuk ele geçiremiyorlar, 423, 459, 462, 475; işgal ediliyor, 486
Tunus, (Ülke) Rommel'e doğru çekiliyor, 281-282, 327, 425; Anglo-Amerikan birlikleri, ilerliyor, 326, 353-354; hızlı ilerlemenin önemi, 331-332; Mihver birlikleri işgal ediyor, 347-348; Müttefikler ilerliyor, 347, 348-349, 353-361; Darlan Fransızlara direnmesi için emir veriyor, 349; Tunus'taki Fransız birlikleri, 350, 354-355; Hitler Mihver birliklerinin mutlaka başarılı olacağına inanıyor, 352, 361, 441, 459, 462, 752; Alman birliklerinin başarılı blöfü, 354-355; Almanların köprübaşı, 356; Almanlara takviye geliyor, 358, 360-361, 428, 459, 475; Mihver birlikleri yığınak yapıyorlar, bu yığınak daha sonraki Sicilya çıkarmasında Müttefiklerin yararına dönüşüyor, 361, 462, 475, 752; Rommel geliyor, 426, 427; Tunus'taki mihver ordularının gücü, 429; Almanların başarılı taarruzu, 428, 432; Rommel Müttefikleri püskürtmede başarısız oluyor, 432-437; Rommel emrine verilen birlikler, 437; her iki tarafın güçlerinin karşılaştırması, 439; Mihver birliklerine tahsis edilen ikmal maddeleri, 439, 453; cephenin daraltılması, 450; nihai taarruz için yer seçimi, 450; Mihver birliklerinin ikmal maddeleri tükenme noktasında, 453-454, 456-457, Mihver birliklerinin tümü teslim alınıyor, 456-457, 462, 475, 752
Turner, Amiral Kelly, 723
Turner, Tümamiral Richard, 540
Turnu Severin, 620
Tytarskari, 51

Uçan Kale, (Boeing B17), 223, 225, 231, 235, 374, 612, 625-631
Udenbrath, 684,
Udet, General E., 101
Ukhrul, 549
Ukrayna, Rusya için hayati önemi haiz, 160; Rusya'daki Alman birliklerinin karşısında bulunan Rus orduları, 177; Guderian'ın panzer grupları gönderiliyor, 178
Uman, 607
Urallar, Alman Hava Kuvvetleri endüstri bölgelerini imha etmek için taarruzlar düzenliyor, 159; tank fabrikalarını bombalıyor, 261; Urallar cepheye askeri malzeme artan bir şekilde sevk ediliyor, 514
Ushijima, Korgeneral M., 722, 724
Uso Nehri, 573

Vaerst, General G., von, 457
Valiant, İngiliz ana muharebe gemisi, 493
Valmontone, 565, 567
Vandergrift, Tümgeneral Alexander A., 380
Vardar ovası, 144
Varşova, Almanlar kuşatıyor ve işgal ediyor, 38-39; Alman ordu grubu harekâta buradan başlıyor, 160; Ruslar yaklaşıyor, 616-617; Polonya Yeraltı teşkilatının doğuşu, 618; Almanlar kontrolu tekrar ele geçiriyorlar, 619; Rusların Varşova'ya karşı hareketsiz kalmalarının esrarı, 618-619; Rusya'nın eline düşüyor, 700
Vasilevsky, Mareşal A.M., 276, 698

Vatutin, General, Stalingard kuşatmasında, 276; Almanların çekilme hattını tehdit ediyor, 279, 508; Kiev'e ilerliyor, 519-521, 522-523; Kiev'den ilerliyor, 604, 605; öldürülüyor, 606
Velikye Luki, 511
Vella Lavella Adası, 533
Velletri, 568
Veneto Hattı, 709
Venedik, 709
Ventnor radar istasyonu, 105
Verdun, 590
Verona, 709
Versailles Anlaşması, 218
Vian, Albay (daha sonra Amiral Sir)Philip, 63, 404
Victor, Emmanuel, İtalya Kralı, 482, 495, 568
Victorious, İngiliz uçak gemisi, 403
Vietinghoff, General S.von, İtalya'da 10'uncu Ordu Komutanı, 480, 487, 559; denizden açılan top ateşi konusunda, 492; İngiliz birliklerinin gecikmesinin yararları, 497; Kesselring'in yerine geçiyor, 573, 706, 709çıkarma harekâtı öncesi yapılan aldatma çalışmaları yanıltıyor, 707; Po Nehri'ne doğru çekiliyor, 709; İtalya'da teslim oluyor, 710
Vietri, 491, 491
Vigan, Luzon, 236
Viipuri(Viborg), 54, 612
Villers -Bocage, 578
Vinnitsa, 605
Visayan Denizi, 728
Vistül Nehri, savunma hattı, 35; Alman birlikleri nehre ulaşıyor ve geçiyorlar, 38-39; Polonyalı birlikler Vistül'ün doğusunda ele geçiyorlar, 38-39; Ruslar nehre doğrı ilerlemeye başlıyorlar, 616-617; Ruslar nehirde durduruluyorlar, 619; Hitler ne geri çekilmeye izin veriyor ne de takviye gönderiyor, 698, 700; Warta ile arasındali koridor, 701-702
Viyana, 569, 571, 717
Vitebsk, 176, 521, 614
Vogelkop Yarımadası, 641, 646
Volga Nehri, 261, 263, 268, 271
Volkhov Nehri, 611
Volturno Nehri, 493, 496-497
Voronej, 266, 274, 279, 508
Voronov, 276
Vulcan Harekâtı, 455
Vuoksi Nehri, 55
Vyazma, 180, 257, 511

Wadi Akarit savunma hattı, 426, 443; Mihver birlikleri hatta çekiliyor, 445; hatta taarruz, 447-448; hattan geri çekilme, 448-449
Wadi Zigzaou, 444
Wainwright, Korgeneral J.M., 238
Wakde Adası, 644
Wake Adası, 230
Wake-Walker, Tümamiral Sir William, 403
Walcheren Adası, 593
Waldenburg, Albay von, 481
Walker Albay F.J., 415
Walney, İngiliz gemisi, 343
Ward, Tümgeneral O., 1'inci Zırhlı Tümen Komutanı, 442
Warlimont, General Walter, 46, 47, panzer birliklerinin durdurulması, 89; İngilizlerin Trablusgarp'i ele geçirememelerindeki nedenler, 127
Warspite, İngiliz ana muharebe gemisi, 68, 493
Warta Nehri, 38, 702
Washington, Amerikan ana muharebe gemisi, 385
Washington Konferansı, (1941), 328; 1943 (478); stratejik bombardıman üzerine talimat, 625; İngiltere'de Amerikan Hava Kuvvetleri teşkil ediliyor, 629
Wasp, Amerikan uçak gemisi, 380, 382-383
Waters, Albay, J.K ., 343, 357
Wau, Yeni Gine, 532
Wavell, General, (daha sonra Mareşal) Sir Archibald, Orta Doğu Birlikleri Komutanı, 117, 133; İtalyan birliklerini taciz ediyor, 120; takviyeler ulaşıyor, 120; İtalyanları yeniyor, 121, 121; Hint Tümeni'ni tekrar çağırıyor, 122; Yuna-

nistan'a birlik sevk etmesi emrediliyor, 123, 127; Almanların taarruzunun yaklaştığı yönündeki bilgilere itibar etmiyor, 127-128, 184; Doğu Afrika muharebelerine katılıyor, 132, 133-134; Tobruk'u elde tutuyor, 185-186; Tobruk'a yardımcı olmaya çalışıyor, 187, 189, 191; daha fazla zırhlı birlik istiyor, 188; Battleaxe Harekâtı'nın amaçları, 191; harekâtı başarısız oluyor, 194; Kuzey Afrika'da iken yerine Auchinleck atanıyor, 198, 391; Japonların yeteneklerinin abartıldığını düşünüyor, 249; Hindistan için daha fazla lokomotif istiyor, 386; Hindistan Komutanlığı'nı yeniden teşkilatlandırıyor, 387-388; Burma'nın tekrar işgali için plan yapıyor, 388-389; Wingate, 389-391; Sumatra'ya girmek için plan yapıyor, 392
Wedemeyer, General A.C., 663, 666
Weichs, General M.F.von, 2'nci Ordu Komutanı, 144, 261
Westphal, General S., Mussolini'nin Alman hakimiyeti korkusu üzerine, 463; Roma'daki koşullar ve teslimiyetten sonraki durum, 480-481; Müttefiklerin İtalya'da izlemesi gereken strateji, 502-503; Müttefiklerin Batı Cephesi'nde izlemesi gereken strateji, 599
Wewak, Yeni Gine, 538, 644, 726
Weygand, General, 81, 83; imkansız plan, 83, 86-87; yeni cephe, 91; mütareke için baskı yapıyor, 93
Wilan, 615
Wilson, Mareşal Sir Henry Maitland, Akdeniz Müttefik Kuvvetler Komutanı, 564; Anvil Harekâtı, 569; Washington'a gönderiliyor, 573
Wilson, Sir Horace, 22
Wiltz, 685
Wingate, Tümgeneral Orde, 133, 389-391, 547
Winter (Kış) Hattı, İtalya, 498
Wisloka Nehri, 38
Wissant, Alman radar istasyonu bulunuyor, 105
Witzig, Teğmen, (daha sonra Binbaşı)76, 355-356
Wolff, General Karl, 710
Woodlark Adası, 532

Yablonica Geçidi(Tartar Geçidi), 608
Yalta Konferansı, 732
Yamaguchi, Tümamiral T., 374
Yamamoto, Amiral I., Pearl Harbor Taarruzu, 216, 222, 224, 226; Midway'in ele geçirilmesi planı, 363, 365; Midway Muharebesi, 368, 369-375; Solomon Adaları açıklarındaki donanma, 383; uçağı düşürülüyor ve ölüyor, 532
Yamashita, General T., Malaya ve Singapur'u ele geçiriyor, 238, 244; Filipinler'in savunmasında, 651, 659, 727-728
Yamato, Japon ana muharebe gemisi, 652; Midway Muharebesi, 368, 374; Yeni Gine yakınlarında, 645; Leyte Körfezi Muharebesi, 652-653, 656
Yamethin, 669
Yampol, 607
Yap Adası, 650
Yawata, bombalanması, 728
Yenangyaung petrol yatakları, 251, 665
Yeni Britanya, Amerikan taarruzu, 531, 534-535, 538
Yeni Georgia, Solomon Adaları, 530-531, 532-533
Yeni Gine, Japon harekâtları, 363-364, 375, 530-531, 532, 535; çıkarma için Müttefiklerin planı, 377, 378; Japon komutanlar elde tutulmasını istiyorlar, 526; Amerikan stratejik planı, 531; Müttefiklerin çıkarması, 531, 532, 537; Müttefik hava kuvvetleri, 537; tekrar ele geçirilmesi, 641-646; temizlik harekâtı, 646, 725-726
Yeni Kaledonya, 30, 363
Yokoyama, Korgeneral S., 727-728
Yorkshire, hava taarruzuna uğruyor, 107
Yorktown, Amerikan uçak gemisi, 366, 368, 373, 722
Yugoslavya, meydana gelen darbe Rusya'nin işgalinin ertelenmesine neden oluyor, 142-143, 164; Mihver Devlet-

ler'le pakt yapıyor, 143, 163; Alman işgali, 147, 163; Ruslar sınıra ulaşıyor, 620-621; Alman birlikleri kaçıyor, 621; Belgrad'ın kurtuluşu, 622
Yukarı Silezya, 698, 700-702
Yunanistan, İtalyan işgali, 157, 162-164; Churchill'in askeri yardım planı, 123, 126, 163-164; İngiliz birlikleri, 126, 139, 163-164; İngilizlerin Afrika'daki birliklerini Yunanistan'a sevk etmelerinin sonuçları, 139; Hitler, Yunanistan'ı işgal etmeye karar veriyor, 141-143, 163-164; Yunanistan'daki muharebeler, 144, 147, 164; Müttefik çıkarması bekleniyor (1944), 465; Rommel Yunanistan'dan çağrılıyor, 478; Alman birlikleri kaçıyor, 621-622
Yunnan, Çin, 388, 545, 666
Zaafran, 208
Zakharov, General, 614
Zangen, General von, 560
Zaporjye, 521
Zeitzler, Kurt, 273, 511
Zero, 226
Ziegenberg, 679
Ziegler, General H., 429
Zubza, 549
Zuiho, Japon uçak gemisi, 384, 657
Zuikaku, Japon uçak gemisi, 365, 367, 382, 657

BİR DAHA ASLA!

Almanya'nın Polonya'yı işgali sırasında artık sıradan görüntüler haline gelen bir Nazi vahşeti

17 Şubat 1944. Marshall Adaları'nda bulunan Eniwetok Adası'nda kahve molası veren Amerikan Deniz Piyadeleri. Savaş insan ruhu ve bedeninin hayatta karşılaşabileceği en zor koşullardan biri belki de en zoru ve acımasızı.Bunun hüzünlü ve ıstırap dolu kanıtını bu fotoğraftaki askerlerin yüzlerinden pekala anlamak mümkün.

Leningrad'ın eteklerinde alışılmış bir acı manzara. Almanların sudan bahanelerle katlettikleri sivil Rus vatandaşları.

Nazi işgaline direndiği için hemen oracıkta elektrik direğine asılan sivil Yugoslav yurttaşı.

86 Amerikan askerinin Almanlar tarafından katledildiği Malmedy katliamı

Ekim 1941. Alman topçusunun atışları sonucu Leningrad'ın ana sokaklarından birinde hayatını kaybeden Rus vatandaşları.

Gilbert Adaları'nda bulunan Tarawa Adası kumsallarındaki Amerikan Deniz Piyadeleri'ne ait ölüler .

İşgal sırasında Almanlarla işbirliği yapan Fransızları vatandaşları teşhir ediyor.

(sol sayfa) 16 - 17 Aralık 1940 gecesi İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri Bombardıman Komutanlığı Almanya'ya ilk gece hava taarruzunu düzenlemişti.Amaç sivil halkı korkutmak savaşma azmi ve direncini kırmak ve savaşı kısaltmaktı.Bu resim bu amacın nasılda başarıya ulaştığını hiçbir tereddüte yer bırakmayacak bir biçimde ve de çok canlı bir şekilde gösteriyor.Ancak savaşı kısaltıp kısaltamadığı bir başka soru.

Britanya Savaşı süresince her gece yaklaşık 200.000 Londralılının bombardımanlardan korunmaya çalıştığı metrolar.

6 Haziran 1944, saat 07.30. Omaha Kumsalına çıkan Amerikan piyade takımı .

Şubat 1944'te Rommel ve heyeti Atlantik Duvarı önünde.Manş Denizi'nden yapılacak muhtemel bir çıkarma için alınabilecek önlemleri tartışıyorlar.

Japonlardan ele geçirilen bir fotoğraf. 7 Aralık 1941 sabahı Pearl Harbor'un durumunu gösteriyor. Amerikan gemileri sanki vurulmayı bekler gibi hepsi yan yana dizilmişler.

Uzak Doğu'daki savaşta çok önemli görevleri yerine getiren "Uçan Kaplanlar" filosuna ait P-40 avcı uçakları

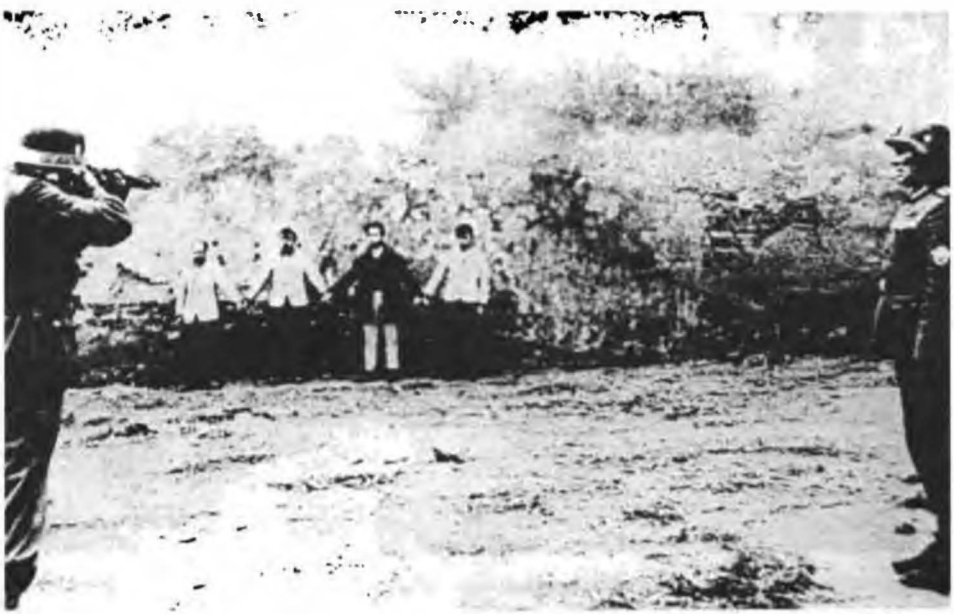
Remagen Köprüsü.Müttefiklerin Ren Nehri'ni geçtikleri ilk nokta. 7 Mart 1945'te 9'uncu Zırhlı Amerikan Tümeni tarafından imha edilmeden ele geçirildi.

Almanya'nın yerle bir ettiği Rotterdam.Hitler'in amacı sadece askeri açıdan kente taarruz etmek değil.Halka korku salarak direnme gücünü kırmak.Korkunç manzara bunun bir kanıtı.

Öldürülecekleri çukur önünde soyunmaları emredilen Yahudi kadınlar ve çocuklar.

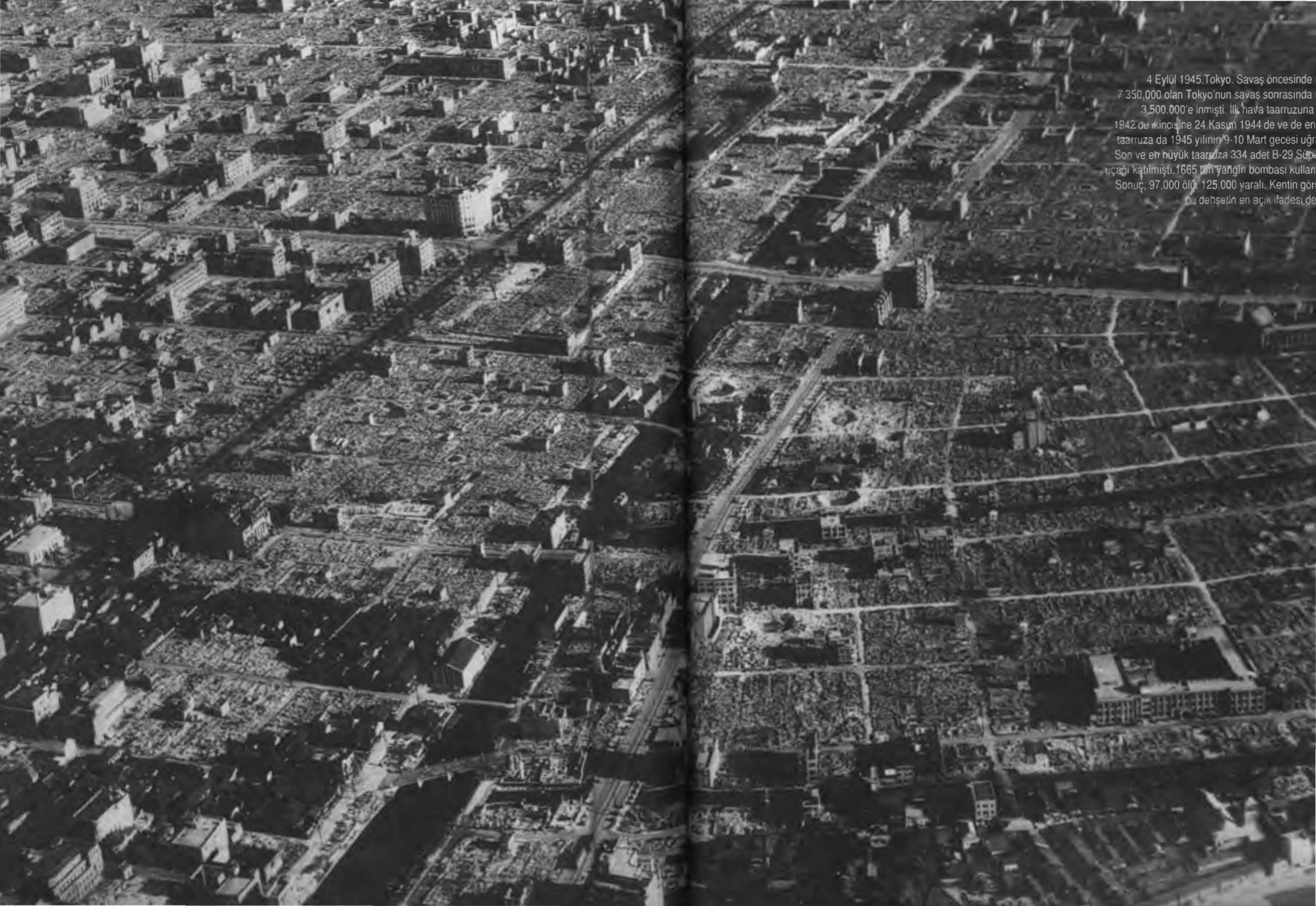
28 Mayıs 1942 ,Chelm, Polonya; 4 Yahudinin infazı.

İnfaz edilmeden önce balkona çıkmaları emredilen Yahudiler.

6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya atılan atom bombasından sağ kalanlar ilk yardım bekliyorlardı.Ancak atom bombası sonucu doktor ,hemşire ve diğer tıp personelinin yüzde 90'ı öldüğünden yardım edecek kimse bulunamıyordu. Tam rakam bilinememekle birlikte atom bombası sonucu hayatını kaybedenlerin sayısının 70 ila 80 bin olduğu ve bir o kadarının da yaralandığı tahmin edilmektedir.

4 Eylül 1945.Tokyo. Savaş öncesinde
7.350,000 olan Tokyo'nun savaş sonrasında
3,500.000'e inmişti. İlk hava taarruzuna
1942 de ikincisine 24 Kasım 1944 de ve de en
taarruza da 1945 yılının 9-10 Mart gecesi uğr
Son ve en büyük taarruza 334 adet B-29 Süpe
uçağı katılmıştı.1665 ton yangın bombası kullan
Sonuç, 97,000 ölü 125.000 yaralı. Kentin görs
bu dehşetin en açık ifadesi de

Britanya Savaşı sırasında bombalanan Coventry'nin sokakları , 14-15 Kasım 1940.

Stalingrad'taki muharebeler artık sokak çatışmalarına dönüşmüştü.Neredeyse ev ev .Savaşın korkunç soluğu. Kaçmanın olanağı yok.

Auschwitz - Birkenau . İkinci Dünya Savaşı'nda kurulan toplama kamplarının en bilineni ve neredeyse savaşın anlatılmaz vahşetiyle özdeşleşmiş bir "ölüm makinası". Tahminlere göre savaş boyunca büyük çoğunluğunu Yahudilerin oluşturduğu yaklaşık 5 milyon kişinin hayatlarını gaz odalarında ya da başka insanlık dışı yöntemlerle kaybettiği bir toplama kampı.

Auschwitz - Birkenau Toplama Kampı girişi : Son

21 Nisan 1945 . Almanya'nın Hannover kenti yakınlarında bulunan Bergen - Belsen Toplama Kampı.Anne Frank'ın da Mart 1945'te hayatını kaybettiği bu kampı ele geçiren İngiliz birlikler Alman SS'lerine burada can veren mahkümların ölülerini toplu mezarlara gömülmek üzere kamyonlara taşıtıyorlar.Savaşta insanlık vahşetinin vardığı boyutlar. Ne kadar acı ve o kadar da düşündürücü...

Mahkümların Polonya'da, Chelmno'da bulunan krematoryuma (ölülerin yakıldığı fırın) götürülürken içine gaz verilerek öldürdükleri iddia edilen kamyonların Savaş Suçları Komisyonu görevlisince incelenmesi.

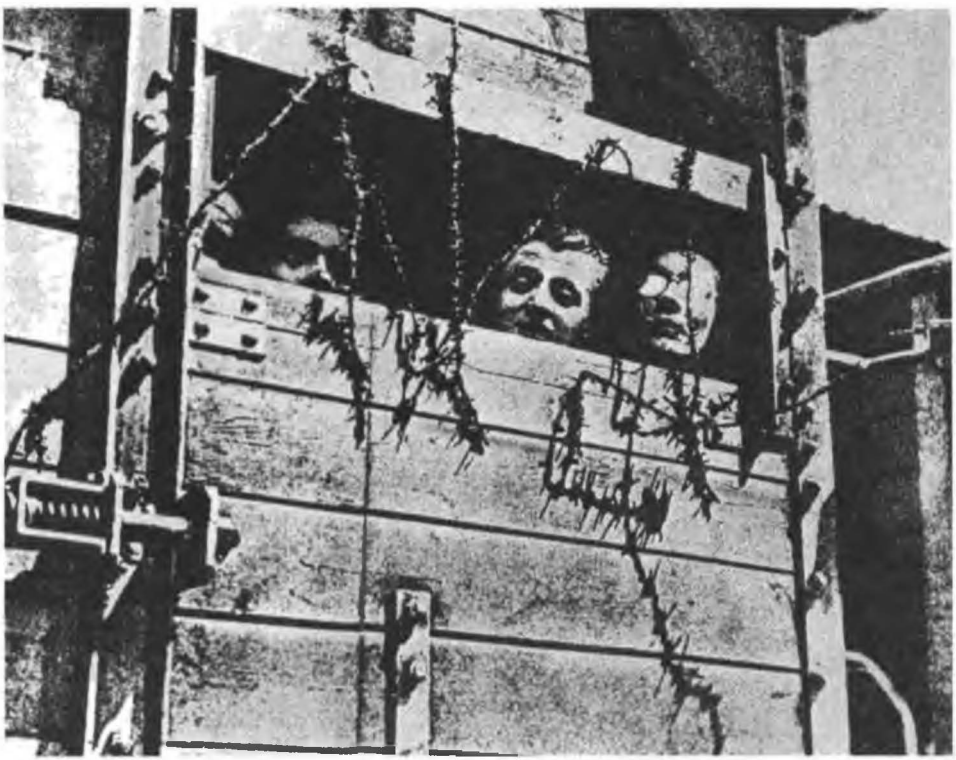

Mayıs 1944'te Auschwitz Toplama Kampı'na henüz gelen Macar Yahudileri . Son yolculukları için seçim vakit yitirilmeden hemen yapılıyor. Genç ve sağlıklı olanlar fabrikalara çalışmak için ,yaşlılar ve çocuklar doğrudan gaz odalarına.Birkaç dakika içerisinde kaderleri tayin edilmiş oluyordu.

30 Nisan 1945. Dachau Toplama Kampı'na ulaşan Amerikan askerlerince kurtarılan mahkümlar.Sevinçleri herşeyi ifade edebiliyor.

Bir Daha Asla!

Trenle toplama kampına gönderilen kadınlar.

Kasım 1938 . Almanya'da kurulan ilk toplama kamplarından olan Buchenwald Toplama Kampı'nda sabah yoklamasına çıkan mahkümlar. Bu dönemde mahkümları Nazi muhalifleri, eşcinseller, ırkçılık politikasına karşı çıkanlar, Çingeneler ve fahişeler oluşturuyordu.

Dachau Toplama Kampı'nda sivil bir Alman tarafından gizlice çekilen bir fotoğraf. Mahkümlar son yolculuklarına , gaz odalarına gidiyorlar...

Avusturya'daki esir kampı Mauthausen'de esas duruşta bekletilen Sovyet subayları. Çok azı sağ kalabilmiştir.

Nazi propaganda bakanı Goebbels . 16 Ağustos 1941'de çekilen bir fotoğrafı.
Vahşet dolu bir hedefe yürüyen bir insanın şeytani görüntüsünü bundan daha iyi anlatabilecek
başka bir fotoğraf olamazdı diye düşünüyor insan...

3 Nisan 1945, 7'nci Amerikan Ordusu'na bağlı 44'üncü Piyade Tümeni tarafından kurtarılan Müttefik esirleri. Sevinçleri unutulacak gibi değil.

TARİH

Çağımızın en önemli askeri strateji uzmanı ve tarihçilerinden biri olan Sir Basil Liddell Hart (1895-1970), ölümünün hemen ardından yayımlanan bu anıtsal kitabında İkinci Dünya Savaşı'nı yalnızca dürüst ve nesnel bir askeri analist olarak değil, tutkulu bir düşünür sıfatıyla da ele alıyor.

II. Dünya Savaşı Tarihi, bu yanıyla sırf tarihçilerin ve tarih meraklılarının değil, "tarihi roman", hatta düpedüz "roman" okurlarının bile ilgisini çekecek, kendini onlara da okutacak bir kitap.

II. Dünya Savaşı Tarihi'ni, Kerim Bağrıaçık'ın askeri terminolojiye hakim çevirisiyle sunuyoruz. Savaşın her aşamasını gösteren harita ve fotoğraflarla, "İkinci Dünya Savaşı'nın Önemli Lider ve Komutanları, Önemli Teşkilat ve Harekâtları" ve "İkinci Dünya Savaşı Kronolojisi" ekleriyle sunuyoruz.

Kapak Fotoğrafı: Korsun kuşatmasında esir düşen Alman askerleri